Anton Pavlovici Cehov
OPERE
Volumul X

Teatru
1893–1895

Traduceri de Moni Ghelerter, R. Teculescu, M. Sorbul, I. Alexandrescu, M. Sevastos, M. Calmîcu, V. Jianu, A. Steinberg

Note de A. P. Skaftîmov

E.S.P.L.A. – CARTEA RUSĂ
Bucureşti, 1960

A. P. CEHOV

Opere, vol.10

Kindle eBook: Cosimo, aprilie 2013
- versiune definitivă -

Cuprins:

Anton Pavlovici Cehov
PIESE INCLUSE DE A.P. CEHOV ÎN CULEGEREA DE „OPERE”
Cântecul lebedei
Ivanov
Ursul
Cerere în căsătorie
Tragedian fără voie
Nunta
Jubileul
Pescăruşul
Unchiul Vanea
Trei surori
Despre efectul dăunător al tutunului
Livada de vişini
PIESE CARE NU AU FOST INCLUSE DE A. P. CEHOV ÎN CULEGEREA DE „OPERE”
Despre efectul dăunător al tutunului
Duhul pădurii

A.P. CEHOV
Acuarelă de V.A. Serov – 1902

Cântecul lebedei
(Calhas[1])

SCENETĂ DRAMATICĂ ÎNTR-UN ACT
(1887-1888)

Traducere de M. Sorbul şi I. Alexandrescu

PERSONAJE:

VASILI VASILICI SVETLOVIDOV, actor comic, bătrân; 68 de ani
NIKITA IVANICI, sufleor; bătrân şi el

Acţiunea se petrece pe o scenă, într-un teatru de provincie, noaptea, după spectacol. Scena goală a unui teatru de mâna a doua, din provincie. La dreapta, un şir de uşi făcute de mântuială, din scânduri nevopsite: uşile de la cabine. Partea stângă şi fundul scenei sunt pline cu tot felul de troace.

În mijlocul scenei, un taburet răsturnat. E noapte, întuneric.

SVETLOVIDOV (în costumul lui Calhas, cu o lumânare în mână, iese din cabină râzând): Bună treabă! Frumoasă păţanie! Am adormit în cabină! Spectacolul s-a terminat de mult, toţi au plecat din teatru, numai eu am rămas să sforăi de unu' singur. Ah! Hârb bătrân! Hârb bătrân ce eşti! Ramolitule! Se vede că te-ai cherchelit bine, de-ai adormit pe scaun! Bravo ţie! Frumos îţi şade! (strigă) Egorka! Egorka! Diavole! Petruşka! Aţi adormit, blestemaţilor, lua-v-ar toţi dracii să vă ia! Egorka! (ridică taburetul, se aşază pe el şi pune lumânarea jos) Nici ţipenie de om! Doar ecoul îmi răspunde... Le-am dat azi câte trei ruble şi acum nici cu copoii nu dai de urma lor... Au plecat şi te pomeneşti c-au închis teatrul, afurisiţii... (clătinând din cap) Îs beat! Uf! În cinstea sărbătoririi mele am turnat în mine atâta vin şi bere... Dumnezeule! Tot corpul mă arde, iar gura mi-e ca o iască... Mi-e şi silă! (pauză) Ce tâmpenie! Te-ai îmbătat, neghiob bătrân ce eşti, şi nici nu ştii barem de ce... Uf! Dumnezeule!... Şalele mă dor, capul îmi vâjâie, mă ia cu frig, iar sufletul mi-e rece şi întunecat ca un mormânt. Dacă nu-ţi pasă de sănătatea ta, ai barem milă de bătrâneţea ta, caraghiosule! (pauză) Bătrâneţe... Oricât m-aş grozăvi, orice-aş face, orice-aş drege, mi-am trăit traiul... Am şaizeci şi opt de ani, bătuţi pe muchie. Respectele mele!... Nu-i mai poţi întoarce... Cupa s-a golit... şi n-a mai rămas decât o picătură pe fund... N-a rămas decât drojdia... Da, da, Vasiuşa... Vrei nu vrei, acu e timpu să joci rolu' mortului. Moartea nu-i departe! (se uită drept înainte) Uite, de 45 de ani sunt actor şi parcă văd teatrul noaptea pentru prima oară... Da, pentru prima oară... Şi e destul de interesant, mânca-l-ar lupii... (se apropie de rampă) Nu se vede nimic... Se zăreşte niţel cuşca sufleorului... pupitrul... Loja oficială... da-ncolo, beznă! O groapă neagră şi fără fund... parcă ar fi un mormânt, în care se ascunde însăşi moartea... Brrr!! Ce frig! Trage din sală, ca pe hornul unei sobe!... Aici e locu' cel mai nimerit să chemi spiritele! Te-apucă groaza, fir-ar al dracului... Mă trece un fior pe şira spinării... (strigă) Egorka! Petruşka! Unde sunteţi, împieliţaţilor? Doamne, Doamne... Mai pomenesc şi de diavol! Dumnezeule! (sieşi) Termină cu vorbele astea! Termină cu băutura! Eşti un hodorog cu un picior în groapă!... La 68 de ani, oamenii se duc la biserică, se pocăiesc înainte de

moarte, pe când tu... Doamne, Dumnezeule!... Vorbele astea deşănţate, mutra asta de beţiv, straiele astea de paiaţă... Mi-e şi silă de mine! Mă duc repede să mă schimb... Mi-e groază. Zău aşa: de-aş rămâne aici toată noaptea, aş muri de spaimă... (se îndreaptă spre cabina lui; în aceeaşi clipă, din ultima cabină, în fundul scenei, apare Nikita Ivanîci, într-un halat alb)

SVETLOVIDOV (văzându-l pe Nikita Ivanîci, scoate un ţipăt de spaimă şi se retrage câţiva paşi): Cine eşti? Ce vrei? Ce cauţi? (bate cu piciorul în duşumea) Cine eşti?

NIKITA IVANICI: Eu sunt!

SVETLOVIDOV: Care eu?

NIKITA IVANICI (apropiindu-se): Eu sunt... sufleorul Nikita Ivanîci... Eu sunt, Vasil Vasilici!...

SVETLOVIDOV (cade sfârşit pe scăunel, respiră greoi şi tremură din tot corpul): Dumnezeule! Cine e? Tu eşti... tu, Nikituşka? Ce... ce-i cu tine aici?

NIKITA IVANÎCI: Noaptea, dorm în cabină. Da', vă rog, să nu mă spuneţi lui Alexei Fomici... N-am unde să mă culc... vă rog să mă credeţi...

SVETLOVIDOV: Tu eşti, Nikituşka!... Doamne, Dumnezeule!... M-au chemat la rampă de şaisprezece ori... mi-au trimis trei coşuri cu flori şi alte daruri... Toţi erau în extaz, da' nu s-a găsit niciunul care să-l fi trezit pe bătrânu' ăsta beţiv şi să-l ducă acasă... Îs bătrân, Nikituşka... Am 68 de ani... Sunt bolnav! Sărmanul meu suflet se chinuie!... (plânge pe braţul sufleorului) Nu pleca, Nikituşka... Is... bătrân, neputincios, mi-a venit vremea să mor... Mi-e frică, mi-e frică!...

NIKITA IVANÎCI (blând şi respectuos): E vremea să vă duceţi acasă, Vasil Vasilici.

SVETLOVIDOV: Nu mă duc! N-am casă! N-am!

NIKITA IVANÎCI: Doamne! Nu cumva aţi uitat unde staţi?!

SVETLOVIDOV: Nu vreau să mă duc acasă... nu vreau... Acasă-s singur... n-am pe nimeni, Nikituşka! Nici părinţi, nici nevastă, nici copii... sunt singur, ca vântu-n stepă... Am să mor, şi nimeni n-o să-şi aducă aminte de mine... Mi-e teamă de singurătatea mea... Nu-i nimeni care să-l mângâie, care să-l îngrijească, să-l ducă la culcare pe beţivanul ăsta bătrân... Al cui sunt? Cine are nevoie de mine? Cine mă iubeşte? Nimeni nu mă iubeşte, Nikituşka!

NIKITA IVANÎCI (printre lacrimi): Publicul vă iubeşte, Vasil Vasilici!

SVETLOVIDOV: Publicul a plecat de mult, doarme şi a uitat de paiaţa lui! Nu! Nimeni n-are nevoie de mine... Nimeni nu mă iubeşte... Nevastă n-am... copii n-am...

NIKITA IVANÎCI: Necazuri mai mari să n-aveţi…

SVETLOVIDOV: Da’ eu-s om, sunt viu, în venele mele curge sânge, nu apă… Îs nobil, Nikituşka… de neam ales… Până să cad în groapa asta, am fost ofiţer de artilerie… Ce chipeş eram… frumos, plin de demnitate, curajos, înflăcărat! Dumnezeule! Unde sunt toate astea? Şi ce artist am fost, Nikituşka! (ridicându-se, se sprijină pe braţul sufierului) Şi-acum?!… Unde-i timpu ăla? Dumnezeule! Mă uitam mai adineauri la groapa asta şi mi-am adus aminte de toate! Groapa asta mi-a mâncat 45 de ani din viaţă… Şi ce viaţă! Nikituşka! Mă uit acum în groapa asta şi văd totul, în cele mai mici amănunte, ca şi chipul tău. Entuziasmul tinereţii, încrederea, pasiunea, dragostea pentru femei! Ah! Femeile, Nikituşka!

NIKITA IVANÎCI: E vremea să vă duceţi la culcare, Vasil Vasilici.

SVETLOVIDOV: Când eram actor tânăr, când abia începusem să-mi iau avânt, mi-aduc aminte că o femeie s-a îndrăgostit de mine, de arta mea. Era graţioasă, subţire ca o trestie, tânără, inocentă, înflăcărată ca zorile unei zile de vară! Sub privirea ochilor ei albaştri, în faţa surâsului ei minunat, orice umbră se risipea. Valurile ondulate ale mării se sparg de stânci, dar de valurile părului ei ondulat s-ar fi spart orice stâncă, orice sloi de gheaţă, orice troiene de zăpadă! Într-o zi, mi-amintesc… stăteam în faţa ei, cum stau acum în faţa ta… Era mai frumoasă ca niciodată!… Se uita la mine cu nişte ochi pe care nu-i voi uita nici după moarte… Duioşi, catifelaţi, adânci, plini de strălucirea tinereţii!… Beat de încântare, i-am căzut în genunchi, cerşindu-i fericirea de a-mi fi soţie! (continuă, cu glas stins) Şi dânsa… dânsa mi-a spus: „Lasă-te de teatru! Lasă-te de teatru!” Pricepi? Putea să iubească un actor, dar să-i fie soţie, niciodată! Mi-aduc aminte că, în ziua aceea, jucam… un rol ingrat, de măscărici… jucam – şi simţeam că mi se deschid ochii… Atunci am înţeles că nimic nu-i sfânt în artă, că totul e fantezie şi minciună, că eu nu eram decât un sclav, jucăria unor trândavi, un măscărici, un clovn. Atunci abia am înţeles publicul! Şi de-atunci, n-am mai crezut nici în aplauze, nici în buchete de flori, nici în entuziasm… Da, Nikituşka! Publicul mă aplaudă, cumpără cu ruble fotografia mea, dar eu rămân un străin pentru ei… Pentru ei sunt o fiinţă imorală… aproape o cocotă… Numai din vanitate vor să aibă relaţii cu mine… Dar domnii ăştia nu se înjosesc într-atâta ca să-

mi dea de nevastă pe sora lor, pe fiica lor... Nu cred în public! (cade pe scăunel) Nu cred!

NIKITA IVANÎCI: V-aţi schimbat la faţă, Vasil Vasilici! Mi-e şi frică... Fiţi bun, hai să mergem acasă!

SVETLOVIDOV: Atunci mi s-au deschis ochii... Dar m-a costat scump, Nikituşka! După povestea asta, după ce am cunoscut-o pe tânăra fată, am început să rătăcesc fără rost, să trăiesc fără ţel, fără să mă mai uit înainte... Am făcut pe măscăriciul, pe paiaţa, pe clovnul... Perverteam minţile şi totuşi ce artist mare, ce talent mare eram... Mi-am îngropat talentul, mi-am stâlcit limba, am devenit vulgar, mi-am pierdut înfăţişarea de om... Groapa asta neagră m-a înghiţit, m-a sfâşiat! La început, n-am simţit asta, dar astăzi... când m-am trezit, m-am uitat înapoi... şi-n urma mea am văzut 68 de ani... Numai acum am băgat de seamă că sunt bătrân! Cântecul s-a sfârşit! (plânge în hohote) Cântecul s-a sfârşit!

NIKITA IVANICI: Vasil Vasilici! Dragul meu... Hai, linişteşte-te... Dumnezeule! (strigă) Petruşka! Egorka!

SVETLOVIDOV: Şi când te gândeşti ce talent, ce forţă! Nici nu-ţi închipui ce dicţiune aveam, câtă simţire şi graţie, câtă sensibilitate... (se bate cu pumnii în piept) aveam în acest piept. Mă înăbuş! Bătrâne, ascultă... stai să respir... Uite, un fragment din „Boris Godunov”:

Năluca lui Ivan cel Groaznic m-a-nfiat!
Da, umbra lui, din groapă m-a numit Dmitri!
În jurul meu a adunat noroade
Şi mi l-a dat pe Boris pradă răzbunării!
Sunt ţarevici – şi-ajunge! Mi-e ruşine
Să mă-njosesc în faţa unei poloneze...

Ce zici? (vioi) Stai! Ia ascultă fragmentul ăsta din „Regele Lear”... Fii atent! Ceru-i mohorât, plouă, tună: rrr! fulgeră: jjjj!... cerul se dezlănţuie... uite:

...Suflaţi pân-v-or crăpa obrajii, vânturi,
Suflaţi, înfuriaţi-vă mai tare!
Voi uragane, cataracte, treceţi
Puhoi peste clopotniţele noastre,
Sfârleaza să le-o înecaţi sub valuri.

Voi, focuri de pucioasă iuţi ca gândul,
Ştafete ale trăsnetului care
Despică vechi stejari, hai, pârjoliţi-mi
Aceste tâmple albe! Haide, tunet
Atotzguduitor, sfărâmă globul,
Tiparele Naturii să le spulberi
Şi să se risipească-n vânt sămânţa
Ce scoate-n oameni nerecunoştinţa!

(nerăbdător) Dă-mi repede replica Nebunului! (izbeşte cu piciorul în duşumea) Hai! Dă-mi repede replica Nebunului! Nu pot să aştept!

NIKITA IVANÎCI (jucând rolul Nebunului): „Tăicuţule, la căldurică, în casă, e mai bine decât afară, în ploaie. Intră înăuntru şi cere fetelor binecuvântarea… E-o noapte, căreia nu-i pasă nici de înţelept, nici de nebun…”

SVETLOVIDOV:

Hai, urlă! Scuipă, arzi, ţâşneşte, varsă!
Voi, ploaie şi furtună, vânt şi trăsnet,
Nu-mi sunteţi fiice. Nu vă-nvinuiesc,
Stihii, că sunteţi rele. Nu v-am dat
Regatul, nici v-am spus „copiii mei”
Nu-mi datoraţi supunere…

Ce putere! Ce talent! Ce artist am fost eu, Nikituşka!… Să mai zicem ceva… da, încă ceva… Să ne amintim de vremurile de demult… (râde fericit) Uite, un fragment din „Hamlet”, de exemplu… Ei, încep… De unde? Aha! (jucând rolul lui Hamlet) „Ah, flaute. Daţi-mi unul să-l văd! (lui Nikita Ivanîci) Şi, ca să isprăvesc cu voi… De ce tot îmi dai târcoale, de parcă ai vrea să mă prinzi în laţ?”

NIKITA IVANÎCI: „O, dacă datoria mă face prea îndrăzneţ, dragostea mă face necuviincios.”

SVETLOVIDOV: „Nu prea înţeleg. Vrei să cânţi din flaut?”

NIKITA IVANÎCI: „Nu pot, stăpâne!”

SVETLOVIDOV: „Te rog eu!”

NIKITA IVANÎCI: „Crede-mă că nu pot!”

SVETLOVIDOV: „Te rog din suflet!”

NIKITA IVANÎCI: „Nu ştiu nici măcar să-l mânuiesc, Măria-Ta.”

SVETLOVIDOV: „E la fel de uşor cum ar fi să minţi. Potriveşte

degetul cel mare şi celelalte patru degete pe aceste găurele; pune-l la gură şi suflă în el; şi flautul va cânta cea mai încântătoare muzică... Uite, acestea sunt clapele..."

NIKITA IVANÎCI: „Dar nu-i pot smulge niciun sunet armonios; nu mă pricep defel..."

SVETLOVIDOV: „Vezi ce părere proastă ai despre mine! Vrei să mă faci să cânt, vrei să arăţi că-mi cunoşti strunele, vrei să smulgi până şi inima tainei mele, vrei să mă faci să vibrez de la nota cea mai joasă până la cea mai înaltă. Acest micuţ instrument e plin de melodii, de sunete minunate, şi totuşi nu-l poţi face să vorbească! La naiba, cum îţi închipui că sunt mai uşor de mânuit decât un fluier? Poţi să mă iei drept orice fel de instrument, oricât m-ai suci, tot n-ai să mă faci să cânt!" (râde şi aplaudă) Bravo! Bis! Bravo! Cine spune că sunt bătrân? E o prostie, o minciună, nu sunt deloc bătrân. Toţi porii mei respiră forţă! Asta-i tinereţe, vioiciune, viaţă! Nikituşka, unde-i talent, nu există bătrâneţe! Ai înnebunit, Nikituşka? Ţi-ai pierdut minţile? Stai puţin! Lasă-mă să-mi revin... O, Doamne, Dumnezeule! Ascultă-mă acum! Câtă gingăşie şi graţie, ce muzicalitate! Sssst!... Linişte!

Ucraina-n noapte tace lin.
Pe cer cresc licăriri de stele.
Văzduhu-i adormit deplin,
Doar frunzele din plopi, doar ele,
Se clatină-n argint bătând...

(se aude zgomotul unei uşi care se deschide) Ce-o fi?

NIKITA IVANÎCI: Se vede că s-au întors Petruşka şi Egorka... Ce talent aveţi, Vasil Vasilici! Ce talent!

SVETLOVIDOV (întorcându-se spre locul de unde vine zgomotul, strigă): Veniţi încoace, vulturii mei! (lui Nikita Ivanîci) Să mergem să ne schimbăm... Nu există bătrâneţe, totu-i prostie, aiureală... (râde voios) De ce plângi? Prost mai eşti, bătrâne, ce-s lacrimile astea? Nu-i bine! Uite, asta nu-i bine! De ce te uiţi aşa la mine? Hai, hai... (îl îmbrăţişează plângând) Nu trebuie să plângi!... Unde-i artă, unde-i talent, nu-i nici bătrâneţe, nici singurătate, nici boală! Până şi moartea-i ceva relativ... (plânge) Nu, nu, Nikituşka, cântecul nostru s-a sfârşit. S-a dus talentul! Sunt o lămâie stoarsă, o umbră, un cui ruginit,

şi tu, un şoarece bătrân de teatru: sufleor... Haidem! (pleacă amândoi) S-a dus talentul! Nu mai sunt bun decât de soldat în alaiul lui Fortinbras... în piesele serioase... Şi poate că şi pentru asta sunt prea bătrân... Da! Îţi aduci aminte, Nikituşka, de fragmentul ăsta din „Othello”:

Adio, fericire!
Adio, oşti cu coifuri şi panaşe
Şi lupte vitejeşti, unde mândria
E o virtute! Adio – nechezatul
De armăsari în goană, voi, trompete,
Şi tobe, şi voi, fluiere de lupte,
Adio, steag regesc şi orice slavă,
Plăcerea de-a lupta şi strălucirea
Nemăsuratei glorii de-a învinge!

NIKITA IVANICI: Un adevărat talent! Adevărat talent!
SVETLOVIDOV: Dar asta:
Acuma voi pleca din Moscova!
Aici nu mă voi mai reîntoarce nicicând!
Plec, fără să arunc în urmă o singură privire,
Voi căuta în lumea asta largă
Un colţişor mai fericit... să pot trăi.
(iese cu Nikita Ivanici)

CORTINA CADE ÎNCET

Piesa Cântecul lebedei (Calhas) este o adaptare după nuvela Calhas, scrisă de A. P. Cehov în 1886.

Publicată pentru prima oară în almanahul literar ilustrat Sezon, sub red. lui N. P. Kiceev, nr. 1, Moscova, 1887, purtând titlul: Calhas. Scenetă dramatică într-un act.

Într-o scrisoare adresată M. V. Kiseliovei (14 ianuarie 1887), Cehov comunică: „Toată piesa a încăput pe 4 coli de hârtie. Durata reprezentaţiei va fi de 15-20 minute. E cea mai mică piesă din câte s-au pomenit pe lume. Va juca în ea celebrul Davîdov, care lucrează acum la Korş... Am scris-o într-o oră şi cinci minute.”

În scrisoarea sa din 17 octombrie 1888, Cehov îl roagă

pe A. N. Pleşceev să supună piesa spre aprobare Comitetului literar al teatrelor (de pe lângă Direcţia teatrelor imperiale), spunând printre altele: „Piesa n-are cine ştie ce calităţi şi personal nu-i dau prea mare importanţă, însă Lenski arde de nerăbdare s-o joace pe scena Teatrului Mic, aşa încât această rugăminte o adresez mai mult în numele lui Lenski”. La 25 octombrie piesa trecuse prin Comitetul literar, şi Cehov îi mulţumeşte printr-o scrisoare lui A. N. Pleşceev. La 26 octombrie piesa i-a fost înmânată lui A. P. Lenski. În scrisoarea adresată lui Lenski, Cehov scrie: „Am trecut astăzi pe la dumneata şi am lăsat originalul Calhas-ului, precum şi o copie. Când nu vei mai avea nevoie de exemplarul cenzurat, ia-l, te rog, de la regizor şi păstrează-l la dumneata; îl voi trimite ulterior lui Rassohin. Am intitulat Calhas-ul – Cântecul lebedei. Găsesc că titlul e cam lung şi siropos, dar altul mai bun n-am putut găsi, deşi m-am gândit mult.”

În exemplarul prezentat cenzurii (data aprobării cenzorului: 9 noiembrie 1888) sunt cuprinse câteva monoloage din Othello, care lipsesc în textul apărut în Sezon. Curând după aceea, piesa, cu câteva mici modificări, a fost litografiată de Biblioteca teatrelor (Moscova, 1888), iar mai târziu a apărut în revista Artist, nr. 2, octombrie 1889. Cu mici modificări a fost inclusă în culegerea Piese de teatru, Sankt-Petersburg, 1897. În ediţiile apărute în timpul vieţii scriitorului (din anii 1901 şi 1902), piesa n-a mai suferit nicio modificare. Publicăm textul din 1902.

Ivanov

PIESĂ DRAMATICĂ ÎN PATRU ACTE
(1887-1889)

Traducere de M. Sevastos şi M. Calmîcu

PERSONAJE:

IVANOV NIKOLAI ALEXEEVICI, membru permanent al administraţiei zemstvei, însărcinat cu rezolvarea problemelor ţărăneşti

ANNA PETROVNA, soţia lui, născută Sarra Abramsohn

ŞABELSKI MATVEI SEMIONOVICI, conte, unchiul lui Ivanov, din partea mamei

LEBEDEV PAVEL KIRILLICI, preşedintele administraţiei zemstvei

ZINAIDA SAVIŞNA, soţia acestuia

SAŞA, fiica lui Lebedev, 20 de ani

LVOV EVGHENI KONSTANTINOVICI, tânăr, medic al zemstvei

BABAKINA MARFA EGOROVNA, văduvă tânără, moşierească, fiică de negustor bogat

KOSÎH DMITRI NIKITICI, încasator la accize

BORKIN MIHAIL MIHAILOVICI, rudă îndepărtată a lui Ivanov şi administratorul moşiei acestuia

AVDOTIA NAZAROVNA, bătrână de profesiune indefinită

EGORUŞKA, pripăşit la casa lui Lebedev

1-ul musafir

Al 2-lea musafir

Al 3-lea musafir
Al 4-lea musafir
PIOTR, lacheul lui Ivanov
GAVRILA, lacheul lui Lebedev
Musafiri de ambele sexe, lachei

Acţiunea se petrece într-unul dintre judeţele Rusiei centrale

ACTUL ÎNTÂI

Grădina de pe moşia lui Ivanov. În stânga se văd faţada casei şi terasa. Una dintre ferestre este deschisă. În faţa terasei se află un teren bătătorit în formă de semicerc. De aici, din dreapta, pornesc câteva alei care duc în fundul grădinii. Tot în dreapta se află nişte bănci şi măsuţe de grădină.

Pe măsuţa cea mai apropiată arde o lampă. Se întunecă. La ridicarea cortinei, din casă se aud acorduri de pian şi violoncel. Se exersează un cântec.

1

Ivanov şi Borkin.

(Ivanov citeşte o carte la lumina lămpii. Din fundul grădinii apare Borkin. Poartă cizme cu carâmbi înalţi iar pe umăr o puşcă de vânătoare. E puţin ameţit de băutură. Zărindu-l pe Ivanov, se apropie tiptil în vârful picioarelor şi întinde puşca spre el.)

IVANOV (tresărind şi ridicându-se în picioare): Mişa, dă-o-ncolo de treabă!... M-ai speriat!... Şi aşa sunt destul de necăjit, iar dumitale îţi mai arde de glume... (se aşază) Poftim, m-a băgat în sperieţi şi acum se bucură...

BORKIN (râzând): Ei, ei... scuzele mele. (se aşază lângă el) N-am să mai fac, zău... (îşi scoate şapca) Ce năbuşeală! Gândeşte-te numai, în trei ceasuri să faci peste 17 verste... e ceva... Abia mă mai ţin pe picioare. Pune mâna aici, să vezi cum îmi bate inima...

IVANOV (citind): Lasă, lasă, mai pe urmă...

BORKIN: Ba nu, acum. (îi ia mâna şi şi-o pune în dreptul inimii) Auzi? Tic-tac-tic-tac... Asta înseamnă un deranjament al cordului. Pot să-mi dau duhul în orice clipă. Ia spune-mi drept, are să-ţi pară rău dacă o să mor?

IVANOV: Nu vezi că citesc?... Lasă-mă acum...

BORKIN: Nu, zău, Nikolai Alexeevici, are să-ţi pară rău dacă o să mor? Aşa, pe neaşteptate...

IVANOV: Da’ mai slăbeşte-mă, omule, odată!

BORKIN: Haide-haide, nu te supăra. Ce zici, are să-ţi pară rău?

IVANOV: Îmi pare rău de un lucru – că miroşi a votcă cale de o poştă. Asta-i de-a dreptul respingător, Mişa.

BORKIN (râzând): Nu mai spune, miros a votcă? Foarte curios... Adică, s-ar putea să ai dreptate. La Plesniki m-am întâlnit cu judecătorul de instrucţie şi recunosc că am dat pe gât câteva păhărele... La drept vorbind, băutura dăunează sănătăţii, nu? Nu-i aşa că dăunează sănătăţii?

IVANOV: Eşti insuportabil... Da înţelege-mă, omule, odată...

BORKIN: Ei, ei, iertare!... Am plecat, te las... (se ridică şi pleacă) Ce oameni, zău, o vorbă nu poţi schimba cu ei. (se întoarce din drum) Ah, da, bine că mi-am adus aminte... Dă-mi, te rog, 82 de ruble!

IVANOV: 82 de ruble? Pentru ce?

BORKIN: Mâine avem de plătit muncitorii.

IVANOV: N-am.

BORKIN: Omagiile mele! (îngânându-l) „N-am, n-am…” Da’ ia spune-mi, ce părere ai, muncitorii trebuiesc plătiţi ori ba? Ce zici?

IVANOV: Nu ştiu… Ştiu doar atât că astăzi n-am nicio leţcaie. Să mai aştepte până la întâi, când primesc leafa.

BORKIN: Poftim de te înţelege cu acest cetăţean!… Dumneata nu pricepi că muncitorii vor veni să-şi ia banii mâine dimineaţă şi nu pe ziua de întâi?

IVANOV: Ce vrei să fac! Tăiaţi-mă, spânzuraţi-mă, n-am… Ce obicei, zău, de a sâcâi omul tocmai atunci când citeşte, scrie, ori…

BORKIN: Te mai întreb încă o dată: muncitorii trebuie plătiţi ori nu? Dar văd că-mi bat gura de pomană!… (face un gest cu mâna de lehamite) Moşieri cică, auzi, naiba să mă ia!… Gospodărie model… O mie deseatine de pământ şi nicio para chioară în buzunar… Pivniţă este, cu vin la sticle, dar vezi matale, n-avem tirbuşon… Mâine vând troica, scurt! Da, da! Am vândut ovăzul de-abia încolţit, iar mâine am să vând şi secara! Să ştii. (se plimbă de colo-colo pe scenă) Crezi că o să-mi fac proces de conştiinţă? Nu, nu! Cu mine nu se prinde…

Aceiaşi, Şabelski (din spatele scenei) şi Anna Petrovna.

Se aude din casă vocea lui Şabelski: „Decât să cânţi cu dumneata, mai bine să-ţi iei câmpii... Aşa ureche muzicală n-ar face cinste nici unei ştiuci puse la frigare! De tuşeu nici nu mai vorbesc!”

ANNA PETROVNA (apărând în fereastră): Am auzit pe cineva vorbind. Dumneata erai, Mişa? Da’ ce-ai păţit, ai nervi?

BORKIN: Puţin zis... Cu Nicolas al dumitale, mare minune să nu intre omul în balamuc!

ANNA PETROVNA: Ascultă, Mişa. Dă ordin să se aducă fân pe terenul de crochet.

BORKIN (făcând un gest disperat cu mâna): Da’ mai slăbiţi-mă cu tot felul de fleacuri...

ANNA PETROVNA: Ia te uită cu ce ton vorbeşte dumnealui!... Să ştii că nu te prinde. Dacă vrei să te iubească femeile să nu faci niciodată pe supăratul şi pe grozavul în faţa lor... (adresându-se soţului) Nikolai, hai să ne dăm de-a tumba prin fân!...

IVANOV: Aniuta, ştii că n-ai voie să stai lângă fereastra deschisă. Pleacă, te rog... (strigă) Unchiule, închide fereastra! (fereastra se închide)

BORKIN: Şi nu uita că peste două zile ai de plătit lui Lebedev dobânzile...

IVANOV: Ştiu. Am să trec astăzi pe la ei şi am să-l rog să mai aştepte... (se uită la ceas)

BORKIN: Când vrei să pleci?

IVANOV: Îndată.

BORKIN (înviorat): Tii, am uitat!... Păi astăzi e ziua de naştere a Şurocikăi!... He-he-he!... Să uit o zi ca asta... Halal memorie! (sare într-un picior) Mă duc, mă duc şi eu... (cântă) Da, da, mă duc... Mai întâi am să fac o baie straşnică, am să rumeg niscaiva hârtii, dau pe gât vreo trei picături de amoniac şi... ia-o, băiete, de la capăt! Nikolai Alexeevici, scumpule, îngerul salvator al inimii mele, nu mai fi nervos, nu mai umbla supărat de parcă ţi s-au înecat corăbiile, că noi amândoi, dracu să ne ia, putem urni munţii din loc! Pentru dumneata sunt în stare de orice... Poftim,

de dragul dumitale mă însor cu Marfuşa Babakina, vrei? Jumătate de zestre e a dumitale... Ce zic jumătate, ia-o toată şi stăpâneşte-o sănătos!...

IVANOV: Lasă prostiile...

BORKIN: Nu, vorbesc serios! Vrei, mă însor cu Marfuşa?! Zestrea pe din două... Ptiu, îmi bat gura de pomană cu dumneata! Parcă poţi să mă-nţelegi? (îngânându-l) Auzi, „lasă prostiile”! Uite, eşti un om de treabă, inteligent, dar îţi lipsesc astea, cum să zic, aripioarele... Să te-nalţi odată, da’ aşa, ca să-i dai gata şi pe dracii din iad! De n-ai fi un ipohondru şi un molâu, ci un om normal ca toţi oamenii, peste un an ai avea un milion. Spre exemplu eu, dacă aş avea acum în buzunar 2300 de ruble, peste două săptămâni aş câştiga douăzeci de mii. Nu mă crezi? Ţi se pare că vorbesc prostii? Nu, nu sunt prostii... Poftim, fă-mi rost de 2300 de ruble şi peste o săptămână îţi aduc douăzeci de mii. Pe malul celălalt al râului, Ovseanov vinde o limbă de pământ taman în dreptul nostru şi cere pe ea 2300 de ruble. Dacă o cumpărăm, amândouă malurile vor fi ale noastre. Iar dacă amândouă malurile sunt ale noastre, legea ne dă dreptul să zăgăzuim râul. Înţelegi? E clar ceea ce-ţi spun, nu? Ne apucăm, cică, să construim apoi o moară, şi îndată ce-om da de veste că ridicăm zăgazul, să-i vezi numai pe cei din josul râului! Scandal, panică... Iar noi, de colo, commen-zier musiu, nu vreţi să zăgăzuim râul? Mă rog, atunci să ne înţelegem! Pricepi? Dintr-un foc, Zarevski cu fabrica lui ne dă cinci mii, Korolkov trei, mănăstirea cinci...

IVANOV: Mofturi... Ascultă, Mişa, dacă nu vrei să ne certăm, păstrează-ţi ideile astea pentru tine.

BORKIN (luând loc la masă): Poftim!... Bănuiam dinainte răspunsul! Păi bine, dacă singur nu vrei să faci nimic, de ce mă legi pe mine de mâini şi de picioare?...

3

Aceiaşi, Şabelski şi Lvov.

ŞABELSKI (ieşind cu Lvov din casă): Doctorii sunt la fel ca avocaţii, cu o singură deosebire: avocaţii îi jefuiesc pe oameni, iar doctorii îi şi omoară pe deasupra… Nu mă refer la persoanele de faţă… (se aşază pe bancă) Şarlatani, exploatatori… Poate, undeva în Patagonia, să mai existe unele abateri de la regula generală, dar… personal, pot să-ţi spun că doctorii m-au costat până acum vreo douăzeci de mii de ruble, şi n-am întâlnit pe unul singur care să nu-şi merite calificativul de escroc.

BORKIN (lui Ivanov): Da, singur nu întreprinzi nimic şi nu-l laşi nici pe altul să facă ceva. De aceea nu avem bani…

ŞABELSKI: Repet, nu mă refer la persoanele de faţă… Poate există unele excepţii, deşi, personal… (cască)

IVANOV (închizând cartea): Ce mai e nou, doctore?

LVOV (aruncând o privire spre fereastră): Repet cele spuse de mine în cursul dimineţii: ar trebui să plece în Crimeea, şi cât mai repede posibil! (se plimbă de colo până colo)

ŞABELSKI (pufnind): Asta-i bună! Auzi, în Crimeea! Ia spune-mi, Mişa, nu ne facem şi noi doctori? E simplu ca bună ziua… A dat tusea peste madame Angot sau peste frumoasa Ofelia? Pui mâna pe toc şi procedezi după toate regulile ştiinţei: mai întâi un doctor tânăr, apoi un voiaj în Crimeea, acolo un tătar frumos care să-i ţină de urât…

IVANOV (contelui): Pisălog mai eşti! Mă scoţi din sărite… (lui Lvov) Ca să o trimit în Crimeea e nevoie de bani. Să presupunem că am să-i procur. Dar ea nu vrea să plece, refuză categoric…

LVOV: Asta-i adevărat.

(pauză)

BORKIN: Într-adevăr, doctore, e atât de bolnavă Alina Petrovna încât are absolută nevoie de Crimeea?

LVOV (aruncând iarăşi o privire fugară spre fereastră): Da, suferă de ftizie…

BORKIN: Hm!… Proastă treabă… Am băgat de seamă şi eu în ultima vreme că prea e trasă la faţă. N-o mai duce mult…

LVOV: Vă rog… vorbiţi mai încet… poate să ne audă…

(pauză)

BORKIN (oftând): Asta-i viaţa. E ca o floare de câmp: a trecut un ţap, a păscut-o şi... ia-o de unde nu-i.

ŞABELSKI: Fleacuri, de la început până la sfârşit... (cască) Fleacuri şi escrocherii!

(pauză)

BORKIN: Iar eu, domnilor, îmi tot bat capul cu Nikolai Alexeevici. Îl învăţ cum să câştige bani. Stric orzul pe gâşte. Iată, i-am dat în clipa asta o idee genială, dar, ca de obicei, strădania mi-a rămas zadarnică. Nu-l poţi clinti din loc. Priviţi-l cum arată: melancolia întruchipată, spleen şi ipohondrie...

ŞABELSKI (ridicându-se şi dezmorţindu-şi trupul): Într-adevăr, ai un dovleac genial. Născoceşti câte şi mai câte, pe toţi îi înveţi, tuturor le dai staturi cum să-şi rostuiască mai bine viaţa... Ia învaţă-mă şi pe mine rogu-te, şi-ţi voi spune bogdaproste.

BORKIN (ridicându-se): Mă duc să fac o baie... La revedere, domnilor... (contelui) Dumneata ai douăzeci de ieşiri... În locul dumitale, peste o săptămână aş avea în buzunar pe puţin douăzeci de mii... (pleacă)

ŞABELSKI (pornind după el): Cum aşa? Învaţă-mă cum să fac.

BORKIN: N-ai ce învăţa, e atât de simplu... (se întoarce din drum) Nikolai Alexeevici, dă-mi o rublă!

(Ivanov îi dă banii fără a spune nimic)

BORKIN: Merci! (contelui) Dumneata, cu atâtea atuuri în mână...

ŞABELSKI (mergând după el): Care atuuri, ce fel de atuuri?

BORKIN: În locul dumitale peste o săptămână aş avea vreo treizeci de mii, dacă nu mai mult.

(pleacă urmat de conte)

IVANOV (după o pauză): Oameni de prisos, vorbe de prisos, şi pe deasupra mai ai şi obligaţia de a răspunde la ele, de a asculta toate aceste inepţii! M-au obosit, doctore. M-au îmbolnăvit. Am devenit irascibil, violent, grosolan şi atât de meschin, încât nu mă mai recunosc. Zile în şir am dureri de cap, noaptea nu pot închide ochii, îmi vâjâie urechile... Nu ştiu ce să mă fac şi încotro să fug... Îţi mărturisesc cinstit...

LVOV: Nikolai Alexeevici, vreau să stau de vorbă cu dumneata într-o chestiune extrem de importantă.

IVANOV: Te ascult.

LVOV: E vorba de Anna Petrovna. (se aşază) Nu vrea în ruptul capului să plece în Crimeea. Cu dumneata însă ar pleca.

IVANOV (după câteva clipe de gândire): Ca să plecăm amândoi ne costă mult. Şi, în afară de asta, n-o să pot căpăta un concediu mai îndelungat. Am mai luat unul anul acesta…

LVOV: Să admitem că este adevărat ceea ce-mi spui. Ridic atunci o altă chestiune. Cel mai bun leac împotriva bolilor de plămâni este liniştea totală, odihna, iar soţia dumitale n-are parte o clipă de ele. O frământă mereu purtarea dumitale faţă de ea. Iartă-mă că-ţi spun, dar sunt prea tulburat şi nu mă pot stăpâni. De aceea îţi voi vorbi deschis. Purtarea dumitale pur şi simplu o ucide. (pauză) Nikolai Alexeevici, nu pot să cred că nu-ţi dai seama…

IVANOV: Ai dreptate, ai dreptate… Fără îndoială că am o mare vină faţă de ea, dar gândurile îmi sunt încâlcite, sufletul mi-e cuprins de o lene neînţeleasă. Nu pot pricepe ce se întâmplă cu mine. Nu-i înţeleg nici pe oameni şi nici pe mine însumi nu mă-nţeleg… (priveşte spre fereastră) Am putea fi auziţi, de aceea ar fi mai bine să plecăm de aici. Să ne plimbăm puţin. (se ridică amândoi de pe bancă) Ţi-aş putea povesti, prietene, totul cum a fost, de la început, dar povestea e atât de lungă şi atât de încurcată încât n-aş isprăvi-o nici până mâine dimineaţă. (se plimbă amândoi) Aniuta e o femeie minunată, o femeie cum rar întâlneşti… De dragul meu şi-a schimbat credinţa, şi-a părăsit mama şi tatăl, a renunţat la bogăţie, şi dacă mâine i-aş cere încă o sută de jertfe, sunt încredinţat că le-ar aduce fără să stea o singură clipă pe gânduri. Din parte-mi, n-am făcut nimic pentru ea, n-am sacrificat nimic. Dar, cum ţi-am spus, e o poveste lungă… Explicaţia, dragă doctore (ezitând), stă… ca să fiu mai explicit, în faptul că eu… eu m-am însurat din dragoste, dintr-o mare dragoste, şi i-am jurat că am s-o iubesc toată viaţa, dar vezi… n-au trecut decât cinci ani şi ea continuă să mă iubească, pe când eu… (face un gest larg cu mâinile) Iată, dumneata îmi spui că n-are mult de trăit, iar eu nu simt nici iubirea dinainte, nici măcar milă, ci parcă am în suflet un fel de gol, o oboseală sfâşietoare. Dacă m-ar privi cineva din afară, ar spune, fără îndoială, că e o monstruozitate ceea ce fac, dar, crede-mă, nici eu nu pricep ce se petrece cu mine, cu sufletul meu…

(se îndepărtează amândoi pe alee)

Şabelski, apoi Anna Petrovna.

ŞABELSKI (intră râzând cu hohote): Pe cinstea mea, omul ăsta nu e un escroc de duzină! E un filozof sadea, un virtuoz al gândirii! Ar trebui să i se ridice un monument! Auzi dumneata, să cumulezi în propria ta persoană toată pleava societăţii contemporane sub toate aspectele ei! Să fii totodată şi avocat, şi doctor, şi tarabagiu, şi cămătar! (se aşază pe ultima treaptă a terasei) Şi culmea e că, după câte ştiu, n-a terminat nicio şcoală… Ce lepădătură genială ar fi ieşit din el dacă şi-ar fi însuşit o brumă de cultură, niscaiva ştiinţe umanitare! Auzi, cică „Dumneata într-o săptămână poţi avea douăzeci de mii de ruble. Ai un atu imbatabil în mână – titlul dumitale de conte. (râde cu hohote) Orice femeie cu zestre te ia cu ochii închişi…”

(Anna Petrovna deschide fereastra şi se uită afară)

ŞABELSKI: „Vrei, zice, să te însor cu Marfuşa?” Qui est-ce que c’est[2], Marfuşa? Ah, da, trebuie să fie Balabalkina sau Babakalkina… cum naiba i-o fi spunând, aia cu mutră de spălătoreasă.

ANNA PETROVNA: Dumneata erai, conte?

ŞABELSKI: Ce s-a întâmplat?

(Anna Petrovna râde)

ŞABELSKI (cu accent evreiesc): Şi di ci, me rog, râdeţi dumneavoastră?

ANNA PETROVNA: Mi-am amintit de o frază a dumitale, spusă la prânz. Mai ţii minte cum vine? „Hoţul iertat, calul”… zău c-am uitat-o.

ŞABELSKI: Ovreul botezat, hoţul iertat, calul cu buboaie – nu fac o leţcaie.

ANNA PETROVNA (râzând): Răutăcios mai eşti! Nu poţi spune un calambur fără să înţepi. (după o scurtă pauză, pe un ton serios) Zău, ţi-o spun fără glumă, eşti un om foarte rău. Îi plictiseşti şi-i înspăimânţi pe cei din preajma dumitale. Toată ziua, bună ziua, umbli morocănos, bombănind, pe toţi îi vezi şnapani şi ticăloşi. Recunoaşte cinstit – ai găsit cândva, în viaţa dumitale, un cuvânt bun pentru cineva?

ŞABELSKI: E un interogatoriu?

ANNA PETROVNA: Gândeşte-te numai, de cinci ani trăim sub

acelaşi acoperiş şi n-am auzit o dată să vorbeşti despre cineva fără răutate. Ce ţi-au făcut oamenii? Oare crezi într-adevăr că eşti mai bun decât toţi ceilalţi?

ŞABELSKI: Câtuşi de puţin. Sunt la fel de ticălos şi porc ca toţi ceilalţi. O zdreanţă şi o acriturǎ de om. Îmi dau singur cu pumnii în cap. Ce sunt eu? Cine sunt? Am fost pe vremuri un om bogat, liber, aş putea spune fericit, şi acum ce-am ajuns?... Un parazit, un lingău, un bufon fără căpătâi. Mă înfurii, mă indignez, detest, iar ceilalţi se uită la mine şi râd. Dacă râd la rându-mi, toţi clatină din cap a compătimire, cică s-a scrântit moşneagul... De cele mai multe ori însă nimeni nu mă aude şi nu mă bagă în seamă...

ANNA PETROVNA (calmă): Iar ţipă...

ŞABELSKI: Cine ţipă?

ANNA PETROVNA: Cucuveaua. Ţipă în fiecare seară.

ŞABELSKI: Las-o să ţipe. Mai rău decât acum ce poate să mai fie? (dezmorţindu-şi trupul) Ehe, dragă Sarra, ia să câştig vreo sută-două de mii, atât m-aţi mai vedea voi pe aici. V-ar arăta el, moşneagul, ce ştie! Aş pleca din văgăuna asta blestemată, aş fugi de această pâine străină şi nu mi-ar mai călca piciorul pe aceste coclauri până la judecata de apoi...

ANNA PETROVNA: Şi ce-ai face dacă s-ar întâmpla să câştigi cu adevărat?

ŞABELSKI (căzând pe gânduri): Mai întâi şi întâi aş pleca la Moscova să aud tarafurile de ţigani. Apoi... apoi m-aş duce învârtindu-mă drept la Paris. Mi-aş închiria o casă, aş umbla la biserica rusească...

ANNA PETROVNA: Şi?

ŞABELSKI: Aş sta cât îi ziulica de lungă la mormântul soţiei mele şi m-aş gândi la ale vieţii valuri. Aş sta aşa zile şi săptămâni în şir, până când mi-aş da duhul... E îngropată la Paris nevastă-mea, ştii?...

(pauză)

ANNA PETROVNA: Ce plictiseală! Ce-ar fi să cântăm duet? Eşti de acord?

ŞABELSKI: Bine, pregăteşte notele.

5

Şabelski, Ivanov şi Lvov.

IVANOV (apărând pe alee alături de Lvov): Dumneata, prietene, ţi-ai terminat facultatea abia anul trecut. Eşti încă tânăr, plin de energie, pe când eu am împlinit treizeci şi cinci de ani. Prin urmare am dreptul să-ţi dau sfaturi. Ascultă-mă ce-ţi spun – nu te însura niciodată cu o ovreică, cu vreo psihopată, sau cu o pedantă preţioasă… Alege-ţi o mediocritate, şi încă una dintre cele mai şterse, fără culori ţipătoare, fără pretenţii. În general, construieşte-ţi întreaga viaţă după un anume calapod. Cu cât fondul e mai cenuşiu şi mai monoton, cu atât e mai bine. Drăguţule, nu te pune în beţe cu miile de oameni din jurul tău, nu te lupta cu morile de vânt, nu te da cu capul de toţi pereţii, că-i în zadar… Păzească-te sfântul de gospodării model, de şcoli „cum nu s-au mai văzut”, de toasturi avântate… Închide-te în propria-ţi carapace şi îndeplineşte-ţi până la capăt micul şi neînsemnatul tău rost dat de Dumnezeu… Crede-mă, e mult mai bine aşa, mai cinstit şi mai sănătos. Ah, de-ai şti cât de obositoare şi de chinuitoare e viaţa pe care am trăit-o eu! Câte greşeli, câte nedreptăţi, câte absurdităţi! (zărindu-l pe conte, iritat) Zău, unchiule, stai întotdeauna ca un spin în ochii omului, nu-l laşi să schimbe o vorbă cu cineva!

ŞABELSKI (cu o voce tânguitoare): N-au loc de mine, dracu să mă ia! Peste tot sunt de prisos! (sare în picioare şi intră în casă)

IVANOV (strigând după el): Stai, unchiule, n-am vrut să te jignesc! (lui Lvov) Ei poftim, mă întreb acum, pentru ce l-am ofensat? Mi-s nervii zdruncinaţi, asta e. Trebuie să întreprind ceva, să fac ceva…

LVOV (enervat): Nikolai Alexeevici, te-am ascultat până acum şi… iertat să-mi fie, am să-ţi vorbesc fără ocol. În vocea dumitale, în intonaţia, fără a mai vorbi de cuvintele pe care le rosteşti, e atâta egoism şi atâta cruzime, încât mă sperii. Un om apropiat, un om care te iubeşte, se prăpădeşte cu zile tocmai pentru că e alături de dumneata, pentru că te iubeşte, iar dumneata… dumneata poţi să stai indiferent, să umbli de colo până colo, să mai dai sfaturi şi să faci pe ipocritul… N-am cum să mă exprim, căci n-am darul vorbirii, dar… dar, cinstit ţi-o spun, îmi eşti profund antipatic!…

IVANOV: Se prea poate, se prea poate... Dumneata, stând deoparte, poate vezi mai bine lucrurile... S-ar putea să mă vezi în adevărata lumină... Da, cred, sunt convins că-s foarte vinovat, foarte... (ascultă) Mi se pare că a tras trăsura la scară. Mă duc să mă îmbrac... (porneşte spre casă, dar se opreşte la mijlocul drumului) Dumneata, doctore, nu mă simpatizezi şi nici nu ascunzi acest lucru. Asta îţi face cinste, să ştii, îţi face cinste... (intră în casă)

LVOV (singur): Ce caracter afurisit! Iar am pierdut ocazia să-i spun tot ce-aveam pe inimă... Nu pot vorbi cu el liniştit! Cum deschid gura şi scot o vorbă, simt că mă sufoc, mă apasă ceva aici (duce mâna la piept), se răsuceşte ceva, limba mi se usucă în gură. Îl urăsc din tot sufletul pe acest Tartuffe, pe acest escroc cu toată parada lui de sentimente... Poftim, dumnealui pleacă... Biata lui soţie nu visează decât un singur lucru: să stea măcar o seară lângă ea, el este toată viaţa ei, îl imploră ca pe un Dumnezeu, iar dumnealui... dumnealui nu poate... dumnealui se sufocă acasă. Dacă ar rămâne o singură seară cu dânsa, şi-ar trage de urât un glonţ în tâmplă. Sărăcuţul de el... îi trebuie libertate, ca să pună la cale vreo nouă mârşăvie... Ştiu, domnul meu, de ce-ţi sfârâie dumitale călcâiele în fiecare seară după Lebedevii ăştia! Ştiu, ştiu!

Lvov, Ivanov, în palton, cu pălăria pe cap, Şabelski şi Anna Petrovna.

ŞABELSKI (ieşitul din casă împreună cu Ivanov şi cu Anna Petrovna): La urma urmei, Nicolas, e neomenos ceea ce faci! Îţi iei tălpăşiţa în fiecare seară, iar pe noi ne laşi aici să murim de urât. Am început să ne culcăm pe la opt, odată cu găinile. Asta-i viaţă? Şi de ce, mă rog, tu ai dreptul să pleci şi noi nu? De ce?

ANNA PETROVNA: Lasă-l, lasă-l în pace, conte, să plece!…

IVANOV (soţiei): Aniuta, ştii bine că nu pot să te iau cu mine. Eşti bolnavă, şi după asfinţitul soarelui n-ai voie să ieşi din casă. Uite, întreabă-l şi pe doctor. Doar nu eşti un copil ca să nu pricepi atâta lucru… (contelui) Şi tu ce să cauţi acolo?

ŞABELSKI: Aş pleca oriunde, şi la dracu-n praznic, şi-n gura crocodililor, numai să nu rămân aici. Mor de urât! M-am tâmpit de plictiseală! Tuturor li-i lehamite de mine. Tu mă laşi acasă cu ea ca să-i ţin de urât, şi eu am dat-o gata, am îmbolnăvit-o mai rău!

ANNA PETROVNA: Lasă-l în pace, conte, lasă-l să plece. I-o fi mai vesel acolo.

IVANOV: Ania, ce înseamnă tonul acesta? Ştii doar că nu mă duc acolo să mă distrez! Trebuie să vorbesc cu ei în legătură cu poliţa…

ANNA PETROVNA: Nu înţeleg de ce te justifici în faţa mea! Pleacă, doar nu te opreşte nimeni!

IVANOV: Fraţilor, să nu ne sâcâim unii pe alţii! Oare nu se poate fără asta?

ŞABELSKI (cu voce plângăreaţă): Nicolas, iubitule, te implor, ia-mă cu tine. Printre escrocii şi proştii de acolo poate am să mă mai înveselesc şi eu. Ştii doar că de la Paşti n-am mai fost nicăieri!

IVANOV (iritat): Bine, bine, te iau! Ah, cum mi s-a urât de voi toţi!

ŞABELSKI: Zău? Merci şi pentru asta… (îl ia vesel la braţ şi-l trage mai la o parte) Pot să-mi pun pălăria ta de paie?

IVANOV: Poţi s-o pui, numai grăbeşte-te!

(contele dă buzna în casă)

IVANOV: Ah, cum mi s-a urât de voi toţi! Dar… vai, Doamne,

ce vorbesc! Ania, iartă-mă, am început să folosesc faţă de tine un ton imposibil. Niciodată nu mi s-a mai întâmplat asta! (pauză) Ei, cu bine, Ania, trebuie să plec. Mă întorc pe la unu.

ANNA PETROVNA: Kolea, dragul meu, rămâi acasă!

IVANOV (neliniştit): Porumbiţa mea dragă, comoara mea, nefericita mea copilă, te implor, nu mă împiedica să plec serile de acasă. E crud poate ceea ce fac, e nedrept, dar îngăduie-mi să fac această nedreptate! Acasă mă apasă pereţii! Îndată ce asfinţeşte soarele, plictiseala îmi otrăveşte sufletul, mă macină urâtul. De unde vine starea asta nu mă-ntreba, nu ştiu. Plictiseală aici... pleci la Lebedevi – plictiseală şi acolo, ba poate încă mai cumplită... Te întorci acasă – dai iarăşi de ceea ce ai lăsat, şi uite-aşa toată noaptea... Îţi vine să-ţi iei câmpii, nu alta! ...

ANNA PETROVNA: Kolea... te rog, rămâi! O să stăm de vorbă amândoi, cum făceam înainte. O să cinăm împreună, apoi o să citim... Am învăţat cu Bombănilă al nostru o mulţime de duete, ca să le cântăm pentru tine... (îl îmbrăţişează) Rămâi, Kolea! (pauză) Nu te-nţeleg, dragul meu. În ultimul an nu te mai recunosc. Ce-i cu tine?

IVANOV: Nu ştiu, nu ştiu...

ANNA PETROVNA: Kolea, de ce nu vrei să mă iei cu tine, să petrecem serile împreună?

IVANOV: Dacă ţii atât de mult, pot să-ţi spun. E poate crud din partea mea, dar totuşi e mai bine aşa... Când mă apucă urâtul, eu... eu încep să nu te mai iubesc. Fug şi de tine ca şi de ceilalţi. Într-un cuvânt, Ania, simt nevoia să plec de acasă.

ANNA PETROVNA: Te apucă urâtul, zici? Înţeleg, înţeleg... Ştii ceva, Kolea? Încearcă să faci ca mai înainte: să cânţi, să râzi, să te superi... Rămâi acasă, o să râdem amândoi, o să bem vişinată, şi o să-ţi alungăm urâtul cât ai bate din palme. Dacă vrei, am să-ţi cânt... Sau o să ne aşezăm amândoi în biroul tău, pe întuneric, aşa cum făceam odinioară, şi tu ai să-mi vorbeşti despre tine, despre urâtul care te apasă... Ai ochii atât de trişti! Am să privesc în ei şi am să plâng... O să ne fie mai uşor amândurora... (râde printre lacrimi) Mă întreb, Kolea, cum se poate – florile revin cu fiecare primăvară, dar bucuria niciodată? Se poate să fie aşa?... Haide, haide, dragul meu, pleacă, nu te mai reţin...

IVANOV: Mai bine roagă-te pentru mine, Ania! (pleacă, se

opreşte în loc şi cade câteva clipe pe gânduri) Nu, nu pot! (pleacă)

ANNA PETROVNA: Pleacă, pleacă, dragul meu... (se aşază în faţa mesei)

LVOV (umblând de colo-colo pe scenă): Anna Petrovna, trebuie să respecţi o dată pentru totdeauna această regulă: cum s-a făcut ora şase, intri în casă şi nu te mai mişti de acolo până dimineaţa. Aerul umed al serii îţi face rău.

ANNA PETROVNA: Să trăiţi, am înţeles!

LVOV: Vorbesc serios.

ANNA PETROVNA: Iar eu n-am chef să fiu serioasă. (tuşeşte)

LVOV: Poftim, ai şi început să tuşeşti...

7

Lvov, Anna Petrovna şi Şabelski.

ŞABELSKI (iese din casă, poartă pălărie şi palton): Unde-i Nikolai? S-au pus caii la trăsură? (se apropie de Anna Petrovna şi-i sărută mâna grăbit) Noapte bună, îngeraşule! (făcând o grimasă) Gevolt, iertaţi-me ve rog! (pleacă grăbit)

LVOV: Bufon bătrân!

(pauză; se aud acorduri îndepărtate de armonică)

ANNA PETROVNA: Ce plictiseală! Poftim, vizitiii şi bucătăresele petrec ca la bal, iar eu... eu n-am parte de nicio bucurie... M-au părăsit toţi. Evgheni Konstantinovici, ce tot umbli de colo până colo? Aşază-te odată!

LVOV: Nu pot şedea locului.

(pauză)

ANNA PETROVNA: Îi auzi cum cântă „Scatiul”? (cântă) „Măi, scatiu, pe unde-ai fost? Ia, de-o votcă făcui rost...” (pauză) Doctore, părinţii dumitale mai sunt în viaţă?

LVOV: Tata a murit. Mama mai trăieşte.

ANNA PETROVNA: Nu ţi-e dor de ea?

LVOV: N-am timp să mă gândesc prea mult la asta.

ANNA PETROVNA (râzând): Florile revin în fiecare primăvară, dar bucuria niciodată? Cine mi-a spus aceste cuvinte? Nu-mi mai amintesc... Ce uitucă sunt... Ah, da, da, mi se pare că le-am auzit de la Nikolai. (ciuleşte urechea) Iar ţipă cucuveaua!

LVOV: N-are decât să ţipe!

ANNA PETROVNA: Mi se pare, doctore, că soarta mi-a jucat festa. Atâţia oameni cu nimic mai buni decât mine sunt fericiţi, şi nu plătesc nimic pentru această fericire. Eu însă am plătit pentru toate. Şi cât de scump am plătit! Mă întreb, de ce oare trebuie să dau acest tribut îngrozitor sorţii, de ce? Toţi sunteţi buni cu mine, delicaţi, vă e frică să-mi spuneţi adevărul... Oare credeţi că nu ştiu ce boală am? O ştiu prea bine. Dar să lăsăm asta, e un subiect banal şi plictisitor... (cu accent evreiesc) Scuzaţi, ve rog! Doctore, ştii vreo anecdotă veselă?

LVOV: Nu mă pricep la anecdote.

ANNA PETROVNA: Dar Nikolai se pricepe. Ştii, mă întreb uneori de ce sunt atât de nedrepţi oamenii? De ce la dragoste nu răspund cu dragoste, iar adevărul îl plătesc cu minciuna?

Spune-mi, doctore: până când or să mă urască tata şi mama? Locuiesc amândoi la o depărtare de cincizeci de verste de aici, iar eu zi şi noapte, până şi în somn, simt ura lor sfâşiindu-mi sufletul. Dar tristeţea lui Nikolai cum ţi-o explici? Îmi spune că nu mă iubeşte numai seara, când îl apucă urâtul. Înţeleg şi admit asta, dar închipuie-ţi că dragostea lui pentru mine a murit! E de necrezut, şi totuşi... Nu, nu, nici nu trebuie să mă gândesc la aşa ceva, e mai bine să nu mă gândesc. (cântă) „Măi scatiu, pe unde-ai fost?...” (tresare) Doamne, ce gânduri negre mă cuprind!... Dumneata, doctore, nu eşti căsătorit şi nu poţi înţelege multe...

LVOV: Zici că te miră multe lucruri... (se aşază alături de ea) Pe mine însă mă miră un singur lucru: cazul dumitale. Explică-mi, fă-mă să înţeleg, cum... cum dumneata, o femeie inteligentă, cinstită, sfântă aş putea spune, ai admis să fii atât de josnic înşelată, să fii adusă în acest cuib de cucuvele? Ce cauţi aici? Ce poţi avea comun cu acest om rece, fără suflet... Dar să-l lăsăm la o parte pe soţul dumitale! Ce poţi avea comun cu acest mediu găunos, vulgar? O, Doamne, Dumnezeule! Acest conte smintit, cicălitor, coclit în rele şi acest pehlivan, escroc printre escroci, Mişa, cu mutra lui ticăloasă... Explică-mi, cum de te afli aici, la ce? Cum de ai nimerit în acest viespar?...

ANNA PETROVNA (râzând): Uite aşa îmi vorbea şi el... Întocmai, cuvânt cu cuvânt... Numai că ochii lui sunt mai mari, şi când începea să-mi vorbească, se aprindeau ca nişte cărbuni... Haide, haide, spune mai departe!...

LVOV (făcând un gest cu mâna): N-are niciun rost să mai vorbesc. Ai face bine să intri în casă...

ANNA PETROVNA: Spui că Nikolai e aşa şi pe dincolo. De unde îl cunoşti? Crezi că într-o jumătate de an poţi pătrunde sufletul unui om? Află, doctore, că e un om minunat, şi-mi pare rău că nu l-ai cunoscut acum doi-trei ani. Îl vezi tăcut, trist, umblând de colo până colo fără să facă nimic, dar mai înainte... Ce om dintr-o bucată era!... L-am îndrăgit din prima clipă. (râde) O singură privire mi-a fost de ajuns şi, clamp! m-am trezit în capcană... Mi-a spus: hai cu mine!... M-am rupt de toate, am dat totul la o parte şi l-am urmat... (pauză) Acum nu mai e acelaşi om pe care l-am cunoscut... Seară de seară pleacă la Lebedevii ăştia ca să se distreze cu alte femei, iar eu... stau aici în grădină şi ascult cum ţipă cucuveaua... (se aude toaca paznicului) Doctore, ai

fraţi?

LVOV: N-am.

(Anna Petrovna plânge)

LVOV: Ce înseamnă asta? Te rog…

ANNA PETROVNA (ridicându-se): Nu mai pot, doctore, nu mai pot. Plec…

LVOV: Unde vrei să pleci?

ANNA PETROVNA: Mă duc după el… Dă ordin să se pună caii la trăsură, te rog… (fuge în casă)

LVOV: Nu, refuz categoric să o mai tratez în asemenea condiţiuni! Nu-i de ajuns că nu-mi plătesc niciun ban, ba pe deasupra îmi mai întorc şi sufletul pe dos!… Nu mai pot rămâne în casa asta! Ajunge! (intră în casă)

Cortina

ACTUL AL DOILEA

Salonul în casa lui Lebedev. În faţă – uşa care dă în parc. În dreapta şi în stânga – alte uşi. Mobilă veche, de preţ. Lampa din tavan, candelabrele şi tablourile sunt înfăşurate în învelitori albe.

Zinaida Savişna, Kosîh, Avdotia Nazarovna, Egoruşka, Gavrila, camerista, bătrâne vizitatoare, tineri, câteva domnişoare şi Babakina.

(Zinaida Savişna şade pe divan. În dreapta şi în stânga ei, în fotolii, iau loc bătrânele vizitatoare. Pe scaune – tineretul. În fund, lângă uşa ce dă spre grădină, un grup de musafiri joacă cărţi. Printre ei: Kosîh, Avdotia Nazarovna şi Egoruşka. Gavrila stă lângă uşa din dreapta. Camerista umblă de colo până colo cu o tavă încărcată cu dulciuri. În tot timpul actului, prin uşa din dreapta e un du-te-vino de musafiri, care se duc şi se întorc din parc. Babakina intră tot prin dreapta şi se apropie de Zinaida Savişna)

ZINAIDA SAVIŞNA (radioasă): Bine ai venit, sufleţelule, Maria Egorovna…

BABAKINA: Bine te găsesc sănătoasă, Zinaida Savişna! Am deosebita plăcere să te felicit cu prilejul aniversării… (se sărută) Să-ţi trăiască, dea Domnul să aibă parte…

ZINAIDA SAVIŞNA: Mulţumesc, sufleţelule, sunt atât de bucuroasă… Cum o mai duci cu sănătatea?…

BABAKINA: Mulţumesc, cât se poate de bine. (se aşază alături, pe divan) Bună seara, tinereţe!…

(Musafirii se ridică în picioare şi se înclină.)

1-UL MUSAFIR (râzând): Tinereţe, auzi vorbă… Nu cumva vrei să spui că dumneata eşti bătrână?

BABAKINA (oftând): Ehe, nu mă mai pun cu dumneavoastră…

1-UL MUSAFIR (râzând, cu respect): Iertaţi-mă, dar… Vorba vine că sunteţi văduvă… Aşa văduvă mai poate bate zece fetişcane…

(Gavrila o serveşte pe Babakina cu un pahar de ceai)

ZINAIDA SAVIŞNA (lui Gavrila): Serveşti ceaiul aşa, fără nimic? Ai putea să aduci nişte dulceaţă, de agrişe să zicem…

BABAKINA: Mulţumesc, nu vă deranjaţi.

(pauză)

1-UL MUSAFIR: Marfa Egorovna, aţi trecut prin Muşkino?

BABAKINA: Nu, prin Zaimişce. E drumul mult mai bun pe acolo.

1-UL MUSAFIR: Mda…

KOSÎH: Două dame de pică.

EGORUŞKA: Pas.

AVDOTIA NAZAROVNA: Pas.

AL 2-LEA MUSAFIR: Pas.

BABAKINA: Ai auzit, Zinaida Savişna, obligaţiunile iar au început să urce vertiginos. Ai mai pomenit aşa ceva: primul împrumut e cotat acum la 270 de ruble, al doilea la aproape 250… Nu s-a mai văzut una ca asta!…

ZINAIDA SAVIŞNA (oftând): Noroc de cei care au mai multe…

BABAKINA: Să nu crezi că-i o scofală, sufleţelule. Deşi, nu zic, au crescut în valoare, totuşi e un risc să plasezi capitalul în ele. Gândeşte-te numai la procentul de asigurare. Te aduce la sapă de lemn…

ZINAIDA SAVIŞNA: O fi aşa cum zici, totuşi, draga mea, omul speră… (oftează) Dumnezeu e mare…

AL 3-LEA MUSAFIR: Din punctul meu de vedere, mesdames, să ai capital în ziua de azi nu-i câtuşi de puţin convenabil. Titlurile de rentă dau un dividend cu totul neînsemnat. A-ţi pune deci banii în circulaţie înseamnă a risca în modul cel mai serios. Sunt de părere, mesdames, că acei oameni care au astăzi capital se află, mesdames, într-o situaţie mult mai critică decât… decât acei…

BABAKINA (oftând): Asta-i adevărat!

(1-ul musafir cască)

BABAKINA: Se poate să caşti în faţa unor cucoane?

1-UL MUSAFIR: Pardon, mesdames, am căscat fără să vreau.

(Zinaida Savişna se ridică şi iese pe uşa din dreapta; pauză mai îndelungată)

EGORUŞKA: Două dame de tobă.

AVDOTIA NAZAROVNA: Pas.

AL 2-LEA MUSAFIR: Pas.

KOSÎH: Pas.

BABAKINA (aparte): Doamne, să mori de plictiseală, nu alta!

Aceiaşi, Zinaida Savişna şi Lebedev.

ZINAIDA SAVIŞNA (intrând pe uşa din dreapta împreună cu Lebedev şi adresându-i-se în şoaptă): Ce te-ai aşezat acolo ca o primadonă de operă?! Şezi cu musafirii! (se aşază pe vechiul loc)

LEBEDEV (căscând): Of, păcatele noastre cele grele! (zărind-o pe Babakina) Aoleu, a venit şi zaharicaua noastră!... (salutând-o) Cum o mai duci cu sănătatea, comoara mea?...

BABAKINA: Mulţumesc, cât se poate de bine.

LEBEDEV: Slavă Domnului!... Slavă Domnului! (se aşază într-un jilţ) Da, da, ce să-i faci... Gavrila!

(Gavrila îi aduce un păhărel de votcă şi unul cu apă. Lebedev bea votca şi goleşte paharul cu apă)

1-UL MUSAFIR: Noroc şi sănătate!

LEBEDEV: De-ar da Dumnezeu să mă mai ţină amândouă! Da nu prea văd... Mă mai păsuieşte Domnul. Îi mulţumesc şi pentru asta!... (soţiei) Ziuziuşka, da' unde-i sărbătorita noastră?

KOSÎH (văietându-se): Cum naiba s-a făcut că am rămas fără levată? (sare în picioare) Cum naiba s-a făcut că am pierdut, trăsni-m-ar să mă trăsnească!

AVDOTIA NAZAROVNA (sărind şi ea în picioare, supărată): Ai pierdut, stimabile, pentru că nu ştii să joci. Şi dacă nu ştii să joci, nu te aşeza la masa verde! Ia spune, cu ce drept încurci mătăluţă culorile? Cu ce drept, te întreb?! D-aia ai pus la saramură asul!... (fug amândoi de la masă spre ceilalţi)

KOSÎH (văietându-se): Daţi-mi voie, domnilor... Am la culoare: asul, riga, dama, valetul, şepte-opt, un as de pică şi... şi o treflă, înţelegeţi?... Una mititică. Şi ea... şi ea... la dracu... I-am declarat doar că joc fără atu...

AVDOTIA NAZAROVNA (întrerupându-l): Să avem pardon! Eu am declarat că joc fără atu! Dumneata ai declarat două fără atu...

KOSÎH: E revoltător, domnilor! Daţi-mi voie... daţi-mi voie... dumneata aveai... eu aveam... (lui Lebedev) Judecă şi dumneata, Pavel Kirillici... Am la culoare: asul, riga, dama, valetul, şepte-opt...

LEBEDEV (astupându-şi urechile): Slăbeşte-mă, rogu-te,

slăbeşte-mă!

AVDOTIA NAZAROVNA: Eu, şi nu el, am declarat că joc fără atu!

KOSÎH (furios): Blestemat să fiu dacă mai joc cândva cu păstruga asta! (iese agitat pe uşa care dă în grădină)

(al 2-lea musafir iese după el. La masă rămâne numai Egoruşka)

AVDOTIA NAZAROVNA: Ptiu!... M-au apucat căldurile cu smintitul ăsta!... Auzi, păstrugă! Tu eşti păstrugă, zevzecule!...

BABAKINA: Da' şi dumneata, bunicuţo, prea te aprinzi...

AVDOTIA NAZAROVNA (zărind-o pe Babakina face un gest de uimire cu mâinile): Ia te uită, porumbiţa era aici şi eu n-o vedeam! Parcă am dat în orbul găinilor!... Draga de ea!... (îi sărută umărul) Ce bucuroasă sunt că te văd! Lasă-mă să te privesc, păuniţa mea frumoasă, să te privesc şi să nu mă mai satur! Ptiu, ptiu!... să nu te deochi!...

LEBEDEV: Şi-a dat drumul la clonţ!... Mai bine i-ai găsi un mire mai de Doamne ajută...

AVDOTIA NAZAROVNA: Şi am să-i găsesc, fii fără grijă! Să ştiu că mă dau peste cap, că intru-n pământ, da' pe ea şi pe Sanicika tot le mărit!... Să ştiu că mă dau... (oftează). Dar întrebarea este, unde să-i găseşti pe miri în vremea de azi? Poftim, priviţi-i, stau ca nişte cocoşi plouaţi şi nici nu se sinchisesc!...

AL 3-LEA MUSAFIR: Comparaţia nu e prea fericit aleasă. Din punctul meu de vedere, mesdames, dacă tinerii de astăzi preferă viaţa de burlac, nu e vina lor. Vina o poartă, cum să spun, condiţiunile sociale în care trăim...

LEBEDEV: Ei, ei!... Mai dă-o încolo de filozofie, că n-o pot înghiţi!...

Aceiaşi şi Saşa.

SAŞA (intrând şi îndreptându-se spre părintele său): Ce vreme minunată e afară, domnilor, şi dumneavoastră staţi în zăpuşeala asta!

ZINAIDA SAVIŞNA: Saşenka, nu vezi că a venit Maria Egorovna?

SAŞA: Scuzele mele. (se apropie de Babakina şi-i dă bună seara)

BABAKINA: Prea te-ai făcut fudulă de la o vreme, Sanicika, prea te-ai făcut fudulă. Măcar o dată să fi dat şi pe la noi. (se sărută) La mulţi ani, sufleţelule…

SAŞA: Mulţumesc. (se aşază alături de taică-su)

LEBEDEV: Da, da, că veni vorba, Avdotia Nazarovna, cu mirii e o problemă în vremea de azi. Marfă rară. Ce mai tura-vura, până şi cavaleri de onoare mai breji se găsesc cu greu. Nu vă fie cu bănat, dar tineretul de astăzi, Doamne iartă-mă, e atât de acrit şi de răsacrit, e atât de molâu, că ţi se face lehamite. Nici tu un danţ ca lumea, nici tu o vorbă de duh, nici tu un pahar de băuturică…

AVDOTIA NAZAROVNA: În ce priveşte păhărelele, n-avea grijă, că nu le prea duc la ureche… numai să aibă ce turna în ele.

LEBEDEV: Nu-i totul să bei, că beau şi caii… Totul e să bei cu socoteală, că băutura are şi ea rostul ei!… Ehe, pe vremea noastră după ce ne perpeleam cu învăţătura cât îi ziulica de mare, cum se făcea seara, dam năvală la vreo familie mai primitoare, şi ţin’te petrecere până-n zori!… Să fi văzut atunci danţuri, să fi văzut curte la domnişoare, să fi văzut… (îşi dă un bobârnac peste gât) Şi dă-i cu palavre, dă-i cu filozoficale, până când îţi înţepenea limba în gură!… Da, da! Dar tineretul de astăzi… ptiu! (face un semn cu mâna a lehamite) Nu pot să-i pricep… Nici cal, nici măgar. În tot judeţul nostru unul singur mai e cum mai e, dar şi acela-i însurat (oftând), şi pare-se că a şi început să-şi dea în petic cu nervii lui…

BABAKINA: De cine vorbeşti?

LEBEDEV: De Nikolaşa Ivanov.

BABAKINA: Da, da, e un bărbat interesant (cu un aer amărât), dar e nefericit!…

ZINAIDA SAVIŞNA: Cum vrei, sufleţelule, să fie omul fericit (oftând), dacă a făcut ceea ce a făcut!... S-a însurat nenorocitul cu ovreica aceea, crezând că părinţii ei or să-i dea marea cu sarea, iar când colo, a rămas cu buzele umflate... Din clipa când şi-a schimbat credinţa, bătrânii au blestemat-o, şi nici în ochi s-o mai vadă!... Un ban nu i-au dat. Acum se căieşte bietul, da-i prea târziu...

SAŞA: Mamă, nu-i adevărat!

BABAKINA (cu ardoare): Cum să nu fie adevărat, sufleţelule? Toată lumea ştie. Dacă nu avea interes, la ce-i trebuia să se însoare cu ovreica? Ce, fete de-ale noastre sunt puţine? N-a prevăzut ce-o să se întâmple, asta e! N-a prevăzut, sufleţelule... (cu vioiciune) Ehe, da' ce mai păţeşte acum de la el! Să te strâmbi de râs, nu alta! Auzi, vine acasă, seara, şi o ia din scurt: „Părinţii tăi m-au tras pe sfoară! Marş din casa mea, să nu te mai văd!" Unde să plece? Că bătrânii n-o mai primesc nici în prag. S-ar duce undeva ca fată în casă, dar, vezi matale, că nu-i obişnuită cu munca... Iar el o tot muştruluieşte până-i vine rău... De n-ar fi contele să-i ia apărarea, o trimitea de mult în lumea drepţilor...

AVDOTIA NAZAROVNA: Se mai întâmplă şi aşa: când îl ajunge supărarea, nici una, nici două, o închide în pivniţă şi-i zice: „Aşa şi pe dincolo, usturoi să-mi mănânci, că altceva n-am ce să-ţi dau!..." Şi să vezi cum înghite la usturoi, până i s-apleacă...

(râsete)

SAŞA: Tăticule, doar astea-s minciuni!

LEBEDEV: Ei şi? N-au decât să trăncănească cât or pofti... (strigă) Gavrila!...

(Gavrila îi aduce votca şi paharul cu apă)

ZINAIDA SAVIŞNA: Uite, de asta s-a ruinat, sărăcuţul. Da, treburile îi merg de-a-ndoaselea... Dacă n-ar fi Borkin care să-i administreze moşia, murea de foame cu ovreica lui. (oftează) Şi când te gândeşti, sufleţelule, ce-am păgubit şi noi de pe urma lui!... Numai bunul Dumnezeu ştie ce-am păgubit! Îţi dai seama, drăguţo, de trei ani ne datorează nouă mii de ruble! Îţi dai seama?

BABAKINA (îngrozită): Nouă mii de ruble!

ZINAIDA SAVIŞNA: Da, da... Paşenka, drăguţul de el, i-a avansat aceşti bani. Niciodată nu ştie să aleagă, cui poţi să-i dai şi cui nu. De capitalul investit nici nu mai vorbesc – s-a dus de

râpă. De-ar plăti măcar dobânzile la timp. Tot ar fi ceva!

SAŞA (cu înflăcărare): Mamă, de o mie de ori aţi vorbit până acum despre asta!

ZINAIDA SAVIŞNA: Şi tu de ce te amesteci? Ce-i iei apărarea?

SAŞA (ridicându-se): Dar cum puteţi să vorbiţi în felul acesta despre un om care nu v-a făcut niciodată vreun rău? Vă întreb, v-a făcut el cândva vreun rău?

AL 3-LEA MUSAFIR: Alexandra Pavlovna, permite-mi să spun şi eu două vorbe! Îl stimez pe Nikolai Alexeevici, şi întotdeauna am considerat drept o cinste pentru mine să-i port această stimă. Dar, vorbind entre nous[3], mi se pare că Nikolai Alexeici e un aventurier.

SAŞA: Te felicit pentru această părere a dumitale.

AL 3-LEA MUSAFIR: În sprijinul afirmaţiei mele am să vă povestesc următorul fapt, care mi-a fost redat de ataşatul lui, de acest Cicero pre numele de Borkin… Acum doi ani pe vremea epizootiei printre vite, dumnealui a cumpărat un număr considerabil de bovine, le-a asigurat…

ZINAIDA SAVIŞNA: Da, da, îmi amintesc şi eu de întâmplarea aceasta. Mi-a fost povestită şi mie…

AL 3-LEA MUSAFIR: Şi, cum vă spuneam, le-a asigurat pe toate, gândiţi-vă numai, le-a infectat apoi cu bacterii de ciumă şi a încasat prima de asigurare…

SAŞA: Minciuni! Minciuni gogonate! Nimeni n-a cumpărat şi n-a infectat vitele! A fost un proiect de-al lui Borkin, conceput pe de-a-ntregul de el, pe care l-a trâmbiţat apoi peste tot. Era foarte mândru de el. Când a aflat Ivanov de treaba asta, numai bine nu i-a venit lui Borkin. Timp de două săptămâni i-a cerut iertare lui Ivanov! Partea de vină a lui Ivanov se datoreşte caracterului său slab: n-are curajul să-l alunge o dată pentru totdeauna din casa lui pe acest Borkin. Un alt păcat al său e că se încrede prea mult în oameni. L-au jefuit, l-au prădat care cum a putut! Multe lucruri frumoase a întreprins el, dar de pe urma lor s-au îmbuibat alţii, alţii au tras foloasele.

LEBEDEV: Da’ mai opreşte-te, Şurocika! Prea te-ai înfierbântat!

SAŞA: Nu pot să sufăr când oamenii vorbesc prostii! Ah, m-am săturat până-n gât de această discuţie! Ce plictiseală! Ivanov, Ivanov şi iar Ivanov! Parcă altceva n-ar avea de vorbit. (se îndreaptă spre uşă, dar se întoarce înapoi) Mă mir, domnilor!

(adresându-se tinerilor) Mă mir de răbdarea pe care o aveţi! Cum de puteţi sta aşa nemişcaţi? Nu vă plictisiţi? Haide, spuneţi ceva, distraţi-le pe domnişoare, mişcaţi-vă odată! Dacă în afară de Ivanov nu aveţi un alt subiect de discuţie, atunci râdeţi, dansaţi, cântaţi-ne un cântec…

LEBEDEV (râzând): Aşa, aşa, Şurocika, ia-i din scurt, nu-i lăsa!

SAŞA: Măcar o dată în viaţă faceţi-mi şi mie această plăcere! Dacă nu vreţi să dansaţi, să râdeţi, să cântaţi, dacă găsiţi că toate astea sunt lucruri banale, vă rog, vă implor, adunaţi-vă ultimul rest de energie pe care-l aveţi şi aşa, din curiozitate, ca să-i faceţi să râdă sau să-i uimiţi pe cei din jur, găsiţi ceva spiritual, ceva care să iasă din comun, spuneţi-ne măcar o impertinenţă, o grosolănie, dar să fie nouă, să ne descreţească o clipă frunţile! Sau săvârşiţi, cu puteri comune, o cât de mică ispravă, ceva care să semene cât de cât cu un act de bravură, ca domnişoarele, privindu-vă, să poată exclama măcar o dată în viaţă: „Ah!” Doar vreţi să le intraţi în graţii, vreţi să le plăceţi, atunci de ce nu depuneţi pentru asta nicio strădanie, nu întreprindeţi nimic? Ah, domnilor! Nu sunteţi ceea ce ar trebui să fiţi, nu sunteţi!… Leşină muştele când vă văd, şi lămpile încep să fumege! De o mie de ori v-am spus şi am să repet mereu, că nu sunteţi ceea ce ar trebui să fiţi, nu sunteţi!…

Aceiaşi, Ivanov şi Şabelski.

ŞABELSKI (intrând împreună cu Ivanov pe uşa din dreapta): Cine pledează aici cu atâta foc? Dumneata erai, Şurocika? (râde cu hohote şi-i strânge mâna) Felicitările mele, îngeraşule, felicitările mele! Să-ţi dea Dumnezeu o viaţă îndelungată şi nicio reîncarnare după moarte…

ZINAIDA SAVIŞNA (bucuroasă): Vai, Nikolai Alexeevici şi contele!…

LEBEDEV: He-he-he! Ia te uită pe cine văd… contele în persoană! (vine în întâmpinarea lui Şabelski)

ŞABELSKI (zărind-o pe Zinaida Savişna şi pe Babakina se apropie de ele şi le ia de mână pe amândouă): Două dame de pică pe acelaşi divan!… Ce încântare! (Zinaidei Savişna) Bine te găsesc, Ziuziuşka! (Babakinei) Bine te găsesc, pomponelule!…

ZINAIDA Savişna: Sunt atât de bucuroasă, conte, că te văd! Vii atât de rar pe la noi… (strigă) Gavrila, o ceaşcă de ceai! Ia loc, ia loc te rog! (se ridică, iese pe uşa din dreapta, dar se întoarce numaidecât cu faţa îngrijorată. Saşa se aşază pe vechiul loc. Ivanov îi salută în tăcere pe musafiri)

LEBEDEV (către Şabelski): Cum de-ai apărut? Ce puteri tainice te-au îndemnat să vii încoace? Asta e într-adevăr o surpriză! (îl sărută) Eşti un bandit de drumul mare, stimabile conte! Aşa procedează oamenii cinstiţi? (îl ia de mână şi îl aduce în faţa rampei) De ce nu mai dai pe la noi? Eşti supărat cumva?

ŞABELSKI: Şi cum ai vrea să vin, călare pe băţ? Doar ştii bine că nu mai am cai, iar Nikolai nu mă ia cu el. Mă lasă să o păzesc pe Sarra, să-i ţin de urât. Trimite-mi trăsura şi am să vin cu cea mai mare plăcere…

LEBEDEV (făcând un gest cu mâna): Ştii că eşti nostim! Ziuziuşka mea se spânzură mai curând decât să trimită trăsura. Dragul meu, cât de mult te iubesc! Îmi eşti mai aproape şi mai scump decât toţi! Dintre toate fosilele am mai rămas în viaţă numai noi doi. Iubesc în tine tot zbuciumul meu din trecut şi tinereţea care n-o să se întoarcă niciodată… Da, gluma e glumă, dar uite, simt cum mi se umplu ochii de lacrimi. (îl sărută iarăşi)

ŞABELSKI: Haide, haide, lasă-mă, că miroşi ca un butoi…

LEBEDEV: Of, dragule, tu nici nu-ţi poţi închipui cât de mult

simt lipsa voastră, a vechilor mei prieteni! De urât, îmi vine uneori să-mi fac seama… (cu voce scăzută) Ziuziuska cu casa ei de împrumut a alungat pe toţi oamenii de treabă, de n-au mai rămas decât nespălaţii ăştia de-alde Dudkin, Budkin şi alţii de teapa lor… Haide, bea-ţi ceaiul.

(Gavrila aduce contelui o ceaşcă de ceai)

ZINAIDA SAVIŞNA (îngrijorată, lui Gavrila): Serveşti ceaiul aşa, fără nimic? Ai putea să aduci nişte dulceaţă, de agrişe să zicem…

ŞABELSKI (râzând cu hohote, lui Ivanov): Vezi, n-am avut dreptate? (lui Lebedev) Am ţinut cu el o prinsoare în timp ce veneam încoace, că îndată ce vom sosi, Ziuziuska o să ne servească o dulceaţă de agrişe…

ZINAIDA SAVIŞNA: Tot un mucalit şi un zeflemist ai rămas, conte, aşa cum te ştiam… (se aşază)

LEBEDEV: Păi dacă a făcut vreo douăzeci de butoaie de dulceaţă de agrişe… Ce vreţi să facă cu ea?

ŞABELSKI (aşezându-se la masă): Tot mai pui bani la ciorap, Ziuziuska, tot mai pui? Ai făcut milionul, ce zici?

ZINAIDA SAVIŞNA (oftând): Da’ de unde… Celor care nu ne cunosc li se pare că, deh, oameni mai avuţi nici nu găseşti prin împrejurimi… Dar te întreb, de unde să vină banii, de unde? Numai vorbe de clacă…

ŞABELSKI: Cum să nu!… Doar ne cunoaştem bine! Parcă la jocul de dame nu pierzi întotdeauna? (lui Lebedev) Paşa, ia spune, cu mâna pe inimă, aţi făcut milionul?

LEBEDEV: De unde să ştiu eu? Întreab-o pe Ziuziuska…

ŞABELSKI (către Babakina): Şi pomponelul nostru dolofan o să aibă în curând milionul! S-a rotunjit şi s-a făcut frumoasă, de mai mare dragul! Uite ce înseamnă să ai punga plină!…

BABAKINA: Mulţumesc pentru compliment, Excelenţă, numai că mie nu-mi prea plac glumele nesărate.

ŞABELSKI: Scumpa mea damă de pică, parcă asta e o glumă? E un strigăt al sufletului sufocat de prisosul lui de simţăminte! Buzele mele rostesc adevărul curat… Pe dumneata şi pe Ziuziuska vă iubesc mai mult decât orice pe lume!… (exuberant) Sunteţi o încântare a ochiului, o simfonie pe care nu o pot asculta cu indiferenţă!…

ZINAIDA SAVIŞNA: Ai rămas aşa cum te ştiu. Nimic nu te schimbă. (lui Egoruşka) Egoruşka, stinge lumânările! De ce să

ardă de pomană, dacă nu mai jucaţi... (Egoruşka tresare, stinge lumânările şi se aşază la loc; lui Ivanov) Nikolai Alexeevici, cum se mai simte soţia dumitale?

IVANOV: Prost. Astăzi doctorul mi-a declarat categoric că are ftizie...

ZINAIDA SAVIŞNA: Nu mai spune! Păcat de ea!... (oftând) Şi când te gândeşti cât de mult o iubim cu toţii...

ŞABELSKI: Mofturi, prostii!... Nu suferă de niciun fel de ftizie, astea-s şiretlicuri doctoriceşti. Vrea domnul Esculap să se afle în treabă şi a inventat povestea asta cu ftizia. Slavă Domnului că soţul nu-i un om gelos. (Ivanov face un gest de nerăbdare) Cât despre Sarra, nu cred un cuvânt din câte le spune. Minte până şi-n gesturi. În ce mă priveşte, n-am avut încredere niciodată nici în doctori, nici în avocaţi şi nici în femei. Mofturi, şiretlicuri şi scorneli!

LEBEDEV (lui Şabelski): Eşti un tip imposibil, Matvei!... Ţi-ai pus o mască de mizantrop, şi te fandoseşti cu ea ca prostul cu tichia. La prima vedere pari a fi un om ca toţi oamenii, dar îndată ce deschizi gura, parcă ai avea puşchea pe limbă, ori mai ştiu eu ce vătămătură la cap...

ŞABELSKI: Nu cumva ai vrea să mă pup cu toţi escrocii şi ticăloşii?

LEBEDEV: Da' unde vezi, mă rog, escroci şi ticăloşi?

ŞABELSKI: Să-mi fie cu iertare, dar... dar cu excepţia celor de faţă, eu aş zice...

LEBEDEV: Aş zice, aş zice!... Nu vezi că vorbele tale nu au niciun temei, că totul nu-i decât o fanfaronadă?

ŞABELSKI: Fanfaronadă, auzi... Nu ai nicio concepţie asupra lumii, asta e!

LEBEDEV: Ce fel de concepţie asupra lumii ai vrea să am? Iaca, stau şi eu şi o aştept pe milostiva... N-o să întârzie mult... Asta-i toată concepţia mea asupra lumii, stimabile. Am trecut noi de vârsta concepţiilor. Da, da... (strigă) Ei, Gavrila!

ŞABELSKI: Da mai dă-o încolo de băutură, nu vezi că eşti mototol?... Ţi-i nasul ca o pătlăgică murată...

LEBEDEV (trăgând o duşcă): Nu face nimic, doar nu mă duc la biserică să mă cunun...

ZINAIDA SAVIŞNA: Ce-o fi cu doctorul Lvov, că n-a mai dat pe la noi de nu mai ţin minte când... Ne-a uitat cu totul.

SAŞA: Antipatic om. Cinstea personificată. Un pahar de apă

nu-ţi cere, o ţigară nu-şi aprinde fără ca să nu-ţi demonstreze nemaipomenita lui onestitate. De umblă ori de-ţi vorbeşte, parcă ar avea scris pe frunte: priviţi-mă ce om cinstit sunt! Mori de plictiseală cu dânsul.

ŞABELSKI: Un doftoraş cu cap pătrat! (izmenindu-se) Numai ce-l auzi: „Faceţi loc muncii cinstite!” La fiecare pas ţi-o spune ca un papagal, şi i se pare că e Dobroliubov în persoană, se-nţelege, într-o nouă variantă însă. Şi cine nu strigă ca el, pentru dumnealui e un ticălos. Auzi dumneata opinii care te uimesc prin profunzimea lor: dacă ţăranul e înstărit şi duce un trai mai omenesc, înseamnă că-i chiabur şi tâlhar. Dacă eu port haină de catifea şi mă îmbracă dimineaţa lacheul, înseamnă că tot tâlhar sunt, şi feudal pe deasupra. Ţi se apleacă de atâta cinste! Şi toată ziua n-are astâmpăr. Trebuie să vă mărturisesc că mi-e şi frică de el... Da, da! N-ar fi de mirare ca din simţul datoriei să-mi ardă una, ori să mă facă cum i-o veni la gură.

IVANOV: Deşi mă oboseşte într-un hal fără de hal, totuşi îmi e simpatic acest om. Îmi place sinceritatea lui.

ŞABELSKI: Merci pentru aşa sinceritate! Auzi, vine aseară la mine şi, nici una, nici două, îmi spune: „Conte, îmi eşti profund antipatic!” Îi foarte mulţumesc. Şi să nu credeţi că a spus-o cu indiferenţă, căci n-a fost o vorbă aruncată în vânt. Îi vibra glasul. Să-i fi văzut numai ochii! Ardeau ca doi cărbuni... Şi-i tremurau fălcile... La naiba asemenea sinceritate din topor! Să zicem că nu mă poate înghiţi, că-i provoc repulsie... asta o-nţeleg, dar să vii şi să i-o spui omului în obraz? Recunosc, sunt un om infect, dar de bine, de rău, am părul cărunt... Ticăloasă sinceritate!

LEBEDEV: Lasă, lasă, parcă tu n-ai fost tânăr şi n-ai fost la fel! ...

ŞABELSKI: Nimic de zis, am fost şi eu tânăr şi am făcut prostii... Jucam rolul lui Ceaţki şi-i denunţam pe ticăloşi şi pe escroci, dar niciodată în viaţă n-am spus hoţului în faţă că e hoţ şi n-am vorbit de funie în casa spânzuratului. Căci am avut creştere. Pe când doftoraşul ăsta obtuz al dumneavoastră s-ar simţi la înălţimea misiunii sale şi în al nouălea cer de fericire, dacă soarta i-ar da prilejul ca în numele înaltelor principii şi al idealurilor umanităţii să-mi tragă, în plin public, câteva scatoalce şi câteva picioare în spate...

LEBEDEV: Aşa-s toţi tinerii, cu nărav. Ţin minte că am avut un unchi, hegelian până-n măduva oaselor... Să vedeţi ce făcea:

umplea casa cu musafiri, golea un clondir de votcă, se urca pe un scaun, şi începea: „Sunteţi cu toţii nişte bădărani şi nişte ignoranţi! Macabre arătări ale iadului! Zorii noii vieţi...” Şi dă-i şi dă-i muştruluială, până obosea...

SAŞA: Şi musafirii ce făceau?

LEBEDEV: Ce să facă? Nu făceau nimic... Îl ascultau şi-şi vedeau de paharele lor. Odată l-am provocat la duel... da, da, pe unchiu-meu adevărat! Din pricina lui Bacon... Ţin minte ca acum: şedeam uite-aşa cum şade Matvei, iar unchiu-meu cu Gherasim Nilîci, Dumnezeu să-l ierte, stăteau ceva mai încolo, cam pe locul unde stă Nikolaşa... Şi deodată Gherasim Nilîci îi pune, fraţilor, următoarea întrebare...

(intră Borkin)

Aceiaşi şi Borkin intră pe uşa din dreapta ţopăind şi fredonând. E gătit ca un fante şi ţine un sul în mână. Asistenţa îl primeşte cu murmure de aprobare.

DOMNIŞOARELE: Mihail Mihailovici!

LEBEDEV: Michel Michelîci! În sfârşit, după ani şi zile…

ŞABELSKI: Animatorul societăţii!

BORKIN: Prezent la datorie! (se apropie grăbit de Saşa) Stimată signorină, iau asupra mea îndrăzneala de a felicita universul acesta la minunata aniversare a naşterii celei mai minunate flori!… Şi ca un omagiu al entuziasmului meu neţărmurit, îmi permit să-ţi aduc în dar (îi întinde sulul) aceste artificii şi focuri bengale de producţie proprie. Fie ca ele să lumineze bezna nopţii, aşa precum făptura dumitale luminează bezna acestei vieţi! (face o plecăciune afectată)

SAŞA: Mulţumesc…

LEBEDEV (râzând cu hohote, lui Ivanov): De ce nu-l alungi pe acest Iuda de lângă dumneata?

BORKIN (lui Lebedev): Respectele mele lui Pavel Kirillîci! (lui Ivanov) Respectele mele patronului!… (cântă) Nicolas, voilà, ho-ho! (face înconjurul salonului) Respectele mele mult preastimabilei Zinaida Savişna… Angelicii Maria Egorovna… Străvechii noastre Avdotia Nazarovna… Răsexcelenţei Sale contelui…

ŞABELSKI (râzând cu hohote): Animatorul societăţii… De-abia a intrat că s-a şi primenit atmosfera. Nu găsiţi?

BORKIN: Of, am obosit… Mi se pare că i-am salutat pe toţi. Ei, ce mai noutăţi, domnilor? Aveţi ceva, vreo veste care să mă dea gata? (cu vioiciune, Zinaidei Savişna) Ascultă, mămiţico… În timp ce veneam încoace… (lui Gavrila) Ei, Gavriuşa, adă-mi şi mie un pahar de ceai, dar fără dulceaţă de agrişe! (Zinaidei Savişna) Da, zic, în timp ce veneam încoace, ce crezi că văd!? Pe malul râului, în răchitiş, nişte ţărani cojeau loziile… Ia spune-mi, de ce nu arendaţi răchitişul?

LEBEDEV (lui Ivanov): De ce nu-l alungi pe acest Iuda de lângă dumneata?

ZINAIDA SAVIŞNA (speriată): Are dreptate… Nici prin cap nu mi-a trecut că s-ar putea arenda răchitişul!…

BORKIN (făcând exerciţii de relaxare cu braţele): Nu pot exista fără mişcare... Ia spune, mămicuţo, ce-am putea întreprinde acum? Maria Egorovna, sunt în vervă... În culmea exaltării! (cântă) „Răsar din nou în faţa ta...”

ZINAIDA SAVIŞNA: Organizează dumneata ceva, că moare lumea de plictiseală, nu vezi?

BORKIN: Chiar aşa-i... De unde această neagră melancolie pe capul dumneavoastră, oameni buni? Parcă aţi fi nişte juraţi, zău aşa! Haideţi să facem ceva, să jucăm ceva! Vreun joc cu gajuri... Sau de-a v-aţi-ascunselea... Ori să dăm drumul la artificii?

DOMNIŞOARELE (aplaudând): Da, da, să dăm drumul la artificii! Focuri bengale! (fug cu toate în parc)

SAŞA (lui Ivanov): Eşti cam indispus astăzi, ce ai?

IVANOV: Mă cam doare capul, Şurocika, şi sunt cam plictisit...

SAŞA: Haidem în salonaş.

(ies amândoi pe uşa din dreapta; în afară de Zinaida Savişna şi de Lebedev, toată lumea intră în parc)

ZINAIDA SAVIŞNA: Aşa da, mai zic şi eu!... Ce tânăr plin de viaţă! Două minute n-a stat şi a şi descreţit frunţile tuturor. (se apropie de lampă şi face lumina mai mică) Cât timp vor sta ei în parc n-au de ce să ardă lumânările. (stinge lumânările)

LEBEDEV (mergând în urma ei): Ziuziuska, ai face bine să serveşti o gustare...

ZINAIDA SAVIŞNA: Ia te uită ce risipă de lumânări... Şi apoi să te miri că lumea ne socoate oameni bogaţi. (continuă să stingă lumânările)

LEBEDEV (mergând în urma ei): Ziuziuska, pune ceva pe masă, o gustare... tinerii au flămânzit, de bună seamă, sărăcuţii de ei... Ziuziuska...

ZINAIDA SAVIŞNA: Ia te uită, contele abia s-a atins de ceaşca cu ceai. Degeaba am stricat zahărul. (iese pe uşa din stânga)

LEBEDEV: Ptiu, pacoste!... (iese în parc)

6

Ivanov şi Saşa.

SAŞA (intrând cu Ivanov pe uşa din dreapta): Toţi s-au dus în parc.

IVANOV: Asta îţi spuneam, Şurocika... Înainte vreme munceam mult şi gândeam intens, şi nu oboseam niciodată. Acum însă nu fac nimic, nu mă gândesc la nimic, şi mă simt obosit trupeşte şi sufleteşte. Zi şi noapte am remuşcări de conştiinţă... Ştiu că sunt profund vinovat, şi totuşi nu pot să-mi dau seama în ce anume coristă această vină a mea. Şi apoi, colac peste pupăză, boala aceasta a soţiei, permanenta lipsă de bani, certurile, intrigăria, discuţiile inutile... Şi Borkin cu prostia lui le pune vârf la toate. Am ajuns să-mi fie silă de propria mea casă. Viaţa între pereţii ei îmi pare un infern. Îţi mărturisesc cinstit, Şurocika, până şi prezenţa soţiei, a acestei femei care mă iubeşte, mi-a devenit insuportabilă. Dumneata eşti vechiul şi bunul meu prieten, aşa încât n-ai să te superi pe acest acces de sinceritate... Iată, am venit la voi ca sa mă distrez un pic, să uit, dar m-a ajuns plictiseala şi aici. Parcă iarăşi mă trage ceva acasă... Te rog să mă ierţi, dar am să plec pe nesimţite...

SAŞA: Nikolai Alexeevici, eu te înţeleg. Nenorocirea dumitale e că eşti singur. Ai nevoie de un om în preajma dumitale, de un om pe care să-l iubeşti şi care să te înţeleagă. Numai o dragoste puternică ar putea să te vindece.

IVANOV: Asta-i bună, Şurocika! Ar mai lipsi acum ca eu, curcă plouată, să mai înjgheb un roman! Păzească-mă sfântul de aşa ceva! Nu, fetiţo dragă, nu despre asta e vorba. Îţi mărturisesc deschis, ca-n faţa unei icoane, că voi suporta orice: şi tristeţe, şi psihopatia mea, şi ruina materială, şi pierderea soţiei, şi bătrâneţea asta prematură, şi singurătatea, dar nu pot suporta în ruptul capului batjocura faţă de propriul meu eu. Mor de ruşine la gândul că un om sănătos, viguros, ca mine, a început să semene cu un Hamlet sau cu un Manfred, sau cu o oarecare altă fiinţă omenească de prisos... dracu să mă ia! Sunt unii oameni, vrednici de compătimire, care se simt măguliţi atunci când sunt asemuiţi cu Hamlet, sau când li se spune că sunt fiinţe de prisos, pentru mine însă aceasta e o mare ruşine, deoarece îmi răneşte mândria de om! Ruşinea mă copleşeşte, şi

sufăr…

SAŞA (zâmbind, printre lacrimi): Nikolai Alexeevici, hai să fugim în America.

IVANOV: Mi-e lene să ajung până la pragul acesta, d-apoi până în America… (merg amândoi spre uşa care dă în parc) Într-adevăr, Şura, mă gândesc cât de greu îţi vine să trăieşti în atmosfera de aici! Mă uit la aceşti oameni din jurul tău şi mă înfior la gândul că va trebui să-ţi alegi un soţ dintre ei… O singură speranţă mai există: să nimerească cumva în trecere pe la voi vreun tânăr locotenent sau vreun student şi să te fure din casa asta…

Zinaida Savişna intră pe uşa din stânga cu un borcan de dulceaţă în mână.

IVANOV: Iartă-mă o clipă, Şurocika, am să te ajung din urmă…

(Saşa se duce în parc)

IVANOV: Zinaida Savişna, o mică rugăminte…

ZINAIDA SAVIŞNA: Ce s-a întâmplat, Nikolai Alexeevici?

IVANOV (şovăind): Să vedeţi… Poimâine e scadenţa poliţei mele… M-aţi îndatora nespus dacă mi-aţi da o amânare şi mi-aţi permite să trec dobânzile la capital. Mă aflu într-o mare criză financiară…

ZINAIDA SAVIŞNA (speriată): Da’ cum se poate aşa ceva, Nikolai Alexeevici? Glumeşti? Ce fel de rânduială e asta? Nu, nu, te rog pentru numele lui Dumnezeu, nu mă chinui şi nu-mi otrăvi sufletul…

IVANOV: Scuzele mele, scuzele mele… (se duce în parc)

ZINAIDA SAVIŞNA: Vai, vai, m-a dat gata omul ăsta!… Ce spaimă am tras!… Tremur toată… toată… (iese pe uşa din dreapta)

KOSÎH (intră pe uşa din stânga şi traversează întreaga scenă): Auzi dumneata, să am la culoare asul, riga, dama, valetul, şepte-opt, un as de pică şi... şi o treflă, una mititică. Şi ea... şi ea... la dracu!... (iese pe uşa din dreapta)

Avdotia Nazarovna şi 1-ul musafir.

AVDOTIA NAZAROVNA (venind din parc cu 1-ul musafir): I-aş arăta eu ei, scorpiei!... Aş face-o bucăţi, bucăţele, auzi?! De la cinci după amiază stau aici, şi să nu ne ospăteze măcar cu o scrumbie amărâtă... să pună pe masă o coajă de pâine!... Halal de aşa casă!... Halal de aşa gospodărie!...

1-UL MUSAFIR: Plictiseală ca aici n-am pomenit nicăieri! Mai că-ţi vine să te dai cu capul de toţi pereţii! Ce oameni, Doamne iartă-mă! Să urli de foame şi de urât, nu alta, şi să te repezi cu colţii să-i sfâşii pe toţi!

AVDOTIA NAZAROVNA: Bucăţele aş face-o, bucăţele!...

1-UL MUSAFIR: Aş trage o duşcă şi m-aş cărăbăni acasă! Nu-mi trebuiesc, bătrâno, miresele dumitale, n-am nevoie de ele. Îţi mai arde de amoruri în casa asta, când de la ora prânzului umbli cu gâtul uscat?

AVDOTIA NAZAROVNA: Hai să căutăm, poate găsim ceva...

1-UL MUSAFIR: Psst!... Să umblăm cu băgare de seamă! Mi se pare că clondirul e în dulap, în sufragerie. Îl luăm din scurt pe Egoruşka... Psst!...

(ies amândoi pe uşa din stânga)

Anna Petrovna şi Lvov intră amândoi pe uşa din dreapta.

ANNA PETROVNA: Poate vor fi bucuroşi de oaspeţi, mai ştii? Dar nu văd pe nimeni. Probabil toată lumea e în parc.

LVOV: Nu înţeleg de ce m-ai adus aici, în acest cuib de ereţi! Locul nostru nu este aici! Oamenii cinstiţi n-au ce căuta în casa aceasta!

ANNA PETROVNA: Ascultă, stimabile om cinstit! Nu-i câtuşi de puţin amabil din partea dumitale să vorbeşti unei cucoane tot drumul de acasă până aici numai de cinstea dumitale! Poate-i cinstit ceea ce faci, dar crede-mă că e îngrozitor de plicticos. Nu vorbi niciodată cu o femeie despre virtuţile proprii. Las-o să le descopere singură. Nikolai al meu, la vârsta dumitale, când se afla în societatea femeilor, povestea tot felul de năzdrăvănii, cânta şi fiecare dintre ele îşi dădea singură seama cu ce fel de om are de-a face…

LVOV: Of, nu-mi mai vorbi atât de Nikolai al dumitale, că-l înţeleg cum nu se poate mai bine!

ANNA PETROVNA: Eşti un om de treabă, dar nu pricepi nimic. Să mergem mai bine în parc. Nu, nu, niciodată nu l-am auzit spunând: „Sunt un om cinstit! Mă sufoc în această atmosferă! Ereţii! Cuib de cucuvele! Crocodili!” El lăsa menajeria în pace; iar atunci când se revolta, nu spunea decât atât: „Cât de nedrept am fost astăzi!” sau: „Aniuta, ce rău îmi pare de omul acesta!” Iată ce spunea el, pe când dumneata…

(ies amândoi)

Avdotia Nazarovna şi 1-ul musafir.

1-UL MUSAFIR (intrând pe uşa din stânga): Nu-i nimic în sufragerie. Au ascuns clondirul pe undeva prin cămară... Ar trebui să-l descoasem pe Egoruşka. Să mergem în salon.

AVDOTIA NAZAROVNA: Bucăţele aş face-o, bucăţele!...

(ies amândoi pe uşa din dreapta)

Babakina, Borkin şi Şabelski. Babakina şi Borkin intră râzând pe uşa care dă în parc. În urma lor, cu paşi mărunţi, râzând şi frecându-şi mâinile, intră Şabelski.

BABAKINA: Ce plictiseală, Doamne! (râzând cu hohote) Ce plictiseală! Toţi se plimbă ori şed ţepeni pe bănci, de parcă ar fi înghiţit o umbrelă! Mi-au amorţit oasele. (ţopăind) Ia să le dezmorţesc puţin!…

(Borkin o cuprinde de talie şi o sărută pe obraz)

ŞABELSKI (râzând şi trosnind din degete): Ia te uită! Mda, aşa mai zic şi eu!…

BABAKINA: Lasă-mă, lasă-mă, neruşinatule, altfel contele poate să-şi închipuie cine ştie ce! Lasă-mă în pace!…

BORKIN: O, heruvim al inimii mele, nestemata mea!… (o sărută) Împrumută-mi 2300 de ruble!…

BABAKINA: Ne-ne-ne… Până aici, stimabile, că nu se prinde cu mine!… Ah, lasă-mă odată!

ŞABELSKI (alergând cu paşi mărunţi în jurul lor): Draga de pomponel… Are şi ea farmecele sale!…

BORKIN (redevenind serios): Ei, ajunge cu gluma. Să vorbim despre afaceri, de-a dreptul, negustoreşte. Să-mi răspunzi clar şi răspicat, fără tot felul de subtilităţi şi fără mofturi: da ori ba? Iată despre ce-i vorba. (arătându-l pe conte) Dumnealui are nevoie de bani, de un venit anual de cel puţin trei mii de ruble. Dumneata ai nevoie de un soţ. Vrei să devii contesă?

ŞABELSKI (râzând cu hohote): Atâta cinism n-am mai pomenit!

BORKIN: Ce zici, vrei să devii contesă? Da ori ba?

BABAKINA (emoţionată): Aiurezi, Mişa, zău… Şi apoi asemenea chestii nu se aranjează aşa, hodoronc-tronc… Dacă contele doreşte într-adevăr acest lucru, ar putea şi singur… Dar, zău, nu înţeleg cum se poate aşa… din senin…

BORKIN: Ei, hai, hai, nu te mai fandosi! E o afacere ca oricare alta!… Te întreb, da ori ba?

ŞABELSKI (râzând şi frecându-şi mâinile): Şi de ce nu la urma urmei… Ei drace, ce-ar fi să fac şi această ticăloşie? Mm… Pomponelule!… (o sărută pe Babakina pe obraz) S-o mănânci, nu alta!

BABAKINA: Lăsaţi-mă, lăsaţi-mă în pace... M-aţi ameţit de tot. Plecaţi, plecaţi de aici!... Ba nu, mai rămâneţi!...

BORKIN: Să nu pierdem vremea de pomană! Te mai întreb o dată, da ori ba? Că suntem cam grăbiţi...

BABAKINA: Ştii ceva, conte? N-ar fi rău să-mi faci totuşi o vizită... Ştii, să stai aşa vreo două-trei zile... La mine e mult mai vesel, nu-i ca aici... Ai putea să vii chiar mâine... (lui Borkin) Da' nu cumva vă râdeţi de mine?

BORKIN (supărat): Crezi că ne arde nouă de glume când e vorba de asemenea chestiuni importante?

BABAKINA: Staţi, staţi puţin... Ah, mi-e rău! Mi-a venit leşinul! Eu, contesă... Ah, mă înăbuş! Mor...

(Borkin şi contele o iau râzând de subsuori şi, sărutând-o pe amândoi obrajii, o scot afară pe uşa din dreapta)

Ivanov, Saşa, apoi Anna Petrovna. Ivanov şi Saşa intră grăbiţi din parc.

IVANOV (disperat, apucându-se de cap cu amândouă mâinile): Nu se poate! N-avem dreptul, Şurocika!... N-avem dreptul să facem asta!...

SAŞA (cu pasiune): Te iubesc, te iubesc ca o nebună... Fără tine viaţa mea n-ar avea niciun sens, nicio bucurie! Eşti totul pentru mine...

IVANOV: La ce-mi spui toate astea, la ce?! Doamne, Dumnezeule, nu mai înţeleg nimic... Şurocika, n-avem dreptul!...

SAŞA: În copilăria mea ai fost singura mea bucurie. Te iubeam pentru sufletul tău ca pe mine însămi... Iar acum, acum te iubesc cu patimă, Nikolai Alexeevici... Alături de dumneata m-aş duce şi la capătul lumii, aş intra chiar în mormânt... De s-ar putea însă mai repede, altfel simt că mă înăbuş...

IVANOV (râde fericit): Vasăzică... vasăzică să încep viaţa de la capăt? Nu-i aşa, Şurocika? Fericirea mea! (o cuprinde în braţe) Eşti tinereţea însăşi, eşti prospeţimea inimii mele...

(Anna Petrovna intră pe uşa care dă în parc şi, zărindu-i pe cei doi, rămâne încremenită locului)

IVANOV: Deci să iau viaţa de la început? Da? Să trăiesc din nou, să muncesc din nou?

(se sărută. Deodată, întorcând amândoi capetele, o zăresc pe Anna Petrovna)

IVANOV (îngrozit): Sarra!

Cortina

ACTUL AL TREILEA

Cabinetul lui Ivanov. Pe birou se văd, în dezordine, hârtii, cărţi, plicuri oficiale, tot felul de nimicuri, câteva revolvere; lângă hârtii se află o lampă, un clondir cu votcă, o farfurie cu scrumbii, felii de pâine şi castraveţi. Pe pereţi – hărţi, tablouri, puşti, pistoale, secere, cravaşe etc. E ora amiezii.

1

Şabelski, Lebedev, Borkin şi Piotr.
(Şabelski şi Lebedev şed pe scaune la cele două extremităţi ale biroului; Borkin e în mijlocul scenei, călare pe un scaun, iar Piotr stă în picioare lângă uşă)

LEBEDEV: Franţa are o politică clară şi precisă. Francezii ştiu ce vor. Scopul lor este să le vină de hac cârnăţarilor de nemţi şi atâta tot, pe când cu Germania e o altă poveste. În afară de Franţa, Germania mai are mulţi spini în ochi…

ŞABELSKI: Mofturi!… După părerea mea şi nemţii şi francezii sunt nişte fricoşi, care nu fac altceva decât să-şi dea cu tifla unul altuia. La asta or să se mărginească, ascultaţi ce vă spun. N-o să se încaiere între ei pentru nimic în lume.

BORKIN: Asta zic şi eu, la ce să se încaiere? La ce toate aceste înarmări, congrese, cheltuieli inutile? Ştiţi ce-aş face eu? Aş aduna toţi câinii din ţară, le-aş inocula serul lui Pasteur într-o doză suficientă şi le-aş da drumul în ţara inamică. Într-o lună toţi vrăjmaşii ar turba…

LEBEDEV (râzând): Mă uit la ţeasta asta şi mă minunez: e atât de mică şi totuşi idei geniale găseşti în ea cu nemiluita.

ŞABELSKI: E un virtuoz al marilor idei!

LEBEDEV: Bravo, Michel Michelîci, m-ai făcut praf! (devenind serios) Un lucru nu-mi place, domnilor: trăncănim verzi şi uscate, dar de votcă nu-şi aduce nimeni aminte. Repetatur![4] (umple trei păhărele) Sănătate!… (beau şi iau câte o gustare) Scrumbia după votcă e sfânta sfintelor, dragii mei.

ŞABELSKI: Nu dau castraveţii pe ea… De la facerea lumii şi până acum, domnilor, marii gânditori ai omenirii n-au ştiut să descopere ceva mai bun decât castraveţii. (lui Piotr) Ascultă, Piotr, du-te şi mai adă nişte castraveciori şi dă poruncă la bucătărie să ne prăjească patru piroşti cu ceapă. Da’ vezi, să le aduci fierbinţi.

(Piotr pleacă)

LEBEDEV: Fie vorba între noi, nici icrele nu se supără pe votcă… Numai că trebuie să le prepari cu cap… Ştiţi cum? Iei un sfert de icre tescuite, două firişoare de ceapă verde, nişte ulei de măsline, amesteci totul bine… apoi storci o lămâie deasupra şi… şi, să te lingi pe degete, nu alta.

BORKIN: Da’ ia spuneţi-mi cinstit, ce, nişte porcuşori prăjiţi la tigaie, după o votcă, nu merg? Numai să ştii a-i prăji. Mai întâi îi cureţi bine, apoi îi tăvăleşti prin pesmet şi-i prăjeşti până când se usucă şi încep să cronţăne în dinţi… uite-aşa, cronţ… cronţ…

ŞABELSKI: Babakina ne-a servit aseară o gustare straşnică… nişte mânătărci…

LEBEDEV: Bun, bun…

ŞABELSKI: Preparate grozav… cu ceapă, cu foaie de dafin, cu tot felul de mirodenii… Tii, să fi văzut, când au descoperit cratiţa, cum au ieşit aburi şi miresme… Să mori şi iar să învii!

LEBEDEV: Nu cumva aţi abdicat de la datorie? Repetatur, domnilor! (golesc iarăşi păhărelele) Sănătate şi voie bună!… (se uită la ceas) Se vede că n-am să-l mai văd azi pe Nikolaşa. S-a făcut târziu şi trebuie să plec… Zici că la Babakina ai mâncat mânătărci? Mă mir, că la noi încă n-au ieşit. Da’ ia spune cinstit, ce naiba cauţi tu la Marfuşka?… Văd că ai început să-i baţi cam des pragul.

ŞABELSKI (arătându-l cu capul pe Borkin): S-a apucat dumnealui să mă însoare…

LEBEDEV: Să te însoare?… D-apoi câţi ani ai?

ŞABELSKI: Şaizeci şi doi, bătuţi pe muchie.

LEBEDEV: Cea mai potrivită vârstă pentru însurătoare… pe cinstea mea! Şi nici că poţi visa o pereche mai minunată decât Marfuşka.

BORKIN: Nu-i vorba atât de Marfuşka, cât de sterlingii Marfuşkăi.

LEBEDEV: Ia te uită ce i-a intrat dumnealui în cap – sterlingii Marfuşkăi… Eu aş zice să-ţi pui pofta-n cui.

BORKIN: Nu zi vorbă mare. Ca mâine e însurat, şi să te vedem atunci ce spui!

ŞABELSKI (lui Lebedev): A luat-o în serios, să ştii. Geniul ăsta e ferm convins că am să-l ascult şi o să mă însor…

BORKIN: Cum aşa, dumneata nu eşti convins de lucrul acesta?

ŞABELSKI: Ţi-ai pierdut minţile se vede. Când am fost convins eu că am să fac un asemenea pas?

BORKIN: Mulţumesc… Îţi mulţumesc din adâncul inimii! Vasăzică, dumneata ai de gând să mă duci de nas, nu?! Auzi, cică, ba mă însor, ba nu mă-nsor… Naiba să mai înţeleagă! Iar eu, când stai şi te gândeşti, i-am şi dat Marfuşkăi cuvântul de onoare! Prin urmare nu vrei să te însori?

ŞABELSKI (ridicând din umeri): Poftim, o ţine una şi bună... Şi să mai spui după asta că ai de-a face cu un om serios!

BORKIN (din ce în ce mai supărat): În cazul acesta la ce a fost nevoie să tulburi liniştea unei femei cinstite? Nici nu mai doarme, sărmana, nici nu mai mănâncă... se şi vede contesă. Cum se poate să glumeşti cu asemenea lucruri? Crezi că e frumos ceea ce faci?

ŞABELSKI (trosnindu-şi degetele): Şi ce-ar fi totuşi să fac ticăloşia asta? Hai? Să crape duşmanii de ciudă! Da, da, am s-o fac! Să mă bată Dumnezeu dacă n-am s-o fac!... Să vezi ce mai râsete atunci!

(intră Lvov)

LEBEDEV: Esculap în persoană!... (îi întinde mâna lui Lvov şi cântă) „Doctore, dă-mi ajutor! Frică mi-i că n-am să mor...”

LVOV: Nikolai Alexeevici încă n-a venit?

LEBEDEV: N-a venit. Îl aştept şi eu de mai bine de o oră.

(Lvov se plimbă nerăbdător pe scenă)

LEBEDEV: Ia spune, cum se mai simte Anna Petrovna?

LVOV: Prost de tot.

LEBEDEV (oftând): Pot intra să-i aduc omagiile mele?

LVOV: Nu, nu, te rog. Mi se pare că doarme...

(pauză)

LEBEDEV: O femeie simpatică, şi cât de simţitoare e... (oftează) De ziua de naştere a Şurocikăi, când a leşinat la noi, m-am uitat la faţa ei şi mi-am dat seama că nu mai are, sărmana, mult de trăit. Nu înţeleg însă de ce-a leşinat. Am intrat în fugă în odaie şi, ce să vezi: zăcea întinsă pe duşumea, albă ca varul; lângă ea, în genunchi, Nikolaşa, palid şi el, iar mai încolo Şurocika, cu obrazul scăldat în lacrimi. După întâmplarea asta o săptămână întreagă am umblat năuci, atât eu, cât şi Şurocika.

ŞABELSKI (lui Lvov): Ia spune, stimabile slujitor al ştiinţei, care savant a descoperit că doamnele, atunci când suferă de o boală de piept, au nevoie de doctori tineri, care să le viziteze cât mai des? E o descoperire epocală, pe cinstea mea! Din ce ramură a medicinei face parte: din alopatie sau hemopatie?

(Lvov vrea să-i răspundă, însă se stăpâneşte; face un gest de dispreţ şi iese)

ŞABELSKI: Ce privire ucigătoare mi-a aruncat!

LEBEDEV: Dacă nu-ţi ţii limba! Şi de ce, mă rog, îl insulţi pe om fără ca să te provoace?

ŞABELSKI (iritat): Mă scoate din sărite cu minciunile lui! Auzi dumneata, ftizie, nu mai există nicio scăpare, o să moară... Minte cu neruşinare! Asta nu pot s-o sufăr!

LEBEDEV: Şi ce te face să crezi că minte?

ŞABELSKI (se ridică şi se îndreaptă spre ieşire): Nu pot admite ca un om viu, un om care se mişcă, vorbeşte, să moară, aşa dintr-odată, nitam-nisam... Dar mai bine să lăsăm asta!

KOSÎH (intră în fugă, gâfâind): Nikolai Alexeevici e acasă? Bine vă găsesc sănătoşi! (strânge în grabă mâinile celor de faţă) E acasă?

BORKIN: Nu-i acasă.

KOSÎH (se aşază pe scaun, dar sare numaidecât în picioare): În cazul acesta vă spun la revedere! (dă pe gât o duşcă de votcă şi îmbucă la repezeală din gustările de pe masă) Călătorului îi şade bine cu drumul... Treburi şi iar treburi... Nu mai pot, abia îmi trag sufletul...

LEBEDEV: Da' de unde te-aduce necuratul?

KOSÎH: Vin de la Barabanov. Am jucat toată noaptea. Acum un ceas am isprăvit ultima partidă... La dracu, am pierdut tot ce-am avut! Ca un cizmar, curat ca un cizmar joacă blestematul ăsta de Barabanov! (cu voce tânguitoare) Ascultaţi aici! Joc cu treflele... (se adresează lui Borkin care sare speriat în lături) El cu tobele... Merge el... Merg eu... Iarăşi merge el... Şi nicio levată. (lui Lebedev) Joc patru trefle, pricepi?... Am asul, dama, zecele...

LEBEDEV (astupându-şi urechile): Cruţă-mă, pentru numele lui Dumnezeu!...

KOSÎH (contelui): Înţelegi dumneata, să ai asul, dama, zecele...

ŞABELSKI (împingându-l uşor cu mâna): Slăbeşte-mă, te rog!

KOSÎH: Şi deodată se întâmplă nenorocirea: ia asul de unde nu-i...

ŞABELSKI (apucând un pistol de pe masă): Pleacă, că trag!...

KOSÎH (disperat): La naiba... Ce oameni, domnule, ce oameni! N-ai cu cine schimba o vorbă! Parcă am fi în Australia: nici tu interese comune, nici tu solidaritate... Unul trage hăis, altul cea. Dar am zăbovit destul, trebuie să plec. (înşfăcându-şi şapca) Timpul e bani... (întinde mâna lui Lebedev) Pas!...

(râsete)

(Kosîh pleacă, dar în uşă se ciocneşte cu Avdotia Nazarovna)

AVDOTIA NAZAROVNA (ţipă): Ptiu, drace! Mai-mai era să mă dai grămadă!…

TOŢI: A-a-a!… Omniprezenta noastră Avdotia Nazarovna!

AVDOTIA NAZAROVNA: Iată unde-mi eraţi, şi eu vă căutam prin toată casa! Bine vă găsesc, feţii mei, bine vă găsesc sănătoşi! Şi să vă deie Domnul numai spor şi bucurie…

LEBEDEV: La ce-ai venit?

AVDOTIA NAZAROVNA: Tot cu treburile, tot cu treburile, tăicuţule! (contelui) Pentru Luminăţia Ta am venit. (face o plecăciune) M-a trimis porumbiţa să mă închin înaintea Luminăţiei Tale şi să-ţi spun multă sănătate… Şi m-a mai rugat, păpuşica de ea, să te înştiinţez că, dacă astă-seară n-ai să binevoieşti a veni, au să-i sece ochişorii de plâns. Auzi, zice, cheamă-l mai la o parte, şi şopteşte-i la ureche cele ce-ţi spun. Şi, adică, la ce să o spun în taină, parcă nu suntem toţi oameni de-ai noştri? Parcă ne ţinem de furtişaguri? Treaba-i cinstită, că-i vorba de dragoste şi de bună înţelegere între oameni. Uite, în viaţa mea strop în gură n-am luat, păcătoasa de mine, dar acum am să beau şi eu un păhărel cu ocazia asta.

LEBEDEV: Să bem atunci. (toarnă în pahare) De tine, cotoroanţă, nu poate scăpa omul nici în gura tartorului!… De treizeci de ani te ştiu, şi tot bătrână erai ca şi acum…

AVDOTIA NAZAROVNA: Apoi dacă am uitat şi numărul anilor… Doi bărbaţi am îngropat, l-aş îngropa şi pe al treilea, dar nimeni nu vrea să mă ia fără zestre. Opt copii am avut… (ia păhăruţul) Aţi pus la cale o treabă bună, să dea Dumnezeu să o sfârşiţi cu bine! Să trăiţi, să-mbătrâniţi, iară noi să vă privim şi să ne bucurăm de bucuria voastră! Multă dragoste şi sănătate!… (goleşte păhăruţul) Uf, straşnică votcă!

ŞABELSKI (râzând cu hohote, lui Lebedev): Ceea ce este curios în toată afacerea asta e că dumnealor sunt convinşi că eu… Să te cruceşti, nu alta! (se ridică în picioare) Şi ce-ar fi totuşi, Paşa, să fac ticăloşia asta? Hai? Să-mi zic apoi – sâc, sâc, hodorog bătrân, culege ce-ai semănat! Ce zici, Paşa, hai?

LEBEDEV: Trăncăneşti verzi şi uscate. La vârsta noastră ar trebui să ne gândim la izbăvirea sufletelor şi nu la sterlingi şi Marfuşki… S-au dus! Fosta-i, lele, când ai fost!

ŞABELSKI: Nu, zău, am s-o fac! Pe cinstea mea că am s-o fac!

(intră Ivanov şi Lvov)

LVOV: Vă rog să-mi acordaţi cinci minute…

LEBEDEV: Nikolaşa! (vine în întâmpinarea lui Ivanov şi-l sărută) Bine-ai venit… Te aştept de mai bine de o oră.

AVDOTIA NAZAROVNA (făcând o plecăciune): Bine-ai venit, tăicuţule!

IVANOV (cu amărăciune): Domnilor, iar aţi deschis cârciumă în biroul meu!… De o mie de ori v-am rugat să nu mai faceţi lucrul acesta. (se apropie de masa de scris) Poftim, mi-aţi pătat hârtiile cu votcă… Firimituri… castraveţi… E pur şi simplu respingător!

LEBEDEV: S-avem iertare, Nikolaşa, de o mie de ori iertare! E vina mea… Ascultă, dragule, am de discutat cu tine o chestiune importantă…

BORKIN: Şi eu.

LVOV: Nikolai Alexeevici, putem sta de vorbă?

IVANOV (arătându-l pe Lebedev): Şi dumnealui vrea să-mi vorbească. Aşteaptă puţin, să termin cu dumnealui mai întâi… (lui Lebedev) Te ascult.

LEBEDEV: Domnilor, e o chestiune confidenţială. Vă rog…

(contele şi Avdotia Nazarovna pleacă, urmaţi de Borkin şi de Lvov)

IVANOV: Paşa, vreau să te rog un lucru. Poţi bea cât îţi pofteşte inima, că doar asta-i meteahna ta, însă te rog, nu mi-l mai îmbăta pe unchiu. Înainte vreme nu lua nimic în gură, că-i face rău.

LEBEDEV (speriat): Dragul meu, să mă bată Dumnezeu dacă am ştiut… Nici prin cap nu mi-a trecut…

IVANOV: Ferească sfântul, dacă moare copilul ăsta bătrân, nu voi o să-l aveţi pe conştiinţă, ci eu… Ce-ai vrut să-mi spui?

(pauză)

LEBEDEV: Să vezi, dragă… Nu ştiu cum să încep, ca să nu apar în ochii tăi ca un zgârie-brânză… Mi-e ruşine, Nikolaşa, zău, mă roşesc, mi se încurcă limba în gură, dar te rog înţelege-mă, pune-te în locul meu… Ştii bine că sunt un om de nimic, o cârpă, un rob nemernic… Iartă-mă încă o dată…

IVANOV: Dar ce s-a-ntâmplat?

LEBEDEV: M-a trimis nevastă-mea… Fă-ţi pomană, prietene, şi plăteşte-i dobânzile astea blestemate! Mă crezi, mi-a scos

sufletul cu ele, m-a năucit, m-a dat gata! Fă-i hatârul, pentru numele lui Dumnezeu!...

IVANOV: Paşa, ştii bine că în clipa de faţă n-am o leţcaie.

LEBEDEV: Ştiu, ştiu, dar ce pot face, spune şi tu? Nu vrea să mai aştepte. Gândeşte-te numai dacă va protesta poliţa, cum ne vom mai uita noi, eu şi cu Şurocika, în ochii tăi?

IVANOV: Mi-e ruşine mie însumi, Paşa, îmi vine să intru în pământ de ruşine, dar... dar de unde să iau banii aceştia? Învaţă-mă şi tu: de unde? Există o singură ieşire: să aşteptăm până la toamnă, când voi vinde grâul.

LEBEDEV (strigând): Nu vrea să aştepte, n-auzi?

(pauză)

IVANOV: Îmi dau seama că situaţia ta e cât se poate de neplăcută, e o situaţie delicată, înţeleg, dar a mea e şi mai proastă. (se plimbă gânditor) Şi nu-mi vine o idee în cap... De vândut n-am ce vinde...

LEBEDEV: De ce n-ai face un drum până la Millbach, să iei ceva bani de la el? Doar ţi-e dator şaisprezece mii.

(Ivanov face un gest disperat cu mâna)

LEBEDEV: Iată ce-ţi propun, Nikolaşa... Ştiu, ai să mă ocărăşti, dar... iartă-l pe bătrânul beţiv! Procedăm prieteneşte... Uită-te în ochii mei, doar mă cunoşti... Amândoi am fost pe vremuri studenţi, amândoi am fost liberali... Am avut aceeaşi comuniune de idei şi de interese... Amândoi am studiat la universitatea din Moscova... Alma mater... (scoate portofelul) Uite, am aici nişte părăluţe dosite, de care nimeni nu ştie în toată casa... Banii ăştia ţi-i dau cu împrumut... (scoate banii şi-i pune pe masă) Lasă amorul propriu la o parte şi priveşte lucrurile cu ochi de prieten. Eu, în locul tău, n-aş sta o clipă pe gânduri, îţi dau cuvântul meu de cinste... (pauză) Poftim, banii sunt pe masă: o mie şi o sută de ruble. Du-te la ea astăzi şi înmânează-i personal... Poftim, Zinaida Savişna, să-ţi stea în gât! Numai bagă de seamă, nu cumva să răsufle că i-ai luat de la mine, ferească-te sfântul! Îmi face felul dulceaţa noastră de agrişe! (se uită lung la chipul lui Ivanov) Lasă, lasă, nu te supăra! (ia repede banii şi-i ascunde în buzunar) Nu trebuie să te superi, am glumit... Iartă-mă! (pauză) Ţi-e greu, nu?

(Ivanov face un gest cu mâna)

LEBEDEV: Ce să-i faci, prietene, asta e viaţa... (oftează) Au venit şi pentru tine zile amare. Omul, dragul meu, e ca

samovarul. Stă cât stă liniştit pe poliţă în cămară, la răcoare, dar iată că vin zile când e îndopat şi el cu cărbuni încinşi şi, ţin'te... fâs, fâs, săracul, de-l trec năduşelile! Comparaţia e cam idioată, recunosc, dar altceva mai bun nu-mi vine în cap... (oftează) Nenorocirile călesc sufletul omului. Nu mi-e milă de tine, Nikolaşa, căci sunt încredinţat că ai să treci prin impas ca gâsca prin apă, dar îmi pare rău şi mi-e ciudă pe oameni... Ia spune-mi, de unde umblă atâtea vorbe pe socoteala ta? Atâtea se spun despre tine în tot judeţul, încât n-ar fi de mirare să te pomeneşti într-o bună zi cu judecătorul de instrucţie... Auzi, cică ai fi un ucigaş, un căpcăun, un tâlhar...

IVANOV: Fleacuri! Partea proastă e că mă doare al naibii capul.

LEBEDEV: Asta-i din cauză că te gândeşti prea mult.

IVANOV: Ba nu mă gândesc la nimic.

LEBEDEV: Eu aş zice să dai dracului toate supărările tale şi să vii la noi. Şurocika te iubeşte, te înţelege şi te apreciază. E o fire minunată, cinstită, cum rar întâlneşti. Cui o fi semănând? Căci, vorba ceea, de la mama – nimic, de la tata – nimic, poate de la vreun drumeţ voinic... Mă uit uneori la mine, în oglindă, şi mă apucă mirarea. De unde, îmi zic, mi-a picat pleaşcă aşa o comoară? Şi-mi tot admir mutra asta buhăită de beţiv înrăit şi nu mă mai dumiresc... Ascultă-mă, ce-ţi spun, du-te la ea, discută cu ea, spune-i păsul, şi ai să vezi că ai să uiţi de supărare. Are o inimă cinstită, sinceră...

(pauză)

IVANOV: Paşa, scumpule, te rog, lasă-mă acum...

LEBEDEV: Înţeleg, înţeleg... (se uită grăbit la ceas) Cum să nu-nţeleg! (îl sărută pe Ivanov) Rămâi sănătos. Am şi uitat că trebuia să mă duc la sfinţirea şcolii. (se îndreaptă spre uşă, dar se opreşte în drum) Înţeleaptă fată e Şurocika asta a mea... Tocmai vorbeam aseară cu ea despre gura lumii... (râzând) Şi-mi trânteşte nici una, nici două, un aforism de mă lasă tablou. Auzi, cică: „Tăticule, zice, licuricii luminează noaptea pentru ca păsările de noapte să-i poată zări mai uşor, ca să-i înghită... Iar oamenii buni există numai pentru a cădea jertfă bârfei şi clevetirilor." Ce spui de asta? Geniu curat! George Sand în persoană!...

IVANOV: Paşa! (oprindu-l) Nu ştiu ce-i cu mine, ce am...

LEBEDEV: Asta voiam să te întreb şi eu, dar îmi venea nu ştiu

cum, peste mână... Nu pricep nimic, frăţioare! Pe de o parte aveam impresia că te-au copleşit tot felul de necazuri, de nu-ţi mai poţi ridica capul, dar pe de altă parte te cunosc şi ştiu bine că nu eşti tu omul care să se dea bătut cu una, cu două... Că slab de înger n-ai fost niciodată. Am impresia, dragul meu, că-i altceva la mijloc, dar ce anume – nu pricep!

IVANOV: Nu pricep nici eu. Mi se pare... dar nu, nu... Ascultă-mă! Iată ce vreau să-ţi spun. Am avut pe vremuri un argat, îl chema Semion, pe care îl ţii minte şi tu. Într-o zi, pe vremea treierişului, îi vine în cap să-şi arate voinicia în faţa fetişcanelor şi ce crezi că face? Umflă pe umeri doi saci cu secară de-şi vatămă toate măruntaiele... N-a trăit mult după aceea. Mi se pare că şi eu am păţit la fel. Liceul, universitatea, pe urmă gospodăria, şcolile, proiectele de viitor m-au spetit... Am crezut altfel de cum cred ceilalţi oameni, m-am însurat nu cum se însoară omul de obicei, m-am perpelit în foc, am riscat, azvârlind, cum bine ştii, banii în dreapta şi în stânga, am fost fericit şi am suferit cum n-a suferit nimeni în tot ţinutul nostru. Aceştia au fost sacii care m-au surpat. Mi-am aruncat în spate o povară, dar ea m-a frânt de mijloc. La douăzeci de ani suntem toţi nişte eroi, ne apucăm de toate, facem orice, dar la treizeci ne muiem şi nu mai suntem buni de nimic. Cum altfel ai putea să-ţi explici această oboseală, cum? Totuşi se prea poate ca nu aceasta să fie cauza... Se prea poate... Haide, Paşa, du-te cu Dumnezeu. Cred că te-am plictisit destul.

LEBEDEV (cu vioiciune): Ştii ce cred eu, frăţioare? Că te-a prăpădit mediul în care trăieşti!

IVANOV: Prostii, ideea e cam răsuflată... Hai, du-te acum!

LEBEDEV: Ai dreptate, e cam răsuflată. Ai dreptate... Mă duc, am plecat!... (iese)

IVANOV (singur): Sunt un om rău, un om de nimic, vrednic de dispreţ. E-adevărat că numai un om croit după acelaşi calapod ca mine, cum este Paşa, tot atât de jalnic terfelit prin viaţă şi fără vlagă, mai poate să te iubească şi să te mai respecte. Cum mă detest, Doamne, Dumnezeule, cum mă detest! Cu câtă înverşunare îmi urăsc glasul, paşii, mâinile, hainele pe care le port, până şi gândurile acestea. Oare nu-i de râs, oare nu e jignitor pentru un om? Nu s-a împlinit nici un an de când eram un om sănătos, voinic. Veşnic neobosit, plin de râvnă, munceam cu tragere de inimă cu aceste mâini ale mele, iar când vorbeam ştiam să emoţionez până la lacrimi şi pe un bădăran de rând... Ştiam să plâng când vedeam durerea altuia şi să mă revolt atunci când simţeam nedreptatea. Ştiam ce este entuziasmul, mă îmbătăm de poezia nopţilor liniştite, când până la revărsatul zorilor rămâi la masa ta de lucru, ori îţi mângâi inima cu visuri de aur. Pe atunci credeam, priveam în viitor cum priveşti în ochii blajini ai mamei... Şi acum, o, Doamne! Am obosit, nu mai cred în nimic, trândăvesc zile şi nopţi în şir. Nici creierul, nici mâinile, nici picioarele nu-mi mai dau ascultare. Moşia se duce de râpă, pădurile se prăbuşesc sub toporul altora. (plânge) Pământul, pământul meu mă priveşte ca un copil orfan. Nu mai aştept nimic, nu-mi pare rău de nimic, inima mi se cutremură de groază în faţa zilei de mâine... Şi când mă gândesc la Sarra... I-am jurat iubire veşnică, i-am prorocit fericirea, i-am dat iluzii despre un viitor cum nu te încumeţi nici să visezi. M-a crezut, biata de ea. Timp de cinci ani o vedeam cum se stingea treptat sub povara jertfelor pe care mi le aducea, cum cădea istovită în luptă cu propria-i conştiinţă, dar nu mi-a aruncat nicio privire chiorâşă, Doamne, Dumnezeule, un reproş nu mi-a adresat niciodată!... Şi ce-am făcut din ea? Ce-am făcut?... Iată, acum n-o mai iubesc... Ce s-a-ntâmplat? Care-i cauza? Nu înţeleg. O văd cum suferă, ştiu că zilele ei sunt numărate, şi totuşi fug de ea, ca un laş netrebnic, fug de obrajii săi palizi, de pieptul ei scofâlcit, de privirea-i rugătoare... Ce ruşine, ce ruşine, Doamne! (pauză) Saşa, o fetiţă încă, se înduioşează de nenorocirile mele şi-mi mărturiseşte dragostea, mie, unui om aproape bătrân... Iar eu, uitând totul, îmbătat de vorbele ei ca de o melodie sublimă, strig în gura mare: „Am să încep viaţa de la capăt! Sunt un om

fericit!” A doua zi cred în acest început de viaţă nouă şi în această fericire la fel cum cred în stafii… Ce se întâmplă cu mine? În ce prăpastie îmi împing sufletul? De unde vine această istovire? Ce se petrece cu nervii mei? E suficient ca biata Sarra, irascibilă din cauza bolii ei necruţătoare, să înţepe cu o vorbă amorul meu propriu, servitorul să nu-mi intre în voie, sau puşca să nu ia foc, că devin un bădăran, o fiară de nu mă mai pot recunoaşte… (pauză) Nu-nţeleg, nu pricep nimic! Îmi vine uneori să-mi pun capăt zilelor!…

LVOV (intrând): Vreau să discut cu dumneata o chestiune importantă, Nikolai Alexeevici!

IVANOV: Dacă ne vom ţine zilnic de aceste discuţii interminabile, nu vom mai fi în stare de altceva…

LVOV: Eşti dispus să mă asculţi?

IVANOV: Te ascult aproape în fiecare zi, dar până acum nu pot să-mi dau seama de un lucru: ce anume doreşti de la mine?

LVOV: Mi se pare că vorbesc cât se poate de clar şi de explicit, aşa că poate să nu mă înţeleagă numai un om lipsit de inimă…

IVANOV: Şi ce-ai vrea să-mi spui, mă rog? Că soţia mea e pe moarte – ştiu asta; că sunt iremediabil vinovat faţă de ea – o recunosc; că dumneata eşti un om drept şi cinstit – îmi dau seama cum nu se poate mai bine! Ce mai vrei acum?

LVOV: Mă revoltă cruzimea omenească… Moare un om lângă dumneata. Acest om, pe moarte, are tată şi mamă pe care-i iubeşte şi pe care ar vrea să-i vadă înainte de a-şi da sufletul. Părinţii, la rându-le, ştiu prea bine că fiica lor va muri în curând şi că ea tot îi mai iubeşte, dar intervine această blestemată cruzime a oamenilor, născută de data asta din canoane religioase, şi dumnealor, vrând să facă paradă de ele, continuă să o blesteme! Iar dumneata, omul căruia i-a jertfit totul – şi căminul părintesc, şi liniştea sufletească, dumneata, în modul cel mai ostentativ, fără măcar să-ţi ascunzi scopurile, te duci în fiecare seară la Lebedevii ăştia…

IVANOV: De două săptămâni n-am mai dat pe acolo!

LVOV (neluându-i în seamă replica): Cu oameni ca dumneata se cade să vorbesc fără ocol, şi dacă dumneata nu binevoieşti să mă asculţi, n-ai decât! Sunt obişnuit să spun lucrurilor pe nume… Dumneata ai nevoie de acest deces pentru a putea săvârşi alte isprăvi… Bine, să zicem că-i aşa, dar oare nu-ţi poţi

acorda o amânare? Crezi că dacă ai lăsa-o să-şi trăiască liniştită zilele cât le mai are de trăit, dacă n-ai răni-o în fiecare clipă cu cinismul dumitale vădit, crezi că ar fugi frumoasa Lebedeva cu zestrea ei? Dacă nu acum, peste un an sau doi dumneata, splendidul Tartuffe, ai avea tot timpul să suceşti minţile fetei şi să pui mâna pe zestrea ei... De ce atâta grabă? De ce vrei neapărat ca soţia dumitale să moară acum şi nu peste o lună sau un an?

IVANOV: Ce chin, Doamne... Doctore, îţi cunoşti slab meseria dacă crezi că un om poate să se stăpânească la nesfârşit. Depun eforturi supraomeneşti ca să nu-ţi răspund la toate aceste insulte.

LVOV: Să lăsăm asta. Pe mine nu mă poţi prosti. Cred că ai face mult mai bine dacă ţi-ai arunca masca de pe faţă.

IVANOV: Omule care te pretinzi inteligent, crezi că, pentru a înţelege un om ca mine, nu e nevoie de multă bătaie de cap, nu-i aşa? E tot ce poate fi mai simplu şi mai firesc, nu? Într-adevăr ai dreptate... M-am însurat cu Ania ca să capăt o zestre frumoasă... Părinţii n-au vrut să mi-o dea... Am dat greş deci şi acum vreau să mă scap de nevastă, ca să mă însor cu alta şi să iau zestrea acesteia... Aşa-i? E clar ca lumina zilei! Doar omul e un mecanism atât de puţin complicat!... Nu, dragă doctore, te înşeli amarnic! În fiecare dintre noi sunt prea multe angrenaje, şuruburi şi supape, pentru ca să ne putem face o părere pripită unul despre altul. Eu nu te înţeleg pe dumneata, dumneata nu mă înţelegi pe mine, şi noi înşine nu ne putem înţelege asupra-ne. Poţi să fii un medic excelent şi în acelaşi timp poţi să nu-i cunoşti pe oameni. Prin urmare nu trebuie să fii niciodată prea încrezut. Cred că îmi dai dreptate, nu!

LVOV: Nu cumva crezi că eşti atât de impenetrabil şi că eu am atât de puţină minte încât să nu pot face o deosebire între cinste şi mârşăvie?

IVANOV: Se vede că noi amândoi n-o să ne putem înţelege niciodată... Te întreb pentru ultima oară şi te rog să-mi răspunzi fără introduceri: ce anume doreşti de la mine? Ce vrei să obţii? (enervat) Şi, la urma urmei, aş mai vrea să te întreb un lucru: cu cine am onoarea să stau de vorbă – cu un procuror sau cu medicul curant al soţiei mele?

LVOV: Sunt medic, şi în calitate de medic am dreptul să-ţi pretind ca să-ţi schimbi purtarea dumitale... Această purtare o

ucide pe Anna Petrovna!

IVANOV: Şi ce-ai vrea să fac? Cum să mă port? Dacă dumneata susţii că mă cunoşti mai bine decât mă cunosc eu însumi, atunci spune-mi: ce să fac?

LVOV: Cel puţin ascunde intenţiile dumitale.

IVANOV: Sfinte Dumnezeule, dar îţi închipui că dumneata însuţi le cunoşti? (bea din paharul cu apă) Lasă-mă, te rog. Ştiu, sunt vinovat, de o mie de ori, dar voi da socoteală pentru faptele mele numai în faţa Celui de Sus. Cine te-a împuternicit să mă torturezi în fiecare zi?

LVOV: Dar cine, mă rog, te-a împuternicit pe dumneata să jigneşti în mine adevărul, raţiunea omenească? Mi-ai schingiuit, mi-ai otrăvit sufletul. Înainte de a veni în acest judeţ, admiteam existenţa oamenilor proşti, nebuni, pătimaşi; dar n-aş fi crezut niciodată că există criminali conştienţi, care urmăresc intenţionat să săvârşească răul... I-am respectat şi i-am iubit pe oameni, dar din clipa în care te-am văzut pe dumneata...

IVANOV: Am mai auzit asta!

LVOV: Ai mai auzit? (zărind-o pe Saşa, care intră în odaie îmbrăcată în costum de amazoană) Acum, sper că ne înţelegem cum nu se poate mai bine unul pe altul! (ridică din umeri şi iese)

IVANOV (speriat): Şura, ce-i cu tine?

SAŞA: Nimic. Bună ziua! Nu mă aşteptai, nu-i aşa? Ia spune-mi, de ce n-ai mai dat pe la noi de atâta vreme?

IVANOV: Şura, pentru numele lui Dumnezeu, e o imprudenţă ce faci! Vizita ta poate să o dea gata...

SAŞA: N-o să mă vadă. Am intrat pe scara de serviciu. O să plec îndată. Eram neliniştită. Spune-mi, eşti sănătos? Ce s-a-ntâmplat cu tine?

IVANOV: Am jignit-o amândoi pe Ania până-n adâncul inimii, e pe moarte acum, şi tu mai vii în casă, aici... Şura, e nechibzuit ceea ce faci, e neomenos!

SAŞA: Spune-mi, ce era să fac? De două săptămâni n-ai mai dat niciun semn de viaţă, nici măcar nu mi-ai răspuns la scrisori. Sunt la capătul puterilor. Mă tortura gândul că suferi îngrozitor, că poate eşti bolnav, că ai murit... N-am avut o noapte liniştită. Am să plec îndată... Dar spune-mi măcar atât: eşti sănătos?

IVANOV: Şura, Şura, nu-mi ajunge cât mă torturează gândurile, cât mă chinuiesc cei din jur... Sunt istovit cu totul! Mai lipseai tu aici! E anormal, e nesănătos ceea ce facem! Cât de vinovat mă simt, cât de vinovat!

SAŞA: Îţi place să rosteşti întotdeauna cuvinte îngrozitoare, care îmi sfâşie inima! Te simţi vinovat? Da? De ce? Te întreb: de ce?

IVANOV: Nu ştiu, nu ştiu nici eu...

SAŞA: Acesta nu-i un răspuns. Fiecare păcătos trebuie să ştie ce anume a păcătuit. Poate te-ai îndeletnicit cu falsificarea poliţelor?

IVANOV: Nu e deloc spiritual!...

SAŞA: Te simţi vinovat că nu-ţi mai iubeşti nevasta? Se prea poate să fii, dar omul nu e stăpân pe sentimentele sale. Doar n-ai vrut să se întâmple asta. Te simţi vinovat că ea ne-a văzut în clipa în care eu îţi mărturiseam dragostea? Doar nu intenţionai ca ea să ne vadă...

IVANOV (întrerupând-o): Şi aşa mai departe, şi aşa mai departe... Ai iubit-o, n-o mai iubeşti, omul nu-i stăpân pe sentimentele sale... Nu vezi că toate astea sunt locuri comune, fraze răsuflate, care nu mai folosesc la nimic?

SAŞA: Obosesc vorbind cu tine. (se uită la un tablou) Ce bine

e pictat câinele acesta! E după natură?

IVANOV: Da, după natură... Până şi acest roman al nostru e o temă bătătorită şi de mult răsuflată: el, eroul principal, s-a pierdut cu firea, e demoralizat... Apare ea, o fiinţă curajoasă, plină de vigoare şi-i întinde o mână de ajutor. E o temă frumoasă şi pare veridică, dar numai în romane. În viaţă însă...

SAŞA: În viaţă se întâmplă la fel.

IVANOV: Nu prea ai simţul realităţilor, Şura! Această stare de prostraţie a mea îţi inspiră o spaimă plină de veneraţie. Îţi închipui că ai descoperit în mine un al doilea Hamlet. După părerea mea însă, psihopatia aceasta de care sufăr, împreună cu toate accesoriile ei, poate servi drept material suficient pentru o bună comedie! Ar trebui să râzi cu hohote de aceste maimuţăreli ale mele, iar tu, de colo – ajutor! Săriţi, trebuie salvat!... Ah, ce furios sunt astăzi pe mine. Simt că toată tensiunea mea nervoasă de azi se va sfârşi într-un fel... Ori am să sparg ceva, ori...

SAŞA: Da, da, asta ar trebui să faci. Să spargi ceva, să strici ceva, sau să ţipi cât te ţine gura. Iată, eşti supărat pe mine că m-am decis să vin încoace. E cel mai bun prilej ca să te înfurii, să ţipi la mine, să baţi cu pumnul în masă... Haide, începe, dă-i drumul odată!... (pauză) Ei?

IVANOV: Copilă mai eşti!

SAŞA: Parcă-am început să zâmbim, nu? E un simptom bun. Fiţi atât de amabil, domnule, şi binevoiţi să mai zâmbiţi o dată!

IVANOV (râzând): Am observat un lucru: de obicei, când îţi începi acţiunea de salvare a sufletului meu, mai precis, când încerci să-mi bagi minţile în cap, faţa ta capătă o expresie de atâta naivitate copilărească, pupilele ochilor ţi se măresc atât de mult, încât îmi pare că priveşti o cometă... la te uită, ţi-e mâneca plină de praf. (scutură praful de pe mâneca Saşei) Un bărbat naiv echivalează cu un prost. Voi însă, femeile, reuşiţi în aşa fel să faceţi pe naivele, încât deveniţi simpatice, emanaţi atâta căldură din toată fiinţa voastră, încât până şi prostia la voi îşi pierde noţiunea de prostie. Un lucru însă nu-l pot pricepe în ruptul capului, şi anume: atâta timp cât un bărbat e sănătos, vesel, în plinătatea puterilor, voi nu-i acordaţi nicio atenţie; dar îndată ce toate aceste remarcabile calităţi s-au dus de râpă şi omul a început să miroasă a tămâie, vă agăţaţi îndată de gâtul lui. Oare nu este mai bine să fii soţia unui bărbat energic şi

curajos, decât a unui ghinionist înăcrit la căpătâiul căruia să faci pe sora de caritate?

SAŞA: Nu, nu-i mai bine.

IVANOV: De ce, care-i raţiunea? (râde cu hohote) De-ar afla Darwin despre asta, v-ar arăta el vouă! Îi stricaţi specia umană. Graţie dumneavoastră, curând or să înceapă să se nască pe lume numai ipohondri şi psihopaţi.

SAŞA: Multe lucruri nu pricep bărbaţii. Oricărei fete îi place mai mult un ghinionist decât un fericit privilegiat al sorţii, deoarece femeia e predispusă din naştere unei dragoste active... Nu ştiu dacă mă înţelegi. Bărbaţii nu-şi văd capul de treburi, de aceea dragostea la ei se află pe al treilea plan. Totul la dânşii se rezumă să stea din când în când de vorbă cu soţia, să se plimbe cu ea prin parc, să petreacă împreună câteva clipe plăcute, să verse două-trei lacrimi pe mormântul ei... asta-i totul. La noi însă dragostea e însăşi existenţa noastră, e raţiunea de a fi. Iubindu-te pe tine, eu nu mă gândesc decât cum să te vindec de această stare de depresiune morală în care te afli şi sunt gata să merg cu tine până la capătul pământului... De vei urca tu, voi urca şi eu cu tine; de te vei prăbuşi, mă voi prăbuşi şi eu. Pentru mine ar fi o mare fericire să stau nopţi în şir şi să transcriu hârtiile tale, sau să veghez la căpătâiul tău ca nimeni să nu-ţi tulbure somnul, ori să merg cu tine, pe jos, vreo sută de verste. Îmi aduc aminte de o întâmplare de acum trei ani. Era pe vremea treierişului. Ai venit la noi într-o zi frânt de oboseală, cu hainele prăfuite, cu obrazul ars de soare, şi mi-ai cerut să-ţi aduc un pahar cu apă. Când m-am întors în odaie te-am găsit întins pe divan. Dormeai dus. Ei bine, vreme de douăsprezece ore în şir am vegheat în faţa uşii ca să nu intre cineva în odaie şi să te trezească. Şi cât de fericită eram! Cu cât te sacrifici mai mult, cu cât depui mai multă trudă, cu atât dragostea pare mai frumoasă, pentru că o simţi mai intens.

IVANOV: Dragoste activă... Hm... E o aiureală, o filozofie a fetelor tinere, sau... poate aşa trebuie să fie... (ridicând din umeri) Naiba ştie! (vesel) Pe cuvântul meu de cinste, Şura, crede-mă, sunt un om de treabă!... Gândeşte-te numai: Mi-a plăcut întotdeauna să fac tot felul de speculaţii filozofice, însă niciodată în viaţă n-am spus: „femeile noastre sunt nişte stricate” sau: „femeia cutare calcă strâmb”. Întotdeauna i-am fost recunoscător femeii, atât şi nimic mai mult! Da, Şura, i-am

fost numai recunoscător! Draga mea fetiţă, ce bună eşti tu, şi cât de amuzantă eşti! Şi eu sunt un caraghios şi un tâmpit! Îi tulbur de pomană pe oameni cu văicărelile mele... (râzând) Bau! Bau! (se depărtează repede de ea) Dar pleacă odată, Saşa, că am uitat amândoi unde ne aflăm...

SAŞA: Da, trebuie să plec. Rămâi cu bine! Mi-e teamă ca nu cumva preacinstitul tău doctor, împins de simţul datoriei, să nu-i fi raportat Annei Petrovna de prezenţa mea aici. Acum ascultă ce-ţi spun: du-te în odaia soţiei tale şi rămâi la căpătâiul ei! Să stai un an, zece, cât o trebui... Fă-ţi datoria de soţ. Căieşte-te în faţa ei, cere-i iertare, varsă lacrimi de durere — aşa e normal, şi aşa trebuie să faci! Dar nu uita nici treburile tale.

IVANOV: Mă simt iar, de parcă am mâncat măselariţă! Iar mi-a venit!

SAŞA: Aibă-te Domnul în pază! Plec. Poţi nici să nu te gândeşti la mine! De-mi scrii la două săptămâni o dată câteva rânduri, am să-ţi fiu recunoscătoare. Eu însă îţi voi scrie mai des...

(în uşă apare capul lui Borkin)

BORKIN: Nikolai Alexeevici, e voie? (zărind-o pe Saşa) Scuzele mele! Nici nu te-am zărit... (intră) Bonjur! (face o plecăciune)

SAŞA (fâstâcită): Bună ziua...

BORKIN: Te-ai tăcut mai frumoasă, arăţi mai bine.

SAŞA (lui Ivanov): Trebuie să plec, Nikolai Alexeevici. La revedere... (pleacă)

BORKIN: Ce apariţie minunată. Veneam să dau ochi cu proza, când colo dau de poezie... (cântă) „Mi-a apărut un fluture-n lumină...”

(Ivanov se plimbă agitat)

BORKIN (aşezându-se): Are ceva în ea, Nicolas, ceva ce nu găseşti la toate femeile. Nu-i aşa? Ceva deosebit, fantasmagoric... (oftând) În fond şi la urma urmei e cea mai bogată mireasă din tot judeţul, da’ are o mamă... O-la-la!... că nici dracu n-o să vrea să se încurce cu aşa o scorpie! După moartea ei, se-nţelege, toată averea o să-i rămâie Şurocikăi, dar până atunci o să-i dea colea vreo zece miişoare, o strachină şi un fier de călcat, şi-o să-l mai puie în schimb pe bietul ginere să i se prosterneze la picioare... (se scotoceşte prin buzunare) Ia să mai tragem un fum, două... Fumezi? (îi întinde lui Ivanov portţigaretul) Bune ţigări... marfă... străină.

IVANOV (se apropie de Borkin sufocat de mânie): Să dispari

imediat din casa mea, să nu te mai prind pe-aici! M-auzi?!

(Borkin se ridică pe jumătate de pe scaun şi scapă ţigara)

IVANOV: Să pleci numaidecât!

BORKIN: Nicolas, da' ce-nseamnă asta? De ce te superi pe mine?

IVANOV: De ce mă supăr? Ia spune, de unde ai luat ţigările astea? Crezi că nu ştiu în care casă anume şi în ce scop îl duci zilnic pe bătrân?

BORKIN (ridicând din umeri): Şi ce-i cu asta?... Ce amestec ai dumneata?

IVANOV: Nemernic şi ticălos ce eşti! Josnicele dumitale proiecte pe care le împânzeşti prin tot judeţul m-au făcut să apar în ochii oamenilor drept un om necinstit. N-am nimic comun cu dumneata şi te rog să părăseşti numaidecât această casă! (se plimbă agitat)

BORKIN: Ştiu că toate acestea mi le spui într-un moment de enervare, de aceea nu mă supăr pe dumneata. Jigneşte-mă cât pofteşti, nu zic nimic... (ridică ţigara) În ce priveşte însă melancolia dumitale, ar fi timpul să mai renunţi la ea. Doar nu mai eşti un licean...

IVANOV: Ai auzit ce ţi-am spus? (tremurând din tot trupul) Te joci cu nervii mei, te întreb?

(intră Anna Petrovna)

BORKIN: Poftim, a venit Anna Petrovna... Am să mă retrag. (pleacă)

(Ivanov se opreşte în faţa mesei de scris, cu capul plecat)

ANNA PETROVNA (după o scurtă pauză): Ce-a căutat ea la tine? (pauză) Te întreb încă o dată, ce-a căutat ea aici?

IVANOV: Nu mă întreba, Aniuta... (pauză) Mă simt nespus de vinovat faţă de tine. Dă-mi orice pedeapsă vrei, suport orice, numai... numai nu mă-ntreba... Nu sunt în stare să vorbesc.

ANNA PETROVNA (supărată): Ce-a căutat ea aici? (pauză) Vasăzică din ăştia-mi eşti?! Acum te înţeleg. În sfârşit îmi dau seama cu ce fel de om am de-a face. Eşti un individ murdar, josnic... Ţii minte când ai venit la mine şi m-ai minţit că mă iubeşti?... Eu te-am crezut ca o proastă, mi-am părăsit tatăl, mama, credinţa, şi te-am urmat... Mă minţeai când îmi vorbeai despre bine şi adevăr, despre planurile tale cinstite de viitor, credeam în fiecare cuvânt pe care mi-l spuneai...

IVANOV: Aniuta, nu te-am minţit niciodată...

ANNA PETROVNA: Cinci ani am trăit alături de tine, am suferit şi am fost bolnavă, dar te-am iubit şi nu te-am părăsit o singură clipă... Ai fost idolul meu... Când colo, în tot acest timp tu n-ai făcut decât să mă minţi cu neruşinare...

IVANOV: Nu-i adevărat, Aniuta. Am greşit deseori faţă de tine, dar nu te-am minţit o singură dată... N-ai dreptul să mă învinovăţeşti de asta...

ANNA PETROVNA: Acum am înţeles totul... Te-ai însurat crezând că părinţii mă vor ierta şi îmi vor da bani... Acesta a fost motivul...

IVANOV: O, Doamne, Dumnezeule! Aniuta, să pui la încercare în felul acesta răbdarea unui om... (plânge)

ANNA PETROVNA: Taci! Când ai văzut că nu-i chip să scoţi banii, ai început un nou joc... Acum totul e clar pentru mine, şi când îmi amintesc de toate câte le-ai făcut... (plânge) Nu m-ai iubit şi nu mi-ai fost credincios niciodată... Niciodată!

IVANOV: Minciuni, Sarra!... Spune-mi ce vrei, dar nu mă jigni cu astfel de minciuni...

ANNA PETROVNA: Eşti un om fără onoare, un om josnic... Îi datorezi bani lui Lebedev şi pentru a scăpa acum de datorie, cauţi să iei minţile fetei lui... Vrei s-o înşeli şi pe ea cum m-ai

înşelat pe mine. Poate spui că nu-i adevărat?

IVANOV (sufocându-se): Taci, pentru numele lui Dumnezeu! Altfel nu răspund pentru mine... Furia mă-năbuşă şi aş putea... aş putea să te jignesc dureros...

ANNA PETROVNA: I-ai înşelat întotdeauna pe toţi, nu numai pe mine... Toate mârşăviile tale le aruncai în spinarea lui Borkin... Acum însă ştiu cine era autorul lor...

IVANOV: Sarra, încetează, pleacă de-aici, altfel îţi voi spune ceva neplăcut, care să te rănească! Îmi stă pe limbă să-ţi spun ceva îngrozitor... (strigă) Taci, jidoavcă!

ANNA PETROVNA: N-am să tac... Prea multă vreme m-ai înşelat pentru ca să pot tăcea acum...

IVANOV: Nu vrei să taci?! (încercând să se stăpânească) Încă o dată te rog...

ANNA PETROVNA: Acum te poţi duce la fata lui Lebedev, ca să o înşeli şi pe ea...

IVANOV: Află... află că ai să mori... ai să mori în curând!... Doctorul mi-a spus-o...

ANNA PETROVNA (cade pe scaun, cu voce sfârşită): Când ţi-a spus asta?

IVANOV (apucându-se cu amândouă mâinile de cap): Doamne, sunt un ticălos! Ce ticălos sunt, Doamne!... (plânge cu hohote)

Cortina

Între actul al treilea şi al patrulea se scurge un an.

ACTUL AL PATRULEA

Unul dintre saloane în casa Lebedevilor. În faţă, o arcadă care desparte salonul de sală; în dreapta şi în stânga – uşi. Obiecte de bronz vechi, portrete de familie. Încăperile sunt gătite ca de sărbătoare. O pianină, pe care se află o vioară, alături un violoncel. În tot timpul actului prin sală e un du-te-vino nesfârşit de musafiri îmbrăcaţi în haine de gală.

LVOV (intră, se uită la ceas): E ora cinci. Curând va începe ceremonia binecuvântării... O să-i binecuvânteze şi o să-i ducă la biserică. Iată, în sfârşit, triumful virtuţii şi al dreptăţii pe pământ! Pe Sarra n-a reuşit să o jefuiască, dar a chinuit-o îngrozitor şi a băgat-o în mormânt. Acum a găsit alta. Are să facă pe fătarnicul şi cu ea, până când va izbuti să o jefuiască şi să se scape de dânsa, la fel ca de biata Sarra. Poveste veche, răsuflată!... (pauză) Acum e în al nouălea cer de fericire. Aşa o să trăiască până la adâncă bătrâneţe, şi o să moară cu conştiinţa împăcată... Nu, nenişorule, asta n-o să se-ntâmple! Ştiu eu cum să-ţi vin de hac! Când voi smulge de pe obrazul tău această mască blestemată, şi când toată lumea va afla ce comoară eşti, ai să-mi pici din al nouălea cer al tău într-o prăpastie atât de adâncă, încât toate puterile iadului n-or să te mai poată scoate din fundul ei! Sunt un om cinstit, şi datoria mea de onoare este să intervin în această chestiune şi să deschid ochii celor orbi. Am s-o îndeplinesc întocmai, iar mâine am să fug mâncând pământul din acest judeţ blestemat! (cade pe gânduri) Dar cum să procedez? Să vorbesc cu Lebedevii? Strădanie inutilă! Să-l provoc la duel? Să fac scandal? Doamne, Dumnezeule, mă frământ ca un copilandru! Parcă mi-am pierdut minţile!... Ce să fac? Să-l provoc la duel?

KOSÎH (intrând şi adresându-se lui Lvov, e binedispus): Ieri am declarat un mic şlem la trefle, dar am luat unul mare. Numai că iar blestematul de Barabanov mi-a stricat toată combinaţia! Jucăm. Eu zic fără atale. El zice pas. Eu zic două trefle. El, de colo, pas. Două caro, zic... trei trefle... şi închipuiţi-vă comedie: eu declar şlem, iar el nu-mi arată asul. Să-mi fi arătat, canalia, asul, aş fi declarat mare şlem fără atale...

LVOV: Iartă-mă, dar nu mă pricep la jocul de cărţi, de aceea nu pot împărtăşi bucuria dumitale. Când va începe blagoslovenia?

KOSÎH: Cred că în curând. Deocamdată o readuc pe Ziuziuska în simţire. Zbiară ca o vită înjunghiată. Îi pare rău de zestre...

LVOV: Nu de fată?

KOSÎH: De zestre. Are şi ea dreptate în felul ei. Dacă se însoară dumnealui, înseamnă că nu mai pupă banii împrumutaţi... Amin. Doar nu te-apuci să protestezi poliţa ginerelui!

BABAKINA (îmbrăcată fistichiu trece grav prin faţa lui Lvov şi Kosîh; acesta din urmă pufneşte de râs, acoperindu-şi gura cu palma; Babakina întoarce capul spre el): Nu văd, ce-i de râs?!

(Kosîh întinde mâna ca să o prindă de talie şi râde cu hohote)

BABAKINA: Bădăranule! (pleacă)

KOSÎH (râzând cu hohote): A căpiat muierea! Înainte, când nici prin cap nu-i trecea să se bage în tagma aristocraţilor, era o muiere ca toate muierile, dar acum – nici cu o floare să n-o atingi. Auzi, cică, bădăranule!

LVOV (frământându-se): Ia spune-mi, ce părere ai despre Ivanov?

KOSÎH: Proastă. Joacă ca un cizmar. Anul trecut, în postul mare, să-ţi spun ce s-a întâmplat: ne aşezăm la masa de joc… Eu, contele, Borkin şi el. Încep să împart cărţile…

LVOV (întrerupându-l): Nu despre asta te întreb. Ca om, cum îl găseşti?

KOSÎH: Ca om? Straşnic bărbat! O pramatie cum n-a văzut pământul, trecută prin ciur şi prin dârmon. El şi contele – nici că le mai găseşti pereche! Au un miros, de-i pun în coadă pe copoi… Unde-i răul pe capul oamenilor – acolo-s şi ei! S-a păcălit cu ovreica, iar acum râvneşte la sipetele Ziuziuşkăi. Bat laba cu dumneata, şi să mă trăsnească Cel de Sus dacă într-un an n-o aduce la sapă de lemn… El pe Ziuziuşka, iar contele pe Babakina. Or să le ia toţi bănişorii, şi să vezi, după aceea, ce mai trai pe ei! Da’ ia spune-mi, doctore, ce-i cu dumneata? Prea eşti palid şi schimbat la faţă. Nici nu te mai recunosc…

LVOV: Nu, n-am nimic. M-am cam întrecut aseară la un pahar de vin…

LEBEDEV (intrând împreună cu Saşa): Să stăm de vorbă aici. (lui Lvov şi Kosîh) Ia, stimabililor, lăsaţi-ne singuri. Avem de pus la cale unele lucruri. Vă aşteaptă domnişoarele în sală…

KOSÎH (trecând prin faţa Saşei, pocneşte cu admiraţie din degete): Curat tablou!! Dama de pică!

LEBEDEV: Haide, haide, mai repejor, om al cavernelor!

(Lvov şi Kosîh pleacă)

LEBEDEV: Ia loc, Şurocika, ia loc… (se aşază şi el, aruncând o privire în jur) Ascultă-mă cu atenţie şi cu smerenia cuvenită. Iată despre ce-i vorba: mama ta mi-a poruncit să-ţi transmit următoarele… Pricepi? N-am să vorbesc din partea mea, ci din partea ei… Ea m-a trimis.

SAŞA: Tăticule, dacă se poate, mai pe scurt!

LEBEDEV: Ţi se atribuie drept zestre cincisprezece mii de ruble, în bani de argint. Asta-i… Vezi să nu avem discuţii mai târziu! Stai, lasă-mă să vorbesc! Dar asta nu-i totul. Vine acum şi bucuria cea mare! Prin urmare, ţi se atribuie cincisprezece mii, dar având în vedere şi luând în consideraţie faptul că Nikolai Alexeevici îi datorează mamei tale nouă mii de ruble, aceşti bani se reţin integral din zestrea ta… Ei, şi apoi…

SAŞA: La ce-mi spui toate acestea?

LEBEDEV: Ţi-am spus doar că mama mi-a poruncit să-ţi vorbesc!

SAŞA: Lăsaţi-mă în pace! Tată, dacă mi-ai purta cât de cât respect, şi dacă te-ai respecta şi pe tine, nu ţi-ai permite să-mi vorbeşti în felul acesta. N-am nevoie de zestrea voastră! Nu v-am cerut nimic şi nici n-am să vă cer nimic!

LEBEDEV: De ce te repezi la mine? Spune Gogol undeva despre doi şobolani, care mai întâi au mirosit amândoi bucăţica şi abia după aceea şi-au luat tălpăşiţa, iar tu, emancipato, nici n-o miroşi şi… gata, te şi repezi la mine.

SAŞA: Lăsaţi-mă în pace, nu mă jigniţi cu aceste calcule meschine ale voastre.

LEBEDEV (enervat): Ptiu, drace! O să mă faceţi până la urmă să-mi bag cuţitul până-n prăsele în inimă, ori să-l spintec pe careva! Aia de-acolo o ţine într-un bocet de dimineaţă, mă pisează, mă otrăveşte cu socotelile ei, iar astălaltă, emancipata şi umana de ea, dracu să mă ia, nici nu se oboseşte să-l

înţeleagă pe propriul ei tată! Auzi, cică, nu mă jigniţi! Dar ştii dumneata, domnişoară, că înainte de a veni aici cu intenţia de a te jigni cu tot dinadinsul, dincolo (arată spre uşă) am fost tăiat bucăţi-bucăţi şi pus la saramură? Dumneaei nu poate pricepe! Auzi vorbă! M-aţi înnebunit de cap, m-aţi făcut neom!... Ptiu, drace!... (se îndreaptă spre uşă, dar se opreşte în loc, şovăind) Nu-mi place, nu-mi place şi gata toată povestea asta!

SAŞA: Care poveste?

LEBEDEV: Tot ce se-ntâmplă aici!

SAŞA: Şi ce anume nu-ţi place?

LEBEDEV: Totul. Stai să mă aşez lângă tine ca să-ţi vorbesc mai pe îndelete. Nu-mi place, zic, tot ce se-ntâmplă aici, iar la nunta ta nici nu vreau să mă uit! (apropiindu-se de ea, cu căldură în glas) Iartă-mă, Şurocika, se prea poate ca nunta asta a ta să fie o nuntă înţeleaptă, cinstită, clădită pe principii înalte, umane, dar e ceva în ea, e ceva... Nu ştiu cum să-ţi spun, dar nu seamănă cu alte nunţi pe care le-am văzut. Tu, o fată tânără, curată ca un diamant, frumoasă... iar el un văduv, trecut prin viaţă, înăcrit de ea. Şi apoi, Doamne iartă-mă, nici nu-l prea înţeleg. (o sărută) E ceva necurat la mijloc, Şurocika, nu te supăra că-ţi spun. Prea mult vorbeşte lumea. Moartea asta a Sarrei, învăluită oarecum în mister... apoi, deodată, noua cerere în căsătorie... (cu vioiciune) Dar, nu, nu mă asculta... Ce sunt acum? O babă, o muiere plângăreaţă, un crinolin demodat. Nu mă asculta, ascultă numai glasul inimii tale.

SAŞA: Tăticule, simt şi eu că-i altfel de cum ar trebui să fie... Altfel, nu ştiu cum. Dacă ai şti ce greutate îmi apasă inima! Mă simt stingherită şi mi-e groază să recunosc lucrul acesta. Tăticule dragă, dă-mi curaj, te implor... învaţă-mă ce să fac.

LEBEDEV: Dar ce este, ce s-a-ntâmplat?

SAŞA: Sunt înfricoşată... Până acum n-am avut niciodată această senzaţie! (privind în jur) Mi se pare uneori că nu-l înţeleg şi că n-am să-l pot înţelege niciodată. În tot timpul cât am fost logodnica lui, n-a zâmbit o singură dată, o dată nu s-a uitat în ochii mei. Veşnic se jeluieşte, se căieşte pentru nu ştiu ce păcate, face aluzii la ele... Deseori îl văd tremurând... Am obosit. În anumite momente am impresia că eu... că eu îl iubesc mult mai puţin decât ar trebui. Iar când vine la noi şi stă de vorbă cu mine, încep să mă plictisesc. Ce-o fi însemnând toate astea, tăticule? Sunt înfricoşată!

LEBEDEV: Fetiţa mea dragă, ascultă-l pe bătrânul tău tată măcar o dată în viaţă. Rupe această căsătorie!

SAŞA (speriată): Cum se poate să fac una ca asta!

LEBEDEV: Zău, Şurocika, fă cum îţi spun! O să fie scandal, tot judeţul o să vuiască, dar e mai bine să suporţi un scandal decât să te nenoroceşti pentru toată viaţa.

SAŞA: Nu, tăticule, nu! Nici nu vreau să aud de aşa ceva! Trebuie să lupt cu toate aceste gânduri negre ale mele. E un om bun, dar e nenorocit şi neînţeles în nenorocirea lui. Am să-l iubesc, am să încerc a-l înţelege şi am să-l pun pe picioare. Am să-mi fac datoria până la capăt! M-am hotărât!

LEBEDEV: E curată psihopatie ce-mi spui, şi nu datorie…

SAŞA: Ajunge. Ţi-am făcut unele mărturisiri la care nu mă încumetam să mă gândesc nici eu. Dar să nu sufli nimănui o vorbă. Mai bine să uităm tot ce-am vorbit.

LEBEDEV: Nu mai pricep nimic. Ori m-a prostit bătrâneţea, ori voi cei din jurul meu aveţi minte mai multă decât mine, căci, cinstit ţi-o spun, nu mai pricep nimic!

ŞABELSKI (intrând): Dracu să-i ia pe toţi, şi pe mine laolaltă cu ei! E revoltător, pur şi simplu revoltător!

LEBEDEV: Ce-ai păţit?

ŞABELSKI: Paşa, vorbesc serios, trebuie să fac şi eu o ticăloşie, dar o asemenea ticăloşie, încât nu numai mie, dar şi celor din juru-mi să li se facă greaţă. Şi am s-o fac, pe cuvântul meu că am s-o fac! I-am şi spus lui Borkin ca în seara asta să anunţe logodna mea. (râzând) Toţi sunt nişte ticăloşi, şi nu vreau să rămân nici eu de căruţă...

LEBEDEV: M-am săturat de tine ca de mere acre! Ascultă, Matvei, iartă-mă că-ţi spun, dar pentru trăncăneala asta a ta or să te bage într-o zi în casa de nebuni.

ŞABELSKI: E o casă mai onorabilă decât multe altele... Poţi să mă internezi chiar acum, mi-ai face un mare serviciu. Toţi, toţi cei din juru-mi, în frunte cu mine, suntem nişte creaturi mârşave, nişte nulităţi... Mi-e scârbă când mă uit la mine, nu cred o vorbă din câte le spun...

LEBEDEV: Ascultă, frăţioare! Ţi-aş propune să-ţi presari cenuşă pe cap şi să te preumbli aşa printre oameni... Sau, ai face mult mai bine să-ţi pui pălăria şi să te duci acasă. Aici e nuntă, toată lumea se veseleşte şi tu, de colo, cârrr! cârrr! ca o cobe cu pene negre. Zău aşa!...

(Şabelski îşi lasă fruntea pe pianină şi plânge cu hohote)

LEBEDEV: Matvei!... Frăţioare!... Ce-i cu tine? Dragul meu... prietene... te-am jignit cumva?... Iartă-l, iartă-l pe beţivanul ăsta bătrân şi ticălos... Vrei un pahar de apă?...

ŞABELSKI: Nu, nu-mi trebuie. (ridică fruntea)

LEBEDEV: Ce te-a apucat? De ce plângi?

ŞABELSKI: O să-mi treacă, n-am nimic...

LEBEDEV: Ce ai, Mitiuşka, nu mă minţi... Ce s-a întâmplat cu tine?

ŞABELSKI: Mi-am aruncat privirea pe acest violoncel şi... şi mi-am adus aminte de... de ovreică...

LEBEDEV: Asta-i bună, tocmai acum? Fie-i ţărâna uşoară, dar... dar crede-mă, nu e momentul potrivit...

ŞABELSKI: Câte dueturi am cântat împreună!... Ce fire de om, ce femeie minunată a fost!

(Saşa plânge)

LEBEDEV: Şi tu? Ce v-a apucat?! Doamne, Dumnezeule, ia te uită la ei... Vă rog din suflet, plecaţi de aici, să... să nu vă vadă musafirii!

ŞABELSKI: Auzi, Paşa, când soarele luminează pământul, până şi cimitirul pare mai vesel. Când ai o speranţă, măcar una, bătrâneţea e mai uşoară. Iar eu n-am nicio speranţă, n-am nicio speranţă!

LEBEDEV: Da, într-adevăr, nu te invidiez... Nici tu copii, nici tu bani, nici măcar o îndeletnicire oarecare... Ce să-i faci, n-ai încotro! (Saşei) Dar tu ce ai?

ŞABELSKI: Paşa, dragul meu, dă-mi nişte bani. Ne vom socoti pe lumea cealaltă. Vreau să mă duc la Paris, să văd mormântul soţiei mele... Am dat mult în viaţa mea, o jumătate din avere am dat-o altora, de aceea am dreptul să cer şi eu de la alţii. Şi apoi cer de la un prieten...

LEBEDEV (zăpăcit): De unde să am bani, Alitiuşa, de unde? N-am o copeică! Adică, să vedem, să vedem! Nu promit, dar... să văd ce-am să pot face... (în parte) Of, m-aţi dat gata, nu mai pot!

BABAKINA (intrând): Unde-i cavalerul meu, nu l-aţi văzut? (zărindu-l pe Şabelski) Bine, conte, cum se poate să mă laşi singură! Uf, nesuferitule! (îl loveşte cu evantaiul peste mână)

ŞABELSKI (cu dezgust): Lasă-mă în pace! Mi-e silă de dumneata!

BABAKINA (perplexă): Cum?... Ce-ai spus?...

ŞABELSKI: Piei din faţa mea!

BABAKINA (prăbuşindu-se într-un fotoliu): Ah! (plânge)

ZINAIDA SAVIŞNA (intră plângând): E cineva la scară... Mi se pare că a sosit cavalerul de onoare al mirelui. E timpul să-i binecuvântăm pe tineri... (plânge cu hohote)

SAŞA (cu privire rugătoare): Mamă!

LEBEDEV: Poftim, toţi s-au pus pe bocit! Ce cvartet simpatic! Da' mai daţi-o-ncolo, fraţilor, de treabă, că prindem igrasie de atâtea lacrimi! Matvei!... Marfa Egorovna, vă rog! Zău, mă faceţi şi pe mine să... să plâng... (plânge) Doamne Isuse!

ZINAIDA SAVIŞNA: Dacă nu mai ai nevoie de mine, de mama ta, dacă nu vrei să-mi dai ascultare... am să-ţi fac această bucurie, am să-ţi dau binecuvântarea mea...

(intră Ivanov; poartă frac şi mănuşi)

LEBEDEV: Asta ne mai lipsea! Ce s-a-ntâmplat?

SAŞA: De ce-ai venit?

IVANOV: Iertaţi-mă, domnilor. Vreau să vorbesc cu Saşa în patru ochi…

LEBEDEV: Aşa ceva n-am mai pomenit! Auzi, să vii în casa miresei înainte de cununie! La ora asta ar fi trebuit să fii la biserică!

IVANOV: Paşa, te rog…

(Lebedev ridică din umeri, apoi el, Zinaida Savişna, contele şi Babakina pleacă)

SAŞA (cu asprime): Ce vrei?

IVANOV: Furia mă înăbuşă, totuşi am să-ţi vorbesc cu sânge rece. Ascultă-mă, acum o oră când mă îmbrăcam pentru a merge la biserică, m-am uitat în oglindă şi mi-am văzut tâmplele cărunte... Saşa, să nu facem asta! Să sfârşim această comedie absurdă cât nu e prea târziu... Eşti tânără, neprihănită, ai toată viaţa înainte, pe când eu...

SAŞA: Am mai auzit de mii de ori aceste vorbe, m-am săturat de ele! Nu e ceva nou! Ai face mult mai bine să te duci la biserică şi să nu mai încurci lumea pe aici!

IVANOV: Am să plec imediat acasă, iar tu anunţă-i pe ai tăi că nunta nu va mai avea loc. Explică-le într-un fel. E timpul să ne băgăm minţile în cap. Destul am jucat rolul lui Hamlet, iar tu pe al sublimei îndrăgostite... Ajunge!

SAŞA (izbucnind): Ce fel de ton e acesta? Nici nu vreau să te ascult.

IVANOV: Totuşi am să-ţi vorbesc, indiferent dacă vrei sau nu vrei să mă asculţi.

SAŞA: De ce-ai venit aici? Nu-ţi dai seama că văicărelile astea devin un fel de batjocură la adresa mea?

IVANOV: Nu, acum nu mă mai vaiet! Zici, batjocură? Se prea poate. Şi dacă aş putea să mă batjocoresc pe mine însumi de o mie de ori mai mult, astfel ca întreaga lume să râdă cu hohote de mine – aş face-o! Cum îţi spuneam, m-am uitat în oglindă şi am simţit deodată că în inimă parcă mi s-a rupt o coardă! Am râs de mine până la lacrimi, şi era cât pe-aci să-mi pierd minţile de ruşine. (râde) Da, melancolie! Boala nobilei trândăvii! Durere fără margini! Mi-ar mai lipsi încă să scriu versuri. M-am săturat de văicăreli, m-am săturat să-i tot acresc pe oamenii din jurul meu... Să constataţi în fiecare clipă că ai epuizat pentru totdeauna energia ta de om, că ai prins rugină ca un hârb vechi, că ţi-ai trăit traiul, că ai căzut în marasm şi în această neagră melancolie – să constataţi, zic, toate acestea în timp ce soarele luminează pe cer, în timp ce până şi neobosita furnică se bucură de povara ce-o cară în spinare – mulţumesc cu plecăciune, nu mai vreau! Şi să vezi apoi cum unii te consideră şarlatan de rând, cum alţii te compătimesc, cum îţi întind o mână de ajutor, iar alţii – lucrul cel mai dureros – ascultă toate văicărelile tale

stupide şi se uită la tine ca la un al doilea Mahomed, aşteptând ca dintr-o clipă în alta să întemeiezi o nouă religie... nu, nu, e prea de tot! Mulţumesc lui Dumnezeu că mai am în mine destul bun-simţ şi destulă mândrie! Venind încoace râdeam de mine, şi mi se părea că râd de mine şi curcile, şi copacii pe care-i întâlneam în drum...

SAŞA: Mi-ai vorbit la început de o furie care te înăbuşă, dar constat că nu-i vorba de aşa ceva, ci de o nebunie curată!

IVANOV: Crezi? Nu, nu sunt nebun. Acum văd lucrurile în adevărata lor lumină, şi gândurile îmi sunt tot atât de limpezi ca şi însăşi conştiinţa ta. Ne iubim unul pe altul, dar totuşi nunta noastră nu va avea loc. Singur, pot să mă înfurii, să mă dau peste cap, să-mi înveninez sufletul cât oi pofti, dar n-am dreptul să-i nenorocesc şi pe alţii! Cu lamentările mele i-am otrăvit soţiei ultimul an de viaţă. Nu vezi, de când mi-ai devenit logodnică ai uitat ce înseamnă râsul şi ai îmbătrânit cu vreo cinci ani! Tatăl tău pentru care întreaga viaţă era limpede ca un cristal, graţie mie, şi numai mie, a încetat să mai înţeleagă oamenii. Oriunde m-aş afla – la zemstvă, într-o vizită, la vânătoare, peste tot aduc cu mine plictisul, melancolia, nemulţumirea... Stai, nu mă-ntrerupe! Sunt tăios, crud, vorbindu-ţi în felul acesta, dar furia îmi încleştează gâtlejul şi nu pot vorbi altfel. N-am minţit niciodată, niciodată n-am defăimat viaţa, dar, devenind un morocănos, fără voia mea, fără a băga măcar de seamă, am început să hulesc viaţa, să cârtesc împotriva sorţii, să mă plâng necontenit şi orice om care mă aude, molipsindu-se de această apatie a mea idioată, începe să defaime şi el totul. Şi când te gândeşti cu ce ton vorbesc! Parcă i-aş face concesie naturii că mai trăiesc pe lume, dracu să mă ia!

SAŞA: Stai, stai puţin... Din cele ce-mi spui acum rezultă că te-ai plictisit de această stare de apatie şi că ar fi timpul să începi o altă viaţă, o viaţă nouă!... Şi asta e bine!...

IVANOV: Nu văd niciun bine nicăieri. Despre ce fel de viaţă nouă mai poate fi vorba? Sunt un om pierdut, o dată pentru totdeauna! Ar trebui să înţelegi şi tu acest lucru. Auzi, o viaţă nouă!...

SAŞA: Nikolai, trezeşte-te! De unde ai scos că eşti un om pierdut? De unde rezultă asta? E un cinism nelalocul lui. Nu, nici nu mai discut cu tine şi nici nu vreau să mai aud nimic... Haide,

pleacă la biserică…

IVANOV: Sunt un om pierdut, definitiv şi irevocabil!

SAŞA: Nu mai striga aşa, că te aud musafirii!

IVANOV: Dacă un om inteligent, un om cult şi sănătos a început să se vaiete fără a avea un motiv cât de cât palpabil, şi a pornit să se rostogolească pe un povârniş, asta înseamnă că nu-l va mai opri nimeni şi că pentru omul acesta nu mai există salvare! În ce vezi tu salvarea mea, în ce? De băut nu pot să beau, căci mă doare capul de băutură, versuri proaste nu ştiu să scriu, să mă prosternez în faţa lenei mele sufleteşti, considerând-o mai presus de toate frământările vieţii, nu pot. Lenea rămâne lene, slăbiciunea rămâne slăbiciune – n-am alte denumiri pentru ele. Într-un cuvânt, sunt un om definitiv pierdut! (aruncând o privire în jur) Numai de n-ar intra cineva… Ascultă-mă, Şura. Dacă mă iubeşti, ajută-mă. Renunţă la mine acum, în clipa aceasta! Dar mai repede, te rog…

SAŞA: Ah, Nikolai, dacă ai şti cât mă oboseşti, cât îmi torturezi sufletul! Doar eşti un om bun, un om inteligent, gândeşte-te singur: cum se poate să pui în faţa unui om asemenea probleme? Nu există zi lăsată de Dumnezeu în care să nu ridici o nouă problemă, una mai grea decât alta… Visam o dragoste activă, dar am dat de o dragoste care mă martirizează!

IVANOV: Iar când vei deveni soţia mea, vei da de probleme şi mai complexe. Renunţă dar! Înţelege un lucru: în tine vorbeşte nu atât dragostea, cât îndărătnicia unei fiinţe cinstite până-n măduva oaselor. Ţi-ai pus drept scop să învii în mine omul, să mă tămăduieşti; te mângâiai cu speranţa că săvârşeşti o faptă nobilă… Acum însă ai da înapoi, dar te împiedică un sentiment fals. Înţelege lucrul acesta!

SAŞA: Ce logică ciudată, sălbatică aş putea spune! Cum, cum vrei să renunţ la tine? Cum? Nu ai mamă, n-ai nici surori, nici prieteni… Eşti în pragul ruinei, moşia ţi-au jefuit-o, toţi clevetesc…

IVANOV: Mare prostie am făcut că am venit aici. Trebuia să fac ceea ce îmi pusesem în gând…

(intră Lebedev)

SAŞA (alergând în întâmpinarea tatălui său): Tată, tată, uite ce face dumnealui: a dat buzna la noi ca un apucat, şi acum mă chinuieşte cumplit! Îmi cere, auzi, să renunţ la el, fiindcă nu vrea să mă nenorocească… Spune-i că n-am nevoie de

mărinimia lui! N-am nevoie! Ştiu ce fac!...

LEBEDEV: Nu pricep nimic... Despre ce fel de mărinimie e vorba?

IVANOV: Această căsătorie nu se va încheia!

SAŞA: Ba da! Se va încheia! Spune-i-o şi tu, tăticule!

LEBEDEV: Stai, stai puţin!... Adică de ce nu vrei să aibă loc căsătoria aceasta?

IVANOV: I-am explicat de ce, dar nu vrea să mă înţeleagă.

LEBEDEV: Nu ei, ci mie trebuie să-mi explici! Şi să-mi explici în aşa tel încât să pot pricepe! Ah, Nikolai Alexeevici! Domnul să te judece; dar eu, unul, ţi-o spun verde în ochi: aşa harababură ai adus în viaţa noastră, aşa zăpăceală, încât mă întreb uneori ce-i cu mine şi unde mă aflu... Nu mai înţeleg nimic. Parcă a căzut un blestem pe capul nostru!... Ei, spune-mi acum, învaţă-mă pe mine, om bătrân, ce să mă fac cu tine? Să te provoc la duel?

IVANOV: Nu-i nevoie de niciun duel. E nevoie de cap, ca să ne putem înţelege unul pe altul.

SAŞA (umblând agitată de colo-colo): E îngrozitor! E ca un copil fără minte!

LEBEDEV: S-ar părea că nu-i nimic de făcut, că nu ne-a rămas decât să ne plecăm capul în faţa sorţii. Ascultă-mă, Nikolai! După părerea ta tot ceea ce faci tu acum este logic, inteligent, conform tuturor legilor psihologiei. Iar după părerea mea toată afacerea asta nu e decât un scandal şi o nenorocire pe capul nostru. Ascultă-mă pe mine, om în vârstă, ce-ţi spun, pentru ultima oară! Linişteşte-te, potoleşte-ţi creierul înfierbântat! Priveşte lucrurile aşa cum le privesc toţi oamenii! Totul e simplu pe lume. Tavanul e alb, cizmele sunt negre, zahărul e dulce. Tu o iubeşti pe Saşa, şi Saşa te iubeşte la rândul ei. Dacă o iubeşti – rămâi, dacă n-o iubeşti – pleacă, nimeni n-o să-ţi ceară socoteală. E atât de simplu, nu? Amândoi sunteţi nişte oameni sănătoşi, inteligenţi, integri. Sunteţi sătui, slavă Domnului, şi îmbrăcaţi... Ce mai vrei? N-ai bani? Şi ce importanţă are? Fericirea nu stă în bani... Bineînţeles, îmi dau seama că ai greutăţi... Moşia ţi-i ipotecată, n-ai de unde plăti dobânzile; dar eu, eu sunt tată, eu înţeleg... Mama, treaba ei, facă ce-o vrea. Nu vrea să vă dea bani, n-are decât. Şura îmi spune că n-are nevoie de zestre. Mă rog, principii... Schopenhauer... Mofturi copilăreşti! Am la bancă un cont personal de zece mii de ruble...

(aruncând o privire în jur) Sunt de la bunică-mea... Nici pământul nu ştie de existenţa lor... Vi-i dau... Luaţi-i, dar să ne înţelegem asupra unui lucru: lui Matvei îi daţi două mii...

(în sală încep să se adune musafirii)

IVANOV: Paşa, orice discuţie este inutilă. Procedez aşa cum îmi dictează conştiinţa.

SAŞA: Şi eu, la rândul meu, am să procedez cum îmi dictează conştiinţa. Orice mi-ai spune, eu n-am să te las să pleci. Mă duc s-o chem pe mama. (pleacă)

LEBEDEV: Nu mai pricep nimic…

IVANOV: Ascultă, omule. Degeaba aş încerca să-ţi explic ce fel de om sunt: cinstit sau ticălos, lucid sau psihopat, că tot n-ai să mă-nţelegi. Ar fi o strădanie zadarnică. Am fost cândva tânăr, o fire aprinsă, cinstită şi n-am fost nici un prostănac. Am iubit, am urât şi am crezut altfel decât ceilalţi oameni, am muncit şi am sperat cât zece, m-am luptat cu morile de vânt, m-am izbit cu capul de toţi pereţii. N-am ştiut să-mi apreciez însă puterile şi, necunoscând viaţa, am luat pe umeri o povară care mi-a frânt dintr-odată şira spinării, m-a dat gata. M-am grăbit să-mi cheltuiesc toată vigoarea numai şi numai de dragul tinereţii, entuziasmându-mă, muncind din greu, îmbătându-mă de victorii, fără a cunoaşte măsura. Spune-mi, te rog: oare puteam să procedez altfel? Suntem prea puţini, iar muncă – cu nemiluita! Da, muncă, nu glumă! Şi iată, cu cât cruzime se răzbună viaţa cu care m-am luat de piept! M-a dărâmat de timpuriu! La treizeci şi ceva de ani mă simt ameţit, bătrân, mi-am pus halatul şi papucii. Cu capul greu, cu sufletul copleşit de lene, ostenit, frânt, fără vreo credinţă în mine, fără să pot iubi, fără să am vreun scop pe lume, mă strecor ca o umbră printre oameni, întrebându-mă necontenit: cine sunt, pentru ce trăiesc, ce vreau? Şi mi se pare că dragostea e o prostie, că mângâierile sunt o dulcegărie inutilă, că munca n-are niciun sens, că cântecele şi vorbele înaripate sunt demodate şi banale. Oriunde aş intra, aduc odată cu mine tristeţea, spleenul, nemulţumirea şi repulsia faţă de viaţă… Da, sunt un om pierdut, definitiv şi irevocabil! În faţa ta se află un bărbat care la treizeci şi cinci de ani e decepţionat, obosit de viaţă, strivit de stupidele sale avânturi. Ruşinea îl doboară, şi el încearcă să ia în batjocură propria-i slăbiciune… O, de-ai şti cum se revoltă mândria din mine! Furia mă sugrumă! (se înfioară) Poftim, mă şi clatin pe picioare! Mi-am făcut-o cu mâna mea… Sunt la capătul puterilor. Unde-i Matvei? Să mă ducă acasă…

VOCI DIN SALĂ: A sosit cavalerul de onoare al mirelui!

ŞABELSKI (intrând): Ce să zic, am o ţinută clasa întâi... Frac străin, uzat, fără mănuşi... Şi apoi privirile astea batjocoritoare, zâmbetele ironice, glumele idioate... Oameni meschini, suflete de nimic!

BORKIN (intră grăbit cu un buchet de flori în mână. E în frac, cu o floare de cavaler de onoare prinsă la butonieră): Of, nu mai pot! Pe unde o fi? (zărindu-l pe Ivanov) Lumea a înţepenit aşteptându-te la biserică şi dumneata te ţii de pledoarii filozofice. Eşti un om imposibil. Stârneşti hazul, zău aşa! Doar n-ai să mergi la biserică împreună cu mireasa! Trebuie să te duci cu mine, iar eu am să mă întorc mai târziu să o iau şi pe ea. Să nu ştii atâta lucru? Zău aşa, eşti un om imposibil!...

LVOV (intrând şi adresându-se lui Ivanov): Ah, dumneata erai aici? (cu glas tare) Nikolai Alexeevici Ivanov, declar în faţa tuturor celor prezenţi că eşti un ticălos!

IVANOV (cu răceală): Mulţumesc.

(rumoare în sală)

BORKIN (lui Lvov): Stimate domn, consider că ieşirea dumitale este o josnicie incalificabilă! Îmi vei da socoteală pentru ea! Ne vom bate şi te rog să-ţi alegi armele!

LVOV: Domnule Borkin, socot că n-ar fi de demnitatea mea nu numai să primesc această provocare, dar şi să stau de vorbă cu dumneata! Iar domnului Ivanov îi pot da satisfacţie oricând.

ŞABELSKI: Stimate domn, am să mă bat eu în locul lui!...

SAŞA (lui Lvov): Pentru ce? Cu ce drept îl jigneşti? Daţi-mi voie, domnilor, să-l întreb pentru ce îl jigneşte?

LVOV: Alexandra Pavlovna, am avut temei pentru aceasta. Am venit ca un om cinstit, pentru că vreau să vă deschid ochii, şi vă rog să-mi daţi ascultare...

SAŞA: Şi ce anume ai putea să ne spui? Că eşti un om cinstit? Asta o ştie toată lumea! Altceva însă aş vrea să te întreb: eşti atât de convins de dreptatea dumitale? Poftim, ai intrat în această casă ca om cinstit, cum zici, aducându-i logodnicului meu o jignire îngrozitoare, care putea să mă prăpădească. Înainte vreme, când îl urmăreai ca o umbră şi îl împiedicai să trăiască, tot din cinste şi din simţul dreptăţii ai să spui c-o făceai. Te amestecai în viaţa lui particulară, clevetindu-l şi împroşcându-l cu noroi. Trimiteai scrisori anonime mie şi tuturor

prietenilor tot din imboldul cinstei dumitale... Crezând că procedezi cinstit, n-ai cruţat-o nici măcar pe soţia lui în ultimele clipe ale vieţii, otrăvindu-i sufletul cu tot felul de bănuieli. Şi orişice nedreptate, orişice mârşăvie ai mai fi făcut, ai fi fost convins că o faci în calitate de om cinstit şi luminat al epocii!...

IVANOV (râzând): Parcă am fi în parlament şi nu la nuntă... Bravo, bravo!...

SAŞA (lui Lvov): Gândeşte-te acum: tot mai eşti convins de dreptatea dumitale? Ce oameni mărginiţi, fără inimă! (îl ia pe Ivanov de mână) Să mergem de aici, Nikolai! Haide, tată!

IVANOV: Stai, unde vrei să mergem? Nu-i nevoie, am să rezolv totul... îndată! S-a trezit în mine tinereţea, omul care a fost înainte! (scoate pistolul)

SAŞA (ţipind): Priviţi ce vrea să facă! Nikolai, pentru numele lui Dumnezeu!

IVANOV: M-am rostogolit prea departe! Ajunge! Există şi o limită a demnităţii! Daţi-vă la o parte! Saşa, îţi mulţumesc!

SAŞA (ţipând): Nikolai, ce faci! Opriţi-l!

IVANOV: Lăsaţi-mă! (fuge în partea cealaltă a sălii şi se împuşcă)

CORTINA

Piesa Ivanov a fost scrisă la sfârşitul lui septembrie – începutul lui octombrie 1887, în urma rugăminţilor stăruitoare ale directorului de teatru F. Korş şi ale actorilor acestui teatru. Într-o scrisoare adresată M. V. Kiseliovei (13 septembrie 1887), Cehov spune: „De două ori am fost la teatrul lui Korş şi de fiecare dată am fost rugat să le scriu o piesă... Actorii mă asigură că am să scriu o piesă bună, deoarece mă pricep să impresionez...” Pe la începutul lui octombrie piesa a şi fost scrisă (vezi scrisoarea lui A. P. Cehov din 5 octombrie 1887, adresată lui N. M. Ejov). Textul iniţial al piesei s-a păstrat sub formă de copie dactilografiată, purtând următorul titlu: Ivanov, Comedie în patru acte şi 5 tablouri. Cuvântul comedie este şters şi înlocuit cu cuvântul dramă. Data aprobării cenzurii: 6 noiembrie 1887, după care urmează următoarea adnotare: Cu modificări (Biblioteca centrală a dramei ruse, nr. 40393).

Cu alte mici modificări, a apărut într-o ediţie litografiată la Biblioteca teatrelor din Moscova. Data aprobării cenzurii: 10 decembrie 1887.

Piesa a fost modificată de două ori pentru teatrul Alexandrinski din Petersburg în octombrie-decembrie 1888 şi în ianuarie 1889.

După prezentarea piesei la teatrul Alexandrinski (31 ianuarie 1889), Cehov i-a schimbat sfârşitul; cu alte mici modificări şi cu subtitlul: Piesă dramatică în patru acte, piesa a fost publicată în revista Severnîi vestnik, nr. 3, 1889.

Făcându-i alte modificări şi prescurtări, A. P. Cehov a inclus-o în culegerea Piese de teatru, Sankt-Petersburg, 1897. Cu câteva noi modificări a intrat în culegerea de Opere din 1901, vol. VII; fără nicio modificare, a intrat în a 2-a ediţie a aceluiaşi volum din anul 1902. Publicăm textul din 1902.

Prima dată, piesa a fost jucată pe scena unui teatru din provincie, şi anume la Saratov. Teatrul lui Korş din Moscova a pus-o în scenă la 19 noiembrie 1887, în beneficiul lui N. V. Svetlov, care interpreta rolul lui Borkin.

Prima versiune, spre deosebire de textul definitiv, era mai bogată în amănunte, iar desfăşurarea acţiunii se deosebea pe alocuri. De pildă, revolta lui Ivanov apărea mai puţin pregnantă. Actul patru avea două tablouri. În primul, se succedau scenete din casa Lebedevilor în preajma cununiei lui Ivanov cu Saşa, în cel de al doilea, acţiunea se desfăşura în cadrul ospăţului de după cununie. În prima versiune, Ivanov, înainte de ofensa ce i-o aduce Lvov, se află pe calea împăcării cu sine şi e gata să renunţe la gândurile sale negre. După ofensa adusă de Lvov, Ivanov nu se împuşca, ci murea în urma unui şoc nervos, rostind cuvintele: „Pentru ce, pentru ce…”

Încă din prima versiune s-a cristalizat pe de-a întregul ideea fundamentală a piesei. La baza dramei eroului principal (Ivanov) nu stă un anume caz izolat şi nici comportarea unor anumite persoane, ci realităţile vieţii luate în ansamblul lor. Ivanov este ros de o „boală” ale

cărei cauze trebuie căutate în rânduielile de atunci din Rusia, care i-au frânt voinţa, sădindu-i în suflet descurajare, răpindu-i orice speranţă. În lupta sa cu aceste realităţi, forţele lui Ivanov se irosesc repede şi el devine un om „blazat”, ceea ce explică întreaga lui comportare. Pentru Cehov, Ivanov nu este un om viciat din punct de vedere moral, şi cu toate că e într-adevăr inapt pentru viaţă, chiar dăunător ei, dar, ca să ne exprimăm în limbajul lui Lvov, el nu este un „ticălos”. Urmările acestei inadaptabilităţi sunt îngrozitoare atât pentru el, cât şi pentru oamenii din jurul său (soarta Sarrei etc). Cel vinovat de toate nenorocirile, Ivanov apare şi ca o victimă a societăţii în care trăieşte, astfel încât acest personaj negativ, într-o oarecare măsură, capătă nu numai un caracter demascator, ci şi unul dramatic.

În scrisoarea sa adresată lui A. P. Cehov (24 octombrie 1887), însuşi Cehov subliniază acest nou aspect în tratarea dramatică a realităţii din piesa Ivanov. „În piesele dramaturgilor contemporani nu găseşti decât îngeri, sceleraţi şi bufoni. Du-te de caută asemenea specimene prin Rusia! Nu-i vorbă, de găsit s-ar găsi, dar nu în forma atât de concentrată cum le vor ei... Am vrut să fiu mai original: în piesa mea nu există nici sceleraţi, nici îngeri (nu m-am putut abţine însă când e vorba de bufoni), n-am condamnat, dar nici n-am dat dreptate nimănui...”

Primele reprezentaţii ale piesei (noiembrie 1887) au stârnit mult interes şi discuţii însufleţite. După primul spectacol, Cehov îi scrie fratelui său, Alexandr Pavlovici, următoarele: „Oamenii de teatru susţin că n-au mai văzut niciodată la vreun spectacol atâta fierbere, atâtea aplauze şi fluierături, n-au auzit niciodată atâtea dispute câte au fost la premiera piesei mele.”

Cronicarul revistei Novoe Vremea scrie: „Niciun autor din ultima vreme n-a fost primit cu atâtea aplauze, chemări la rampă, cu atâtea fluierături şi nici n-a stârnit atâtea laude şi critici” (Novoe Vremea, 1887, nr. 4215).

În memoriile sale, M. P. Cehov scrie: „Succesul spectacolului a fost foarte amestecat: unii fluierau, alţii,

care formau majoritatea, aplaudau zgomotos şi-l chemau pe autor la rampă; dar în general piesa n-a fost înţeleasă, şi mult timp după aceea ziarele comentau personalitatea şi caracterul eroului principal" (M. P. Cehov, Cehov şi temele tratate de el, Moscova, 1923 pag. 40).

Recenzenţii, obişnuiţi cu formulări simpliste în aprecierea trăsăturilor morale ale eroilor, îi reproşau autorului caracterul confuz al lui Ivanov, întrebându-se dacă e un personaj pozitiv sau negativ.

În scrisoarea sa adresată lui A. S. Suvorin (30 decembrie 1887), Cehov comentează pe larg caracterele eroilor săi: Ivanov, Lvov şi Saşa. „Scepticismul şi veşnica nemulţumire a lui Ivanov se datorează, spune autorul, «istovirii» eroului principal, care şi-a luat asupra sa mai mult decât ar fi fost în stare să suporte..." „Abia a atins vârsta de 35 de ani, că a şi început să se simtă istovit şi plictisit. Nici nu i-a crescut bine mustaţa, că şi declară sentenţios: «Nu te însura, frăţioare... Ţi-o spun din proprie experienţă.» Sau: «Şi totuşi ce este în esenţă liberalismul? Între noi fie vorba, Katkov de multe ori a avut dreptate.» El este gata să renege şi zemstvele, şi gospodărirea raţională, şi ştiinţa, şi dragostea... Acesta este tonul folosit de oamenii ale căror forţe s-au irosit înainte de vreme. Ivanov nu-şi poate explica ce se petrece cu el. Firea lui cinstită nu se împacă cu noua lui stare sufletească. Caută motivarea ei în mediul înconjurător şi nu găseşte. Caută în el, dar nu descoperă decât o vagă conştiinţă a vinovăţiei sale. Veşnic istovit şi plictisit, ros de conştiinţa propriei vinovăţii mai are un duşman: singurătatea... Ivanov se simte foarte singur. Serile lungi de iarnă, parcul pustiu, odăile pustii, lamentările contelui, soţia suferindă. N-are unde să plece. De aceea e obsedat mereu de întrebarea: «Ce să facă?» Ivanov este dezarmat în faţa vieţii: Oamenii de felul lui Ivanov nu sunt în stare să facă faţă situaţiei şi se lasă copleşiţi de greutăţile vieţii. Ei se pierd cu firea, ridică neputincioşi din umeri, se enervează, se tânguiesc, fac prostii şi, în cele din urmă, dând frâu liber nervilor lor zdruncinaţi, pierd terenul de sub picioare şi cad în categoria celor «frânţi» de viaţă, a celor «neînţeleşi».

Lvov este tipul omului dintr-o bucată, energic, dar mărginit şi lipsit de supleţe. Tot ceea ce se poate numi vederi mai largi, tot ceea ce este simţământ spontan îi sunt străine lui Lvov. Judecă totul după un anumit şablon, este tendenţiozitatea personificată... Lvov este o fire cinstită, deschisă, mergând până la brutalitate în sinceritatea lui. E în stare să arunce sub trăsură o bombă, să pălmuiască un inspector sau să-i spună omului de la obraz că-i un ticălos. Nimic nu-l va opri... Asemenea oameni sunt necesari şi de cele mai multe ori ne sunt chiar simpatici. A-i caricaturiza, fie şi în interesul scenei, nu e cinstit şi nici nu-i nevoie. E adevărat că prin caricatură personajul iese mai reliefat, deci mai pe înţelesul tuturor, dar e preferabil să-l laşi estompat decât să forţezi nota..." „Saşa e o tânără de formaţie nouă; o fată cultă, inteligentă, onestă ş.a.m.d. În lipsă de altceva mai bun ea se îndrăgosteşte de Ivanov, un bărbat de 35 de ani. El e mai bun decât toţi cei care o înconjoară. L-a cunoscut de mică, l-a văzut în plină activitate, în perioada când nu era încă istovit... O însufleţeşte gândul de a-l face să-şi revină, de a-i reda curajul pierdut, de a-l face fericit. Nu pe Ivanov îl iubeşte ea, ci această misiune... Un an încheiat se chinuieşte Saşa să-l redreseze pe Ivanov, dar acesta decade tot mai jos."

Cehov încheie scrisoarea cu rugămintea ca piesa să-i fie restituită: „N-aş mai realiza nimic cu îndreptări şi completări...

Personalitatea Saşei ar putea fi conturată ceva mai mult în final, dar în ceea ce îi priveşte pe Ivanov şi Lvov, n-am ce să mai fac. Pur şi simplu nu mă pricep. Chiar dacă le-aş mai adăuga câte ceva, presimt că mai mult aş strica decât aş repara."

Cehov ţinea foarte mult la ideea de bază a piesei şi la figurile schiţate iniţial. Era înclinat să explice greutăţile pe care le întâmpinau cititorii şi actorii în înţelegerea piesei prin lipsa lui de experienţă în dramaturgie. În aceeaşi scrisoare, adresată lui Suvorin, el spune: „N-am izbutit cu piesa mea. Se-nţelege că-mi pare rău. Pe Ivanov şi pe Lvov mi i-am închipuit ca pe nişte oameni vii. Vă spun cinstit, cu toată sinceritatea, că au fost

zămisliţi de mine nu din spuma mării, nu din idei preconcepute, nu din raţionamente reci şi nici la întâmplare. Ei sunt rezultatul direct al observaţiilor şi studiului asupra vieţii. Aceşti oameni trăiesc în mintea mea, şi simt cu toată fiinţa că n-am exagerat nici cu un centimetru şi n-am căutat nicăieri să despic firu-n patru. Dacă însă pe hârtie aceste personaje au ieşit lipsite de viaţă şi slab conturate, nu este vina lor, ci rezultatul nepriceperii mele de a-mi exprima gândurile. Înseamnă că n-a sosit încă momentul să scriu piese de teatru."

Recenziile apărute în ziarele şi revistele pe anul 1889 (cu ocazia punerii în scenă a piesei la teatrul Alexandrinski şi a publicării ei în revista Severnîi vestnik) conţin în cea mai mare parte aprecieri favorabile. Peterburgskaia gazeta (nr. 31, 1 februarie 1889) scria despre succesul excepţional al piesei următoarele: „A fost un succes deplin, triumful unui talent cu adevărat mare..." „A fost un succes colosal, un succes cum rar întâlneşti pe scena noastră dramatică..." „Dialogul viu, tema legată de viaţă, eroii luaţi de-a dreptul din ea şi o intrigă originală – toate acestea luate la un loc au contribuit la succesul tânărului autor." În numărul următor al aceleiaşi publicaţii era analizat tipul lui Ivanov, se sublinia sobrietatea dialogului şi „omenescul" profund ce se desprinde din întreaga piesă. „Prin sinceritatea sa, prin dragostea sa faţă de oameni şi prin puterea talentului său, autorul trezeşte în spectator sentimente care altfel poate că ar fi fost înăbuşite..."

Despre „măiestria cu care a fost realizat acest crâmpei de viaţă", despre „personajele viu conturate, tipice şi lipsite de orice şablon", despre „prospeţimea" şi „îndrăzneala" cu care a fost scrisă piesa amintea şi V. A. Tihonov în revista Nedelia (nr. 6, 5 februarie 1889). În legătură cu aceste aprecieri, Cehov îi mulţumeşte lui V. A. Tihonov în scrisoarea sa din 5 martie 1889. Într-un articol amplu, apărut în nr. 11 al revistei Nedelia, se vorbeşte despre această piesă ca despre cel mai important eveniment din viaţa teatrală şi literară a stagiunii. Piesa aceasta „a pus degetul pe rană", iar referitor la caracterul lui Ivanov: „este cea mai reuşită

redare a stării de spirit care predomină în rândurile noastre şi care ne dă dreptul să-l punem pe Cehov în rândurile acelor artişti care au reuşit să cuprindă şi să redea fizionomia lăuntrică a unor generaţii". Revista Oskolki (1889, nr. 7) scria: „Piesa Ivanov este ceva de sine stătător, ceva cu totul aparte, o piesă care se remarcă printr-o prospeţime şi o vigoare deosebită, e un mesaj al adevărului vieţii". Pe un ton binevoitor au fost scrise şi recenziile apărute în Russkie vedomosti (1889, nr. 90, 1 aprilie), în Iivopisnoie obozrenie (1889, nr. 13), în Artist (1889, nr. 2), deşi nu fără unele polemici cu autorul în problema înţelegerii cauzelor depresiunii sufleteşti a lui Ivanov, şi referiri la „lipsurile" scenice ale piesei, cum ar fi: „abundenţa unor episoade secundare", „discuţii excesiv de lungi", „acţiunea insuficient de dinamică" ş.a.m.d. În Russkie vedomosti (1889, nr. 133), N. Mihailovski ia o atitudine negativă faţă de piesă. Luând din replicile lui Ivanov acele părţi în care Cehov subliniază decăderea morală şi ruşinoasa neputinţă a acestuia în lupta cu viaţa drept îndemnuri ale autorului la „o viaţă cenuşie, mediocră", la renunţare la orice luptă, Mihailovski, pe aceste temeiuri, condamnă întreaga piesă. Din aceeaşi neînţelegere a fondului, piesa e criticată şi de V. G. Korolenko în scrisoarea sa adresată lui A. A. Drobîş-Drobîşevski (mai 1889), şi de GI. Uspenski în eseurile sale Păcatele grele (Russkaia mîsl, 1889, nr. 4). Criticul L. Obolenski (Sozerţatel) de la revista Russkoie bogatstvo, în articolul său închinat piesei Ivanov, se ridică împotriva explicării fenomenelor vieţii sociale (tipul lui Ivanov), fundamentând-o din punct de vedere medical (Russkoie bogatstvo, 1889, nr. 3). Aprecieri cu totul defavorabile piesei au apărut în presa reacţionară (Den, 1889, nr. 247; Sîn otecestva, 1889, nr. 32; Moskovskie vedomosti, 1889, nr. 36; Grajdanin, 1889, nr. 54). Cehov, în scrisoarea sa adresată lui I. L. Şceglov la 18 februarie 1889, apreciază drept un succes această primă manifestare a lui în dramaturgie.

Ursul

FARSĂ ÎNTR-UN ACT

(închinată lui N. N. Solovţov)

(1888)

Traducere de M. Sorbul şi I. Alexandrescu

PERSONAJE:

ELENA IVANOVNA POPOVA, o văduvioară durdulie, cu gropiţe în obraji, moşieriţă

GRIGORI STEPANOVICI SMIRNOV, moşier, încă tânăr

LUKA, servitorul Elenei Ivanovna Popova, bătrân

Salon în conacul Elenei Ivanovna Popova

Popova în mare doliu, se uită mereu la o fotografie, şi Luka.

LUKA: ...Nu-i bine aşa, coniţă... vă prăpădiţi sănătatea... Jupâneasa şi bucătăreasa s-au dus să culeagă mure... orice vieţuitoare se bucură de viaţă... Până şi pisica, şi ea e mulţumită; se plimbă prin curte, prinde păsărele! Numai dumneavoastră nu vă îngăduiţi nicio bucurie, staţi toată ziulica închisă în odaie, parc-aţi fi la mănăstire. De un an aproape n-aţi mai ieşit din casă. Zău aşa!

POPOVA: Şi nici n-am să mai ies vreodată!... Pentru ce-aş ieşi? Viaţa mea s-a sfârşit. El e în groapă, iar eu – înmormântată între patru pereţi... Amândoi suntem morţi.

LUKA: Ei, poftim, auzi vorbă! Nikolai Mihailovici a murit şi nu mai e nimic de făcut... Aşa a vrut Dumnezeu, fie-i ţărâna uşoară, acolo unde e... Aţi plâns cât aţi plâns; ajunge! Durerea are şi ea o margine. Că doar n-o să jeliţi şi să purtaţi doliu toată viaţa! Iacă, şi mie mi-a murit baba... Ei, am plâns-o, am oftat vreo lună... şi gata! Doar n-o fi meritat baba mea să mă amărăsc o viaţă întreagă. (oftează) Aţi uitat şi de vecini... Nici dumneavoastră nu vă duceţi la ei, da' nici pe ei nu vreţi să-i primiţi. Trăim – iertaţi-mă – ca nişte lilieci, nu mai ştim ce-i lumina zilei. Până şi livreaua mi-au mâncat-o şoarecii... Ei, să nu fi fost oameni cumsecade prin vecinătate, aş mai zice, da' aşa, tot judeţul e plin de boieri... La Rîblov, e un regiment de husari. Ce mai ofiţeri!... O mândreţe de bărbaţi. Ţi se scurg ochii după ei. În tabăra lor e bal în fiece vineri şi aproape în fiecare zi cântă muzica regimentului... Eh, coniţă, coniţă! Sunteţi tânără, frumoasă, albă şi rumenă – să vă tot bucuraţi de viaţă... Să ştiţi că frumuseţea nu ţine o veşnicie! Încă vreo zece anişori – şi pe urmă o să voiţi să treceţi ca o lebădă pe stradă, ca să-i mai scoateţi din minţi pe domnii ofiţeri, dar va fi prea târziu!...

POPOVA (cu hotărâre): Te rog să nu-mi vorbeşti niciodată de asemenea lucruri! Ştii că, de când a murit Nikolai Mihailovici, pentru mine viaţa nu mai are niciun rost. Ţi se pare că trăiesc, dar asta nu-i decât o aparenţă! Am jurat că până la moarte n-am să-mi scot doliul şi n-am să mă arăt în lume... Ai auzit? Vreau ca umbra lui să vadă cât l-am iubit... Ştiu, da... da... ştiu că tu ai văzut că de multe ori era nedrept cu mine, nemilos... şi chiar mă

înşela… dar eu îi voi rămâne credincioasă până la moarte şi am să-i dovedesc cum ştiu să iubesc! Acolo, de pe lumea cealaltă, o sa mă vadă tot atât de curată pe cât m-a lăsat…

LUKA: În loc să vorbiţi aşa, mai bine v-aţi plimba puţin prin grădină… sau aţi porunci să vă înhame la trăsură pe Tobi sau pe Uriaşul şi aţi merge prin vecini…

POPOVA: Ah!… (plânge)

LUKA: Coniţă!… Coniţă!… Ce-i cu dumneavoastră? Doamne, Dumnezeule!

POPOVA: El l-a iubit atât de mult pe Tobi! Întotdeauna când se ducea pe la Korceaghini sau pe la Vlasovi pe el îl înhăma la trăsură. Ce frumos mâna caii! Câtă putere când întindea frâul, câtă graţie! Îţi aduci aminte, Luka? Tobi, Tobi! Să i se dea astăzi o porţie dublă de ovăz!

LUKA: Bine, coniţă!

(se aude soneria)

POPOVA (tresare): Cine o fi? Să spui că nu primesc pe nimeni!

LUKA: Bine, coniţă! (iese)

2

Popova singură.

POPOVA (uitându-se la fotografie): Vei vedea, Nicolas, cum ştiu eu să iubesc şi să iert!... Dragostea mea nu se va stinge decât odată cu ultima bătaie a bietei mele inimi. (râde printre lacrimi) Ţie nu ţi-e ruşine deloc? Sunt o soţioară cuminte, credincioasă... m-am ferecat între patru pereţi să-ţi fiu credincioasă toată viaţa! Dar tu? Nu ţi-e ruşine deloc? De câte ori m-ai înşelat, de câte ori nu mi-ai făcut scene şi m-ai lăsat singură săptămâni întregi!...

3

Popova şi Luka.

LUKA (intră agitat): Coniţă, întreabă cineva de dumneavoastră. Vrea să vă vadă…

POPOVA: Nu i-ai spus că, de când a murit soţul meu, nu mai primesc pe nimeni?

LUKA: Ba i-am spus, coniţă, da’ nici nu vrea să asculte. Zice că are ceva foarte important.

POPOVA: Nu primesc!

LUKA: Păi, i-am spus, da’… e unu îndrăcit… A înjurat şi a intrat drept în sufragerie. Acu e-acolo…

POPOVA (enervată): Bine, primeşte-l… Ce bădăran o mai fi şi ăsta?!

(Luka iese)

POPOVA: Oh, ce oameni nesuferiţi! Ce vor de la mine? De ce-mi tulbură liniştea? (suspină) Nu zău, cred că trebuie să mă retrag la mănăstire… (rămâne pe gânduri) Da, da… călugăriţă într-o mănăstire…

Popova, Luka şi Smirnov.

SMIRNOV (intrând, către Luka): Tâmpitule, îţi place să trăncăneşti cam multe!... Măgar bătrân! (observând-o pe Popova, grav) Am onoarea să mă prezint, doamnă. Locotenent de artilerie în retragere şi moşier, Grigori Stepanovici Smirnov! ... Sunt nevoit să vă tulbur pentru o chestiune foarte urgentă...

POPOVA (fără să-i întindă mâna): Ce doriţi?

SMIRNOV: Răposatul dumneavoastră soţ, pe care am avut onoarea să-l cunosc, mi-a rămas dator, pe două poliţe, o mie două sute de ruble. Mâine fiind scadenţa, şi cum am de făcut plăţi la Banca Agrară, vă rog, doamnă, să-mi achitaţi datoria chiar astăzi.

POPOVA: O mie două sute?... Pentru ce vă datora soţul meu aceşti bani?

SMIRNOV: Pentru ovăzul cumpărat de la mine.

POPOVA: Ovăz? (suspinând, către Luka) Luka, nu uita să-i dai lui Tobi o porţie dublă de ovăz. (Luka iese. Către Smirnov) Desigur că vă voi plăti suma, dacă spuneţi că Nikolai Mihailovici v-o datora... numai că, vă rog să mă iertaţi, dar astăzi nu am aceşti bani asupra mea. Poimâine însă, când se întoarce administratorul meu de la oraş, îi voi da ordin să vă plătească tot ce vi se cuvine... Dar acum, nu pot să vă satisfac dorinţa. Pe lângă asta, chiar astăzi s-au împlinit şapte luni de la moartea soţului meu şi nu mă simt deloc dispusă să mă ocup de chestiuni financiare.

SMIRNOV: Da’ nici eu nu sunt dispus ca, mâine, să mi se scoată la mezat moşia, ceea ce, vă asigur, se va întâmpla, dacă nu-mi voi plăti procentele.

POPOVA: Poimâine veţi primi banii care vi se cuvin...

SMIRNOV: Mie îmi trebuiesc banii astăzi... nu poimâine!

POPOVA: Iertaţi-mă, dar astăzi nu pot să vi-i dau.

SMIRNOV: Iar eu nu pot aştepta până poimâine.

POPOVA: Ce să fac, dacă nu-i am acum?

SMIRNOV: Vasăzică nu-mi puteţi plăti?

POPOVA: Nu pot...

SMIRNOV: Hm!... Ăsta-i ultimul dumneavoastră cuvânt?

POPOVA: Da, ultimul.

SMIRNOV: Ultimul? Sigur?

POPOVA: Sigur!

SMIRNOV: Mulţumesc. Am luat notă. (ridică din umeri) Cum să-ţi păstrezi calmul? Venind încoace, l-am întâlnit în drum pe perceptor, care m-a întrebat: „De ce eşti mereu supărat, Grigori Stepanovici?” Păi cum să nu fiu supărat? Am o nevoie cumplită de bani… Am plecat de-acasă de ieri dimineaţă, cu noaptea-n cap, am fost pe la toţi debitorii mei, dar niciunul dintre ei nu vrea să-mi plătească datoriile! Am alergat ca un ogar. Am dormit pe unde-am apucat – în cârciuma unui evreu, lângă un butoiaş cu votcă… În cele din urmă, am ajuns aici, la şaptezeci de verste de casa mea, cu speranţa să găsesc banii… şi, în schimb, mă izbesc de „proasta dispoziţie” a dumitale. Cum să nu mă supăr?

POPOVA: Mi se pare c-am vorbit destul de limpede. Când are să vină administratorul de la oraş, am să vă plătesc!

SMIRNOV: Eu la dumneavoastră am venit, nu la administrator. Ce dracu am eu, iertaţi-mi expresia, cu administratorul dumneavoastră?

POPOVA: Iertaţi-mă, stimate domn, dar nu sunt obişnuită cu asemenea expresii… nici cu un asemenea ton… Nici nu vreau să vă mai ascult! (iese grăbită)

5

Smirnov singur

SMIRNOV: Ia te uită! Prost dispusă... Şapte luni de când i-a murit bărbatul!... Eu însă trebuie să plătesc procentele! Vă întreb, trebuie să plătesc procentele? Ei i-a murit bărbatul, e prost dispusă şi câte şi mai câte... administratorul e plecat, dracu să-l ia, iar eu ce să fac, mă rog? Să mă înalţ cu balonul în cer, ca să nu mă prindă creditorii? Să mă dau cu capul de pereţi? Am fost la Gruzdev, nu-i acasă! Iaroşevici s-a ascuns! Cu Kuriţîn m-am certat şi era cât p-aci să-l arunc pe fereastră... Mazutov era bolnav de holeră... iar dumneaei – e prost dispusă! Niciuna dintre canaliile astea nu vrea să plătească. Şi asta numai fiindcă sunt o cârpă, mă port cu ei cu mănuşi, îs un prost, o nimica toată... Prea mă port delicat cu ei!... Staţi că v-arăt eu vouă! O să vedeţi cine-s eu. N-am să mă las să vă bateţi joc de mine. Lua-v-ar dracu să vă ia! Rămân aici şi aştept, până-mi plăteşte datoria. Astăzi sunt furios! Brr!... Foarte furios! Tremur tot de furie, mă înăbuş... Dumnezeule! M-apucă ameţeala! (strigă) Moşule!

Smirnov şi Luka.

LUKA (intrând): Ce doriţi?

SMIRNOV: Adă-mi un pahar cu apă sau cvas!

(Luka iese)

SMIRNOV: Ce logică o mai fi şi asta? Un om are neapărată nevoie de bani, i-a ajuns cuţitul la os... şi dânsa nu vrea să plătească, fiindcă, mă rog, nu-i dispusă să se ocupe de chestiuni băneşti. Logică femeiască ce vreţi! De-aia nu mi-a plăcut niciodată să stau de vorbă cu femeile. Mai repede aş sta pe un... butoi plin cu pulbere, decât să stau de vorbă cu o femeie... Brrr! ... Mă trec fiorii... aşa de rău m-a scos din sărite fusta asta! Mi-e de ajuns să văd de departe o fiinţă poetică – adică o femeie – că îndată mă şi apucă furia. Îmi vine să urlu!

Smirnov şi Luka.

LUKA (intră şi-i dă un pahar cu apă): Coniţa e bolnavă şi nu primeşte.

SMIRNOV: Ieşi afară!

(Luka iese)

SMIRNOV: E bolnavă şi nu primeşte! nu-i nimic! Poţi să nu mă primeşti... Stau aici, până îmi dai banii... O să fii bolnavă o săptămână? Bine! Voi sta o săptămână... O să fii bolnavă un an? Voi sta un an... Am să primesc ce mi se cuvine, scumpeteo! Nu mă impresionează nici rochia de doliu, nici gropiţele din obraji... Cunoaştem noi toate astea! (strigă pe fereastră) Semion, deshamă caii! Nu mai plecăm! Rămânem aici! Să spui, la grajd, să dea ovăz cailor! Ce păzeşti, neghiobule? Iar ţi s-a încurcat în hamuri calul din stânga! (îl îngână) „Nu-i nimic!” Ţi-arăt eu ţie „Nu-i nimic!” (pleacă de la fereastră) Daa, urâtă treabă... afară-i o căldură insuportabilă, nimeni nu vrea să-mi plătească... noaptea trecută am dormit prost şi, pe lângă toate, hop! şi fusta asta în doliu, cu proasta ei dispoziţie... Mă doare capul!... Ce-ar fi să beau puţină votcă? Să încerc! (strigă) Moşule!

LUKA (intră): Ce doriţi?

SMIRNOV: Dă-mi un păhărel de votcă!

(Luka iese)

SMIRNOV: Uff! (se aşază şi se examinează) N-am ce zice, bine mai arăt! Prăfuit, cu cizmele pline de noroi, nespălat, nepieptănat, cu paie pe haine... Te pomeneşti că doamna m-a luat drept un tâlhar. (cască) Ce e drept, e cam nepoliticos să apari într-un salon în halul ăsta, da’ nu face nimic... Nu sunt musafir, sunt creditor. Şi, pentru creditori, ţinuta nu-i obligatorie...

LUKA (intră şi-i dă un păhărel cu votcă): Vă îngăduiţi cam multe, domnule...

SMIRNOV (supărat): Cum?

LUKA: Eu... eu... n-am spus nimic...

SMIRNOV: Cu cine crezi că vorbeşti? Gura!

LUKA (sieşi): De unde o fi picat săritul ăsta? Dracu l-a adus!... (Luka iese)

SMIRNOV: Ah! Ce furios sunt! Atât de furios, încât aş face praf

toată lumea. Iar mi-e rău... (strigă) Moşule!

8

Popova şi Smirnov.

POPOVA (intră, cu ochii plecaţi): Stimate domn! În singurătatea mea, m-am dezobişnuit să aud glasuri omeneşti şi nu pot suporta ţipetele astea! Vă rog stăruitor să-mi cruţaţi liniştea!

SMIRNOV: Daţi-mi banii şi plec!

POPOVA: V-am mai spus o dată: nu am bani. Aşteptaţi până poimâine.

SMIRNOV: Şi eu v-am mai spus o dată: am nevoie de bani astăzi, nu poimâine. Dacă nu-mi daţi banii astăzi, mâine nu-mi mai rămâne altceva de făcut decât să-mi pun ştreangul de gât!

POPOVA: Da' ce pot să fac dacă n-am bani? Ciudat!

SMIRNOV: Aşadar, nu mi-i daţi acum? Nu?

POPOVA: Nu pot...

SMIRNOV: În cazul ăsta, rămân aici până-mi plătiţi... (se aşază) Îmi plătiţi poimâine? Bine!... Stau aşa până poimâine! Da! Nu mă urnesc din loc!... (sare în sus) Spuneţi şi dumneavoastră: trebuie să-mi plătesc mâine procentele? Da sau ba?... Sau credeţi că-mi arde de glumit?

POPOVA: Stimate domn, vă rog să nu strigaţi! Nu sunteţi în grajd!

SMIRNOV: Nu-i vorba de grajd; eu vă întreb: trebuie să-mi plătesc, mâine, procentele? Da sau ba?

POPOVA: Nu ştiţi cum să vă purtaţi cu doamnele.

SMIRNOV: Nu-i adevărat. Ştiu foarte bine să mă port cu doamnele.

POPOVA: Nu! Nu ştiţi! Sunteţi un om prost crescut şi nepoliticos! Oamenii de lume nu vorbesc aşa cu femeile.

SMIRNOV: Aha! Minunat! Şi cum doriţi să vă vorbesc? Pe franţuzeşte? (supărat şi afectat) Madame, je vous prie[5]... sunt tare fericit că nu-mi plătiţi banii mei... Oh! Pardon... că v-am tulburat. Astăzi e o vreme încântătoare! Şi doliul vă stă de minune! (face o reverenţă)

POPOVA: E grosolan şi nu-i deloc spiritual!

SMIRNOV (îngânând-o): „E grosolan... şi nu-i deloc spiritual!" Nu ştiu să mă port în societatea doamnelor! Coniţă, de când eşti, n-ai văzut atâtea vrăbii, câte femei am cunoscut eu. De trei

ori m-am bătut în duel pentru femei. Douăsprezece femei le-am părăsit eu, iar nouă m-au părăsit ele pe mine! Da, coniţă! A fost o vreme când eram un prost! Mă risipeam în vorbe dulci, în drăgălăşenii, în complimente... Făceam reverenţe... Iubeam nebuneşte! Oftam la lumina Lunii, sufeream, mă topeam... îngheţam... ardeam ca flacăra... Am iubit cu patimă, cu ardoare, în tot felul, dracu să mă ia! Am ţinut prelegeri despre emanciparea femeilor!... Mi-am prăpădit jumătate din avere cu sentimentele astea duioase. Dar acum? Nu, mulţumesc! Acum nu mă mai duceţi de nas! Gata! Ochi negri, ochi pătimaşi, buze roşii, gropiţe în obraji, clar de Lună, suspine, şoapte drăgăstoase... Toate astea pentru mine nu mai fac doi bani! Nu vorbesc de cei de faţă!... Da' în general, toate femeile, toate, fără nicio excepţie, sunt nişte izmenite, nişte prefăcute, invidioase şi mincinoase până-n măduva oaselor... Sunt superficiale, meschine, fără suflet, fără pic de logică... iar în ce priveşte asta (se bate pe frunte), iertaţi-mi sinceritatea, da' şi-o găină e mai isteaţă decât un filozof cu fustă! Priveşti câte o fiinţă poetică din astea: e vaporoasă, încântătoare, semizeiţă... numai extaz! Da' ia uită-te în adâncul sufletului ei... Curat crocodil, nu altceva! (pune mâinile pe spateaza unui scaun; scaunul trosneşte şi se sfărâmă în bucăţi) Revoltător e însă faptul că crocodilul ăsta îşi închipuie, nu ştiu de ce, că sentimentul gingaş al dragostei este capodopera lui, privilegiul, monopolul lui! La naiba! Spânzuraţi-mă cu capul în jos de cuiul ăsta dacă femeia ştie să iubească pe altcineva decât pe căţeluşul ei... În dragoste, nu ştie decât să miorlăie şi să ofteze. În timp ce bărbatul suferă şi se sacrifică, toată dragostea femeii se exprimă într-un singur fel: se împăunează şi face tot ce poate ca să te ducă de nas. Aţi avut nefericirea să vă naşteţi femeie... aşadar, cunoaşteţi destul de bine caracterul feminin. Spuneţi-mi sincer, aţi văzut vreodată o femeie care să fie sinceră, credincioasă şi statornică? N-aţi văzut niciodată! Credincioase şi statornice sunt numai femeile bătrâne sau pocite! Mai degrabă ai să întâlneşti o pisică cu coarne sau un sitar alb, decât o femeie statornică.

POPOVA: Daţi-mi voie! După părerea dumneavoastră, cine e statornic în dragoste? Te pomeneşti că bărbatul!...

SMIRNOV: Exact, doamnă! Bărbatul!

POPOVA: Bărbatul? (râde cu răutate) Bărbatul... credincios şi

statornic în dragoste?... Ce noutate!... (cu înflăcărare) Cu ce drept afirmaţi asta? Credincioşi şi statornici, bărbaţii... Dacă aşa stau lucrurile, atunci daţi-mi voie să vă spun că, dintre toţi bărbaţii pe care i-am cunoscut, cel mai bun a fost bietul meu soţ... L-am iubit cu pasiune, cu toată fiinţa mea, aşa cum numai o femeie tânără şi inteligentă poate iubi! I-am dăruit tinereţea mea, fericirea, viaţa, averea mea. Am trăit numai pentru el! Mă închinam lui ca unui idol... şi... ce credeţi? El, bărbatul acesta, pe care l-am socotit cel mai bun, mă înşela la fiece pas! După moartea lui, am găsit, în sertarul biroului, o casetă cu o mulţime de scrisori de dragoste... Iar când era în viaţă, mi-e şi ruşine să-mi amintesc, mă lăsa singură săptămâni întregi şi făcea curte altor femei, chiar sub ochii mei! Mă înşela, îmi risipea banii; îşi bătea joc de sentimentele mele... Cu toate astea, l-am iubit şi i-am fost credincioasă... Şi nu numai atât: a murit şi eu tot îi mai sunt credincioasă. M-am înmormântat pentru veşnicie între patru pereţi, şi doliul îl voi purta până la moarte...

SMIRNOV (râde batjocoritor): Doliul!... Nu înţeleg drept cine mă luaţi! Parcă n-aş şti ce-nseamnă mascarada asta cu doliul şi pentru ce v-aţi îngropat între patru pereţi!... Cred şi eu! E-atât de poetic, plin de mister!... Dacă vreun ofiţer sau vreun poet ar trece prin faţa conacului dumneavoastră, n-ar putea să nu spună: „Aici stă ciudata Tamara, care, din dragoste pentru soţul ei, şi-a îngropat frumuseţea între patru pereţi!” Cunoaştem noi toate astea!

POPOVA (aprinzându-se): Cum? Cum îndrăzniţi să-mi vorbiţi în felul acesta?

SMIRNOV: V-aţi îngropat de vie, da’ văd că n-aţi uitat să vă pudraţi!

POPOVA: Cum vă permiteţi?

SMIRNOV: Vă rog să nu ţipaţi la mine, că eu nu sunt administratorul dumneavoastră. Daţi-mi voie să spun lucrurilor pe nume. Nu-s femeie şi sunt obişnuit să vorbesc pe şleau! Aşa că vă rog să nu ţipaţi la mine!

POPOVA: Dumneavoastră ţipaţi la mine, nu eu! Vă rog lăsaţi-mă în pace!

SMIRNOV: Daţi-mi banii şi plec!

POPOVA: Nu vi-i dau!

SMIRNOV: Ba o să mi-i daţi!

POPOVA: Nu! N-am să vă dau niciun ban! Scutiţi-mă, vă rog,

de prezenţa dumneavoastră.

SMIRNOV: N-am plăcerea să vă fiu nici soţ şi nici logodnic, aşa că vă rog să mă scutiţi de scene. (se aşază) Mie nu-mi plac scenele!

POPOVA (abia îşi stăpâneşte furia): Văd că v-aţi aşezat!!

SMIRNOV: Da, doamnă!

POPOVA: Vă rog să plecaţi!

SMIRNOV: Daţi-mi banii... (sieşi) Ah, cât sunt de furios! Furios!

POPOVA: Nu stau de vorbă cu obraznicii! Vă rog, ridicaţi-vă! (pauză) N-aveţi de gând să plecaţi? Nu?

SMIRNOV: Nu!

POPOVA: Nu?

SMIRNOV: Nu!

POPOVA: Bine! (sună)

9

Aceiaşi şi Luka.

POPOVA: Luka, dă-l afară pe domnul!...

LUKA (se apropie de Smirnov): Domnule, vă rog să binevoiţi a ieşi atunci când vi se spune! Să binevoiţi a...

SMIRNOV (sărind în picioare): Tacă-ţi fleanca! Cu cine crezi că vorbeşti? Acum te fac piftie!

LUKA (punându-şi mâna la inimă): Dumnezeule!... Doamne!... (cade într-un fotoliu) Oh!... Mi-e rău... Mi se taie răsuflarea!

POPOVA: Unde-i Daşa? Daşa! (strigă) Pelagheia! Daşa! (sună)

LUKA: S-au dus toate după mure... Nu-i nimeni acasă... Mi-e rău... Apă!...

POPOVA: Vă rog să ieşiţi imediat!

SMIRNOV: Vă rog să fiţi mai politicoasă! Popova (strângând pumnii şi bătând din picior): Sunteţi un mojic! Un urs necioplit! Brută! Monstru!

SMIRNOV: Poftim? Ce-aţi spus?

POPOVA: Am spus că sunteţi un urs, o brută!

SMIRNOV (făcând un pas înainte): Daţi-mi voie! Cu ce drept mă insultaţi?

POPOVA: Da, vă insult! Ei şi? Ce credeţi? Nu mi-e frică!

SMIRNOV: Şi dumneavoastră ce credeţi? Fiindcă sunteţi o fiinţă poetică, aveţi dreptul să insultaţi un bărbat şi să nu fiţi pedepsită? Da? Vă provoc la duel!...

LUKA: Dumnezeule sfinte!... Apă!

SMIRNOV: Cu pistolul!

POPOVA: Credeţi că, dacă aveţi pumni zdraveni şi o ceafă de taur, mă înspăimântaţi? Aşa credeţi? Nu sunteţi decât un mitocan!

SMIRNOV: La duel! Nu permit nimănui să mă insulte! Credeţi că mă impresionează faptul că sunteţi o femeie, o făptură gingaşă?!

POPOVA (ţipând): Ursule! Ursule! Ursule!

SMIRNOV: E vremea să lăsăm prejudecăţile că numai bărbaţii trebuie să plătească pentru insulte!... Dacă-i egalitate de drepturi, egalitate de drepturi să fie!... Ei, drăcie! Să ne duelăm!

POPOVA: Cu pistolul? Bine!

SMIRNOV: Da! Imediat!

POPOVA: Imediat! Bărbatu-meu mi-a lăsat destule pistoale… Le aduc îndată… (se duce grăbită, apoi se întoarce) Cu câtă plăcere am să vă trag un glonte în căpăţâna dumneavoastră seacă! Lua-v-ar dracu! (iese)

SMIRNOV: Am s-o omor ca pe un pui de găină! Nu-s băieţandru şi nici căţel sentimental… Pentru mine nu există fărpturi gingaşe!

LUKA: Domnule, boierule!… (cade în genunchi) Fie-vă milă de un biet bătrân! Plecaţi, plecaţi de-aici… Ne-aţi băgat în sperieţi – şi-acum vreţi să vă mai bateţi şi-n duel!

SMIRNOV (fără să-l asculte): Tocmai ăsta e principiul de egalitate în drepturi, de emancipare! Sexele sunt egale! Aşa că am să trag în ea, din principiu! Ce femeie! (o imită) „Lua-v-ar dracu!… Am să vă trag un glonte în căpăţână…” Ce femeie! Se înroşise! Ochii-i străluceau… A primit provocarea! Pe cuvânt de cinste că-i pentru prima oară în viaţa mea când întâlnesc o femeie ca asta!…

LUKA: Boierule, plecaţi! Pentru numele lui Dumnezeu, plecaţi!

SMIRNOV: Asta femeie! Aşa mai zic şi eu! Adevărată femeie! Nu-i o miorlăită… Spirt, foc, dinamită! Zău aşa, îţi şi pare rău s-o omori!…

LUKA (plânge): Boierule, tătucule… pleacă!

SMIRNOV: Începe să-mi placă femeia asta! Serios! Cu toate că are gropiţele alea în obraji, totuşi îmi place! Sunt gata să-i iert şi datoria!… Poftim: mi-a trecut până şi furia! Minunată femeie!

10

Aceiaşi şi Popova

POPOVA (intră cu pistoalele): Iată pistoalele... Dar, mai înainte de a ne bate, arătaţi-mi, vă rog, cum se umblă cu ele... N-am ţinut, în viaţa mea, un pistol în mână...

LUKA: Doamne sfinte, ocroteşte-ne... fie-ţi milă de noi... Mă duc să chem grădinarul şi vizitiul... De unde a căzut pe capul nostru o năpastă ca asta?... (iese)

SMIRNOV (examinează pistoalele): Vedeţi, există câteva feluri de pistoale... Pistoale speciale pentru duel, Mortimer... Astea sunt sistem Smith şi Wesson, cu trei ţevi, cu extractor, cu percuţie centrală... Minunate pistoale! Costă cam nouăzeci de ruble perechea... Pistolul trebuie ţinut aşa... (sieşi) Ce ochi! Ce ochi! Femeia asta te aprinde ca o văpaie...

POPOVA: Aşa?

SMIRNOV: Da... aşa... Pe urmă, ridicaţi cocoşul... Aşa... ţintiţi... capul puţin pe spate... Întindeţi mâna aşa... apoi, cu degetul ăsta, apăsaţi pe trăgaci... şi gata... Da' ce-i mai important e să nu vă grăbiţi! Să staţi liniştită... şi să ţintiţi... Aveţi grijă să nu vă tremure mâna...

POPOVA: Bine... Socot totuşi că nu-i nimerit să tragem cu pistolul în cameră... Să mergem în grădină!

SMIRNOV: Să mergem! Vă previn, însă, că voi trage în aer!

POPOVA: Cum aşa? De ce?

SMIRNOV: Fiindcă... fiindcă... Asta-i treaba mea de ce!

POPOVA: A! Vă e frică? Da? Aha! Nu, domnule, nu vă mai daţi în lături! Vă rog să mă urmaţi! Nu mă liniştesc până ce nu vă găuresc fruntea asta, pe care o urăsc atâta! Vă e frică?

SMIRNOV: Da, mi-e frică!

POPOVA: Minciună! De ce nu vreţi să ne batem?

SMIRNOV: Fiindcă... fiindcă... îmi plăceţi!

POPOVA (râde cu răutate): Îi plac! Are îndrăzneala să spună că-i plac! (îi arată uşa) Poftim!

SMIRNOV (fără să scoată o vorbă, pune revolverul jos, îşi ia pălăria, se duce spre uşă, unde se opreşte; o clipă se privesc în tăcere; apoi el începe să vorbească apropiindu-se încet de Popova): Ascultaţi-mă... Mai sunteţi supărată?... Şi eu am fost întărâtat, dar... înţelegeţi!... Cum aş putea să vă explic?...

Vedeţi, la drept vorbind, asta-i o poveste… (tare) Ei bine, ce vină am eu dacă-mi plăceţi? (apucă scaunul şi-l sfărâmă în mâini) Dracu ştie ce mobilă aveţi! Cum o atingi, se sfărâmă!… Îmi plăceţi… Înţelegeţi?… Sunt… sunt aproape îndrăgostit!

POPOVA: Plecaţi! Vă urăsc!

SMIRNOV: Doamne, ce femeie! N-am văzut în viaţa mea aşa ceva! Sunt pierdut! Am căzut în cursă ca un şoarece!

POPOVA: Plecaţi sau trag!

SMIRNOV: Trageţi! Nu vă puteţi închipui ce plăcut e să mori sub privirea ochilor dumneavoastră minunaţi, să mori împuşcat de o mână catifelată… Mi-am pierdut capul! Gândiţi-vă bine şi luaţi o hotărâre imediată, căci altfel ies de-aici şi n-o să ne mai vedem niciodată! Hotărâţi!… Sunt nobil, mă trag dintr-o familie onorabilă, sunt om cinstit, am un venit anual de zece mii ruble… Trag fără greş într-o monedă aruncată în aer… Am o herghelie de cai de rasă… Vreţi să fiţi soţia mea?

POPOVA (revoltată, ridică revolverul): Vreau să ne batem în duel! Poftim!

SMIRNOV: Înnebunesc!… Nu mai înţeleg nimic!… (strigă) Luka! Apă!

POPOVA (strigă): Să ne duelăm!

SMIRNOV: Mi-am pierdut capul!… M-am îndrăgostit ca un băieţandru, ca un prost! (o apucă de mână, ea ţipă de durere) Vă iubesc! (cade în genunchi) Iubesc, cum n-am mai iubit vreodată! Am părăsit douăsprezece femei, nouă m-au părăsit ele pe mine, da’ pe niciuna n-am iubit-o atât… Mi-am pierdut minţile, demnitatea, am devenit o cârpă… Stau în genunchi ca un prost… şi vă cer mâna!… Ce ruşinos! De cinci ani n-am mai fost îndrăgostit şi mi-am jurat să nu mă mai îndrăgostesc… Şi-acum… aşa, dintr-odată, m-am prins în mreje!… Vă cer mâna! Da sau nu? Nu vreţi? Bine! (se ridică şi pleacă grăbit spre uşă)

POPOVA: Staţi puţin…

SMIRNOV (se opreşte): Da?

POPOVA: Nimic… puteţi pleca… sau nu, staţi… Nu… plecaţi, plecaţi… Vă urăsc! Sau nu… Nu plecaţi. Dacă aţi şti cât sunt de furioasă! (aruncă revolverul pe masă) Mă doare mâna din pricina porcăriei ăsteia de revolver… (de furie, rupe o batistă) Ce mai staţi? Plecaţi!

SMIRNOV: Adio!

POPOVA: Da, da, plecaţi!… (strigă) Încotro? Staţi puţin… Nu,

nu, plecaţi! Ce furioasă sunt! Nu vă apropiaţi, nu vă apropiaţi…

SMIRNOV (apropiindu-se): Ce furios sunt! M-am îndrăgostit ca un licean, am stat în genunchi… Mă îngrozesc de mine însumi… (brutal) Vă ador! Asta mi-a mai trebuit, să mă îndrăgostesc de dumneavoastră! Mâine trebuie să plătesc procentele… cositul a început şi na, poftim! (o prinde de mijloc) Niciodată n-o să-mi iert asta…

POPOVA: Lăsaţi-mă, lăsaţi-mă! Jos mâinile de pe mine! Vă… urăsc! Vreau să ne batem! (se sărută prelung)

Aceiaşi. Luka intră cu un topor în mâini, grădinarul cu grebla, vizitiul cu o furcă şi mai mulţi lucrători cu bâte.

LUKA (văzându-i pe cei doi sărutându-se): Doamne sfinte!

(pauză)

POPOVA (cu ochii plecaţi): Luka, du-te şi spune la grajd să nu i se mai dea astăzi ovăz lui Tobi!

CORTINA

Piesa a fost scrisă de A. P. Cehov în februarie 1888 şi publicată pentru prima oară în ziarul Novoe Vremea, 1888, nr. 4491, 30 august. Curând după aceea a fost aprobată de cenzură. La începutul lui octombrie, Cehov îi comunică lui A. S. Suvorin următoarele: „Ursul a fost admis de cenzură (se pare că vor fi mici modificări) şi va fi jucat la teatrul lui Korş. Solovtov aşteaptă cu nerăbdare să-l joace.” La 27 octombrie, într-o altă scrisoare, Cehov îi scrie: „Mâine are loc la teatrul lui Korş spectacolul cu Ursul meu”. Tot în octombrie, cu mici modificări, textul vodevilului a fost litografiat la Biblioteca teatrelor, iar după aceea tipărit în revista Artist, nr. 6, februarie 1890 şi în revista Budilnik, 1893, nr. 40-42. Cu mici modificări piesa a fost inclusă de A. P. Cehov în culegerea Piese de teatru, Sankt-Petersburg, 1897 şi aproape fără nicio modificare a intrat în culegerea de Opere, vol. VII din anii 1901 şi 1902. Publicăm textul din 1902.

Piesa s-a bucurat de un mare succes. În scrisoarea adresată lui A. N. Pleşceev (13 noiembrie 1888), Cehov scrie: „La Moscova Ursul meu se bucură de mare succes. Cred că şi în provincie va fi la fel. Ca să vezi, niciodată nu ştii de unde sare iepurele!” La Petersburg Ursul a fost jucat pe scena teatrului Alexandrinski, apoi reprezentat în provincie, cu acelaşi succes (vezi scrisorile lui Cehov adresate lui A. S. Suvorin la 7 şi 11 noiembrie şi 28 decembrie 1888; lui I. L. Şceglov, la 18 septembrie 1889 ş. a).

Cerere în căsătorie

FARSĂ ÎNTR-UN ACT

(1888-1889)

Traducere de M. Sorbul şi A. Steinberg

PERSONAJE:

STEPAN STEPANOVICI CIUBUKOV, moşier

NATALIA STEPANOVNA, fiica lui, 25 de ani

IVAN VASILIEVICI LOMOV, vecin de moşie al lui Ciubukov, zdravăn, bine hrănit, însă foarte ipohondru

Acţiunea se petrece la conacul moşiei lui Ciubukov. Salonul lui Ciubukov.

1

Ciubukov, Lomov.

CIUBUKOV (ieşindu-i înainte): Ce-mi văzură ochii?... Ivan Vasilievici! Scumpule! Nici nu ştii cât sunt de bucuros! (îi strânge mâna) Drăguţă! Aşa surpriză zic şi eu!... Cum o mai duci?

LOMOV: Mulţumesc de întrebare. Dar dumneata cum o mai duci?

CIUBUKOV: Binişor, îngeraşule! Mă închin dumitale şi aşa mai departe. Poftim, mă rog, stai jos! Nu-i frumos să-ţi uiţi vecinii! Da' de ce te-ai îmbrăcat aşa de gală, drăguţă? Frac, mănuşi şi tot dichisul. Nu cumva pleci undeva?

LOMOV: Nu, stimabile Stepan Stepanîci, am venit numai până la dumneata.

CIUBUKOV: Atunci, de ce te-ai pus în frac, drăguţă? Parc-ai face vizite de Anul Nou!

LOMOV: Să vezi dumneata despre ce-i vorba... (îl ia de braţ) Am venit, stimate Stepan Stepanîci, să te supăr cu o rugăminte. Am mai avut eu, şi nu o dată, cinstea să mă adresez dumitale, să mă ajuţi. Şi totdeauna, cum să spun... Iartă-mă, dar sunt cam tulburat. Stai, stimabile Stepan Stepanîci, să beau puţină apă. (bea apă)

CIUBUKOV (aparte): Te pomeneşti c-a venit să-mi ceară bani! Nu-i dau! (către Lomov) Da' despre ce-i vorba, drăguţă?

LOMOV: Vezi dumneata, stimabile Stepanîci... iartă-mă, te rog, Stepan Stimabilîci... Adicătelea... Sunt straşnic de tulburat, după cum poţi vedea şi dumneata... Pe scurt, numai dumneata mă poţi ajuta, cu toate că nu m-am învrednicit cu nimic şi n-aş avea niciun drept să mă aştept la ajutorul dumitale...

CIUBUKOV: Of! Da' n-o mai întinde aşa, scumpule! Spune odată! Ei, despre ce-i vorba?

LOMOV: Îndată... Numaidecât. Uite ce-i: am venit să-ţi cer mâna Nataliei Stepanovna, fiica dumitale.

CIUBUKOV (bucuros): Puişorule!... Ivan Vasilievici! Parcă n-am auzit bine. Ia mai spune o dată!

LOMOV: Am onoarea să-ţi cer...

CIUBUKOV (întrerupându-l): Drăguţule... Tare-s bucuros, şi aşa mai departe... Uite, tocmai de aceea, şi eu... (îl îmbrăţişează

şi-l sărută) De când îmi doream eu asta! Era dorinţa mea dintotdeauna… (îi dau lacrimile) De când te ştiu, mi-ai fost drag, îngeraşule, parcă ai fi fost copilul meu. Deie-vă Dumnezeu, la amândoi, bună înţelegere, dragoste, şi aşa mai departe. Nici nu-ţi închipui cât am dorit-o!… Dar ce-am rămas eu ca un tont? Am încremenit de bucurie, am încremenit, zău aşa. Oh, am dorit asta din tot sufletul… Uite, mă duc s-o chem pe Nataşa şi aşa mai departe…

LOMOV (mişcat): Stimabile Stepan Stepanîci, dumneata ce crezi? M-aş putea eu bizui pe consimţământul ei?

CIUBUKOV: Păi, o mândreţe de bărbat ca dumneata şi… să nu vrea! Cred că-i îndrăgostită lulea şi aşa mai departe. Mă-ntorc îndată! (iese)

Lomov, singur.

LOMOV: Mă ia cu frig... Tremur tot, parc-aş fi înainte de examen. Lucrul cel mai de seamă e că trebuie să mă hotărăsc. Dacă mai stau mult pe gânduri, dacă mă tot codesc şi-mi pierd vremea cu vorba, aşteptând să-mi cadă o femeie ideală sau o dragoste mare, atunci nu mă mai însor niciodată... Brr!... Tare mi-e frig!... Natalia Stepanovna îi straşnică gospodină, drăguţă, învăţată... Ce-mi mai trebuie? Însă, până una-alta, au şi început să-mi vâjâie urechile de emoţie. (bea apă) Da' nici să nu mă însor, nu se poate... întâi şi-ntâi, am treizeci şi cinci de ani – vârstă, cum s-ar zice, critică. Al doilea, am şi eu nevoie de-o viaţă aşezată, tihnită... Sunt bolnav de inimă, am întruna palpitaţii, îmi sare repede ţandăra şi-s totdeauna grozav de agitat... Uite, de pildă, acuma: îmi tremură buzele şi mi se bate pleoapa dreaptă. Dar mai prost stau cu somnul. Abia mă aşez în pat şi n-apuc bine s-adorm, că, îndată, haţ! şi începe să mă îmboldească nu ştiu ce în coasta stângă, de-mi răspunde drept în umăr şi-n cap... Înnebunit, sar în sus, umblu cât umblu prin odaie şi iar mă culc. De-abia aţipesc şi iar mă îmboldeşte. Şi aşa, de douăzeci de ori la rând...

3

Natalia Stepanovna şi Lomov.

NATALIA STEPANOVNA (intrând): A-a! Dumneata erai! Tata mi-a spus: Du-te de vezi, c-a venit un negustor după nişte marfă! Bună ziua, Ivan Vasilievici!

LOMOV: Bună ziua, stimată Natalia Stepanovna!

NATALIA STEPANOVNA: Iartă-mă că-s cu şorţul şi în rochie de casă... Tocmai curăţăm nişte mazăre pentru pus la uscat. De ce n-ai mai dat atâta vreme pe la noi? Stai jos, te rog... (se aşază) N-ai vrea să mănânci ceva?

LOMOV: Nu, mulţumesc. Am mâncat.

NATALIA STEPANOVNA: Poţi fuma... Uite, aici ai chibrituri... Minunată vreme! Dar ieri a plouat, aşa că argaţii au stat toată ziulica degeaba. Câte căpiţe ai cosit dumneata? Închipuie-ţi că eu m-am pripit să cosesc toată lunca. Şi, acum, îmi pare rău. Mă tem să nu-mi putrezească fânul! Era mai bine să fi aşteptat. Dar asta ce mai e? Nu văd bine sau te-ai pus la frac? Ei, comedie! Nu cumva te duci la bal? Ştii ceva: parcă te-ai făcut mai frumuşel! Nu zău, spune, ce-i cu eleganţa asta a dumitale?

LOMOV (fâstâcit): Vezi, stimată Natalia Stepanovna... Vorba e că m-am hotărât să te rog să m-asculţi... Fireşte că ai să te miri şi, poate, c-ai să te şi superi, însă eu... (aparte) Straşnic mă mai ia cu frig!

NATALIA STEPANOVNA: Despre ce-i vorba? (pauză) Ei, spune!

LOMOV: Mă voi sili să fiu scurt. După cum ştii, stimată Natalia Stepanovna, am cinstea să cunosc familia dumneavoastră tare de demult şi încă de când eram mic copil. Răposata mea mătuşică şi bărbatul ei, de la care, cum binevoieşti şi dumneata să ştii, am moştenit pământul, au avut totdeauna cea mai mare stimă pentru tatăl dumitale şi pentru răposata dumitale mamă. Legăturile dintre neamul Lomovilor şi acel al Ciubukovilor au fost dintotdeauna cele mai prieteneşti, am putea zice, chiar frăţeşti. Şi, afară de asta, pământul meu, cum binevoieşti să ştii şi dumneata, se învecinează cu al dumneavoastră. Poate că binevoieşti să-ţi aduci aminte că „Poiana boilor” a mea se mărgineşte cu mestecănişul dumneavoastră.

NATALIA STEPANOVNA: Iartă-mă că te întrerup. Ai spus: „«Poiana boilor» a mea”. Dar poiana oare-i a dumitale?

LOMOV: A mea!…

NATALIA STEPANOVNA: Ei, poftim! „Poiana boilor” e a noastră, nu a dumitale!

LOMOV: Ba nu, stimată Natalia Stepanovna, a mea e!

NATALIA STEPANOVNA: Asta-i pentru mine o noutate. De unde ai scos-o că-i a dumitale?

LOMOV: Cum de unde? Eu vorbesc de clinul dintre mestecănişul dumneavoastră şi „Mlaştina arsă”.

NATALIA STEPANOVNA: Ei, da, asta-i poiana. Dar e a noastră!

LOMOV: Nu, stimată Natalia Stepanovna, dumneata greşeşti.

NATALIA STEPANOVNA: Vină-ţi în fire, Ivan Vasilievici. De când, mă rog, s-a făcut a dumitale?

LOMOV: Cum, de când? De când mă ţin minte tot a noastră a fost.

NATALIA STEPANOVNA: S-avem iertare, da’ nu-i aşa!

LOMOV: Stimată Natalia Stepanovna, asta reiese şi din acte. E drept, a fost cândva o neînţelegere pentru „Poiana boilor”, dar acuma ştie toată lumea că-i a mea. Degeaba discutăm pentru asta. Dă-mi voie să-ţi spun că bunica mătuşichii mele a dat-o în folosinţă, fără termen şi fără nicio plată, ţăranilor bunicului tatălui dumitale, fiindcă i-au ars nişte cărămidă. Ţăranii bunicului tatălui dumitale s-au folosit, pe degeaba, de poiana asta timp de vreo patruzeci de ani şi s-au deprins s-o socotească a lor, iar apoi, când a ieşit legea…

NATALIA STEPANOVNA: Ba nu-i deloc aşa cum spui dumneata! Şi bunicu-meu şi străbunicul meu socoteau că pământul lor se întinde până la „Mlaştina arsă”. Asta înseamnă că şi „Poiana boilor” tot a noastră era. Nu înţeleg ce discuţie mai poate încăpea aici. Mi-e şi ciudă!…

LOMOV: Natalia Stepanovna, am să-ţi arăt actele!

NATALIA STEPANOVNA: Nu zău! Dumneata ori glumeşti, ori vrei să mă necăjeşti!… La una ca asta nu mă aşteptam! Stăpânim pământul de aproape trei sute de ani şi, deodată, vii dumneata şi declari că nu-i al nostru! Ivan Vasilievici, iartă-mă, dar nu-mi vine să cred ce-mi aud urechile… Eu, una, nu ţin deloc la poiana asta. Sunt acolo cu totul cinci deseatine, care să tot facă, mari şi late, trei sute de ruble; însă ceea ce mă supără pe mine e nedreptatea. Poţi spune orice-ai vrea, însă eu nedreptatea n-o pot suferi.

LOMOV: Mă rog dumitale, ascultă-mă! Ţăranii bunicului tatălui

dumitale, cum am avut chiar acuma cinstea să-ţi spun, au ars cărămizi pentru bunica mătuşichii mele. Bunica mătuşichii, vrând să le facă, în schimb, o înlesnire…

NATALIA STEPANOVNA: Bunicul, bunica, mătuşica… Nu înţeleg o iotă din toată povestea asta! Eu ştiu una şi bună: poiana-i a noastră. Şi gata!

LOMOV: Poiana e a mea!

NATALIA STEPANOVNA: Ba-i a noastră! Chiar de mi-ai dovedi-o două zile în şir şi ai pune şi cincisprezece fracuri, poiana tot a noastră-i, şi pace! Nu râvnesc la ce-i al dumitale, însă nu vreau să dau din ce-i al nostru… Dumneata fă ce crezi!

LOMOV: Mie, Natalia Stepanovna, nu-mi trebuie poiana, da' vorbesc din principiu. Dacă-ţi face dumitale trebuinţă, ţi-o dăruiesc.

NATALIA STEPANOVNA: De dăruit, ţi-o pot dărui eu, că doar a mea e!… Ivan Vasilievici, toată afacerea asta e cel puţin ciudată! Până acum, noi te-am socotit vecin bun, prieten, acum un an ţi-am dat batoza noastră şi, din pricina asta, am ajuns de-am isprăvit cu treieratul abia în noiembrie. Iar dumneata te porţi cu noi cum te-ai purta cu nişte ţigani. Îmi dăruieşti mie pământul meu! Iartă-mă, dar asta numai purtare de bun vecin nu-i. Dacă vrei să ştii, după mine, asta-i curată obrăznicie…

LOMOV: Vasăzică, după părerea dumitale, sunt un uzurpator? Domnişoară, niciodată n-am luat cu hapca pământul altuia şi n-am să dau voie nimănui să mă învinuiască de aşa ceva… (se repede la carafa cu apă şi bea) „Poiana boilor" e a mea!

NATALIA STEPANOVNA: Nu-i adevărat! E a noastră!

LOMOV: Ba-i a mea!

NATALIA STEPANOVNA: Nu-i adevărat! Las-că ţi-o dovedesc eu! Chiar astăzi trimit cosaşii acolo.

LOMOV: Cu-um?

NATALIA STEPANOVNA: Chiar azi cosaşii mei au să fie acolo!

LOMOV: Îi iau de ceafă şi-i gonesc de acolo!

NATALIA STEPANOVNA: N-ai să îndrăzneşti!

LOMOV (îşi duce mâna la inimă): „Poiana boilor" e a mea! Înţelegi dumneata? I-a mea!

NATALIA STEPANOVNA: Te poftesc să nu răcneşti! Poţi să te înfurii şi să răcneşti, până ce-i răguşi, dar la dumneata acasă. Aici, mă rog dumitale, să te stăpâneşti.

LOMOV: De n-ar fi palpitaţiile astea îngrozitoare, dacă nu mi-

ar zvâcni atât de tare tâmplele, altfel aş vorbi eu cu dumneata, domnişoară. (strigă) „Poiana boilor” e a mea!

NATALIA STEPANOVNA: E a noastră!

LOMOV: Ba-i a mea!

NATALIA STEPANOVNA: A noastră!

LOMOV: A mea!

Aceiaşi şi Ciubukov.

CIUBUKOV (intrând): Ce-i? Ce strigaţi aşa?

NATALIA STEPANOVNA: Tată, spune-i, te rog, acestui domn a cui e „Poiana boilor”. A dumisale sau a noastră?

CIUBUKOV (către Lomov): Puişorule, poiana-i a noastră!

LOMOV: Da’ de unde, mă rog, e a dumneavoastră? Dumneata eşti doar om cu scaun la cap! Bunica mătuşichii mele a dat poiana în folosinţă vremelnică ţăranilor bunicului dumitale, fără să primească nicio plată pentru asta. Ţăranii au folosit pământul vreme de patruzeci de ani şi s-au deprins cu pământul, ca şi cum ar fi fost al lor, iar apoi, când a ieşit legea…

CIUBUKOV: Îmi dai voie, scumpule… Uiţi tocmai faptul că, dacă ţăranii n-au plătit nimic bunicii dumitale şi aşa mai departe, e fiindcă, pe vremea aceea, era o ceartă pentru poiana asta şi aşa mai departe… Acuma, până şi câinii ştiu că-i a noastră. Înseamnă că dumneata nici n-ai văzut planul!

LOMOV: Iar eu îţi voi dovedi că poiana-i a mea.

CIUBUKOV: N-ai să mi-o poţi dovedi, iubitule!

LOMOV: Ba am să ţi-o dovedesc!

CIUBUKOV: Drăguţă, de ce-am răcni aşa? Cu răcnetele nu dovedeşti nimic. Eu nu râvnesc la ce-i al dumitale, dar nici n-am de gând să dau ceea ce-i al meu. De ce-aş face-o, mă rog? Drăguţule, dacă am ajuns aici şi ai de gând să pui în discuţie „Poiana boilor” şi aşa mai departe, atunci, mai de grabă o dăruiesc ţăranilor decât dumitale. Iac-aşa!

LOMOV: Nu mai pricep nimic! De unde îţi iei dumneata dreptul să dăruieşti proprietatea altuia?

CIUBUKOV: Dă-mi voie, te rog, să ştiu eu mai bine, dacă am sau nu am dreptul. Uite ce-i, tinere: eu nu prea sunt obişnuit ca să-mi vorbească cineva pe un ton ca ăsta şi aşa mai departe. Eu, tinere, sunt de două ori mai bătrân ca dumneata şi, te rog, când vorbeşti cu mine, să nu te agiţi şi aşa mai departe.

LOMOV: Nu, zău! Dumneata mă socoţi chiar aşa de prost ca să-ţi râzi de mine? Pământul meu spui că-i al dumitale şi-ai mai vrea, pe deasupra, să stau nepăsător şi să vorbesc cu dumneata omeneşte. Vecinii buni nu se poartă aşa, Stepan Stepanîci, dumneata numai vecin bun nu-mi eşti. Eşti un uzurpator!

CIUBUKOV: Cum? Cum ai spus?

NATALIA STEPANOVNA: Tată, trimite îndată cosaşii la „Poiana boilor”!

CIUBUKOV (către Lomov): Ce spuneai adineauri, dragă domnule?

NATALIA STEPANOVNA: „Poiana boilor” e a noastră şi n-o dau, n-o dau, n-o dau nici moartă!

LOMOV: Asta vom vedea! Am să vă arăt, în faţa judecăţii, că-i a mea.

CIUBUKOV: În faţa judecăţii? Dragă domnule, n-ai decât să ne dai în judecată şi aşa mai departe. N-ai decât! Las’ că te cunosc eu pe dumneata! Stai şi pândeşti numai prilejul să te judeci şi aşa mai departe… Eşti un cârciogar! Tot neamul vostru a umblat cu chichiţe şi cu judecăţi. Tot!

LOMOV: Te rog să faci bunătate să nu te legi de neamul meu! Toţi din neamul Lomovilor au fost oameni cinstiţi şi n-a fost unul printre ei care să fi fost dat în judecată pentru delapidare, ca unchiul dumitale.

CIUBUKOV: Toţi din neamul dumneavoastră, al Lomovilor, au fost nişte smintiţi!

NATALIA STEPANOVNA: Toţi, toţi! Da, toţi!

CIUBUKOV: Bunicul dumitale bea de stingea, iar mătuşica cea mai tânără, Nastasia Mihailovna, a fugit cu un arhitect, şi aşa mai departe…

LOMOV: Da’ parcă mama dumitale nu era strâmbă? (deodată, duce mâna la inimă) Mi s-a pus un junghi la inimă… Îmi răspunde în cap. Doamne, Dumnezeule!… Apă!…

CIUBUKOV: Tatăl dumitale a fost un cartofor şi un mâncău.

NATALIA STEPANOVNA: Iar mătuşa – o bârfitoare. Mai rar să găseşti una ca dânsa!

LOMOV: Nu-mi mai simt piciorul stâng… Dumneata eşti un intrigant… Văleu, inima!… Şi nu-i un secret pentru nimeni că, înainte de alegeri… Văd stele verzi!… Unde mi-e pălăria?

NATALIA STEPANOVNA: Ceea ce spui e josnic! Necinstit! Urât!

CIUBUKOV: Iar dumneata, dacă vrei să ştii, uite, eşti o viperă, un făţarnic, un viclean. Asta eşti!

LOMOV: Uite şi pălăria… Văleu, inima! Unde să mă duc acum? Unde-i uşa? Of! Îmi pare că mor… Abia îmi trag piciorul… (se îndreaptă spre uşă)

CIUBUKOV (din urmă): Să nu te mai prind că-mi calci pragul!

NATALIA STEPANOVNA: Şi dă-ne în judecată! Vedem noi pe-a cui rămâne!

(Lomov iese, clătinându-se)

Ciubukov şi Natalia Stepanovna.

CIUBUKOV: Ducă-se dracului! (umblă agitat de colo-colo)

NATALIA STEPANOVNA: Nemernicul! Poftim de mai ai încredere în vecini buni!

CIUBUKOV: Canalia! Caraghiosul!

NATALIA STEPANOVNA: Pocitania! După ce-a pus mâna pe-un pământ străin mai are şi curajul să insulte pe alţii.

CIUBUKOV: Şi tocmai sperietoarea asta, orbeţul ăsta să mai aibă îndrăzneala să vină cu o cerere... şi aşa mai departe. Auzi? Cu o cerere!...

NATALIA STEPANOVNA: Care cerere?

CIUBUKOV: Păi cum, nu ştii? A venit să te ceară pe tine.

NATALIA STEPANOVNA: Să mă ceară? Pe mine? De ce nu mi-ai spus-o înainte?

CIUBUKOV: De asta s-a dichisit cu fracul! Parcă-i un cârnat, un zbârciog!

NATALIA STEPANOVNA: Să mă ceară? Pe mine? Ah! (cade într-un jilţ şi începe să geamă) Cheamă-l înapoi! Cheamă-l! Adu-l înapoi! Ah, întoarce-l!

CIUBUKOV: Pe cine să întorc?

NATALIA STEPANOVNA: Mai repede, mai repede! Mi-e rău! Întoarce-l!

(o apucă criza de nervi)

CIUBUKOV: Ce-i asta? Ce-i cu tine? (se apucă cu mâinile de cap) Nenorocitul de mine! Mi-aţi scos sufletul! Am să mă-mpuşc! Am să mă spânzur!

NATALIA STEPANOVNA: Mor! Cheamă-l!

CIUBUKOV: Ptiu!... îndată! Numai nu urla! (iese în fugă)

NATALIA STEPANOVNA (singură, geme întruna): Ce-am făcut! Cheamă-l înapoi! Cheamă-l!

CIUBUKOV (intră în fugă): Vine îndată şi aşa mai departe... Lua-l-ar dracu. Uff! Vorbeşte tu cu dânsul, fiindcă eu, dacă vrei s-o ştii, n-am niciun chef...

NATALIA STEPANOVNA (geme): Cheamă-l!

CIUBUKOV (ţipând la ea): Dacă-ţi spun că vine! Of, Dumnezeule! Mare pacoste e să fii tatăl unei fete de măritat! Îmi vine să-mi tai beregata! Să ştii c-o fac! Am înjurat omul, l-am

făcut de ruşine, l-am dat afară… şi toate, din pricina ta!… Numai a ta…

NATALIA STEPANOVNA: Ba nu, a ta!

CIUBUKOV: Ei, poftim… Tot eu sunt de vină! (în uşă se iveşte Lomov) Acum, vorbeşte tu cu dânsul! (iese)

Natalia Stepanovna şi Lomov.

LOMOV (intră istovit): Straşnice palpitaţii... Piciorul mi-e ţeapăn tot şi parcă mă ţine ceva în coastă...

NATALIA STEPANOVNA: Iartă-ne, Ivan Vasilievici, dar ne-am cam aprins. Ştii, mi-am adus acum aminte. Ce-i drept îi drept, „Poiana boilor” e a dumitale.

LOMOV: Tare-mi mai bate inima! Poiana-i a mea... Mi se bat amândoi ochii...

NATALIA STEPANOVNA: Poiana-i a dumitale! A dumitale... Ia şezi, te rog. (se aşază amândoi) Am fost nedrepţi cu dumneata.

LOMOV: Eu am făcut-o din principiu... Nu ţin atât la pământ, cât ţin la principii...

NATALIA STEPANOVNA: Întocmai, principiile... Dar hai, să vorbim mai bine de altceva.

LOMOV: Cu atât mai mult, cu cât eu am dovezi. Bunica mătuşichii mele l-a dat ţăranilor bunicului tatălui dumitale...

NATALIA STEPANOVNA: Gata! Ajunge cu asta! (aparte) Nu ştiu cu ce să încep... (către Lomov) Începi să te pregăteşti de vânătoare?

LOMOV: Da, stimată Natalia Stepanovna, la cocoşi de munte. Mă gândesc să mă duc, după seceriş. Of! Ai auzit mata? Închipuie-ţi nenorocirea care a dat peste mine! Ugadai al meu, pe care îl ştii, şchioapătă.

NATALIA STEPANOVNA: Ce păcat! Şi din ce pricină, mă rog?

LOMOV: Nu ştiu... Trebuie să-şi fi scrântit piciorul sau să-l fi muşcat ceilalţi câini. (oftează) Un câine cum nu se mai află! Nu mai spun de bani! I-am plătit pe el, lui Mironov, 125 de ruble.

NATALIA STEPANOVNA: Ivan Vasilievici, l-ai plătit mai scump decât face.

LOMOV: După mine-i foarte ieftin. E un câine straşnic!

NATALIA STEPANOVNA: Tata a dat, pentru Otkatai al nostru, 85 de ruble şi Otkatai e mult mai bun decât Ugadai.

LOMOV: Otkatai mai bun ca Ugadai? Nu mai spune! (râde) Otkatai mai bun ca Ugadai!

NATALIA STEPANOVNA: Sigur că-i mai bun! Ce-i drept, Otkatai e un căţelandru, nu i s-a împlinit încă părul, însă cât priveşte trupul şi libertatea mişcărilor, câine mai bun n-are nici

Volcianeţki.

LOMOV: Dă-mi voie, Natalia Stepanovna! Dumneata uiţi că fălcile lui Otkatai nu se acopăr. La câinii buni, asta nu se întâmplă…

NATALIA STEPANOVNA: Să se acopere? Întâia oară aud de aşa ceva.

LOMOV: Te asigur că falca lui de jos e mai scurtă decât cea de sus.

NATALIA STEPANOVNA: Da' ce? Ai măsurat-o?

LOMOV: Am măsurat. De ajuns vânatul din fugă sigur că-l ajunge, însă ca să-l apuce…

NATALIA STEPANOVNA: Întâi şi-ntâi, Otkatai al nostru e câine de rasă, ogar, cu părul lung, fiul lui Zapreagai şi al Stamezkăi, pe când cu roşcatul dumitale bălţat nu te poţi descurca de unde se trage… Apoi, e bătrân şi urât foc, o potaie…

LOMOV: Bătrân, bătrân, da' nu-l dau pe cinci Otkatai de-ai dumneavoastră! Da' se poate? Ugadai, zic şi eu că-i câine, pe când Otkatai… E şi caraghios să mai discuţi aşa ceva… câini ca Otkatai al dumneavoastră găseşti câţi vrei, la orice vătaf de câini. Mai mult de 25 de ruble nici nu face.

NATALIA STEPANOVNA: Ivan Vasilievici, azi a intrat duhul contrazicerii în dumneata! Ba născoceşti că „Poiana boilor" e a dumitale, ba că Ugadai e mai bun decât Otkatai. Mie nu-mi plac oamenii care una gândesc şi alta vorbesc. Ştii foarte bine că Otkatai e de o sută de ori mai bun decât… prostălăul dumitale de Ugadai. Atunci de ce mă mai contrazici?

LOMOV: Văd, Natalia Stepanovna, că sau mă crezi orbeţ, sau prost. Nu uita că fălcile lui Otkatai al dumneavoastră nu se acopăr.

NATALIA STEPANOVNA: Nu-i adevărat!

LOMOV: Nu se acopăr!

NATALIA STEPANOVNA (ţipă): Nu-i adevărat!

LOMOV: Da' de ce ţipi, domnişoară?

NATALIA STEPANOVNA: Dar dumneata de ce vorbeşti aiurea? În felul ăsta poţi scoate pe oricine din fire! Să-l asemuieşti pe Ugadai al dumitale, care-i numai bun de împuşcat, cu Otkatai!

LOMOV: Să mă ierţi, eu, unul, nu mai pot urma discuţia asta. Am palpitaţii.

NATALIA STEPANOVNA: Am băgat eu de seamă că vânătorii, cu cât se pricep mai puţin la ceva, cu atât vorbesc mai mult.

LOMOV: Domnişoară, te rog să taci odată!... Îmi bate inima să se rupă. (strigă) Taci!

NATALIA STEPANOVNA: N-am să tac până n-ai să recunoşti că Otkatai e de o sută de ori mai bun ca Ugadai al dumitale.

LOMOV: De o sută de ori mai rău! Din partea mea, potaia asta de Otkatai al dumneavoastră poate să şi crape!... Văleu!... Tâmplele... ochii... umărul...

NATALIA STEPANOVNA: Tâmpitul dumitale de Ugadai nici măcar n-are nevoie să crape, fiindcă şi aşa-i o mortăciune!

LOMOV (îl podideşte plânsul): Taci! Simt că mă apucă un atac de inimă!

NATALIA STEPANOVNA: N-am să tac!

Aceiaşi şi Ciubukov.

CIUBUKOV (intrând): Ei, ce s-a mai întâmplat?

NATALIA STEPANOVNA: Tată, spune tu sincer, cu cugetul curat: care dintre câini e mai bun – Otkatai al nostru sau Ugadai al lui?

LOMOV: Stepan Stepanovici, mă rog dumitale, spune un singur lucru: lui Otkatai al dumitale i se acopăr fălcile? Da ori ba?

CIUBUKOV: Şi chiar de-ar fi aşa, ce-i? Mare lucru! Da' asta nu împiedică să nu existe, în tot ţinutul, câine mai bun şi aşa mai departe...

LOMOV: Spune, pe conştiinţa dumitale: nu-i mai bun Ugadai al meu?

CIUBUKOV: Linişteşte-te, scumpule... Dă-mi voie... Uite ce-i: Ugadai al dumitale are şi el calităţile lui... E de rasă curată, are picioarele vânjoase, coapsele puternice şi toate celelalte. Însă, dacă vrei să ştii, drăguţă, câinele acesta are două cusururi: e bătrân şi are cleştele cam scurt.

LOMOV: Iartă-mă, te rog, dar am palpitaţii. Să luăm faptele... Binevoieşte, te rog, să-ţi aduci aminte că, la vânătoarea de la Maruska, Ugadai alerga ureche la ureche cu Razmahai, câinele contelui, pe când Otkatai al dumitale rămăsese în urmă cu o verstă.

CIUBUKOV: A rămas în urmă, fiindcă vătaful de câini al contelui a dat în el cu harapnicul.

LOMOV: Avea şi de ce! Toţi câinii alergau pe urmele vulpii, numai Otkatai tremura ca un berbec.

CIUBUKOV: Asta nu-i adevărat!... Drăguţă, mie îmi sare foarte uşor ţandăra şi, tocmai de aceea, te-aş ruga să lăsăm discuţia asta. Au dat într-însul de ciudă, fiindcă toţi se uitau cu jind la un câine bun, care nu-i al lor... Da, s-o ştii! Toţi erau invidioşi. Ai şi dumneata, domnule, vina dumitale în privinţa asta. Tocmai că voiam să-ţi spun: ai văzut că, numai ce-ai zis că Ugadai al dumitale e mai bun, c-a şi început toată... toată asta şi aşa mai departe... Îmi aduc eu foarte bine aminte de toate!

LOMOV: Şi eu îmi aduc aminte!

CIUBUCOV (îngânându-l): „Şi eu îmi aduc aminte!" Dar

dumneata ce-ţi aduci aminte?

LOMOV: Am bătăi de inimă… Nu-mi mai simt piciorul… Nu mai pot!

NATALIA STEPANOVNA (îngânându-l şi ea): „Bătăi de inimă!”… Da’ ce fel de vânător eşti dumneata? Ai face mai bine să te urci pe cuptor şi să prinzi gândaci decât să umbli călare şi să vânezi vulpea… Auzi! Bătăi de inimă!…

CIUBUKOV: Zău aşa, ce fel de vânător eşti dumneata? Uite, cine are bătăi de inimă, cum ai dumneata, stă acasă şi nu se vântură în şa. Mai bine ai vâna cum vânează toată lumea decât să alergi călare, numai ca să te amesteci în discuţii despre câinii altora şi aşa mai departe. Mie, unuia, îmi sare uşor ţandăra, aşa că-i mai bine să punem capăt acestei discuţii. Dacă vrei să ştii, nu eşti nici măcar vânător.

LOMOV: Da’ parcă dumneata eşti? Dumneata mergi la vânătoare numai ca să te linguşeşti pe lângă conte şi să bagi tot felul de intrigi… Văleu, inima!… Eşti un intrigant!

CIUBUKOV: Cum? Eu intrigant? (strigă) Să taci!

LOMOV: Intrigantule!

CIUBUKOV: Ţâncule! Mucosule!

LOMOV: Guzgan bătrân! Iezuit!

CIUBUKOV: Să taci! Că de nu – vezi rabla asta de puşcă? Te împuşc, ca pe-o potârniche! Terchea-berchea!

LOMOV: Toată lumea ştie, că… văleu, inima!… că răposata dumitale nevastă te bătea… Piciorul… tâmplele… Văd stele verzi… Cad, cad!…

CIUBUKOV: Da’ tu nu eşti sub papucul menajerei?

LOMOV: Uite, uite, uite… Mi se sparge inima! Parcă mi se desprinde umărul… Unde mi-e umărul?… Mor!… (cade într-un jilţ) Chemaţi un doctor! (leşină)

CIUBUCOV: Mai ai caş la gură! Mucosule! Terchea-berchea!… Mi-e rău! (bea apă) Mi-e rău!

NATALIA STEPANOVNA: Vânător eşti? Nici nu ştii măcar să te ţii în şa! (către tatăl ei) Tată! Ce-i cu el? Tată! Uită-te la el… Tată! (începe să ţipe:) Ivan Vasilievici! A murit!

CIUBUKOV: Mi-e rău!… Mă înăbuş!… Aer!

NATALIA STEPANOVA: A murit! (îl trage pe Lomov de mânecă) Ivan Vasilici! Ivan Vasilici! Ce-am făcut? A murit! (cade şi ea într-un jilţ) Să vină un doctor! Un doctor! (o apucă o criză de nervi)

CIUBUKOV: Of!… Ce s-a întâmplat? Ce-i cu tine?

NATALIA STEPANOVNA (geme): A murit! A murit!

CIUBUKOV: Cine spui c-a murit? (îşi aruncă ochii spre Lomov) Chiar aşa, a murit! Dumnezeule! Apă! Doctorul! (duce la gura lui Lomov un pahar cu apă) Bea!... Nu, nu bea... Înseamnă c-a murit şi aşa mai departe... Sunt cel mai nenorocit om! De ce nu mi-am tras un glonte în cap? De ce nu mi-am tăiat până acum beregata? Ce mai aştept? Daţi-mi un cuţit! Daţi-mi un pistol! (Lomov începe să se mişte) Pare să învie... Bea apă!... Aşa!...

LOMOV: În faţa ochilor văd stele... o pâclă... Unde mă aflu?

CIUBUKOV: Însoară-te, dar cât mai repede şi – du-te naibii! Ea consimte. (pune mâna lui Lomov şi a fiică-sii una în alta) Ea consimte... şi aşa mai departe. Vă binecuvântez şi tot restul. Numai să mă lăsaţi în pace!

LOMOV: Ha? Ce? (se ridică) Pe cine?

CIUBUKOV: Consimte! Ei? Haide, sărutaţi-vă şi... şi lua-v-ar dracu!

NATALIA STEPANOVNA (geme): Trăieşte... Da, da! Primesc!

CIUBUKOV: Sărutaţi-vă!

LOMOV: Ce? Pe cine? (se sărută cu Natalia Stepanovna) Îmi pare foarte bine. Îmi daţi voie, dar despre ce-i vorba? Ah! da-da, înţeleg... Inima... Văd stele verzi! Natalia Stepanovna... sunt fericit! (îi sărută mâna) Nu-mi mai simt piciorul...

NATALIA STEPANOVNA: Şi eu... şi eu sunt fericită...

CIUBUKOV: Uf! Parcă mi s-a luat o piatră de pe inimă!

NATALIA STEPANOVNA: Totuşi, recunoaşte măcar acum că Ugadai e mai prost decât Otkatai.

LOMOV: Ba-i mai bun!

NATALIA STEPANOVNA: Ba-i mai prost!

CIUBUKOV: Ei, începe fericirea conjugală! Aduceţi şampanie!

LOMOV: Mai bun!

NATALIA STEPANOVNA: Mai prost, mai prost, mai prost!

CIUBUKOV (silindu-se să le acopere strigătele): Şampanie! Şampanie!

CORTINA

Cererea în căsătorie a fost scrisă la un interval scurt după Ursul. Aprobarea cenzurii a fost dată la 10 noiembrie 1888. În decembrie textul piesei a fost litografiat de E. N. Rassohina, apoi, cu unele modificări, a

apărut în Novoe Vremea, 1889, nr. 4732, 3 mai. Cu numerotarea schimbată a tablourilor, a fost inclusă de Cehov în culegerea Piese de teatru, 1897. În culegerea de Opere din 1901 şi 1902, Cererea în căsătorie a intrat fără niciun fel de modificări. Publicăm textul din 1902.

În legătură cu această piesă, A. N. Pleşceev îi scrie lui Cehov (22 mai 1889): „Am citit în Novoe Vremea Cererea în căsătorie. E foarte amuzantă, iar jucată pe scenă va fi mai hazlie decât Ursul. Râzi în hohote când o citeşti.” (Slovo, nr. 2, Moscova, 1914). Pe scena unui teatru particular piesa a fost pusă de I. L. Şceglov (vezi scrisorile lui Cehov din 11 martie şi 12 aprilie 1889 adresate acestuia). Mai târziu, a fost jucată cu un succes răsunător pe scena Teatrului Mic (vezi scrisoarea lui Cehov adresată lui A. M. Kondratiev la 22 februarie 1891). Pe ziua de 22 octombrie 1906, L. Makoviţki notează în jurnalul său următoarele cuvinte ale lui L. N. Tolstoi: „Comicul situaţiilor din Cererea în căsătorie este bine susţinut. Nu găseşti în ea neprevăzutul absurd al francezilor.”

Tragedian fără voie
(Viaţă de vilegiaturist)

FARSĂ ÎNTR-UN ACT
(1889-1890)

Traducere de M. Sorbul şi I. Alexandrescu

PERSONAJE:

IVAN IVANOVICI TOLKACIOV, tată de familie
ALEXEI ALEXEEVICI MURAŞKIN, prietenul lui

Acţiunea se petrece la Petersburg, în casa lui Muraşkin

Biroul lui Muraşkin: scaune şi fotolii tapisate. Muraşkin stă la biroul lui. Intră Tolkaciov, care ţine într-o mână un glob de lampă, de sticlă, în cealaltă mână o bicicletă de copil, trei cutii de pălării, un balot mare de haine, un coş cu sticle de bere şi multe ale pacheţele... Îşi roteşte privirea prin cameră, năucit şi, frânt de atâta povară, cade pe divan.

MURAŞKIN: Bună ziua, Ivan Ivanîci! Ce bine-mi pare că te văd! De unde vii?

TOLKACIOV (cu răsuflarea tăiată): Dragul meu! Scumpul meu... Trebuie să te rog ceva... Te implor... dă-mi un revolver până mâine... Fii un adevărat prieten!

MURAŞKIN: Ce să faci cu revolverul?

TOLKACIOV: Am nevoie... Of, Dumnezeule!... Dă-mi, te rog,

puţină apă!... Repede... apă... Am nevoie... La noapte, va trebui să trec printr-o pădure întunecoasă. Cine ştie ce mi se poate întâmpla!... Fii bun şi dă-mi un revolver!

MURAŞKIN: Minţi, Ivan Ivanîci! Ce pădure? Nu cumva ţi-ai pus în gând cine ştie ce? Ţi se citeşte pe faţă că plănuieşti ceva. Ce-i cu tine? Ţi-e rău?

TOLKACIOV: Stai, lasă-mă să-mi vin în fire... Ah, măiculiţă! Sunt obosit ca un câine. Uite, parcă din creştet şi până-n tălpi m-ar tăia cineva în bucăţele. Nu mai pot îndura! În numele prieteniei noastre, nu mă mai întreba nimic, nu-mi cere amănunte... dă-mi revolverul! Te implor!

MURAŞKIN: Ei, hai, lasă, Ivan Ivanîci, ce înseamnă slăbiciunea asta? Un tată de familie, un consilier de stat! Mai mare ruşinea!

TOLKACIOV: Eu, tată de familie? Sunt un martir, o vită de povară, un negru, un sclav, un netrebnic, care nu ştiu ce aşteaptă de nu-şi pune capăt zilelor! Sunt o cârpă, un imbecil, un idiot! Pentru ce trăiesc? Pentru ce? (sare în picioare) Spune şi tu! Pentru ce trăiesc? La ce foloseşte şirul ăsta neîntrerupt de suferinţe fizice şi morale? Înţeleg să fiu martirul unei idei, da! Dar să fiu martirul a dracu ştie ce, al fustelor şi al globurilor de lampă, asta nu! Mulţumesc! Nu, nu, nu! Sunt sătul! Sătul până peste cap!

MURAŞKIN: Nu ţipa! Te aud vecinii!

TOLKACIOV: N-au decât să mă audă! Puţin îmi pasă! Nu-mi dai revolverul? Bine. O să-mi dea altcineva! Dar pe lumea asta nu mai am ce căuta! M-am hotărât!

MURAŞKIN: Stai binişor... Mi-ai rupt un nasture. Fii calm. Totuşi nu pot să înţeleg de ce eşti atât de nemulţumit de viaţă!

TOLKACIOV: De ce? Mă întrebi de ce? Ei bine, am să-ţi spun îndată! Ascultă-mă! Poate că dacă am să-ţi spun ţie, am să mă simt mai uşurat sufleteşte. Să ne aşezăm... Ei, ascultă!... Of, măiculiţă, mă înăbuş!... Să luăm, de pildă, chiar ziua de azi! După cum ştii, de la zece până la patru trebuie să mă spetesc la birou. Căldură, zăpuşeală, muşte, frate dragă, şi-un haos de neîndurat! Secretarul e-n concediu, Hrapov a plecat să se-nsoare, ceilalţi funcţionăraşi au căpiat cu plecările în vilegiatură, cu amorurile, cu spectacolele de amatori. Toţi sunt adormiţi, morţi de oboseală, sleiţi de chefuri, aşa că nu-i chip să te înţelegi cu ei... Funcţia de secretar o îndeplineşte un individ surd de urechea stângă şi îndrăgostit... Publicul e năucit, toţi sunt

zoriţi, aleargă, se înfurie, ameninţă – e o harababură şi-un haos de-ţi vine să-ţi smulgi părul din cap! E o zăpăceală şi o aiureală de nedescris... Iar munca e un chin! Tot aia şi tot aia... Informaţii şi relaţii! Relaţii şi informaţii! E monoton, ca o ploaie de toamnă! Înţelegi? Simţi că-ţi vine să urli!... Dă-mi puţină apă... Ieşi din instituţie frânt, sleit de puteri, ai vrea să te duci să mănânci, să te culci!... Dar nu! Nu uita că eşti vilegiaturist, adică un rob, un nimic, o cârpă, o jucărie, şi că trebuie să alergi, ca un hamal, să faci comisioane. La noi s-a împământenit un obicei: dacă un vilegiaturist pleacă la oraş, orice netot – fără să mai vorbim de propria lui nevastă – se crede îndrituit să-i dea o seamă de comisioane. Uite, mie, de pildă: nevasta îmi cere să trec pe la croitoreasă, s-o dojenesc pentru că rochia e prea largă la corsaj şi strâmtă în umeri!... Sonicika vrea să-i schimb pantofii... Cumnată-mea, să-i cumpăr de 20 copeici mătase purpurie, la fel cu mostra, şi trei metri de şiret... Ehei! Stai că-ţi citesc îndată lista... (scoate din buzunar o listă şi citeşte) Un glob de lampă; 1 funt de salam afumat; de 5 copeici cuişoare şi scorţişoară; ulei de ricin pentru Mişa; 10 funturi de zahăr tos; să iau de acasă tingirea de aramă de făcut dulceaţă şi o piuliţă pentru pisat zahărul; acid fenic şi praf insecticid; de 10 copeici pudră; 20 sticle cu bere; esenţă de oţet şi... un corset nr. 82 pentru m-lle Chanseau. Uf!... Să iau de acasă pardesiul şi galoşii lui Mişa!... Toate astea au fost comisioane pentru nevastă şi rude. Şi acum, ascultă comisioanele din partea simpaticilor vecini şi cunoscuţi, dracu să-i ia! Mâine, Vlasinii serbează onomastica lui Volodea. Trebuia, aşadar, să-i cumpăr o bicicletă; doamna locotenent-colonel Vihrina e însărcinată şi cu ocazia asta trebuie să trec zilnic pe la moaşă şi s-o poftesc să vină etc. etc. Am în buzunar cinci liste cu comisioane şi toată batista e numai noduri. În felul ăsta, dragul meu, în intervalul de timp de când ies de la birou şi până la plecarea trenului, trebuie s-alerg ca un câine, cu limba scoasă, prin tot oraşul... Lua-o-ar dracu de viaţă! Alerg de la prăvălie la farmacie, de la farmacie la croitoreasă; de la croitoreasă la mezelărie şi iar la farmacie... Aici te poticneşti, colo îţi pierzi nişte bani, într-alt loc uiţi să plăteşti şi patronul aleargă după tine şi-ţi face scandal... într-alt loc, calci pe trena unei doamne... ptiu! După gimnastica asta, abia mai răsufli şi, obosit, toată noaptea îţi trosnesc oasele şi nu visezi altceva decât crocodili. Când ai terminat comisioanele şi

ai făcut cumpărăturile, te întrebi unde să pui atâta calabalâc?... De pildă: cum ai să împachetezi la un loc piuliţa grea de aramă cu pisălogul şi globul de lampă? Acidul fenic şi ceaiul? Ce faci cu sticlele de bere şi cu bicicleta? O muncă de ocnaş, o problemă, un adevărat rebus! Oricât ţi-ai bate capul, oricum ai întoarce-o, întotdeauna termini prin a sparge sau a vărsa ceva... Când ai ajuns la gară şi te urci în tren, trebuie să stai cu picioarele depărtate, cu braţele desfăcute, sprijinind cu bărbia un pachet, încărcat cu boccele, cutiuţe şi tot felul de porcării... Iar când se pune trenul în mişcare, călătorii încep să-ţi arunce bagajele în toate părţile, fiindcă ai ocupat cu nimicurile tale locurile altora. Ţipă, cheamă conductorul, ameninţă să mă dea jos la prima staţie; şi ce pot să fac? Stau locului ţeapăn şi clipesc din ochi, ca un măgar ciomăgit! Stai, că nu s-a terminat!... Uite-mă şi-acasă, la vilă... S-ar cădea, după toată oboseala zilei, să mănânc, să beau şi să trag un pui de somn – nu-i aşa? Dar nu! Prima care mă pândeşte şi mă ia în primire e nevastă-mea! De-abia apuc să sorb două linguri de supă, că nevasta mă şi înhaţă – nu vreau, oare, să merg cu ea la un spectacol dat de amatori sau la dans? Nici vorbă că nu te poţi împotrivi. Eşti soţ şi cuvântul „soţ”, în înţelesul pe care-l dau cei plecaţi în vilegiatură, înseamnă animal care nu cuvântă, pe care poţi să-l înhami şi să-l încarci când şi cât îţi pofteşte inima, fără să te temi de intervenţia societăţii pentru protecţia animalelor. Te supui, mergi şi holbezi ochii la vreun „Scandal într-o familie aleasă” sau la vreo „Motia”. Aplauzi la ordinul nevestei şi te perpeleşti, te perpeleşti, te perpeleşti, aşteptând, dintr-o clipă într-alta, să te lovească damblaua. La dans, trebuie să admiri perechile care ţopăie şi să cauţi cavaleri pentru nevastă-ta... şi, dacă nu-s cavaleri, trebuie, vrei nu vrei, să dansezi tu cadrilul! Când te întorci acasă, după miezul nopţii, nu mai eşti om, ci mai degrabă o mortăciune! Dar... iată că-n cele din urmă îţi atingi ţinta, ajungi să te dezbraci şi să te întinzi în pat. Foarte bine. Doar să închizi ochii şi să dormi... Te simţi atât de bine, e-atâta poezie, atâta linişte, înţelegi? În odaia de-alături, copiii nu ţipă... nevastă-ta nu-i lângă tine, conştiinţa ţi-e împăcată, mai bine de-aşa nici că se poate! Eşti gata s-adormi... când, deodată, auzi: bzz!... Ţânţarii! (sare în picioare) Ţânţarii, fir-ar ei de trei ori afurisiţi! (ridicând pumnii) Ţânţarii! Plăgile Egiptului, inchiziţia! Bâzâie tânguitor, trist, de parcă ţi-ar cere iertare... dar când te

pişcă, nemernicul, te scarpini pe urmă un ceas! Începi să fumezi, să-i omori, te vâri cu capul sub plapumă... În zadar! În cele din urmă, te resemnezi şi te laşi pradă lor... devoraţi-mă, blestemaţilor! N-apuci bine să te obişnuieşti cu ţânţarii, că un alt supliciu se abate asupra ta: în salon, nevastă-ta începe să exerseze romanţe cu tenorii ei... Ziua dorm, iar noaptea fac repetiţii pentru concertele de amatori. Dumnezeule! Tenorii ăştia sunt o pacoste de o mie de ori mai grozavă decât ţânţarii... (cântă) „Nu-mi spune că tinereţea te-a pierdut...” „Fermecat, stau iar în faţa ta...” Ah! Ticăloşii! Sufletul mi l-au scos! Ca să nu-i mai aud, recurg la o şmecherie: încep să mă bat cu un deget pe tâmplă, lângă ureche! Şi aşa continui să mă lovesc până la patru dimineaţa, când nevastă-mea şi tenorii se hotărăsc să termine. Of! Te rog, mai dă-mi puţină apă, prietene! ... Nu mai pot... Şi-aşa, nedormit, te scoli la şase dimineaţa şi alergi la gară să prinzi trenul... Te grăbeşti, o iei la fugă, ţi-e frică să nu întârzii... şi alergi prin noroi, prin ceaţă şi frig! Brrr! Şi când ajungi la slujbă, reîncepi aceeaşi muzică... Chiar aşa, măi frate. O viaţă ticăloasă ca asta, dragul meu, n-o doresc nici duşmanilor mei! Pricepi? M-am îmbolnăvit! Sufăr de năduf, am arsuri, mereu mi-e frică de ceva, stomacul nu mai mistuie, văd ca prin ceaţă... Mă crezi? Am ajuns neurastenic... (se uită în jur) Da’ asta să rămână între noi... Vreau să mă consulte Ceciott sau Merjeevski[6]. Simt în mine ceva diabolic. Uite, în clipele de disperare, când mă pişcă ţânţarii sau când cântă tenorii, deodată vederea mi se tulbură, sar din pat, alerg ca un nebun prin toată casa şi strig: „Vreau sânge, sânge!” Şi într-adevăr, în clipa aia, am o poftă nebună să spintec pe cineva cu un cuţit sau să-l pocnesc cu un scaun în cap! Uite unde te poate aduce viaţa de vilegiaturist! Şi nimănui nu-i e milă, nimeni nu mă compătimeşte, ca şi cum ar fi firesc să mă zbat în halul ăsta! Ba mai şi râd de mine! Dar sunt şi eu o vieţuitoare, înţelege-mă, vreau să trăiesc! Asta nu-i un vodevil, ci o tragedie! Ascultă-mă! Dacă nu vrei să-mi dai revolverul, cel puţin înţelege-mă!

MURAŞKIN: Te înţeleg!

TOLKACIOV: Văd eu cum mă înţelegi... Adio!... Acu’ mă duc să cumpăr sardele şi salam... apoi praf de dinţi... şi la gară.

MURAŞKIN: În ce loc îţi faci vilegiatura?

TOLKACIOV: La „Pârâiaşul mort”.

MURAŞKIN (vesel): Nu mai spune! Ascultă! N-o cunoşti cumva

pe Olga Pavlovna Finberg?

TOLKACIOV: Cum să nu! Suntem în vizită!

MURAŞKIN: Aşa? Uite ce întâmplare fericită! Ce bine-mi pare, ce drăguţ din partea ta…

TOLKACIOV: Ce anume?

MURAŞKIN: Dragul meu, scumpul meu, nu poţi să-mi faci un mic serviciu? Dovedeşte-mi că mi-eşti bun prieten! Ei hai, dă-mi cuvântul tău că-mi faci acest serviciu!

TOLKACIOV: Ce anume?

MURAŞKIN: Un serviciu prietenesc. Te rog, dragul meu! În primul rând, salut-o din partea mea pe Olga Pavlovna Finberg şi spune-i că sunt bine sănătos şi că-i sărut mâna. În al doilea rând, te rog, du-i un flecuşteţ!… M-a rugat să-i cumpăr o maşinuţă de cusut, din acelea de nună! Da’ n-am cu cine să i-o trimit… Du-i-o, dragule! Şi, pentru că tot te duci acolo, ia şi colivia asta cu canari… Numai să fii atent, să nu i se rupă uşiţa… De ce te uiţi aşa la mine?

TOLKACIOV: Maşina de cusut… Colivia cu canari… cintezoi…

MURAŞKIN: Ce-i cu tine, Ivan Ivanîci? Ce te-ai înroşit aşa la faţă?

TOLKACIOV (izbind cu piciorul în duşumea): Dă-mi încoace maşina! Unde-i colivia? Aşază-te şi tu călare! Devoraţi-mă! Rupeţi-mă în bucăţi! Terminaţi-mă!… (strângând pumnii) Vreau sânge! Sânge! Sânge!

MURAŞKIN: Ai înnebunit!

TOLKACIOV (apropiindu-se de el): Vreau sânge! Sânge!

MURAŞKIN (speriat): A înnebunit! (strigă) Petruşka! Maria! Unde sunteţi? Ajutor! Lume, ajutor! Ajutor!

TOLKACIOV (urmărindu-l prin cameră): Vreau sânge! Sânge!

CORTINA

Vodevilul Tragedian fără voie este o adaptare după nuvela Unul dintre cei mulţi (1887). Piesa a fost scrisă în mai 1889 pentru actorul K. A. Varlamov (vezi scrisorile lui Cehov adresate lui A. S. Suvorin din 4 mai 1889 şi lui I. L. Şceglov din 6 mai 1889). Textul piesei a apărut în ediţia litografiată a lui V. A. Bazarov (Sankt-Petersburg, 1889), purtând data cenzurii: Sankt-Petersburg, 1 iunie 1889; curând după aceea apare într-o ediţie litografiată de E. N.

Rassohina (Moscova, 1889), purtând data cenzurii: Moscova, 22 noiembrie 1889. Cu mici modificări, a fost publicată în revista Artist, nr. 7, 1890. În celelalte ediţii, piesa n-a suferit nicio modificare. Publicăm textul din 1902.

Nunta

SCENETĂ ÎNTR-UN ACT
(1889-1890)

Traducere de M. Sorbul şi I. Alexandrescu

PERSONAJE:

EVDOKIM ZAHAROVICI JIGALOV, arhivar pensionar
NASTASIA TIMOFEEVNA, soţia lui
DAŞENKA, fiica lor
EPAMINOND MAXIMOVICI APLOMBOV, logodnicul ei
FEODOR IAKOVLEVICI REVUNOV-KARAULOV, căpitan de rangul II în retragere
ANDREI ANDREEVICI NIUNIN, agent al unei societăţi de asigurare
ANNA MARTINOVNA ZMEIUKINA, moaşă, 30 de ani; poartă o rochie de un roşu aprins
IVAN MIHAILOVICI IAT, telegrafist
HARALAMPI SPIRIDONOVICI DIMBA, cofetar grec
DMITRI STEPANOVICI MOZGOVOI, marinar, din marina comercială
Cavaleri de onoare, invitaţi, lachei etc.

Acţiunea se petrece în unul dintre saloanele restaurantului lui Andronov

Salonul luminat a giorno. O masă mare pregătită pentru cină. În jurul mesei trebăluiesc chelneri în frac. În culise se aude o

orchestră, care cântă ultimele măsuri dintr-un cadril. Zmeiukina, Iat şi un cavaler de onoare traversează scena.

ZMEIUKINA: Nu, nu, nu!

IAT (mergând după ea): Te rog! Te rog!

ZMEIUKINA: Nu, nu, nu!

CAVALERUL DE ONOARE (alergând după ei): Domnilor, asta nu se face! Unde vă duceţi? Şi grand-rondul? Grand-rond, s'il vous plaît.[7]

(ies toţi trei)

(intră Anastasia Timofeevna şi Aplombov)

NASTASIA TIMOFEEVNA: În loc să mă necăjeşti cu fel de fel de vorbe, mai bine ai dansa!

APLOMBOV: Nu-s Spinoza să ştiu să fac figuri cabalistice cu picioarele. Sunt un om serios şi cu caracter, şi nu găsesc nicio plăcere în petrecerile astea frivole! Dar nu-i vorba de dans. Iartă-mă, maman, dar vezi, sunt multe lucruri în purtarea dumitale pe care nu le înţeleg... De pildă, pe lângă alte obiecte de uz casnic, ai făgăduit să-mi dai în dota fiicei dumitale şi două titluri de rentă. Unde sunt?

NASTASIA TIMOFEEVNA: Mă cam doare capul... Se schimbă vremea, pesemne... începe dezgheţul!...

APLOMBOV: Nu schimba vorba. Chiar astăzi s-a aflat că rentele dumitale sunt date în gaj. Iartă-mă, maman, dar numai un exploatator se poartă în felul ăsta. Nu vorbesc din egoisticism... N-am ce face cu rentele dumitale... da' numai aşa, din principiu... Află că nu îngădui nimănui să-şi bată joc de mine. Am făcut-o pe fiica dumitale fericită, dar dacă nu-mi dai rentele chiar astăzi, am să-i fac zile fripte. Sunt un om corect!

NASTASIA TIMOFEEVNA (uitându-se la masă şi numărând tacâmurile): Una, două, trei, patru, cinci...

UN CHELNER: Cofetarul întreabă cum doriţi să fie servită îngheţata: cu rom, cu madera, sau cu... nimic?

APLOMBOV: Cu rom! Şi spune-i gazdei că nu ajunge vinul. Spune-i să mai scoată câteva sticle de Haut-Sauternes. (Nastasiei Timofeevna) Mi-aţi mai făgăduit, şi în privinţa asta rămăseserăm înţeleşi, că la cină o să invitaţi şi un general. Unde-i generalul?

NASTASIA TIMOFEEVNA: Dragul meu, asta nu-i vina mea...

APLOMBOV: Da' a cui e vina?

NASTASIA TIMOFEEVNA: E vina lui Andrei Andreici… Ieri, când a fost pe aici, mi-a făgăduit să ne aducă un general adevărat. (suspină) Se vede că nu l-a găsit… altfel l-ar fi adus… Crezi că am fi avut ceva împotrivă? Când e vorba de fetiţa noastră, nu ne uităm la bani… Dacă-i vorba de general, general să fie!…

APLOMBOV: Dar să continuăm… Toată lumea ştie, şi ştii şi dumneata, maman, că, înainte s-o fi cunoscut eu pe Daşenka, îi făcuse curte telegrafistul ăsta, Iat… De ce l-ai invitat şi pe el? Nu ţi-ai dat seama că asta n-o să-mi convină?

NASTASIA TIMOFEEVNA: Drăguţă… cum îţi zice? Ah, da, Epaminond Maximîci, nici o zi n-a trecut de la nuntă că ne-ai şi împuiat capul, mie şi Daşenkăi, cu pretenţiile tale… Şi ce-o să fie… ce-o să mai fie peste un an!?… Eşti un pisălog, ah, ce pisălog!

APLOMBOV: Adevărul supără, maman? Da, da! În viaţă trebuie să fii corect! Şi nu-ţi cer decât un singur lucru: să fii corectă cu mine!

(de la o uşă la alta trec prin salon perechi care dansează grand-rond"; prima pereche – un cavaler de onoare cu Daşenka, ultima – Iat cu Zmeiukina; aceştia se opresc din dans şi rămân în salon; intră Jigalov şi Dîmba, care se îndreaptă spre masă)

CAVALERUL DE ONOARE (strigă): Promenade! Messieurs, promenade![8] (din culise) Promenade!

(perechile ies)

Iat (Zmeiukinei): Te rog, te rog, încântătoare Anna Martinovna!

ZMEIUKINA: Ah! Ce om… Ţi-am mai spus doar că astăzi nu sunt în voce!

IAT: Te implor, cântă ceva! Măcar o singură notă! Te rog! O singură notă!

ZMEIUKINA: M-ai înnebunit!… (se aşază şi-şi face vânt cu evantaiul)

IAT: Nu, n-ai un pic de inimă! Şi totuşi, nu-mi explic cum o fiinţă atât de crudă – pardon de expresie – să aibă o voce atât de minunată! Cu o voce ca a dumitale, n-ar trebui să te-ocupi – pardon de expresie – de moşit, ci să dai concerte publice! De pildă, cât de dumnezeiesc îţi reuşeşte fioritura asta… (fredonează) „Te iubesc, vai mie, dar dragostea mea e în zadar!" E minunat de frumoasă!

ZMEIUKINA (fredonează): „Te iubesc şi poate c-ai să te-

ntorci…” Asta-i melodia?

IAT: Da! Asta-i! Ăsta-i cântecul… E sublim!

ZMEIUKINA: Nu, nu sunt în voce astăzi… Poftim, fă-mi puţin vânt cu evantaiul… E tare cald! (lui Aplombov) Epaminond Maximîci, de ce eşti aşa de melancolic? Asta nu-i admisibil pentru un ginere! Să-ţi fie ruşine, nesuferitule! Ia spune-mi, la ce te gândeşti?

APLOMBOV: Căsătoria e un pas serios! Trebuie să privesc lucrurile foarte în adânc, să le întorc pe toate feţele!

ZMEIUKINA: Ce sceptici nesuferiţi sunteţi cu toţii! Lângă voi simt că mă înăbuş… şi eu am nevoie de… atmosferă! Aţi auzit? Daţi-mi atmosferă! (fredonează)

IAT: Minunat! Minunat!

ZMEIUKINA: Fă-mi vânt! Fă-mi vânt! Altfel simt că o să am un atac de cord. Spune-mi, te rog, de ce mi-e atât de cald?

IAT: Pentru că ai transpirat…

ZMEIUKINA: Vai, ce vulgar eşti! Să nu-ţi mai îngădui asemenea expresii!

IAT: Iartă-mă! Fără îndoială că eşti obişnuită – pardon de expresie – numai cu societatea aristocrată şi…

ZMEIUKINA: Ah! Dă-mi pace!… Vreau poezie, extaz… Fă-mi vânt, fă-mi vânt!…

JIGALOV (lui Dîmba): Să bisăm, ce zici? (toarnă în pahare) Să bei e îngăduit oricând! Principalul, Haralampi Spiridonovici, e să nu-ţi pierzi capul. Bea, dar nu-ţi pierde capul, asta-i… Şi dacă ai prilejul să bei, de ce n-ai bea? Fiecare e liber să bea!… În sănătatea dumitale! (beau) La voi în Grecia, aveţi tigri?

DÎMBA: Avemo! Sigur che avemo!

JIGALOV: Şi lei?

DÎMBA: Şi lei! Numai la Rusia nimic nu eşti… la Greţia… tot eşti… Acolo avemo şi taţile şi buniţile, şi fraţile, aiţi, nimic nu eşti…

JIGALOV: Hm!… Da’ balene sunt în Grecia?

DÎMBA: Tot eşti…

NASTASIA TIMOFEEVNA (către soţul ei): De ce mâncaţi şi beţi singurei? Ar fi timpul să ne aşezăm cu toţii la masă! Nu te mai înfige la homari… E pentru general! Poate mai vine…

JIGALOV: Da’ homari aveţi în Grecia?

DÎMBA: Avemo… Tot avemo…

JIGALOV: Hm!… Da’ arhivari aveţi?

ZMEIUKINA: Îmi închipui ce atmosferă trebuie să fie în Grecia!

JIGALOV: Sigur că şi escroci aveţi cu duiumul… Grecii-s la fel cu armenii şi ţiganii… Îţi vând un burete sau un peştişor roşu şi caută să te jupoaie cât mai mult… Ce zici, bisăm?

NASTASIA TIMOFEEVNA: De ce să beţi singuri? E timpul să ne aşezăm cu toţii la masă. A trecut de mult de 11…

JIGALOV: Dacă-i aşa, apăi să stăm la masă! Domnilor, vă rog! Poftiţi! (strigă) La masă, tinerilor!

NASTASIA TIMOFEEVNA: Scumpii mei oaspeţi, vă rog să luaţi loc!

ZMEIUKINA (aşezându-se la masă): Vreau poezie! „Dar ea numai furtună vrea; parc-ar fi linişte-n furtună!”[9] Vreau furtună!

IAT (sieşi): Ce femeie minunată! Sunt îndrăgostit! Îndrăgostit lulea!

(intră Daşenka, Mozgovoi, cavalerii de onoare, tinerii invitaţi, domnişoarele etc.; toţi sunt zgomotoşi; se aşază la masă; un moment de linişte; orchestra cântă un marş)

MOZGOVOI (ridicându-se în picioare): Domnilor! Trebuie să vă spun că noi… am pregătit multe toasturi şi discursuri… Aşadar, să nu mai aşteptăm şi să începem! Domnilor, propun să ciocnim un pahar în sănătatea tinerilor căsătoriţi!

(Orchestra cântă „Mulţi ani trăiască”. Ura! Ura! Ciocnesc paharele.)

TOŢI: Să fie într-un ceas bun! Într-un ceas bun! Într-un ceas bun!

(Aplombov şi Daşenka se sărută)

IAT: Minunat! Minunat! Trebuie să vă exprim, domnilor, toată satisfacţia mea! Salonul ăsta şi localul în general sunt magnifice! Superbe, încântătoare! Cu toate acestea, ştiţi dumneavoastră ce lipseşte să completeze această sărbătoare solemnă? Nu ştiţi! Lumina electrică, pardon de expresie! În toate ţările din lume există lumină electrică, numai Rusia a rămas în urmă.

JIGALOV (pe gânduri): Electricitate… Hm!… După mine, lumina electrică este o escrocherie… Îţi atârnă colo, în tavan, o bucăţică de cărbune ca să-ţi ia ochii… Nu, frate-meu, nu! Dacă vrei să ne dai lumină, păi atunci dă-ne nu un flecuşteţ de cărbune, ci ceva mai substanţial, mai deosebit, ceva mai concret! Să fie foc, pricepi? Foc din ăsta natural şi nu spiritual!

IAT: Dacă dumneata ai fi văzut cum e făcută o baterie

electrică, ai vorbi altfel!

JIGALOV: Nici nu vreau să văd! Escrocherie! Duc poporul de nas! Îi storc ultima vlagă!... Îi ştim noi pe domnii ăia!... Iar dumneata, tinere, în loc să aperi escrocheriile, ai face mai bine să bei şi să torni şi celorlalţi! Da, zău aşa!

APLOMBOV: Îs de acord cu dumneata, papa. În totul de acord! Ce ne trebuie discursuri savante? Sunt şi eu amator de discuţii ştiinţifice, dar nu mi se pare acum momentul cel mai potrivit! (Daşenkăi) Ma chère, tu ce părere ai?

DAŞENKA: Vor s-arate că-s tare învăţaţi şi nu vorbesc decât de lucruri pe care nu le înţelege nimeni.

NASTASIA TIMOFEEVNA: Slavă Domnului, am trăit până acum şi fără ştiinţă şi uite, că mi-am măritat şi cea de-a treia fată, după un om cumsecade: Iar dacă găsiţi că nu suntem învăţaţi, păi atunci ce mai căutaţi în mijlocul nostru? Duceţi-vă şi petreceţi cu oamenii voştri învăţaţi!

IAT: Eu, Nastasia Timofeevna, întotdeauna am stimat familia dumneavoastră şi, dacă am vorbit de lumină electrică, asta n-am făcut-o din mândrie. Uite, pot chiar să beau un păhărel. Întotdeauna i-am dorit din toată inima Dariei Evdokimovna un bărbat cumsecade! Ehei, Nastasia Timofeevna, astăzi e greu să găseşti un ginere cumsecade!... Astăzi, fiecare caută să facă o căsătorie din interes, pentru bani...

APLOMBOV: Asta e o aluzie?

IAT (încurcat): Eu... n-am făcut nicio aluzie... Nu vorbesc de cei de faţă... Vorbesc aşa... în general... Scuzaţi-mă!... Toată lumea ştie că dumneata te-ai însurat din dragoste... Zestrea e un fleac, care nu contează...

NASTASIA TIMOFEEVNA: Un fleac?... Zestrea fetei, un fleac? Te poftesc, domnule, să nu întreci măsura! Fetei mele, pe lângă cele o mie de ruble bani gheaţă, îi mai dau de zestre trei mantouri, lenjerie de pat şi toată mobila!... Ia spune-mi, rogu-te, mai dă cineva aşa zestre?

IAT: Da' eu n-am spus nimic... Mobila într-adevăr e frumoasă... şi... şi mantourile la fel!... Sunt de aceeaşi părere... dar... am spus aşa... pentru dumnealor, care s-au supărat că aş fi făcut o aluzie.

NASTASIA TIMOFEEVNA: Mai bine n-ai face aluzii. Noi te stimăm şi te-am invitat la nuntă fiindcă-ţi cunoaştem părinţii, iar dumneata vii cu tot felul de vorbe! Dacă ştiai că Epaminond

Maximici se însoară din interes, de ce n-ai venit să ne spui mai înainte? (plângând) Am crescut-o, am dădăcit-o... am păzit-o ca ochii din cap... Fetiţa mea, fetiţa mea...

APLOMBOV: Şi dumneavoastră, vasăzică, credeţi ce-a spus dumnealui? Vă mulţumesc... Vă mulţumesc din inimă... (lui Iat) Iar dumitale, domnule Iat, cu toate că-mi eşti prieten, nu-ţi îngădui ca-ntr-o casă străină să insulţi lumea! Te rog fii amabil şi ieşi afară!

IAT: Adică, cum vine asta?...

APLOMBOV: Aş fi vrut să găsesc în dumneata un om de onoare, ca mine! Într-un cuvânt, te rog, ieşi afară!

(Orchestra cântă „Mulţi ani trăiască”.)

CAVALERII (lui Aplombov): Ei, haide, potoleşte-te. Destul! Ce rost au toate astea? Stai jos! Lasă asta!

IAT: Eu n-am spus nimic... Nu înţeleg nimic... Mă rog, aş putea să plec... Da’ mai întâi dă-mi îndărăt cele cinci ruble pe care ţi le-am împrumutat acum un an, ca să-ţi cumperi o jiletcă de pichet... să nu fie cu supărare... Mai beau un pahar şi... şi plec. Să-mi dai şi datoria.

INVITAŢII: Ei, hai, ajunge, destul! Ce rost are atâta vorbărie pentru o nimica toată?

UN CAVALER DE ONOARE (strigă): În sănătatea socrilor, Evdokim Zaharîci şi Nastasia Timofeevna!

(Orchestra cântă „Mulţi ani trăiască”. Ura!)

JIGALOV (emoţionat, se înclină în toate părţile): Mulţumesc, mulţumesc!... Scumpii mei oaspeţi! Vă sunt adânc recunoscător că nu ne-aţi uitat şi că ne-aţi cinstit nunta!... Să nu credeţi că sunt vreun avar şi-am făcut asta cu vreun scop ascuns... Nu!... V-am invitat din toată inima! Pentru oamenii cumsecade, nu-mi pare rău de bani! Vă mulţumesc din inimă! (se sărută cu toţi)

DAŞENKA (către maică-sa): De ce plângi, mamico? Sunt atât de fericită!

APLOMBOV: Maman e neliniştită de gândul despărţirii... Eu aş sfătui-o totuşi să-şi amintească discuţia noastră de mai adineauri.

IAT: Nu plânge, Nastasia Timofeevna! Ia gândeşte-te: ce sunt lacrimile omeneşti? O slăbiciune psihiatrică şi nimic altceva!

JIGALOV: Da’ roşcove aveţi în Grecia?

DÎMBA: Avemo şi roşcove! La Greţia eşti di toţi!

JIGALOV: Dar ciupercile? Cu siguranţă că n-aveţi!...

DÎMBA: Avemo şi ţiuperţile!... Avemo toţi la noi...

MOZGOVOI: E rândul dumitale, Haralampi Spiridonovici, să ţii un discurs! Domnilor, să-l ascultăm pe Haralampi Spiridonovici!

TOŢI (lui Dîmba): Discursul! Discursul! E rândul dumitale!

DÎMBA: Pentru ţe? Nu priţep nimic... Ţe vreţi de la mine?

ZMEIUKINA: Nu, nu! Nu căuta să scapi! E rândul dumitale! Ridică-te!

DÎMBA (încurcat, se ridică): Eu... atâta potim se spuni... Cum eşti la Rusia şi cum eşti la Greţia. Şi mai poţi se spuni cum eşti lumi la Rusia şi cum lumi eşti la Greţia... La mari mergi caravelia, vrei se spuni vaporele!... La jos... la peminti avemo mulţi drumurile ferati... Eu priţepi forti bini... Noi greţile suntem şi voi rusii sunteţi!... şi eu nu avemo nevoie de nimic... Eu mai poţi se spuni care eşti Rusia şi care eşti Greţia...

(intră Niunin)

NIUNIN: Staţi, domnilor, nu mâncaţi. Staţi puţin! Nastasia Timofeevna, dacă eşti bună, o clipă. (o ia pe Nastasia Timofeevna la o parte şi-i spune gâfâind) Ascultă... vine generalul! Până la urmă am găsit unul!... Sunt frânt de oboseală! Un general adevărat, impunător, bătrân... o fi având vreo optzeci sau poate chiar nouăzeci de ani...

NASTASIA TIMOFEEVNA: Când vine?

NIUNIN: Acuşica. O să-mi fii recunoscătoare toată viaţa. Ce mai general! O adevărată perlă! Un Boulanger! Şi nu-i un infanterist oarecare, ci marinar! Ca grad e căpitan de rangul II, da' la ei la marină asta e la fel ca şi un general de brigadă. Iar în funcţii civile corespunde unui consilier de stat. Chiar aşa! Şi mai mult încă!

NASTASIA TIMOFEEVNA: Nu mă-nşeli, Andriuşenka?

NIUNIN: Da' ce, sunt un escroc?!... Fii pe pace!

NASTASIA TIMOFEEVNA (suspinând): N-aş vrea să cheltuiesc bani de pomană, Andriuşenka!...

NIUNIN: Fii pe pace! Mai rar general! O adevărată comoară! (ridicând vocea) I-am spus: „Ne-ai uitat de tot, Excelenţă, nu-i frumos, Excelenţă, să-ţi uiţi prietenii! Nastasia Timofeevna, îi spun, e foarte supărată pe dumneata!" (se apropie de masă şi se aşază) Iar el îmi spune: „Iartă-mă, dragul meu, cum să merg la nuntă, dacă nici nu-l cunosc pe mire?" „Ei, asta-i, Excelenţă, de ce vă formalizaţi atâta? Mirele, zic, e un băiat de zahăr. Are o inimă de aur!... E slujbaş la Muntele de Pietate, zic, da' să nu

credeţi, Excelenţă, că e vreun terchea-berchea, nu… La Muntele de Pietate, zic, lucrează acum şi doamne din înalta societate!” Excelenţa sa m-a bătut pe umăr, pe urmă am fumat împreună câte o havană, şi acum e în drum spre noi… Aşteptaţi, domnilor, nu mâncaţi.

APLOMBOV: Da’ când vine?

NIUNIN: Acuşica! Când am plecat de la el, îşi punea galoşii. Aşteptaţi, domnilor, nu mâncaţi!

APLOMBOV: Atunci ar fi cazul să spun să se cânte un marş!

NIUNIN (strigă): Ei, muzica! Un marş!

(Orchestra cântă un marş.)

LACHEUL (anunţă): Domnul Revunov-Karaulov!

(Jigalov, Nastasia Timofeevna şi Niunin îi ies în întâmpinare; intră Revunov-Karaulov)

NASTASIA TIMOFEEVNA (făcând o plecăciune): Excelenţă! Ce plăcere!

REVUNOV: Sunt încântat!

JIGALOV: Noi, Excelenţă, suntem oameni de rând, oameni simpli, da’ să nu credeţi că urmărim vreo escrocherie. Pentru oamenii cumsecade, casa noastră este deschisă întotdeauna. Bine aţi venit!

REVUNOV: Sunt încântat!

NIUNIN: Daţi-mi voie, Excelenţă, să fac prezentările… Tânărul căsătorit: Epaminond Maximîci Aplombov, cu nou născ… vreau să spun, cu tânăra lui soţie! Ivan Mihailîci Iat, telegrafist! Un străin, un grec, de profesie plăcintar: Haralampi Spiridonîci Dîmba! Osip Lukici Babelmandebski! etc… etc… Ceilalţi nu mai contează. Luaţi loc, Excelenţă!

REVUNOV: Încântat. Iertaţi-mă, domnilor, dar aş vrea să-i spun două vorbe lui Andriuşa. (îl ia pe Niunin deoparte) Prietene, nu înţeleg ceva… De ce-mi spui Excelenţă? Nu-s general. Sunt căpitan de rangul II şi asta-i mai puţin chiar decât colonel.

NIUNIN (îi vorbeşte la ureche ca unui surd): Ştiu, Feodor Iakovlevici, da’ fiţi bun şi daţi-ne voie să vă spunem Excelenţă. După cum vedeţi, e o familie patriarhală… stimează pe cei bătrâni, respectă gradele…

REVUNOV: Ei, dacă-i aşa, bine… (îndreptându-se spre masă) Încântat!

NASTASIA TIMOFEEVNA: Luaţi loc, Excelenţă! Fiţi bun şi şedeţi! Mâncaţi, Excelenţă! Numai c-ar trebui să ne iertaţi…

vedeţi... la dumneavoastră acasă sunteţi obişnuit cu mâncăruri delicate, pe când la noi... vedeţi... totul e foarte modest.

REVUNOV (neauzind bine): Ce-aţi spus, doamnă? Aha!... Da... da, doamnă! (pauză) Da, doamnă... pe vremuri lumea trăia modest şi era mulţumită. Chiar şi eu, cu tot rangul meu, duc o viaţă modestă... Andriuşa a venit astăzi la mine şi m-a poftit la nuntă. „Cum să merg, i-am spus, când nici nu-i cunosc? Nu se face!" Dar el mi-a spus: „Sunt oameni simpli, patriarhali, primitori..." „Ei, dacă-i aşa, merg! Cu multă plăcere. Acasă-s singur şi mă plictisesc... Şi dacă prezenţa mea la nuntă este binevenită, atunci, îi spun, merg cu toată plăcerea!..."

JIGALOV: Vasăzică aţi făcut-o de plăcere, Excelenţă, din toată inima, nu-i aşa? Mă bucură! Şi eu sunt un om simplu, fără gânduri ascunse şi stimez oamenii ca dumneavoastră. Mâncaţi, Excelenţă!

APLOMBOV: De mulţi ani, Excelenţă, sunteţi la pensie?

REVUNOV: Cum? Da, da!... La mulţi ani!... Să le zicem mirilor „La mulţi ani"! Să ne trăiască!

TOŢI: Să trăiască! etc.

(Aplombov şi Daşenka se sărută)

REVUNOV: He, he, he, he, he!... În sănătatea voastră! (pauză) Da, domnule... În trecut totul era simplu şi modest şi toţi erau mulţumiţi... Îmi place simplitatea... După cum vedeţi, sunt bătrân, am ieşit la pensie în 1865... Am 72 de ani... Da, da... Sigur că şi înainte vreme, la vreun prilej mai solemn, le plăceau oamenilor petrecerile mai pompoase... (văzându-l pe Mozgovoi) Dumneata... eşti marinar, dacă nu mă-nşel...

MOZGOVOI: Exact!

REVUNOV: Aha!... Aşa!... Da!... Slujba de marinar a fost întotdeauna grea. Cere multă bătaie de cap! Orice cuvânt, chiar cel mai neînsemnat, are, ca să spun aşa, un sens al lui! De exemplu: „Gabieri, pe şarturi la trincă, arborele mare!" Ce-nseamnă asta? Marinarul înţelege fără doar şi poate. He! He! Precizie ca la matematică!

NIUNIN: În sănătatea Excelenţei Sale, Feodor Iakovlevici Revunov-Karaulov!

(orchestra intonează „Mulţi ani trăiască";
Ura!)

IAT: Excelenţă, mai adineauri v-aţi exprimat părerea dumneavoastră cu privire la greutatea serviciului în marină...

Dar credeţi că serviciul la telegraf e mai uşor? Astăzi, Excelenţă, nimeni nu poate intra în serviciu la telegraf dacă nu ştie să scrie şi să citească franţuzeşte şi nemţeşte. Ce-i mai greu la noi, însă, e transmiterea telegramelor. E groaznic de greu! Vă rog să m-ascultaţi! (bate cu furculiţa-n masă, imitând ţăcănitul telegrafului)

REVUNOV: Ce-nseamnă asta?

IAT: Asta înseamnă: Excelenţă, vă stimez nespus de mult pentru calităţile dumneavoastră. Credeţi că-i uşor? Mai ascultaţi! (bate cu furculiţa)

REVUNOV: Puţin mai tare... Nu aud!...

IAT: Şi asta înseamnă: doamnă, ce fericit sunt să vă strâng în braţe!

REVUNOV: Cărei doamne te adresezi? Aha!... (lui Mozgovoi) Uite, dacă navighezi cu vântul în pupă şi trebuie... şi trebuie să întinzi zburătorii şi rândunicile, dai comanda: „Gabieri, pe şarturi, la zburători şi rândunici!”... Şi în timp ce pe vergi se întind velele, jos se fixează şcotele şi fungile zburătorilor şi rândunicilor...

INVITATUL (ridicându-se): Stimaţi domni şi stimate doa...

REVUNOV (întrerupându-l): Da, domnule... există fel de fel de comenzi... Ehei!... „Întinde şcotele zburătorilor şi rândunicilor, şi fungile!” Aţi înţeles? Dar ce înseamnă asta şi care-i înţelesul precis? Foarte simplu! Se întind şcotele zburătorilor şi rândunicilor, şi se trag fungile... Toate deodată! În acelaşi timp se egalează şcotele rândunicii şi fungile ei, braţele se slăbesc sau se strâng, după necesitate, iar când şcotele s-au întins, braţele se întind, şi vărgile se desfac după direcţia vântului...

NIUNIN (lui Revunov): Feodor Iakovlevici, stăpâna casei vă roagă să vorbiţi de altceva... Nu pricepe nimeni nimic şi oaspeţii se plictisesc...

REVUNOV: Ce? Cine se plictiseşte?... (lui Mozgovoi) Tinere! Dacă nava navighează în voltă cu vânt din pupă cu toate velele şi trebuie să girezi nava ca să prindă vânt de pupă, ce comandă dai? Ei? Dai următoarea comandă: „Marinari, la posturile de manevră, a face voltă sub vânt!” Ehehei!

NIUNIN: Feodor Iakovlevici, ajunge! Mâncaţi!

REVUNOV: De îndată ce oamenii s-au strâns pe covertă, dai comanda: „Atenţiune! Voltă sub vânt!” Ehei! Ce viaţă! Dai comenzi şi supraveghezi marinarii care aleargă la posturile lor

cu braţele... Nu poţi să nu strigi: „Bravo, băieţi!” (se îneacă şi tuşeşte)

CAVALERUL DE ONOARE (se grăbeşte să profite de pauză): În această zi, când suntem adunaţi în jurul scumpului nostru...

REVUNOV (întrerupându-l): Sigur! Şi toate astea trebuie să le ţii minte. „Întindeţi şcotele la vela trincă, arborele mare şi...”

CAVALERUL DE ONOARE (jignit): De ce mă întrerupe întruna? În felul ăsta nu mai putem ţine niciun discurs!

NASTASIA TIMOFEEVNA: Excelenţă, noi suntem oameni neştiutori... din tot ce spuneţi nu înţelegem nimic, şi-ar fi mai bine să ne povestiţi ceva în legătură cu...

REVUNOV (neauzind prea bine): Mulţumesc, am mâncat destul. Gâscă aţi spus?... Mulţumesc... Mi-am amintit de vremurile de altădată... Nu-i aşa că-i plăcut, tinere, când eşti pe mare şi când uiţi de toate?... (cu vocea tremurândă) Îţi aminteşti ce plăcere simţi când faci manevre velelor? Nu există marinar care să nu se înfioare la această amintire!... Nici n-ai apucat bine să dai comanda: „Marinari, la posturile de manevră!” şi un curent electric străbate prin toţi marinarii... începând de la comandant şi până la ultimul marinar, toţi tresar...

ZMEIUKINA: Ce plictiseală! Ce plictiseală!

(murmur general)

REVUNOV (care nu a auzit): Mulţumesc, am mâncat! (înfierbântat) Toţi stau cu privirile aţintite spre secund... „Braţele trincei şi randei la tribord, contrabraţele, la babord” – comandă secundul. Se execută cât ai clipi. „Slăbiţi şcotele trincei şi flocului... la tribord!” (se ridică în picioare) Nava gireză spre vânt şi în cele din urmă velele încep să se umfle. Secundul comandă: „La braţe! Atenţie la braţe!” Şi el însuşi stă cu privirea aţintită la gabia mare. Când începe să se umfle şi ultima velă, atunci e momentul comenzii de voltă: „Sus la braţe, întindeţi velele!”... E o adevărată babilonie! Dar se execută fără greş! Virarea reuşeşte de minune!

NASTASIA TIMOFEEVNA (neştiind ce să mai facă): General, general... da’ totuşi faceţi pe nebunu’... Sunteţi un om bătrân şi-ar trebui să vă fie ruşine!

REVUNOV: Friptură? Nu, n-am mâncat... mulţumesc! Da’ am să iau!

NASTASIA TIMOFEEVNA (cu voce tare): Am spus că sunteţi om bătrân şi-ar trebui să vă fie ruşine! Sunteţi general şi totuşi

faceţi pe nebunu'...

NIUNIN (încurcat): Domnilor, se poate... lăsaţi asta! Zău aşa!

REVUNOV: În primul rând nu-s general, ci căpitan de rangul II! Şi gradul ăsta, în ierarhia militară, corespunde locotenent-colonelului!

NASTASIA TIMOFEEVNA: Dacă nu sunteţi general, de ce-aţi primit atunci banii? Că doar nu v-am plătit numai ca să faceţi pe nebunu' la nunta fetei mele!

REVUNOV (surprins): Care bani?

NASTASIA TIMOFEEVNA: Lasă că ştiţi care bani!... Nu v-a dat Andrei Andreevici douăzeci şi cinci de ruble?!... (lui Niunin) Iar tu, Andriuşenka, nu te-ai purtat frumos! Nu te-am rugat să ne angajezi unu ca ăsta!

NIUNIN: Lăsaţi asta... N-are niciun rost... Zău aşa!

REVUNOV: M-au angajat... Mi-au plătit... Ce-nseamnă asta?

APLOMBOV: Iertaţi-mă, dar... dumneavoastră aţi primit de la Andrei Andreevici douăzeci şi cinci de ruble!...

REVUNOV: Care douăzeci şi cinci de ruble? (în cele din urmă înţelegând): Aha!... Acum înţeleg totul! Ce porcărie! Ce porcărie!...

APLOMBOV: Aţi primit banii?

REVUNOV: N-am primit niciun ban! Lăsaţi-mă în pace! (se ridică de la masă) Ce porcărie! Ce josnicie! Se poate să jigniţi în felul ăsta un bătrân, un marinar, un ofiţer merituos?!... Dacă m-ar fi jignit oameni onorabili, i-aş fi provocat la duel! Dar aşa, ce pot să fac? (distrat) Unde-i uşa? Pe unde se poate ieşi afară? Chelner, arată-mi pe unde! (se îndreaptă spre ieşire) Ce josnicie! Ce porcărie! (iese)

NASTASIA TIMOFEEVNA: Andriuşenka, unde-s cele douăzeci şi cinci de ruble?

NIUNIN: Ce rost are să vorbim de asemenea fleacuri!... Mare lucru!... Douăzeci şi cinci de ruble!... Aici toată lumea e veselă, iar vouă vă arde de... (strigă) În sănătatea mirilor! Muzica! Un marş! Muzica! (orchestra cântă un marş) În sănătatea tinerilor căsătoriţi!

ZMEIUKINA: Mă sufoc! Daţi-mi atmosferă! În mijlocul vostru simt că mă sufoc!

IAT (extaziat): E minunată! Minunată!

(gălăgie)

CAVALERUL DE ONOARE (căznindu-se să strige mai tare decât

toţi): Stimaţi domni şi stimate doamne! În această zi, ca să zic aşa…

CORTINA

Vodevilul Nunta este o adaptare după nuvela Nunta cu general (1884), la care autorul adaugă câteva motive din povestirile Sezonul nunţilor (1881) şi Căsătorie din calcul (1884).

Piesa a fost scrisă de Cehov în octombrie 1889. Cele două manuscrise originale existente, deşi poartă aceeaşi dată a aprobării cenzurii (2 noiembrie 1889), nu sunt întru totul identice. Manuscrisul care se află în păstrare la Biblioteca de Stat V. I. Lenin, mai poartă şi o viză ulterioară a cenzurii (25 aprilie 1890). Se prea poate ca acesta să fi fost pus la punct de către autor mai târziu decât manuscrisul care se păstrează la Biblioteca Centrală a dramei ruse (Leningrad). În comparaţie cu manuscrisul din Leningrad, cel de la Moscova conţine unele prescurtări. Textul celui de al doilea manuscris (cel de la Moscova) a fost litografiat de S. F. Rassohin şi poartă următoarea adnotare: „Aprobat de cenzură, Moscova, 25 aprilie 1890”. La pregătirea ediţiei din 1902, textul piesei a fost supus unor serioase modificări şi prescurtări, în special la replicile lui Revunov.

Textul modificat al Nunţii a apărut în 1902 într-o culegere separată: Nunta, Jubileul, Trei surori şi în culegerea de Opere, vol. VII, ed. a 2-a. Publicăm textul din 1902.

Jubileul

FARSĂ ÎNTR-UN ACT
(1891)

Traducere de M. Sorbul şi A. Steinberg

PERSONAJE:

ŞIPUCIN ANDREI ANDREEVICI, preşedintele consiliului de administraţie al Băncii de credit mutual din N., om de vârstă mijlocie, poartă monoclu

TATIANA ALEXEEVNA, soţia lui, 25 de ani

HIRIN KUZMA NIKOLAEVICI, om mai bătrân, contabilul băncii

MERCIUTKINA NASTASIA FEODOROVNA, o bătrână îmbrăcată cu un palton larg, cam jerpelit

MEMBRI ÎN CONSILIUL DE ADMINISTRAŢIE AL BĂNCII

FUNCŢIONARI AI BĂNCII

Acţiunea se petrece în localul Băncii de credit mutual din N.

Cabinetul preşedintelui consiliului de administraţie.

La stânga, o uşă care duce în birourile băncii. Interiorul cabinetului are pretenţii de lux rafinat.

Două birouri, fotolii îmbrăcate în catifea, flori, statuete, covoare, telefon. Cam pe la amiază. Hirin stă singur, e încălţat cu pâslari.

HIRIN (strigă spre uşă): Trimiteţi pe cineva la farmacie să ia de cincisprezece copeici picături de valeriană şi spuneţi să se

aducă apă proaspătă în cabinetul directorului! De o sută de ori trebuie să vi se repete acelaşi lucru! (se îndreaptă spre masă) Sunt istovit de tot. De patru zile de când tot scriu, şi n-am închis măcar un ochi. De dimineaţă până seara scriu aici, iar de cu seară şi până dimineaţa, acasă. (tuşeşte) Pe deasupra, mai sunt şi răcit. Mă trec fiori, am fierbinţeală, tuşesc, mă dor picioarele şi văd tot timpul dinaintea ochilor nişte... puncte negre. (se aşază) Maimuţoiul şi ticălosul ăsta de preşedinte al băncii are să-şi citească azi la adunarea generală darea de seamă... „Banca noastră în prezent şi în viitor...” Auzi! Parcă ar fi Gambetta. (scrie) Doi... unu... unu... şase... zero... şapte... Apoi şase... zero... unu... şase... Dumnealui vrea să le arunce praf în ochi, iar eu trebuie să stau şi să muncesc ca un ocnaş pentru el. Darea de seamă a umplut-o numai cu poezie şi atâta tot, iar mie mi-a dat să bat la abac cât îi ziulica de mare. Lua-i-ar dracul sufletul!... (bate mai departe la abac) Să nu-l văd în ochi! (scrie) Vasăzică unu... trei... şapte... doi... unu... zero... Mi-a făgăduit o gratificaţie. Dacă isprăveşte azi totul cu bine şi izbuteşte să îmbrobodească lumea, mi-a spus că-mi dă o medalie de aur şi trei sute de ruble gratificaţie. Să vedem. (scrie) Însă de se întâmplă ca toată truda mea să fie zadarnică, apoi, nenişorule, să nu fie cu supărare... Eu îs cam iute din fire. Pe mine, nenişorule, când m-apucă furia, îs în stare să fac şi-o crimă... S-o ştii asta!

(în culise, larmă de glasuri şi aplauze; se aude glasul lui Şipucin:) Vă mulţumesc. Vă mulţumesc foarte mult! Sunt mişcat.

(intră Şipucin; e în frac, cu cravata albă; ţine în mână un album)

ŞIPUCIN (din uşă se adresează celor din biroul de alături): Dragii mei colaboratori, darul acesta al Domniilor Voastre am să-l păstrez cât voi trăi, în amintirea celor mai fericite zile ale vieţii mele. Da, dragii mei, vă mulţumesc încă o dată! (le trimite bezele cu degetele şi se întoarce, îndreptându-se spre Hirin) Dragul meu, stimate prietene Kuzma Nikolaevici!

(cât timp Şipucin rămâne în scenă, din când în când intră şi ies funcţionarii cu hârtii de semnat)

HIRIN (se ridică): Andrei Andreevici, am onoarea să vă felicit cu prilejul celei de a cincisprezecea aniversări a băncii noastre şi vă doresc ca...

ŞIPUCIN (îi strânge mâna cu căldură): Mulţumesc, dragul meu! Mulţumesc! Într-o zi atât de mare, în cinstea jubileului, cred că

s-ar cuveni să ne şi sărutăm… (se sărută) Nici nu ştii cât de bine îmi pare. Mulţumesc pentru râvna dumitale… Pentru toate câte le-ai făcut! Dacă în tot timpul cât am avut cinstea să fiu preşedintele consiliului acestei bănci am făcut ceva de folos, o datoresc în primul rând colaboratorilor mei. (oftează) Da, frate dragă, sunt cincisprezece ani de-atunci! Cincisprezece ani, zău aşa! (repede) Ei, ce se aude cu raportul meu? Merge?

HIRIN: Da, merge. Mi-au mai rămas vreo cinci pagini.

ŞIPUCIN: Foarte bine. Vasăzică o să fie gata cam în jurul orei trei?

HIRIN: Dacă nu mă stinghereşte nimeni, îl isprăvesc. Mi-a rămas o nimica toată.

ŞIPUCIN: Perfect! Perfect, zău aşa! Adunarea generală începe la patru. Vezi, te rog, dragul meu, să fie gata. Dă-mi prima jumătate s-o studiez… Dar mai repede… (ia darea de seamă) Îmi pun cele mai mari speranţe în raportul acesta. Asta-i, ca să spun aşa, ma profession de foi[10] sau mai bine zis focul meu de artificii… Foc de artificii. Zău aşa! (se aşază la birou şi citeşte în gând raportul) Totuşi sunt groaznic de obosit… Am avut astă noapte o uşoară criză de gută, toată dimineaţa am fost prins de treburi şi am tot alergat. Unde mai pui emoţiile, ovaţiile, toată agitaţia asta. Am obosit de tot!

HIRIN (scrie): Doi… zero… zero… trei… nouă… doi… zero… De-atâtea cifre, văd stele verzi înaintea ochilor… Trei… unu… şase… patru… unu… cinci… (bate înainte la abac)

ŞIPUCIN: Am avut de altfel şi o neplăcere. Dimineaţa a venit la mine nevasta dumitale şi iar mi s-a plâns de dumneata. Mi-a spus că aseară ai alergat cu cuţitul după dânsa şi după soră-sa. Vai, vai, Kuzma Nikolaevici! Se poate una ca asta?

HIRIN (cu asprime în glas): Andrei Andreevici, cu prilejul jubileului mă voi încumeta să vă rog ceva. Uitaţi-vă ce-i: v-aş ruga ca, măcar din stimă pentru munca mea de ocnaş, să nu vă amestecaţi în viaţa mea particulară. Tare v-aş ruga eu asta.

ŞIPUCIN (oftează): A naibii fire mai ai şi dumneata, Kuzma Nikolaici! Eşti un om foarte stimabil, minunat, însă cu femeile te porţi parc-ai fi Jack spintecătorul. Zău! nu înţeleg ce ai, de le urăşti atâta?

HIRIN: Iar eu nu înţeleg de ce le iubiţi atâta.

(pauză)

ŞIPUCIN: Funcţionarii băncii mi-au dăruit albumul pe care îl

vezi, iar membrii băncii, după câte am auzit, vor să-mi facă o adresă de mulţumire şi să-mi dea o cupă de argint. (se joacă cu monoclul) Foarte frumos! Aşa ceva nu strică. Ce dracu! Pentru buna reputaţie a băncii, e nevoie de oarecare pompă. Dumneata, care eşti omul nostru, nu se poate, desigur, să nu ştii şi asta… Adresa de mulţumire am ticluit-o chiar eu şi cupa de argint tot eu am cumpărat-o… Numai legatul adresei m-a costat 45 de ruble. Ei, dar n-am avut încotro! Că lor nu le-a dat prin minte s-o facă. (se uită în jurul lui) Ce lux! Ce mobilă! Uite, lumea spune că prea mă ţin de fleacuri, fiindcă vreau ca alămurile de la uşi să fie lună, funcţionarii să poarte cravate la modă şi la intrare să stea un portar gras. Dar n-aveţi dreptate, dragii mei, fiindcă alămurile de la uşi şi portarul gras numai fleacuri nu-s. Acasă la mine pot să fac pe necioplitul, să mănânc şi să dorm ca un porc, să beau în neştire…

HIRIN: V-aş ruga, dacă se poate, fără aluzii!

ŞIPUCIN: Vai de mine! Dar nu face nimeni nicio aluzie. A naibii fire mai ai şi dumneata… Şi cum spuneam: acasă la mine pot fi necioplit, parvenu[11], pot să dau frâu liber apucăturilor mele, însă aici totul trebuie să fie en grand[12]. Aicea-i bancă! Aici fiecare amănunt trebuie să impună, ca să zic aşa, să aibă o înfăţişare solemnă. (ridică o hârtie de jos şi o aruncă în cămin) Meritul meu constă tocmai în faptul că am ridicat mult reputaţia băncii! Mare lucru e tonul! Maare! Zău aşa!… (se uită cercetător la Hirin) Dragul meu, dintr-o clipă în alta poate să apară aici delegaţia membrilor băncii, iar dumneata eşti cu pâslarii în picioare, cu fularul ăsta la gât şi cu haina asta îngrozitoare. Puteai să-ţi pui fracul, sau măcar o haină neagră…

HIRIN: Pentru mine, sănătatea mea e mai presus decât membrii băncii dumneavoastră. Mă doare tot trupul…

ŞIPUCIN (agitat): Ai să admiţi şi dumneata că asta-i lipsă de disciplină! Dumneata strici armonia ansamblului!

HIRIN: Nu-i chiar aşa de mare nenorocirea. Când vine delegaţia mă pot ascunde… (scrie) Şapte… unu… şapte… doi… unu… cinci… zero… Nici mie nu-mi place lipsa de disciplină… Şapte… doi… nouă… (bate la abac) Nu pot suferi dezordinea! Făceaţi mai bine dacă nu pofteaţi cucoane la banchet.

ŞIPUCIN: Vorbeşti prostii…

HIRIN: Ştiu că, pentru mai mult şic, aţi umple toată sala cu ele, însă băgaţi de seamă! Au să vă strice serbarea. Tot răul şi

toată dezordinea de la ele vin.

ŞIPUCIN: Dimpotrivă, societatea femeilor te înalţă!

HIRIN: Aş!... Nevasta dumneavoastră, care pare să fie femeie cu carte, a trântit una lunea trecută de nu mi-am venit în fire două zile! Hodoronc-tronc, m-a întrebat, de faţă cu lumea străină: „Să fie adevărat că bărbatu-meu a cumpărat pentru bancă acţiuni de-ale băncii Treanca-fleanca, care au scăzut la bursă. Vai! Tare-i îngrijorat bărbatu-meu.” Şi s-o spună încă faţă de lume străină! Nu ştiu, zău, ce zor aveţi să spuneţi cucoanelor tot ce faceţi? Vreţi cu tot dinadinsul să ajungeţi din pricina lor la puşcărie?

ŞIPUCIN: Ei, ajunge! Ajunge! Nu-i momentul să vorbeşti de lucruri aşa de sumbre tocmai acum, la jubileu. Ah!... Bine c-ai adus vorba de femei! (se uită la ceas) Acuşi trebuie să pice şi nevastă-mea. La drept vorbind, s-ar fi cuvenit să mă duc s-o aştept la gară, sărăcuţa. Însă n-am timp şi... şi-s ostenit. Ca să fiu sincer, nu mă prea bucur că vine. Adică, de bucurat, mă bucur, însă mi-ar fi părut mai bine să mai fi rămas o zi-două la maică-sa. O să aibă chef să stau toată seara cu ea, şi noi am hotărât ca după banchet să facem o mică plimbare... (tresare) Poftim, mă apucă tremuriciul. Mi-s nervii atât de încordaţi, încât pentru o nimica toată îmi vine să plâng! Nu, trebuie să mă ţin tare. Zău aşa!

(intră Tatiana Alexeevna, îmbrăcată cu un pardesiu şi o geantă de voiaj atârnată pe umăr)

ŞIPUCIN: Asta-i bună! Vorbeşti de lup şi lupu-i la uşă!

TATIANA ALEXEEVNA: Dragul meu!... (vine fuga la bărbatul ei. Se sărută îndelung)

ŞIPUCIN: Tocmai vorbeam de tine... (se uită la ceas)

TATIANA ALEXEEVNA (gâfâind): Ţi-a fost dor de mine? Eşti sănătos? Nici n-am fost pe acasă. Am venit de la gară de-a dreptul aici. Am să-ţi povestesc atâtea... atâtea... că n-am mai putut răbda... Nici nu-mi scot haina... Am intrat numai pentru o clipă. (către Hirin) Bună ziua, Kuzma Nikolaici! (către bărbatu-său) Acasă-s toate în ordine?

ŞIPUCIN: Da, toate. Ştii? În săptămâna asta, cât ai lipsit, te-ai îngrăşat, te-ai făcut mai frumoasă... Ei, cum ai călătorit?

TATIANA ALEXEEVNA: Minunat! Mama şi Katia îţi trimit salutări. Vasili Andreici mi-a spus să te sărut. (îl sărută) Mătuşa ţi-a trimis un borcan cu dulceaţă. Toţi sunt supăraţi că nu le

scrii. Zina îţi trimite sărutări. (îl sărută iar) Vai! De-ai şti, ce-a fost acolo! Ce-a fost acolo! Mi-e şi groază să-ţi povestesc! Vai, ce-a fost! Dar citesc în ochii tăi că nu te prea bucuri că mă vezi!

ŞIPUCIN: Dimpotrivă... Draga mea... (o sărută)

(Hirin tuşeşte furios)

TATIANA ALEXEEVNA (oftează): Biata Katia! Îmi pare aşa de rău de ea! Aşa de rău!

ŞIPUCIN: Draga mea, azi e jubileul băncii, dintr-o clipă în alta poate să pice delegaţia membrilor băncii, şi tu nu eşti îmbrăcată.

TATIANA ALEXEEVNA: Nu, zău!... Jubileul băncii? Felicitările mele, domnilor! Vă urez... Vasăzică azi aveţi adunare, banchet! ... Asta îmi place. Şi adresa aceea minunată cu care ţi-ai bătut atâta vreme capul, ca s-o compui pentru membrii băncii, au să ţi-o citească azi?

(Hirin tuşeşte furios)

ŞIPUCIN (stingherit): Draga mea, e preferabil să nu vorbim de asta... Zău c-ai face mai bine să te duci acasă.

TATIANA ALEXEEVNA: Îndată-îndată. Numai un minut. Să-ţi povestesc şi plec. S-o iau de la început. Ei... îţi aduci aminte că atunci când m-ai condus la gară m-am aşezat lângă o cucoană grasă şi am început să citesc. Cum ştii, nu-mi place să intru în vorbă în tren. Cale de trei staţii am tot citit şi n-am schimbat o vorbă cu nimeni... Ei... s-a făcut seară, au început să-mi treacă prin cap tot felul de gânduri şi să-mi fie frică. În faţa mea şedea un tânăr destul de bine. Unul oacheş, frumuşel... Ei, am intrat în vorbă... A mai venit un marinar şi apoi un student... (râde) Le-am spus că nu-s măritată... Să fi văzut cum au început să-mi facă curte! Au glumit cu mine până la miezul nopţii. Cel oacheş spunea anecdote pline de haz, iar marinarul cânta tot timpul. Mă durea stomacul de-atâta râs. Şi când marinarul – oh, marinarii ăştia! – când marinarul a aflat din întâmplare că mă cheamă Tatiana, ştii ce-a început să cânte? (cântă îngroşându-şi glasul) „Oneghin, n-am să-ţi tăinuiesc, pe Tatiana o iubesc!”. (râde cu hohote)

(Hirin tuşeşte furios)

ŞIPUCIN: Taniuşa, îmi pare că-l stingherim pe Kuzma Nikolaici. Ascultă, draga mea, du-te mai bine acasă... Îmi povesteşti tu mai pe urmă...

TATIANA ALEXEEVNA: Nu face nimic. Las’ să asculte şi el, că-i

foarte interesant. Isprăvesc numaidecât. La gară, m-a aşteptat Serioja. Se întâlnise acolo cu un tânăr, îmi pare că era inspector financiar... Arăta destul de bine şi era drăguţ, mai cu seamă ochii... Serioja mi l-a prezentat şi am plecat toţi trei cu trăsura... Vremea era straşnic de frumoasă...

(din culise se aude larmă de glasuri:
„Nu-i voie! Nu-i voie! Ce doriţi?")
(intră Merciutkina)

MERCIUTKINA (în uşă, se apără cu mâinile): Ei asta-i!... Ce trageţi de mine? Am treabă chiar cu directorul!... (intră, către Şipucin) Am onoarea, Excelenţa Voastră. Sunt Nastasia Feodorovna Merciutkina, nevasta secretarului gubernial Merciutkin.

ŞIPUCIN: Şi ce doriţi?

MERCIUTKINA: Să binevoiţi să vedeţi, Excelenţa Voastră, bărbatul meu, secretarul gubernial Merciutkin, a fost bolnav timp de cinci luni de zile. Şi, în vreme ce el zăcea acasă şi-şi căuta de sănătate, l-au demisionat fără niciun motiv. Să vedeţi, Excelenţa Voastră, când m-am dus să-i ridic leafa, dumnealor au găsit de cuviinţă să-i scadă din leafă 24 ruble şi 36 copeici. „Da' pentru ce, mă rog?" i-am întrebat eu. „Păi, mi-au spus dumnealor, a tot luat de la casa de împrumut şi alţii au girat pentru el." „Cum aşa? Da' ce? A putut el să ia ceva fără să-mi ceară voie?" Păi, una ca asta nu se poate, Excelenţa Voastră! Eu îs femeie săracă. Mă întreţin şi eu de pe urma câtorva chiriaşi. Sunt şubredă, fără de apărare. Toţi mă obijduiesc şi n-aud o vorbă bună de la nimeni.

ŞIPUCIN: Îmi daţi voie... (îi ia din mână cererea şi o citeşte în picioare)

TATIANA ALEXEEVNA (către Hirin): Dar trebuie s-o iau de la capăt... Săptămână trecută, primesc pe neaşteptate o scrisoare de la mama. Îmi scria că un oarecare Grendilevski o cere în căsătorie pe soră-mea Katia. Tânărul este un om minunat, modest, însă fără nicio situaţie precisă şi niciun fel de mijloace de existenţă. Şi închipuie-ţi mata, că, din nenorocire, Katia se îndrăgostise de el. Ce putea face mama? Mi-a scris să vin îndată acolo şi să caut s-o influenţez pe Katia...

HIRIN (cu asprime): Mă rog, dumneavoastră m-aţi zăpăcit. Tot îi daţi înainte cu Katia, cu mama, de m-am încurcat şi nu mai înţeleg nimic.

TATIANA ALEXEEVNA: Ei şi, mare pagubă! Dumneata trebuie să asculţi când îţi vorbeşte o doamnă. Ce ai azi de eşti aşa de bosumflat! Nă-i fi cumva îndrăgostit? (râde)

ŞIPUCIN (către Merciutkina): Daţi-mi totuşi voie. Cum vine asta? Nu pricep nimic…

TATIANA ALEXEEVNA: Aha! Ai roşit. Vezi că eşti îndrăgostit?

ŞIPUCIN: Taniuşa dragă, treci pentru o clipă în biroul de alături. Vin şi eu îndată.

TATIANA ALEXEEVNA: Bine. (iese)

ŞIPUCIN: Nu înţeleg nimic. Doamnă, aţi nimerit greşit. De fapt cererea asta a dumitale nu ne priveşte pe noi. Ai dumneata bunătatea să te adresezi instituţiei unde a lucrat bărbatul dumitale.

MERCIUTKINA: Păi eu, tătucule, am fost cu cererea asta în cinci locuri şi n-au vrut să mi-o primească nicăieri. Îmi pierdusem capul de tot. Noroc de Boris Matveici, ginere-meu, care m-a învăţat să vin la dumneavoastră. „Mata, mamaie, mi-a spus el, adresează-te domnului Şipucin. E persoană cu trecere şi poate orice…” Ajutaţi-mă, Excelenţa Voastră!

ŞIPUCIN: Doamnă Merciutkina, noi nu putem face nimic pentru dumneata. Gândeşte-te şi matale. Din câte am înţeles, bărbatul matale a lucrat la o instituţie sanitară-militară de stat, pe când instituţia noastră este particulară, comercială, este o bancă. Cum de nu pricepi matale asta?

MERCIUTKINA: Excelenţa Voastră, am şi certificat medical că bărbatu-meu a fost bolnav. Iacătă-l. Aveţi bunătatea să vedeţi ce scrie…

ŞIPUCIN (nervos): Foarte bine. Te cred, cucoană. Însă îţi mai spun o dată: asta nu ne priveşte pe noi.

(în culise se aude râsul Tatianei Alexeevna apoi râsul unui bărbat)

ŞIPUCIN (privind spre uşă): Nici pe funcţionari nu-i lasă să lucreze! (către Merciutkina) E curios, ba chiar şi caraghios. Se poate ca bărbatul dumitale să nu ştie unde să te adresezi?

MERCIUTKINA: Excelenţa Voastră, bărbatu-meu n-are habar de nimic. El îi dă tot înainte cu: „Nu-i treaba ta! Pleacă de aici!” Ş-atâta tot…

ŞIPUCIN: Îţi repet, doamnă: bărbatul dumitale a lucrat într-o instituţie sanitară-militară, pe când aici e o bancă, o instituţie particulară, comercială.

MERCIUTKINA: Da-da-da!... Înţeleg, tătucule. Dacă-i aşa, primesc chiar să nu-mi daţi toţi banii deodată. Excelenţa Voastră, porunciţi să mi se dea acuma măcar 15 ruble.

ŞIPUCIN (oftează): Uff!

HIRIN: Andrei Andreici, aşa nu mai isprăvesc darea de seamă niciodată.

ŞIPUCIN: Numaidecât. (către Merciutkina) Nu te pot face să pricepi. Dar înţelege odată că, adresându-te nouă în chestia asta, e ca şi cum ai depune o cerere de divorţ la farmacie sau la biroul de marcat metale preţioase.

(bătaie în uşă, urmată de glasul Tatianei Alexeevna: Andrei, pot să intru?)

ŞIPUCIN (strigând): Aşteaptă, draga mea. Vin îndată. (către Merciutkina) Ce vină avem noi că ţi s-a plătit dumitale mai puţin? Şi apoi, doamnă, suntem ocupaţi. Avem azi un jubileu... Poate să înceapă să vină lume aici chiar acum... Aşa că mă ierţi mata...

MERCIUTKINA: Excelenţa Voastră, fie-vă milă de-o orfană! Sunt o biată femeie şubredă, fără de apărare... Sunt istovită de moarte. Şi judecă-te cu chiriaşii, şi umblă pentru bărbatu-tău, şi aleargă pentru gospodărie. Şi, pe deasupra, nici ginere-meu n-are slujbă.

ŞIPUCIN: Doamnă Merciutkina, eu... Nu, te rog să mă ierţi, dar... dar nu mai pot sta de vorbă cu dumneata! Simt că-mi vine ameţeală... Ne stingereşti pe noi şi-ţi pierzi şi dumneata vremea de pomană... (oftează; apoi aparte) E tâmpită rău. Zău aşa! (către Hirin) Kuzma Nikolaici, lămureşte-o mata, te rog, pe doamna Merciutkina...

(îi face semn cu mâna să-i facă vânt şi trece în biroul de alături)

HIRIN (se apropie de Merciutkina; cu asprime): Ce doreşti?

MERCIUTKINA: Sunt o biată femeie, şubredă, fără apărare... Poate că par voinică, însă dac-ai sta să mă cauţi, nu găseşti un mădular sănătos în mine. Abia de mă ţin pe picioare, iar poftă de mâncare n-am deloc. N-am băut azi decât o cafea, şi asta fără nicio plăcere.

HIRIN: Eu te-ntreb: ce doreşti?

MERCIUTKINA: Porunceşte, tătucule, să-mi dea 15 ruble, iar restul peste o lună.

HIRIN: Da' parcă ţi s-a spus lămurit că aicea-i bancă!

MERCIUTKINA: Da-da... La nevoie, pot arăta şi certificatul

medical.

HIRIN: Ce ai dumneata pe umeri? Cap sau ce naiba?

MERCIUTKINA: Drăguţule, eu cer ce mi se cuvine, după lege. N-am nevoie de banii altora.

HIRIN: Eu te întreb, madam: ce ai pe umeri, cap sau altceva? Ei, lua-m-ar dracu! Nu pot sta de vorbă cu dumneata! Sunt ocupat! (arătându-i uşa) Mă rog!...

MERCIUTKINA: Da' cu banii cum rămâne?...

HIRIN: Scurt. N-ai cap pe umeri, uite ce ai... (bate cu degetul întâi în masă şi apoi în frunte)

MERCIUTKINA (jignită): Ce e? Ia, te rog! Nevesti-tii să-i baţi aşa, nu mie. Eu îs nevastă de secretar de gubernie. Cu mine să nu vorbeşti aşa!

HIRIN (se înfurie, cu glasul scăzut): Ieşi afară!

MERCIUTKINA: O-ho-ho... Mai încet!

HIRIN (cu glasul scăzut): Dacă nu pleci chiar acum, trimit după portar. (bate din picior) Afară!...

MERCIUTKINA: Ia te rog! Nu mă sperii! Am mai văzut noi de-alde tine! Hodorogule!

HIRIN: De când sunt n-am văzut o muiere mai nesuferită... Uf! M-au apucat şi durerile de cap... (suflă din greu) Îţi mai spun o dată. Auzi, hârcă bătrână, dacă n-o ştergi de-aici, praful s-alege de tine. Nu mă scoate din sărite, că te schilodesc pentru câte zile mai ai! Fac moarte de om!

MERCIUTKINA: Degeaba te răţoieşti la mine! Nu mă tem! Am mai văzut eu ca tine!

HIRIN (deznădăjduit): De s-ar duce odată! Simt că-mi vine rău! Nu mai pot. (se întoarce la masă şi se aşază) A umplut toată banca de muieri şi nu-i chip să isprăvesc raportul. Nu-i chip!

MERCIUTKINA: Nu cer decât ce mi se cuvine, ceea ce mi se cuvine, după lege. Ian te uită, neruşinatul! Şade în pâslari într-o instituţie... Mitocanul!

(intră Şipucin şi Tatiana Alexeevna)

TATIANA ALEXEEVNA (intrând în urma bărbatului ei): Ne-am dus la o serată la familia Berejniţki, Katia purta o rochie de fular albastru ca cerul, cu dantelă spumoasă. Era cu gâtul decoltat... Ştii c-o prinde foarte bine coafura montantă. Am pieptănat-o chiar eu... După ce s-a îmbrăcat şi am pieptănat-o, era ca o bomboană.

ŞIPUCIN (pe care l-a şi apucat migrena): Da-da! O bomboană… Delegaţia poate sosi dintr-o clipă în alta.

MERCIUTKINA: Excelenţa Voastră!…

ŞIPUCIN (plictisit): Ce mai vrei? Ce doreşti?

MERCIUTKINA: Excelenţa Voastră!… (arătând spre Hirin) Uite ăsta… ăsta s-a bătut întâi cu degetul în frunte şi apoi a bătut în masă. Dumneavoastră aţi poruncit să descurce treaba cu banii mei, iar el îşi bate joc de mine şi-mi spune tot felul de vorbe. Sunt o biată femeie şubredă, fără apărare…

ŞIPUCIN: Bine, doamnă, am s-o descurc eu. Am să iau măsuri dar nu acum, altă dată! Acuma, te rog, pleacă. (aparte) M-apucă criza de gută.

HIRIN (se apropie de Şipucin şi-i spune încet): Andrei Andreici, ce înseamnă asta? Lăsaţi-mă vă rog, să trimit după portar să-i facă vânt.

ŞIPUCIN (speriat): Nu, nu! Are să facă gălăgie. Şi-n casa asta sunt o mulţime de chiriaşi…

MERCIUTKINA: Excelenţa Voastră!…

HIRIN (cu glas tânguitor): Dar mai am de isprăvit raportul. N-am să pot să-l dau gata!… (se întoarce la masa lui) Nu mai pot.

MERCIUTKINA: Excelenţa Voastră, cum rămâne cu banii? Că mare nevoie mai am azi de ei.

ŞIPUCIN (indignat, aparte): Ne-mai-po-me-nit de scârboasă muiere! (către Merciutkina, moale) Ţi-am mai spus, aici e bancă, instituţie comercială particulară…

MERCIUTKINA: Faceţi-vă o pomană cu mine, Excelenţa Voastră… Fiţi pentru mine ca un tată!… Dacă n-ajunge certificatul medical, vă pot aduce şi o adeverinţă de la secţie. Porunciţi, vă rog, să-mi dea banii!

ŞIPUCIN (oftând din greu): Oof!

TATIANA ALEXEEVNA (către Merciutkina): Mătuşică, ţi s-a spus doar că stingherești lumea, zău aşa! Nu ştiu ce fel de om eşti dumneata!…

MERCIUTKINA: Măicuţă, frumoasa mea, n-are cine umbla pentru mine. Numai vorba vine că beau şi mănânc. Am băut azi cafeaua fără niciun gust.

ŞIPUCIN (gata să leşine): Câţi bani vrei să primeşti?

MERCIUTKINA: 24 de ruble şi 36 de copeici.

ŞIPUCIN: Bine!… (scoate din portofel 25 de ruble şi-i întinde) Uite, ai 25 ruble. Ia-le şi… pleacă…

(Hirin tuşeşte furios)

MERCIUTKINA: Mulţumesc cu plecăciune Excelenţei Voastre... (ascunde banii)

TATIANA ALEXEEVNA (se aşază lângă bărbatul ei, se uită la ceas): E totuşi timpul să mă duc acasă... Dar n-am isprăvit încă povestea. Numai o clipă... Isprăvesc şi plec... Ce-a mai fost! Vai, ce-a mai fost!... Şi aşa... Ne-am dus la serată la familia Berejniţki... A fost destul de bine, vesel, însă nu prea. Era acolo, fireşte, şi Grendilevski, adoratorul Katiei... Cu Katia vorbisem înainte. M-am pus pe capul ei, am plâns. În sfârşit, chiar în seara aceea a avut o explicaţie cu Grendilevski şi l-a refuzat... Ei, mi-am zis eu, toate s-au aranjat cum nu se poate mai bine: am liniştit-o pe mama, am salvat-o pe Katia, acuma mi-am luat de o grijă... Şi ce crezi că s-a întâmplat? Înainte de masă, mă plimbam cu Katia pe o alee, şi deodată... (tulburată) Deodată auzim o împuşcătură... Nu, nu pot vorbi de asta cu sânge rece. (îşi face vânt cu batista) Nu, nu pot!

ŞIPUCIN (oftează): Uff!

TATIANA ALEXEEVNA (plânge): Alergăm spre boschet... Şi în faţa noastră zăcea bietul Grendilevski, cu pistolul în mână...

ŞIPUCIN: Nu. Nu mai pot îndura! (către Merciutkina) Ei, ce mai vrei acuma?

MERCIUTKINA: Excelenţa Voastră, n-ar fi oare chip cumva să intre bărbatu-meu înapoi în slujbă?

TATIANA ALEXEEVNA (plângând): A nimerit drept în inimă... Uite aici... Katia, sărăcuţa, a leşinat... Iar el s-a speriat îngrozitor şi... m-a rugat să trimit după doctor. Doctorul a venit numaidecât şi... l-a salvat pe bietul nenorocit.

MERCIUTKINA: Excelenţa Voastră, n-ar fi chip să intre bărbatu-meu înapoi în slujbă?

ŞIPUCIN: Nu, nu mai pot răbda. (îl podideşte plânsul) Nu mai pot! (deznădăjduit, întinde amândouă mâinile spre Hirin) Dă-o afară! Te rog, dă-o afară!

HIRIN (apropiindu-se de Tatiana Alexeevna): Ieşi afară!...

ŞIPUCIN: Nu pe dânsa, ci pe astălaltă. Pe femeia asta îngrozitoare... (arată către Merciutkina) Pe astălaltă!

HIRIN (nu-l înţelege; mai departe, către Tatiana Alexeevna): Marş de-aici!... (bătând din picior) Ieşi afară!

TATIANA ALEXEEVNA: Cum? Ce-i cu dumneata? Ai înnebunit?

ŞIPUCIN: E îngrozitor. Sunt un om nenorocit! Dă-o afară! Dă-o

afară!

HIRIN (către Tatiana Alexeevna): Ieşi afară! Te stâlcesc, te schilodesc! Te omor!…

TATIANA ALEXEEVNA (fugind de el, iar el după dânsa): Cum de îndrăzneşti să faci una ca asta? Mojicule! (strigă) Andrei! Salvează-mă, Andrei! (ţipă întruna)

ŞIPUCIN (aleargă după amândoi): Încetaţi odată! Vă rog! Mai încet! Mă nenorociţi!

HIRIN (alergând, de data asta după Merciutkina): Ieşi afară! Puneţi mâna pe ea! Faceţi-o harcea-parcea!…

ŞIPUCIN (ţipă): Încetaţi! Vă rog! Vă implor!

MERCIUTKINA: Of, sfinte Dumnezeule! (începe să urle) Doamne sfinte!…

TATIANA ALEXEEVNA (ţipă): Ajutor! Ajutor! Vai, vai!… Mi-e rău!… Mi-e rău!… (sare pe un scaun, iar de pe scaun cade pe canapea şi geme înfundat)

HIRIN (fuge după Merciutkina): Bateţi-o! Stâlciţi-o în bătaie! Înjunghiaţi-o!

MERCIUTKINA: Văleu, văleu, Doamne! Mi se face negru înaintea ochilor! Of! (leşină în braţele lui Şipucin)

(bătaie în uşă. Un glas din culise: Delegaţia)

ŞIPUCIN: Delegaţie… reputaţie… ocupaţie…

HIRIN (bătând din picior): Afară! Lua-m-ar dracu… (îşi suflecă mânecile) Lăsaţi-o pe mâna mea, c-o omor!

(Intră delegaţia, alcătuită din cinci oameni, toţi în frac. Unul ţine în mână adresa, legată în scoarţe de catifea, altul cupa de argint. În uşa care dă în birouri se îngrămădesc funcţionarii. Tatiana Alexeevna zace pe canapea. Merciutkina e tot în braţele lui Şipucin. Amândouă femeile gem.)

UN MEMBRU AL BĂNCII (citeşte cu glas tare): Mult stimate şi dragă Andrei Andreevici! Aruncând o privire retrospectivă asupra trecutului instituţiei noastre financiare şi trecând în revistă cu mintea trează istoricul dezvoltării ei treptate, impresia pe care o vom reţine de aici va fi îmbucurătoare în cel mai înalt grad. E adevărat că la începutul existenţei băncii, având în vedere capitalul iniţial restrâns, lipsa de operaţiuni serioase, cât şi nedeterminarea precisă a scopurilor, se punea în mod acut întrebarea pe care şi-a pus-o Hamlet: „A fi sau a nu

fi?” Şi într-o vreme au răsunat chiar glasuri pentru închiderea băncii. Dar iată că în capul instituţiei aţi venit dumneavoastră. Pregătirea dumneavoastră, cum şi energia şi tactul care vă caracterizează au fost cauza succesului neobişnuit şi a înfloririi nemaipomenite a băncii. Reputaţia băncii... (tuşeşte) Reputaţia băncii...

MERCIUTKINA (geme): Of! Of!

TATIANA ALEXEEVNA (geme): Apă! Apă!

UN MEMBRU AL BĂNCII: Reputaţia... (tuşeşte) Reputaţia băncii a fost ridicată de dumneavoastră la o asemenea înălţime, încât instituţia noastră poate rivaliza astăzi cu cele mai bune instituţii din străinătate...

ŞIPUCIN: Delegaţie... reputaţie... ocupaţie... În calmul serii răcoroase, doi prieteni discutau chestii foarte serioase... Să nu-mi spui că ţi-ai pierdut tinereţea, că gelozia-mi n-o mai poţi îndura...

UN MEMBRU AL BĂNCII (urmează cu sfiiciune): Apoi, aruncând o privire obiectivă asupra prezentului, noi, mult stimate şi dragă Andrei Andreevici... (cu glasul scăzut) Dacă-i aşa, venim mai târziu... Da, mai bine venim mai târziu... (fâstâcită de tot, delegaţia iese)

CORTINA

Vodevilul Jubileul este o adaptare după nuvela O fiinţă fără apărare (1887). A fost scris de Cehov în decembrie 1891. În februarie 1892 a căpătat aprobarea cenzurii şi apoi a fost litografiat de S. F. Rassohin (Moscova, 1892). În decembrie 1901, Cehov a făcut unele modificări în textul piesei pentru culegerea de Opere, vol. VII, din 1902. În legătură cu aceasta, Cehov îi scrie lui A. F. Marks (25 decembrie 1901): „Odată cu corectura (vodevilului Nunta), voi trimite şi vodevilul Jubileul care va intra de asemenea în vol. VII. Am făcut modificările necesare.” Publicăm textul din 1902.

Pescăruşul

COMEDIE ÎN PATRU ACTE

(1896)

Traducere de Moni Ghelerter şi R. Teculescu

PERSONAJE:

IRINA NIKOLAEVNA ARKADINA, după soţ, Trepleva, artistă
KONSTANTIN GAVRILOVICI TREPLEV, tânăr, fiul ei
PIOTR NIKOLAEVICI SORIN, fratele ei
NINA MIHAILOVNA ZARECINAIA, tânără. fiica unui proprietar bogat
ILIA AFANASIEVICI ŞAMRAEV, locotenent în retragere, administrator la Sorin
POLINA ANDREEVNA, soţia lui
MAŞA, fiica lui
BORIS ALEXEEVICI TRIGORIN, scriitor
EVGHENI SERGHEEVICI DORN, medic
SEMION SEMIONOVICI MEDVEDENKO, învăţător
IAKOV, argat
Un bucătar. O fată în casă.

Acţiunea se petrece la conacul lui Sorin. Între actul al treilea şi al patrulea trec doi ani.

ACTUL ÎNTÂI

Un colţ al parcului de pe moşia lui Sorin. O alee largă porneşte de la scenă spre fundul parcului, către malul unui lac. Dar de vreme ce o scenă improvizată a fost ridicată pentru spectacol tocmai în faţa lacului, acesta nu se vede deloc. În stânga şi dreapta scenei tufişuri. Câteva scaune, o măsuţă.

Puţin după asfinţitul soarelui. Pe scenă, după cortina lăsată, Iakov şi alţi argaţi. Se aude zgomot şi tuse. Maşa şi Medvedenko vin din stânga, întorcându-se de la o plimbare.

MEDVEDENKO: De ce umbli totdeauna în negru?

MAŞA: Port doliul vieţii mele. Sunt nefericită.

MEDVEDENKO: De ce? (îngândurat) Nu înţeleg… Eşti sănătoasă, iar tatăl dumitale, deşi nu e bogat, nu duce lipsă de nimic. Viaţa mea e mult mai grea decât a dumitale. Primesc cu totul douăzeci şi trei de ruble pe lună. Din ei îmi mai reţin ceva şi pentru pensie şi totuşi nu port doliu. (se aşază)

MAŞA: Nu e vorba de bani. Şi săracul poate fi fericit.

MEDVEDENKO: Asta în teorie. În practică însă e cu totul altfel. Din salariul meu de numai douăzeci şi trei de ruble, trebuie să mâncăm şi să bem, şi suntem mulţi: eu, mama, două surori şi un frate… Ceai şi zahăr ne trebuie? Tutun ne trebuie? Descurcă-te cum ştii!…

MAŞA (cu privirile spre scenă): În curând o să înceapă spectacolul.

MEDVEDENKO: Da. O să joace Zarecinaia, iar piesa e de Konstantin Gavrilovici. Se iubesc, şi astăzi sufletele lor se vor contopi în dorinţa de a da o imagine artistică unică. Sufletele noastre însă, al dumitale şi al meu, n-au puncte comune. Eu te iubesc şi de dorul dumitale nu pot sta acasă. În fiecare zi fac pe jos până la dumneata şase verste la dus şi şase la întors, şi nu întâmpin decât indiferenţă. E lesne de înţeles. Eu n-am mijloace şi am familie grea… Nu se mărită cineva cu un om care n-are nici el ce mânca!

MAŞA: Fleacuri. (prizează tabac) Dragostea dumitale mă înduioşează, dar eu nu pot să-ţi răspund la fel. Asta-i tot. (îi întinde tabachera) Te rog…

MEDVEDENKO: Mulţumesc. Nu iau.

(pauză)

MAŞA: E zăduf. La noapte sigur că o să fie furtună. Dumneata

ori faci filozofie, ori vorbeşti despre bani. Pentru dumneata nu există mai mare nenorocire decât sărăcia. Pentru mine e de mii de ori mai uşor să umbli în zdrenţe şi să cerşeşti decât... Dar dumneata nu poţi înţelege aşa ceva...

(prin dreapta intră Sorin şi Treplev)

SORIN (sprijinindu-se în baston): Eu nu mă simt în apele mele la ţară, dragul meu, şi se înţelege de la sine că n-am să mă obişnuiesc niciodată aici. Aseară m-am culcat la zece şi m-am trezit azi la nouă, cu senzaţia că de-atâta somn mi s-a lipit creierul de fundul capului, şi aşa şi pe dincolo. (râde) După masă, nu ştiu cum, dar iar m-a furat somnul şi acum mă simt frânt! E un fel de coşmar, cum s-ar zice...

TREPLEV: Adevărat! Tu trebuie să trăieşti la oraş. (văzându-i pe Maşa şi Medvedenko) Au să vă cheme când va începe. Acum nu e voie să staţi aici. Plecaţi, vă rog.

SORIN (către Maşa): Maria Ilinişna, fii bună şi roagă-l pe tatăl dumitale să spună să dea drumul câinelui! Altfel, urlă iar. Soră-mea n-a închis ochii toată noaptea.

MAŞA: Vorbiţi dumneavoastră cu tata, că eu nu vorbesc. Pe mine vă rog să mă scutiţi! (lui Medvedenko) Haidem!

MEDVEDENKO (lui Treplev): Atunci să ne anunţaţi când o să-nceapă.

(amândoi pleacă)

SORIN: Prin urmare, iar o să urle câinele toată noaptea! Vezi, asta e! Niciodată n-am trăit la ţară după cum am vrut. Se întâmpla să iau concediu câte douăzeci şi opt de zile, şi veneam aici să mă odihnesc. Dar atât mă scoteau din fire cu tot felul de prostii, încât simţeam nevoia să plec în aceeaşi zi. (râde) Totdeauna am plecat cu plăcere de-aici... Dar acum, de când am ieşit la pensie, cum s-ar zice, nu mai am unde să mă duc. Vreau, nu vreau, trebuie să trăiesc aici...

IAKOV (lui Treplev): Noi, Konstantin Gavrilîci, ne ducem să ne scăldăm.

TREPLEV: Bine, dar peste zece minute să fiţi la locurile voastre. (se uită la ceas) O să-nceapă în curând.

IAKOV: Am înţeles. (pleacă)

TREPLEV (aruncând o privire asupra scenei): Ăsta-i tot teatrul. Cortina, culisele, întâia, a doua, şi încolo nimic. Niciun fel de decor. Fundalul ni-l dau lacul şi zarea. Vom ridica cortina la opt şi jumătate precis, când răsare Luna.

SORIN: Minunat.

TREPLEV: Dacă Zarecinaia întârzie, pierdem tot efectul. Ar fi trebuit să fie aici. Tatăl şi mama ei vitregă se ţin scai de ea. I-ar fi mai uşor să scape dintr-o închisoare decât să plece de-acasă! (îi îndreaptă lui Sorin cravata) Barba ţi-e zbârlită şi părul ciufulit. Ar trebui să te mai tunzi…

SORIN (pieptănându-şi barba): Asta-i tragedia vieţii mele. Şi în tinereţe aveam o mutră de parcă aş fi fost veşnic beat şi aşa şi pe dincolo. N-am plăcut niciodată femeilor. (se aşază) De ce o fi îmbufnată soră-mea?

TREPLEV: De ce? Se plictiseşte. (se aşază alături de el) E geloasă. E pornită împotriva mea, împotriva spectacolului, împotriva piesei mele, pentru că nu joacă ea, ci Zarecinaia. Nici nu ştie ce-i cu piesa mea, dar o şi detestă!

SORIN (râde): Ei şi tu! Sari dincolo de cal…

TREPLEV: Îi e ciudă că, uite, pe scena asta mică, Zarecinaia o să aibă succes şi nu ea! (se uită la ceas) Mama mea este o curiozitate psihologică. Desigur, are talent, e inteligentă, e în stare să plângă când citeşte o carte, îl ştie pe Nekrasov în întregime pe dinafară, îngrijeşte de bolnavi ca un înger, dar încearcă s-o lauzi pe Eleonora Duse în faţa ei! Oho-ho! Trebuie s-o lauzi numai pe ea, să scrii numai despre ea, să o aclami, să fii încântat de jocul ei neîntrecut în „Dama cu camelii” sau în „Beţia vieţii”, şi cum aici, la ţară, nu se găseşte o asemenea „beţie”, se plictiseşte, se înfurie, toţi suntem duşmanii ei, toţi suntem vinovaţi. Apoi e superstiţioasă, se teme de trei lumânări, de numărul treisprezece… E zgârcită. Ştiu sigur că are la banca din Odesa şaptezeci de mii de ruble, dar dacă-i ceri un împrumut, începe să plângă.

SORIN: Ţi-a intrat în cap că piesa ta n-o să-i placă mamei tale, şi ai început să te frământi, cum s-ar zice. Fii liniştit. Maică-ta te adoră!

TREPLEV (rupând petalele unei flori): Mă iubeşte – nu mă iubeşte, mă iubeşte – nu mă iubeşte. (râde) Vezi? Maică-mea nu mă iubeşte. Cum să mă iubească dacă ea vrea să trăiască, să iubească, să poarte bluze de culoare deschisă, iar eu am douăzeci şi cinci de ani şi-i amintesc mereu că nu mai e tînără? Când nu sunt lângă ea, are numai treizeci şi doi de ani, iar când sunt – patruzeci şi trei. De asta mă urăşte. Pe de altă parte, ştie că nu admit teatrul. Ea iubeşte teatrul şi i se pare că jucând stă

în slujba omenirii, a artei sfinte. După părerea mea, teatrul contemporan e numai rutină şi prejudecată. Când se ridică cortina şi în lumina rampei, în încăperile cu trei pereţi, aceste mari talente, preoţii artei sfinte, ne arată cum mănâncă oamenii, cum beau, cum iubesc, cum umblă, cum sunt îmbrăcaţi; când din scene şi fraze vulgare se căznesc să scoată o morală, o biată morală pe-nţelesul tuturor, folositoare în viaţa de toate zilele; când în mii de variaţiuni îmi servesc mereu acelaşi lucru şi numai acelaşi lucru, îmi vine să fug, şi fug aşa cum a fugit Maupassant din faţa turnului Eiffel, care-i strivea creierul cu absurditatea lui!

SORIN: Nu se poate trăi fără teatru.

TREPLEV: Trebuie căutate forme noi. Şi dacă aceste forme noi nu sunt, mai bine să nu mai fie nimic. (se uită la ceas) Îmi iubesc mama, o iubesc mult, dar duce o viaţă nesocotită. Îl târăşte mereu după ea pe scriitorul ăla, numele ei este comentat prin gazete şi toate astea mă obosesc. Uneori vorbeşte în mine egoismul muritorului de rând şi îmi pare rău că mama mea e o artistă cunoscută. Mi se pare că dacă ar fi o femeie obişnuită, aş fi mai fericit. Spune, unchiule, există o situaţie mai stupidă şi mai disperată decât asta? La mama, deseori erau invitaţi artiştii şi scriitorii celebri. Printre ei numai eu nu eram nimic şi eram îngăduit numai pentru că eram fiul ei. Dar cine sunt eu? Ce sunt? Am părăsit universitatea după trei ani din motive de forţă majoră, cum s-ar spune. Nu am niciun talent, niciun ban, iar pe paşaportul meu sunt trecut ca târgoveţ din Kiev. De altfel, tata era un târgoveţ din Kiev, deşi era şi el un artist cunoscut. De aceea când în salonul mamei toţi artiştii şi scriitorii îmi dădeau o atenţie binevoitoare, mi se părea că privirile lor îmi măsurau nimicnicia, le ghiceam gândurile şi mă simţeam umilit...

SORIN: Spune-mi, te rog, ce fel de om e romancierul ăsta? Nu poţi să-l înţelegi. Tace mereu.

TREPLEV: E un om deştept, simplu, dar, hai să zicem, puţin melancolic. Foarte cumsecade. N-are nici patruzeci de ani, dar e celebru şi sătul de celebritate... În ce priveşte scrierile lui... cum să-ţi spun? Sunt drăguţe. Are talent... dar... după Tolstoi sau Zola, nu-ţi mai vine să-l citeşti pe Trigorin.

SORIN: Mie, frate, îmi plac literaţii. Cândva îmi doream cu ardoare două lucruri: să mă însor şi să ajung literat. Dar n-am izbutit nici una, nici alta. Dar e plăcut să fii chiar şi un literat mai

mărunt, la urma urmei...

TREPLEV (ascultând): Aud paşi... (îl îmbrăţişează pe Sorin) Nu pot să trăiesc fără ea... Până şi zgomotul paşilor ei mă încântă... Sunt nebun de fericire!... (merge repede întru întâmpinarea Ninei Zarecinaia, care intră) Vraja mea, visul meu...

NINA (emoţionată): Cred că n-am întârziat... Sigur că nu...

TREPLEV (sărutându-i mâinile): Nu, nu, nu...

NINA: Toată ziua am fost neliniştită. M-am frământat îngrozitor. Mă temeam că tata n-o să mă lase... Dar a plecat adineauri cu mama mea vitregă. Cerul era roşu şi începuse să răsară Luna. Am gonit calul până aici, nu glumă! (râde) Dar îmi pare bine! (îi strânge ca putere mâna lui Sorin)

SORIN (râzind): Mi se pare că-ţi sunt cam plânşi ochişorii... Ehe-he, nu e bine!

NINA: Vezi că... Abia mai pot să respir. Plec peste o jumătate de oră. Trebuie să ne grăbim. Nu pot, nu pot! Pentru Dumnezeu, nu mă faceţi să întârzii! Tata nu ştie că sunt aici.

TREPLEV: Într-adevăr, ar trebui să începem. Să chemăm toată lumea!

SORIN: Mă duc să-i chem, cum s-ar zice. Chiar acum. (se îndreaptă spre ieşirea din dreapta, cântând) „Spre Franţa porniră doi grenadiri...”[13] (priveşte în jurul lui) Odată am cântat asta şi un substitut de procuror mi-a spus: „Dumneavoastră, Excelenţă, aveţi o voce foarte puternică”. Apoi s-a mai gândit şi a adăugat: „... dar... respingătoare”. (râde şi pleacă)

NINA: Tatăl meu şi soţia lui nu mă lasă să vin aici. Ei spun că la voi e o atmosferă boemă... Le e teamă ca nu cumva să mă fac artistă... Dar pe mine mă atrage lacul ăsta ca pe un pescăruş... Sufletul mi-e plin de dumneata. (priveşte în jurul ei)

TREPLEV: Suntem singuri.

NINA: Mi se pare că e cineva pe-acolo.

TREPLEV: Nu-i nimeni. (o sărută)

NINA: Ce copac e ăsta?

TREPLEV: Un ulm.

NINA: De ce-i aşa de întunecat?

TREPLEV: E seară şi toate lucrurile se întunecă. Te rog din suflet, nu pleca devreme.

NINA: Nu se poate!

TREPLEV: Şi dac-aş veni eu la dumneata, Nina? Dacă aş sta toată noaptea în grădină şi aş privi spre fereastra dumitale?

NINA: Nu se poate. Te-ar vedea paznicul… Trezor nu s-a obişnuit încă cu dumneata, şi o să latre.

TREPLEV: Te iubesc.

NINA: Sssst!

TREPLEV (auzind paşi): Cine e? Dumneata eşti, Iakov?

IAKOV (din spatele cortinei): Da, eu sunt.

TREPLEV: Treceţi la locurile voastre! E vremea. Răsare Luna?

IAKOV: Da.

TREPLEV: Spirt ai? Dar pucioasă? Ţine minte, când se vor arăta ochii ăia roşii, trebuie să miroasă a pucioasă! (către Nina) Intră, te rog. Totul e pregătit. Eşti emoţionată?

NINA: Da, foarte! Nu mi-e teamă de mama dumitale, dar ştiu că e şi Trigorin de faţă… Mi-e frică şi mi-e ruşine să joc în faţa lui… Un scriitor celebru… E tânăr?

TREPLEV: Da!

NINA: Ce povestiri minunate scrie!

TREPLEV (rece): Nu ştiu. Nu le-am citit.

NINA: Piesa dumitale e greu de jucat. Nu are personaje vii.

TREPLEV: Ce înseamnă „personaje vii”? Nu trebuie să înfăţişăm viaţa aşa cum e, sau cum ar trebui să fie, ci cum ne-o închipuim în visurile noastre!

NINA: Piesa dumitale are prea puţină acţiune. Numai literatură. Şi, după părerea mea, într-o piesă trebuie să existe neapărat şi dragoste… (se retrag amândoi în dosul cortinei)

(intră Polina Andreevna şi Dorn)

POLINA ANDREEVNA: E umezeală. Întoarce-te şi pune-ţi galoşii.

DORN: Mi-e cald.

POLINA ANDREEVNA: N-ai grijă de sănătatea dumitale? Asta e încăpăţânare! Eşti doctor şi ştii prea bine că umezeala nu-ţi face bine, dar îţi place să mă chinuieşti; ieri ai stat dinadins toată seara pe terasă…

DORN (fredonează): „Nu-mi spune că te-a pierdut tinereţea”…

POLINA ANDREEVNA: Te-a prins atât de mult discuţia cu Irina Nikolaevna, încât nici n-ai mai simţit frigul! Mărturiseşte că-ţi place…

DORN: Am cincizeci şi cinci de ani!

POLINA ANDREEVNA: Ce are a face? Pentru un bărbat asta nu înseamnă bătrâneţe. Eşti încă bine şi tot mai placi femeilor.

DORN: Unde vrei să ajungi?

POLINA ANDREEVNA: Toţi sunteţi la fel. În faţa unei actriţe, toţi sunteţi la pământ!

DORN (fredonează): „În faţa ta sunt iarăşi”… Dacă în societate artiştii sunt iubiţi şi trataţi altfel decât negustorii, de pildă, asta e în firea lucrurilor, asta înseamnă idealism.

POLINA ANDREEVNA: Femeile şi-au pierdut întotdeauna capul după dumneata şi ţi s-au aruncat de gât. Şi ăsta e idealism?

DORN (dând din umeri): Ei şi? În purtarea femeilor faţă de mine au fost multe lucruri frumoase, în primul rând ele ţineau la mine pentru că eram un doctor bun. Îţi mai aduci aminte că acum zece-cincisprezece ani eram singurul mamoş de încredere din tot ţinutul? Şi afară de asta, am fost totdeauna un om cinstit!

POLINA ANDREEVNA (îi apucă mâna): Dragul meu!

DORN: Mai încet. Uite-i că vin.

(intră Arkadina la braţ cu Sorin, apoi Trigorin, Şamraev, Medvedenko şi Maşa)

ŞAMRAEV: În 1873, la bâlciul de la Poltava, jocul ei era uimitor. O adevărată minune! Doamne, cum mai juca! Nu ştiţi cumva pe unde o mai fi acum comicul Ciadin, Pavel Semionovici? În rolul lui Raspliuiev era neîntrecut. Era mai bine ca Sadovski, v-o jur, stimată doamnă! Pe unde o mai fi acum?

ARKADINA: Mă întrebi întotdeauna de oameni care au trăit înainte de potop! N-am de unde să ştiu! (se aşază)

ŞAMRAEV (oftând): Paşka Ciadin! Nu mai sunt actori ca el! Teatrul a decăzut, Irina Nikolaevna! Înainte erau stejari puternici, azi nu mai sunt decât cioturi.

DORN: Azi, într-adevăr, sunt puţine talente strălucite, dar actorul mijlociu e acum cu mult mai bun!

ŞAMRAEV: Nu sunt de părerea dumitale. Dar în cele din urmă, asta e o chestie de gust. De gustibus aut bene, aut nihil[14]…

(Treplev iese de după estradă)

ARKADINA (fiului său): Nu începe, dragul meu?

TREPLEV: Numaidecât. V-aş ruga numai să aveţi puţină răbdare.

ARKADINA (recitând din Hamlet):

Dar fiul meu, opreşte… ochii parcă
Pe dos mi i-ai întors acum, şi văd
Până-n străfundul fiinţei mele-atâtea pete
Că mă întreb: se vor mai şterge-odată?…

TREPLEV (recitând din Hamlet):

Mă-ntreb de ce păcatului te-ai dat
Iubire în mocirlă căutând?

(se aude sunetul cornului de după estradă)

TREPLEV: Domnilor, începe! Vă rog, atenţie! (pauză) Încep! (bate cele trei lovituri şi vorbeşte cu glas apăsat) O, voi umbre străvechi şi venerate ce vă ridicaţi în noapte deasupra acestui lac, adormiţi-ne ca să visăm ce va fi peste două sute de mii de ani!

SORIN: N-o să mai fie nimic peste două sute de mii de ani.

TREPLEV: Atunci, acest nimic să ni-l arate...

ARKADINA: Fie! Am adormit.

(se ridică cortina; se vede lacul; Luna e deasupra orizontului şi se oglindeşte în apă; pe-o piatră mare stă Nina Zarecinaia, îmbrăcată toată în alb)

NINA: Oamenii, leii, vulturii şi potârnichile, renii cu coarne înrămurate, gâştele, păianjenii, peştii cei tăcuţi ai apelor, stelele de mare şi cele ce nu puteau fi văzute cu ochiul liber, într-un cuvânt toate vietăţile, toate, toate s-au stins după ce-au încheiat tristul cerc al vieţii lor... Sunt mii de veacuri de când pământul nu mai poartă nicio fiinţă vie, şi această biată Lună în zadar îşi mai aprinde candela. Cocorii nu se mai trezesc ţipând în luncă şi cărăbuşii nu se mai aud prin crânguri de tei. E frig, frig, frig... E pustiu, pustiu, pustiu... E înfricoşător, înfricoşător, înfricoşător... (pauză) Trupurile fiinţelor vii s-au desfăcut în pulbere şi materia cea veşnică le-a prefăcut în pietre, în apă, în nori, iar sufletele tuturor s-au contopit într-unul singur. Şi sufletul lumii sunt eu... Eu... În mine e sufletul lui Alexandru cel Mare şi al lui Cezar, şi al lui Shakespeare, şi al lui Napoleon, şi sufletul celei din urmă lipitori. În mine conştiinţa oamenilor s-a contopit cu instinctele animalelor şi îmi amintesc totul, totul, totul şi retrăiesc în mine fiecare viaţă în parte.

(se ivesc focuri jucăuşe)

ARKADINA (încet): E ceva decadent.

TREPLEV (cu un ton plin de rugăminte şi mustrare): Mamă!...

NINA: Sunt singură. O dată la o sută de ani deschid buzele pentru a vorbi, glasul meu răsună trist în pustiul acesta şi nimeni nu mă aude... Nici voi, palide focuri jucăuşe, nu mă auziţi... Mlaştina putredă vă naşte spre dimineaţă şi rătăciţi până-n zori, dar fără gânduri, fără voinţă, fără fiorul vieţii.

Temându-se ca în voi să nu se aprindă viaţa, diavolul, părintele materiei veşnice, săvârşeşte în fiecare clipă în voi, ca în pietre şi în apă, schimbul atomilor, şi astfel vă prefaceţi necontenit. În univers, numai spiritul rămâne veşnic acelaşi şi neschimbat. (pauză) Ca un prizonier aruncat într-o fântână adâncă şi goală, nu ştiu nici unde sunt, nici ce mă aşteaptă. Un singur lucru ştiu: că îmi e sortit să înving în lupta înverşunată şi îndârjită cu diavolul, izvorul forţelor materiei, şi că după aceea, materia şi spiritul se vor contopi într-o armonie desăvârşită şi va începe împărăţia voinţei universale. Dar aceasta nu se va întâmpla decât după un lung, foarte lung, şir de milenii şi foarte încet, când Luna şi luminosul Sirius şi pământul se vor fi prefăcut în pulbere... Dar până atunci, numai spaimă, spaimă... (pauză; pe fondul lacului se arată două puncte roşii) Se apropie diavolul, puternicul meu duşman. Îi văd ochii fioroşi şi cu flăcări purpurii...

ARKADINA: Miroase a pucioasă. Era neapărată nevoie?

TREPLEV: Da.

ARKADINA (râde): Da, e un efect...

TREPLEV: Mamă!

NINA: Îi e urât fără om.

POLINA ANDREEVNA (către Dorn): Ţi-ai scos pălăria. Puneţi-o pe cap. Ai să răceşti.

ARKADINA: Doctorul şi-a scos pălăria în faţa diavolului, părintele materiei veşnice.

TREPLEV (ieşindu-şi din fire, cu glas tare): Piesa s-a terminat! Ajunge! Cortina!

ARKADINA: De ce te superi?

TREPLEV: Ajunge! Cortina! Lasă cortina! (bate din picior) Lăsaţi cortina! (cortina se lasă) Iertaţi-mă! Am scăpat din vedere că numai puţinii aleşi pot scrie piese şi le pot juca. Am călcat monopolul! Mie... eu... (vrea să mai spună ceva, gesticulează, apoi pleacă prin stânga)

ARKADINA: Dar ce-i cu el?

SORIN: Irina, draga mea, nu se cade să răneşti amorul propriu al unui tânăr!

ARKADINA: Da’ ce i-am spus?

SORIN: L-ai jignit!

ARKADINA: Chiar el ne-a prevenit că e numai o glumă. Şi i-am luat piesa ca pe-o glumă!

SORIN: Totuşi…

ARKADINA: Dar acum vrea să ne dovedească că a scris o operă mare! Să mă ierte Dumnezeu! Prin urmare, dacă a pus la cale spectacolul ăsta şi ne-a otrăvit cu pucioasă, n-a făcut-o în glumă ci pentru a ne demonstra ceva… A vrut să ne înveţe cum trebuie să se scrie şi ce trebuie să se joace. La urma urmelor, mă plictiseşte. Oricum, aceste veşnice porniri împotriva mea, aceste înţepături scot pe oricine din sărite! E un băiat cu toane şi plin de trufie.

SORIN: Voia să-ţi facă o plăcere.

ARKADINA: Da? Totuşi, n-a ales o piesă obişnuită, ci ne-a silit să ascultăm aiureala asta decadentă! De dragul glumei sunt gata să ascult şi aiureli, dar aici sunt pretenţii de a aduce forme noi, de a începe o nouă eră în artă. După mine însă, n-avem de a face cu forme noi, ci numai cu un caracter uricios.

TRIGORIN: Fiecare scrie cum vrea şi cum poate.

ARKADINA: Să scrie cum vrea şi cum poate, numai să mă lase în pace!

DORN: Jupiter, te superi…[15]

ARKADINA: Eu nu sunt Jupiter, ci o biată femeie. (îşi aprinde o ţigară) Nu mă supăr, dar îmi pare rău că un tânăr îşi petrece vremea atât de anost. N-am vrut să-l jignesc.

MEDVEDENKO: Nimănui nu-i e îngăduit să despartă spiritul de materie, deoarece se prea poate ca spiritul să fie o înmănunchere de atomi materiali. (cu vioiciune către Trigorin) Ar trebui făcută şi apoi jucată o piesă în care să se vadă cum trăieşte şi fratele nostru, învăţătorul… că greu îi mai e să trăiască…

ARKADINA: E adevărat! Dar să nu mai vorbim nici de piese, nici de atomi. Ce seară frumoasă! Ascultaţi, domnilor, cântă cineva! (ascultă) Ce frumos e!

POLINA ANDREEVNA: E de pe malul celălalt.

(pauză)

ARKADINA (către Trigorin): Ia stai lângă mine… Acum zece-cincisprezece ani, aici, pe lac, se auzeau aproape în fiecare noapte muzică şi cântece. Pe mal erau vreo şase conace boiereşti. Mi-aduc aminte… Zarvă, râsete, împuşcături şi atâtea aventuri de dragoste… Junele prim şi idolul tuturor acestor şase conace era, pe atunci (îl arată pe doctor), doctorul Evgheni Sergheici, aici prezent. Şi-acum e fermecător, dar atunci era

irezistibil. Totuşi, începe să mă mustre conştiinţa. De ce l-am jignit pe bietul meu băieţaş? Nu am linişte. (tare) Kostea! Fiule! Kostea!

MAŞA: Mă duc să-l caut.

ARKADINA: Te rog, drăguţă!

MAŞA (iese prin stânga): Uuuu! Konstantin Gavrilovici! (pleacă)

NINA (ieşind din culise): Probabil că nu vom mai continua! Pot să ies. Bună seara! (se sărută cu Arkadina şi Polina Andreevna)

SORIN: Bravo, bravo!

ARKADINA: Bravo, bravo! Te-am admirat cu toţii. Cu o înfăţişare ca a dumitale şi cu o voce atât de minunată e păcat să stai la ţară. Ai fără îndoială talent. Mă-nţelegi? Trebuie neapărat să joci teatru.

NINA: O, ăsta e şi visul meu! (oftând) Dar n-o să se împlinească niciodată!

ARKADINA: Cine ştie? Dă-mi voie să-ţi recomand pe Trigorin, Boris Alexeevici!

NINA: Ce bine-mi pare! (zăpăcindu-se) Am citit toate cărţile dumneavoastră…

ARKADINA (aşezând-o între ei): Nu te fâstâci, draga mea! E celebru, dar are un suflet simplu. Uite că s-a zăpăcit şi el…

DORN: Propun să se ridice cortina. E prea trist aşa.

ŞAMRAEV (tare): Iakove, frate, ridică cortina!

(cortina se ridică)

NINA (către Trigorin): Nu e aşa că piesa e ciudată?

TRIGORIN: N-am înţeles nimic. Încolo, am ascultat-o cu plăcere. Ai jucat cu atâta sinceritate şi decorul a fost atât de frumos! (pauză) Trebuie să fie mult peşte în lac.

NINA: Da.

TRIGORIN: Îmi place să pescuiesc, nu cunosc o plăcere mai mare decât să stau în amurg şi să privesc pluta undiţei.

NINA: Dar eu cred că pentru acela care a încercat plăcerile creaţiei nu mai există alte plăceri.

ARKADINA (râzând): Nu-i mai spune de astea. Ori de câte ori i se spun vorbe de laudă, se fâstâceşte.

ŞAMRAEV: Ţin minte că o dată, la Moscova, la operă, celebrul Silva a luat un do de jos. Şi s-a întâmplat că în acelaşi timp, parcă dinadins, să se afle la galerie un bas, un cântăreţ de-al nostru de cor bisericesc, care să strige: „Bravo, Silva”… cu o

octavă mai jos! Vă puteţi închipui surprinderea noastră! Uite, cam aşa: (cu o voce joasă) „Bravo, Silva”... Toată sala a înlemnit...

(pauză)

DORN: A trecut un înger!

NINA: E timpul să plec. La revedere!

ARKADINA: Unde pleci? De ce aşa devreme? Nu-ţi dăm voie!

NINA: Mă aşteaptă tata.

ARKADINA: Ce om... (se sărută) Dar dacă nu se poate altfel... Ne pare rău, foarte rău, că pleci...

NINA: Dac-aţi şti ce greu mi-e să plec!

ARKADINA: Să te conducă cineva, draga mea...

NINA (speriată): O, nu, nu!

SORIN (rugător): Mai stai!

NINA: Mi-e cu neputinţă, Piotr Nikolaevici!

SORIN: O oră măcar... la urma urmei...

NINA (gândindu-se, apoi printre lacrimi): Mi-e cu neputinţă... (dă mâna cu toţi şi pleacă grăbită)

ARKADINA: Într-adevăr, ce fată nenorocită! Se spune că răposata ei mamă a lăsat moştenire soţului ei până la ultima copeică toată averea, care era foarte mare! Şi acum fetiţa asta a rămas fără nimic, pentru că tatăl ei a şi făcut testament, lăsând totul celei de a doua soţii! E revoltător!

DORN: Da, tatăl ei e un mare ticălos. Ce-i al lui e al lui.

SORIN (frecându-şi mâinile reci): Ce-ar fi dacă am pleca şi noi! Se lasă umezeala. Mă dor picioarele.

ARKADINA: Picioarele tale abia te duc. Parcă-s de lemn. Hai să mergem, bătrân nefericit! (îl ia de braţ)

ŞAMRAEV (oferind braţul soţiei sale): Madame?

SORIN: Iar urlă câinele. (către Şamraev) Fii bun, Ilia Afanasievici, şi spune să-i dea drumul!

ŞAMRAEV: Nu se poate, Piotr Nikolaevici. Mi-e teamă să nu vină hoţii la hambar. Am tot meiul acolo. (către Medvedenko) Da, cu o octavă mai jos: „Bravo, Silva!” Şi nu uita că nu era un artist, ci un biet cântăreţ de biserică!

MEDVEDENKO: Şi ce leafă au cântăreţii ăştia de biserică?

(pleacă toţi afară de Dorn)

DORN (singur): Nu ştiu. Sau eu mi-am pierdut minţile, sau nu înţeleg nimic, dar mie piesa mi-a plăcut. E ceva în ea. Când fetiţa aceea vorbea despre singurătate şi când s-au văzut şi

ochii roşii ai diavolului, mi-au tremurat mâinile de emoţie. Are prospeţime şi naivitate. Uite-l... Mi se pare că vine... Am de gând să-i spun lucruri care să-i facă plăcere.

TREPLEV (intră): Nu mai e nimeni.

DORN: Ba eu sunt.

TREPLEV: Maşenka mă caută peste tot prin parc. Ce fiinţă nesuferită!

DORN: Ştii, Konstantin Gavrilovici, că piesa dumitale mi-a plăcut foarte mult! E oarecum ciudată şi nu i-am auzit sfârşitul, totuşi m-a impresionat puternic. Ai talent. Trebuie să mergi mai departe.

(Treplev îi strânge mâna şi-l îmbrăţişează nervos)

DORN: Da' ce naiba, stăpâneşte-ţi nervii! Ţi-au dat lacrimile... Ce voiam să-ţi spun? Ţi-ai luat subiectul din lumea ideilor abstracte. Aşa şi trebuia, pentru că opera de artă trebuie neapărat să exprime o idee mare. Numai ceea ce e serios e frumos. Ce palid eşti!

TREPLEV: Atunci... mă sfătuieşti să continuu?

DORN: Da... dar să înfăţişezi numai ce-i important şi veşnic. Am avut bun gust în viaţă şi am trăit-o în fel şi chip. Sunt mulţumit. Dar dac-aş fi simţit şi eu avântul ce-l însufleţeşte pe artist când creează, sunt sigur că aş fi dispreţuit învelişul meu material şi tot ce e legat de el şi m-aş fi avântat de pe pământ cât mai sus, spre înălţimi.

TREPLEV: Iartă-mă, te rog. Unde-i Zarecinaia?

DORN: Şi mai e ceva. Orice operă de artă trebuie să aibă o idee clară, bine definită. Trebuie să ştii pentru ce scrii. Altfel, dacă vei porni pe acest drum pitoresc fără să ai vreo ţintă hotărâtă, te vei rătăci şi talentul dumitale te va pierde.

TREPLEV (nerăbdător): Unde-i Zarecinaia?

DORN: A plecat acasă.

TREPLEV (disperat): Ce să fac? Vreau s-o văd... Trebuie neapărat s-o văd. Mă duc.

(intră Maşa)

DORN (către Treplev): Liniştеşte-te, prietene!

TREPLEV: Totuşi am să plec. Trebuie să plec.

MAŞA: Konstantin Gavrilovici, intră în casă. Te-aşteaptă mama dumitale. E neliniştită.

TREPLEV: Spune-i c-am plecat. Şi vă rog pe toţi: lăsaţi-mă în pace! Lăsaţi-mă! Nu vă mai ţineţi după mine!

DORN: Ei, ei, dragul meu, nu merge aşa! Nu şade frumos!

TREPLEV (printre lacrimi): La revedere, doctore, şi îţi mulţumesc!... (pleacă)

DORN (oftând): Tinereţe, tinereţe!

MAŞA: Când nu mai ai nimic de spus, oftezi: Tinereţe, tinereţe!... (prizează tabac)

DORN (îi ia tabachera şi o aruncă într-un tufiş): Isprăveşte, e dezgustător. (pauză) Mi se pare că în casă au început să joace cărţi. Hai şi noi acolo...

MAŞA: Mai aşteaptă puţin.

DORN: De ce?

MAŞA: Vreau să-ţi mai spun o dată. Vreau să-ţi vorbesc... (emoţionată) Nu-l iubesc pe tata. Dumitale însă îmi deschid inima. Nu ştiu de ce simt din tot sufletul că-mi eşti apropiat... Ajută-mă. Ajută-mă, că altfel am să fac o prostie. Am să-mi bat joc de viaţa mea, am să mi-o stric... Nu mai pot...

DORN: Şi cum să te ajut?

MAŞA: Sufăr. Nimeni, nimeni nu-mi ştie suferinţele! (îşi pune capul pe pieptul lui, încet) Îl iubesc pe Konstantin.

DORN: Ce nervoşi sunteţi cu toţii! Ce nervoşi! Şi câtă dragoste... O, lac fermecat! (cu blândeţe) Dar cu ce te pot ajuta eu, copilul meu? Cu ce?

Cortina

ACTUL AL DOILEA

Un teren de crichet. În fundul scenei, la dreapta, o casă cu terasă mare; în stânga se vede lacul, în care se oglindeşte soarele. O grădină de flori. Amiază. Căldură. Pe marginea terenului, la umbra unui tei bătrân, stau pe-o bancă Arkadina, Dorn şi Maşa. Pe genunchii lui Dorn – o carte deschisă.

ARKADINA (către Maşa): Ridică-te şi dumneata! (se ridică amândouă) Vino lângă mine. Dumneata ai douăzeci şi doi de ani, eu aproape de două ori pe atât. Evgheni Sergheevici, care pare mai tânără dintre noi?

DORN: Desigur că dumneata!

ARKADINA: Ai văzut? Şi ştii de ce? Pentru că eu lucrez, simt, mă zbucium toată ziua, pe câtă vreme dumneata stai mereu locului şi nu trăieşti… Eu una ştiu: că nu trebuie să mă gândesc la viitor. Nu mă gândesc niciodată nici la bătrâneţe, nici la moarte. Nu poţi ocoli ceea ce se va întâmpla.

MAŞA: Iar eu mă simt ca şi cum m-aş fi născut demult, demult, şi-mi târăsc viaţa după mine ca pe o trenă fără de sfârşit… Şi deseori mi se întâmplă să nu mai am nicio poftă de viaţă! (se aşază) Desigur că toate astea sunt fleacuri. Trebuie să te scuturi bine şi să te lepezi de ele!

DORN (cântă încet): „Povestiţi-i voi, florile mele…”

ARKADINA: Şi mai trebuie să ştii că sunt corectă ca un englez. Eu, draga mea, sunt totdeauna scoasă ca din cutie. Totdeauna sunt îmbrăcată şi coafată comme il faut[16]. Să-mi îngădui eu vreodată să ies din casă, fie numai până în grădină, în bluză sau nepieptănată? Niciodată! De-asta mă şi ţin bine, pentru că n-am fost niciodată lălâie şi nu m-am lăsat, ca altele… (cu mâinile în şolduri, se plimbă pe teren) Uitaţi-vă, arăt sau nu tânără? Sunt în stare să joc şi rolul unei fetiţe de cincisprezece ani!

DORN: Cu toate astea, eu tot am să citesc mai departe… (ia cartea) Ne-am oprit la negustorul de făină şi la şobolani…

ARKADINA: Da, la şobolani. Citeşte! (se aşază) Sau mai bine, dă-mi mie cartea. Am să citesc eu. E rândul meu. (ia cartea şi caută pasajul) La şobolani… Uite-aici. (citeşte) „Şi e tot atât de primejdios pentru oamenii de lume să răsfeţe şi să atragă pe scriitori la ei, cât e pentru un negustor de făină să crească şobolani în hambarele lui. Şi totuşi scriitorii sunt iubiţi. De aceea, când o femeie a pus ochii pe un scriitor şi doreşte să-l

cucerească, îl asediază cu laude, cu drăgălăşenii şi răsfăţuri…” Ei, asta, poate, la francezi; la noi însă nu există nimic asemănător… nimic nu se face după program. Femeile noastre, de obicei, înainte de a cuceri inima unui scriitor, sunt îndrăgostite de el până peste cap. Să nu căutăm prea departe! Uitaţi-vă de pildă la mine şi la Trigorin…

(vin Sorin, sprijinindu-se în baston, şi Nina; Medvedenko împinge în urma lor un fotoliu pe roate)

SORIN (cu tonul cu care mângâi un copil): Ei? Ne bucurăm şi noi astăzi? Suntem şi noi veselă, cum s-ar zice? (către sora lui) Sigur că ne bucurăm! Tatăl şi mama vitregă au plecat la Tver, şi trei zile în cap suntem liberă!

NINA (se aşază lângă Arkadina şi o îmbrăţişează): Sunt atât de fericită! Acum sunt numai a voastră.

SORIN (aşezându-se în fotoliul său): Ce frumuşică e astăzi!

ARKADINA: Şi cochetă şi nostimă… Asta-mi place! (o sărută pe Nina) Dar să nu te mai lăudăm că te deochem. Unde e Boris Alexeevici?

NINA: La pescuit, lângă cabina de baie.

ARKADINA: Cum de nu s-a plictisit? (vrea să continue cititul)

NINA: Ce citiţi?

ARKADINA: Maupassant, „Sur l’eau”, drăguţo! (citeşte câteva rânduri pentru sine) Ei, mai departe nu-i nici interesant, nici adevărat. (închide cartea) Sufletul mi-e neliniştit. Spuneţi-mi, ce-i cu fiul meu? De ce-i atât de plictisit şi morocănos? Îşi petrece zilele pe lac; nu-l mai văd aproape deloc!

MAŞA: Îi e sufletul zbuciumat. (către Nina, sfioasă) Te rog, citeşte-ne din piesa lui!

NINA (dând din umeri): Ţii dumneata neapărat? E atât de puţin interesant!

MAŞA (stăpânindu-şi emoţia): Când citeşte, păleşte şi îi ard ochii. Are un glas frumos şi trist şi se poartă ca un poet.

(Sorin sforăie.)

DORN: Noapte bună!

ARKADINA: Petruşa!

SORIN: Da!

ARKADINA: Dormi?

SORIN: Defel!

(pauză)

ARKADINA: Faci rău, frate, că nu te îngrijeşti.

SORIN: Eu aş vrea să mă caut, dar nu vrea doctorul!

DORN: Ce să te mai cauţi la şaizeci de ani?!

SORIN: Dar şi la şaizeci de ani mai vrei să trăieşti!

DORN (cu ciudă): Ia şi dumneata, acolo, picături de valeriană!

ARKADINA: Cred c-ar fi bine să plece undeva la băi.

DORN: Să plece! Ar putea să plece, după cum ar putea să nu plece!

ARKADINA: Mai pricepe ceva dacă poţi.

DORN: N-ai ce să pricepi. Totul e limpede.

(pauză)

MEDVEDENKO: Piotr Nikolaevici ar trebui să se lase de fumat…

SORIN: Astea-s prostii!

DORN: Nu, nu sunt prostii. Vinul şi tutunul îţi iau personalitatea. După o ţigară sau un pahar de votcă, dumneata nu mai eşti Piotr Nikolaevici, ci Piotr Nikolaevici plus încă cineva. Eul dumitale se destramă şi te porţi cu dumneata cum te-ai purta cu o a treia persoană: cu el…

SORIN (râde): E uşor să judeci pe alţii. Dumneata ţi-ai trăit viaţa, dar eu? Am fost douăzeci şi opt de ani la Ministerul de Justiţie, dar nu am trăit încă, nu am încercat nimic în viaţă, cum s-ar zice, şi – lucru lesne de înţeles – mi-e încă sete de viaţă! Dumneata eşti sătul şi indiferent, şi de asta înclini spre filozofie. Eu vreau să trăiesc, şi de asta beau vin de Xeres la masă şi fumez ţigări de foi, şi-aşa şi pe dincolo… Ei, şi aşa…

DORN: Viaţa trebuie luată în serios! Dar ca să te îngrijeşti la şaizeci de ani şi să-ţi pară rău că în tinereţe ai avut prea puţine plăceri, asta, iartă-mă, denotă neseriozitate!

MAŞA (se ridică): Mi se pare că e vremea mesei. (merge leneş) Mi-a amorţit un picior… (pleacă)

DORN: Acum se duce şi dă peste cap două păhărele, înainte de masă.

SORIN: Dacă n-are altă bucurie în viaţă, sărăcuţa de ea!

DORN: Toate sunt deşertăciuni, Excelenţă!

SORIN: Dumneata raţionezi ca omul sătul.

ARKADINA: Ah, Doamne, ce poate fi mai plicticos decât dulcea plictiseală a vieţii de la ţară! E cald, linişte, nimeni nu face nimic, toţi filozofează… îmi place să stau cu voi, prieteni, îmi place să vă ascult, dar… e mult mai plăcut să mă aflu într-o cameră de hotel şi să-mi învăţ rolul.

NINA (exaltată): Ce frumos e! Cum vă înţeleg!

SORIN: Desigur, e mai bine la oraş. Stai la biroul tău, lacheul nu dă voie nimănui să intre neanunţat, ai telefon… pe stradă birjari, şi-aşa şi pe dincolo…

DORN (fredonează): „Povestiţi-i voi, florile mele…”

(intră Şamraev şi după el Polina Andreevna)

ŞAMRAEV: Uite-i pe ai noştri! Bună ziua. (sărută mâna Arkadinei şi apoi a Ninei) Sunt mulţumit că vă văd pe toţi sănătoşi. (către Arkadina) Soţia mea spune că aveţi de gând să plecaţi chiar azi, împreună cu ea, la oraş. E adevărat?

ARKADINA: Da, aşa aveam de gând.

ŞAMRAEV: Hm! Foarte bine! Dar cu ce o să vă duceţi, stimată doamnă? Azi se transportă secara şi toţi argaţii sunt ocupaţi. Şi cu ce cai, dacă-mi daţi voie să întreb?

ARKADINA: Cu ce cai? Ştiu eu cu ce cai?

SORIN: Avem caii de trăsură.

ŞAMRAEV (enervându-se): Caii de trăsură? Da’ hamuri de unde să iau? De unde? E de neînchipuit! Să nu-ţi vie să crezi! Stimată doamnă, mă închin în faţa talentului dumneavoastră, sunt gata să-mi jertfesc zece ani din viaţă pentru dumneavoastră, dar cai nu vă pot da!

ARKADINA: Dar dacă trebuie să mă duc la oraş! Curios lucru!

ŞAMRAEV: Mult stimată doamnă, nu ştiţi ce înseamnă o gospodărie!

ARKADINA (aprinzându-se): Mereu aceeaşi poveste! Dacă e aşa, plec chiar azi la Moscova. Porunceşte să-mi tocmească în sat nişte cai, dacă nu vrei să mă duc pe jos până la gară!

ŞAMRAEV (aprinzându-se): Atunci, eu îmi dau demisia! Căutaţi-vă un alt administrator. (pleacă)

ARKADINA: Nu e vară să nu se-ntâmple la fel! Aici nu e vară să nu fiu jignită. N-am să mai calc pe-aici!

(iese în stânga în direcţia cabinei de baie;
după un minut trece spre casă urmată de Trigorin, care duce
nişte undiţe şi o găleată)

SORIN (aprinzându-se): Asta-i obrăznicie! Dracu mai ştie ce e! M-am săturat, la urma urmei! Să se-aducă toţi caii numaidecât.

NINA (către Polina Andreevna): S-o refuzi pe Irina Nikolaevna, o artistă atât de celebră! Oare fiecare dorinţă a ei, fie ea şi capriciu, nu e mai importantă decât gospodăria voastră? E de necrezut!

POLINA ANDREEVNA (disperată): Ce pot face? Puneţi-vă în locul meu. Ce pot face?

SORIN (către Nina): Să mergem la soră-mea... S-o rugăm cu toţii să nu plece. Nu? (privind în direcţia în care a ieşit Şamraev) E un om de nesuferit! Un adevărat tiran!

NINA (nu-l lasă să se scoale): Rămâi, nu te scula! Te ducem noi! (ea şi Medvedenko împing fotoliul cu roate) E îngrozitor!

SORIN: Da, e îngrozitor! Dar n-o să plece! Vorbesc eu cu el! (iese. Rămân Dorn şi Polina Andreevna)

DORN: Ce oameni anoşti! De fapt, soţul dumitale ar merita să fie dat pe uşă afară! Totul se va sfârşi însă altfel. Şi muierea asta bătrână de Piotr Nikolaevici şi sora lui îi vor cere iertare. Ai să vezi!

POLINA ANDREEVNA: A trimis şi caii de trăsură la câmp! În fiecare zi nu sunt decât neînţelegeri de-astea! Dacă ai şti cât sunt de chinuită! Mă îmbolnăvesc! Uite, tremur... Nu pot să-i rabd mojicia! (cu ton rugător) Evgheni, iubitule, scumpule, ia-mă la dumneata... Timpul trece, nu mai suntem tineri şi măcar acum, la sfârşitul vieţii, să nu ne mai ascundem, să nu mai minţim...

(pauză)

DORN: Am cincizeci şi cinci de ani. E prea târziu să-mi schimb viaţa.

POLINA ANDREEVNA: Ştiu, refuzi pentru că în afară de mine mai sunt şi alte femei în viaţa ta. E cu neputinţă să le iei pe toate la dumneata... înţeleg... Iartă-mă, ştiu că te-ai săturat de mine...

(Nina se arată lângă casă; culege flori)

DORN: Ba nu e chiar aşa.

POLINA ANDREEVNA: Mă roade gelozia. Desigur, ca doctor nu poţi să nu vezi femei. Înţeleg...

DORN (către Nina, care se apropie): Ce mai e nou?

NINA: Irina Nikolaevna plânge, iar Piotr Nikolaevici are o criză de astm.

DORN (se ridică): Mă duc să le dau vaieriană la amândoi.

NINA (îi oferă florile): Îmi dai voie?

DORN: Merci bien.[17] (se îndreaptă spre casă)

POLINA ANDREEVNA (mergând cu el): Ce flori frumoase! (lângă casă, cu glas surd) Dă-mi florile! Dă-mi florile! (ia florile, le rupe şi le aruncă; amândoi intră în casă)

NINA (singură): Ce curios e să vezi că o artistă celebră plânge şi încă pentru un fleac ca ăsta! Dar nu e şi mai curios că un scriitor celebru, la care se închină cititorii, despre care scriu toate gazetele, ale cărui fotografii le poate cumpăra oricine, care e tradus în limbi străine, îşi petrece vremea pescuind şi se bucură că a prins doi cosaci? Credeam că oamenii celebri sunt mândri şi inaccesibili, că dispreţuiesc mulţimea, ca şi cum s-ar răzbuna prin gloria şi strălucirea numelui lor de faptul că mulţimea pune mai presus de toate bogăţia şi boieria din naştere. Dar uite că şi ei plâng, prind peşti, joacă cărţi, râd şi se supără, la fel ca toţi ceilalţi!…

TREPLEV (intră fără pălărie, ţinând în mână o puşcă şi un pescăruş împuşcat): Eşti singură?

NINA: Singură.

(Treplev îi pune la picioare pescăruşul)

NINA: Ce înseamnă asta?

TREPLEV: Am fost atât de ticălos, încât am tras în acest pescăruş. Îl pun la picioarele dumitale!

NINA: Ce-i cu dumneata? (ridică pescăruşul şi se uită la el)

TREPLEV (după o pauză): În curând şi în acelaşi fel mă voi omorî şi eu.

NINA: Nu te mai recunosc!

TREPLEV: Da, după ce şi eu am încetat să te mai recunosc pe dumneata. Te-ai schimbat faţă de mine. Ai o privire rece şi prezenţa mea te stinghereşte.

NINA: În ultimul timp te-ai făcut supărăcios, te exprimi tot mai obscur, cu fel de fel de simboluri. Uite, sunt sigură că şi pescăruşul ăsta e un simbol, dar eu – nu te supăra – nu înţeleg! (pune pescăruşul pe bancă) Sunt prea simplă ca să înţeleg.

TREPLEV: Toate au început din seara în care piesa mea a căzut atât de stupid. Femeile nu iartă insuccesul. Am ars totul, până la ultima filă. Dacă ai şti cât de nenorocit sunt! Răceala dumitale e cumplită, nefirească. E ca şi cum m-aş trezi din somn şi aş vedea că lacul acesta a secat dintr-odată sau că l-a înghiţit pământul. Chiar acum mi-ai spus că eşti prea simplă ca să mă înţelegi. Dar ce-i de înţeles aici?! Piesa n-a plăcut, dumneata nu ai decât dispreţ pentru inspiraţia mea, mă crezi un om mediocru, un om de nimic, la fel ca mulţi alţii. (bate din picior) Îmi dau perfect de bine seama, îmi dau bine seama! Parcă aş avea un cui înfipt în creier, blestemat să fie şi el, şi mândria asta

a mea, care îmi suge sângele, mi-l suge ca un vampir! (văzându-l pe Trigorin care se apropie citind o carte) Uite, vine adevăratul talent! Umblă ca Hamlet, ca şi el ţine o carte în mână. (o tachinează) Vorbe, vorbe, vorbe. Soarele ăsta nici nu s-a apropiat de dumneata, şi ai şi început să zâmbeşti şi privirea ţi s-a topit sub razele lui. Nu vreau să vă supăr…

(pleacă grăbit)

TRIGORIN (notând în carte): Trage tabac pe nas şi bea votcă… Totdeauna în negru… O iubeşte învăţătorul…

NINA: Bună ziua, Boris Alexeevici!

TRIGORIN: Bună ziua. Pe neaşteptate lucrurile s-au încurcat atât de mult, încât mi se pare că vom pleca chiar astăzi. S-ar putea să nu ne mai vedem niciodată. Îmi pare rău. Mi se întâmplă atât de rar să întâlnesc fete tinere, tinere şi fermecătoare! Am şi uitat şi mi-e greu să-mi mai închipui cum se simte cineva la optsprezece-nouăsprezece ani. De aceea în povestirile şi nuvelele mele, fetele sunt de obicei false. Aş vrea să fiu măcar o singură oră în locul dumitale, să ştiu cum gândeşti şi să aflu ce fel de fiinţă eşti.

NINA: Iar eu aş vrea să fiu în locul dumitale.

TRIGORIN: De ce?

NINA: Ca să ştiu ce simte un scriitor talentat şi celebru. Cum se simte celebritatea? Ce simţi când ştii că eşti celebru?

TRIGORIN: Ce simt? Cred că… nimic. La asta nu m-am gândit niciodată. (gândindu-se)…Una din două: sau dumneata exagerezi celebritatea mea sau celebritatea nu se simte deloc.

NINA: Dar când citeşti despre dumneata în gazete?

TRIGORIN: Când te laudă, e plăcut, iar când te înjură – vreo două zile nu mai eşti în apele tale.

NINA: Ce lume minunată! Dac-ai şti cât te invidiez. Ursitele oamenilor sunt atât de deosebite. Unii abia târăsc după ei o existenţă plictisitoare şi neînsemnată, semănând cu toţii între ei, toţi nefericiţi. Altora – dumitale de pildă, şi eşti unul la un milion – le e dat să aibă o viaţă interesantă, luminoasă, plină de conţinut… Eşti fericit…

TRIGORIN: Eu? (dând din umeri) Cum să-ţi spun… dumneata vorbeşti de celebritate, de fericire, de o viaţă luminoasă şi interesantă, dar pentru mine, iartă-mă, toate cuvintele astea frumoase sunt ca o dulceaţă din care eu nu gust niciodată. Eşti foarte tânără şi foarte bună.

NINA: Viaţa dumitale e atât de frumoasă!

TRIGORIN: Ce vezi în ea atât de frumos? (se uită la ceas) Uite, acum trebuie să mă duc să scriu. Iartă-mă, nu am timp... (râde) Dumneata ai pus, cum se spune, degetul pe rană şi eu mă simt tulburat şi aproape puţin supărat. Dar fie! Hai să vorbim. Să vorbim despre minunata şi luminoasa mea viaţă... De unde să începem? (se gândeşte puţin) De multe ori eşti stăpânit de idei stăruitoare: ziua şi noaptea nu te gândeşti decât la Lună, de pildă. Am şi eu o lună a mea. Zi şi noapte duc povara unui gând ce nu mă părăseşte... Trebuie să scriu, trebuie să scriu, trebuie... N-am isprăvit bine o povestire, când, nu ştiu de ce, trebuie să scriu o a doua, apoi o a treia, după a treia o a patra... Aşa, scriu şi eu cum aş merge cu caii de poştă, fără întrerupere, şi nu pot altfel. Şi acum te-ntreb: ce e luminos şi minunat în toate astea? O, ce viaţă barbară! Uite, acum stau de vorbă cu dumneata, îmi pun tot sufletul, şi totuşi nu pot să uit nicio clipă că mă aşteaptă o poveste neisprăvită. Văd un nor care seamănă cu un pian. Mă gândesc: trebuie să pomenesc undeva, într-o povestire, că pe cer plutea un nor care semăna cu un pian. Miroase a heliotrop? Repede îmi fixez în minte: un miros foarte dulce, culoarea văduvelor. A se pomeni la descrierea unei seri de vară. Te iscodesc pe dumneata şi mă iscodesc şi pe mine, la fiecare frază, la fiecare cuvânt şi mă grăbesc să închid aceste fraze şi cuvinte în cămările mele literare: poate-mi vor trebui! După ce am isprăvit o lucrare, alerg la teatru sau la pescuit. Ar trebui măcar atunci să mă odihnesc şi să uit. Da' de unde! În capul meu a şi început să se mişte, ca o ghiulea de tuci, subiectul cel nou. Şi iarăşi mă simt târât spre masa mea de lucru, şi iarăşi mă grăbesc să scriu, să scriu mereu. Aşa mi se întâmplă de fiecare dată. Neliniştea vine din mine, simt că-mi irosesc viaţa, simt că pentru mierea pe care o împart orbeşte atâtor necunoscuţi risipesc polenul celor mai frumoase flori ale mele, le smulg şi le calc în picioare rădăcinile. Nu sunt oare un nebun? Oare cunoscuţii şi prietenii mei se poartă cu mine cum s-ar purta cu un om sănătos? „Ce mai scrii?" „Ce ne vei mai dărui?" Mereu aceleaşi cuvinte, aceleaşi cuvinte! Şi mi se pare că toată atenţia cunoscuţilor, laudele şi entuziasmul, toate sunt numai înşelăciune. Mă mint ca pe un om bolnav, şi uneori mi-e teamă că se vor apropia de mine pe furiş, pe la spate, că mă vor înşfăca şi mă vor duce ca pe Poprişcin[18] la balamuc! Chiar în anii

tinereţii mele, în cei mai buni ani ai mei, ca începător, a fost un chin neîntrerupt. Scriitorul mărunt – mai ales când nu-i merge cu scrisul – se simte stângaci, inutil, neîndemânatic, nervii îi sunt încordaţi, iritaţi. Dă neîncetat ocol celor apropiaţi de viaţa literară şi artistică, nerecunoscut, neluat în seamă de nimeni, temându-se să privească oamenii în faţă, asemenea unui jucător pasionat care nu are bani. Necunoscându-mi cititorii, nu ştiu de ce mi-i închipuiam duşmănoşi şi neîncrezători. De public mi-era teamă, mă îngrozea. De câte ori mi se juca o piesă nouă mi se părea că în sală toţi oamenii bruni îmi sunt vrăjmaşi şi că celor blonzi nici nu le pasă de mine. O! Ce chinuri îngrozitoare!

NINA: Te-aş întreba numai dacă inspiraţia, procesul însuşi al creaţiei nu-ţi dau clipe de adâncă fericire?

TRIGORIN: Da, când scriu e plăcut. Plăcută e şi citirea corecturii, dar... abia a ieşit cartea de sub tipar şi n-o mai pot suferi. Văd că nu e ceea ce trebuia, că am greşit, că n-ar fi trebuit scrisă defel. Sunt abătut, mă doare-n suflet... (râzând) Şi publicul citeşte şi spune:, „Da, e drăguţ... are talent... Drăguţ, dar e departe de Tolstoi” sau: „Frumoasă carte, dar «Părinţi şi copii» a lui Turgheniev e mai bună”. Şi aşa mereu, până la groapă, totul va fi drăguţ şi scris cu talent; drăguţ şi scris cu talent şi nimic mai mult. Iar când voi muri, cunoscuţii mei, trecând pe lângă mormântul meu, vor spune: „Aici odihneşte Trigorin. A fost un scriitor bun, dar a scris mai prost decât Turgheniev.”

NINA: Iartă-mă, dar refuz să te înţeleg. Cred mai degrabă că te-a răsfăţat succesul.

TRIGORIN: Care succes? N-am fost niciodată încântat de mine. Nu mă plac ca scriitor. Şi ce e mai rău e că mă simt învăluit ca de-o pâclă şi că de multe ori nu înţeleg ce scriu... îmi plac – de pildă – apa asta, copacii, cerul, simt natura, ea trezeşte în mine o pasiune, o dorinţă de nestăpânit de a scrie. Dar eu nu sunt numai peisagist, ci şi cetăţean. Îmi iubesc ţara, poporul, şi simt că dacă sunt scriitor, am datoria să vorbesc despre popor, despre suferinţele lui, despre viitorul lui. Am datoria să vorbesc despre ştiinţă, despre drepturile omului et caetera, et caetera. Şi vorbesc despre toate, mă grăbesc, sunt îmboldit din toate părţile, unii se supără, în timp ce eu alerg dintr-o parte într-alta, ca o vulpe încolţită de câini. Privesc cum viaţa şi ştiinţa merg mereu înainte, iar eu rămân tot mai mult în urmă, ca un ţăran

care a pierdut trenul. Şi simt în cele din urmă că nu mă pricep să descriu decât o privelişte, iar în toate celelalte sunt fals, fals până în măduva oaselor.

NINA: Lucrezi prea mult şi nu mai ai nici timp, nici poftă să ştii cât preţuieşti. Dumneata poţi să fii nemulţumit de dumneata, dar pentru alţii eşti un om mare şi minunat. Dacă eu aş fi un scriitor ca dumneata, mi-aş da toată viaţa mulţimii, ştiind că fericirea ei e s-o înalţ până la mine, şi mulţimea m-ar purta pe un car de triumf.

TRIGORIN: Ei, pe un car de triumf! Da' ce, sunt Agamemnon?

(zâmbesc amândoi)

NINA: Pentru fericirea de a fi scriitoare sau artistă aş îndura ura rudelor, sărăcia şi dezamăgirea, aş locui într-un pod, sub acoperiş, aş mânca numai pâine neagră, aş răbda chinul de a fi nemulţumită de mine, de a-mi recunoaşte greşelile, dar pentru toate acestea aş cere în schimb gloria… gloria adevărată, răsunătoare… (îşi acoperă faţa cu mâinile) Am ameţit… Of!

GLASUL ARKADINEI (din casă): Boris Alexeevici!

TRIGORIN: Mă cheamă… Desigur ca să-mi fac geamantanele. Şi tare n-aş vrea să plec! (se uită spre lac) Ce frumos e aici!… Minunat!

NINA: Vezi casa şi grădina de pe celălalt mal?

TRIGORIN: Da.

NINA: Fac parte din moşia răposatei mele mame. Acolo m-am născut. Toată viaţa mi-am petrecut-o lângă lacul ăsta. Îi ştiu şi cel mai mic ostrov!

TRIGORIN: E frumos aici la voi. (văzând pescăruşul) Ce-i asta?

NINA: Un pescăruş. L-a împuşcat Konstantin Gavrilîci.

TRIGORIN: Frumoasă pasăre. Zău că nu-mi vine să plec. Încearcă şi o convinge pe Irina Nikolaevna să mai rămână. (notează ceva în caiet)

NINA: Ce scrii?

TRIGORIN: Nimic important. Îmi notez ceva… Mi-a trecut prin gând un subiect. (ascunzând caietul) Un subiect pentru o scurtă povestire: pe malul unui lac trăieşte din copilărie o fată tânără, aşa, ca dumneata. Iubeşte lacul ca un pescăruş şi e fericită şi liberă ca şi el. Dar vine din întâmplare un om, o vede şi, aşa, din lipsă de altceva, o nimiceşte ca pe acest pescăruş.

(pauză)

(la fereastră se arată Arkadina)

ARKADINA: Boris Alexeevici, unde eşti?

TRIGORIN: Viu numaidecât. (pleacă uitându-se mereu la Nina. Către Arkadina, care a rămas la fereastră) Ce e?

ARKADINA: Nu mai plecăm!

(Trigorin intră în casă)

NINA (se apropie de rampă; după câteva clipe de gândire): Visez!

Cortina

ACTUL AL TREILEA

Sufrageria, în casa lui Sorin. În dreapta şi în stânga, uşi. Un bufet. Un dulap cu medicamente.

În mijlocul odăii o masă. Geamantane şi cutii de voiaj pregătite pentru plecare. Trigorin ia dejunul.

Maşa stă lângă masă.

MAŞA: Toate astea ţi le povestesc dumitale, pentru că eşti scriitor. Ai putea să le foloseşti. Ţi-o spun cinstit. Dacă s-ar fi rănit serios, n-aş mai fi trăit nicio clipă. Şi totuşi sunt curajoasă. Uite, m-am hotărât să smulg din inimă iubirea asta, s-o smulg din rădăcină!

TRIGORIN: Şi în ce fel?

MAŞA: Mă mărit. Cu Medvedenko.

TRIGORIN: Cu învăţătorul?

MAŞA: Da!

TRIGORIN: Nu văd de ce ar fi nevoie!

MAŞA: La ce bun să iubeşti fără nicio nădejde, ani de-a rândul, şi să tot aştepţi ceva? Când voi fi căsătorită, n-o să-mi mai stea gândul la dragoste şi grijile cele noi le vor înăbuşi pe cele vechi. Orice s-ar zice, tot o să se schimbe ceva. Mai bem un păhărel?

TRIGORIN: Să nu fie prea mult!

MAŞA: Ei, asta-i! (umple câte un pahar) Nu mă privi aşa! Femeile beau mult mai des decât crezi dumneata. Unele dintre ele, cele mai puţine, beau ca mine, în văzul tuturor. Cele mai multe beau însă pe-ascuns. Da, fireşte... Şi toate beau votcă sau coniac. (ciocnesc) Noroc! Dumneata eşti un om cumsecade şi îmi pare rău că ne despărţim.

(beau)

TRIGORIN: Nici eu n-aş vrea să plec.

MAŞA: Atunci roagă-te de ea să rămână.

TRIGORIN: Nu, acum nu mai rămâne. Fiul ei se poartă ca un smintit. După ce a încercat să se sinucidă, vrea, pare-se, să mă provoace la duel. De ce? Se bosumflă, se înfurie, propovăduieşte forme noi... E loc pentru toate, şi pentru cele noi şi pentru cele vechi, de ce să ne înghiontim unii pe alţii?

MAŞA: Mai e şi gelozia. Dar asta nu mă priveşte. (pauză)

(Iakov trece din stânga spre dreapta cu un geamantan. Intră Nina şi se opreşte la fereastră.)

MAŞA: Învăţătorul meu nu e el prea deştept, dar e om bun şi

sărac şi mă iubeşte mult. Şi mi-e milă şi de el şi de bătrâna lui mamă. Ei, dă-mi voie să-ţi urez numai bine. Şi să nu ne pomeneşti de rău. (îi strânge mâna cu putere) Îţi mulţumesc mult pentru bunăvoinţa dumitale. Şi să-mi trimiţi cărţile, dar neapărat cu autograf. Numai să nu scrii „mult stimatei” ci simplu „Mariei, care şi-a uitat neamul şi nu ştie pentru ce trăieşte pe lumea asta”. La revedere! (pleacă)

NINA (întinzând spre Trigorin pumnul strâns): Soţ sau făr’ de?

TRIGORIN: Soţ!

NINA (oftând): Nu, am în mână un singur bob de mazăre. Mă gândeam dacă să mă fac sau nu actriţă... Dacă aş găsi pe cineva să-mi dea un sfat!

TRIGORIN: În cazuri de astea nu se pot da sfaturi.

(pauză)

NINA: Ne despărţim şi... poate nu ne vom mai vedea niciodată. Te-aş ruga să iei acest mic medalion ca amintire. Am dat să se graveze pe el iniţialele dumitale... şi pe partea cealaltă titlul cărţii dumitale „Zile şi nopţi”.

TRIGORIN: Câtă graţie! (sărută medalionul) Un dar minunat.

NINA: Să-ţi aduci aminte de mine din când în când.

TRIGORIN: Am să-mi aduc aminte. Mi te voi aminti aşa cum erai atunci, în ziua aceea limpede... Ţii minte? Acum o săptămână, când purtai o rochie deschisă şi am stat de vorbă... iar pe bancă zăcea un pescăruş alb...

NINA (gânditoare): Da, pescăruşul... (pauză) Nu putem vorbi mai mult. Vine lume... înainte de plecare, două clipe, te rog din suflet... (pleacă prin stânga; în acelaşi timp prin dreapta intră Arkadina, Sorin – în frac şi cu o decoraţie – apoi Iakov, ocupat cu împachetatul)

ARKADINA: Rămâi acasă, bătrânelule. Nu se mai fac vizite cu reumatismele tale. (către Trigorin) Cine a ieşit acum? Nina?

TRIGORIN: Da.

ARKADINA: Pardon, v-am deranjat. (se aşază) Cred c-am împachetat totul. Sunt frântă de oboseală...

TRIGORIN (citind inscripţia de pe medalion): „Zile şi nopţi”, pagina 121, rândul 11 şi 12...

IAKOV (strângând masa): Să împachetez şi undiţele?

TRIGORIN: Da, o să mai am nevoie de ele. Cărţile dă-le cuiva...

IAKOV: Am înţeles.

TRIGORIN (pentru sine): Pagina 121, rândurile 11 şi 12! Ce-o fi în rândurile astea? (către Arkadina) Aici în casă sunt cărţi de-ale mele?

ARKADINA: Da. În biroul fratelui meu, în dulapul din colţ.

TRIGORIN: Pagina 121... (pleacă)

ARKADINA: Zău, Petruşa, rămâi acasă...

SORIN: Voi plecaţi, şi o să-mi fie greu fără voi în casa asta.

ARKADINA: Şi la oraş ce-ai să faci?

SORIN: Nimic deosebit. Totuşi! (râde) E un eveniment: punerea pietrei fundamentale la Palatul Administrativ şi aşa şi pe dincolo... Aş vrea măcar o oră, două, să scap de viaţa asta anostă. Mă simt îmbâcsit ca o lulea veche. Am spus să tragă trăsura pe la unu, aşa că vom pleca în acelaşi timp.

ARKADINA (după o pauză): Fie! Trăieşte aici, după pofta inimii, numai să nu te plictiseşti şi să nu răceşti. Vezi şi de fiul meu. Îngrijeşte-l, sfătuieşte-l. (pauză) Uite, plec şi nici nu ştiu de ce a vrut Konstantin să se împuşte. Cred că motivul principal a fost gelozia. Cu cât îl voi lua mai iute pe Trigorin de aici, cu atât o să fie mai bine.

SORIN: Cum să-ţi spun? Au mai fost şi alte motive, şi nu e greu de înţeles: e tânăr, inteligent şi trăieşte numai la ţară, izolat de lume, fără bani, fără situaţie, fără viitor, fără niciun fel de ocupaţie. Îi e şi lui ruşine şi se îngrozeşte de trândăvia lui. Eu ţin foarte mult la el şi el mă iubeşte, totuşi i se pare că e de prisos, la urma urmei, în casa asta şi că stă de pomană. Şi acest amor propriu al lui nu e greu de înţeles...

ARKADINA: Câtă bătaie de cap am cu el! (îngândurată) Să-şi caute o slujbă, ce zici?

SORIN (fluieră; apoi nehotărât): Mi se pare că cel mai potrivit lucru ar fi ca tu... să-i dai ceva bani. Mai întâi de toate trebuie să se îmbrace omeneşte, cum s-ar zice. Uită-te la el! Poartă aceeaşi haină de trei ani, umblă fără palton... (râde) Şi nu i-ar strica băiatului să petreacă puţin... să plece în străinătate, de pildă... Nu costă cine ştie cât...

ARKADINA: Oricum... Pentru un rând de haine, mai merge; dar ca să plece în străinătate! Dar nu, în momentul de faţă n-am nici pentru un rând de haine! (cu hotărâre) Nu am bani!

(Sorin râde)

ARKADINA: N-am!

SORIN (fluieră): Bine, iartă-mă, draga mea, nu te supăra, te

cred... Tu eşti o femeie generoasă şi nobilă.

ARKADINA (printre lacrimi): Dar n-am bani!

SORIN: Dacă aş avea, se-nţelege că i-aş da eu, dar n-am nicio lăscaie. (râde) Toată pensia mi-o ia administratorul şi mi-o cheltuieşte pentru gospodărie, pe vite, pe prisăci, şi banii mei se duc pe gârlă. Albinele mor, vitele pier şi cai de trăsură nu mi se dau niciodată...

ARKADINA: Ba eu am bani, dar vezi, sunt artistă şi toaletele m-au ruinat întotdeauna...

SORIN: Tu eşti atât de bună... Am multă stimă pentru tine. Da... Dar iar nu mi-e bine. (se clatină) Am ameţit. (se sprijină de masă) Mi-e rău...

ARKADINA (speriată): Petruşa! (silindu-se să-l susţină) Petruşa, dragul meu!... (strigă) Ajutaţi-mă! Ajutaţi-mă!

(intră Treplev, bandajat la cap, şi Medvedenko)

ARKADINA: Îi e rău.

SORIN: Nu-i nimic, nu-i nimic... (zâmbeşte, apoi bea apă) Mi-a şi trecut... cum s-ar zice...

TREPLEV (către Arkadina): Nu te speria, mamă, nu e grav. De la o vreme i se întâmplă des. (unchiului) Unchiule, trebuie să stai culcat.

SORIN: Da, puţin... Şi totuşi am să mă duc la oraş... Am să stau culcat puţin şi apoi am să plec... Ei, şi-aşa... (merge sprijinindu-se în baston)

MEDVEDENKO (îl duce la braţ): Ştii ghicitoarea: dimineaţa în patru labe, la amiază în două, seara în trei...

SORIN (râde): Întocmai. Iar noaptea pe spate. Îţi mulţumesc, pot merge şi singur...

MEDVEDENKO: Haideţi... fără nazuri...

(iese cu Sorin)

ARKADINA: M-a speriat!

TREPLEV: Nu e bine că stă la ţară. Lâncezeşte. Uite, mamă, vezi, dacă te-ar apuca aşa, dintr-odată, generozitatea şi l-ai împrumuta cu vreo mie cinci sute, două mii de ruble, ar putea trăi la oraş un an întreg.

ARKADINA: Nu am bani! Sunt artistă, nu bancher!

(pauză)

TREPLEV: Mamă, schimbă-mi pansamentul. O faci atât de bine!

ARKADINA (ia din dulapul cu medicamente o sticluţă cu

iodoform şi o cutie cu pansamente): Doctorul a întârziat.

TREPLEV: A făgăduit să vină pe la zece şi acum e amiază.

ARKADINA: Stai jos! (îi scoate vechiul pansament) Parcă ai avea un turban. Aseară întreba un drumeţ la bucătărie de ce naţionalitate eşti. Rana e aproape vindecată. A mai rămas o nimica toată. (îl sărută pe frunte) În lipsa mea n-ai să mai faci din nou pac-pac?

TREPLEV: Nu, mamă. A fost o clipă de disperare necugetată; n-am mai fost stăpân pe mine. Dar n-o să se mai repete. (îi sărută mâna) Mâinile tale sunt de aur. Îmi aduc aminte, demult, demult – erai încă la teatrul de stat, eu eram mic pe atunci – a fost o bătaie la noi în curte. Au bătut o spălătoreasă. Ţii minte? Au ridicat-o în nesimţire... Tu te duceai mereu pe la ea, îi duceai doctorii, îi spălai copiii în albie. Nu se poate să nu-ţi aduci aminte!

ARKADINA: Nu. (îi face noul pansament)

TREPLEV: În aceeaşi casă cu noi locuiau doua balerine... Veneau să bea cafeaua la tine...

ARKADINA: Da, de asta îmi aduc aminte.

TREPLEV: Erau foarte bisericoase. (pauză) Zilele astea am început să te iubesc iar cu duioşie şi din tot sufletul, ca în copilărie. Nu mi-a mai rămas nimeni afară de tine. Numai că de ce, de ce te laşi sub influenţa acestui om?

ARKADINA: Tu nu-l înţelegi, Konstantin! E o fire dintre cele mai nobile...

TREPLEV: Totuşi, când i s-a spus că vreau să-l provoc la duel, nobleţea nu l-a împiedicat să se dovedească laş. Şi-acum uite-l că pleacă! Fuge ruşinos!

ARKADINA: Ce absurditate! Eu l-am rugat doar să plece de-aici!

TREPLEV: O fire dintre cele mai nobile! Uite că suntem aproape să ne încăierăm din pricina lui, iar el, în clipa asta, desigur, undeva prin salon sau prin grădină, râde de noi... O cultivă pe Nina şi se străduieşte s-o convingă definitiv că el e un geniu.

ARKADINA: Tu simţi un fel de bucurie să-mi spui lucruri neplăcute. Pe omul ăsta eu îl stimez, şi te rog să nu vorbeşti urât despre el în faţa mea!

TREPLEV: Eu însă nu-l stimez. Ai vrea să mă uit la el ca la un geniu, dar, iartă-mă, nu ştiu să mint şi scrierile lui mă dezgustă.

ARKADINA: Te roade invidia! Oamenilor fără talent dar cu pretenţii nu le rămâne altceva decât să tăgăduiască adevăratele talente. E şi asta o mângâiere, n-am ce zice!

TREPLEV (ironic): Adevăratele talente! (furios) Dacă e aşa, ei bine, am eu mai mult talent decât voi toţi la un loc! (îşi smulge pansamentul de pe cap) Voi, învechiţii, aţi pus stăpânire pe artă şi credeţi că numai ce faceţi voi e legitim şi adevărat, iar pe ceilalţi îi prigoniţi şi-i înăbuşiţi! Nu vă recunosc. Nu vă recunosc nici pe tine, nici pe el!

ARKADINA: Decadentule!...

TREPLEV: Întoarce-te la teatrul tău scump şi joacă în piese nătânge şi fără duh.

ARKADINA: Niciodată n-am jucat în piese de-astea. Slăbeşte-mă! Nu eşti în stare să scrii nici cel mai nenorocit vodevil. Târgoveţ din Kiev! Parazitule!

TREPLEV: Zgripţoroaico!

ARKADINA: Zdrenţărosule! (Treplev se aşază şi plânge încet) Om de nimic. (se plimbă agitată) Linişteşte-te! Nu trebuie să plângi! (plânge şi ea) Nu trebuie!... (îi sărută fruntea, obrajii, părul) Copilul meu drag, iartă-mă!... Iart-o pe mama ta păcătoasă! Iartă-mă, nenorocita de mine!

TREPLEV (o îmbrăţişează): Dac-ai şti! Am pierdut tot! Ea nu mă iubeşte! Nu mai pot să scriu... Mi s-au spulberat toate speranţele...

ARKADINA: Nu deznădăjdui... Vor trece toate. El o să plece şi ea o să te iubească din nou. (îi şterge lacrimile) Ajunge! Ne-am împăcat.

TREPLEV (îi sărută mâinile): Da, mamă!

ARKADINA (duioasă): Împacă-te şi cu el! Nu e nevoie de duel. Nu e aşa?

TREPLEV: Bine. Numai dă-mi voie, mamă, să nu-l mai văd. Mi-e greu... E peste puterile mele... (intră Trigorin) Uite... Mă duc... (strânge grăbit medicamentele în dulap) Pansamentul o să mi-l facă doctorul...

TRIGORIN (caută în carte): Pagina 121... rândul 11-12. Ah, iată! (citeşte) „Dacă vreodată vei avea nevoie de viaţa mea, vino şi ia-o”.

(Treplev ridică pansamentul şi pleacă)

ARKADINA (uitându-se la ceas): Peste puţin vor trage caii la scară.

TRIGORIN (pentru sine): „Dacă vreodată vei avea nevoie de viaţa mea, vino şi ia-o”.

ARKADINA: Sper că ai împachetat totul?

TRIGORIN (nerăbdător): Da, da… (îngândurat) De ce la chemarea asta a unui suflet curat m-am simţit trist, şi inima mi s-a strâns de durere?… „Dacă vreodată vei avea nevoie de viaţa mea, vino şi ia-o”. (Arkadinei) Să mai rămânem încă o zi! (Arkadina dă din cap negativ) O zi măcar…

ARKADINA: Nu, dragul meu! Ştiu ce te reţine. Dar trebuie să fii stăpân pe tine. Eşti puţin ameţit, trezeşte-te.

TRIGORIN: Fii şi tu trează, rogu-te, şi dovedeşte că eşti înţelegătoare şi cu judecată şi ia lucrurile ca o adevărată prietenă… (îi strânge mâna) Tu ştii să te jertfeşti… Poartă-te ca un prieten… Renunţă…

ARKADINA (puternic emoţionată): Atât eşti de înnebunit?

TRIGORIN: Mă cheamă ceva spre ea. Poate că e tocmai ceea ce-mi trebuie.

ARKADINA: Dragostea unei fetiţe de provincie! Ce puţin te cunoşti!

TRIGORIN: Uneori oamenii dorm mergând. La fel şi eu: vorbesc cu tine acum şi parcă dorm şi o văd pe ea, în vis… Visuri fermecătoare şi dulci au pus stăpânire pe mine… Renunţă la mine…

ARKADINA (tremurând): Nu, nu… Sunt şi eu o femeie ca oricare alta. De ce-mi vorbeşti aşa? Nu mă chinui, Boris! Mi-e groază…

TRIGORIN: Dacă ai vrea, ai putea fi o femeie extraordinară. Numai iubirea tinerească, plină de farmec şi de poezie, care te fură în lumea visurilor, numai ea îţi poate da fericirea pe pământ. Până acum n-am mai întâlnit iubirea asta. În tinereţe n-am avut timp. Am bătut la uşa tuturor redacţiilor, m-am luptat cu sărăcia. Acum însă iat-o, a sosit în sfârşit, şi mă cheamă! Ce rost ar avea să fug de ea?

ARKADINA (mânioasă): Ai înnebunit?

TRIGORIN: Fie şi-aşa!

ARKADINA: V-aţi înţeles cu toţii astăzi să mă chinuiţi? (plânge)

TRIGORIN (se apucă de cap): Nu înţelege! Nu vrea să înţeleagă!

ARKADINA: Să fiu oare chiar atât de urâtă şi bătrână, încât să mi se poată vorbi fără nicio jenă despre alte femei? (îl

îmbrăţişează şi-l sărută) O, ai înnebunit, scumpul meu, idolul meu! Tu eşti ultima pagină a vieţii mele! (îngenunchează) Bucuria mea, mândria mea, fericirea mea... (îi cuprinde genunchii) Dacă mă părăseşti fie şi pentru un ceas, n-am să pot îndura, am să înnebunesc, stăpânul meu minunat, stăpânul meu fără seamăn...

TRIGORIN: Ar putea să intre cineva. (îi ajută să se ridice)

ARKADINA: N-are decât, nu mi-e ruşine de iubirea mea pentru tine. (îi sărută mâinile) Comoara mea, minte zvăpăiată, eşti gata să faci o nebunie, dar eu nu vreau şi n-am să te las... (râde) Eşti al meu... Eşti al meu... Şi fruntea asta e a mea şi ochii sunt ai mei şi părul ăsta mătăsos e al meu... Eşti tot al meu! Cu talentul tău, cu inteligenţa ta, eşti cel mai bun dintre scriitorii de azi, eşti singura nădejde a Rusiei... Eşti sincer, simplu, proaspăt, ai un umor atât de sănătos. Tu ştii să redai, cu o singură trăsătură, ce e mai caracteristic la un personaj sau într-un peisaj, oamenii tăi sunt vii şi trăiesc... O, tu nu poţi fi citit fără emoţie. Crezi că te tămâiez, că te linguşesc! Uită-te în ochii mei, priveşte... Am aerul unei mincinoase? Nu simţi că numai eu ştiu să te preţuiesc, că numai eu îţi spun adevărul, dragul meu, minunea mea... O să pleci. Nu e aşa? Şi n-ai să mă părăseşti?

TRIGORIN: N-am voinţă... Niciodată n-am avut voinţă. Vlăguit, moale, supus întotdeauna, să plac eu oare femeilor? Ia-mă, du-mă, dar să nu mă laşi să fac niciun pas fără tine!

ARKADINA (pentru sine): Acum e al meu! (cu nepăsare, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic) De altfel, dacă vrei, poţi să rămâi. Am să plec singură, iar tu o să vii peste o săptămână. La urma urmei, de ce să te grăbeşti?

TRIGORIN: Nu, mai bine plecăm împreună.

ARKADINA: Cum vrei! Fie şi împreună... (pauză. Trigorin înseamnă ceva în caiet) Ce scrii acolo?

TRIGORIN: Am auzit azi-dimineaţă o vorbă frumoasă: „Crângul fecioarei". O să-mi folosească. (se-ntinde) Aşadar, plecăm, nu-i aşa? Iar vagoane, iar gări, iar bufete, iar geamantane, iar discuţii...

ŞAMRAEV (intrând): Am cinstea să vă anunţ cu părere de rău că trăsura a tras la scară. Mult stimată doamnă, e timpul să plecaţi la gară; trenul vine la ora două şi cinci minute! Fii bună, Irina Nikolaevna, şi nu uita să afli unde e acum actorul Suzdalţev! Trăieşte? E sănătos? Pe vremuri trăgeam câte un

chef împreună. Era neîntrecut în „Curierul din Lyon”. Ţin minte că împreună cu el, la Elisavetgrad, juca tragedianul Izmailov, un foarte bun actor şi el. Nu te grăbi, stimată doamnă, mai sunt cinci minute. Odată, într-o melodramă – jucau pe conspiratorii şi fuseseră descoperiţi – trebuind să spună: „Am căzut într-o cursă”, Izmailov a spus: „Am căzut într-o curcă”... (râde cu hohote) Auzi, curcă!

(în timp ce vorbeşte, Iakov umblă la geamantane, fata din casă îi aduce Arkadinei pălăria, mantoul, umbrela, mănuşile, toţi o ajută pe Arkadina să se îmbrace; bucătarul priveşte din pragul uşii din stânga, apoi intră nehotărât;
intră şi Polina Andreevna, apoi Sorin şi Medvedenko)

POLINA ANDREEVNA (cu un coş în mână): Poftim şi prune pentru drum... Sunt foarte dulci. Poate o să vi se facă poftă.

ARKADINA: Eşti foarte bună, Polina Andreevna.

POLINA ANDREEVNA: La revedere, draga mea! Dacă a fost ceva care v-a supărat... Iertaţi-mă! (plânge)

ARKADINA: Totul a fost cum nu se poate mai bine. Numai că nu trebuie să plângi.

POLINA ANDREEVNA: Cum trece viaţa!

ARKADINA: Ce să-i faci!

SORIN (în palton, cu pelerină, cu pălărie, baston, trece prin cameră intrând pe uşa din stânga): Surioară, e timpul. Să nu întârziem, la urma urmei... Eu mă duc la trăsură! (pleacă)

MEDVEDENKO: Ca să vă petrec, o s-o iau pe jos la gară. Ajung numaidecât. (pleacă)

ARKADINA: La revedere, dragii mei... Dacă om mai trăi şi om fi sănătoşi, o să ne vedem la vară din nou. (fata în casă, Iakov şi bucătarul îi sărută mâna) Să nu mă uitaţi. (îi dă bucătarului o rublă) Uite o rublă. Împărţiţi-o între voi trei.

BUCĂTARUL: Vă mulţumim, coniţă. Drum bun! Vă suntem foarte recunoscători.

IAKOV: Să fie într-un ceas bun!

ŞAMRAEV: Ne-ai ferici cu o scrisorică. La revedere, Boris Alexeevici!

ARKADINA: Unde e Konstantin? Spuneţi-i că plec. Trebuie să ne luăm rămas-bun. Să-mi păstraţi o amintire bună. (către Iakov) I-am dat o rublă bucătarului, pentru câteşitrei.

(ies cu toţii în dreapta, scena rămâne goală;
în dosul scenei zgomot ca la plecare; fata din casă se întoarce şi

ia coşul cu prune, apoi iese)

TRIGORIN (întorcându-se): Mi-am uitat bastonul. Trebuie să fie pe terasă. (se îndreaptă spre uşa din stânga şi se întâlneşte cu Nina, care intră) Dumneata? Noi plecăm...

NINA: Am presimţit c-o să ne mai vedem. (emoţionată) Boris Alexeevici, am luat o hotărâre definitivă. Zarurile sunt aruncate, m-apuc de teatru! Mâine nu voi mai fi aici, îl părăsesc pe tata, părăsesc totul şi încep o viaţă nouă. Plec şi eu la Moscova, ca şi dumneata. Ne vom vedea acolo.

TRIGORIN (după ce priveşte în jur): Să tragi la „Bazarul slav". Şi dă-mi de ştire imediat în strada Molceanovka, la casa lui Groholski... Mă grăbesc...

(pauză)

NINA: Încă o clipă!

TRIGORIN (cu vocea scăzută): Eşti atât de frumoasă! O, ce fericire la gândul că ne vom revedea în curând! (ea îşi lasă capul pe pieptul lui) Voi vedea iarăşi ochii ăştia minunaţi, zâmbetul ăsta nespus de frumos şi de gingaş... Trăsăturile astea blajine, chipul ăsta plin de curăţenie îngerească... Draga mea! (sărutare prelungă)

Cortina

Între actul al treilea şi al patrulea au trecut doi ani.

ACTUL AL PATRULEA

Un salon din casa lui Sorin, transformat de Konstantin Treplev în cabinet de lucru. În dreapta şi stânga uşi ce duc în camerele interioare. În faţă, o uşă de sticlă, spre terasă. Afară de mobila de salon, obişnuită, în colţul din dreapta, o masă de scris: lângă uşa din stânga un divan turcesc, un dulap cu cărţi, cărţi pe fereastră, pe scaune. E seară. Arde o singură lampă cu abajur. Semiîntuneric. Se aude foşnetul frunzelor copacilor şi vuietul vântului în coşuri. Paznicul de noapte bate toaca. Intră Medvedenko şi Maşa.

MAŞA (strigând): Konstantin Gavrilîci! Konstantin Gavrilîci! (se uită în jur) Nu e nimeni. Bătrânul întreabă în fiecare clipă unde e Kostea, unde e Kostea… Nu poate trăi fără el…

MEDVEDENKO: Se teme de singurătate. (ascultă) Ce vreme îngrozitoare. Ţine de două zile.

MAŞA (face lampa mai mare): Ce valuri sunt pe lac, ce valuri uriaşe!

MEDVEDENKO: În grădină e întuneric. Ar trebui să dărâme scena aceea. Stă goală, urâtă, ca un schelet, şi cortina pocneşte în bătaia vântului. Când am trecut aseară pe acolo mi s-a părut că plângea cineva înăuntru.

MAŞA: Ei, asta-i…

(pauză)

MEDVEDENKO: Maşa, să mergem acasă!

MAŞA (dă din cap): Eu rămân să dorm aici.

MEDVEDENKO (o imploră): Hai acasă, Maşa! I-o fi foame copilului…

MAŞA: Fleacuri. O să-i dea Matriona de mâncare.

(pauză)

MEDVEDENKO: E păcat. E a treia noapte de când stă fără maică-sa.

MAŞA: Tare te-ai mai făcut plicticos! Înainte, cel puţin, îi dădeai cu filozofia. Acum însă atâta ştii: Hai acasă, copilul, hai acasă, copilul! Altceva nu mai aud de la tine!

MEDVEDENKO: Să plecăm, Maşa!

MAŞA: Du-te singur!

MEDVEDENKO: Taică-tău n-o să-mi dea calul.

MAŞA: O să ţi-l dea. Roagă-l şi o să ţi-l dea.

MEDVEDENKO: Bine. Am să-l rog. Asta înseamnă că tu vii

mâine?

MAŞA (prizează tabac): Da, mâine. Tare eşti pisălog!...

(intră Treplev şi Polina Andreevna; Treplev aduce câteva perne şi o pătură, iar Polina Andreevna, rufăria de pat; le pun pe divanul turcesc, apoi Treplev se aşază la masa lui de lucru.)

MAŞA: Da' ce faci cu asta, mamă?

POLINA ANDREEVNA: Piotr Nikolaevici ne-a rugat să-i facem patul aici, lângă Kostea.

MAŞA: Lasă, că-l fac eu! (face patul)

POLINA ANDREEVNA (oftând): Omul bătrân e ca un copil. (se apropie de masa de scris, se sprijină în coate şi se uită într-un manuscris; pauză)

MEDVEDENKO: Atunci, mă duc. La revedere, Maşa! (îi sărută mâna) La revedere, mamă! (vrea să sărute mâna soacră-sii)

POLINA ANDREEVNA (plictisită): Haide! Du-te cu Dumnezeu.

MEDVEDENKO: La revedere, Konstantin Gavrilici!

(Treplev îi dă mâna tăcut; Medvedenko pleacă)

POLINA ANDREEVNA (privind manuscrisul): Cine credea sau bănuia că dumneata, Kostea, ai să ajungi un scriitor adevărat – şi uite, slavă Domnului, au început să-ţi trimită şi bani de pe la reviste! (îi mângâie părul) Şi ce frumuşel te-ai făcut... Bunul, dragul meu Kostea, fii mai blând cu Maşenka mea!

MAŞA (făcând patul): Dă-i pace, mamă!...

POLINA ANDREEVNA (lui Treplev): E tare drăguţă. (pauză) Ştii, Kostea, unei femei nu-i trebuie decât o mângâiere din ochi. O ştiu de la mine.

(Treplev, fără să scoată o vorbă, se scoală de la masă şi pleacă)

MAŞA: Uite că l-ai supărat. De ce nu-i dai pace?

POLINA ANDREEVNA: Îmi pare rău de tine, Maşenka!

MAŞA: Ai şi de ce!

POLINA ANDREEVNA: Mă doare inima pentru tine. Văd totul şi înţeleg totul.

MAŞA: Toate sunt numai prostii. Dragoste fără speranţă nu există decât în romane. Toate sunt fleacuri. Numai că nu trebuie să te laşi şi să tot aştepţi, să aştepţi fără să ştii ce... Cum ţi s-a furişat dragostea în inimă, trebuie s-o smulgi. Ni s-a făgăduit că o să-l mute pe bărbatul meu în alt judeţ. Când e să ne mutăm acolo, am să uit totul!... Am să smulg dragostea din suflet, cu rădăcină cu tot.

(Se aude un vals melancolic din odăile vecine.)

POLINA ANDREEVNA: Kostea cântă. Înseamnă că-i trist.

MAŞA (face câţiva paşi de vals, fără zgomot): Ceea ce e important, mamă, e să nu-l tot ai în faţă mereu. Dacă l-or muta pe Semion, crede-mă că-ntr-o lună l-am şi uitat. Toate astea sunt fleacuri.

(se deschide uşa din stânga; Dorn şi Medvedenko împing un jilţ în care stă Sorin)

MEDVEDENKO: Acum am şase guri acasă. Şi făina s-a făcut şaptezeci de copeici pudul.

DORN: Descurcă-te dacă poţi!

MEDVEDENKO: Uşor îţi vine să râzi dumitale, care eşti căptuşit cu bani.

DORN: Cu bani? După treizeci de ani de practică, prietene, de practică fără răgaz, în care timp n-am fost stăpân pe mine nici noaptea, nici ziua, am izbutit să strâng abia două mii de ruble şi le-am cheltuit şi pe astea nu demult, în străinătate. Nu mai am nimic!

MAŞA (către soţul ei): N-ai plecat?

MEDVEDENKO (scuzându-se): Cum era să plec dacă nu-mi dă cal!

MAŞA (cu vocea scăzută, supărată): De nu te-aş mai vedea în faţă!

(jilţul lui Sorin e împins în partea stângă a camerei; Polina Andreevna, Maşa şi Dorn se aşază în jurul lui; Medvedenko, necăjit, se retrage într-un colţ)

DORN: Câte schimbări la voi! Din salon aţi făcut birou.

MAŞA: Lui Konstantin Gavrilîci îi e mai la îndemână să lucreze aici. Când vrea, poate ieşi în grădină să se mai gândească.

(se aude bătaia pznicului)

SORIN: Unde e sora mea?

DORN: A plecat la gară să-l întâmpine de Trigorin. Se întoarce numaidecât.

SORIN: Dacă ai crezut că e nevoie s-o chemi şi pe soră-mea, înseamnă că boala mea e primejdioasă! (după o pauză) Şi totuşi mă mir! Sunt grav bolnav şi cu toate astea nu mi se dă niciun fel de doctorie!

DORN: Ce vrei să-ţi dau? Valeriană, bicarbonat, chinină?

SORIN: Acum iar începem cu filozofia. O, ce chin! (arătând cu capul spre divan) Pentru mine l-aţi pregătit?

POLINA ANDREEVNA: Pentru dumneata, Piotr Nicolaevici.

SORIN: Mulţumesc.

DORN (fredonează): „Pluteşte Luna-n ceruri noaptea”…

SORIN: Ştii, am un subiect de nuvelă pentru Kostea! O să se cheme „Omul care a vrut”, „L’homme qui a voulu”. Cândva, în tinereţe, am vrut să fiu scriitor şi n-am izbutit. Am vrut să vorbesc frumos şi am vorbit detestabil. (se strâmbă) „Ei, şi-aşa, la urma urmei, cum s-ar zice, aşa şi pe dincolo”… mi se întâmpla la tribunal să fac o expunere de motive şi începeam să lungesc vorba şi să mă bâlbâi, de mă treceau sudorile. Am vrut să mă căsătoresc şi nu m-am căsătorit. Am vrut să trăiesc întotdeauna la oraş şi iată că îmi sfârşesc zilele la ţară… Ei, şi-aşa…

DORN: Ai vrut să capeţi titlul de consilier şi-l ai.

SORIN (râde): Asta n-a fost ţinta mea. A venit de la sine.

DORN: Recunoaşte că nu e prea înţelept să te mai plângi de viaţă la şaizeci şi doi de ani.

SORIN: Ce încăpăţânat! Dar înţelege că vreau să trăiesc!

DORN: E o nechibzuinţă. După legile naturii, orice viaţă trebuie să aibă un sfârşit.

SORIN: Dumneata judeci ca un om sătul. Eşti sătul şi de aceea nu-ţi mai pasă de viaţă. Ţi-e totuna. Dar o să-ţi fie şi dumitale frică de moarte, cum le e tuturor…

DORN: Frica de moarte e o frică animalică. Trebuie s-o înăbuşim. Se tem de moarte numai cei care cred în viaţa viitoare şi cărora le e frică de păcatele lor. Dar dumneata? Mai întâi că nu eşti credincios şi apoi, ce păcate ai făcut? Ai fost judecător douăzeci şi cinci de ani. Asta e tot.

SORIN (râde): Ba douăzeci şi opt…

(intră Treplev şi se aşază pe un taburet la picioarele lui Sorin; Maşa îl priveşte tot timpul)

DORN: Îl împiedicăm pe Konstantin Gavrilîci să lucreze.

TREPLEV: Nu face nimic.

(pauză)

MEDVEDENKO: Dă-mi voie, doctore, să te-ntreb care oraş din străinătate ţi-a plăcut mai mult.

DORN: Genova.

TREPLEV: De ce Genova?

DORN: Acolo e o mulţime neobişnuită pe străzi. E foarte frumos. Când părăseşti seara hotelul, strada e ticsită de lume.

Te mişti prin mulţime fără nicio ţintă, încoace şi încolo, în linii frânte, trăieşti cu ea, te contopeşti cu sufletul ei şi începi să crezi că într-adevăr poate să existe un singur suflet universal, pe care l-a jucat cândva Nina Zarecinaia în piesa dumitale. Dar, pentru că veni vorba, unde-o mai fi acum Zarecinaia şi ce-o mai fi făcând?

TREPLEV: Cred că e sănătoasă.

DORN: Mi s-a spus că ar fi dus o viaţă ciudată. Să fie adevărat?

TREPLEV: E o poveste lungă, doctore.

DORN: Spune-o pe scurt.

(pauză)

TREPLEV: A fugit de-acasă şi a trăit cu Trigorin. Ştiai?

DORN: Asta ştiu.

TREPLEV: A avut şi un copil care a murit. După cum era de aşteptat, Trigorin a lăsat-o şi s-a întors la legăturile lui de mai înainte. De altfel, el nu a rupt niciodată vechile lui legături; dar fără caracter cum îl ştii, s-a învârtit şi ici şi colo. După câte am înţeles, din cele câte am aflat, viaţa personală a Ninei n-a reuşit deloc.

DORN: Dar cu teatrul?

TREPLEV: Se pare că a nimerit-o şi mai rău. A debutat undeva, lângă Moscova, la un teatru de vară, apoi a plecat în provincie. Pe vremea aceea n-o pierdeam din ochi şi unde era ea, eram şi eu. Încerca numai roluri mari, dar jocul ei otova şi fără gust, cu ţipete şi gesturi exagerate, n-o ajuta. Erau şi unele momente când striga cu talent, când murea cu talent, dar erau numai momente.

DORN: Vasăzică, o brumă de talent tot are.

TREPLEV: Greu de desluşit. Fără îndoială că trebuie să aibă. Eu am văzut-o jucând dar ea n-a vrut să mă vadă. Servitorii de la hotel nu mă lăsau să intru. Am înţeles ce se petrece cu ea şi n-am mai stăruit. (pauză) Şi... ce să vă mai spun? Mai târziu, când m-am întors acasă, am primit scrisori de la ea. Scrisori inteligente, calde, interesante. Nu se plângea, dar îmi dădeam seama că trebuie să fie foarte nenorocită. La fiecare rând al ei simţeai încordarea nervilor şi o imaginaţie cam dezordonată. Iscălea „Pescăruşul”. În „Rusalka”, morarul spune despre el că e un corb. Ea, în scrisorile ei repeta neîncetat despre ea că e un pescăruş. Acum e aici.

DORN: Cum aici?

TREPLEV: În târg, la un han. Are o cameră. A sosit de vreo cinci zile. M-am dus s-o văd – Maria Ilinişna a fost şi ea – dar nu primeşte pe nimeni. Semion Semionovici ne-a spus c-ar fi văzut-o ieri după masă pe câmp, la vreo două verste de-aici.

MEDVEDENKO: Da, am văzut-o. Se ducea spre târg. Am salutat-o şi am întrebat-o de ce nu vine la noi în vizită. Mi-a spus c-o să vină.

TREPLEV: N-o să vină. (pauză) Tatăl şi mama ei vitregă nu vor să mai ştie de ea. Au pus peste tot paznici, să n-o lase nici să se apropie de conac. (se duce împreună cu doctorul lângă masa de scris) Ce uşor e, doctore, să fii filozof pe hârtie, şi ce greu e în realitate!

SORIN: Ce fată încântătoare era!

DORN: Ce-ai spus?

SORIN: Că era o fată încântătoare! Consilierul Sorin a fost într-o vreme chiar îndrăgostit de ea.

DORN: Don Juan bătrân!

(se aude râsul lui Şamraev)

POLINA ANDREEVNA: Se pare că se întorc ai noştri de la gară…

TREPLEV: Da. O aud pe mama!

(intră Arkadina, Trigorin şi Şamraev)

ŞAMRAEV (intrând): Toţi îmbătrânim, pe toţi ne roade vitregia anilor, numai dumneata, preastimată doamnă, eşti mereu tânără… Ca întotdeauna ai o bluză de culoare deschisă, eşti vioaie şi plină de graţie…

ARKADINA: Iar vrei să mă deochi, plicticosule!

TRIGORIN (către Sorin): Bine te-am găsit, Piotr Nikolaevici! Tot bolnav? Nu-mi place! (văzând-o pe Maşa, bucuros) Maria Ilinişna!

MAŞA: M-ai recunoscut? (îi strânge mâna)

TRIGORIN: Căsătorită?

MAŞA: De mult!

TRIGORIN: Fericită? (îl salută pe Dorn şi pe Medvedenko, apoi, nehotărât, se apropie de Treplev) Irina Nikolaevna mi-a spus că ai uitat trecutul şi nu mai eşti supărat.

(Treplev îi întinde mâna)

ARKADINA (către fiul ei): Boris Alexeevici a adus revista cu noua ta povestire.

TREPLEV (luând revista): Mulţumesc. Eşti foarte amabil. (toţi se aşază)

TRIGORIN: Admiratorii dumitale îţi trimit salutări... La Petersburg şi la Moscova lumea se interesează mult de dumneata şi mă tot întreabă mereu. Vor să ştie ce fel de om eşti, câţi ani ai, dacă eşti blond sau brun... Toţi cred – nu ştiu de ce – că nu mai eşti tânăr. Şi nimeni nu-ţi ştie numele adevărat, de vreme ce scrii sub pseudonim. Eşti misterios ca Masca de Fier.

TREPLEV: Pentru mult timp la noi?

TRIGORIN: Nu. Am de gând să plec chiar mâine la Moscova. Trebuie. Mă grăbesc să termin o nuvelă şi apoi am făgăduit şi ceva pentru o antologie. Într-un cuvânt, tot vechea poveste!

(în timp ce ei vorbesc, Arkadina şi Polina Andreevna aşază şi desfac în mijlocul camerei o masă de joc; Şamraev aprinde lumânările, aşază scaunele, apoi scoate din dulap un joc de loto.)

TRIGORIN: Vremea nu m-a primit prea bine. Bate un vânt aspru. Mâine dimineaţă, dacă s-o mai linişti, am să mă duc la lac să prind peşte. Vreau să văd cu acelaşi prilej grădina şi locul unde – ţii minte – s-a jucat piesa dumitale. Mi-a venit în gând un subiect, pe care îl simt cum creşte. Trebuie numai să-mi împrospătez în minte locul acţiunii.

MAŞA (către tatăl ei): Tată, dă-i voie bărbatului meu să ia calul! Trebuie să plece acasă.

ŞAMRAEV (îngână): Calul... acasă... (sever) Ai văzut doar şi tu. Acum au venit caii de la gară. Nu-i pot porni iar.

MAŞA: Dar mai sunt şi alţi cai... (văzând că nu-i răspunde, face un gest descurajat cu mâna) Decât să ai de-a face cu voi...

MEDVEDENKO: Lasă, Maşa, că mă duc pe jos... Da...

POLINA ANDREEVNA (oftând): Pe jos, pe o astfel de vreme... (se aşază la masa de joc) Luaţi loc, vă rog!

MEDVEDENKO: Sunt numai şase verste... La revedere!... (sărută mâna soţiei sale) La revedere, mamă! (Polina Andreevna îi întinde în silă mâna să i-o sărute) N-aş fi supărat pe nimeni, dar e vorba de copil! (salută pe toţi ceilalţi) La revedere!... (pleacă, cu aerul unui om vinovat)

ŞAMRAEV: Nu face nimic. O ia el şi pe jos, că doar nu-i general...

POLINA ANDREEVNA (bate în masă): Rog pe toată lumea să

poftească... Să nu pierdem vremea! În curând vom fi chemaţi la cină.

(Şamraev, Dorn şi Maşa se aşază la masă.)

ARKADINA (către Trigorin): Când încep serile lungi de toamnă, aici se joacă loto. Uită-te la lotoul ăsta de modă veche cu care jucam cu răposata maică-mea când eram copil! Nu vrei să joci cu noi o partidă până la cină? (se aşază cu Trigorin la masă) Jocul e plictisitor, dar dacă te obişnuieşti cu el, merge. (împarte la toţi câte trei cartoane)

TREPLEV (frunzărind revista): Nuvela lui a citit-o, la a mea însă nici n-a tăiat filele! (pune revista pe masa de scris, apoi se îndreaptă spre uşa din stânga şi trecând pe lângă Arkadina, îi sărută părul)

ARKADINA: Kostea, tu nu joci?

TREPLEV: Iartă-mă, dar n-am chef... Mă duc să mă plimb... (iese)

ARKADINA: Miza – zece copeici! Doctore, pune pentru mine.

DORN: Am înţeles!

MAŞA: Aţi pus toţi? Încep... Douăzeci şi doi!

ARKADINA: Este!

MAŞA: Trei!...

DORN: Uite-l!

MAŞA: Ai pus trei? Opt! Optzeci şi unu! Zece!

ŞAMRAEV: Nu aşa de iute!

ARKADINA: Nu ştiţi ce primire mi s-a făcut la Harkov, dragii mei! Şi-acum sunt ameţită!

MAŞA: Treizeci şi patru!

(în spatele scenei se aude un vals melancolic)

ARKADINA: Studenţii mi-au făcut ovaţii... Trei coşuri cu flori, două jerbe şi asta... (scoate de la piept o broşă şi-o aruncă pe masă)

ŞAMRAEV:. E ceva...

MAŞA: Cincizeci!

DORN: Cincizeci în cap?

ARKADINA: Purtam o toaletă minunată! Orice s-ar zice, ştiu să mă-mbrac!

POLINA ANDREEVNA: Kostea cântă. E trist, bietul băiat!

ŞAMRAEV: Îl înjură gazetele tare de tot.

MAŞA: Şaptezeci şi şapte!

ARKADINA: Ăsta să-i fie necazul!

TRIGORIN: N-are noroc. Nu-şi poate găsi tonul adevărat. E la el ceva ciudat, neprecis, care de multe ori seamănă a aiurealã. Niciun personaj nu e viu!

MAŞA: Unsprezece!

ARKADINA (uitându-se la Sorin): Petruşa, tu te plictiseşti! (pauză) Doarme.

DORN: Doarme consilierul nostru.

MAŞA: Şapte! Nouăzeci!

TRIGORIN: Mă întreb dacă aş mai scrie trăind la o moşie ca asta, lângă un lac! Mi-aş învinge patima asta şi aş pescui toată ziua.

MAŞA: Douăzeci şi opt!

TRIGORIN: Să prinzi un cosac sau un biban e o mare plăcere.

DORN: Eu cred în Konstantin Gavrilîci. Are ceva! E ceva în el! Gândeşte în imagini, povestirile lui sunt pitoreşti, colorate, le simţi cu adevărat. Păcat numai că nu urmăreşte ţinte bine hotărâte. Impresionează, dar atât. Şi numai cu asta n-ajungi departe. Irina Nikolaevna, îţi pare bine că fiul dumitale e scriitor?

ARKADINA: Închipuiţi-vă că n-am citit încă nimic de el. N-am timp niciodată.

MAŞA: Douăzeci şi şase!

(Treplev intră încet şi se îndreaptă spre masa lui de scris)

ŞAMRAEV (către Trigorin): Boris Alexeevici, a rămas la noi ceva de-al dumneavoastră.

TRIGORIN: Ce anume?

ŞAMRAEV: Pescăruşul pe care l-a împuşcat într-o zi Konstantin Gavrilâci. Mi-aţi spus să-l dau la împăiat...

TRIGORIN: Nu-mi aduc aminte. (gândindu-se) Nu-mi aduc aminte!

MAŞA: Şaizeci şi şase! Unu!

TREPLEV (deschide fereastra şi ascultă): Ce beznă! Nu înţeleg de ce sunt atât de neliniştit!

ARKADINA: Kostea, închide fereastra, e curent!

(Treplev închide fereastra.)

MAŞA: Optzeci şi opt!

TRIGORIN: Domnilor, am câştigat partida!

ARKADINA (veselă): Bravo! Bravo!

ŞAMRAEV: Bravo!

ARKADINA: Omului ăstuia îi merge mereu în plin. (se ridică) Şi

acum, hai să mâncăm ceva! Celebritatea noastră n-a prânzit astăzi. Continuăm după masă. (către fiul ei) Kostea, lasă-ţi manuscrisele şi hai să mâncăm!

TREPLEV: N-am chef, mamă. Nu mi-e foame!

ARKADINA: Cum vrei. (îl trezeşte pe Sorin) Petruşa, la cină! (îl ia pe Şamraev de braţ) Am să vă povestesc cum am fost primită la Harkov.

(Polina Andreevna stinge lumânările de pe masă, apoi împreună cu Dorn împinge scaunul lui Sorin; ies cu toţii pe uşa din stânga; pe scenă rămâne Treplev, la masa de scris)

TREPLEV (se pregăteşte de scris; reciteşte ce a însemnat): Am vorbit atât de mult despre forme noi, dar acum simt că lunec şi eu spre rutină, puţin câte puţin. (citeşte) „Afişul de pe gard vestea”... „Faţa palidă încadrată de un păr întunecat”... Vestea... încadrată... E banal. (şterge) Am să încep cu ploaia al cărei zgomot l-a trezit pe erou, iar restul am să-l şterg. Descrierea serii cu lună e lungă şi căutată... Pentru Trigorin e uşor. Şi-a făcut un fel al lui de a scrie... La el, pe un stăvilar străluceşte gâtul unei sticle sparte, cade umbra roţii de la moară, şi noaptea cu lună e gata! Pe câtă vreme la mine e şi lumină tremurătoare, şi sclipirea lină a stelelor, sunt şi sunetele îndepărtate ale unui pian, ce mor în aerul liniştit şi aromat... E chinuit! (pauză) Da. Ajung din ce în ce mai mult să cred că nu e vorba nici de forme vechi şi nici de forme noi şi că omul scrie fără să se gândească la niciun fel de formă, scrie pentru că scrisul se revarsă liber din sufletul lui. (cineva bate în geamul din dreptul mesei) Ce-i asta? (se uită pe fereastră) Nu se vede nimic... (deschide uşa de sticlă şi priveşte în grădină) Cineva a coborât în fugă scările. (strigă) Cine e? (iese; se aude cum trece repede pe terasă; peste o clipă se întoarce cu Nina Zarecinaia) Nina! Nina!

(Nina îşi lasă capul pe pieptul lui şi plânge stăpânit.)

TREPLEV: Nina! Nina! Dumneata eşti... Dumneata... (pauză) Parcă aveam un fel de presimţire! Toată ziua mi-a fost inima grea! (îi scoate pălăria şi pelerina) O, buna mea, frumoasa mea, ai venit! Să nu plângem, nu!

NINA: E cineva pe-aici?

TREPLEV: Nimeni.

NINA: Încuie uşa. Altfel vor da peste noi!

TREPLEV: N-o să vină nimeni!

NINA: Ştiu că Irina Nikolaevna e aici. Încuie uşa...

TREPLEV (încuie uşa din dreapta apoi se apropie de cea din stânga): Asta n-are cheie. Am să pun un fotoliu. (pune un fotoliu în faţa uşii) Nu-ţi fie teamă. N-are să intre nimeni.

NINA (îl priveşte lung în faţă): Lasă-mă să te privesc! (se uită în jurul ei) E cald... E bine... Aici era pe vremuri salonul. M-am schimbat mult?

TREPLEV: Da, ai slăbit, şi ochii îţi sunt mai mari. Nina, ce ciudat e că te văd. De ce nu mi-ai dat voie să vin la dumneata? De ce n-ai venit până acum? Ştiu, eşti de aproape o săptămână aici... în fiecare zi am încercat de câteva ori să te văd şi am stat sub fereastra dumitale ca un cerşetor.

NINA: Mi-a fost teamă că mă urăşti. În fiecare noapte visez că mă priveşti şi că nu mă mai recunoşti. O! Dac-ai şti! De când m-am întors rătăcesc mereu pe aici... prin jurul lacului. M-am oprit de multe ori prin preajma casei voastre, dar nu m-am hotărât să intru. Să ne aşezăm! (se aşază) Să ne-aşezăm şi să vorbim, să vorbim! Aici e bine, e cald şi plăcut... Auzi cum urlă vântul? Turgheniev spune undeva: „Ferice de-acela care-n astfel de nopţi are un acoperiş şi-un colţişor cald". Eu sunt un pescăruş... Nu, nu, n-am vrut să spun asta... (îşi trece mâna pe frunte) Despre ce vorbeam? Da... Turgheniev... „Şi să le-ajute Domnul tuturor celor ce rătăcesc fără adăpost"... Nu-i nimic! (plânge cu suspine)

TREPLEV: Nina! Iar începi... Nina!

NINA: Nu-i nimic, îmi face bine... N-am mai plâns de doi ani. Aseară, târziu, m-am dus în grădină să văd dacă teatrul nostru mai e acolo. Tot mai e. Şi-am putut plânge după doi ani, pentru prima dată, şi parcă mi-am uşurat sufletul şi mi l-am luminat. Uite că nu mai plâng. (îl ia de mână) Şi aşa, acum eşti scriitor... Dumneata eşti scriitor şi eu actriţă... Ne-a luat acelaşi vârtej pe amândoi... Trăiam veselă ca un copil. Mă trezeam dimineaţa şi începeam să cânt; te iubeam, visam glorie şi-acum? Mâine dis-de-dimineaţă trebuie să plec la Eleţ, cu clasa a treia... la un loc cu ţăranii; iar la Eleţ, negustorii mai subţiri au să mă urmărească cu amabilităţile lor. Ce viaţă ticăloasă!

TREPLEV: De ce te duci la Eleţ?

NINA: Am un angajament pe toată iarna. E timpul să plec.

TREPLEV: Nina, te-am blestemat, te-am urât, ţi-am rupt scrisorile şi fotografiile, dar în fiecare clipă simţeam că sufletul

meu e pentru vecie legat de dumneata. Nu pot să nu te mai iubesc, Nina. Din clipa în care te-am pierdut şi am început să tipăresc ce scriu, viaţa mea e un chin. Sufăr... Ca şi cum tinereţea mea ar fi zburat deodată, parcă aş fi de nouăzeci de ani pe lume! Te strig, sărut pământul pe care-ai călcat; oriunde aş privi, văd numai chipul dumitale cu zâmbetul lui blajin, care mi-a luminat anii cei mai buni ai vieţii...

NINA (încurcată): De ce-mi vorbeşte aşa? De ce-mi vorbeşte aşa?

TREPLEV: Sunt singur, nicio dragoste nu-mi încălzeşte inima. Mi-e frig de parcă aş trăi sub pământ, şi tot ce scriu e searbăd, uscat, întunecat. Rămâi aici, Nina, te implor! Sau dacă nu, lasă-mă să vin cu dumneata!

(Nina îşi pune repede pălăria şi pelerina.)

TREPLEV: Nina, de ce? Pentru numele lui Dumnezeu, Nina!... (o priveşte cum se îmbracă; pauză)

NINA: Trăsura mă aşteaptă la poartă. Nu mă întovărăşi. Mă duc singură... (printre lacrimi) Dă-mi puţină apă...

TREPLEV (îi dă să bea): Unde te duci acum?

NINA: În oraş. (pauză) Irina Nikolaevna e aici?

TREPLEV: Da... Joi, unchiul meu nu s-a simţit bine şi i-am telegrafiat să vină.

NINA: De ce-mi spui că ai sărutat pământul pe care am călcat? Mai bine m-ai fi omorât! (se apleacă pe masă) Sunt atât de obosită! Dacă aş putea să mă odihnesc... Să mă odihnesc! (ridicând capul) Sunt un pescăruş. Nu, nu e asta... Eu sunt actriţă... Da! (auzind râsul Arkadinei şi al lui Trigorin stă să asculte, apoi aleargă la uşa din stânga şi se uită pe gaura cheii) Şi el e aici!... (se întoarce la Treplev) Da, da... Nu face nimic... Da... El nu credea în teatru, râdea de visurile mele, şi încetul cu încetul n-am mai crezut nici eu şi mi-am pierdut curajul... Şi-apoi, zbuciumul dragostei, gelozia, neîncetata frică pentru copilul meu... M-au copleşit meschinăriile, nimicurile, jucam fără viaţă... Nu ştiam ce să fac cu mâinile şi cum să stau pe scenă, nu eram stăpână pe vocea mea. Nu poţi înţelege starea asta, să simţi că joci îngrozitor de prost. Eu – sunt un pescăruş. Nu, nu e asta... Îţi mai aduci aminte că ai împuşcat odată un pescăruş? Un om a venit din întâmplare şi neavând ce face l-a nimicit... Uite un subiect pentru o scurtă povestire... Nu, nu-i asta... (îşi trece mâna pe frunte) Despre ce vorbeam? Da, despre teatru.

Acum nu mai sunt ca atunci... Sunt o actriţă adevărată: joc cu plăcere, cu entuziasm. Scena mă îmbată şi simt că sunt frumoasă. Şi acum, de când sunt aici, am mers mult pe jos şi tot umblând m-am gândit şi am simţit cum cu fiecare zi ce trece cresc puterile sufletului meu... Acum ştiu, înţeleg, Kostea, că în ceea ce facem noi, ori că am juca pe scenă, ori că am scrie, principalul nu e gloria, nu e strălucirea, nu e ceea ce visam eu, ci puterea noastră de a îndura. Să ştii să-ţi porţi crucea şi să-ţi păstrezi credinţa. Eu cred şi sufăr mai puţin. Şi atunci când mă gândesc la chemarea mea nu mă mai tem de viaţă.

TREPLEV (trist): Ţi-ai găsit calea, ştii încotro mergi, pe câtă vreme eu tot mai orbecăiesc prin haosul visurilor şi al imaginilor, fără să ştiu la ce şi cui foloseşte. Nu cred şi nu ştiu care-i chemarea mea!

NINA (ascultând): Ssst... Şi-acum plec!... Rămâi cu bine. Când voi fi actriţă mare, vino să mă vezi. Îmi făgăduieşti? Şi-acum... (îi strânge mâna) E târziu. Abia mă mai ţin picioarele... Sunt istovită, mi-e foame...

TREPLEV: Rămâi, am să-ţi aduc de mâncare...

NINA: Nu, nu... Nu mă conduce. Ajung şi singură... Trăsura e aproape... Aşadar, l-a adus şi pe el? Ei şi? Mi-e totuna! Când îl vezi pe Trigorin să nu-i spui nimic... Îl iubesc. Îl iubesc chiar mai mult decât înainte... Un subiect pentru o scurtă povestire... Îl iubesc, îl iubesc cu patimă, până la deznădejde. Ce bine era înainte, Kostea! Îţi mai aduci aminte? Ce viaţă luminoasă, caldă, fericită, curată şi ce simţăminte! – simţăminte ce semănau cu nişte flori gingaşe şi delicate! Îţi aduci aminte... (declamă) „Oamenii, leii, vulturii şi potârnichile, renii cu coarne înrămurate, gâştele, păianjenii, peştii cei tăcuţi ai apelor, stelele de mare şi cele ce nu puteau fi văzute cu ochiul, într-un cuvânt toate vieţuitoarele, toate, toate s-au stins după ce au încheiat tristul cerc al vieţii lor. Sunt mii de veacuri de când pământul nu mai poartă nicio fiinţă vie, şi această biată Lună în zadar îşi mai aprinde candela. Cocorii nu se mai trezesc ţipând prin lunci şi cărăbuşii nu se mai aud prin crânguri de tei..."

(îl îmbrăţişează şi iese repede pe uşa de sticlă)

TREPLEV (după o pauză): De n-ar întâlni-o cineva în grădină şi de nu i-ar spune mamei! Asta ar putea-o supăra... (timp de două minute rupe, în tăcere, toate manuscrisele şi le aruncă sub masă, apoi deschide uşa din dreapta şi iese)

DORN (încercând să deschidă uşa din stânga): Ciudat. S-ar zice că uşa e închisă. (intră şi aşază scaunul la loc) Cursă cu obstacole…

(intră Arkadina, Polina Andreevna, după ele Iakov cu sticlele şi Maşa, apoi Şamraev şi Trigorin)

ARKADINA: Pune-le aici, pe masă. Vinul roşu şi berea sunt pentru Boris Alexeevici. O să jucăm şi o să bem. Luaţi loc, domnilor!

POLINA ANDREEVNA (lui Iakov): Serveşte şi ceaiul. (aprinde lumânările şi se aşază la masa de joc)

ŞAMRAEV (îl duce pe Trigorin la dulap): Ăsta e obiectul despre care v-am vorbit… (scoate din dulap pescăruşul împăiat) Comanda dumneavoastră.

TRIGORIN (privind pescăruşul): Nu-mi aduc aminte! (gândindu-se) Nu-mi aduc aminte!

(în dreapta, în spatele scenei, se aude o împuşcătură; toţi tresar)

ARKADINA (speriată): Ce s-a întâmplat?

DORN: Nimic. O fi plesnit ceva în trusa mea cu medicamente. Nu vă neliniştiţi. (iese prin dreapta: peste o clipă se întoarce) Asta era. A plesnit sticla cu eter. (fredonează) „Din nou în faţa ta stau fermecat”…

ARKADINA (se aşază la masă): Of, cum m-am speriat. Mi-am amintit de… (îşi acoperă faţa cu mâinile) Am văzut negru înaintea ochilor…

DORN (frunzărind revista, către Trigorin): Acum două luni a fost publicat aici un articol… O scrisoare din America… Şi am vrut să te-ntreb între altele… (îl ia de talie şi-l duce în faţa rampei) Deoarece chestiunea asta mă interesează foarte mult… (cu glas scăzut) Ia-o de-aici pe Irina Nikolaevna. Konstantin Gavrilovici s-a împuşcat…

CORTINA

Piesa Pescăruşul a fost scrisă de Cehov între anii 1895-1896.

În scrisoarea sa către A. S. Suvorin din 21 octombrie 1895, Cehov spune: „… Scriu şi o piesă pe care o voi termina, probabil, tot pe la sfârşitul lui noiembrie…” Iar într-o scrisoare către E. M. Şavrova şi I. Şceglov, Cehov

aminteşte de intenţia sa de a preda piesa Teatrului Mic din Moscova.

În scrisorile saie din 21 noiembrie, adresate lui A. S. Suvorin şi A. I. Urusov, Cehov le comunică că şi-a dat piesa spre a fi dactilografiată, urmând după aceea să le-o trimită spre consultare. Cehov îşi socotea piesa nefinisată; ceea ce scrisese până atunci, după părerea lui, nu era decât „scheletul viitoarei piese" sau un proiect „care până la începutul stagiunii următoare va mai fi modificat de un milion de ori".

La începutul anului 1896, Cehov îşi modifică piesa (vezi scrisoarea lui Cehov adresată fratelui său, Alexandr Pavlovici, 8 martie 1896).

La 14 septembrie 1896, piesa a fost aprobată de cenzură, iar la 17 noiembrie 1896 pusă în scenă la Teatrul Alexandrinski din Petersburg.

Cu unele modificări şi prescurtări, piesa a fost publicată în revista Russkaia mîsl, nr. 12, 1896.

Cu alte mici modificări, piesa a fost inclusă în culegerea Piese de teatru, Sankt-Petersburg, 1897; fără nicio modificare a intrat în culegerea de Opere apărută în anii 1901-1902. Publicăm textul din 1902.

Lucrând la Pescăruşul, Cehov îşi dădea seama că introduce elemente noi, neuzitate în dramaturgie şi se îndoia de reuşita piesei. De altfel, în scrisorile sale pomeneşte adesea de acest lucru: „Lucrez la piesă cu multă plăcere, deşi îmi dau seama că păcătuieşte îngrozitor împotriva canoanelor scenice. E o comedie cu trei roluri femeieşti, şase bărbăteşti, are patru acte, un singur decor (vederea spre lac); multe discuţii despre literatură, puţină acţiune şi cinci puduri de dragoste." (din scrisoarea către A. S. Suvorin, 21 octombrie 1895). În altă scrisoare adresată tot lui Suvorin (21 noiembrie 1895), găsim: „Mi-am isprăvit piesa. Sunt mai mult nemulţumit uecât mulţumit de ea. Acum când am recitit-o, mă conving din ce în ce mai mult că nu am stofă de dramaturg." Într-o scrisoare adresată E. M. Şavrovei (18 noiembrie 1895), Cehov scrie: „Am terminat piesa şi am intitulat-o Pescăruşul. Nu prea mi-a reuşit. Trebuie să recunosc că nu mă pricep în dramaturgie."

Cehov s-a interesat îndeaproape de punerea în scenă a piesei sale la teatrul Alexandrinski. Asistând la repetiţii (începând cu cea de a patra), Cehov observa orice nepotrivire între tradiţiile şi obiceiurile actoriceşti şi noile cerinţe ale piesei. E. P. Karpov (regizorul teatrului Alexandrinski) îşi aminteşte că „pe Cehov îl supăra orice notă falsă din replica actorilor, orice intonaţie cazonă. Cu toată delicateţea şi sfiiciunea lui, Cehov îi întrerupea adesea pe actori şi le explica importanţa cutărei sau cutărei fraze, analiza caracterele eroilor, aşa cum îi vedea el, dându-le de nenumărate ori acelaşi şi acelaşi îndemn: «Lăsaţi teatralismul la o parte, dragii mei; acesta este lucrul cel mai important pe care-l aveţi de făcut... Totul să fie simplu... Cât se poate de simplu... Eroii sunt oameni obişnuiţi, oameni de rând...» Cehov simţea că jocul e lipsit de însufleţire, de elan.” (E. P. Karpov, Istoricul primei reprezentări a „Pescăruşului”, din culegerea Biblioteca cehoviană. Despre Cehov. Amintiri şi articole, Moscova, 1910. Tot el a scris articolul Eşecul „Pescăruşului” pe scena teatrului Alexandrinski, almanahul literar Krasnaia panorama, Leningrad, iunie 1929) A. S. Suvorin menţionează în jurnalul său că după repetiţia generală, Cehov „era neliniştit de soarta piesei şi voia ca aceasta să nu mai fie jucată” (Jurnalul lui A. S. Suvorin, Moscova—Petersburg, 1923, pag. 125). În scrisoarea lui Cehov, adresată surorii sale M. P. Cehova (12 octombrie), găsim următoarele rânduri: „Deocamdată Pescăruşul se prezintă slab... Prevăd un spectacol mohorât, cenuşiu. În general nu sunt mulţumit.” Cehov presimţea eşecul piesei. Sora sa, M. P. Cehova, notează în memoriile sale: „În ziua premierei Pescăruşului pe scena teatrului Alexandrinski, am sosit la Petersburg. Fratele mă aştepta la gară. Din prima clipă m-a surprins aerul lui abătut. După chipul său se vedea că socoteşte totul iremediabil compromis. «Ce s-a-întâmplat?» l-am întrebat eu neliniştită. «Nu ştiu ce să fac, mi-a răspuns el, actorii nu-şi cunosc rolurile, iar pe mine nu mă ascultă şi nici nu mă înţeleg... Piesa nu merge».” (M. P. Cehova, Despre Cehov, Russkoie slovo, nr. 13, 1910) Dintre toţi actorii, singura V. F.

Kommissarjevskaia, care interpreta rolul Ninei Zarecinaia, îl mulţumea pe Cehov. „Kommissarjevskaia joacă admirabil”, scrie el la 15 octombrie lui M. P. Cehov.

În prima reprezentaţie, care a avut loc pe scena teatrului Alexandrinski, la 17 octombrie 1896, piesa n-a avut succes. Ea n-a fost înţeleasă. Insuccesul se datora în primul rând faptului că atât regizorul, cât şi actorii n-au înţeles şi n-au ştiut să redea specificul inedit al dramaturgiei cehoviene. Analizând cauzele căderii piesei, regizorul E. Karpov scrie: „Majorităţii actorilor teatrului Alexandrinski, obişnuiţi să joace în ultimii ani comedia uşoară de genul farsei, în special, piesele lui Viktor Krîlov, le-a fost deosebit de greu să interpreteze piesa lui A. P. Cehov, care redă însăşi viaţa, o piesă plină de subtilităţi, de semitonuri şi de profund conţinut sufletesc” (E. Karpov, Istoricul primei reprezentaţii a Pescăruşului. Din culegerea Despre Cehov, Moscova, 1910). În afară de aceasta, la insuccesul piesei a mai contribuit şi faptul că publicul venit să asiste la un spectacol dat în beneficiul actriţei de comedie E.I. Levkeeva, se aştepta să vadă o comedie, şi, înşelat în aşteptările sale, a rămas decepţionat. „În teatru se aflau spectatorii veniţi să se veselească, să petreacă o seară plăcută” (E. Karpov, ibidem). Dramatismul piesei, slab redat de actori (cu excepţia actriţei Kommissarjevskaia), a trecut neobservat. „Buna dispoziţie a publicului pornit pe haz era greu s-o stăvileşti; râdea la pasagiile cele mai neaşteptate şi nepotrivite, cu cel mai mic prilej” (ibidem).

Cehov, care era în sală, n-a mai aşteptat sfârşitul spectacolului şi extrem de deprimat a părăsit teatrul, iar a doua zi în zori a plecat la Moscova. În scrisoarea sa adresată lui Vl. I. Nemirovici-Dancenko (20 noiembrie 1896), Cehov scrie: „Pescăruşul meu a suferit la Petersburg, în premieră, un eşec total. Teatrul vuia de mânie, aerul părea încărcat de ură, şi eu – conform legilor fizice – am zburat ca o bombă din Petersburg.” Câteva zile mai târziu îi scrie lui A. S. Suvorin: „Mă simt ca împietrit, nu încerc decât dezgust pentru piesele mele şi revizuiesc în silă corecturile… Vina n-o poartă faptul că piesa a suferit un eşec – doar majoritatea pieselor mele

au căzut şi înainte... La 17 octombrie însă, nu piesa n-a avut succes, ci eu însumi. Încă din timpul primului act m-a uimit un lucru şi anume: aceia cu care până la 17 octombrie vorbeam prieteneşte şi cu toată sinceritatea, cu care luam mese colegiale, pentru care mă făceam de multe ori luntre şi punte... toţi aceştia aveau întipărită pe faţă o expresie ciudată, foarte ciudată... Într-un cuvânt, s-a petrecut ceea ce i-a dat prilej lui Leikin să-mi exprime în scris compătimirea pentru faptul că am atât de puţini prieteni, şi totodată revistei Nedelia să întrebe: «Ce le-a făcut Cehov?»... Iar Teatralul să publice un vast articol (nr. 95), dezbătând pe larg manifestaţiile duşmănoase ale confraţilor mei într-ale scrisului."

După această primă reprezentaţie, în ziare şi în presa de teatru au apărut cele mai aspre şi mai răuvoitoare rechizitorii.

Revista Teatralul scria: „Presa s-a năpustit asupra Pescăruşului şi a autorului său cu o înverşunare acerbă; s-a ajuns până acolo, încât i se contestă lui Cehov orice urmă de talent, fiind calificat drept o mărime umflată de alţii... Bucuria răutăcioasă a unora dintre critici a ajuns până la cinism." Scrisori din Petersburg, Teatralul, nr. 95, 1896) Ziarele şi revistele umoristice au început să publice fabule, pamflete şi foiletoane satirice, care luau în derâdere pe autor şi piesa acestuia.

Spectacolele următoare pe scena aceluiaşi teatru, însă cu unele modificări în interpretarea regizorală, s-au bucurat de un succes considerabil. După cel de al doilea spectacol, la 21 octombrie, V. Kommissarjevskaia îi scrie lui Cehov: „Vin de la teatru. Anton Pavlovici, dragule, am învins! E un succes deplin, un succes desăvârşit, un succes meritat şi nici nu se putea să fie altfel! Cât de mult aş fi vrut să te văd acum, dar şi mai mult aş fi dorit ca dumneata să fi asistat la spectacol şi să fi auzit singur strigătul unanim al publicului: «Să vină autorul!» Pescăruşul dumitale, ba nu, al nostru, pentru că ne-am contopit sufleteşte cu el pentru totdeauna, este viu, suferă şi simte cu atâta pasiune, încât îi va face pe mulţi să simtă la fel."

Despre succesul înregistrat de piesă la aceste

spectacole i-au scris lui Cehov V. Bilibin, N. A. Leikin, A. F. Koni şi alţii. O telegramă de felicitare în acest sens i-a expediat lui Cehov şi I. N. Potapenko. Răspunzând la scrisoarea lui V. V. Bilibin (noiembrie 1896), Cehov spune printre altele: „Se-nţelege că sunt bucuros, chiar foarte bucuros, totuşi succesul celei de a 2-a şi a 3-a reprezentaţii nu poate şterge din sufletul meu impresia produsă de primul spectacol. N-am stat până la sfârşit, însă ceea ce am văzut mi s-a părut nespus de plictisitor şi de straniu. Actorii nu-şi ştiau rolurile, jucau ca nişte manechine, nesigur, s-au pierdut cu firea; s-a pierdut cu firea şi Kommissarjevskaia, care n-a strălucit cu nimic. În teatru era o zăpuşeală de infern. Se dezlănţuiseră parcă toate stihiile împotriva piesei.” În schimb, la scrisoarea lui A. F. Koni, Cehov răspunde (11 noiembrie 1896) următoarele: „Te cunosc de mult, îţi port un respect profund şi am mai multă încredere în dumneata decât în toţi criticii luaţi la un loc. Se vede că ai simţit profund ceea ce mi-ai scris şi poate de aceea scrisoarea dumitale e atât de frumoasă şi de convingătoare. M-am mai liniştit şi-mi amintesc acum de piesă şi de spectacol fără dezgustul de altădată.” Cehov şi-a dat cu greu consimţământul pentru publicarea Pescăruşului în Russkaia mîsl (vezi scrisoarea către V. M. Lavrov din 11 noiembrie 1896 şi cea adresată lui Vl. I. Nemirovici-Dancenko la 20 noiembrie 1896).

Între timp piesa repurta succes după succes pe scenele teatrelor de provincie (Kiev, Astrahan, Taganrog etc). În această perioadă, revizuindu-şi piesele în vederea editării culegerii Piese de teatru, printre care erau Pescăruşul şi Unchiul Vanea, Cehov se îndoia dacă trebuie să le publice sau nu.

Un adevărat triumf al Pescăruşului l-a constituit montarea spectacolului pe scena Teatrului de Artă din Moscova în stagiunea 1898-1899.

Multă vreme Cehov n-a vrut să-şi dea consimţământul pentru noua punere în scenă a Pescăruşului. În legătură cu aceasta, Vl. I. Nemirovici-Dancenko îi scrie: „... Sunt gata să răspund cu capul că toate aceste drame şi tragedii lăuntrice ale fiecărui personaj, în cazul unei

montări iscusite şi conştiincioase, lipsite de banal, vor cuceri întreaga sală". „Dacă nu mi-l dai, mă omori, deoarece Pescăruşul este singura piesă contemporană care m-a cucerit ca regizor, şi tu eşti singurul scriitor contemporan care prezintă un mare interes pentru un teatru cu un repertoriu întocmit cu exigenţă..." (Vl. I. Nemirovici-Dancenko, Din trecut, Moscova, 1936, pp. 145-147) Cehov îi răspunde că nu mai vrea şi nu mai este în stare să treacă prin acele emoţii care i-au pricinuit atâta durere, invocând aceeaşi obiecţiune că el nu este un adevărat dramaturg, şi că sunt alţii mult mai buni decât el.

Drept mărturie a excepţionalului succes repurtat de Pescăruşul în montarea Teatrului de Artă din Moscova şi a importanţei deosebite pe care o avea această tratare scenică în istoria moştenirii dramatice lăsate de Cehov, stau nenumăratele telegrame şi scrisori de felicitare trimise autorului, care se afla pe atunci la Ialta. După prima reprezentaţie (17 decembrie 1898), Vl. I. Nemirovici-Dancenko îi telegrafiază următoarele: „Am jucat Pescăruşul. Succesul e colosal. Din primul act piesa a cucerit publicul. Am mers din triumf în triumf. Chemări la rampă cu nemiluita. După al treilea act, când am anunţat publicul că autorul nu se află în sală, mi s-a cerut să-ţi trimit o telegramă din partea lui. Suntem nebuni de fericire." (Vl. I. Nemirovici-Dancenko, Din trecut, pag. 196) Despre emoţia care a cuprins publicul după prima şi următoarele reprezentaţii, i-a mai scris lui Cehov A. S. Lazarev-Gruzinski (Biblioteca de Stat V. I. Lenin, din materialele secţiei de manuscrise, fascicola nr. 8, pp. 42-43; scrisoarea lui V. M. Sobolevski (ibidem, pag. 61); scrisoarea lui A. I. Urusov (Slovo, nr. 2, pp. 286-287). La sfârşitul lui decembrie 1898, M. Gorki îi scrie lui Cehov: „Ai auzit, desigur, despre triumful Pescăruşului. Ieri, cineva care cunoaşte minunat teatrul şi pe toţi corifeii scenei, un foarte fin cunoscător şi un om de gust, în vârstă cam de vreo şaizeci de ani, mi-a spus cu lacrimi de emoţie în glas: «De aproape 40 de ani merg la teatru şi am văzut multe! Dar niciodată n-am văzut o piesă atât de uimitor de eretic-genială cum este Pescăruşul!

Ştii – nu e părerea unui singur om. N-am văzut Pescăruşul pe scenă, dar l-am citit. E scris cu o mână puternică!” (Gork —Cehov, ed. Cartea Rusă, 1954, pag. 29 – n. ed)

Cehov şi-a văzut Pescăruşul pe scena Teatrului de Artă la începutul lui mai 1899, la un spectacol jucat special pentru el (teatrul îşi încheia stagiunea). Spectacolul a avut loc fără decor, într-o montare care nu-i satisfăcea nici pe departe pe interpreţi. Iată ce-i scrie Cehov lui Gorki în legătură cu acest spectacol: „Am văzut Pescăruşul fără decoruri; nu pot să discut despre piesă cu sânge rece, deoarece Pescăruşul a jucat oribil, plângea mereu în hohote, iar Trigorin (scriitorul) umbla şi vorbea ca un paralitic; indicaţia mea că nu are voinţă, interpretul a înţeles-o în aşa fel încât mi s-a făcut lehamite” (ibidem, pag. 49). Despre faptul că Cehov a fost nemulţumit de jocul Roksanovei (Zarecinaia) şi al lui Stanislavski (Trigorin), povestesc O. L. Knipper-Cehova şi însuşi KS. Stanislavski (Viaţa mea în artă, Cartea Rusă, 1958, pag. 216 – n. ed). Totuşi, în ansamblu, spectacolul i-a plăcut lui Cehov. Tot atunci, Cehov scrie lui P. F. Iordanov următoarele: „La Moscova s-a jucat pentru mine Pescăruşul pe scena Teatrului de Artă. Regia este excepţională… Teatrul Mic se prezintă mult mai slab, iar în ce priveşte mise en scene şi montarea, Teatrul de Artă a întrecut cu mult trupa de la Meiningen…” Pe medalionul dăruit de Cehov lui Vl. I. Nemirovici-Dancenko erau gravate următoarele cuvinte: „I-ai dat viaţă Pescăruşului meu. Îţi mulţumesc.”

Unchiul Vanea
SCENE DIN VIAŢA LA ŢARĂ, ÎN PATRU ACTE
(1897)

Traducere de Moni Ghelerter şi R. Teculescu

PERSONAJE:

SEREBREAKOV ALEXANDR VLADIMIROV1CI, profesor universitar la pensie
ELENA ANDREEVNA, soţia lui, 27 ani
SOFIA ALEXANDROVNA (SONIA), fiica lui din prima căsătorie
VOINIŢKAIA MARIA VASILIEVNA, văduvă de consilier, mama primei soţii a profesorului
VOINIŢKI IVAN PETROVICI (UNCHIUL VANEA), fiul ei
ASTROV MIHAIL LVOVICI, medic
TELEGHIN ILIA ILICI, proprietar scăpătat
MARINA, dădacă bătrână
Un argat

Acţiunea se petrece la conacul lui Serebreakov

ACTUL ÎNTÂI

O grădină. Se vede o aripă de casă, cu terasă. Pe alee, sub un plop bătrân, o masă pregătită pentru ceai. Scaune, bănci, pe una dintre ele o chitară. Nu departe de masă, un scrânciob. Ora trei după masă. Cerul înnorat.

MARINA (puhavă, bătrână, cu mişcări încete, stă lângă samovar, împletind un ciorap, în timp ce Astrov se plimbă în preajma ei; îi umple paharul): Bea, tătucule!

ASTROV (luând fără poftă paharul): N-am chef!

MARINA: Dar un păhărel de votcă ai bea?

ASTROV: Nu, nu beau în fiecare zi. Şi apoi, e şi zăduf. (pauză) Câţi ani să fie de când ne cunoaştem, dădacă?

MARINA (pe gânduri): Câţi? Dumnezeu ştie... Ai venit pe meleagurile astea... Ia să vedem... Trăia încă Vera Petrovna, mama Sonicikii. Pe vremea ei ai venit la noi două ierni în şir... Păi de atunci se cheamă că au trecut cam unsprezece ani. (gândindu-se) Ba, poate, şi mai mult...

ASTROV: M-am schimbat mult de-atunci?

MARINA: Mult. Erai tânăr, frumos... Acum, ai îmbătrânit. Şi parcă şi frumuseţea ţi-e altfel. Şi-apoi, dacă-i vorba, mai bei şi câte un păhărel de votcă!

ASTROV: Da... În zece ani am ajuns să fiu alt om. Care o fi pricina? Am lucrat prea mult, mătuşică. De dimineaţa până seară în picioare, să nu ştii ce-i odihna, iar noaptea, când te vâri în aşternut, ţi-e tot frică să nu te cheme cumva la vreun bolnav. De când ne-am cunoscut n-am avut nicio zi liberă. Cum să nu-mbătrâneşti? Că şi viaţa e plicticoasă, idioată, murdară... Te trage la fund viaţa asta! În jurul tău numai oameni scrântiţi, peste tot oameni scrântiţi şi dacă trăieşti cu ei doi-trei ani, încetul cu încetul, fără să-ţi dai seama, ajungi să te scrânteşti şi tu... Asta e soarta. (îşi răsuceşte mustaţa lungă) Lungă mi-a mai crescut mustaţa! Tâmpită mustaţă! Am ajuns şi eu să fiu un om scrântit, mătuşă. De prostit încă nu m-am prostit, mulţumesc lui Dumnezeu, creierii îmi sunt încă la locul lor, dar parcă mi s-au tocit simţurile. Nu vreau nimic, nu-mi trebuie nimic, nu iubesc pe nimeni... Uite, numai pe tine te iubesc. (o sărută pe cap) Când eram copil, am avut şi eu o dădacă. Semăna cu tine.

MARINA: Poate vrei să mănânci?

ASTROV: Nu. În postul mare, în a treia săptămână, am plecat

la Maliţkoe. Bântuia molima... Tifos exantematic. Zăceau toţi în bordeie, claie peste grămadă... Murdărie, duhoare, fum... Viţei pe jos, de-a valma cu bolnavii şi purceii tot acolo. M-am zbătut toată ziua, n-am stat jos o clipă, nicio picătură de apă n-am pus în gură. Dar când m-am întors acasă, crezi că m-au lăsat să răsuflu? Mi-au adus un acar de la gară. L-am întins pe masă să-l operez, iar el s-a apucat să-mi moară sub cloroform. Şi, uite, când nu trebuia, m-au năpădit simţămintele şi a început să mă mustre cugetul, ca şi cum aş fi vrut într-adins să-l omor. Şi atunci m-am aşezat, am închis ochii – uite-aşa, ca acum – şi m-am gândit: ne vor pomeni oare, cu o vorbă bună, cei ce vor trăi cu o sută, două sute de ani după noi şi cărora azi le croim drumul? Eu cred că nu ne vor pomeni, mătuşă!

MARINA: Oamenii nu! Dar Dumnezeu o să-şi aducă aminte.

ASTROV: Bine-ai spus, dădacă! Uite, îţi mulţumesc.

(intră Voiniţki)

VOINIŢKI (iese din casă, a dormit după dejun şi-i e faţa umflată de somn. Se aşază pe bancă îndreptându-şi cravata elegantă): Da... (pauză) Da...

ASTROV: Ai dormit bine?

VOINIŢKI: Da, foarte bine. (cască) De curând trăieşte aici profesorul cu nevastă-sa, viaţa mi s-a dat peste cap... Nu dorm la vreme, la masă mănânc fel de fel de sosuri picante, beau vin... Astea nu-s sănătoase. Înainte nu aveam nicio clipă de răgaz. Lucram împreună cu Sonia, cu cât spor nu mai e nevoie să-ţi spun. Acum munceşte numai Sonia. Eu dorm, mănânc, beau... Nu e bine!

MARINA (dând din cap): Şi ce mai rânduială la noi! Profesorul se scoală la amiază, iar samovarul fierbe şi-l aşteaptă toată dimineaţa. Până n-au venit ei, ne aşezam la masă la unu, ca toţi oamenii, dar de când sunt ei aici mâncăm la şapte seara! Noaptea, profesorul citeşte şi scrie, iar la două, deodată soneria... Ce s-a întâmplat, măiculiţă? Vrea ceai! Du-te de trezeşte toată lumea pentru el şi pune-i samovarul... Ce mai rânduială!

ASTROV: Şi mult o să mai stea pe-aici?

VOINIŢKI (fluieră): O sută de ani. Profesorul s-a hotărât să se stabilească aici.

MARINA: Uite şi acum: de două ceasuri stă samovarul pe masă şi ei s-au dus la plimbare.

VOINIŢKI: Iată-i că vin! Nu te prăpădi cu firea!

(se aud glasuri; din fundul grădinii vin Serebreakov, Elena Andreevna, Sonia şi Teleghin, care se întorc de la plimbare)

SEREBREAKOV: Foarte frumos, foarte frumos. Priveliştile sunt minunate.

TELEGHIN: Într-adevăr deosebite, Excelenţă!

SONIA: Tată, mâine mergem la ocolul silvic. Vii cu noi?

VOINIŢKI: Poftiţi, vă rog, la ceai!

SEREBREAKOV: Fiţi buni, dragii mei, şi trimiteţi-mi ceaiul în biroul meu. Mai am încă de lucru astăzi.

SONIA: Sunt sigură că o să-ţi placă la ocolul silvic.

(Elena Andreevna, Serebreakov şi Sonia intră în casă; Teleghin se aşază la masă, lângă Marina)

VOINIŢKI: E cald şi-i zăduf, dar marele nostru învăţat cară cu el paltonul, galoşii, mănuşile şi umbrela.

ASTROV: Se îngrijeşte omul.

VOINIŢKI: Şi ea ce frumoasă e! Ce frumoasă! În viaţa mea n-am văzut o femeie mai frumoasă!

TELEGHIN: Eu, Maria Timofeevna, fie că m-aş plimba pe câmp sau într-o grădină la umbră, fie că aş privi masa asta – simt întotdeauna o fericire nespusă. Vremea e minunată, păsările cântă, trăim în pace şi bună-înţelegere... ce ne mai trebuie? (luând paharul) Îţi mulţumesc din toata inima!

VOINIŢKI (visător): Ochii ei... Minunată femeie!

ASTROV: Povesteşte-ne ceva, Ivan Petrovici!

VOINIŢKI (moale): Ce să-ţi povestesc?

ASTROV: Nu-i nimic nou?

VOINIŢKI: Nimic. Toate-s vechi. Eu sunt acelaşi ca pe vremuri, ba poate şi mai rău, fiindcă m-am lăsat, m-am dat lenii, nu fac nimic, ci doar bombănesc toată ziua, ca moşnegii. Maman, bătrâna mea gaiţă, tot mai ciripeşte despre emanciparea femeii. Cu un ochi se uită-n fundul gropii, şi cu celălalt caută în cărţile ei savante semnele unei vieţi noi!

ASTROV: Şi profesorul?

VOINIŢKI: Profesorul, ca şi mai înainte, stă în cabinetul lui şi scrie de dimineaţă până noaptea târziu. „Scriem ode nesfârşite cu frunţile-ncruntate, dar laurii şi fala nu vor să se arate...” Biata hârtie! Mai bine şi-ar scrie biografia! Grozav subiect! Mă-nţelegi! Un profesor ieşit la pensie, un hodorog, o caricatură de savant bătrân. Podagră, reumatism, migrene, iar de gelozie şi invidie i

s-a umflat şi ficatul. Şi dihania asta trăieşte pe moşia primei sale soţii, şi nu de plăcere ci pentru că buzunarul nu-i îngăduie să trăiască la oraş. Se plânge mereu de nenorocirile lui, deşi în realitate e nespus de fericit. (nervos) Gândeşte-te numai ce noroc a avut! Fiul unui biet ţârcovnic, intră la seminar, reuşeşte apoi să obţină gradele universitare, ba şi o catedră! Ajunge Excelenţă, ginerele unui senator şi aşa mai departe. De altfel, toate astea nu au nicio importanţă. Dar ascultă altceva! De douăzeci şi cinci de ani bătuţi pe muchie, omul acesta ţine prelegeri şi scrie despre artă, fără să înţeleagă o iotă! De douăzeci şi cinci de ani rumegă părerile altora despre realism sau naturalism şi alte bazaconii. De douăzeci şi cinci de ani ţine prelegeri şi scrie despre ceea ce oamenii inteligenţi ştiu de mult, iar pe proşti nu-i interesează. Adică de douăzeci şi cinci de ani bate apa în piuă. Şi în acelaşi timp, ce îngâmfare! Ce ifose! A ieşit la pensie şi nu-l cunoaşte nimeni. E absolut necunoscut. Vasăzică, douăzeci şi cinci de ani a ocupat locul altuia. Şi uită-te la el cum calcă de parcă e un semizeu.

ASTROV: Pare-mi-se că-l invidiezi!

VOINIŢKI: Da. Află că-l invidiez! Şi ce trecere are la femei! Niciun Don Juan n-a cunoscut un succes ca al lui. Nevasta lui dintâi, sora mea, era o fiinţă încântătoare, blajină, curată ca cerul ăsta albastru, nobilă, generoasă. A avut mai mulţi adoratori decât a avut el elevi, dar îl iubea cum numai îngerii curaţi pot iubi alte fiinţe, tot atât de curate ca şi ei. Mama mea, soacra lui, până şi astăzi îl adoră şi e cuprinsă în faţa lui de un fel de teamă sacră. A doua soţie, o femeie frumoasă şi deşteaptă – ai văzut-o adineauri – s-a căsătorit cu el, om bătrân, şi i-a jertfit tinereţea, frumuseţea, libertatea şi strălucirea ei. Şi mă întreb de ce? Pentru ce?

ASTROV: Şi îi este credincioasă profesorului?

VOINIŢKI: Din păcate, da!

ASTROV: De ce „din păcate”?

VOINIŢKI: Pentru că fidelitatea asta e falsă de la început până la sfârşit. Are multă retorică în ea, dar niciun pic de logică. E imoral să înşeli un soţ bătrân, pe care nu-l poţi suferi. Dar să înăbuşi în tine tinereţea şi sentimentele adevărate – asta nu e imoral?

TELEGHIN (cu ton plângăreţ): Vanea, nu-mi place când te aud vorbind aşa. Zău! spun drept... Şi femeia care-şi înşală soţul ca

şi bărbatul care-şi înşală soţia nu sunt oameni de credinţă. Asemenea oameni sunt în stare să-şi trădeze şi ţara.

VOINIŢKI (supărat): Ţine-ţi gura, Ciupitule!

TELEGHIN: Lasă-mă să vorbesc, Vanea. Soţia mea a fugit de la mine cu iubitul ei chiar a doua zi după nuntă, din cauza înfăţişării mele nu prea atrăgătoare. Eu, după asta, nu m-am abătut de la datorie. O iubesc şi acum şi-i sunt credincios, o ajut cu ce pot şi i-am dat toată averea pentru întreţinerea copiilor pe care i-a avut cu bărbatul pe care l-a iubit. Am pierdut fericirea, dar mi-am păstrat mândria. Şi ea? Tinereţea i s-a dus; frumuseţea, sub puterea legilor firii, i s-a ofilit, omul pe care-l iubea a murit... Ce i-a rămas?

(intră Sonia şi Elena Andreevna, apoi Maria Vasilievna cu o carte; se aşază şi citeşte; i se dă ceai; ea bea fără a se uita la ceilalţi)

SONIA (grăbită, către Marina): Au venit ţăranii, doicuţă. Du-te şi vorbeşte cu ei. Las' că servesc eu ceaiul. (toarnă ceaiul)

(Marina pleacă; Elena Andreevna îşi ia ceaşca şi bea ceaiul, aşezată în scrânciob)

ASTROV (către Elena Andreevna): Am venit să-l văd pe soţul dumneavoastră. Mi-aţi scris că e greu bolnav, că are reumatism şi nu mai ştiu ce! Dar se pare că e sănătos tun.

ELENA ANDREEVNA: Aseară nu i-a fost bine. Se plângea de dureri de picioare. Dar astăzi i-au trecut...

ASTROV: Eu însă eram să-mi rup gâtul întinzând-o treizeci de verste! Nu face nimic. Nu-i pentru prima dată. Dar de vreme ce tot sunt aici, am să rămân până mâine şi am să-mi scot din pagubă cu somnul. Cel puţin, am să dorm quantum satis[19].

SONIA: Foarte bine. Rămâi atât de rar să dormi la noi! Sunt sigură că nici n-ai mâncat.

ASTROV: E-adevărat. N-am mâncat.

SONIA: Tocmai bine. Vei mânca la noi. Acum luăm prânzul la ora şapte. (îşi bea ceaiul) Da' ceaiul ăsta e rece!

TELEGHIN: Da, samovarul s-a răcit aproape de tot.

ELENA ANDREEVNA: Nu face nimic, Ivan Ivanîci, îl vom bea şi rece.

TELEGHIN: Mă iertaţi, nu Ivan Ivanîci ci Ilia Ilici... Ilia Ilici Teleghin... Sau, cum îmi spun unii, din pricina feţei mele ciupite de vărsat: Ciupitul. Am botezat-o pe Sonia, şi Excelenţa Sa, soţul dumneavoastră, mă cunoaşte foarte bine. Acum locuiesc pe

proprietatea dumneavoastră şi dacă aţi binevoit să observaţi, iau în fiecare zi masa la dumneavoastră.

SONIA: Ilia Ilici e ajutorul nostru. Mâna noastră dreaptă. (afectuoasă) Naşule, să-ţi mai pun o ceaşcă, naşule?

MARIA VASILIEVNA: Ah!

SONIA: Ce e, bunicuţă?

MARIA VASILIEVNA: Am uitat să-i spun ceva lui Alexandr... Mi-am pierdut memoria... Azi am primit o scrisoare de la Pavel Alexeevici de la Harkov... Ne-a trimis o nouă broşură de-a lui...

ASTROV: E interesantă?

MARIA VASILIEVNA: Interesantă, dar oarecum ciudată. Tăgăduieşte tot ce a apărat cu şapte ani în urmă. E înfiorător!

VOINIŢKI: Nu-i nimic înfiorător! Maman, bea-ţi ceaiul!

MARIA VASILIEVNA: Bine, dar vreau să vorbesc!

VOINIŢKI: De cincizeci de ani nu facem altceva decât să vorbim şi iar să vorbim şi să citim broşuri. Ar fi timpul să-ncetăm.

MARIA VASILIEVNA: Nu ştiu de ce nu-ţi place când vorbesc eu. Iartă-mă, Jean, dar în ultimul an te-ai schimbat atât, încât nu te mai recunosc... Erai un om cu convingeri precise, o personalitate luminoasă...

VOINIŢKI: O da, eram o personalitate luminoasă, care nu lumina pe nimeni. (pauză) Am fost o personalitate luminoasă! Altă glumă mai usturătoare nici nu mi s-ar putea spune. Am patruzeci şi şapte de ani. Până acum un an m-am străduit, ca şi voi, să-mi întunec într-adins vederea cu scolastica asta a voastră şi să nu-mi dau seama de viaţa adevărată – şi credeam că fac bine. Acum însă dac-aţi şti! Nu dorm nopţi de-a rândul de ciudă şi de mânie, gândind ce prosteşte mi-am pierdut timpul, când aş fi putut avea tot ce nu-mi mai îngăduie acum bătrâneţea să am!

SONIA: Unchiule Vanea, e plictisitor!

MARIA VASILIEVNA (fiului ei): S-ar spune că vrei să dai vina pe convingerile tale de odinioară... Dar nu sunt ele de vină ci tu... Ai uitat că o convingere prin ea însăşi nu e nimic, e literă moartă... Ar fi trebuit fapte.

VOINIŢKI: Fapte? Nu toată lumea e în stare să fie un perpetuum mobile mâzgălitor de hârtie, ca Herr profesor al dumitale.

MARIA VASILIEVNA: Ce vrei să spui cu asta?

SONIA (rugător): Bunicuţă, unchiule Vanea! Vă rog! Vă rog mult!...

VOINIŢKI: Tac! Tac şi-mi cer iertare.

(pauză)

ELENA ANDREEVNA: Ce vreme frumoasă e azi. Nu e cald deloc...

(pauză)

VOINIŢKI: E o vreme tocmai bună să te spânzuri...

(Teleghin îşi acordează chitara; Marina umblă în jurul casei şi cheamă găinile)

MARINA: Pui, pui, pui...

SONIA: Dădacă, de ce-au venit ţăranii?

MARINA: Vechea poveste. Tot locul ăla nelucrat. Pui, pui, pui...

SONIA: Pe cine chemi?

MARINA: Pestriţa a scăpat cu puii. Să nu-i înhaţe gaia. (pleacă)

(Teleghin cântă o polcă; toţi ascultă în tăcere; intră un argat)

ARGATUL: Domnul doctor e aici? (către Astrov) Vă rog, Mihail Lvovici, au venit după dumneavoastră.

ASTROV: De unde?

ARGATUL: De la fabrică.

ASTROV (înciudat): Foarte mulţumesc. Ce să-i faci?... Trebuie să mă duc. (îşi caută şapca din ochi) Ce păcat! Dracu să-i ia...

SONIA: Adevărat, e foarte neplăcut... De la fabrică întoarce-te să iei masa cu noi.

ASTROV: O să fie prea târziu. N-ai ce să-i faci!... (argatului) Uite ce e, drăguţule: adu-mi mai întâi un păhărel cu votcă. (argatul pleacă) N-ai ce să-i faci! (găseşte şapca) Într-o piesă a lui Ostrovski e un personaj cu mustaţă mare şi numai cu o fărâmă de minte. Ala sunt eu... Aşadar, doamnelor, domnilor, am onoarea! (către Elena Andreevna) Dacă o să vă abateţi vreodată pe la mine, uite, împreună cu Sofia Alexandrovna, o să mă bucur din toată inima. Am o moşioară nu prea mare, cu totul vreo treizeci de deseatine, dar dacă vă interesează, am o grădină model şi o pepinieră cum nu găseşti la o mie de verste împrejur. Alături de mine e ocolul silvic... Şeful ocolului e bătrân şi mereu bolnav, aşa că, la drept vorbind, eu duc toate treburile.

ELENA ANDREEVNA: Mi s-a spus că vă plac pădurile. Desigur că asta poate să fie de mare folos. Dar nu vă îndepărtează, oare, de la adevărata dumneavoastră menire? Sunteţi medic!

ASTROV: Numai Dumnezeu ştie care e adevărata noastră menire.

ELENA ANDREEVNA: Şi vă interesează?

ASTROV: Da, este un lucru interesant.

VOINIŢKI (ironic): Grozav!

ELENA ANDREEVNA (lui Astrov): Sunteţi încă tânăr. După înfăţişare să tot aveţi treizeci şi şase, treizeci şi şapte de ani. De aceea cred că nu e chiar atât de interesantă pe cât spuneţi,

---

[1] *Calhas* – oracol, personaj din *Iliada* lui Homer (n. ed).

[2] Cine-i această… (fr) (n.t).

[3] Între noi (fr) (n. t).

[4] Să repetăm (lat) (n. t).

[5] Doamnă, vg rog (fr) (n. t).

[6] Celebri psihiatri ruşi (n.ed).

[7] Cercul mare, vă rog (fr) (n.t).

[8] Plimbare ! Domnilor, plimbare (fr) (n.t).

[9] Din poezia *Pânza* de M. I. Lermontov, *Lirice*, ed. *Cartea Rusă*, 1956, pag. 156; în româneşte de A. Philippide (n.ed).

[10] Profesiunea mea de credinţă (fr) (n.t).

[11] Parvenit (fr) (n.t).

[12] În stil mare (fr) (n.t)

[13] Din balada Grenadirii de Heinrich Heine (n.ed).

[14] *Despre gusturi sau bine, sau nimic* – cuvinte luate din două locuţiuni latine: *De gustibus non disputandum* (gusturile nu se discută) şi *De mortuis aut bene, aut nihil* (despre morţi, sau vorbeşti de bine, sau nimic (n.t).

[15] Începutul dictonului latin: Jupiter, te superi, prin urmare n-ai dreptate (n.t).

[16] Corect (fr) (n.t).

[17] Mulţumesc frumos (fr) (n.t).

[18] Personajul principal din nuvela *Însemnările unui nebun* de N. V. Gogol (n.ed).

[19] Pe săturate (lat) (n.t).

îndeletnicirea asta. Pădure şi iar pădure! Trebuie să fie monoton.

SONIA: Nu. E cât se poate de interesant! Mihail Lvovici sădeşte în fiecare an o pădure nouă şi a primit chiar o medalie de bronz şi o diplomă. Se trudeşte să nu fie distruse pădurile bătrâne... Când îl auzi vorbind, trebuie să fii de părerea lui! Spune că pădurile sunt podoaba pământului, că-l învaţă pe om să înţeleagă frumosul şi-i dau o mare bucurie sufletească. Pădurile îndulcesc clima aspră, şi în ţările unde clima e mai blândă, omul îşi cheltuieşte mai puţin puterile în luptă cu natura. De aceea şi omul acolo e mai cumpătat şi mai blând. Oamenii de acolo sunt frumoşi, zvelţi, sensibili. Vorba lor e mai aleasă, mişcările pline de graţie. Acolo înfloresc ştiinţele şi artele, filozofia lor nu e întunecată iar purtarea lor faţă de femei e plină de eleganţă şi nobleţe...

VOINIŢKI (râzând): Bravo! Bravo! Toate astea sunt frumoase, dar nu sunt convingătoare, aşa că... (lui Astrov) Dă-mi voie, prietene, să fac focul în sobe tot cu lemne şi să clădesc hambare tot din lemn!

ASTROV: Ai putea să faci foc în sobe cu turbă şi să-ţi clădeşti hambarele din piatră. Hai, să zic, să se taie pădurile pentru nevoi; dar de ce să le distrugi? Pădurile Rusiei trosnesc sub topoare. Pier miliarde de copaci. Se nimicesc adăposturile animalelor şi păsărilor. Râurile scad şi până la urmă seacă. Privelişti minunate dispar pentru totdeauna. Şi toate astea pentru că omul leneş n-are atâta minte să se aplece şi să ridice de pe jos cu ce să se încălzească. (către Elena Andreevna) Nu-i aşa, doamnă? Trebuie să fii barbar, fără un pic de judecată, ca să arzi în sobă această frumuseţe, să distrugi ceea ce nu eşti în stare să faci. Omul e înzestrat cu inteligenţă şi forţă creatoare ca să sporească tot ce-i este dat, dar până acum el n-a creat, ci a distrus. Pădurile se împuţinează mereu, râurile seacă, vânatul se răreşte, clima s-a înăsprit şi pe zi ce trece pământul devine tot mai sărac şi mai urât. (către Voiniţki) Tu mă priveşti cu ironie şi tot ce spun ţi se pare lipsit de seriozitate. Se poate să fie într-adevăr o ciudăţenie a mea. Totuşi, când trec pe lângă pădurile ţăranilor, pe care le-am scăpat de la tăiere, sau când aud freamătul lăstărişului sădit cu mâinile mele, simt că şi clima e oarecum în stăpânirea mea şi că dacă peste o mie de ani omul va fi fericit cât de cât, asta o să fie puţin şi meritul meu. Când

sădesc un mesteacăn şi-l văd apoi cum înverzeşte şi se leagănă în vânt mi se umple sufletul de mândrie şi… (văzându-l pe argat, care i-a adus pe tavă un păhărel de votcă) Totuşi… (bea) E timpul să plec! Dar toate astea, la urma urmei, sunt poate o ciudăţenie de a mea. Am onoarea să vă salut! (se îndreaptă spre casă)

SONIA (îl ia de braţ şi merg împreună): Şi când mai vii pe la noi?

ASTROV: Nu ştiu…

SONIA: Iar o să treacă o lună?…

(Astrov şi Sonia intră în casă; Maria Vasilievna şi Teleghin rămân lângă masă; Elena Andreevna şi Voiniţki se îndreaptă spre terasă)

ELENA ANDREEVNA: Ivan Petrovici, iar te-ai purtat cum nu se poate mai urât! Era neapărată nevoie s-o superi pe Maria Vasilievna vorbind de perpetuum mobile? Şi azi-dimineaţă, la gustare, iar te-ai certat cu Alexandr! Ce lucruri meschine!

VOINIŢKI: Dacă îl urăsc?

ELENA ANDREEVNA: Pe Alexandr n-ai de ce să-l urăşti. E şi el ca toţi ceilalţi. Nu e mai rău decât dumneata.

VOINIŢKI: Dacă ai putea să-ţi vezi faţa şi mişcările! Ce lene ţi-e să trăieşti! Ah, ce lene!

ELENA ANDREEVNA: Mi-e lene şi mi-e silă! Toţi îl vorbesc de rău pe soţul meu şi toţi mă privesc cu milă: „Nenorocita de ea, are un bărbat bătrân!” O, ce bine înţeleg compătimirea asta. Tocmai cum a spus Astrov adineauri: cu toţii distrugeţi pădurea fără să vă gândiţi, şi-n curând nu va mai rămâne nimic pe pământ. Şi tot fără să vă gândiţi îl distrugeţi şi pe om, şi-n curând, mulţumită vouă, nu va mai rămâne pe pământ nici credinţă, nici curăţenie sufletească, nici putere de jertfă. De ce nu sunteţi în stare să vă uitaţi cu indiferenţă la o femeie care nu e a voastră? Pentru că doctorul ăsta are dreptate: în voi toţi stă demonul distrugerii! Nu vă e milă nici de păduri, nici de păsări, nici de femei, nu vă e milă de nimic…

VOINIŢKI: Nu-mi place filozofia asta!

(pauză)

ELENA ANDREEVNA: Doctorul ăsta are o faţă obosită, nervoasă. Interesantă figură! Fără îndoială că Soniei îi place. E îndrăgostită de el şi eu o înţeleg. De când sunt aici, a venit de trei ori. Dar eu sunt timidă şi n-am stat niciodată de vorbă cu el

cum ar fi trebuit şi nici n-am fost prea drăguţă cu el. O fi crezând poate că sunt rea… Cred, Ivan Petrovici, că noi suntem atât de buni prieteni, fiindcă amândoi suntem aşa de plictisiţi şi de plicticoşi… Da, plicticoşi! Nu mă privi aşa, că nu-mi place!

VOINIŢKI: Cum te-aş putea privi altfel, dacă te iubesc! Eşti fericirea mea, viaţa mea, tinereţea mea! Ştiu că n-am cum să fiu iubit. Sorţii mei sunt egali cu zero. Dar eu nu vreau nimic. Lasă-mă să te privesc şi să-ţi ascult glasul…

ELENA ANDREEVNA: Vorbeşte mai încet. Poate să te audă cineva.

(pornesc spre casă)

VOINIŢKI (mergând după ea): Dă-mi numai voie să-ţi vorbesc de dragostea mea, nu mă goni! Doar atât. Şi pentru mine va fi o fericire nespusă…

ELENA ANDREEVNA: Ce chin…

(amândoi intră în casă. Teleghin loveşte stranele chitarei şi cântă o polcă; Maria Vasilievna notează ceva pe marginea broşurii)

Cortina

ACTUL AL DOILEA

Sufrageria din casa lui Serebreakov. Noapte. Se aude paznicul bătând toaca. Serebreakov stă într-un fotoliu în faţa ferestrei deschise, picotind, şi Elena Andreevna, alături de el, picoteşte şi ea.

SEREBREAKOV (trezindu-se): Cine e? Tu eşti, Sonia?

ELENA ANDREEVNA: Nu. Eu sunt.

SEREBREAKOV: Tu eşti, Lenocika? Mă doare îngrozitor!

ELENA ANDREEVNA: Ţi-a căzut pledul. (îi înveleşte picioarele) Alexandr, închid fereastra!

SEREBREAKOV: Nu, că mă înăbuş... Adormisem şi am visat că piciorul meu stâng nu mai era al meu. M-a trezit o durere cumplită. Asta nu e podagră, mai degrabă reumatism. Cât e ceasul?

ELENA ANDREEVNA: Douăsprezece şi douăzeci.

(pauză)

SEREBREAKOV: Mâine dimineaţă să mi-l cauţi în bibliotecă pe Batiuşkov. Mi se pare că-l avem.

ELENA ANDREEVNA: Ce-ai spus?

SEREBREAKOV: Mâine dimineaţă să mi-l cauţi pe Batiuşkov. Îmi aduc aminte că-l avem. De ce-oi fi respirând atât de greu?

ELENA ANDREEVNA: Eşti obosit. Nu dormi de două nopţi.

SEREBREAKOV: Se spune că Turgheniev din podagră a dat în angină pectorală. Mă tem să nu fie şi cu mine la fel. Afurisită, nesuferită bătrâneţe! Dracu s-o ia! De când am îmbătrânit, mi-e silă de mine. Iar voua, tuturor, trebuie să vă fie scârbă să vă uitaţi la mine.

ELENA ANDREEVNA: Vorbeşti de bătrâneţea ta ca şi cum noi toţi am fi vinovaţi de ea.

SEREBREAKOV: Tu eşti cea dintâi căreia trebuie să-i fie silă de mine. (Elena Andreevna pleacă de lângă el şi se aşază mai departe) Şi desigur că ai dreptate. Nu sunt prost, te-nţeleg. Eşti tânără, sănătoasă, frumoasă, vrei să trăieşti, dar eu sunt bătrân, aproape un cadavru. Ce să-i fac? Parcă eu nu-nţeleg! E o prostie că mai trăiesc! Dar aşteaptă că am să vă eliberez pe toţi, pe curând. N-am s-o mai duc multă vreme.

ELENA ANDREEVNA: Nu mai pot. Pentru numele lui Dumnezeu, taci odată!

SEREBREAKOV: După voi s-ar zice că toţi sunteţi sleiţi, că

tânjiţi, că vă pierdeţi tinereţea din pricina mea şi că numai eu mă bucur de viaţă. Nu-i aşa?

ELENA ANDREEVNA: Taci! Nu vezi cât mă chinuieşti?

SEREBREAKOV: Fireşte, chinuiesc pe toată lumea.

ELENA ANDREEVNA (printre lacrimi): Nu mai pot să rabd... Spune-mi odată ce vrei?

SEREBREAKOV: Nu vreau nimic.

ELENA ANDREEVNA: Atunci taci. Te rog să taci!

SEREBREAKOV: Curios! Când vorbeşte Ivan Petrovici sau bătrâna asta idioată de Maria Vasilievna, toţi ascultă fără să sufle. Şi e destul ca să spun şi eu o vorbă, pentru ca toţi să vă simţiţi nenorociţi. Până şi de glasul meu vă e silă. Să zicem că aş fi nesuferit, egoist, despotic! Dar nici la bătrâneţe să n-am dreptul să fiu egoist? Nici măcar atât n-am meritat? Uite, te-ntreb pe tine: n-am şi eu dreptul la o bătrâneţe tihnită, la atenţie din partea oamenilor?

ELENA ANDREEVNA: Dar nimeni nu-ţi tăgăduieşte drepturile! (fereastra se zguduie de vânt) A început vântul, să-nchid fereastra! (o închide) O să plouă. Nimeni nu-ţi tăgăduieşte drepturile.

(pauză; în grădină paznicul bate toaca şi cântă ceva)

SEREBREAKOV: Să-ţi închini toată viaţa ştiinţei, să te obişnuieşti cu cabinetul tău de lucru, cu auditoriul, cu colegii – oameni respectabili – şi, deodată, din senin, să te trezeşti în cavoul ăsta, să nu vezi în fiecare zi decât oameni tâmpiţi şi să n-auzi decât nerozii... Eu vreau să trăiesc, îmi place succesul, faima, zgomotul... Aici, parcă sunt în surghiun! Să ai în fiecare clipă nostalgia trecutului tău, să tot urmăreşti succesele altora, să-ţi fie frică de moarte... Nu pot!... Asta e peste puterile mele. Şi culmea e că nu-mi dau nici dreptul să-mbătrânesc!

ELENA ANDREEVNA: Mai aşteaptă. Ai răbdare! Peste cinci-şase ani am să fiu bătrână şi eu.

(intră Sonia)

SONIA: Tată, tu ne-ai spus să trimitem după doctorul Astrov şi acum, după ce a venit, nu vrei să-l primeşti! Nu e frumos! Am pus degeaba omul pe drumuri...

SEREBREAKOV: Ce să-mi facă mie Astrov al tău? Se pricepe la medicină cum mă pricep eu la astronomie!

SONIA: Bine, nu putem aduce pentru podagra ta o întreagă facultate de medicină!

SEREBREAKOV: Nici nu vreau să stau de vorbă cu un smintit ca el.

SONIA: Cum crezi. (se aşază) Mi-e totuna.

SEREBREAKOV: Cât e ceasul?

ELENA ANDREEVNA: Aproape unu.

SEREBREAKOV: Ce zăduf! Sonia, dă-mi picăturile de pe masă.

SONIA: Numaidecât! (i le dă)

SEREBREAKOV (enervat): Ah, nu astea! Nimeni nu-i în stare să-ţi facă ceva.

SONIA: Te rog, fără capricii! Unora le-o fi plăcând poate, dar pe mine scuteşte-mă! Nu-mi place. Şi nici n-am timp, mâine trebuie să mă scol de dimineaţă că începe cositul fânului.

(intră Voiniţki în halat şi cu o lumânare)

VOINIŢKI: Vine furtuna. (fulgeră) Uite-o! Hélène şi tu, Sonia, duceţi-vă la culcare. Am venit să vă schimb!

SEREBREAKOV (speriat): Nu, nu, nu mă lăsaţi cu el! O să mă omoare cu vorba!

VOINIŢKI: Dar trebuie să le laşi să se odihnească. N-au dormit de două nopţi.

SEREBREAKOV: N-au decât să se culce, dar pleacă şi tu. Îţi mulţumesc. Te implor! În numele prieteniei noastre de altădată, nu stărui! O să stăm de vorbă mai târziu.

VOINIŢKI (zâmbind): În numele prieteniei noastre de altădată… de altădată…

SONIA: Da’ taci odată, unchiule Vanea!

SEREBREAKOV (soţiei): Draga mea, nu mă lăsa cu el. O să mă omoare cu vorba!

VOINIŢKI: începe să fie caraghios!

(intră Marina cu o lumânare)

SONIA: Mai bine te-ai culca, dădacă, e târziu!

MARINA: Nici n-am luat samovarul de pe masă. Nu mai ajungi să te culci.

SEREBREAKOV: Vechea poveste! Nimeni nu doarme, toţi sunt istoviţi, numai eu sunt în culmea fericirii…

MARINA (se apropie de Serebreakov, ca duioşie): Ce-i, tătucule? Te doare? Şi pe mine mă junghie picioarele, cum mă mai junghie… (îi îndreaptă pledul) Asta e o boală veche la dumneata. Răposata Vera Petrovna, mama Soniei, nu dormea nopţi de-a rândul, chinuindu-se cu îngrijirile… că tare mult te iubea… (pauză) Bătrânii sunt ca ăi mici, vor să fie căinaţi. Dar

nimeni nu-i plânge pe bătrâni. (îl sărută pe umăr) Haidem la culcare… tătucule. Haidem, sufleţelul meu!… Am să-ţi dau nişte ceai de tei şi am să-ţi încălzesc picioruşele… Am să mă rog Domnului pentru tine…

SEREBREAKOV (mişcat): Să mergem, Marino!

MARINA: Şi pe mine mă junghie picioarele, cum mă mai junghie! (îl conduce ajutată de Sonia) Şi Vera Petrovna, pe vremuri, se necăjea şi plângea mereu… Tu, Soniuşka, erai încă mică şi prostuţă pe-atunci… Hai, tătucule, hai!…

(Serebreakov, Sonia şi Marina ies)

ELENA ANDREEVNA: Mă istoveşte. Abia mă ţin picioarele!

VOINIŢKI: Pe dumneata te istoveşte el, dar eu mă istovesc pe mine! Asta e a treia noapte de când nu dorm.

ELENA ANDREEVNA: Parcă e un blestem pe casa asta! Mama dumitale, în afară de broşurile ei şi de profesor, ne urăşte pe toţi; profesorul e irascibil, în mine nu se încrede, iar de dumneata se teme; Sonia se supără pe tatăl ei, se supără pe mine şi nu-mi vorbeşte de două săptămâni. Dumneata nu poţi să-l suferi pe soţul meu şi o dispreţuieşti pe faţă pe mama dumitale. Eu sunt enervată şi mi-a venit astăzi de vreo douăzeci de ori să plâng… parcă e un blestem pe casa asta!

VOINIŢKI: Să lăsăm filozofia!

ELENA ANDREEVNA: Dumneata, Ivan Petrovici, eşti un om cult şi inteligent şi ar trebui să înţelegi că lumea se prăpădeşte nu din cauza tâlharilor, nici din cauza incendiilor, ci din pricina urii ascunse dintre oameni, din pricina tuturor acestor ciondăneli mărunte… Rostul dumitale ar fi nu să bombăneşti, ci să-i împaci pe toţi.

VOINIŢKI: Mai întâi împacă-mă cu mine însumi. Scumpa mea… (îi ia mâna să o sărute)

ELENA ANDREEVNA: Ce înseamnă asta? (îşi trage mâna) Pleacă, te rog!

VOINIŢKI: Ploaia o să treacă îndată şi natura toată o să se învioreze şi o să respire în voie. Numai pe mine nimic n-o să mă învioreze… Zi şi noapte mă urmăreşte ca o stafie gândul că viaţa mea e pierdută pentru totdeauna. Trecut nu am, mi l-am irosit prosteşte pe fleacuri, iar prezentul e groaznic şi stupid. Astea-s viaţa şi dragostea mea. Unde să le pun, ce să fac cu ele? Sentimentele mele se duc fără folos, ca o rază de soare care bate într-o groapă. Şi mă duc şi eu…

ELENA ANDREEVNA: Când îmi vorbeşti de dragostea dumitale, mintea mi se-ntunecă şi nu ştiu ce să-ţi răspund. Iartă-mă, dar nu-ţi pot spune nimic. (dă să plece) Noapte bună!

VOINIŢKI (aşezându-i-se în cale): Şi dacă ai şti cât sufăr la gândul că în aceeaşi casă, alături de mine, se iroseşte o altă viaţă – a dumitale! Ce mai aştepţi? Ce blestemată filozofie te ţine? Înţelege odată, înţelege!...

ELENA ANDREEVNA (cu ochii aţintiţi asupra lui): Ivan Petrovici, te-ai îmbătat!

VOINIŢKI: Se poate, se prea poate!

ELENA ANDREEVNA: Unde-i doctorul?

VOINIŢKI: E dincolo... la mine, doarme. Se poate, se prea poate... Toate-s cu putinţă!

ELENA ANDREEVNA: Şi astăzi ai băut! De ce?

VOINIŢKI: Când bei, mai seamănă puţin a viaţă... Lasă-mă să beau, Hélène!

ELENA ANDREEVNA: Înainte nu beai niciodată şi nu vorbeai atât de mult... Du-te şi te culcă! Mă plictiseşti!

VOINIŢKI (aplecându-se să-i sărute mâna): Scumpa mea... minunea mea...

ELENA ANDREEVNA (înciudată): Lasă-mă în pace! La urma urmei, e dezgustător! (iese)

VOINIŢKI (singur): S-a dus... (pauză) Acum zece ani, pe când trăia soră-mea, am întâlnit-o la dânsa. Pe-atunci avea şaptesprezece ani, iar eu treizeci şi şapte. De ce nu m-am îndrăgostit atunci de ea şi n-am cerut-o în căsătorie? Ar fi fost atât de uşor! Acum ar fi fost soţia mea... Da... Ne-ar fi trezit pe amândoi furtuna... Ea s-ar fi speriat de tunet, iar eu, luând-o în braţe, i-aş fi şoptit: „Nu-ţi fie teamă, sunt aici”. O, gânduri minunate... Ce bine ar fi fost! Uite că-mi vine să şi râd!... Dar, Doamne, Dumnezeule, mi se încurcă gândurile în cap... De ce sunt bătrân? De ce nu mă-nţelege? Retorica ei, morala ei leneşă, gândurile ei absurde despre sfârşitul lumii, toate astea îmi sunt profund nesuferite! (pauză) O, cum m-am înşelat! L-am adorat pe profesorul ăsta, pe înţepenitul ăsta de podagră, am lucrat pentru el ca un animal! Sonia şi cu mine am stors cât am putut din moşia asta. Ca nişte culaci am făcut negoţ cu undelemn, mazăre, brânză. Ne-am luat de la gură ca să strângem copeică cu copeică şi să trimitem mii de ruble profesorului. Eram mândri de el şi de ştiinţa lui, trăiam şi

respiram numai prin el. Tot ce scria şi spunea mi se părea genial… Doamne, şi acum? Acum a ieşit la pensie, acum se vede răbojul vieţii lui. Nu va rămâne după el nicio pagină de muncă vrednică! E absolut necunoscut, un nimic. Un balon de săpun! M-am înşelat… Văd bine… M-am înşelat prosteşte!

(intră Astrov, în haină, fără jiletcă şi fără cravată, puţin băut; după el, Teleghin cu chitara)

ASTROV: Haide, cântă!

TELEGHIN: Da' doarme toată lumea!

ASTROV: Cântă! (Teleghin cântă în surdină) Eşti singur? (către Voiniţki) Doamnele au plecat? (punându-şi mâinile în şold cântă încet) „Casă şi cuptor te cară, gospodarul doarme afară"… M-a trezit furtuna… Ce mai ploicică! Cât o fi ceasul?

VOINIŢKI: Dracu ştie!

ASTROV: Parc-am auzit glasul Elenei Andreevna?…

VOINIŢKI: Adineauri a fost aici.

ASTROV: Straşnică femeie! (priveşte flacoanele de pe masă) Doctorii! De unde nu sunt reţete! De la Harkov, de la Moscova, de la Tuia… A umplut toate oraşele cu podagra lui! E bolnav cu adevărat, sau se preface?

VOINIŢKI: Ba e bolnav!

(pauză)

ASTROV: De ce eşti astăzi atât de trist? Ţi-e milă de profesor?

VOINIŢKI: Lasă-mă-n pace!

ASTROV: Sau poate că eşti îndrăgostit de nevasta lui?

VOINIŢKI: E prietena mea.

ASTROV: Atât de repede?

VOINIŢKI: Ce vrea să zică acest: „Atât de repede"?

ASTROV: O femeie nu poate fi prietenă cu un bărbat decât numai în ordinea următoare: mai întâi camaradă, apoi iubită, şi abia la urmă prietenă.

VOINIŢKI: Trivială filozofie!

ASTROV: Ce-ai spus? Da… Trebuie să mărturisesc: încep să mă ticăloşesc. Vezi, sunt şi beat! De obicei mă îmbăt cam o dată pe lună. Când sunt în starea asta, mă simt tare neruşinat şi sunt cinic. Atunci nu-mi pasă de nimic. Fac cele mai grele operaţii, şi-mi reuşesc de minune; schiţez cele mai măreţe planuri pentru viitor. În aceste clipe nu mai cred despre mine că sunt un trăsnit, ci sunt convins că aduc omenirii un folos uriaş… Uriaş! În clipele astea am un sistem filozofic al meu propriu şi voi toţi,

fraţilor, îmi păreţi nişte gângănii… nişte microbi. (către Teleghin) Cântă, Ciupitule!

TELEGHIN: Din toată inima pentru tine, drăguţule, dar înţelege odată că dorm toţi ai casei!

ASTROV: Cântă, îţi spun! (Teleghin cântă încet) Ar trebui să bem ceva. Haidem dincolo! Mi se pare că ne-a mai rămas puţin coniac. Iar când s-o face ziuă, s-o ştergem la mine acasă. Ne-am înţeles? Am un infirmier care nu spune niciodată: „Ne-am înţeles” ci: „M-am înţeles”. Un pungaş fără pereche… Atunci „m-am înţeles”? (văzând-o pe Sonia, care intră) Iartă-mă, sunt fără cravată. (pleacă repede; Teleghin îl urmează)

SONIA: Şi tu, unchiule Vanea, iar te-ai îmbătat cu doctorul! S-au împrietenit şoimii noştri. Ei, el e întotdeauna aşa, dar ţie ce ţi-a venit? La vârsta ta nu-ţi şade bine.

VOINIŢKI: Vârsta n-are ce căuta aici… Dacă n-ai o viaţă adevărată, trăieşti cu nălucile. Tot e mai bine decât nimic!

SONIA: Tot fânul nostru a fost cosit, plouă în fiecare zi, totul putrezeşte, dar tu te ţii de năluci. Te-ai lăsat cu totul de gospodărie! Muncesc singură… E peste puterile mele… (speriată) Unchiule, ai lacrimi în ochi!

VOINIŢKI: Da’ de unde lacrimi? Nu-i nimic… Fleacuri. Te-ai uitat adineauri la mine cum se uita răposata maică-ta. Scumpa mea… (îi sărută cu patimă mâna şi obrajii) Sora mea… surioara mea dragă… De ce nu mai e printre noi? Dacă ar şti ea! O, Doamne, dacă ar şti!

SONIA: Ce anume să ştie, unchiule?

VOINIŢKI: Mi-e greu, nu ştiu cum… Nimic, nimic, drăguţo… Lasă-mă… altă dată… Mă duc. (pleacă)

SONIA (bate în uşă): Mihail Lvovici, dormi? O clipă, te rog!

ASTROV (de după uşă): Numaidecât. (apare după un timp; e în jiletcă şi cu cravată) Ce doreşti, mă rog?

SONIA: Dacă îţi place, bea dumneata singur, dar te implor, nu-l mai pune şi pe unchiul să bea. Îi face rău.

ASTROV: Bine. N-o să mai bem. (pauză) Plec numaidecât la mine-acasă. Zis şi făcut. Până înhamă caii, se crapă de ziuă.

SONIA: Plouă. Aşteaptă până dimineaţă.

ASTROV: Furtuna ne ocoleşte. O să ne ajungă doar câţiva stropi. Plec. Şi te rog să nu mă mai chemi la tatăl dumitale. Eu îi spun că e podagră, şi el – că e reumatism. Eu îl rog să stea culcat, şi el – şade în fotoliu, iar azi nici n-a vrut să vorbească cu

mine.

SONIA: E un răsfăţat. (caută în bufet) Vrei să mănânci ceva?

ASTROV: Bucuros.

SONIA: Îmi place să mănânc noaptea. Mi se pare că mai e ceva în bufet. Se spune că în viaţa lui a avut mare succes la femei şi că femeile l-au răsfăţat. Uite, brânză. (stau amândoi lângă bufet şi mănâncă)

ASTROV: N-am mâncat nimic azi, am băut numai. Caracterul tatălui dumitale nu-i uşor de suportat. (ia o sticlă din bufet) Se poate? (bea un păhărel) Nu e nimeni aici şi pot să vorbesc pe faţă. Cred că n-aş putea trăi nici măcar o lună la dumneavoastră. M-aş înăbuşi... Tatăl dumitale, care s-a înfundat cu totul în podagra şi în cărţile lui, unchiul Vanea cu melancolia lui, bunica dumitale şi în sfârşit mama dumitale vitregă...

SONIA: Ce-i cu mama mea vitregă?

ASTROV: La om, totul trebuie să fie frumos; şi faţa şi îmbrăcămintea şi sufletul şi gândurile. E frumoasă, fără îndoială, dar... te uiţi la ea: mănâncă, doarme, se plimbă, ne vrăjeşte pe toţi cu frumuseţea ei.. Şi asta-i tot. Nu cunoaşte niciun fel de îndatorire. Alţii trebuiesc să lucreze pentru ea. E sau nu e aşa? Dar viaţa în trândăvie nu poate să rămână curată. (pauză) Poate că o judec prea aspru. Nici eu nu sunt mulţumit de viaţă, ca şi unchiul Vanea al dumitale. De aceea şi suntem aşa de acri amândoi.

SONIA: Dumneata nu eşti mulţumit de viaţă?

ASTROV: Viaţa în sine îmi place, dar viaţa asta a noastră rusească, de la ţară, viaţa asta de burtăverde, nu pot s-o sufăr şi-o dispreţuiesc din adâncul sufletului. Iar întrucât priveşte viaţa mea proprie, zău că nu are nimic frumos în ea. Ştii, când umbli noaptea printr-o pădure şi vezi o lumină licărind în depărtare, nu mai ştii nici de oboseală, nici de întuneric, nici de crengile ţepoase ce-ţi biciuiesc faţa. Ştii bine că eu muncesc ca nimeni altul în judeţ. Soarta mă urmăreşte fără răgaz. Sufăr uneori peste puteri şi nu văd nicăieri nicio lumină înaintea mea. Pentru mine nu mai aştept nimic. Pe oameni nu-i iubesc... De mult nu mai iubesc pe nimeni.

SONIA: Pe nimeni?

ASTROV: Pe nimeni. Simt o oarecare duioşie, ca un fel de obişnuinţă, pentru bătrâna dumitale dădacă. Ţăranii parcă sunt toţi la fel: neluminaţi şi murdari, iar cu aşa-zişii intelectuali e

greu să te împaci. Te obosesc. Toţi bunii noştri prieteni au gânduri mărunte, sentimente mărunte şi nu văd mai departe de lungul nasului. Sunt proşti, iar cei mai deştepţi şi mai răsăriţi sunt nişte isterici, roşi de autoanalize şi stăpâniţi de reflexe... Ăştia se văietă, sunt mizantropi, bârfesc în mod bolnăvicios, se apropie de om tiptil, pe la spate, îl privesc chiondorâş şi hotărăsc: „O, ăsta nu-i întreg la minte!" sau: „Ăsta e o gură spartă!" Iar dacă nu ştiu ce etichetă să-ţi mai lipească pe frunte, spun: „E un om ciudat, da, foarte ciudat!" Iubesc pădurea – asta-i ciudat; nu mănânc carne – şi asta-i ciudat. Nu mai există raporturi directe, curate, libere faţă de natură şi de om! Nu şi nu! (vrea să bea)

SONIA (îl împiedică): Nu, te rog, te implor, nu mai bea!

ASTROV: De ce?

SONIA: Nu-ţi şade bine deloc! Eşti un om deosebit, ai un glas care fură, eşti cel mai frumos dintre toţi oamenii pe care îi cunosc. De ce vrei să semeni cu oamenii de rând care beau şi joacă cărţi? Să nu mai faci asta, te implor! Dumneata spui întotdeauna că oamenii nu creează ci distrug doar ceea ce le e dat de sus. Acum, de ce te distrugi pe dumneata însuţi? Nu, nu trebuie, te rog, te implor!

ASTROV (îi întinde mâna): N-am să mai beau.

SONIA: Dă-mi cuvântul.

ASTROV: Pe cuvântul meu de onoare.

SONIA (îi strânge mâna cu putere): Mulţumesc.

ASTROV: Gata. M-am trezit. Vezi, sunt treaz de-a binelea şi aşa voi rămâne până la sfârşitul zilelor mele. (se uită la ceas) Aşadar, să urmăm: spuneam că mi-a trecut timpul şi că pentru mine acum e prea târziu... Am îmbătrânit, am muncit prea mult, m-am banalizat, sentimentele mi s-au tocit şi cred că nu m-aş mai putea lega de nimeni. Nu iubesc pe nimeni şi... nici nu voi mai iubi. Numai frumuseţea mă mai atrage. Nu sunt nepăsător faţă de ea. Uite, cred că dacă Elena Andreevna ar vrea, ar putea să-mi sucească capul într-o singură zi... Dar vezi, asta nu mai e dragoste, nu mai e afecţiune... (îşi acoperă ochii cu mâna şi tresare)

SONIA: Ce-i cu dumneata?

ASTROV: Nu-i nimic. În postul mare mi-a murit un bolnav sub cloroform.

SONIA: E vremea să uiţi povestea asta. (pauză) Spune-mi,

Mihail Lvovici... Dacă aş avea o prietenă sau o soră mai mică şi dacă ai afla că ea... să zicem... te iubeşte, ce-ai face?

ASTROV (dând din umeri): Nu ştiu. Probabil... nimic. I-aş da să înţeleagă că n-o pot iubi... Şi nici nu-mi stă gândul la asta, acum. Cum-necum, e timpul să plec. La revedere, draga mea, altfel nu mai isprăvim până-n zori. (îi strânge mâna) Dacă-mi dai voie, am să trec prin salon; mă tem să nu mă oprească unchiul dumitale. (pleacă)

SONIA (singură): Nu mi-a spus nimic... Sufletul şi inima lui îmi sunt încă ascunse... Dar de ce mă simt atât de fericită? (râde de bucurie) I-am spus: eşti un om deosebit, nobil şi ai un glas care fură. Să fi fost oare nepotrivit? Glasul lui vibrează, te mângâie... Uite, parcă-l aud încă răsunând aici... Când i-am vorbit însă de o soră mai mică, n-a înţeles... (frângându-şi mâinile) Ce cumplit e să ştii că nu eşti frumoasă. Şi eu o ştiu, o ştiu! Duminica trecută, când am ieşit de la biserică, am auzit cum se vorbea despre mine şi o femeie a spus: „E bună, milostivă, dar păcat că e aşa de urâtă”... Urâtă...

(intră Elena Andreevna)

ELENA ANDREEVNA (deschide fereastra): A trecut furtuna. Ce aer curat! (pauză) Unde e doctorul?

SONIA: A plecat.

(pauză)

ELENA ANDREEVNA: Sophie?

SONIA: Da?

ELENA ANDREEVNA: Până când ai să mai fii supărată pe mine? Doar nu ne-am făcut niciun rău una alteia! De ce să ne duşmănim? N-are rost...

SONIA: Şi eu aveam acelaşi gând. (o îmbrăţişează) Destul cu atâta supărare.

ELENA ANDREEVNA: Bine că s-a isprăvit! (amândouă sunt emoţionate)

SONIA: Tata s-a culcat?

ELENA ANDREEVNA: Nu. E în salon... Nu ne vorbim săptămâni întregi şi Dumnezeu ştie de ce. (văzând bufetul deschis) Ce-i aici?

SONIA: A mâncat Mihail Lvovici.

ELENA ANDREEVNA: Uite şi vin. Hai să bem „Bruderschaft”.

SONIA: Hai!

ELENA ANDREEVNA: Din acelaşi pahar... (toarnă) Mai bine-i

aşa! Vasăzică de acum încolo ne spunem „tu”?

SONIA: Da, da! (beau şi se sărută) De mult voiam să ne împăcăm, dar, nu ştiu de ce, nu îndrăzneam. (plânge)

ELENA ANDREEVNA: De ce plângi?

SONIA: Nu ştiu ce am, mi-a venit aşa dintr-odată.

ELENA ANDREEVNA: Haide, haide, fii cuminte!... (plânge şi ea) Ce proastă sunt! Uite că acum plâng şi eu... (pauză) Eşti supărată pe mine fiindcă bănui că m-am măritat cu tatăl tău din interes. Dacă crezi în jurăminte, uite, mă jur: m-am căsătorit cu el din dragoste. Îmi plăcea fiindcă era un om învăţat, celebru. Dar iubirea asta n-a fost adevărată, era ceva artificial. Pe atunci însă mi se părea că e adevărată. Nu e vina mea. Iar tu, chiar de la căsătoria noastră, n-ai încetat să mă chinui cu privirile tale bănuitoare.

SONIA: Ei, lasă acum, că doar ne-am împăcat. Să uităm!

ELENA ANDREEVNA: Nu trebuie să mă mai priveşti aşa. Nu-ţi şade bine... Trebuie să ai încredere în toată lumea, altfel nu se poate trăi.

(pauză)

SONIA: Spune-mi sincer, ca unei prietene. Eşti fericită?

ELENA ANDREEVNA: Nu!

SONIA: Ştiam... Şi încă o întrebare. Spune-mi cinstit: ai vrea să ai un soţ tânăr?

ELENA ANDREEVNA: Ce copilă eşti! Nici vorbă că aş vrea. (râde) Ei, mai întreabă-mă ceva...

SONIA: Îţi place doctorul?

ELENA ANDREEVNA: Da, mult!

SONIA (râde): Îţi par caraghioasă, nu-i aşa? Iată, a plecat acum câteva clipe, dar parcă îi mai aud glasul şi paşii... Îi văd chipul în fereastra asta întunecată! Lasă-mă să-ţi spun totul... Dar nu pot vorbi aici, mi-e ruşine. Mai bine să mergem în odaia mea, să stăm acolo de vorbă! Spune-mi drept, îţi par o caraghioasă, nu-i aşa?... Spune-mi ceva despre el!

ELENA ANDREEVNA: Ce anume?

SONIA: E deştept, se pricepe la toate, ştie tot... Vindecă oameni şi sădeşte păduri...

ELENA ANDREEVNA: Dar nu e vorba nici de medicină, nici de păduri... Înţelege, draga mea, are talent! Ştii tu ce e talentul? Curaj, minte liberă, elan... Sădeşti un copac şi te şi gândeşti ce o să fie peste o mie de ani – întrezăreşti de pe acum fericirea

omenirii. Astfel de oameni sunt rari. Ei trebuie iubiţi… Bea, şi uneori e chiar grosolan… Ei şi? Un om de talent nu poate fi fără cusur. Gândeşte-te ce viaţă duce acest doctor?! Drumuri desfundate, pline de noroaie, geruri, viforniţe, distanţe uriaşe, oameni grosolani şi sălbatici, peste tot sărăcie şi boală. În asemenea împrejurări îi este greu celui care munceşte şi se luptă zi de zi să se păstreze până la patruzeci de ani cumpătat şi fără cusur… (o sărută) Îţi doresc din suflet să fii fericită, o meriţi… (se ridică) Iar eu sunt o fiinţă anostă, un personaj episodic… Şi-n muzică, şi-n casa soţului meu, şi în toate romanele mele de dragoste am fost doar un personaj episodic. De fapt, Sonia, dacă mă gândesc bine, sunt foarte, foarte nenorocită. (umblă emoţionată pe scenă) N-am parte de fericire pe lumea asta. Aşa e! De ce râzi?

SONIA (râde, cu faţa în palme): Ce fericită sunt!… Ce fericită!

ELENA ANDREEVNA: Aş vrea să cânt la pian… Aş cânta ceva…

SONIA: Cântă! (o îmbrăţişează) Nu pot să dorm… Cântă!

ELENA ANDREEVNA: Numaidecât. Dar tatăl tău nu doarme şi când e bolnav, muzica îl supără. Du-te şi-l întreabă. Dacă ne dă voie, cânt. Du-te.

SONIA: Mă duc. (iese)

(în grădină paznicul bate toaca)

ELENA ANDREEVNA: De mult n-am mai cântat la pian. Am să cânt şi am să plâng. Am să plâng ca o proastă. (se apleacă pe fereastră) Tu baţi toaca, Efim?

GLASUL PAZNICULUI: Eu!

ELENA ANDREEVNA: Nu mai bate. Boierul e bolnav.

GLASUL PAZNICULUI: De-i aşa, plec. (fluieră, chemându-şi câinii) Ei, Jucika, Malcik, Jucika!

(pauză)

SONIA (intrând în odaie): Nu-i voie!

Cortina

ACTUL AL TREILEA

Salon în casa lui Serebreakov. Trei uşi: în dreapta, în stânga, la mijloc. E ziuă. Voiniţki, Sonia stau jos; Elena Andreevna se plimbă pe scenă îngândurată.

VOINIŢKI: Herr profesor a binevoit să-şi exprime dorinţa ca să ne adunăm cu toţii, astăzi, în acest salon, la ora unu. (se uită la ceas) Unu fără un sfert. Vrea să comunice ceva omenirii.

ELENA ANDREEVNA: O fi având vreo treabă cu noi…

VOINIŢKI: Niciun fel de treabă. Scrie prostii, bombăne, e gelos şi nimic mai mult.

SONIA (pe un ton de mustrare): Unchiule!

VOINIŢKI: Bine, iartă-mă. (arătând-o pe Elena Andreevna) Uitaţi-vă la ea. Umblă şi se leagănă de lene ce-i e. Drăguţ! Foarte drăguţ!

ELENA ANDREEVNA: Iar dumneata nu ne mai slăbeşti cu bombăneala. Cum de nu ţi s-a urât? (cu tristeţe) Mor de plictiseală! Nu ştiu ce să fac.

SONIA (dând din umeri): Treabă e destulă, numai să vrei.

ELENA ANDREEVNA: De pildă?

SONIA: Vezi de gospodărie, învaţă oamenii, îngrijeşte bolnavii, nu e destul? Când tu şi cu tata nu eraţi încă aici, unchiul Vanea şi cu mine ne duceam singuri să vindem făină în piaţă.

ELENA ANDREEVNA: Nu mă pricep şi nici nu mă interesează. Numai în romanele cu tează eroii îi instruiesc şi-i lecuiesc pe ţărani. Ce-ar fi aşa, deodată, să m-apuc să-i lecuiesc sau să-i învăţ?

SONIA: Eu una nu înţeleg de ce să nu faci asta? Aşteaptă puţin şi ai să te obişnuieşti. (o îmbrăţişează) Nu-i voie să te plictiseşti, draga mea. (râde) Ştiu că te plictiseşti de nu-ţi mai găseşti locul. Dar plictiseala şi trândăvia sunt molipsitoare. Uite, unchiul Vanea nu mai face nimic, se ţine după tine ca o umbră, iar eu mi-am lăsat treburile şi am venit să stau de vorbă cu tine. M-am lenevit, nu mai pot lucra! Înainte, doctorul Mihail Lvovici venea la noi foarte rar, o dată pe lună, era foarte greu să-l îndupleci, dar acum vine în fiecare zi. S-a lăsat şi de păduri şi de medicină. Ne-ai vrăjit pe toţi, zău aşa!

VOINIŢKI: După ce tânjeşti? (cu vioiciune) Haide, draga mea, minunată făptură, fii deşteaptă! În venele dumitale curge sânge de zână a apelor – fii zână! Dă-ţi drumul măcar o dată în viaţă şi

îndrăgosteşte-te cât mai curând de vreun duh al apelor şi bâldâbâc, aruncă-te cu capu-n bulboană pentru ca Herr profesor şi noi toţi să rămânem cu gura căscată!

ELENA ANDREEVNA: Lasă-mă să trec! (cu mânie) Ce cruzime! (vrea să plece)

VOINIŢKI (nu o lasă): Hai, odorul meu, iartă-mă… Îţi cer iertare. (îi sărută mâna) Hai să ne împăcăm!

ELENA ANDREEVNA: Recunoaşte că şi un înger şi-ar pierde răbdarea.

VOINIŢKI: În semn de pace şi înţelegere, îţi voi aduce chiar acum un buchet de trandafiri. L-am pregătit de azi-dimineaţă… Trandafiri de toamnă – trandafiri frumoşi şi trişti… (pleacă)

SONIA: Trandafiri de toamnă, trandafiri frumoşi şi trişti…

(privesc amândouă pe fereastră)

ELENA ANDREEVNA: Uite c-am ajuns şi în septembrie! Cum o să ne petrecem iarna aici? (pauză) Unde-i doctorul?

SONIA: În odaia unchiului Vanea. Scrie nu ştiu ce. Îmi pare bine că a plecat unchiul Vanea. Vreau să-ţi vorbesc.

ELENA ANDREEVNA: Despre ce?

SONIA: Despre ce? (îşi pune capul pe pieptul ei)

ELENA ANDREEVNA: Ei, ajunge, ajunge. (îi mângâie părul) Linişteşte-te.

SONIA: Nu sunt frumoasă!

ELENA ANDREEVNA: Ai o minune de păr.

SONIA: Asta nu! (privindu-se în oglindă) Nu! Când o femeie nu e frumoasă, i se spune: „Ai ochi minunaţi, ai păr minunat…” Îl iubesc de şase ani, îl iubesc mai mult decât pe mama, în fiece clipă îl aud, îi simt strângerea mâinii şi sunt cu ochii mereu la uşă, aştept şi mi se pare mereu că va intra. Şi după cum vezi, caut mereu să-ţi vorbesc despre el. Acum vine în fiecare zi aici, dar nu se uită la mine, nu mă vede… Dacă ai şti ce chin e ăsta! Nu am nicio nădejde, niciuna, niciuna! (disperată) O, Doamne, Dumnezeule, dă-mi putere să îndur… Toată noaptea m-am rugat… Adeseori m-apropii de el, încep eu vorba, mă uit în ochii lui… Nu mai am mândrie, nu mai am putere să mă stăpânesc… N-am mai putut răbda şi i-am mărturisit ieri unchiului Vanea că-l iubesc… Toţi servitorii ştiu că-l iubesc… Toţi o ştiu.

ELENA ANDREEVNA: Dar el?

SONIA: Nici nu mă vede.

ELENA ANDREEVNA (gânditoare): Ce om ciudat! Ştii ce? Lasă-

mă să vorbesc cu el... Cu băgare de seamă, numai să-i dau să înţeleagă... (pauză) Sincer vorbind, nu e mai bine să te lămureşti odată? Lasă-mă să-i vorbesc. (Sonia încuviinţează din cap)

ELENA ANDREEVNA: Foarte bine. Nu-i greu de aflat dacă te iubeşte sau nu te iubeşte. Nu fi neliniştită, drăguţa mea, nu te frământa. Am să-l iau pe departe, aşa ca să nu bage de seamă... Atât să ştim: da sau nu? (pauză) Şi dacă e nu, să nu mai calce pe-aici. Nu-i aşa? (Sonia aprobă dând din cap) Ţi-e mai uşor dacă nu-l vezi... Şi n-o să mai amânăm multă vreme: o să-l întrebăm chiar acum... Tocmai voia să-mi arate nişte planuri... Du-te şi spune-i că vreau să-l văd.

SONIA (puternic emoţionată): Ai să-mi spui tot adevărul?

ELENA ANDREEVNA: Da' desigur. Mi se pare că adevărul, oricare ar fi el, nu e atât de cumplit ca nesiguranţa! Ai încredere în mine, draga mea.

SONIA: Da, da... să-i spun că vrei să vezi planurile... (porneşte, dar se opreşte lângă uşă) Nu, e mai bine să nu te lămureşti... Tot îţi mai rămâne nădejdea...

ELENA ANDREEVNA: Ce-ai spus?

SONIA: Nimic. (iese)

ELENA ANDREEVNA: Nu e nimic mai rău decât să cunoşti taina cuiva şi să nu-i poţi ajuta. (gândindu-se) El nu o iubeşte, e limpede. Dar de ce să nu se însoare cu ea? Nu e frumoasă, dar pentru un medic de plasă şi la vârsta lui ar fi o soţie minunată. E deşteaptă, e bună şi curată la suflet... Nu, dar nu-i asta, nu... (pauză) O înţeleg pe biata copilă. În plictiseala asta ucigătoare de-aici, unde în loc de oameni rătăcesc în jurul tău doar nişte pete cenuşii, când nu auzi decât lucruri triviale, când toţi nu ştiu decât să mănânce, să bea şi să doarmă, vine uneori el – el care nu seamănă cu ceilalţi, frumos, inteligent, seducător – aşa cum răsare strălucind luna în mijlocul întunericului... Să te laşi prinsă de farmecul unui om ca el, să uiţi de toate... Mi se pare că şi pe mine m-a prins puţin. Da, fără el mă plictisesc, şi când mă gândesc la el, mă trezesc zâmbind... Vanea spune că în venele mele curge sângele unei zâne a apelor. „Dă-ţi drumul măcar o dată în viaţă". Ştiu eu? Poate că aşa ar trebui... Ce-ar fi să-mi iau zborul de lângă voi toţi, ca o pasăre liberă, să mă depărtez de mutrele voastre adormite, de discuţiile voastre, să uit că mai sunteţi pe lume... Eu însă n-am curaj şi sunt timidă... M-ar chinui

conştiinţa. Vine aici în fiecare zi. Am ghicit de ce vine şi mă simt vinovată, sunt gata să cad în genunchi în faţa Soniei, să-i cer iertare şi să plâng…

ASTROV (intră cu o hartă): Bună ziua. (îi strânge mâna) Doriţi să vedeţi picturile mele?

ELENA ANDREEVNA: Ieri mi-ai făgăduit că-mi arăţi lucrările dumitale… Ai vreme acum?

ASTROV: O, mai e vorba? (desface harta pe masa de joc şi o fixează cu nişte pioneze) Unde v-aţi născut?

ELENA ANDREEVNA (ajutându-l): La Petersburg.

ASTROV: Şi unde v-aţi făcut studiile?

ELENA ANDREEVNA: La conservator.

ASTROV: Atunci n-o să vă intereseze.

ELENA ANDREEVNA: De ce? E drept, nu cunosc viaţa la ţară, dar am citit mult.

ASTROV: Aici, în casă, eu am masa mea de lucru… în camera lui Ivan Petrovici. Când sunt istovit şi îndobitocit de oboseală las lucrurile baltă şi dau fuga până aici, să-mi trec un ceas, două, de urât, cu fleacurile astea… Ivan Petrovici şi Sofia Alexandrovna ţăcănesc cu abacul, în timp ce eu stau alături de ei, la masa mea şi mâzgălesc. Şi e cald, e linişte şi cântă greierul. Dar plăcerea asta nu mi-o îngădui prea des, o dată pe lună… (arătând harta) Şi, acum, uită-te colea. E tabloul judeţului nostru, cum era acum cincizeci de ani. Verdele închis şi cel deschis arată pădurile. Jumătate din toată suprafaţa era pe-atunci acoperită de păduri. Pe unde vezi umbrit cu roşu peste verde acolo trăiau cerbi şi capre… Eu arăt aici şi flora şi fauna. Pe lacul acesta, trăiau lebede, gâşte, raţe şi – după cum spun bătrânii – păsările zburau în stoluri uriaşe, ca nişte nori. Afară de sate şi cătune, vezi că, pe ici, pe colo, sunt împrăştiate aşezări diferite, case răzleţe, schiturile rascolnicilor, mori de apă… Erau multe cornute şi cai. Asta se vede după câtă culoare albastră este. De exemplu, în plasa asta, culoarea albastră e densă; aici erau herghelii întregi. Veneau cam trei cai de fiecare gospodărie. (pauză) Acum să privim mai jos. Ce a fost în urmă cu douăzeci şi cinci de ani. De astă dată pădurile nu mai ocupă decât o treime din întreaga suprafaţă. Nu mai sunt capre – cerbi însă, se mai găsesc. Verdele şi albastrul sunt mai palide şi aşa mai departe, şi aşa mai departe. Să trecem la partea a treia. Planul judeţului cum este astăzi. Mai stăruie pe-alocuri culoarea

verde, dar nu peste tot; doar câteva pete; au dispărut cerbii şi lebedele şi cocoşii de munte... Nu mai e nicio urmă de aşezare sau de schit. Morile de altădată nu mai există. În general, harta arată o degenerare progresivă şi neîndoielnică, căreia îi mai trebuie vreo zece-cincisprezece ani ca să fie completă. Ai să spui că este aici o influenţă a civilizaţiei, că e normal ca viaţa veche să facă loc unei vieţi noi. Da, aş înţelege, dacă în locul acestor păduri distruse s-ar întinde şosele, căi ferate, dacă s-ar face uzine, fabrici, şcoli, dacă poporul ar fi mai sănătos, mai bogat, mai deştept... Dar nici vorbă de aşa ceva! În judeţul nostru sunt aceleaşi mlaştini, aceiaşi ţânţari, aceeaşi lipsă de drumuri. Pretutindeni bântuie sărăcia, tifosul, difteria, incendiile... Ne găsim în faţa unei degenerări, din cauza unei crunte lupte pentru existenţă. E o degenerare pricinuită de trândăvie, ignoranţă, inconştienţă, când omul îngheţat, flămând, bolnav, pentru ca să-şi păstreze rămăşiţele vieţii şi să-şi scape copiii, se apucă instinctiv, necugetat, de orice, numai să-şi potolească foamea şi să se încălzească. Distruge totul, fără să se gândească la ziua de mâine... Aproape totul s-a distrus. În schimb nu s-a creat încă nimic. (rece) Văd pe faţa dumitale că toate astea nu te interesează defel.

ELENA ANDREEVNA: Înţeleg atât de puţin din toate astea...

ASTROV: Nu-i nimic de înţeles. Adevărul e că nu vă interesează...

ELENA ANDREEVNA: La drept vorbind, gândurile îmi sunt în altă parte. Iartă-mă, dar trebuie să te supun unui mic interogatoriu... Sunt tulburată şi nu ştiu de unde să încep.

ASTROV: Un interogatoriu?

ELENA ANDREEVNA: Da, dar destul de nevinovat. Să stăm jos! (se aşază) E vorba de o fiinţă tânără. Să vorbim ca oameni cinstiţi, ca doi prieteni, fără înconjur. Să vorbim şi să uităm apoi despre ce am vorbit. Primeşti?

ASTROV: Da.

ELENA ANDREEVNA: E vorba de fiica-mea vitregă, de Sonia. Îţi place?

ASTROV: Da, o stimez.

ELENA ANDREEVNA: Dar ca femeie îţi place?

ASTROV (după un timp): Nu!

ELENA ANDREEVNA: Încă două-trei cuvinte şi am isprăvit. N-ai băgat de seamă nimic?

ASTROV: Nimic.

ELENA ANDREEVNA (îl ia de mână): N-o iubeşti! Ţi se citeşte în ochi… Ea suferă… înţelege… şi nu mai veni pe aici!

ASTROV (se scoală): Vremea mea a trecut… Nici n-am timp să mă gândesc la aşa ceva… (dând din umeri) Când aş mai putea… (e stânjenit)

ELENA ANDREEVNA: Uf! Ce convorbire neplăcută! Sunt atât de tulburată! Parcă aş fi dus în spate cine ştie ce povară. Slavă Domnului că s-a terminat! Să uităm asta ca şi cum nici n-am fi vorbit şi… pleacă! Eşti un om deştept, ai să înţelegi… (pauză) M-am roşit toată.

ASTROV: Dacă mi-ai fi vorbit cu o lună-două mai înainte, cine ştie, poate m-aş fi gândit, dar acum… (dă din umeri) Dar dacă suferă, atunci fără îndoială… Numai că nu înţeleg un lucru: de ce ai avut nevoie de interogatoriul ăsta? (o priveşte în ochi şi o ameninţă cu degetul) Eşti vicleană!

ELENA ANDREEVNA: Ce vrei să spui?

ASTROV (râzând): Ce vicleană eşti! Să presupunem că Sonia suferă… Se prea poate! Dar la ce bun interogatoriul la care m-ai supus? (împiedicând-o să vorbească, cu vioiciune) Dă-mi voie, nu face pe mirata. Ştii foarte bine de ce vin aici în fiecare zi… Ştii şi pentru ce, ştii şi pentru cine. Fiară mică şi iubită, nu te uita aşa la mine! Sunt şi eu un mic animal de pradă!

ELENA ANDREEVNA: Fiară? Nu înţeleg nimic!

ASTROV: Eşti un dihor frumos, cu blană pufoasă… Îţi trebuiesc victime… De o lună nu mai fac nimic, am dat cu piciorul la toate. Te caut cu patimă şi asta îţi place grozav, grozav îţi place… uite! Mă dau bătut. Şi asta o ştiai şi fără interogatoriul de adineauri. (încrucişându-şi mâinile şi plecându-şi capul) Mă supun! Hai, sfâşie-mă!

ELENA ANDREEVNA: Ai înnebunit!

ASTROV (râde printre dinţi): Eşti sfioasă!…

ELENA ADREEVNA: O, sunt mai bună şi mai presus decât mă crezi. Asta ţi-o jur! (vrea să plece)

ASTROV (punându-i-se în cale): Voi pleca. De azi nu voi mai da pe-aici, dar… (îi ia mâna şi priveşte în jur) Unde ne vedem? Spune-mi mai repede, unde? Poate să intre cineva. Spune mai repede! (exaltat) Ce minunată făptură… O sărutare, numai una… Vreau să-ţi sărut părul parfumat…

ELENA ANDREEVNA: Îţi jur…

ASTROV (întrerupând-o): De ce să juri? Nu-i nevoie. Nu-i nevoie de cuvinte de prisos... O, ce frumoasă eşti, ce mâini! (îi sărută mâinile)

ELENA ANDREEVNA: Şi-acum, destul! Pleacă! Du-te odată! (îşi retrage mâinile) Nu-ţi dai seama ce faci!

ASTROV: Spune, spune unde ne vedem mâine? (îi cuprinde mijlocul) Îţi dai seama că e un lucru inevitabil! Noi doi trebuie să ne vedem! (o sărută. În acest timp intră Voiniţki cu un buchet de trandafiri şi se opreşte în uşă)

ELENA ANDREEVNA (fără să-l vadă pe Voiniţki): Fie-ţi milă de mine... Lasă-mă... (îşi lasă capul pe pieptul lui Astrov) Nu! (vrea să plece)

ASTROV (reţinând-o de talie): Vino mâine la ocolul silvic... pe la două... Da? Da? Ai să vii?

ELENA ANDREEVNA (văzându-l pe Voiniţki): Lasă-mă. (adânc zbuciumată, se depărtează spre fereastră) E îngrozitor!

VOINIŢKI (pune buchetul pe masă; emoţionat îşi şterge cu batista faţa şi gâtul): Nu-i nimic... Da... Nimic...

ASTROV (supărat): Vremea nu e rea azi, stimate Ivan Petrovici. Dimineaţa cerul era înnourat a ploaie, dar acum e soare. La drept vorbind, frumoasă toamnă am avut... şi semănăturile sunt bunicele. (strânge harta sul) Numai un singur lucru: s-au micşorat zilele... (iese)

ELENA ANDREEVNA (se apropie repede de Voiniţki): Dă-ţi toată silinţa, foloseşte toată trecerea dumitale ca eu şi soţul meu să plecăm chiar azi de-aici. M-auzi? Chiar astăzi!

VOINIŢKI: Cum? Da... Bine... Eu, Hélène, am văzut totul, totul...

ELENA ANDREEVNA (nervoasă): Ai auzit? Chiar astăzi trebuie să plec de-aici!

(intră Serebreakov, Sonia, Teleghin şi Marina)

TELEGHIN: Nici eu, Excelenţă, nu mă simt tocmai bine. De două zile bolesc. Am ceva la cap...

SEREBREAKOV: Unde sunt ceilalţi? Nu-mi place casa asta. Parcă e un labirint! Douăzeci şi şase de camere imense, prin care poţi să te rătăceşti, şi niciodată nu găseşti pe nimeni... (sună) Chemaţi pe Maria Vasilievna şi pe Elena Andreevna.

ELENA ANDREEVNA: Sunt aici!

SEREBREAKOV: Vă rog pe toţi să luaţi loc.

SONIA (apropiindu-se de Elena Andreevna, nerăbdătoare): Ce-

a spus?

ELENA ANDREEVNA: Ai să afli mai târziu.

SONIA: Tremuri, eşti tulburată! (o priveşte cercetător) Înţeleg! A spus că n-are să mai vină pe-aici... nu-i aşa? (pauză) Spune, aşa e?

(Elena Andreevna dă afirmativ din cap)

SEREBREAKOV (lui Teleghin): Cu boala, Ilia Ilici, te mai poţi împăca, îţi mai trece. Dar cu ceea ce nu mă pot împăca defel e cu rânduiala vieţii de la ţară! Am impresia c-am căzut de pe pământ pe-o planetă străină. Luaţi loc, vă rog! Sonia! (Sonia nu-l aude; a rămas în picioare cu capul plecat, tristă) Sonia! (pauză) Nu aude. (Marinei) Dădacă, ia loc şi dumneata! (Marina se aşază şi împleteşte la ciorap) Vă rog, domnilor, fiţi numai urechi, cum s-ar zice! (râde)

VOINIŢKI (foarte neliniştit): Poate că nu aveţi nevoie de mine. Pot pleca?

SEREBREAKOV: Nu. Tocmai de tine avem mai multă nevoie!

VOINIŢKI: Ce vrei dumneata de la mine?

SEREBREAKOV: Îmi spui dumneata? Dar de ce te superi? (pauză) Dacă am vreo vină faţă de tine, te rog să mă ierţi.

VOINIŢKI: Lasă tonul ăsta. Intră în subiect. Ce doreşti?

(intră Maria Vasilievna)

SEREBREAKOV: Iat-o şi pe maman. Domnilor, încep. (pauză) „V-am poftit, domnilor, pentru a vă aduce la cunoştinţă că vine la noi un revizor.[20] Dar să lăsăm glumele la o parte. Chestiunea e serioasă. V-am adunat să vă cer ajutor şi sfat, şi, cunoscându-vă bunăvoinţa, nădăjduiesc că le voi avea. După cum ştiţi, sunt un savant, un cărturar, şi-am fost totdeauna străin de viaţa practică. Nu pot să mă lipsesc de luminile oamenilor pricepuţi. De aceea te rog, pe tine, Ivan Petrovici, pe dumneata, Ilia Ilici, pe dumneata, maman... Manet omnes una nox[21], sau, cu alte cuvinte, toţi suntem în mâna lui Dumnezeu. Sunt bătrân şi bolnav. De aceea socot că a venit vremea să pun la punct chestiunile băneşti în legătură cu familia mea. Eu nu mai am mult de trăit, aşa că nu mă gândesc la mine, dar am o soţie

---

[20] Revizorul, N. V. Gogol, Opere, vol. IV, pag. 11, ed. Cartea Rusă, 1957 ; în româneşte de Al. Kiriţescu (n.ed),

[21] Pe toţi ne aşteaptă aceeaşi noapte (lat) (n.t).

tânără şi o fată de măritat. (pauză) Mi-e cu neputinţă să mai trăiesc la ţară! Noi nu suntem făcuţi ca să trăim aici. Şi nici să trăim la oraş nu ne-ajunge cu ceea ce avem de la moşie. Să zicem că am vinde pădurea. Ar fi o măsură excepţională pe care n-am putea-o folosi în fiecare an. Trebuie găsită deci o altă soluţie care să ne asigure o cifră de venituri mai mult sau mai puţin stabilă. Cred că am găsit o astfel de soluţie – şi acum am cinstea s-o supun judecăţii Domniilor Voastre... O voi arăta în linii generale, trecând peste amănunte. Moşia noastră nu ne aduce, în mediu, mai mult de doi la sută din valoarea ei totală. Eu propun s-o vindem. Dacă banii pe care îi vom lua îi vom plasa în titluri de rentă, vom primi patru sau cinci la sută şi cred că o să ne mai rămână şi un excedent de câteva mii de ruble, cu care să ne îngăduim a cumpăra şi o mică vilă în Finlanda.

VOINIŢKI: Stai puţin, am impresia că auzul mă-nşală! Vrei să-mi repeţi ceea ce ne-ai spus?

SEREBREAKOV: Vom plasa banii în titluri de rentă, iar cu prisosul vom cumpăra o vilă în Finlanda.

VOINIŢKI: Lasă Finlanda! Ai mai spus încă ceva!

SEREBREAKOV: Propun să vindem moşia.

VOINIŢKI: Asta e... Ai să vinzi moşia. Nici că se poate mai bine! Straşnică idee!... Dar la mine, la bătrâna mea mamă şi la Sonia te-ai gândit? Unde ne ducem?

SEREBREAKOV: Le vom chibzui pe toate la vremea lor... Nu totul deodată...

VOINIŢKI: Ia stai puţin! Se vede că până acum nu am avut niciun pic de judecată sănătoasă. Am fost atât de prost să cred că moşia aparţine Soniei. Răposatul meu tată o cumpărase de zestre surorii mele. Se vede că până acum am fost un naiv şi n-am înţeles legile pe turceşte. Credeam că proprietatea surorii mele a trecut Soniei.

SEREBREAKOV: Fireşte că moşia e a Soniei. Cine tăgăduieşte? Fără învoirea Soniei nu m-aş putea hotărî la vânzare. Şi tocmai pentru că e în interesul Soniei am făcut propunerea asta.

VOINIŢKI: Nu pricep nimic, dar absolut nimic! Ori mi-am pierdut eu minţile... Ori... ori...

MARIA VASILIEVNA: Jean, nu-l contrazice pe Alexandr. Crede-mă, ştie el mai bine decât noi ce are de făcut!

VOINIŢKI: Daţi-mi un pahar de apă! (bea) Acum spuneţi ce-oţi vrea, ce-oţi vrea.

SEREBREAKOV: Nu înţeleg de ce te frământi? Nu spun că proiectul meu e ideal. Dacă toată lumea găseşte că nu e bun, eu nu mai stărui.

(pauză)

TELEGHIN (buimăcit): Eu, Excelenţă, am pentru ştiinţă nu numai evlavie ci şi sentimente de rudenie. Fratele soţiei fratelui meu, Grigori Ilici – poate binevoiţi a-l cunoaşte: Konstantin Trofimovici Lakedomonov – a fost doctor în…

VOINIŢKI: Lasă, Ciupitule. Acum vorbim de treburi serioase… Ne-o spui mai târziu… (lui Serebrecikov) Uite, pe el să-l întrebi. Moşia a fost cumpărată de la unchiul lui.

SEREBREAKOV: De ce să-l mai întreb? Parcă nu ştiu…

VOINIŢKI: Moşia a fost cumpărată pe-atunci cu nouăzeci şi cinci de mii de ruble. Tata a plătit numai şaptezeci de mii şi a rămas o datorie de douăzeci şi cinci de mii. Şi acum luaţi bine seama: moşia asta nu putea fi cumpărată dacă eu nu renunţam la moştenire, în favoarea surorii mele, pe care am iubit-o din toată inima. Şi afară de asta, am muncit zece ani ca un cal de povară şi am plătit toată datoria…

SEREBREAKOV: Îmi pare rău că am început discuţia asta…

VOINIŢKI: În prezent moşia nu e grevată de nicio datorie şi merge bine, dar asta mulţumită numai străduniilor mele. Şi acum, când am îmbătrânit, dumnealui vrea să mă dea pe uşă afară!

SEREBREAKOV: Nu înţeleg unde vrei să ajungi!

VOINIŢKI: Timp de douăzeci şi cinci de ani am administrat această moşie muncind ca un rob, ţi-am trimis regulat banii ca cel mai conştiincios vechil. Şi în tot acest timp, nu te-ai gândit să-mi acorzi nici cea mai mică răsplată! În toţi anii aceştia, mi-ai dat o leafă de cinci sute de ruble pe an – leafă de mizerie! – şi nu ţi-a trecut niciodată prin cap să mi-o măreşti măcar cu o rublă!

SEREBREAKOV: De unde puteam să ştiu, Ivan Petrovici? Eu nu sunt un om cu simţ practic şi nu mă pricep. Ai fi putut să ţi-o măreşti singur cât ai fi vrut…

VOINIŢKI: Carevasăzică, de ce n-am furat? De ce nu-mi aruncaţi toţi dispreţul în faţă că n-am fost hoţ? Aşa ar fi trebuit să fac! Acum n-aş mai fi fost un cerşetor!

MARIA VASILIEVNA (severă): Jean!

TELEGHIN (emoţionat): Vanea, frăţioare! Să nu mai vorbeşti

aşa!... Tremur tot!... De ce să strici buna înţelegere? (îl sărută) Nu se cade!

VOINIŢKI: Douăzeci şi cinci de ani am stat cu mama între patru ziduri, ca nişte cârtiţe... Toate gândurile şi toate simţămintele noastre pentru tine erau. Ziua vorbeam de tine, de lucrările tale, ne mândream cu celebritatea ta, îţi rosteam cu evlavie numele, iar nopţile ni le pierdeam cu cititul revistelor şi cărţilor, pe care acum le dispreţuiesc din adâncul sufletului!

TELEGHIN: Nu se cade să vorbeşti astfel, Vanea, nu se cade... Te implor!...

SEREBREAKOV (iritat): Nu înţeleg ce vrei!

VOINIŢKI: Pentru noi tu erai o fiinţă de ordin superior şi articolele tale le ştiam pe dinafară... Abia acum mi s-au deschis ochii! Abia acum îmi dau seama că, scriind despre artă, habar n-aveai ce-nseamnă arta! Toate lucrările tale la care ţineam atât nu fac nici o para chioară. Ne-ai tras pe sfoară!

SEREBREAKOV: Domnilor, vă rog să-l potoliţi, altfel am să plec!

ELENA ANDREEVNA: Ivan Petrovici, îţi cer să taci. M-ai auzit?

VOINIŢKI: N-am să tac! (tăindu-i drumul lui Serebreakov) Aşteaptă, că n-am sfârşit! Mi-ai distrus viaţa! Eu n-am trăit, n-am trăit! Din cauza ta mi-am distrus, mi-am irosit cei mai frumoşi ani ai vieţii. Eşti cel mai mare duşman al meu!

TELEGHIN: Nu mai pot suporta... nu mai pot!... Plec. (iese foarte tulburat)

SEREBREAKOV: Ce vrei de la mine şi cu ce drept îmi vorbeşti pe acest ton? Om de nimic ce eşti! Dacă moşia e a ta, ia-ţi-o! N-am nevoie de ea!

ELENA ANDREEVNA: Chiar acum am să plec din iadul ăsta! (ţipă) Nu-l mai pot îndura!

VOINIŢKI: Mi-am prăpădit viaţa! Nu sunt lipsit de talent, nu sunt prost şi am iniţiativă... Dacă aş fi dus o existenţă normală ar fi ieşit poate din mine un Schopenhauer sau un Dostoievski... vorbesc aiurea! Înnebunesc!... Mamă, sunt deznădăjduit!... Mamă!

MARIA VASILIEVNA (sever): Ascultă ce-ţi spune Alexandr!

SONIA (se aşază în genunchi în faţa Marinei şi se lipeşte de ea): Doiculiţa mea dragă!

VOINIŢKI: Mamă, ce să fac? Nu, nu-mi spune nimic! Ştiu şi singur ce trebuie să fac! (lui Serebreakov) Ai să mă ţii minte!

(iese pe uşa din mijloc)

(Maria Vasilievna iese după el)

SEREBREAKOV: Dar ce-i asta, domnilor, la urma urmei! Luaţi-l de aici pe nebunul ăsta! Nu mai pot să trăiesc sub acelaşi acoperiş cu el. Stă colea (arată uşa din mijloc) lângă mine... Ori se mută în sat sau în casa din curte, ori mă mut eu, dar nu mai pot să stau cu el sub acelaşi acoperiş...

ELENA ANDREEVNA (soţului ei): Chiar astăzi o să plecăm de-aici! Trebuie să ne pregătim chiar din clipa asta.

SEREBREAKOV: Ce om de nimic!

SONIA (stând în genunchi se-ntoarce spre tatăl ei, nervoasă, printre lacrimi): Tată, trebuie să fii îngăduitor. Şi eu şi unchiul Vanea suntem atât de nenorociţi! (stăpânindu-şi disperarea) Trebuie să fii îngăduitor. Adu-ţi aminte când erai mai tânăr, unchiul Vanea şi cu bunica traduceau noaptea cărţi pentru tine, îţi copiau manuscrisele nopţi întregi de-a rândul... Eu şi unchiul Vanea munceam fără răgaz. Nu ne înduram să cheltuim nicio copeică pentru noi şi-ţi trimiteam totul ţie... Ne-am câştigat pâinea din greu... Nu asta am vrut să spun, nu asta... Dar trebuie să ne înţelegi, tată, trebuie să fii îngăduitor!

ELENA ANDREEVNA (emoţionată, către soţul ei): Pentru numele lui Dumnezeu, Alexandr, trebuie să ai o explicaţie cu el... Te rog din tot sufletul!

SEREBREAKOV: Bine, o voi avea... Nici nu-l învinuiesc de nimic, nici nu sunt supărat, dar recunoaşteţi şi voi că purtarea lui e cel puţin ciudată. Uite, mă şi duc la el. (iese pe uşa din mijloc)

ELENA ANDREEVNA: Ia-l cu binele, linişteşte-l! (îl urmează)

SONIA (strângându-se lângă dădacă): Doiculiţa mea dragă!

MARINA: Nu-i nimic, fetiţo, lasă... Au să sâsâie gânsacii şi-apoi au să se potolească... Au să sâsâie şi au să isprăvească.

SONIA: Doiculiţă!

MARINA (mângâindu-i părul): Tremuri de parcă ai fi stat în ger! Lasă, fetiţa mea orfană! Mare e mila lui Dumnezeu! Am să-ţi dau un ceai bun de tei sau de zmeură şi o să-ţi treacă. Nu te mai amărî, fetiţa mea... (privind spre uşa din mijloc, înciudată) S-au zbârlit gânsacii... Fir-ar să fie!...

(în culise se aude o împuşcătură şi ţipătul Elenei Andreevna; Sonia tresare)

MARINA: Uu! Fir-ar...

SEREBREAKOV (intră în fugă, clătinându-se de spaimă): Puneţi mâna pe el, prindeţi-l, a-nnebunit!

(Elena Andreevna şi Voiniţki se luptă la uşă)

ELENA ANDREEVNA (străduindu-se să-i smulgă revolverul): Dă-l încoace, dă-l încoace, îţi spun!

VOINIŢKI: Lasă-mă, Hélène, lasă-mă! (se desprinde, intră fugind şi-l caută din ochi pe Serebreakov) Unde-i? A, uite-l. (trage în el) Poc! (pauză) Nu l-am nimerit? Iar am dat greş? (înfuriat) Drace, drace... dracu să-l ia!... (trânteşte revolverul pe podea şi se aşază pe un scaun, sleit; Serebreakov e buimăcit; Elena Andreevna s-a lipit de perete; îi e rău)

ELENA ADREEVNA: Duceţi-mă de aici! Duceţi-mă, omorâţi-mă, dar nu mai pot rămâne aici, nu mai pot!

VOINIŢKI (disperat): O, ce fac! Ce fac!

SONIA (încet): Doiculiţa mea, doiculiţă!

Cortina

ACTUL AL PATRULEA

Odaia lui Ivan Petrovici. În aceeaşi cameră e şi dormitorul lui şi biroul proprietăţii. La fereastră, o masă mare, cu registre de venituri şi cheltuieli şi hârtii de tot felul; dulapuri, un pupitru, un cântar, o masă mai mică pentru Astrov; pe această masă, cele necesare pentru desen: culori, o mapă.

O colivie cu un graur. Pe perete o hartă a Africii, vădit inutilă în acest loc. Un divan mare îmbrăcat cu muşama. În stânga, o uşă duce spre odăile de locuit: în dreapta, uşa vestibulului, un preş în faţa acesteia ca ţăranii să nu murdărească podeaua. O seară de toamnă. Tăcere. Teleghin şi Marina, unul în faţa celuilalt, deapănă un scul de lână pentru ciorapi.

TELEGHIN: Mai repede, Marina Timofeevna, acuşi ne cheamă să ne luăm rămas-bun. Au şi poruncit să tragă caii la scară!

MARINA (se grăbeşte cu depănatul): N-a mai rămas mult.

TELEGHIN: Pleacă la Harkov. Au să locuiască acolo.

MARINA: Cu atât mai bine!

TELEGHIN: S-au speriat. „Nici măcar o oră, a spus Elena Andreevna, nu mai vreau să rămân aici... Să plecăm, să plecăm. O să ne oprim, zicea, la Harkov. Acolo om vedea ce-o mai fi şi pe urmă om trimite după lucruri...” Pleacă fără mult bagaj. Asta înseamnă că soarta nu le-a hărăzit să trăiască aici, Marina Timofeevna! O predestinaţie fatală.

MARINA: E mai bine aşa. Ce mai zarvă au făcut adineauri, au tras şi cu pistolul... Mare ruşine!

TELEGHIN: Da, un subiect demn de penelul lui Aivazovski.

MARINA: Mai bine nu-mi vedeau ochii toate astea!... (pauză) De-acum încolo vom trăi iar ca înainte. Dimineaţa la opt ceaiul, la unu masa de prânz, seara ne-om aşeza ş-om cina. Toate s-or face după rânduiala lor, ca la oameni de omenie, ca la creştini. (cu un oftat) De mult n-am mâncat tăiţei, păcătoasa de mine!

TELEGHIN: Da, cam mult de când nu s-au mai gătit la noi tăiţei. (pauză) E cam mult! Azi-dimineaţă, Marina Timofeevna, am trecut prin sat şi băcanul a strigat după mine: „Ei, mă, linge-blide”, şi nu ştii cât m-am amărât!

MARINA: Da’ nu-l lua în seamă, tătucule! Toţi lingem blidele lui Dumnezeu. Nici tu, nici Sonia, nici Ivan Petrovici, nimeni nu stă fără treabă, toţi muncim. Toţi... Unde-i Sonia?

TELEGHIN: În grădină. Îl tot caută pe Ivan Petrovici cu doctorul. Se tem ca nu cumva să-şi pună capăt zilelor.

MARINA: Dar unde-i pistolul lui?

Teleghin (în şoaptă): L-am ascuns în pivniţă!

MARINA (surâzând): Păcatele mele!

(intră, venind din curte, Voiniţki şi Astrov)

VOINIŢKI: Lasă-mă-n pace! (către Marina şi Teleghin) Hai, ştergeţi-o şi voi de-aici, lăsaţi-mă singur măcar un ceas. N-am nevoie de tutelă!

TELEGHIN: M-am şi dus, Vanea! (iese în vârful picioarelor)

MARINA: Curat gânsac: ga-ga-ga! (strânge lâna şi iese)

VOINIŢKI: Lasă-mă-n pace!

ASTROV: Bucuros! De mult trebuia să fiu plecat de aici, dar repet, nu plec până nu-mi dai înapoi ce mi-ai luat.

VOINIŢKI: Nu ţi-am luat nimic!

ASTROV: Îţi vorbesc serios, nu mă mai întârzia. De mult trebuia să fiu plecat.

VOINIŢKI: Nu ţi-am luat nimic! (amândoi se aşază)

ASTROV: Da? Ce să-i faci! Am să mai aştept puţin. Dar pe urmă, iartă-mă, o să fiu nevoit să fac uz de forţă. O să te legăm şi o să te căutăm. Ţi-o spun foarte serios.

VOINIŢKI: Cum vrei! (pauză) Dar să se prostească cineva într-atât: să tragi de două ori şi să nu nimereşti! N-o să-mi iert asta niciodată.

ASTROV: Dacă ai avut chef de tras, de ce nu ţi-ai tras ţie un glonţ în cap!

VOINIŢKI (ridicând din umeri): Ciudat! O tentativă de omor şi nici nu mă arestează, nici nu mă dau în judecată! Înseamnă că mă socotesc nebun. (râde cu răutate) Bine! Sunt nebun! Dar cei care sub haina de profesori, de magi, de erudiţi, îşi ascund incapacitatea, stupiditatea, lipsa lor de suflet strigătoare la cer, ăştia nu sunt nebuni! Nu sunt nebune nici acelea care se căsătoresc cu nişte babalâci şi apoi îi înşală în văzul tuturor! Te-am văzut când o strângeai în braţe!

ASTROV: Da, boierule, am strâns-o în braţe, şi ţie, na! (îi dă cu tifla)

VOINIŢKI (uitându-se spre uşă): Nebun e pământul care vă rabdă pe voi.

ASTROV: Ai spus o prostie!

VOINIŢKI: Ei şi? Nu sunt nebun, iresponsabil? Am tot dreptul

să spun prostii.

ASTROV: Glumă răsuflată. Nu eşti nebun, eşti doar caraghios. O paiaţă! Şi eu credeam pe vremuri că toţi caraghioşii sunt nebuni, anormali! Acum însă cred că starea normală a omului e să fie caraghios! Tu eşti normal.

VOINIŢKI (ascunzându-şi faţa în mâini): Ce ruşine! Dacă ai şti ce ruşine mi-e de mine! Sentimentul acesta ascuţit al ruşinii nu se poate asemăna cu nicio durere. (se tânguie) Nu mai pot! (se apleacă pe masă) Ce să fac? Ce să fac?

ASTROV: Nimic!

VOINIŢKI: Dă-mi ceva! O, Doamne, Dumnezeule! Am patruzeci şi şapte de ani. Dacă – să zicem – voi trăi până la şaizeci de ani, îmi mai rămân încă treisprezece. Prea mult! Cum voi trăi aceşti treisprezece ani? Ce-o să mă fac? Cu ce-am să-i umplu? O, înţelegi… (îi strânge mâna convulsiv) Înţelegi, dacă aş putea trăi ce-mi mai rămâne din viaţă în alt fel… Să te trezeşti într-o dimineaţă limpede şi liniştită şi să simţi că ai început să trăieşti din nou, că ai uitat tot trecutul, că s-a risipit ca un fum. (plânge) Să începi o viaţă nouă… Spune-mi, cu ce să încep?… De unde?

ASTROV (înciudat): Ei, asta-mi place! Ce e aceea viaţă nouă! În halul în care suntem, eu şi cu tine, nu mai rămâne nicio nădejde…

VOINIŢKI: Crezi?

ASTROV: Sunt sigur.

VOINIŢKI: Dă-mi ceva… (duce mâna la inimă) Mă arde aici!

ASTROV (supărat, strigă): Isprăveşte odată! (mai blând) Cei care vor trăi o sută, două sute de ani după noi şi care ne vor dispreţui pentru că ne-am trăit viaţa atât de searbăd şi atât de prosteşte – vor izbuti poate să găsească mijlocul să fie fericiţi. Noi însă… Ţie şi mie o singură nădejde ne-a mai rămas. Nădejdea că odată şi odată, atunci când ne vom odihni în coşciugele noastre, vom visa… Poate chiar visuri frumoase. (oftând) Da, frate! În tot judeţul acesta erau numai doi intelectuali cumsecade: tu şi cu mine. Dar în zece ani, viaţa asta meschină, viaţa asta vrednică de dispreţ ne-a năclăit. Ne-a otrăvit sângele cu miasmele ei putrede şi am ajuns şi noi nişte făpturi josnice, ca toţi ceilalţi. (cu vioiciune) Dar nu mă duce cu vorba. Dă-mi înapoi ce mi-ai luat!

VOINIŢKI: Nu ţi-am luat nimic.

ASTROV: Mi-ai luat din trusă un flacon cu morfină. (pauză)

Ascultă, dacă vrei cu orice preţ s-o sfârşeşti cu viaţa, du-te în pădure şi împuşcă-te acolo. Dar morfina dă-mi-o, că altfel vor ieşi vorbe şi bănuieli că ţi-am dat-o chiar eu... Mi-e de ajuns că voi fi obligat să-ţi fac autopsia... Crezi că e chiar atât de interesant? (intră Sonia)

VOINIŢKI: Lasă-mă-n pace!

ASTROV (Soniei): Sofia Alexandrovna, unchiul dumitale mi-a şterpelit din trusă un flacon cu morfină şi nu vrea să mi-l dea înapoi. Spune-i că la urma urmelor ceea ce face nu-i lucru cu cap. Şi nici nu mai am timp de pierdut. Trebuie să plec.

SONIA: Ai luat morfina, unchiule Vanea?

(pauză)

ASTROV: El a luat-o, sunt sigur!

SONIA: Dă-i-o înapoi! De ce să ne sperii? (cu blândeţe) Dă-o, unchiule! Poate că nu sunt mai puţin nenorocită decât tine şi totuşi nu deznădăjduiesc. Îndur şi voi îndura până când viaţa mi se va curma de la sine... Rabdă şi tu. (pauză) Dă-i flaconul! (îi sărută mâna) Dragul meu, bunul meu, scumpul meu unchi, dă-i-l înapoi. (plânge) Tu eşti bun! O să-ţi fie milă de noi şi ai să i-l dai înapoi. Rabdă, unchiule, rabdă şi tu!

VOINIŢKI (scoate din sertar flaconul şi-l dă lui Astrov): Ia-ţi-l! (Soniei) Dar trebuie stă ne apucăm de lucru cât mai curând, să facem cât mai repede ceva, că altfel nu mai pot!

SONIA: Da, o să lucrăm. Cum îi vom petrece pe ai noştri ne şi apucăm de lucru. (frunzăreşte nervos hârtiile de pe masă) Am rămas cu toate în urmă.

ASTROV (pune flaconul în trusă şi strânge curelele): Acum pot să-mi iau drumul.

ELENA ANDREEVNA (intră): Ivan Petrovici, eşti aici? Suntem gata de plecare... Du-te la Alexandr, vrea să-ţi spună ceva.

SONIA: Du-te, unchiule! (îl ia pe Voiniţki de braţ) Haidem! Tata şi cu tine trebuie să vă împăcaţi. Nici nu mai încape vorbă! (iese cu el)

ELENA ANDREEVNA: Plec! (îi întinde mâna lui Astrov) Rămâi cu bine!

ASTROV: Aşa de iute?

ELENA ANDREEVNA: Au înhămat caii.

ASTROV: Atunci... cu bine!...

ELENA ANDREEVNA: Mi-ai făgăduit să pleci chiar azi de aici.

ASTROV: Ţin minte. Plec numaidecât. (pauză) Te-ai speriat? (îi

ia mâna) E chiar atât de îngrozitor?

ELENA ANDREEVNA: Da.

ASTROV: Şi dacă n-ai mai pleca? Ce zici? Mâine, la ocolul silvic…

ELENA ANDREEVNA: Nu. M-am hotărât. De aceea te privesc cu atât curaj pentru că plecarea noastră e hotărâtă. Un singur lucru te rog: să ai o părere mai bună despre mine. Aş vrea să mă respecţi.

ASTROV: Ei! (gest de nerăbdare) Rămâi, te rog… Recunoaşte că pe lumea asta n-ai nimic de făcut, n-ai niciun ţel în viaţă, că nimic nu-ţi trezeşte interes şi mai curând sau mai târziu, inevitabil, ai să cedezi simţurilor. Şi atunci, decât la Harkov sau la Kursk, sau în altă parte, e mai bine aici, în mijlocul naturii. Cel puţin e poetic, toamna e atât de frumoasă… Avem aici ocolul silvic, conace căzute în ruină, în stilul lui Turgheniev…

ELENA ANDREEVNA: Ştii că ai haz? Sunt supărată pe dumneata şi totuşi… O să-mi aduc aminte cu plăcere de dumneata. Eşti un om interesant, original. N-o să ne mai vedem niciodată, de aceea – de ce să-ţi ascund! Chiar îmi plăceai puţin. Hai să ne strângem mâna şi să ne despărţim tot prieteni! Să nu-mi porţi pică.

ASTROV (după ce i-a strâns mâna): Bine. Pleacă!… (gânditor) Ai un suflet bun, pare-se, şi totuşi în întreaga dumitale făptură e ceva ciudat. Ai venit aici cu bărbatul dumitale şi toţi cei care munceau, roboteau, creau ceva, şi-au lăsat treburile ca să se ocupe toată vara numai de podagra soţului dumitale şi de dumneata. Dumneata şi cu el, amândoi ne-aţi molipsit cu trândăvia voastră. Şi m-aţi prins şi pe mine. O lună întreagă n-am făcut nimic, şi în vremea asta erau oameni bolnavi, iar în pădurile mele, în crânguri, ţăranii îşi băgau vitele la păscut… Şi, ca şi la noi, oriunde-aţi păşi, dumneata şi soţul dumitale aduceţi prăpădul pretutindeni. Glumesc, desigur, şi totuşi… ce ciudat lucru! Sunt sigur că dacă aţi fi rămas, prăpădul ăsta n-ar mai fi avut margini. Şi eu aş fi pierit, dar nici dumitale nu ţi-ar fi fost mai bine… Şi-acum, pleacă! Finita la comedia![22]

ELENA ANDREEVNA (ia de pe masă un creion şi-l ascunde repede): Iau creionul ăsta ca amintire.

ASTROV: Ce lucru ciudat. Ne cunoaştem, şi, fără veste, nu se

---

[22] S-a sfârşit (ital) (n.t)

ştie pentru ce, n-o să ne mai vedem niciodată. Aşa sunt toate pe lumea asta. Cât nu e nimeni aici şi n-a intrat unchiul Vanea cu un buchet... dă-mi voie să te sărut... de despărţire. Da? (o sărută pe obraz) Aşa! Minunat!

ELENA ANDREEVNA: Îţi doresc mult noroc. (privind în jur) Fie ce-o fi! Măcar o dată în viaţă. (îl îmbrăţişează cu elan; apoi se depărtează repede unul de celălalt) Trebuie să plec.

ASTROV: Pleacă iute. Dacă au tras caii la scară, du-te.

ELENA ANDREEVNA: Mi se pare că vin. (ascultă amândoi)

ASTROV: Finita!

(intră Serebreakov, Voiniţki, Maria Vasilievna cu o carte, Teleghin şi Sonia)

SEREBREAKOV (lui Voiniţki): Jur că am uitat totul! După cele petrecute în aceste câteva ceasuri am trecut prin atâtea şi am gândit atât de mult, încât mi se pare că aş putea să scriu ca învăţătură pentru cei ce ne vor urma un întreg tratat despre arta de a trăi. Primesc bucuros scuzele tale şi la rândul meu îţi cer să mă ierţi. Rămâi cu bine! (se sărută de trei ori)

VOINIŢKI: Ai să primeşti regulat şi de-acum înainte ceea ce ai primit şi până acum. Totul va fi ca pe vremuri.

(Elena Andreevna o îmbrăţişează pe Sonia)

SEREBREAKOV (sărută mâna Mariei Vasilievna): Maman...

MARIA VASILIEVNA (sărutându-l): Alexandr, fotografiază-te cât mai curând şi să ne trimiţi fotografia. Ştii cât de mult te iubesc!

TELEGHIN: La revedere, Excelenţă, şi să nu ne uitaţi!

SEREBREAKOV (sărutând-o pe Sonia): Rămâi cu bine... Rămas-bun la toată lumea!... (întinzându-i mâna lui Astrov) Îţi mulţumesc pentru plăcuta dumitale tovărăşie... Stimez felul dumitale de a gândi, entuziasmul dumitale, avântul dumitale, dar daţi-mi voie, ca un bătrân ce sunt, să adaug la salutul meu de rămas-bun şi o singură observaţie: domnilor, trebuie să lucrăm! Trebuie să lucrăm! (îi salută pe toţi) Toate cele bune! (pleacă. După el ies Maria Vasilievna şi Sonia)

VOINIŢKI (sărută îndelung mâna Elenei Andreevna): Cu bine! Iartă-mă! Nu ne vom mai vedea niciodată!

ELENA ANDREEVNA (mişcată): Cu bine, dragul meu! (îl sărută pe frunte şi pleacă)

ASTROV (lui Teleghin): Spune, Ciupitule, să înhame şi caii mei.

TELEGHIN: Am înţeles, drăguţule! (iese. Rămân numai Astrov şi Voiniţki)

ASTROV (strânge culorile de pe masă şi le pune într-un geamantan): De ce nu te duci să-i petreci?

VOINIŢKI: Lasă-i să plece, eu nu pot... nu pot. Mi-e greu. Trebuie să mă ocup de ceva, cât mai repede... Să lucrez! Să lucrez! (frunzăreşte hârtiile de pe masă)

(pauză. Se aud clopoţeii trăsurii)

ASTROV: Au plecat. Profesorul trebuie să fie mulţumit. N-o să mai dea pe-aici cât o fi lumea.

MARINA (intrând): Au plecat. (se aşază pe un scaun şi împleteşte la ciorap)

SONIA (intră): Au plecat. (îşi şterge lacrimile) Dă, Doamne, să fie într-un ceas bun! Ei, unchiule Vanea, să facem ceva...

VOINIŢKI: Să lucrăm, să lucrăm!...

SONIA: N-am mai stat de mult împreună la masa asta... (aprinde lampa pe masă) Mi se pare că nu e cernealã... (ia călimara, se duce la dulap şi o umple) Totuşi, îmi pare rău că au plecat.

MARIA VASILIEVNA (intră încet): Au plecat. (se aşază şi se adânceşte în citit)

SONIA (se aşază la masă şi răsfoieşte registrul): Mai întâi de toate, unchiule Vanea, să trecem conturile. Totul s-a încurcat. Şi azi au trimis după socoteli. (scrie) Tu scrie un cont, iar eu altul.

VOINIŢKI (scrie): „Contul... domnului...”

MARINA (cască): Mi-e somn...

ASTROV: Ce linişte! Peniţele scârţâie, greierele cântă. E cald, te simţi bine... Nu-mi vine să plec de aici. (se aud clopoţeii) Au tras caii la scară, nu-mi mai rămâne aşadar decât să-mi iau rămas-bun de la voi, prietenii mei, de la masa asta şi... apoi la drum! (pune harta în mapă)

MARINA: De ce te grăbeşti? Mai stai!

ASTROV: Nu se poate.

VOINIŢKI (scrie): „Rămân din datoria veche două ruble, şaptezeci şi cinci”.

(intră un argat)

ARGATUL: Mihail Lvovici, caii au tras la scară!

ASTROV: Am auzit! (îi dă trusa, geamantanul şi mapa) Uite, ia astea! Vezi să nu boţeşti mapa!

ARGATUL: Am înţeles! (pleacă)

ASTROV: Haidem!... (merge să-şi ia rămas-bun)

SONIA: Când o să ne mai vedem?

ASTROV: Până la vară nici nu poate fi vorba. Iarna e greu. Se înţelege de la sine că dacă se întâmplă ceva, îmi daţi de ştire şi vin. (dă mâna cu ea) Mulţumesc pentru pâinea şi sarea şi pentru ospitalitatea voastră, într-un cuvânt pentru toate. (o sărută pe Marina pe frunte) Rămâi cu bine, bătrânico!

MARINA: Pleci fără să-ţi fi băut ceaiul?

ASTROV: Nu beau, măicuţă!

MARINA: Poate un păhărel de votcă?

ASTROV (nehotărât): Dacă zici dumneata...

(Marina pleacă)

ASTROV: Lăturaşul meu din stânga a început să şchiopăteze! Am băgat de seamă ieri, când l-a dus Petruşka la adăpat!

VOINIŢKI: Trebuie să-l potcoveşti din nou.

ASTROV: Am să mă opresc la Rojdestvennoe, la potcovar. N-am încotro! (se apropie de harta Africii şi o priveşte) Ce mai arşiţă trebuie să fie acum în Africa asta! Grozav lucru!

VOINIŢKI: Tot ce se poate!

MARINA (se întoarce cu tava pe care e un păhărel de votcă şi o bucăţică de pâine): Poftеşte!

(Astrov bea votca)

MARINA: Să-ţi fie de bine, tătucule! (se închină adânc) Da' o bucată de pâine nu iei?

ASTROV: Nu. Merge şi aşa!... Toate cele bune! (către Marina) Nu mă mai petrece, măicuţă. Nu e nevoie!

(pleacă. Sonia iese după el, ca să-l petreacă cu o lumânare. Marina se aşază în fotoliul ei)

VOINIŢKI (scrie): „La două februarie douăzeci de funturi de untdelemn... La şaisprezece februarie iarăşi ulei, douăzeci de funturi hrişcă"... (pauză)

(se aud zurgălăii)

MARINA: A plecat!

(pauză)

SONIA (se întoarce şi pune lumânarea pe masă): A plecat...

VOINIŢKI (calculând la abac): În total cincisprezece... douăzeci şi cinci...

(Sonia se aşază şi scrie)

MARINA (cască): Of, păcatele noastre...

(Teleghin intră în vârful picioarelor, se aşază lângă uşă şi-şi acordează încet chitara)

VOINIŢKI (Soniei, mângâindu-i părul): Copila mea, ce greu îmi

este, dacă ai şti ce greu îmi este!

SONIA: Ce să-i faci, trebuie să trăieşti! (pauză) Vom trăi, unchiule Vanea. Vom trăi un şir lung, lung de zile, de seri nesfârşite; vom îndura cu răbdare încercările pe care ni le va trimite soarta; ne vom trudi pentru alţii, şi-acum şi la bătrâneţe, fără să cunoaştem odihna, şi când ne va sosi ceasul, vom muri supuşi, şi-acolo, dincolo de mormânt, vom spune că am suferit, că am plâns, că am fost amărâţi şi Dumnezeu o să se îndure de noi amândoi, şi noi, unchiule drag, vom vedea o viaţă luminoasă, frumoasă, minunată! Ne vom bucura şi vom privi nenorocirile noastre de-acum zâmbind cu înduioşare – şi o să ne odihnim. Cred în asta, unchiule, cred cu tărie, cred din tot sufletul… (îngenunchează în faţa sa şi-şi pune capul în mâinile lui. Cu glas obosit) Ne vom odihni!

(Teleghin cântă încet din chitară)

SONIA: Ne vom odihni! Vom auzi îngerii, vom vedea cerul semănat cu diamante, vom vedea toate răutăţile pământeşti, toate suferinţele noastre topite în îndurarea care va cuprinde întreaga lume, şi viaţa noastră va fi tihnită, duioasă şi dulce ca o dezmierdare. Cred, da, cred… (îi şterge lacrimile cu batista) Unchiule Vanea, bietul meu unchi, tu plângi… (printre lacrimi) N-ai cunoscut nicio bucurie în viaţă, dar aşteaptă, unchiule Vanea, mai aşteaptă… Ne vom odihni! (îl îmbrăţişează) Ne vom odihni!

(paznicul bate toaca; Teleghin cântă încet din chitară, Maria Vasilievna scrie pe marginea broşurii, Marina împleteşte la ciorap)

SONIA: Ne vom odihni!

CORTINA SE LASĂ ÎNCET

Piesa Unchiul Vanea este o versiune a comediei Duhul pădurii, scrisă de Cehov în anul 1889. Nu există niciun document referitor la perioada de transformare a Duhului pădurii în Unchiul Vanea.

Cehov aminteşte pentru prima dată de piesa Unchiul Vanea în scrisoarea adresată lui A. S. Suvorin (2 decembrie 1896), cu ocazia editării culegerii sale Piese de teatru: „Mi-au mai rămas neculese două piese mari: Pescăruşul pe care îl cunoşti şi Unchiul Vanea pe care nu-l cunoaşte nimeni”. În scrisoarea adresată lui M. Gorki (3

decembrie 1898), Cehov spune printre altele: „Piesa Unchiul Vanea a fost scrisă foarte demult”. În scrisoarea sa către S. P. Diaghilev (20 decembrie 1901), Cehov precizează că piesa Unchiul Vanea a fost scrisă în anul 1890. Piesa a apărut pentru prima oară în culegerea Piese de teatru (1897); cu mici modificări, a fost inclusă şi în culegerea de Opere, vol. VII, editată în 1901. În cea de a 2-a ediţie a volumului, apărută în 1902, textul piesei n-a avut nicio modificare. Publicăm textul din 1902.

După apariţia culegerii Piese de teatru (1897), Unchiul Vanea a fost jucat cu succes pe scenele multor teatre de provincie (Odesa, Kiev, Nijni-Novgorod, Saratov, Tiflis etc). Succesul înregistrat de piesă a fost cu totul neaşteptat pentru Cehov. „Unchiul Vanea al meu, scrie el fratelui său Mihail Pavlovici (26 octombrie 1898), circulă prin provincie şi pretutindeni repurtează succese. Cum s-ar spune: Nu ştii de unde sare iepurele! Nu prea îmi făcusem iluzii în legătură cu el.” Acelaşi lucru îi scrie şi lui A. S. Suvorin (27 octombrie 1898), şi surorii sale M. P. Cehova (17 decembrie 1898). Recenziile apărute în presă erau favorabile piesei.

După premiera care a avut loc la Nijni-Novgorod, Gorki îi scrie lui Cehov următoarele (noiembrie 1898): „Acum câteva zile am văzut Unchiul Vanea, am privit şi am plâns ca o muiere, cu toate că sunt departe de a fi un om nervos… Găsesc că e o realizare formidabilă! Unchiul Vanea e un gen cu desăvârşire nou în dramaturgie, un ciocan cu care loveşti în căpăţânile goale ale publicului… În ultimul act, când doctorul, după o pauză mai îndelungată, vorbeşte de arşiţa din Africa, am început să tremur de admiraţie pentru talentul dumitale şi de groază pentru oameni, pentru viaţa noastră mizerabilă şi cenuşie…” (Gorki—Cehov, ed. Cartea Rusă, 1954, pag. 25 – n. ed) În scrisoarea sa de răspuns (3 decembrie 1898), Cehov îi scrie lui Gorki că Unchiul Vanea a fost scris demult, că el se simte depăşit şi că n-are nicio dispoziţie să mai scrie pentru teatru. Referitor la această afirmaţie a scriitorului, Gorki face o caracterizare a dramaturgiei lui Cehov: „Declaraţia dumitale că nu-ţi vine să mai scrii pentru teatru mă sileşte să spun câteva

cuvinte despre atitudinea publicului, care te înţelege, faţă de piesele dumitale. Se spune, de pildă, că Unchiul Vanea şi Pescăruşul sunt un nou gen în dramaturgie, în care realismul se ridică până la valoarea unui simbol înalt şi adânc gândit. Găsesc că e foarte just. Ascultându-ţi piesa m-am gândit la vieţile aduse ca jertfă unui idol, la pătrunderea năvalnică a frumuseţii în viaţa mizerabilă a oamenilor şi la multe alte lucruri esenţiale şi importante. Piesele altor dramaturgi nu-l duc pe om de la realitate până la generalizări filozofice, pe când piesele dumitale au acest dar." (ibidem, pag. 28)

La o scrisoare a regizorului principal al Teatrului Mic, A. M. Kondratiev, Cehov răspunde la 20 februarie 1899: „Îţi încredinţez piesa mea Unchiul Vanea. Deoarece n-a fost văzută încă de Comitetul literar al teatrelor, te rog să iei asupra dumitale grija de a trimite acolo două exemplare spre a fi citite." Secţia din Petersburg a Comitetului literar formată din: prof. N. I. Storojenko, prof. A. N. Veselovski şi prof. I. I. Ivanov, în şedinţa din 8 aprilie 1899, a apreciat că piesa lui Cehov „poate fi pusă în scenă cu condiţia unei substanţiale revizuiri de către autor, urmând să fie trimisă din nou Comitetului spre aprobare". În procesul verbal întocmit de Comitetul literar al teatrelor sunt enumerate următoarele „lipsuri" ale piesei: până la actul al treilea unchiul Vanea şi Astrov se aseamănă între ei, amândoi reprezentând figuri tipice de ghinionişti; izbucnirea patimaşă a lui Astrov în timpul discuţiei cu Elena Andreevna nu este cu nimic justificată; este inexplicabilă schimbarea atitudinii lui Voiniţki faţă de profesor, pe care înainte îl divinizase şi cu atât mai mult este de neînţeles accesul de nebunie al lui Voiniţki, când trage cu revolverul în Serebreakov; caracterul Elenei Andreevna trebuie să fie „mai bine conturat", altfel acest personaj „nu va trezi interesul spectatorilor"; că trebuie înlăturate „lungimile" supărătoare ş. a.m. d. (vezi V. A. Teleakovski, Amintiri din anii 1898-1917, Petersburg, 1924, pp. 168-170). Cehov a citit cu atenţie concluziile Comitetului. În dreptul frazei: „Pentru noi izbucnirea pătimaşă a lui Astrov în timpul discuţiei cu Elena Andreevna nu este cu nimic justificată", Cehov a scris:

„Adică cine «noi»!”. În dreptul observaţiei „visele” Soniei la sfârşitul piesei, autorul a pus un semn de întrebare. Cehov şi-a retras piesa de la Teatrul Mic şi a trimis-o Teatrului de Artă.

Cehov a asistat la primele repetiţii ale piesei; în scrisoarea sa adresată lui G. M. Cehov (2 iunie 1899), scrie printre altele; „La Ialta se va juca Unchiul Vanea în interpretarea artiştilor Teatrului de Artă. Am asistat la repetiţiile primelor două acte. Merge admirabil.” În septembrie 1899, Cehov se afla la Ialta şi, în scrisorile sale către O. L. Knipper, dădea unele indicaţii regizorale referitoare la piesă. În scrisoarea sa (26 septembrie 1899), O. L. Knipper îi scrie lui Cehov: „Mă nedumereşte felul în care interpretează Alexeev (K. S. Stanislavski) ultima scenă dintre Astrov şi Elena: Astrov apare în faţa Elenei ca un îndrăgostit înflăcărat, îşi pune toată nădejdea în acest sentiment; dacă ar fi aşa, Elena nu l-ar fi respins şi n-ar fi putut să-i răspundă: «eşti caraghios…» După părerea mea, dimpotrivă, în vorbele lui trebuie să se simtă mult cinism, de care el însuşi să fie perfect conştient. Am dreptate sau nu?” În scrisoarea sa din 30 septembrie 1899, Cehov îi răspunde: „Îmi scrii că în această scenă Astrov apare în faţa Elenei ca un îndrăgostit înflăcărat şi că îşi pune toată nădejdea în acest sentiment. Bineînţeles că este o interpretare greşită! Elena îi place într-adevăr lui Astrov, frumuseţea ei îl tulbură, dar în ultimul act el îşi dă foarte bine seama că nu poate fi nimic serios între ei, că Elena va dispărea pentru totdeauna din viaţa lui şi discută cu ea în ultima scenă pe acelaşi ton ca şi atunci când vorbeşte despre arşiţa din Africa şi o sărută într-o doară. Dacă Astrov va juca impetuos această scenă, se va compromite atmosfera actului patru, care este potolită, minoră.”

Premiera piesei Unchiul Vanea a avut loc pe scena Teatrului de Artă la 26 octombrie 1899. Numeroasele telegrame primite de Cehov anunţau succesul piesei.

Dintre scrisorile trimise de prietenii lui Cehov cu această ocazie, demnă de relevat este scrisoarea medicului P. I. Kurkin, vechi prieten al lui Cehov, autorul cartogramei judeţului Serpuhov, pe care o expune în

piesă doctorul Astrov. P. I. Kurkin îi scrie următoarele: „Am avut impresia că mă aflu într-o lume depărtată, dar extrem de reală. Ecourile acestei lumi minunate mai răsună în sufletul meu şi mă împiedică să revin la viaţa de fiecare zi. Toate în jur mi se par acum atât de banale şi atât de anoste... Cred că explicaţia stă în tragismul acestor oameni, în tragismul cotidianului cenuşiu care revine şi îi încătuşează pentru totdeauna pe aceşti oameni. Şi mai e ceva: forţa uriaşă a adevăratului talent ne-a făcut să vedem aievea viaţa şi sufletul oamenilor simpli, obişnuiţi; pe oamenii aceştia îi întâlneşti la tot pasul, şi fiecare dintre noi le împărtăşeşte simţămintele...” (Biblioteca de Stat V. I. Lenin, din materialele secţiei de manuscrise, fascicola nr. 8, pag. 40)

Din mărturiile participanţilor la spectacol, consacrarea binemeritată a piesei Unchiul Vanea n-a venit dintr-odată. „După lăsarea cortinei, scrie Vl. I. Nemirovici-Dancenko, ca de obicei, ne-am dus cu toţii la un restaurant ca să aşteptăm apariţia ziarelor de dimineaţă, şi, într-adevăr, dispoziţia noastră nu era «strălucită». Aproape cu toate piesele lui Cehov se întâmpla la fel: se bucurau la început de un succes colosal numai din partea unui număr restrâns de spectatori – oameni înzestraţi cu multă sensibilitate, care văd lucrurile mai departe şi mai profund... Marele public, însă, n-a putut să priceapă dintr-odată nici pe Unchiul Vanea, nici Trei surori, nici Livada de vişini. Fiecare dintre aceste piese se bucurau de adevăratul succes abia în cea de a doua stagiune, ca apoi să şi-l menţină pentru totdeauna.” (Vl. I. Nemirovici-Dancenko, Din trecut, pp. 213-214) Acelaşi lucru îi spune şi K. S. Stanislavski: „Cine ar mai crede acum că, după premiera Unchiului Vanea, ne-am strâns cu toţii într-un restaurant şi am plâns cu lacrimi amare pentru că spectacolul, după părerea generală, fusese o cădere! Timpul şi-a făcut însă datoria: piesa şi-a primit consacrarea meritată, rămânând în repertoriu mai bine de douăzeci de ani şi ajungând să fie cunoscută în întreaga Rusie, în Europa şi în America.” (K. S. Stanislavski, Viaţa mea în artă, Cartea Rusă, 1958, pag.

272 – n. ed)

În primăvara anului 1900, Teatrul de Artă din Moscova a dat câteva spectacole la Sevastopol şi Ialta. Cehov şi-a văzut aici pentru prima oară piesele jucate în condiţiile unui spectacol public. El a rămas mulţumit de interpretare, totuşi le-a dat actorilor unele indicaţii suplimentare. Referindu-se la rolul lui Astrov, Cehov i-a atras atenţia lui KS. Stanislavski: „Ascultă-mă pe mine... Astrov fluieră! Unchiul Vanea plânge, iar Astrov fluieră!" (K. S. Stanislavski, Viaţa mea în artă, pag. 278) După cum relatează artista N. S. Burova, Cehov, observând că în actul al treilea, la cuvintele: „Tată, trebuie să fim miloşi", Sonia îngenunchează şi sărută mâna tatălui său, a făcut următoarea remarcă: „Nu e bine aşa, că doar nu e o dramă. Tot sensul acţiunii şi întreaga dramă se petrec în sufletul omului şi nu în manifestările lui exterioare. Drama a existat în viaţa Soniei până în acest moment, ea va exista şi mai târziu, aici e un simplu episod, urmarea împuşcăturii. Iar împuşcătura nu e o dramă, ci o întâmplare." (Almanahul Şipovnik, nr. 23, 1914, pag. 194) După cum îşi aminteşte A. Feodorov, montarea şi interpretarea piesei Unchiul Vanea l-au satisfăcut pe Cehov mai mult decât în cazul celorlalte piese ale sale (Amintiri despre A. P. Cehov, Societatea iubitorilor de literatură rusă, 1906, pag. 166).

În ziarele vremii piesa era apreciată drept „un eveniment de seamă în viaţa teatrală" (Novosti dnia, 1898, nr. 5898, 25 octombrie); un tablou veridic al „cotidianului cenuşiu" (ibidem, nr. 5899, 26 octombrie); drama „vieţii fără ţel a intelectualităţii" în condiţiile „realităţilor sumbre din Rusia" (ibidem, nr. 5903, 31 octombrie); „drama unor oameni obişnuiţi, în monotonia cotidianului" (Novosti, nr. 306; Moskovskie vedomosti, nr. 301, 1 noiembrie etc). Presa sublinia actualitatea socială a piesei; faptul că ea scoate la iveală lâncezeala sufocantă a vieţii: „Omul zilelor noastre este bolnav, bolnav moraliceşte, pentru că vrea să trăiască şi nu ştie cum" (Severnîi kurier, 1900, nr. 65, 7 ianuarie). Specificul procedeelor scenice ale piesei făcea ca aceasta să fie apreciată ca o dramă „a sentimentelor", spre deosebire

de dramele „de acţiune”; „... Unitatea acţiunii este înlocuită aici prin unitatea sentimentelor” (Russkie vedomosti, 1899, nr. 298, 29 octombrie). Acelaşi lucru spunea şi Novosti, 1899, nr. 306; liza, 1901, aprilie etc. Despre actualitatea stringentă a piesei vorbeşte şi V. M. Sobolevski, care-i scrie lui Cehov (28 martie 1900) următoarele rânduri: „Nu mai departe decât în ultimele două săptămâni, întrunirile tineretului de la V. A. (Golţev) au fost consacrate exclusiv pieselor Unchiul Vanea şi Pescăruşul. Aceste două piese continuă să domine nu numai repertoriul teatrelor, dar şi discuţiile intelectualităţii noastre. Ele sunt obiectul unor discuţii însufleţite, ele îndeamnă tineretul să gândească, să înţeleagă viaţa, să caute o ieşire din impas ş.a.m.d. Iată ce înseamnă să atingi esenţa însăşi, să atingi coardele cele mai dureroase.” (Biblioteca de Stat V. I. Lenin, din materialele secţiei de manuscrise, fascicola 8, pag. 61)

Trei surori

DRAMĂ ÎN PATRU ACTE
(1900-1901)

Traducere de Moni Ghelerter şi V. Jianu

PERSONAJE:

PROZOROV ANDREI SERGHEEVICI
NATALIA IVANOVNA, logodnica şi mai apoi soţia sa
OLGA, MAŞA, IRINA, surorile lui Andrei
KULIGHIN FEODOR ILICI, profesor de liceu, soţul Maşei
VERŞININ ALEXANDR IGNATIEVICI, locotenent-colonel, comandant de baterie
TUZENBAH NIKOLAI LVOVICI, baron, locotenent
SOLIONÎI VASILI VASILIEVICI, căpitan
CEBUTIKIN IVAN ROMANOVICI, medic militar
FEDOTIK ALEXEI PETROVICI, sublocotenent
RODE VLADIMIR KARLOVICI, sublocotenent
FERAPONT, bătrânul uşier al administraţiei zemstvei
ANFISA, bătrână doică, 80 de ani

Acţiunea se petrece într-un oraş de provincie, capitală de gubernie

ACTUL ÎNTÂI

Casa Prozorov. Salonul cu colonadă prin care se zăreşte în fund sala cea mare. E la amiază, afară o zi însorită, veselă. În sala din fund se pune masa mare pentru dejun. Olga, într-o uniformă bleumarin, de profesoară de liceu, cercetează întruna, când stând locului în picioare, când mergând, caietele elevelor. Maşa, în rochie neagră, cu pălăria pe genunchi, stă într-un fotoliu şi citeşte o carte. Irina, în rochie albă, stă îngândurată.

OLGA: Acum un an, chiar în ziua de cinci mai, de ziua ta, Irina, a murit tata. Era foarte frig şi ningea. Mi se părea că n-o să mai pot trăi. Îţi pierduseşi cunoştinţa şi zăceai ca moartă. Dar a trecut anul şi n-a mai rămas decât amintirea. Acum porţi iar rochia albă. Obrazul îţi străluceşte din nou! (ceasul bate ora 12) Şi atunci bătea ceasul! (pauză) Îmi amintesc cum l-au luat pe tata... Cânta muzica... La cimitir s-au tras salve... Fusese general... comandant de brigadă... şi totuşi ce lume puţină era. Ploua prea tare, o ploaie amestecată cu ninsoare.

IRINA: Ce rost are să ne amintim de toate astea?

(în sala mare, de după colonade, apar lângă masă Tuzenbah, Cebutîkin şi Solionîi)

OLGA: Azi e cald... Putem lăsa ferestrele larg deschise... dar mestecenii n-au înfrunzit încă. Acum unsprezece ani, tata a primit comanda brigăzii şi a plecat cu noi din Moscova... Îrni aduc bine aminte că pe timpul ăsta, la începutul lunii mai, la Moscova e cald, totul e înflorit, scăldat în soare. Au trecut unsprezece ani, şi îmi amintesc de parcă am fi plecat abia ieri de acolo. Doamne, Dumnezeule! Când m-am trezit azi-dimineaţă, am zărit soarele, lumina, primăvara şi o nespusă bucurie mi-a cuprins sufletul. Şi mi s-a făcut atâta dor să mă întorc în locurile acelea dragi!...

CEBUTÎKIN (din fund, stând de vorbă cu Tuzenbah şi Solionîi): Ei, pe dracu ghem!

TUZENBAH: Sigur că-i o nebunie!

(Maşa, visătoare, cu cartea în mână, fluieră o melodie)

OLGA: Nu mai fluiera, Maşa! Cum poţi face aşa ceva?... (pauză) Toată dimineaţa sunt la liceu, la lecţii; după-amiaza, până seara târziu, dau meditaţii, din pricina asta mă doare mereu capul şi mă frământă nişte gânduri de parcă am şi îmbătrânit! De patru ani de când sunt la liceu simt cum fiecare

zi îmi secătuieşte, picătură cu picătură, puterile şi tinereţea. Numai o singură dorinţă stăruie şi creşte mereu în mine...

IRINA: Să plecăm la Moscova! Vindem casa, lichidăm tot ce avem aici... şi... la Moscova!

OLGA: Da! Cât mai curând la Moscova!

(Cebutîkin şi Tuzenbah râd în fund)

IRINA: Fratele nostru o să ajungă, desigur, profesor universitar şi n-o să mai poată rămâne aici. Dar ce-o să se facă biata Maşa?

OLGA: Maşa o să vină în fiecare vară la noi, la Moscova.

(Maşa fluieră încet o melodie)

IRINA: Cu ajutorul lui Dumnezeu se vor aranja toate. (priveşte pe fereastră) Ce vreme minunată! Nu ştiu de ce mi-e sufletul plin de bucurie! Azi-dimineaţă, când m-am deşteptat, mi-am adus aminte că e ziua mea şi m-am simţit fericită! Mi-am amintit copilăria şi timpul când trăia încă mama. Ce gânduri minunate mi-au trecut prin minte! Ce gânduri...

OLGA: Ce strălucitoare eşti astăzi! Pari neobişnuit de frumoasă. Şi Maşa e frumoasă! Nici Andrei n-ar fi urât, dar s-a îngrăşat prea mult şi nu-i stă bine. Eu însă am îmbătrânit, am slăbit mult, poate că mă supăr prea mult cu fetele la liceu. Uite, azi sunt liberă, stau acasă, şi nu mă doare capul, mă simt mai tânără decât ieri. Am numai douăzeci şi opt de ani... Totul e aşa cum trebuie să fie, totul e de la Dumnezeu; dar poate că dacă mă măritam şi stăteam acasă toată ziua era mai bine... (pauză) Mi-aş fi iubit bărbatul.

TUZENBAH (către Solionîi, în fund): Vorbeşti prostii şi m-am săturat să te tot ascult! (intră în salon) Am uitat să vă spun! Azi vine în vizită Verşinin, noul comandant al bateriei noastre. (se aşază la pian)

OLGA: Să poftească. Suntem bucuroase!

IRINA: E bătrân?

TUZENBAH: Nu, nu tocmai. Cel mult patruzeci - patruzeci şi cinci de ani. (cântă încet la pian) Pare băiat bun şi cred că nu e prost. Numai că vorbeşte cam mult.

IRINA: E un om interesant?

TUZENBAH: Da, destul... Dar are o soţie, o soacră şi două fetiţe. De altfel, e căsătorit a doua oară. Face vizite şi spune tuturor că are nevastă şi două fete. O s-o spună şi aici. Soţia lui e cam smintită, umblă cu cozile pe spate ca o fetişcană, vorbeşte numai despre lucruri înalte, filozofează, şi, din când în

când, încearcă să se sinucidă. Cred că o face ca să-şi necăjească soţul. Dacă eram în locul lui, o lăsam de mult; dar el rabdă şi se plânge altora.

SOLIONÎI (venind din sala mare împreună cu Cebutîkin): Cu o singură mână sunt în stare să ridic numai douăzeci şi patru de kilograme, dar cu amândouă optzeci, chiar nouăzeci! Ceea ce înseamnă că doi oameni nu sunt numai de două ori mai puternici decât unul singur, ci de trei sau chiar de mai multe ori...

CEBUTÎKIN (mergând, citeşte ziarul): Împotriva căderii părului: douăzeci grame naftalină la jumătate litru de spirt... se dizolvă şi se întrebuinţează zilnic... (îşi notează în carneţel) Să notăm asta. (către Solionîi) Şi, cum îţi spuneam, se astupă sticluţa cu un dop, şi prin el se trece un tub de sticlă... apoi se ia sare de lămâie un vârf de linguriţă...

IRINA: Ivan Romanici, dragul meu Ivan Romanici...

CEBUTÎKIN: Ce-i, fetiţa mea, bucuria vieţii mele?

IRINA: Spune-mi, te rog, de ce mă simt atât de fericită azi? Parcă sunt dusă de-o barcă cu pânze, deasupra mea e cerul albastru nesfârşit, pe care plutesc păsări mari şi albe... Spune-mi de ce... de ce?

CEBUTÎKIN (sărutându-i afectuos amândouă mâinile): Pasărea mea albă!

IRINA: Azi, când m-am deşteptat din somn, m-am sculat şi m-am spălat, mi s-a părut deodată că totul s-a desluşit pentru mine în lume, că ştiu cum trebuie să trăiesc. Ivan Romanici, dragul meu, ştiu tot! Omul e dator să muncească, să trudească în sudoarea frunţii, oricine ar fi el. În asta e tâlcul şi ţelul vieţii lui, în asta constă fericirea, încântarea lui! Ce bine e să fii muncitor, să fii un om care se scoală în zori şi sparge piatră în drum, sau păstor, sau dascăl care învaţă copii, sau mecanic la calea ferată... Dumnezeule, nu om, ci chiar bou sau cal de povară să fii, numai să munceşti, decât să fii o femeie tânără care se scoală la amiază, ia cafeaua în pat şi se îmbracă două ceasuri... E îngrozitor! Ard de dorul să muncesc şi eu, cum arde cineva de sete în arşiţa verii. Ivan Romanici, să nu mă mai cinsteşti cu prietenia dumitale dacă nu mă voi scula în zori, dacă nu voi munci!

CEBUTÎKIN (afectuos): Bine, bine, draga mea!

OLGA: Tata ne-a obişnuit să ne sculăm devreme, la şapte. Şi

Irina se trezeşte la şapte, dar stă în pat cel puţin până la nouă şi se gândeşte… cu o mutră nespus de serioasă. (râde)

IRINA: Te-ai obişnuit să mă consideri fetiţă şi te miră că pot avea o mutră serioasă. Dar am douăzeci de ani!

TUZENBAH: Doamne! Ce bine înţeleg eu dorul de muncă! N-am muncit în viaţa mea. M-am născut la Petersburg, oraş rece şi trândav, dintr-o familie care n-a ştiut ce-i munca sau grija. Când mă întorceam de la şcoala militară, îmi scotea valetul cizmele, în timp ce eu făceam nazuri şi mama mă privea cu adoraţie – ba se mira foarte mult când alţii mă priveau altfel. M-au ferit de orice trudă. Numai că nu ştiu dacă au izbutit, cred că nu. A venit timpul şi puhoiul se apropie de noi, se pregăteşte vijelia cea mare şi binefăcătoare. Vine, e aproape – în curând va da năvală peste noi, măturând toată lenea, nepăsarea, toate prejudecăţile faţă de muncă, toată plictiseala şi putreziciunea. Voi munci! Dar peste douăzeci şi cinci-treizeci de ani va munci fiecare om. Fiecare!

CEBUTÎKIN: Eu n-am să muncesc.

TUZENBAH: Dumneata nici nu intri în socoteală.

SOLIONÎI: Peste douăzeci şi cinci de ani n-ai să mai fii pe lume, slavă Domnului! Peste doi-trei ani, o să te lovească damblaua, sau ai să mă scoţi din fire într-o bună zi şi o să-ţi trag un glonţ în cap, îngeraşule! (scoate din buzunar o sticluţă cu parfum şi-şi dă pe mâini şi pe piept)

CEBUTÎKIN (râde): Când stai să te gândeşti bine, e drept că n-am făcut nimic toată viaţa. Cum am ieşit din universitate, am tăiat frunze la câini. N-am pus mâna pe o carte… nu citesc decât ziare… (scoate din buzunar alt ziar) Vezi, din ziare am aflat că a existat un Dobroliubov, de pildă… dar habar n-am ce a scris… Dumnezeu ştie! (de la parter bate cineva în podea) Aţi auzit, mă cheamă jos… a venit cineva la mine. Mă întorc îndată… aşteptaţi-mă… (iese grăbit, pieptănându-şi barba)

IRINA: Să ştiţi că pregăteşte ceva.

TUZENBAH: Fără îndoială… A plecat cu o mutră foarte solemnă. Să ştii că-ţi aduce un dar!

IRINA: Ar fi tare neplăcut!

OLGA: Da. E îngrozitor. Face întotdeauna prostii.

MAŞA: „Pe plaiu-ntins sub geana mării smălţat în aur e-un tufan…”[23] (se ridică, fredonând încet)

OLGA: Nu prea eşti veselă azi, Maşa.

(Maşa îşi pune pălăria, fredonând)

OLGA: Unde pleci?

MAŞA: Acasă.

IRINA: Ciudat...

TUZENBAH: Cum pleci tocmai acum, când e o zi onomastică?

MAŞA: Nu face nimic... Vin diseară. La revedere, draga mea!... (o sărută pe Irina) Încă o dată, îţi urez sănătate şi fericire. Altădată, pe când trăia bietul tata, era la noi de fiecare zi onomastică mare tămbălău. Veneau câte treizeci-patruzeci de ofiţeri. Azi însă, nu sunt decât câţiva, şi e linişte ca în deşert... Mă duc... sunt tristă azi... nu-mi găsesc locul... nu mă lua în seamă. (râde printre lacrimi) Lasă că stăm noi de vorbă mai târziu, drăguţa mea. Acum, mă duc. La revedere!

IRINA (nemulţumită): Vezi cum eşti?...

OLGA (cu lacrimi în ochi): Te înţeleg atât de bine, dragă Maşa!

SOLIONÎI: Când filozofează un bărbat, iese filozofie sau sofisticărie; dar când filozofează o femeie sau două iese... o nucă în perete!

MAŞA: Ce vrei să spui cu asta, fiinţă îngrozitoare?

SOLIONÎI: Nimic... „Nici să crâcnească n-a apucat, că pe el ursul s-a aşezat!”

(pauză)

MAŞA (către Olga, supărată): Nu mai boci!

(intră Anfisa şi Ferapont, care aduce o tortă)

ANFISA: Intră aici, tătucule, că eşti curat pe picioare. (către Irina) E de la zemstvă, de la domnul Protopopov, de la Mihail Ivanîci. A adus o tortă.

IRINA: Mulţumesc frumos! Spune-i că-i mulţumesc. (ia torta)

FERAPONT: Cum aţi spus?

IRINA (mai tare): Spune-i că-i mulţumesc.

OLGA: Dă-i nişte cozonac, doiculiţă. Ferapont, du-te să-ţi dea cozonac!

FERAPONT: Cum aţi spus?

ANFISA: Haide, Ferapont Spiridonîci, tătucule, să mergem!... (iese cu Ferapont)

MAŞA: Nu pot să-l sufăr pe acest Mihail Potapîci sau Ivanîci,

---

[23] Din Ruslan şi Ludmila, A. S. Puşkin, Poeme. Ed. Cartea/Rusă, 1957, pag. 8; în româneşte de Miron Radu Paraschivescu (n.ed).

pe Protopopov! Să nu-l pofteşti aici!

IRINA: Nici nu l-am poftit!

MAŞA: Cu atât mai bine!

(intră Cebutîkin, urmat de soldat, care aduce un samovar de argint; un murmur de mirare şi nemulţumire)

OLGA (ascunzându-şi obrazul în mâini): Un samovar!... Vai, e îngrozitor! (trece în sala mare, unde e pusă masa)

IRINA: Dragul meu Ivan Romanici, ce înseamnă asta?

TUZENBAH: Nu v-am spus eu? (râde)

MAŞA: Ivan Romanici, ar trebui să-ţi fie ruşine!

CEBUTÎKIN: Dragele mele, iubitele mele, voi sunteţi tot ce mi-a rămas mai scump pe lume! Numai pe voi vă am! În curând împlinesc şaizeci de ani. Sunt bătrân... singur... Un bătrân fără niciun rost! Dragostea ce v-o port e tot ce-i mai bun în mine. Dacă nu eraţi voi, de mult mă duceam din lumea asta... (către Irina) Drăguţo!... Fetiţa mea, te cunosc de când te-ai născut... te-am ţinut în braţe... o iubeam mult pe răposata maică-ta...

IRINA: Bine, da' de ce un dar atât de scump?

CEBUTÎKIN (printre lacrimi, supărat): Un dar atât de scump!... Ia să mă lăsaţi în pace! (către ordonanţă) Du-l acolo... (o imită) Un dar atât de scump...

(ordonanţa duce samovarul în sala mare)

ANFISA (trecând prin salon): Dragele mele, a venit un colonel necunoscut. Şi-a scos paltonul, drăguţelor, şi vine încoa. Irinuşka, să te porţi bine, să te porţi frumos! (plecând) E de mult timpul să vă aşezaţi la masă... of, Doamne!...

TUZENBAH: Să ştiţi că e Verşinin.

(intră Verşinin)

TUZENBAH (prezintă): Locotenent-colonelul Verşinin.

VERŞININ (către Maşa şi Irina): Am onoarea să mă prezint – Verşinin! Sunt nespus de fericit că am ajuns în sfârşit la dumneavoastră. Dar ce mult v-aţi schimbat! Vai, vai!

IRINA: Luaţi loc, vă rog. Suntem foarte bucuroase!

VERŞININ: Nici nu vă închipuiţi ce bine îmi pare!... (vesel) Îmi amintesc de cele trei fetiţe... Eraţi trei surori! La faţă nu-mi aduc bine aminte cum eraţi. Ştiu că pe atunci colonelul Prozorov avea trei fetiţe pe care le-am cunoscut. Cum trece vremea! Vai, cum trece vremea!...

TUZENBAH: Alexandr Ignatievici e din Moscova.

IRINA: Din Moscova? Sunteţi din Moscova?

VERŞININ: Da, sunt din Moscova. Tatăl dumneavoastră a fost acolo comandant de baterie, iar eu am servit ca ofiţer sub ordinele lui. (către Maşa) Mi se pare că încep să vă recunosc.

MAŞA: Eu, însă, nu-mi aduc aminte de dumneata!

IRINA: Olia, Olia! (strigă spre sala cea mare) Vino încoace, Olia!

(Olga intră în salon)

IRINA (prezentând): Locotenent-colonelul Verşinin, din Moscova.

VERŞININ: Prin urmare, dumneavoastră sunteţi Olga Sergheevna, sora cea mare... dumneavoastră, Maria... iar Irina e cea mică.

OLGA: Sunteţi din Moscova?

VERŞININ: Da, mi-am făcut acolo studiile şi am intrat apoi în armată, slujind mulţi ani ca ofiţer. Acum am primit comanda bateriei de aici şi am venit, după cum vedeţi. Prea bine însă nu-mi aduc aminte de dumneavoastră... Ştiu că eraţi trei surori. Întipărit în minte mi-a rămas însă chipul tatălui dumneavoastră, închid ochii şi-l văd... îl vizitam deseori la Moscova.

OLGA: Şi eu, care eram încredinţată că-i ţin minte pe toţi...

VERŞININ: Mă numesc Alexandr Ignatievici.

IRINA: Alexandr Ignatievici... Sunteţi din Moscova... Ce surpriză!

OLGA: O să ne întoarcem şi noi curând la Moscova!

IRINA: Nădăjduim s-o facem până la toamnă. E oraşul nostru natal, ne-am născut acolo. Am stat pe strada Staraia Basmannaia.

(amândouă izbucnesc în râs, fericite)

MAŞA: Nu ne aşteptam să vedem un concetăţean. (vioaie) Acum mi-aduc aminte! Ţii minte, Olia, i se spunea „maiorul îndrăgostit”! Erai locotenent pe atunci şi erai îndrăgostit de cineva; nu ştiu însă de ce toată lumea te sâcâia, spunându-ţi maior?

VERŞININ: Da... da! Exact! „Maiorul îndrăgostit”!... Exact...

MAŞA: Pe vremea aceea nu aveai decât mustaţă... Cum ai îmbătrânit! (cu lacrimi în ochi) Vai, cum ai îmbătrânit...

VERŞININ: Da. Pe vremea când mi se spunea „maiorul îndrăgostit” eram încă tânăr, iubeam... Acum toate s-au schimbat!

OLGA: Dar n-ai încă niciun fir alb! Dumneata ai îmbătrânit, dar

nu eşti încă bătrân.

VERŞININ: Totuşi am patruzeci şi doi de ani! Aţi plecat de mult din Moscova?

IRINA: De unsprezece ani. Maşa, de ce plângi ca o caraghioasă? (printre lacrimi) Încetează, că acum mă apucă şi pe mine plânsul!

MAŞA: Nu plâng! Spune, te rog, pe ce stradă locuiai?

VERŞININ: Pe Staraia Basmannaia.

OLGA: Şi noi am locuit acolo...

VERŞININ: Un timp am stat pe strada Nemţească; de acolo mă duceam la Cazarma Roşie; trebuia să trec peste un pod urât, pe sub care vuia apa; drumeţul singuratic simţea un gol în suflet. (pauză) Aici însă aveţi un râu mare şi frumos, cu ape bogate... minunat râu!

OLGA: Da, dar e prea frig. E frig şi sunt foarte mulţi ţânţari...

VERŞININ: Da' de unde! Aveţi o climă cât se poate de bună, sănătoasă, o climă slavă! Pădure... râu... sunt şi mesteceni! Din toţi copacii, cel mai mult îmi plac mestecenii, gingaşi, sfioşi. Ce bine se trăieşte aici! Ciudat mi s-a părut însă că au aşezat gara atât de departe... la douăzeci de kilometri de oraş... De ce oare? Nimeni nu ştie...

SOLIONÎI: Eu însă, ştiu de ce. (toată lumea se uită la el) Dacă era gara aproape, însemna că nu era departe; şi dacă e departe, înseamnă că nu-i aproape!

(tăcere stânjenită)

TUZENBAH: Glumeţ Vasil Vasilici!

OLGA: Acum mi-aduc şi eu aminte de dumneata, îmi amintesc.

VERŞININ: Am cunoscut-o pe mama dumneavoastră.

CEBUTÎKIN: Bună femeie era, Dumnezeu s-o ierte!

IRINA: Mama e îngropată la Moscova.

OLGA: La Mănăstirea Nouă de maici...

MAŞA: Închipuiţi-vă că am început să-i uit figura. Aşa o să ne uite şi pe noi lumea...

VERŞININ: Da, ne va uita! Asta ne e ursita tuturor, şi n-avem încotro! Ceea ce ni se pare astăzi grav, însemnat, deosebit de important, cu timpul va fi dat uitării sau ne va părea un lucru de nimic. Interesant e că nu ne putem da seama dinainte de ceea ce va trece mai târziu drept măreţ şi plin de însemnătate, sau, dimpotrivă, ridicol şi de neluat în seamă. Oare descoperirile unui

Copernic, bunăoară, sau ale lui Columb n-au părut la început inutile şi ridicole, în timp ce scrierile neghioabe ale unui smintit erau socotite drept adevăruri de netăgăduit? Şi se prea poate ca viaţa noastră, cu care ne împăcăm atât de bine azi, mâine să treacă drept ciudată, fără rost, prost organizată şi chiar plină de păcate…

TUZENBAH: Cine ştie? S-ar putea însă ca lumea să vorbească de viaţa noastră cu evlavie, ca despre ceva măreţ. Timpul în care trăim nu cunoaşte schingiuirile, osânda cu moartea, năvălirile străine de odinioară şi cu toate astea, câtă suferinţă!

SOLIONÎI (cu vocea piţigăiată): Pui… pui… pui… Baronul nu se simte bine dacă nu filozofează…

TUZENBAH: Vasil Vasilici! Te rog să-mi dai pace! (schimbă locul) Devine plicticos până la urmă!

SOLIONÎI (cu vocea piţigăiată): Pui… pui… pui!…

TUZENBAH (către Verşinin): Şi totuşi, suferinţele timpului nostru… nespus de multe… sunt chezăşia nivelului moral superior la care a ajuns societatea.

VERŞININ: Da, da! Fără îndoială!

CEBUTÎKIN: Spuneai adineauri, baroane, că viaţa noastră va fi considerată măreaţă mai târziu; vezi însă că oamenii rămân mici. (se ridică) Ia te uită cât sunt de mic! Spre mângâierea mea sufletească, trebuie să se spună însă că viaţa mi-e măreaţă, înţeleasă de toţi!

(din culise se aude un cântec de vioară)

MAŞA: Cântă Andrei, fratele nostru.

IRINA: El e savantul nostru. În curând va fi profesor universitar. Tata a fost militar, dar fiul său şi-a ales meseria de cărturar.

MAŞA: A fost dorinţa tatei.

OLGA: Azi ne-am bătut joc de el! Mi se pare că este îndrăgostit.

Irina: Da, da, de o domnişoară de aici; desigur că o să vină azi pe la noi.

MAŞA: Vai! Cum se îmbracă şi fata asta! Nu numai că tot ce pune pe ea e urât şi demodat, dar îţi face milă. O fustă galbenă cu nişte franjuri vulgare, cu o bluză roşie. Pe faţă pare că e dată cu săpun. Nu! Andrei nu-i îndrăgostit de ea. Nu pot crede că e atât de lipsit de gust! Face pe nebunul ca să ne necăjească! Ieri am auzit că se mărită cu Protopopov, preşedintele zemstvei.

Foarte bine... (strigă spre uşa laterală) Andrei, vino aici o clipă!

(intră Andrei)

OLGA: Fratele nostru, Andrei Sergheici.

VERŞININ: Verşinin.

ANDREI: Prozorov. (se şterge cu batista pe obraz) Sunteţi noul comandant al bateriei?

OLGA: Închipuie-ţi că Alexandr Ignatievici e din Moscova.

ANDREI: Da? Vă felicit. Acum surorile mele n-au să vă mai dea pace!

VERŞININ: Deocamdată, eu sunt acela care le-am plictisit.

IRINA: Priviţi, vă rog, ce dar frumos am primit de la Andrei. (arată cadrul pentru fotografii) Cadrul ăsta e lucrat de mâna lui!

VERŞININ (se uită la cadru şi nu ştie ce să spună): Da... e destul de frumos...

IRINA: Şi cel de pe pian tot de el e făcut.

(Andrei dă din mână şi se desprinde de grup)

OLGA: El e cărturarul nostru... Cântă şi la vioară, face orice şi e meşter în toate. Are numai prostul obicei de a fugi de lume. Andrei, vino încoa', nu pleca!

(Maşa şi Irina îl iau de braţ şi-l aduc, râzând, înapoi)

MAŞA: Haide, haide!

ANDREI: Lăsaţi-mă, vă rog!

MAŞA: Eşti un caraghios! Alexandr Ignatievici nu se supăra niciodată când i se spunea „maiorul îndrăgostit".

VERŞININ: Niciodată!

MAŞA: Pe tine te vom porecli „scripcarul îndrăgostit".

IRINA: Sau... „dascălul îndrăgostit".

OLGA: Fără îndoială că e îndrăgostit. Andriuşa e îndrăgostit!

IRINA (aplaudă): Bravo, bravo, bis! Andriuşa e îndrăgostit.

CEBUTÎKIN (se apropie pe la spate de Andrei şi-l ia, cu amândouă mâinile, de mijloc): „Am fost aduşi pe lume pentru dragoste!" (râde cu poftă. Ţine tot timpul ziarul în mână)

ANDREI: Ajunge!... Ajunge!... (îşi şterge obrazul cu batista) N-am dormit toată noaptea şi acum nu mă prea simt în apele mele, cum s-ar spune. Am citit până la patru. Apoi m-am culcat, dar mi-a fost cu neputinţă să dorm. M-am gândit ba la una, ba la alta, până s-a crăpat de ziuă... acum se luminează devreme. În sfârşit a răsărit soarele, care mi-a trimis razele de-a dreptul în pat. Vreau să traduc o carte din englezeşte, în timpul verii, cât mai sunt aici.

VERŞININ: Ştiţi englezeşte?

ANDREI: Da. Tata, Dumnezeu să-l ierte, tare ne-a persecutat cu învăţătura. E caraghios şi straniu, dar trebuie să mărturisesc că, după ce a murit, am început să mă îngraş şi m-am simţit ca scăpat de sub jug. Mulţumită lui ştim azi, eu şi surorile mele, franţuzeşte, nemţeşte şi englezeşte; ba Irina ştie şi italieneşte. Dar nimeni nu-şi poate închipui cât ne-au costat toate astea!

MAŞA: E un lux prea mare pentru oraşul ăsta să cunoşti trei limbi! Nici măcar lux nu e... E ca şi când ai avea şase degete la o mână! Ştim prea multe lucruri de prisos!

VERŞININ: Ia te uită! (râde) Ştiţi prea multe lucruri de prisos! Mie mi se pare însă că nu există şi nici nu poate exista pe lume un oraş atât de searbăd şi plicticos, încât să nu aibă nevoie de un om inteligent şi învăţat! Să presupunem că între cei o sută de mii de locuitori ai acestui oraş – ce e drept, grosolani şi înapoiaţi – numai trei vă seamănă. Fără îndoială că n-o să puteţi învinge bezna mulţimii din jur. De-a lungul vieţii veţi fi nevoiţi să cedaţi şi să vă pierdeţi cu vremea în mulţimea acestor o sută de mii; viaţa vă va înăbuşi, dar nu veţi dispărea cu toţii, înrâurirea voastră va dăinui! Peste o vreme vor apărea şase, apoi doisprezece inşi de seama voastră. Până la urmă cei de seama voastră vor ajunge cei mulţi! Peste două-trei sute de ani, viaţa pe acest pământ va fi nespus de frumoasă, uimitoare. Omul are nevoie de o astfel de viaţă şi chiar dacă nu s-a ajuns încă acolo, trebuie s-o presimtă, s-o aştepte, s-o viseze, să se pregătească pentru ea! Pentru asta, el e dator să vadă şi să ştie mai mult şi mai bine decât părinţii şi bunicii lui. (râde) Şi dumneavoastră vă mai plângeţi că ştiţi prea multe lucruri de prisos!

MAŞA (scoţându-şi pălăria): Rămân la dejun.

IRINA (oftând): Într-adevăr, toate astea ar trebui însemnate...

(Andrei a ieşit fără să fie observat)

TUZENBAH: Aţi spus că peste veacuri viaţa pe acest pământ va fi nespus de frumoasă, uimitoare! Aveţi dreptate. Şi ca să ne împărtăşim de pe acum din ea, măcar de departe, ar trebui să ne pregătim, trebuie să muncim...

VERŞININ: Da! Ce multe flori aveţi aici! (se scoală şi se uită împrejur) Toată casa e minunată! Vă invidiez! O viaţă întreagă am trăit în case mici, cu sobe care scoteau mereu fum, cu mobilă sărăcăcioasă... două scaune şi un divan... Mi-au lipsit în viaţă flori ca astea... (îşi freacă mâinile) Ei, ce să mai vorbim!

TUZENBAH: Da, trebuie să muncim! Sunt încredinţat că spuneţi în sinea dumneavoastră: „Uite un neamţ sentimental!” Vă asigur însă că sunt rus şi că nici nu ştiu nemţeşte... şi tata era ortodox...

(pauză)

VERŞININ (plimbându-se pe scenă): Mă gândesc adeseori ce-ar fi dacă aş putea începe viaţa de la capăt... dar de data asta în mod conştient... dacă aceea pe care am trăit-o ar rămâne în urmă ca o ciornă... iar cealaltă, cea nouă, ar fi adevărată! Dacă ar fi cu putinţă una ca asta, cred că ne-am strădui cu toţii, înainte de toate, să nu ne mai repetăm. Atunci cred că fiecare si-ar înfiripa cel puţin un alt cadru de viaţă, cu o casă plină de flori şi lumină, ca asta de pildă... Am o nevastă şi două fetiţe. Nevasta mea e o persoană suferindă... şi aşa mai departe, şi aşa mai departe. Dacă ar fi să încep o viaţă nouă, sunt sigur că nu m-aş mai însura. Nu... nu!

(intră Kulîghin în frac-uniformă)

KULÎGHIN (se apropie de Irina): Surioară dragă, dă-mi voie să te felicit de ziua ta onomastică, să-ţi urez sănătate şi tot ce se poate dori unei fete de vârsta ta. Uite, ţi-am adus în dar o carte. (îi dă cartea) E istoria liceului nostru din ultimii cincizeci de ani, scrisă de mine. Nu-i o lucrare de mare însemnătate. Am scris-o aşa, neavând ce face. Totuşi, te sfătuiesc s-o citeşti. Bună ziua, domnilor. (către Verşinin) Kulîghin, profesor la liceul din localitate, consilier. (către Irina) O să găseşti în carte şi o listă a tuturor absolvenţilor în răstimpul acestor cincizeci de ani. Feci quod potui, faciant meliora potentes.[24] (o sărută pe Maşa)

IRINA: Cartea asta mi-ai adus-o şi de Paşti.

KULÎGHIN (râde): Nu se poate! În cazul ăsta, dă-mi-o înapoi. Sau mai bine s-o dăm colonelului. Luaţi-o, domnule colonel, poate că o veţi citi într-o zi, ca să vă alungaţi plictiseala.

VERŞININ: Vă mulţumesc! (se scoală să plece) Sunt încântat de cunoştinţă.

OLGA: Cum? Plecaţi? Nu se poate!

IRINA: Vă rog să rămâneţi la noi, la dejun.

OLGA: Vă rog!

VERŞININ (salută): Mi se pare că am nimerit aici de o zi

---

[24] Am făcut ce am putut, cine poate, să facă mai bine (lat) (n.t).

onomastică. Îmi cer scuze că nu am ştiut şi nu v-am felicitat... (trece cu Olga în sala mare)

KULÎGHIN: Domnilor, azi e duminică! Zi de odihnă! Să ne odihnim deci şi fiecare să se veselească conform vârstei şi situaţiei sale. Va trebui să strângeţi covoarele în timpul verii, să le puneţi bine pentru la iarnă... la naftalină sau praf persan... Romanii erau sănătoşi pentru că ştiau să muncească şi să se odihnească. Nu degeaba aveau: Mens sana in corpore sano! Viaţa lor era orânduită după anumite forme. Directorul nostru spune: „Esenţialul pentru orice fel de viaţă e forma. Tot ce-şi pierde forma încetează de a mai exista...” După cum se întâmplă şi în viaţa de toate zilele. (o prinde pe Maşa de mijloc, râzând) Maşa mă iubeşte. Soţia mea mă iubeşte! Ar trebui să puneţi şi perdelele la naftalină odată cu covoarele... Azi sunt vesel, sunt binedispus! Maşa, domnul director ne-a poftit la ora patru... Se face o excursie cu profesorii şi familiile lor.

MAŞA: Nu mă duc!

KULÎGHIN (amărât): Dar de ce, dragă Maşa?

MAŞA: Lasă, că vorbim mai târziu... (supărată) Bine!... O să merg! Acum, însă, te rog să mă laşi în pace! (se depărtează de el)

KULÎGHIN: Apoi seara, după excursie, suntem invitaţi la director acasă. Cu toată sănătatea lui şubredă, omul ăsta se străduieşte înainte de toate să fie sociabil. E o personalitate superioară! Un om minunat. Ieri, după consiliu, îmi spune: „Tare sunt obosit, Feodor Ilici!” (se uită la ceasul din perete şi pe urmă la al său) Ceasul vostru merge cu şapte minute înainte. Da! Aşa îmi spunea: „Sunt tare obosit”.

(din culise se aude o vioară)

OLGA: Poftiţi la masă, domnilor! Plăcinta e pe masă!

KULÎGHIN: Olga, drăguţa mea! Ieri am muncit de dimineaţă până la unsprezece noaptea, eram obosit. Dar azi mă simt fericit. (se îndreaptă spre sala cea mare unde este pusă masa) Drăguţa mea...

CEBUTÎKIN (pune ziarul în buzunar şi îşi aranjează barba): Aha, plăcintă, foarte bine!

MAŞA (către Cebutîkin, cu severitate): Ascultă; să nu bei nimic astăzi! Ai auzit? Ştii că băutura îţi face rău.

CEBUTÎKIN: Aş! Acum m-am lecuit! Sunt doi ani de când nu mai beau! (nerăbdător) Şi la urma urmei, parcă nu-i totuna!

MAŞA: Oricum ar fi, tot nu-ţi dau voie să bei. (supărată, vorbind ca să n-o audă bărbatul ei) Ei, drăcie! Iar o să mor de plictiseală toată seara, la director.

TUZENBAH: În locul dumitale nu m-aş duce... Foarte simplu!

CEBUTÎKIN: Nu te duce, inimioară scumpă!

MAŞA: Da, nu te duce!... Blestemată, nesuferită viaţă!... (trece în sala mare)

CEBUTÎKIN (urmând-o): Haide, haide!

SOLIONÎI (trecând şi el în sala mare): Pui... pui... pui...

TUZENBAH: încetează, Vasil Vasilici! Ajunge!

SOLIONÎI: Pui... pui... pui...

KULÎGHIN (vesel): În sănătatea dumitale, domnule colonel! Eu sunt profesor, sunt de-al casei, soţul Maşei!... Maşa e o fată bună, foarte bună...

VERŞININ: O să beau din votca asta mai închisă. (bea) În sănătatea dumitale! (către Olga) Ce bine mă simt în casa dumneavoastră!

(Irina şi Tuzenbah au rămas în salon)

IRINA: Maşa e prost dispusă azi. S-a măritat la optsprezece ani. Atunci i se părea că soţul ei este cel mai deştept om din lume! Acum e de altă părere. E cel mai bun, dar nu şi cel mai deştept!

OLGA (nerăbdătoare): Andrei, ce faci, n-ai de gând să vii?

ANDREI (vorbind din culise): Numaidecât. (apare şi se îndreaptă spre masă)

TUZENBAH: La ce te gândeşti?

IRINA: La nimic! Nu-mi place Solionîi ăsta al dumitale, mi-e chiar teamă de el! Vorbeşte numai prostii...

TUZENBAH: Un om ciudat! Mi-e şi milă, mi-e şi necaz pe el câteodată, dar mai mult mi-e milă. De fapt, cred că e un timid... De câte ori suntem singuri, pare foarte deştept şi drăguţ... în societate însă e grosolan şi certăreţ. Nu te duce încă acolo, lasă-i să se aşeze la masă. Dă-mi voie să mai stau câteva clipe cu dumneata. La ce te gândeşti? (pauză) Ai numai douăzeci de ani, şi eu nu am împlinit încă treizeci. Avem atâţia ani în faţa noastră, un şir lung de zile, pline de dragostea ce ţi-o port...

IRINA: Nikolai Lvovici, nu-mi vorbi de dragoste!

TUZENBAH (fără s-o asculte): Simt o sete cumplită de viaţă, de luptă, de muncă! Şi setea asta s-a contopit în sufletul meu cu dragostea pentru dumneata, Irina! Parcă înadins eşti atât de

fermecătoare, ca viaţa să mi se pară şi mai plină de farmec. Spune, la ce te gândeşti?

IRINA: Spui că viaţa e frumoasă! Dar dacă pare numai frumoasă? Pentru noi, cele trei surori, viaţa n-a fost încă frumoasă, ne-a înăbuşit ca o buruiană... Vezi, încep să plâng... Nu, nu trebuie... (îşi şterge iute lacrimile; surâde) Trebuie să muncim... să muncim! N-avem bucurii... viaţa ni se pare tristă şi fără rost tocmai pentru că nu ştim ce înseamnă munca! Ne-am născut printre cei care o dispreţuiesc.

(intră Natalia Ivanovna; poartă o rochie roz şi un cordon verde)

NATAŞA: Lumea se şi aşază la masă... Am întârziat. (trecând, se uită în oglindă şi îşi aranjează pieptănătura) Mi se pare că sunt destul de bine pieptănată... (o zăreşte pe Irina) Draga mea Irina Sergheevna, te felicit! (o sărută lung şi cu foc) Aveţi lume multă! Zău, mă simt foarte stingherită! Bună ziua, domnule baron.

OLGA (intrând în salon): Uite-o şi pe Natalia Ivanovna! Bună ziua, draga mea. (se sărută)

NATAŞA: Vă felicit! E ziua onomastică a Irinei. Ce mulţi musafiri! Sunt tare intimidată!...

OLGA: N-ai de ce... sunt numai de-ai casei. (şopteşte cu vocea speriată) Vai de mine, ce cordon verde! Draga mea, dar nu se poate!

NATAŞA: Cum? Crezi că poartă ghinion?

OLGA: Nu... dar nu merge... e chiar nepotrivit...

NATAŞA (cu o voce plângăreaţă): Da? Crezi? Dar nu e un verde ţipător, e mai degrabă şters... (o urmează pe Olga în sala mare)

(în sală lumea se aşază la masă, în salon nu e nimeni)

KULÎGHIN: Irina, să-ţi dea Dumnezeu un bărbat bun! E timpul să te măriţi!

CEBUTÎKIN: Natalia Ivanovna, şi dumitale la fel!

KULÎGHIN: Lasă că Natalia Ivanovna a şi pus ochii pe unul!

MAŞA (bate cu furculiţa în marginea farfuriei): Vreau şi eu un păhărel de vin! Ei, fie ce-o fi!

KULÎGHIN: Maşa, trei cu minus la purtare!

VERŞININ: Votca e foarte bună! Cu ce e făcută?

SOLIONÎI: Cu gândaci.

IRINA (cu voce plângăreaţă): Vai! Ce oroare!

OLGA: Diseară avem un curcan şi o plăcintă cu mere. Slavă

Domnului, azi sunt acasă toată ziua. Şi seara la fel... Domnilor, să poftiţi şi diseară...

VERŞININ: Îmi permiteţi să vin?

IRINA: Vă rog, cu toată plăcerea!

NATAŞA: Aici se vine fără multe mofturi.

CEBUTÎKIN: „Am fost aduşi pe lume pentru dragoste!” (râde)

ANDREI: Încetaţi, domnilor! Nu v-aţi plictisit încă?

(intră Fedotik şi Rode, cu un coş mare cu flori)

FEDOTIK: Mi se pare că s-au aşezat la masă.

RODE (vorbind tare şi graseind): S-au aşezat la masă? Da, ai dreptate...

FEDOTIK: Aşteaptă o clipă. (fotografiază) Una! Te rog, mai aşteaptă niţel. (face încă o fotografie) Două! Acum am terminat. (amândoi apucă coşul şi se îndreaptă spre sala cea mare, unde sunt primiţi cu mare gălăgie)

RODE (vorbind tare): Vă felicit şi vă doresc toate cele bune! Afară este o vreme minunată! Toată dimineaţa ne-am plimbat cu elevii. Ştiţi că dau lecţii de gimnastică la liceu...

FEDOTIK: Irina Sergheevna, vă puteţi mişca... (face o fotografie) Sunteţi atât de frumoasă astăzi! (scoate din buzunar o sfârlează) Iată şi o sfârlează... Are un sunet neobişnuit...

IRINA: Ce minune!

MAŞA: „Pe plaiu-ntins sub geana mării smălţat în aur e-un tufan...” (plângător) Ei, pentru ce spun asta? Versurile astea mă obsedează... de azi-dimineaţă îmi vin mereu în minte...

KULÎGHIN: Suntem treisprezece la masă.

RODE (tare): Vai de mine, domnilor! Nu cumva sunteţi superstiţioşi?!

(râsete)

KULÎGHIN: Dacă suntem treisprezece la masă, să ştiţi că avem printre noi îndrăgostiţi. Nu cumva eşti dumneata acela, Ivan Romanovici?

(râsete)

CEBUTÎKIN: Sunt un bătrân păcătos, o mărturisesc! Dar nu înţeleg de ce s-a roşit Natalia Ivanovna!

(toată lumea izbucneşte în râs zgomotos;
Nataşa se scoală şi fuge în salon, urmată de Andrei)

ANDREI: Te rog nu-i lua în seamă! Aşteaptă, te rog, nu pleca...

NATAŞA: Mi-e ruşine! Nu ştiu ce-i cu mine... De ce îşi bat joc de mine? Ştiu că o să par prost crescută pentru că m-am sculat

de la masă, dar n-am încotro... nu pot... (îşi ascunde obrazul în mâini)

ANDREI: Nu fi supărată, draga mea, te rog din suflet! Ei nu fac decât să glumească, dar fără răutate! Sunt buni! Au inimi de aur. Te încredinţez că amândoi le suntem dragi! Vino aici, lângă fereastră... De aici nu ne văd... (se uită împrejur)

NATAŞA: Eu nu prea sunt obişnuită cu lumea!...

ANDREI: O, tinereţe! Minunată, frumoasă tinereţe! Draga mea, buna mea, nu te necăji! Tot ce te rog e să ai încredere în mine... Ce bine mă simt, sufletul mi-e plin de dragoste, de bucurie! Nu ne vede nimeni, nimeni! De ce, de ce m-am îndrăgostit de dumneata şi când? Nu înţeleg nici eu nimic! Draga mea bună şi nevinovată, te rog să-mi fii soţie! Te iubesc... te iubesc... aşa cum n-am iubit pe nimeni înainte... (se sărută)

(în aceeaşi clipă intră doi ofiţeri, care, văzând scena, se opresc foarte nedumeriţi)

Cortina

ACTUL AL DOILEA

Acelaşi decor ca şi în actul întâi. E ora opt seara. Dincolo de scenă, pe stradă, cântă cineva abia auzit din armonică. Pe scenă e întuneric. Intră Natalia Ivanovna în capot şi cu o lumânare în mână. Se opreşte în faţa uşii care dă în odaia lui Andrei.

NATAŞA: Ce faci acolo, Andriuşa? Citeşti? Nu face nimic... întrebam aşa, într-o doară. (se duce şi deschide altă uşă, se uită înăuntru şi închide uşa la loc) N-au lăsat lumina...

ANDREI (iese din cameră cu o carte în mână): Ce-i, Nataşa?

NATAŞA: Mă uitam dacă nu-i lumină. Acum, de carnaval, slugile şi-au pierdut capul. Te poţi aştepta la orice!... Ieri, la miezul nopţii, am trecut prin sufragerie şi ardea o lumânare... N-am putut afla cine a lăsat-o aprinsă. (pune jos lumânarea) Cât e ceasul?

ANDREI (se uită la ceas): E opt şi un sfert.

NATAŞA: Nu s-au întors nici Olga, nici Irina. Prea muncesc mult sărmanele fete! Olga are consiliu pedagogic, şi Irina e la telegraf. (oftează) I-am spus azi-dimineaţă surorii tale: „Mai cruţă-te, Irino dragă!" Dar nu vrea să asculte. Ai spus că-i ora opt şi un sfert? Tare mi-e teamă că-i bolnav Bobik al nostru! De ce o fi atât de rece? Ieri avea febră, şi azi e rece de tot... Tare mi-e teamă...

ANDREI: Lasă, Nataşa, că n-are nimic băiatul. E sănătos tun!

NATAŞA: Totuşi, am să-l ţin la regim. Mi-e teamă. Când te gândeşti că azi e vorba să vină mascaţii la noi, pe la zece! Andriuşa, ar fi mai bine să nu vină...

ANDREI: Nu ştiu ce să-ţi spun... Au fost poftiţi.

NATAŞA: Ştii că azi-dimineaţă când s-a deşteptat puişorul, s-a uitat la mine şi deodată mi-a surâs. Vezi că m-a recunoscut. I-am spus: „Bună dimineaţa, Bobik, bună dimineaţa, drăguţule!" şi el râdea. Să ştii că înţelege totul. Aşadar, ne-am înţeles, Andriuşa! Mă duc să spun că nu primim mascaţii.

ANDREI (nehotărât): Mda... Vezi însă, că asta este dorinţa surorilor mele... şi... ele sunt stăpâne aici.

NATAŞA: Lasă că le spun eu! Sunt bune şi au să înţeleagă. (plecând) Pentru cină am dat ordin să ţi se dea iaurt. Doctorul a spus că numai cu iaurt o să izbuteşti să slăbeşti. (se opreşte) Bobik e atât de rece! Mi-e teamă că-i prea frig la el în odaie. Ar trebui să-i dăm alta... cel puţin până la primăvară... Camera

Irinei, de pildă, s-ar potrivi de minune pentru copil... e uscată şi are toată ziua soare. O să-i propun asta. Irina poate sta împreună cu Olga, deocamdată... Tot vin ele numai la culcare! Sunt plecate ziua întreagă... (pauză) Dragul meu Andrei, de ce nu spui nimic?

ANDREI: Ce să mai zic?... Mă gândesc şi eu...

NATAŞA: Da... voiam parcă să-ţi spun ceva... A, da! A venit Ferapont de la zemstvă. Vrea să-ţi vorbească.

ANDREI (căscând): Cheamă-l aici.

(Nataşa iese; Andrei citeşte o carte, aplecat spre lumânarea lăsată de ea pe masă; intră Ferapont, îmbrăcat într-un palton vechi şi rupt, cu gulerul ridicat; e legat la urechi)

ANDREI: Bună seara, ce vrei să-mi spui?

FERAPONT: Preşedintele vă trimite o carte şi o hârtie. Poftim! (îi dă cartea şi un pachet)

ANDREI: Mulţumesc. Bine. Dar de ce ai venit atât de târziu? E trecut de ora opt!

FERAPONT: Cum aţi spus?

ANDREI (vorbind tare): Îţi spun că ai venit târziu. E ora opt trecut!

FERAPONT: Da. Aşa-i. Am venit de când era lumină, dar nu m-au lăsat. Boierul – ziceau – are treabă. Ce să-i faci? Treaba-i treabă! Eu nu mă grăbesc... (crezând că Andrei îl întreabă ceva) Cum aţi spus?

ANDREI: N-am spus nimic. (se uită la carte) Mâine e vineri şi n-avem slujbă. Eu însă tot mă duc... acasă mă plictisesc. (pauză) Ei, moşule, moşule, ce ciudat se schimbă toate şi cum te mai amăgeşte viaţa! Neavând ce face azi, am pus mâna pe cartea asta, un vechi curs universitar... Mi-a venit să râd! Doamne, Doamne! Iată-mă secretar la zemstvă, unde Protopopov e preşedinte, pe câtă vreme eu nu sunt decât secretar... tot ce pot spera, în cel mai bun caz, e să ajung membru în consiliu! Eu să fiu membru în consiliul zemstvei de-aici, eu, care visez în fiecare seară că sunt profesor la Universitatea din Moscova. Un cărturar de vază... Mândria ţării ruseşti!...

FERAPONT: Ce pot să spun eu?... A început să-mi slăbească auzul.

ANDREI: Dacă auzeai bine poate că n-aş fi vorbit cu tine! Simt nevoia să vorbesc cu cineva, dar nevastă-mea nu mă înţelege şi – nu ştiu de ce – de surori mă tem. Mă tem... să nu râdă de

mine... nu beau, nu-mi place cârciuma, dar tare m-aş fi dus acum pe la Testov sau la Restaurantul Mare din Moscova. Da... dragul meu!

FERAPONT: Ştiţi că mai deunăzi a venit pe la zemstvă un antreprenor care povestea despre nişte negustori din Moscova. Cică au mâncat patruzeci de blinele şi că unul dintre ei ar fi murit... nu ţin bine minte, au mâncat patruzeci sau cincizeci.

ANDREI: La Moscova sunt restaurante cu săli mari, unde nimeni nu te cunoaşte şi totuşi nu te simţi străin. Aici te cunoaşte toată lumea şi eşti străin. Singur şi străin!...

FERAPONT: Cum aţi spus? (pauză) Tot el povestea, dar ce poţi să ştii, s-ar putea să mintă... Cică de-a lungul Moscovei este întinsă o funie...

ANDREI: Cu ce scop?

FERAPONT: Habar n-am. Aşa zicea antreprenorul.

ANDREI: Fleacuri! (citeşte din carte) Ai fost vreodată la Moscova?

FERAPONT (după o pauză): N-am fost, n-a vrut Dumnezeu! (pauză) Pot să plec?

ANDREI: Da. Du-te sănătos! (Ferapont pleacă) Fii sănătos! (citeşte) Să vii mâine dimineaţă să iei hârtiile astea... Poţi să pleci... (pauză) A plecat. (se aude soneria) Da, aşa e... (cască, se întinde şi se îndreaptă, fără grabă, spre camera sa)

(din culise se aude doica, care adoarme copilul; intră Maşa şi Verşinin; în timp ce stau de vorbă, intră jupâneasa şi aprinde lampa şi lumânările)

MAŞA: Ştiu şi eu? (pauză) Nu ştiu. Desigur, obişnuinţa e mare lucru. Bunăoară, după moartea tatei, ne venea foarte greu să ne obişnuim fără ordonanţe. Cred însă că în afara obişnuinţei mai vorbeşte în mine şi simţul de dreptate. Nu ştiu cum o fi în alte oraşe, dar aici singurii oameni de treabă, de neam şi cu creştere mai aleasă sunt militarii.

VERŞININ: Mi-e tare sete, aş bea un ceai...

MAŞA (uitându-se la ceas): Ne serveşte îndată. Ştii... m-au măritat la optsprezece ani... Mi-era teamă de soţul meu... pentru că era profesor la liceu... iar eu abia ieşisem atunci din şcoală. Mi se părea grozav de învăţat, de inteligent şi de important. Acum însă, din păcate, nu mai sunt de aceeaşi părere.

VERŞININ: Aşa-i... Da, da!

MAŞA: Nu spun nimic despre soţul meu, m-am obişnuit cu el. Dar printre civili sunt atâţia oameni lipsiţi de creştere, grosolani şi care nu ştiu să se poarte. Grosolănia mă tulbură şi mă jigneşte. Sufăr când văd că un om nu e îndeajuns de sensibil, de blând şi de politicos. Când mi se întâmplă să fiu între profesori – colegii soţului meu – sufăr!

VERŞININ: Da... Aşa-i. Mi se pare însă că nu prea este mare deosebire între militari şi ceilalţi, mai cu seamă în acest oraş. Toţi sunt la fel. Când stai de vorbă cu un intelectual de aici, fie civil, fie militar, afli că e chinuit... ba de nevastă, ba de moşie, de casă, de cai şi aşa mai departe... Vezi, noi, ruşii, suntem în stare să ajungem la cele mai înalte culmi ale gândirii, dar spune-mi... de ce oare ne lăsăm robiţi de toate mărunţişurile vieţii? De ce?

MAŞA: De ce?

VERŞININ: De ce sunt ei chinuiţi... chinuiţi de copii, de neveste? Şi de ce, la rândul lor, copiii şi nevestele sunt chinuiţi de ei?

MAŞA: Văd că azi eşti cam prost dispus.

VERŞININ: Se prea poate. Azi n-am mâncat nimic. De dimineaţă n-am pus nimic în gură. Mi-e fata cam bolnavă... Când se îmbolnăveşte una dintre fetiţe, simt cum mă sugrumă neliniştea! Mă mustră conştiinţa: cum de am fost în stare să le dau o astfel de mamă! O, dacă ai fi văzut-o astăzi! Ce nulitate! Am început să ne certăm de la şapte dimineaţa, iar la nouă am plecat trântind uşa. (pauză) Nu-mi place să vorbesc altora despre asta, şi, ciudat lucru, mă plâng tocmai dumitale! (îi sărută mâna) Te rog să nu te superi pe mine! Nu am pe nimeni pe lume în afară de dumneata. Pe nimeni...

(pauză)

MAŞA: Cum mai vuieşte soba! Aşa era cu puţin înainte de a muri bietul tata. Aşa vuia şi atunci coşul... Chiar aşa...

VERŞININ: Nu cumva eşti superstiţioasă?!

MAŞA: Ba da.

VERŞININ: Ce ciudat! (îi sărută mâna) Eşti o femeie minunată, fermecătoare! Minunată, fermecătoare! Cu toate că-i întuneric aici, îţi văd strălucirea ochilor.

MAŞA (se aşază pe alt scaun): Aici e mai multă lumină...

VERŞININ: Te iubesc, te iubesc, te iubesc! Cât îmi sunt de dragi ochii, mişcările dumitale! Adesea te visez... Minunată,

fermecătoare femeie!

MAŞA (râde încet): Nu ştiu de ce îmi vine să râd când îmi vorbeşti astfel. Adevărul însă e că mi-e teamă... Nu mai spune nimic. Te rog! (aproape în şoaptă) Ba nu! Vorbeşte! Mi-e totuna... (îşi ascunde faţa în mâini) Mi-e totuna. Vine cineva. Să schimbăm vorba.

(intră Irina şi Tuzenbah prin sala mare)

TUZENBAH: Ştii, numele meu e alcătuit din trei nume. Mă numesc baron Tuzenbah-Kjone-Altschauer, dar sunt rus, ortodox ca şi dumneata. Mi-a rămas puţin din firea nemţească... Poate răbdarea şi îndărătnicia cu care te plictisesc în fiecare seară, când vin şi te conduc acasă!

IRINA: Cât de obosită sunt!

TUZENBAH: Am să vin astfel în fiecare seară şi am să te conduc acasă, zece-douăzeci de ani, cât timp nu mă vei goni... (îi zăreşte pe Maşa şi pe Verşinin; se îndreaptă spre ei, vesel) Voi eraţi? Bună seara.

IRINA: Iată-mă în sfârşit acasă! (către Maşa) Azi a venit la poştă o cucoană care voia să telegrafieze la Saratov. Voia să-şi vestească fratele că-i murise fiul şi nu-şi putea aminti adresa. Până la urmă, am trimis telegrama fără adresă, la Saratov. Se tânguia întruna şi eu am fost rea cu ea, fără niciun motiv. I-am spus: „N-am timp”. M-am purtat prosteşte cu ea... Azi vin mascaţii la noi?

MAŞA: Da.

IRINA (se aşază în fotoliu): O să mă odihnesc o clipă... Sunt obosită!

TUZENBAH (surâzând): Eşti ca o fetiţă oropsită când te întorci de la slujbă...

(pauză)

IRINA: Am obosit. Nu-mi place slujba la poştă. Nu-mi place.

MAŞA: Ai slăbit... (fluieră încet) Ai întinerit. Acum semeni a băiat la faţă.

TUZENBAH: O schimbă pieptănătura.

IRINA: Trebuie să-mi caut altă slujbă. Asta nu-i pentru mine. Nu găsesc acolo ceea ce am dorit, ceea ce am visat... E o muncă fără poezie... lipsită de idei... (bate cineva în podea) E doctorul. (către Tuzenbah) Dragul meu, răspunde-i. Eu nu sunt în stare, sunt istovită... (Tuzenbah răspunde, bătând în podea)

IRINA: O să apară îndată. Ar trebui să luăm măsuri. Doctorul a

fost ieri cu Andrei la club şi iar au pierdut. Se spune că Andrei a pierdut la joc două sute de ruble.

MAŞA (indiferentă): Ce să-i faci?!

IRINA: A mai pierdut acum două săptămâni... ca şi în decembrie... Ce bine ar fi să piardă mai repede tot! Poate că atunci am pleca din oraşul ăsta. Doamne, Dumnezeule! Visez Moscova în fiecare noapte! Parcă aş fi nebună!... (râde) Abia în iunie o să plecăm... Dar până atunci au mai rămas... februarie, martie, aprilie şi mai... aproape jumătate de an.

MAŞA: Nataşa n-ar trebui să afle că a pierdut.

IRINA: Cred că puţin îi pasă!

(prin sala mare intră Cebutîkin, încă somnoros după siesta de după-amiază; după ce îşi piaptănă barba, se aşază şi scoate din buzunar ziarul)

MAŞA: Ia te uită... a sosit! Şi-a plătit chiria?

IRINA (râde): Da' de unde! N-a plătit-o de opt luni. A uitat, pesemne.

MAŞA (râde): Ia priviţi ce grav stă!

(râd cu toţii; pauză)

IRINA: De ce nu spui ceva, Alexandr Ignatievici?

VERŞININ: Ştiu şi eu? Tare aş bea un ceai! Mi-aş da jumătate din viaţă pentru un pahar cu ceai! De azi-dimineaţă n-am băgat nimic în gură...

CEBUTÎKIN: Irina Sergheevna!

IRINA: Ce pofteşti?

CEBUTÎKIN: Vino aici, te rog... venez ici... (Irina se duce şi se aşază lângă el, la masă) Nu pot fără dumneata. (Irina ia cărţile de joc şi începe o pasienţă)

VERŞININ: Ce să-i faci! Văd că nu ne mai aduce ceaiul... Să facem şi noi atunci puţină filozofie.

TUZENBAH: Prea bine! Despre ce să vorbim?

VERŞININ: Despre ce? Hai să visăm... bunăoară... la viaţa de peste două-trei sute de ani!...

TUZENBAH: Ce crezi? O să zboare lumea cu aerostatele! Hainele îşi vor schimba croiala... Se va descoperi poate un al şaselea simţ, care se va fi dezvoltat... Viaţa, însă, va rămâne aceeaşi! Grea, plină de taine şi fericire... Chiar peste o mie de ani, omul tot la fel o să se tânguiască, zicând: „Vai, ce grea e viaţa!" Şi tot aşa, ca şi acum, o să se teamă de moarte şi n-o să vrea să moară.

VERŞININ (stă pe gânduri): Cum să-ţi spun? Mie mi se pare că totul va trebui să se schimbe încetul cu încetul şi că a şi început să se schimbe chiar sub ochii noştri. Peste două-trei sute sau o mie de ani... căci anii nu înseamnă mai nimic... o să înceapă o viaţă fericită, o viaţă nouă! Noi nu vom avea parte de ea, fireşte; însă pentru ea trăim astăzi, ne trudim şi suferim. Noi o înfăptuim... şi ăsta e sensul existenţei noastre şi chiar am putea spune, fericirea noastră.

(Maşa râde încet)

TUZENBAH: Ce-i cu dumneata?

MAŞA: Nici eu nu ştiu! De azi-dimineaţă îmi vine întruna să râd.

VERŞININ: Mi-am terminat studiile în acelaşi loc cu dumneata. Dar n-am urmat cursuri la Academia militară. Citesc mult, însă nu ştiu să-mi aleg cărţile. Poate nu citesc ceea ce ar trebui. Cu toate astea, cu cât trăiesc mai mult, cu atât simt în mine mai aprigă setea de a cunoaşte. Încărunţesc, sunt aproape bătrân, şi ştiu atât de puţin, atât de puţin! Totuşi mi se pare că ştiu bine ceea ce este esenţial şi adevărat. Cât aş vrea să vă dovedesc că fericirea nu-i pentru noi, că nu trebuie să fie şi nici nu va fi... Noi trebuie să muncim, să muncim mereu. Fericirea? Fericirea e hărăzită urmaşilor noştri îndepărtaţi. (pauză) Dacă nu mie, cel puţin urmaşilor urmaşilor mei.

(în sala mare apar Fedotik şi Rode, care se aşază şi cântă încet, acompaniindu-se la chitară)

TUZENBAH: După dumneata, nici să visăm la fericire n-avem voie. Dar dacă eu mă simt fericit!

VERŞININ: Nu-i aşa...

TUZENBAH (dă din mâini, râzând): Se vede ca nu ne putem înţelege! Nu ştiu însă cum aş face să te conving.

(Maşa râde încet)

TUZENBAH (ameninţând-o cu degetul): Râzi, râzi. (către Verşinin) Nici peste două-trei sute de ani, ba nici peste un milion de ani, viaţa nu se va schimba cu o iotă! Ea rămâne aceeaşi, urmându-şi legile ei proprii, pe care noi nu le putem pătrunde şi pe care nu le vom cunoaşte niciodată. Păsările călătoare, cocorii de pildă, îşi urmează neobosite zborul! Oricare ar fi gândurile ce le frământă mintea – meschine sau măreţe – îşi vor continua mereu zborul, fără să ştie încotro şi de ce. Ei zboară şi vor continua să zboare în ciuda filozofilor ce s-ar putea ivi printre ei.

Aceştia vor putea să filozofeze în linişte, numai să nu tulbure zborul celorlalţi.

MAŞA: Bine, dar pentru ce?

TUZENBAH: Pentru ce? Uite, afară ninge. Pentru ce?

(pauză)

MAŞA: Mie, însă, mi se pare că tot omul trebuie să aibă o credinţă sau cel puţin să o caute. Altfel existenţa lui e goală, goală... Să trăieşti şi să nu ştii de ce zboară cocorii? De ce se nasc copiii?... De ce sunt stele pe cer?... Ori ştii de ce trăieşti, ori toate pe lume sunt fleacuri... nimicuri...

(pauză)

VERŞININ: Şi totuşi, ce păcat că s-a dus tinereţea!

MAŞA: Gogol spunea: „Plicticos lucru să trăieşti pe lume, domnilor!”

TUZENBAH: Şi eu am să spun: „Greu lucru să se înţeleagă cineva cu dumneavoastră, domnilor!” Mai lăsaţi-o.

CEBUTÎKIN (citeşte din ziar): Balzac s-a cununat la Berdicev... (Irina cântă încet) Asta trebuie să mi-o însemn în carnet. (scrie) Balzac s-a cununat la Berdicev. (citeşte mai departe ziarul)

IRINA (făcând pasienţa îngândurată): Balzac s-a cununat la Berdicev...

TUZENBAH: Zarurile au fost aruncate! Ştii, Maria Sergheevna, mi-am dat demisia!

MAŞA: Am auzit. Nu văd nimic bun în asta. Nu-mi plac civilii.

TUZENBAH: E totuna! (se ridică) Nu prea sunt eu chipeş! Vezi dar, că nu fac de militar! Dar parcă nu-i totuna?... Am de gând să muncesc. Vreau cel puţin o dată în viaţa mea să muncesc atât, încât să vin seara istovit acasă, să mă trântesc pe pat şi să adorm numaidecât. (trece în sala mare) Cred că numai muncitorii dorm bine noaptea!

FEDOTIK (către Irina): Venind aici pe strada Moscovei, am intrat în prăvălia lui Pîjikov şi ţi-am cumpărat nişte creioane colorate şi briceagul ăsta.

IRINA: Fireşte! Voi toţi mă consideraţi încă o fetiţă... dar eu am crescut! (ia creioanele şi briceagul, cu vădită bucurie) Ce drăguţe sunt!

FEDOTIK: Pentru mine am cumpărat un briceag mai mare. Ia uitaţi-vă! O lamă, încă una, şi-a treia. Asta e pentru scobit în urechi; uite şi o forfecuţă şi o pilă de unghii.

RODE (tare): Doctore, câţi ani ai?

CEBUTÎKIN: Eu? Treizeci şi doi.

(râs general)

FEDOTIK: Hai să vă arăt o pasienţă nouă. (aşază cărţile)

(jupâneasa intră cu samovarul, Anfisa rămâne pe lângă el; după un timp intră Nataşa şi se învârteşte şi ea în jurul mesei, apoi intră Solionîi, care salută lumea şi ia loc la masă)

VERŞININ: Ce vreme urâtă e afară! Ce vânt!

MAŞA: Da, m-am săturat de atâta iarnă. Am şi uitat cum e vara.

IRINA: Mi se pare că iese pasienţa. Să ştii că plecăm la Moscova.

FEDOTIK: Ba nu iese deloc. Ia te uită cum a închis optul acela pe doi de pică. (râde) Asta înseamnă că nu plecaţi la Moscova!

CEBUTÎKIN (citeşte din ziar): Tsi-tsi-car... Acolo-i molimă. Bântuie vărsatul negru!

ANFISA (vine spre Maşa): Maşa, măicuţă, pofteşte lumea la ceai! (către Verşinin) Poftiţi la ceai, domnule colonel... Iertaţi-mă, tătucule, v-am uitat numele.

MAŞA: Adu-l aici, doiculiţă, nu mă mai duc acolo!

IRINA: Doiculiţă!

ANFISA: Iacă, vin îndată!

NATAŞA (către Solionîi): Ştii, pruncii ăştia înţeleg foarte bine tot! Mai deunăzi îi spun: „Bună ziua, Bobik, bună ziua, drăguţule!” Să fi văzut numai cum m-a privit! Să nu crezi că vorbesc aşa pentru că-i sunt mamă, te rog să mă crezi! Bobik însă este un copil excepţional!

SOLIONÎI: Dacă copilul ăsta era al meu, îl puneam în tigaie şi-l mâncam fript. (îşi ia paharul de ceai şi trece în salon, aşezându-se într-un colţ)

NATAŞA (ascunzându-şi faţa în mâini): Vai, ce om brutal şi prost crescut!

MAŞA: Fericit cel ce nu vede dacă acum e iarnă sau vară... Cred că dacă aş fi fost la Moscova, nu m-aş fi sinchisit de timp!

VERŞININ: Mai deunăzi citeam nişte memorii scrise de un ministru francez la închisoare. A fost osândit pentru afacerea Panama. Nu vă puteţi închipui cu ce încântare şi însufleţire vorbea de păsările pe care le vedea prin gratiile ferestrei, despre păsările pe care nu le observase niciodată atâta vreme cât fusese ministru. Fireşte că acum, după ce şi-a recăpătat libertatea, nu le mai bagă în seamă – ca înainte. La fel se va

întâmpla şi cu dumneata. Când vei locui la Moscova, n-o să ţi se mai pară minunată, ca acum. Fericirea nu există pentru noi şi n-o atingem niciodată, o dorim numai.

TUZENBAH (ia de pe masă o cutie de bomboane): Dar unde sunt bomboanele?

IRINA: Le-a mâncat Solionîi.

TUZENBAH: Cum? Pe toate?

ANFISA (servind ceaiul): Domnule colonel, aveţi o scrisoare!

VERŞININ: Eu? (ia scrisoarea) E de la fiica mea. (citeşte) Da... fireşte! Maria Sergheevna, nu te supăra... o să plec pe neobservate... nici ceaiul nu-l pot bea... (se ridică emoţionat) Veşnica poveste...

MAŞA: Ce s-a întâmplat? Nu se poate spune?

VERŞININ (vorbeşte încet): Iar s-a otrăvit soţia mea! Sunt nevoit să plec. Voi trece fără să fiu observat. Ce neplăcute sunt toate astea! (sărută mâna Maşei) Draga mea, buna mea... frumoasa mea... o s-o iau încetişor pe-aici. (pleacă)

ANFISA: Dar unde se duce? Tocmai acum când am servit ceaiul! Ce om ciudat!...

MAŞA (supărată): Vezi-ţi de treabă! Nu dai omului pace niciodată! (cu ceaşca de ceai în mână se îndreaptă spre masă) M-ai plictisit, bătrâno...

ANFISA: Nu te mai supăra, măicuţă!

ANDREI (din culise): Anfiso!

ANFISA (îngână): „Anfiso...” Stă colea şi... (se duce)

MAŞA (în sala mare, lângă masă; supărată): Faceţi-mi loc şi mie la masă! (răvăşeşte cărţile aşezate pentru pasienţă) De ce v-aţi aşezat aici, cu cărţile astea? Beţi ceaiul acum!

IRINA: Ce răutăcioasă eşti, Maşa!

MAŞA: Foarte bine! Dacă sunt rea, să nu mai vorbiţi cu mine. Să mă lăsaţi în pace!

CEBUTÎKIN (râzând): Auzi dumneata! S-o lăsăm în pace!

MAŞA: Ai şaizeci de ani, dar bolboroseşti întotdeauna dracu ştie ce năzbâtii. Parcă ai fi copil!

NATAŞA (oftând): Maşa, draga mea, nu-i frumos să foloseşti în conversaţie astfel de expresii! Drept să-ţi spun, frumoasă cum eşti şi făcând parte dintr-o lume aleasă, ai putea fi fermecătoare dacă n-ai folosi aceste cuvinte nepotrivite. Je vous prie, pardonnez moi, Marie, mais vous avez des manières un peu grossières. [25]

TUZENBAH (stăpânindu-se cu greu să nu izbucnească în râs): V-aş ruga... să-mi daţi... să-mi daţi... mi se pare că acolo este coniac...

NATAŞA: Il paraît que mon Bobik ne dort plus[26], s-a deşteptat. Azi e bolnav mititelul... Mă iertaţi... mă duc să văd ce face. (pleacă)

IRINA: Unde s-a dus Alexandr Ignatievici?

MAŞA: Acasă. Iar are un bucluc cu nevastă-sa.

TUZENBAH (se îndreaptă spre Solionîi cu sticla de coniac în mână): Stai mereu îngândurat şi singurel şi nu pot pricepe la ce te gândeşti! Hai să ne împăcăm! Să bem un păhărel cu coniac! (beau) Fără îndoială că va trebui să cânt toată noaptea la pian... tot felul de fleacuri... Ce să-i faci?

SOLIONÎI: Nu înţeleg de ce vrei să ne împăcăm? Eu nu m-am certat cu dumneata.

TUZENBAH: Nu ştiu de ce dar stârneşti în mine un simţământ ciudat, ca şi cum ar fi întotdeauna o neînţelegere între noi. Trebuie să recunosc că ai un caracter destul de straniu...

SOLIONÎI (declamă): „Sunt ciudat, dar cine nu-i astfel? Deci nu te supăra, Aleko."

TUZENBAH: Dar ce caută aici Aleko?

(pauză)

SOLIONÎI: Vezi... de câte ori sunt singur cu cineva, merge, sunt ca toţi oamenii. În lume însă sunt plicticos, sfios... Spun numai prostii... Şi totuşi, sunt mai de treabă şi mai cinstit decât mulţi, mulţi alţii. Şi o pot dovedi.

TUZENBAH: De multe ori mă supăr pe dumneata. Veşnic te legi de mine când suntem împreună în lume! Şi totuşi, mi-eşti simpatic, nu ştiu de ce. Azi mă îmbăt... fie ce-o fi! Să bem!

SOLIONÎI: Să bem! (beau) N-am nimic împotriva dumitale, baroane, şi nici n-am avut vreodată. Dar am caracterul lui Lermontov. (încet) Şi se spune că semăn puţin cu el... (scoate sticluţa cu parfum din buzunar şi îşi dă pe mâini)

TUZENBAH: Să ştii că demisionez. Ajunge! De cinci ani de când mă tot gândesc şi răsgândesc. În sfârşit, m-am hotărât! Am de gând să muncesc...

---

[25] Te rog să mă ierţi, Maria, dar ai maniere grosolane (fr) (n.t).

[26] Se pare că Bobik al meu nu mai doarme (fr) (n.t).

SOLIONÎI (declamă): „O, nu te supăra, Aleko! Ci uită ale tale visuri!”

(în timp ce stau de vorbă, apare Andrei; are o carte în mână, trece încet şi se aşază lângă lumânare)

TUZENBAH: Da! Am să muncesc!

CEBUTÎKIN (vine în salon cu Irina): Fireşte că şi mâncarea a fost caucaziană. Ciorbă cu ceapă şi al doilea fel cehartma; asta în loc de friptură.

SOLIONÎI: Ceremşa nu-i friptură. E o legumă... Seamănă cu ceapa.

CEBUTÎKIN: Ba s-avem iertare, îngeraşule. Cehartma nu e ceapă, ci friptură de berbec.

SOLIONÎI: Şi eu îţi spun că ceremşa e ceapă.

CEBUTÎKIN: La urma urmei, de ce m-aş certa cu dumneata, care n-ai fost niciodată în Caucaz şi n-ai mâncat cehartma?

SOLIONÎI: N-am mâncat, pentru că nu pot suferi mâncarea asta. Miroase a usturoi.

ANDREI (rugător): Vă rog, domnilor, încetaţi!

TUZENBAH: Când vin mascaţii?

IRINA: Au făgăduit să vină pe la ora nouă. Vor sosi în curând.

TUZENBAH (îl îmbrăţişează pe Andrei şi cântă):

Măi pridvoare, pridvoraş,
Pridvoraşul meu cel nou.

ANDREI (joacă şi cântă mai departe):

Măi pridvoare, pridvoraş,
Pridvoraşul meu cel nou.

CEBUTÎKIN (tot aşa joacă şi cântă):

Măi pridvoare, pridvoraş,
Meşterit din păltinaş.

(toată lumea râde)

TUZENBAH (sărutându-l pe Andrei): Mai dă-o naibii de treabă! Hai să bem, Andriuşa... hai să bem şi să ne tutuim! Să ştii, Andriuşa, că plec cu tine la Moscova, la universitate!

SOLIONÎI: La care? Moscova are două universităţi.

ANDREI: Moscova n-are decât o singură universitate.

SOLIONÎI: Şi eu vă spun că are două.

ANDREI: Poate să aibă şi trei! Cu-atât mai bine.

SOLIONÎI: Moscova are două universităţi! (toată lumea protestează zgomotos, strigând: Şt... Şt...) Vă spun că Moscova are două universităţi: cea veche şi cea nouă. Dacă nu vreţi să

mă ascultaţi şi vă supără vorbele mele, pot să şi tac, ba mă pot duce şi în altă cameră... (iese pe una dintre uşi)

TUZENBAH: Bravo! Bravo! (râde) Domnilor, vă rog să începem. Eu o să cânt la pian. Caraghios mai e şi Solionîi ăsta. (se aşază la pian şi începe un vals)

MAŞA (dansând singură): Baronul a băut! Baronul s-a îmbătat! S-a îmbătat!

(intră Nataşa)

NATAŞA (lui Cebutîkin): Ivan Romanici! (îi spune ceva lui Cebutîkin, apoi pleacă călcând cu grijă; Cebutîkin se duce la Tuzenbah, îi pune mâna pe umăr şi îi şopteşte ceva la ureche)

IRINA: Ce s-a întâmplat?

CEBUTÎKIN: E timpul să plecăm. Rămâneţi sănătoase!

TUZENBAH: Noapte bună. Trebuie să plecăm!

IRINA: Dar ce mai e şi asta? Nu ştiţi că vin mascaţii?

ANDREI (foarte încurcat): Să vedeţi... mascaţii nu mai vin. Ştii, Irino dragă... Nataşa a spus că Bobik nu se simte bine şi de aceea... dar la urma urmei... habar n-am ce se petrece şi nici nu-mi pasă!

IRINA (dând din umeri): Auzi, mă rog! Bobik nu se simte bine!

MAŞA: Asta să ne fie toată paguba! Ce să-i faci? Când te dă afară, trebuie să pleci! (Irinei) Nu Bobik e bolnav... ea este... uite-aici... (arată cu degetul la cap) Mahalagioaică! Asta-i!

(Andrei intră în camera lui prin uşa din dreapta, Cebutîkin îl urmează; în sala mare toată lumea îşi ia rămas-bun)

FEDOTIK: Ce rău îmi pare! Eram atât de sigur că voi petrece bine astă-seară! Dar ce să-i faci?... Dacă-i copilaşul bolnav... N-avem încotro. Mâine o să-i aduc jucării...

RODE (tare): Când te gândeşti că m-am culcat dinadins după masă ca să pot dansa mai bine toată noaptea! E abia ora nouă!

MAŞA: Hai să ieşim în stradă... continuăm acolo conversaţia! ... Găsim noi ce să facem!

(se aude din vestibul cum îşi iau rămas-bun, apoi râsul vesel al lui Tuzenbah; au plecat cu toţii; Anfisa şi jupâneasa strâng masa, sting luminile; din culise se aude cântul doicii care adoarme copilul; Andrei iese încet din camera lui, îmbrăcat în palton, cu pălărie, urmat de Cebutîkin)

CEBUTÎKIN: N-am mai apucat să mă însor... viaţa a trecut ca un fulger. Şi apoi, o iubeam nebuneşte pe maică-ta... şi ea era măritată...

ANDREI: Nu-i bine să te căsătoreşti! E plicticos!

CEBUTÎKIN: Să ştii că ai dreptate! Dar singurătatea? Oricât ai filozofa, singurătatea e ceva înspăimântător, dragul meu! Şi totuşi la urma urmei poate că-i totuna!

ANDREI: Să plecăm mai repede!

CEBUTÎKIN: De ce să ne grăbim? Avem tot timpul!

ANDREI: Mă tem să nu mă oprească nevastă-mea.

CEBUTÎKIN: Aha!

ANDREI: În seara asta n-am să joc... o să privesc numai... Nu prea mă simt bine... Ia spune, Ivan Romanici, ce să fac? Răsuflu atât de greu...

CEBUTÎKIN: De ce mă întrebi? Am uitat tot, dragul meu... nu mai ştiu...

ANDREI: Să ieşim prin bucătărie! (ies împreună)

(se aude soneria, apoi voci şi râsete)

IRINA (intră): Ce este?

ANFISA (în şoaptă): Au venit mascaţii.

(sună din nou)

IRINA: Spune-le, doică, că nu-i nimeni acasă. Să ne ierte.

(Anfisa pleacă, Irina se plimbă îngândurată prin cameră; este emoţionată; intră Solionîi)

SOLIONÎI (nedumerit): Nu-i nimeni? Dar unde s-au dus cu toţii?

IRINA: Au plecat acasă.

SOLIONÎI: Ciudat! Şi dumneata eşti singură aici?

IRINA: Singură. (pauză) La revedere!

SOLIONÎI: M-am purtat adineauri fără tact. Dar dumneata nu eşti ca toţi ceilalţi. Ai un suflet mare şi curat. Dumneata ştii să înţelegi adevărul... Numai dumneata mă poţi înţelege. Te iubesc nespus de mult, te iubesc din toată inima!

IRINA: Te rog să pleci! Bună seara!

SOLIONÎI: Nu pot trăi fără dumneata! (mergând după ea) Bucuria mea! (cu lacrimi în ochi) Fericirea mea! Ce ochi luminoşi, adânci şi plini de vrajă! Până acum n-am întâlnit la nicio femeie ochi ca ai dumitale!

IRINA (rece): Te rog să încetezi, Vasil Vasilici!

SOLIONÎI: E prima oară că-ţi vorbesc de dragostea mea. Mi se pare că nu mai sunt pe pământ, ci pe altă planetă! (se freacă pe frunte) Dar n-are niciun rost... dragoste cu sila nu se poate... firește! Nu voi îngădui însă niciodată ca altul să fie fericit în locul

meu. Jur pe tot ce am mai sfânt că voi ucide pe oricare rival... O, minunea mea!

(Nataşa trece ţinând o lumânare în mână)

NATAŞA (deschide uşile, privind în odăi; numai pe aceea care dă în camera lui Andrei n-o deschide): Aici e Andrei. Să-l lăsăm să citească. Iartă-mă, Vasil Vasilici. Nu ştiam că eşti aici. Nu sunt îmbrăcată.

SOLIONÎI: Mi-e totuna. La revedere! (pleacă)

NATAŞA: Fetiţo dragă, pari foarte obosită! (o sărută) Ar fi bine să te culci mai devreme azi.

IRINA: Bobik doarme?

NATAŞA: Da, dar cam agitat. Apropo, drăguţă, voiam să-ţi spun ceva. Vezi aşa se întâmplă mai întotdeauna, ba eu cu treaba, ba tu nu eşti acasă... Ştii, odaia lui Bobik mi se pare cam umedă şi rece. A ta ar fi tocmai bună pentru copil. Scumpa mea, ce-ar fi dacă te-ai muta deocamdată la Olia?

IRINA (nu înţelege): Unde?

(se aude o troică cu clopoţei care se opreşte în faţa casei)

NATAŞA: O să stai deocamdată cu Olia într-o odaie, şi pe Bobik îl mut la tine. E atât de drăgălaş, mititelul! Azi îi spuneam: „Bobik, tu eşti al meu, al meu!” Şi să fi văzut cum mă privea cu ochişorii lui. (se aude soneria) Trebuie să fie Olga. Ce târziu vine!

(intră jupâneasa care şopteşte ceva la urechea Nataşei)

NATAŞA: Protopopov? Ce om caraghios! A venit să mă poftească la o plimbare cu troica... (râde) Ce curioşi mai sunt şi bărbaţii ăştia! (soneria) Cine-o fi venit? Mă duc să mă plimb pentru un sfert de oră... (către jupânească) Spune-i că vin numaidecât. (soneria) Iar sună... probabil că-i Olga. (pleacă)

(jupâneasa iese în fugă, Irina stă jos, îngândurată; intră Kulîghin, apoi Olga şi după ei, Verşinin)

KULÎGHIN: Dar ce-i asta? Era vorba să fie o seratâ!...

VERŞININ: Ce ciudat! Am plecat de-aci acum o jumătate de oră şi aşteptau să vină mascaţii...

IRINA: Au plecat cu toţii.

KULÎGHIN: Şi Maşa a plecat? Dar unde s-a dus? De ce aşteaptă Protopopov afară în troică? Pe cine aşteaptă?

IRINA: Vă rog să nu mă mai întrebaţi atâta. Sunt foarte obosită.

KULÎGHIN: Iar faci nazuri!

OLGA: Consiliul s-a terminat abia acum. Ce ostenită sunt! Directoarea e bolnavă şi eu o înlocuiesc. Vai cum mă doare capul!... (se aşază) Andrei a pierdut ieri două sute de ruble... tot oraşul vorbeşte...

KULÎGHIN: Şi pe mine m-a obosit consiliul de azi! (stă jos)

VERŞININ: Soţia mea a vrut iar să mă sperie şi a încercat să se otrăvească. Totul s-a sfârşit însă cu bine! Acum sunt mulţumit! Pot să mă odihnesc. Ce păcat că trebuie să plecăm! Vă urez toate cele bune. Feodor Ilici, să plecăm undeva împreună. Nu mă pot întoarce acasă. Mi-e cu neputinţă... Să mergem...

KULÎGHIN: Sunt obosit. Nu merg! (se ridică) Sunt obosit. Nevastă-mea a plecat acasă?

IRINA: Cred că da.

KULÎGHIN (sărută mâna Irinei): La revedere. Mâine şi poimâine mă odihnesc. Toate cele bune! (plecând) Cu ce plăcere aş bea un ceai! Mă pregăteam să petrec seara într-o societate plăcută şi... O, fallacem hominum spem![27]... Acuzativ cu exclamaţie!...

VERŞININ: Atunci sunt nevoit să mă duc singur... (pleacă, fluierând, după Kulîghin)

OLGA: Mă doare capul... capul... Andrei a pierdut la cărţi... tot oraşul vorbeşte... Mă duc să mă culc. (plecând) Mâine sunt liberă... ce fericire, Doamne! Mâine liberă şi poimâine la fel... Mă doare capul, capul... (pleacă)

IRINA (singură): Au plecat cu toţii! Nu mai e nimeni!

(din stradă se aude o armonică, iar dintr-o odaie, cântecul doicii)

NATAŞA (îmbrăcată în şubă, cu pălărie îmblănită, trece prin sala mare. După ea vine jupâneasa): Mă întorc peste o jumătate de oră! Mă duc să mă plimb puţin. (pleacă)

IRINA (rămasă singură, cu tristeţe): La Moscova! La Moscova! La Moscova!

Cortina

[27] O, deşartă speranţă omenească (lat) (n.t)

ACTUL AL TREILEA

Camera Olgăi şi a Irinei. La dreapta şi la stânga, paturile care au în faţă paravane. E ora trei noaptea.

Din depărtare se aud clopote de alarmă. E un incendiu mare în oraş. Lumea din casă nu s-a culcat. Pe dormeză stă întinsă Maşa îmbrăcată ca de obicei într-o rochie neagră. Intră Olga, urmată de Anfisa.

ANFISA: S-au adunat cu toţii jos, sub scară... le-am spus: „Poftiţi sus, vă rog, nu se poate să staţi aici”. Dar ei au început să se tânguie şi să jelească. Spuneau: „Nu ştim unde e tata. Vai, ferească sfântul să nu fi pierit în flăcări!” Auzi vorbă! Mai sunt şi alţii în curte... tot dezbrăcaţi...

OLGA (scoate nişte rochii din dulap): Ia, doiculiţă... uite, rochia asta cenuşie... şi asta... mai ia şi bluza... şi fusta... Ce nenorocire, Doamne, Dumnezeule! Se spune că ulicioara Kirsanova a ars de la un cap la altul! Mai ia şi asta, şi asta. (aruncă toate rochiile în braţele doicii) Şi lui Verşinin era să-i ardă casa! S-au speriat şi ei, sărmanii! Spune-le să doarmă la noi în noaptea asta... Nu trebuie să-i lăsăm să plece... Sărmanul Fedotik! I-a ars tot ce avea, nimic nu i-a rămas!

ANFISA: Olicika, eu n-am putere să le duc toate... să chemăm pe Ferapont.

OLGA (sună): Degeaba sun acum! (strigă spre uşă) Cine-i pe-acolo... să vină încoace! (prin uşa care a deschis-o se zăresc, pe fereastră, luminile pârjolului; se aude cum prin faţa casei trec pompierii) Ce grozăvie! De s-ar isprăvi odată!

(intră Ferapont)

OLGA: Ia toate astea şi du-le jos... Sub scară o să le găseşti pe domnişoarele Kolotilin... să le dai rochiile astea... uite, şi astea.

FERAPONT: S-a făcut. Şi Moscova a ars în 1812. Doamne, Dumnezeul nostru, până şi franţujii se minunau!

OLGA: Du-te! Du-te!

FERAPONT: S-a făcut. (pleacă)

OLGA: Doică dragă, să le dai tot. Nu ne trebuie nimic... Dă-le tot, doiculiţă... Abia mă mai ţin picioarele... sunt obosită! Pe Verşinini nu se poate să-i lăsăm să se ducă acasă... pe fete le culcăm în salon... iar Alexandr Ignatievici va dormi jos, la baron... Fedotik să se culce tot acolo... sau să-i facem loc în sala mare. Doctorul s-a-mbătat parcă-ntr-adins! E beat mort! Nu

putem culca pe nimeni la el. Pe soţia lui Verşinin o s-o culcăm tot în salon.

ANFISA (obosită): Olicika, sufleţelul meu, nu mă goni... nu mă goni!

OLGA: Nu mai vorbi prostii, doiculiţă! Cine te goneşte?

ANFISA (îşi cuibăreşte capul la pieptul Olgăi): Draga mea, inimioara mea... eu fac treabă... muncesc... în curând însă n-o să mai pot... din pricina bătrâneţii! Şi atunci or spune: Pleacă! Dar unde să mă duc? Încotro? Am peste optzeci de ani... am împlinit optzeci şi unu...

OLGA: Lasă, doiculiţă... stai jos... Ai obosit, sărăcuţa de tine! (o aşază pe scaun) Să te odihneşti, buna mea doică! Ce palidă eşti la faţă!

(intră Nataşa)

NATAŞA: Toată lumea spune că trebuie organizat un comitet de ajutorare pentru sinistraţi! Ideea e minunată! Săracii trebuie ajutaţi cât mai grabnic... asta e doar îndatorirea celor bogaţi!... Bobik şi Sofocika dorm de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Ce multă lume e la noi în casă... Unde te duci, dai peste ei... În oraş bântuie gripa... mi-e teamă să nu se molipsească copiii.

OLGA (fără să-i dea ascultare): Din odaia asta nu se vede focul... Aici e linişte...

NATAŞA: Da... Mi se pare că mi s-a stricat coafura... (se uită în oglindă) Se spune că m-am îngrăşat... nu-i adevărat! Nici pic. Maşa a adormit! E tare ostenită, sărăcuţa! (către Anfisa, rece) Nu-ţi dau voie să stai jos în faţa mea! Scoală-te! Pleacă de aici! (Anfisa pleacă) Nu înţeleg de ce o mai ţii pe bătrâna asta!

OLGA (buimăcită): Iartă-mă, dar nu înţeleg nici eu...

NATAŞA: N-are ce căuta aici. E de la ţară şi să stea acolo... Ce sunt mofturile astea? Mie îmi place ordinea în casă! N-am nevoie de oameni de prisos! (o mângâie pe Olga pe obraz) Vai, ce obosită eşti! Directoarea noastră e obosită! Când se va face mare Sofocika şi va merge la şcoală, o să-mi fie frică de tine.

OLGA: N-am să fiu directoare!

NATAŞA: Ba o să fii aleasă! E lucru hotărât!

OLGA: N-o să primesc. De altfel, nici nu pot... e peste puterile mele! (bea un pahar cu apă) Te-ai purtat adineauri îngrozitor cu doica! Iartă-mă, dar nu pot trece peste lucrurile astea... mi s-a făcut rău când am auzit!...

NATAŞA (cu vioiciune): Iartă-mă, Olia, iartă-mă... n-am vrut să

te supăr...

(Maşa se ridică, îşi ia perna şi pleacă supărată)

OLGA: Trebuie să înţelegi, draga mea... am primit o creştere care ţi se pare curioasă, dar nu pot suferi una ca asta. Ieşirile de acest fel mă doboară, mă îmbolnăvesc, îmi iau orice curaj...

NATAŞA: Iartă-mă, iartă-mă!... (o sărută)

OLGA: Orice grosolănie, chiar numai un cuvânt răstit mă fac să sufăr...

NATAŞA: E adevărat că mi se întâmplă adesea să vorbesc cum nu se cade. Dar de ce să nu înţelegi şi tu, draga mea, că poate foarte bine să stea şi la ţară!

OLGA: E de treizeci de ani în casa noastră!

NATAŞA: Foarte bine! Dar acum nu mai e în stare să muncească! Văd că nu ne prea înţelegem! Sau nu vrei să mă înţelegi. Nu mai poate munci! Toată ziua nu face decât să doarmă sau să stea!

OLGA: Las-o să stea!

NATAŞA (mirată): Dar cum se poate să stea? E doar servitoare! (cu o voce plângăreaţă) Nu te înţeleg deloc, Olia! Am doică la copil, guvernantă; avem jupânească, bucătăreasă! Ce ne mai trebuie şi bătrâna asta? De ce?

(de departe se aud clopotele de alarmă)

OLGA: Noaptea asta m-a îmbătrânit cu zece ani!

NATAŞA: Olia, să ne înţelegem o dată pentru totdeauna! Tu eşti la liceu, iar eu în casă. Tu cu învăţătura... Eu cu gospodăria. Când vorbesc de slugi, ştiu eu ce spun! Mâine să n-o mai prind aici pe hoaţa asta bătrână, pe pomanagioaica asta! (dă din picior) Pe zgripţoroaica asta bătrână! Să nu cumva să mă scoateţi din sărite! Să nu mă contraziceţi! (îşi dă singură seama că a mers prea departe) O să ne certăm întruna dacă n-o să te muţi de-aci, jos la parter! E îngrozitor!

(intră Kulîghin)

KULÎGHIN: Unde e Maşa? E timpul să plecăm şi noi acasă. Se spune că s-a potolit focul. (se întinde) A ars numai un cartier... La început bătea vântul şi se credea că va lua foc tot oraşul! (stă jos) Am obosit! Scumpa mea Olga... mă gândesc adesea că dacă nu era Maşa pe lume, m-aş fi căsătorit cu tine... Eşti atât de bună... Sunt istovit... (ascultă încordat)

OLGA: Ce e?

KULÎGHIN: Doctorul bea întruna. Parc-o face înadins! E beat

turtă! (se ridică) Mi se pare că vine încoace. Ai auzit? Da... da, vine aici. (râde) Vezi ce face... Mă ascund. (se duce şi se ascunde în colţ după dulap) Ce bandit!

OLGA: De doi ani n-a mai băut. I s-a năzărit dintr-odată şi s-a îmbătat! (se retrage cu Nataşa în fundul odăii)

(Cebutîkin intră, trece prin odaie fără să se clatine, ca un om treaz, se opreşte, se uită jur împrejur, apoi se duce la lavabou şi începe să se spele pe mâini)

CEBUTÎKIN (mohorât): Dracu să-i ia pe toţi!... Da... toţi cred că sunt doctor... că ştiu să lecuiesc tot felul de boli... Eu însă nu ştiu nimic... am uitat tot... Nu-mi amintesc nimic... nimic... (Olga şi Nataşa ies fără să fie văzute de Cebutîkin) Să-i ia dracu pe toţi... Miercurea trecută m-au chemat într-o mahala, la o femeie bolnavă, s-o lecuiesc! Dar femeia a murit... Şi eu sunt vinovat! Da, da... Acum douăzeci şi cinci de ani mai ştiam ceva! Acum însă, am uitat tot! Poate că nici nu mai sunt om... poate mă prefac numai... Mă prefac că am braţe... cap... picioare! Poate că nici nu mai sunt şi mi se pare numai că umblu... mănânc, dorm. (plânge) O, ce bine ar fi să nu mai exist! (nu mai plânge; mohorât) Dracu să mai ştie... Acum trei zile vorbeau la club... ziceau: Shakespeare... Voltaire... N-am citit nimic... nimic! Dar m-am prefăcut că ştiu de toate... şi alţii făceau la fel. Josnicie! Dobitocie! Mi-am adus aminte de femeia aceea pe care am lăsat-o să moară miercurea trecută! Mi-am adus aminte de toate... Simţeam o greutate pe suflet! Mi-era silă de mine... M-am dus şi m-am îmbătat...

(intră Irina cu Verşinin şi Tuzenbah; Tuzenbah este îmbrăcat în haine civile, noi, elegante)

IRINA: Să rămânem aici... N-o să intre nimeni.

VERŞININ: Dacă nu erau soldaţii, ardea tot oraşul. Buni băieţi! (îşi freacă mâinile de plăcere) Buni băieţi! Suflete de aur!...

KULÎGHIN (se apropie de ei): Cât e ceasul, domnilor?

TUZENBAH: Trei trecute. Începe să se lumineze!

IRINA: S-au adunat cu toţii în sala cea mare şi nimeni nu pleacă. E şi Solionîi al vostru cu ei!... (către Cebutîkin) Doctore! Mai bine te-ai duce să te culci!

CEBUTÎKIN: Nu-i nimic... Vă mulţumesc... (îşi piaptănă barba)

KULÎGHIN (râde): S-a ciupit bine Ivan Romanici. (îl bate pe umăr) Bravo!... In vino veritas... spuneau anticii.

TUZENBAH: Toată lumea mă roagă să dau un concert în

folosul sinistraţilor.

IRINA: Da! Dar cu cine?

TUZENBAH: S-ar putea aranja! Maria Sergheevna, după părerea mea, cântă minunat la pian!

KULÎGHIN: Da... cântă într-adevăr foarte bine!

IRINA: A mai uitat... n-a mai cântat de trei sau patru ani!

TUZENBAH: Aici, în oraş, absolut nimeni nu înţelege muzica. Nimeni. Eu însă mă pricep şi vă încredinţez că Maria Sergheevna cântă admirabil! Aş zice cu talent chiar!

KULÎGHIN: Să ştii că ai dreptate, baroane! O iubesc mult pe Maşa. E foarte drăguţă!

TUZENBAH: Ce greu trebuie să fie să ai un dar atât de minunat şi să nu te înţeleagă nimeni! Nimeni...

KULÎGHIN (oftează): Ehei... da... Credeţi însă că se cade ca Maşa să cânte la concert? (pauză) Eu nu prea mă pricep. Poate că da... ştiţi, domnilor, directorul nostru e un om bun, chiar foarte bun şi deştept, dar are concepţii cam ciudate... Bineînţeles că asta n-ar fi treaba lui, dar dacă vreţi, pot să-i vorbesc... (Cebutîkin ia ceasul de porţelan şi-l priveşte cu încordare)

VERŞININ: Uitaţi-vă în ce hal de murdărie sunt! Asta s-a întâmplat acolo, la stingerea focului. (pauză) Ieri am auzit în treacăt că e vorba să ne mutăm undeva departe, cu brigada... Unii spun în Polonia... alţii la Cita.

TUZENBAH: Aşa-i... şi eu am auzit! În cazul ăsta o să rămână oraşul pustiu...

IRINA: Şi noi o să plecăm...

CEBUTÎKIN (scapă din mână ceasul, care se sparge în bucăţi): Praf s-a făcut!...

(tăcere; toată lumea e necăjită şi jenată)

KULÎGHIN (adunând cioburile de pe jos): Ivan Romanici, Ivan Romanici! Să spargi un lucru atât de scump! O să-ţi punem notă rea la purtare!

IRINA: Era ceasul mamei!

CEBUTÎKIN: Se prea poate... al mamei... într-adevăr! Cine ştie? Poate că nici nu l-am spart. Vi se pare numai că e spart... poate ni se pare numai că trăim... dar de fapt nici nu existăm... nimeni nu ştie nimic! Nici eu, nici ceilalţi! (îndreptându-se spre uşă) Ce vă uitaţi aşa? Habar n-aveţi de nimic! Uite, Nataşa, de pildă... are o aventură cu Protopopov... dar voi nu ştiţi nimic...

staţi aici... nu vedeţi şi nu auziţi nimic, dar Nataşa are o aventură cu Protopopov. (cântă) Ehei!... O s-o înghiţiţi voi şi p-asta! (pleacă)

VERŞININ: Mda! (râde) Ce curioase sunt toate astea... (pauză) Când a izbucnit focul, am dat repede fuga acasă... Când să mă apropii... ce văd? Casa neatinsă... nicio primejdie... dar fetiţele stăteau în prag, dezbrăcate... părăsite de mama lor... împrejur, lumea se agita, caii goneau, câinii lătrau. Micuţele de ele, înspăimântate, buimăcite... şi aveau priviri atât de rugătoare... Mi s-a strâns inima când le-am văzut chipurile. Doamne, Dumnezeule, m-am gândit, câtă suferinţă le-o mai fi hărăzită şi lor în viaţă! Le-am luat cu mine şi am dat fuga cu ele încoace... Dar mă gândeam mereu la suferinţele care le aşteaptă... (se aud clopotele de alarmă; pauză) Când sosesc aici, dau de nevastă-mea, supărată foc... care mai face şi scandal... (intră Maşa cu perna şi se aşază pe dormeză) Când mi-am văzut fetiţele în prag, dezbrăcate, în strada înroşită de văpaia focului, cu vuietul şi larma dimprejur... m-am gândit la vremurile de demult... Odinioară, se întâmpla la fel... atunci când năvăleau pe neaşteptate vrăjmaşii, prădând şi pârjolind... şi totuşi... ce mare deosebire între ce a fost şi ce este acum!... Sunt încredinţat că peste două-trei sute de ani lumea va privi înapoi spre vremurile noastre cu groază, cu batjocură. Viaţa noastră de azi li se va părea greoaie, apăsătoare şi stranie... Fireşte! Ce viaţă frumoasă va fi atunci! (râde) Iertaţi-mă, am început iar să filozofez! Îmi daţi voie să continui, dragii mei? Azi am o poftă grozavă să fac pe filozoful... Mă simt inspirat. (pauză) Aici, parcă a adormit toată lumea... Şi cum vă spuneam, ce viaţă frumoasă va fi atunci! Închipuiţi-vă numai... Acum sunteţi numai trei în tot oraşul. Dar în generaţiile viitoare, numărul celor de-o seamă cu voi va fi mai mare, din ce în ce mai mare... Şi va veni vremea când totul se va schimba şi se va trăi după cum gândiţi voi. Dar şi voi veţi îmbătrâni. Se va naşte o lume nouă... mai bună, din ce în ce mai bună... (râde) Nu ştiu ce am azi... am o poftă sălbatică de viaţă... (cântă) „Iubirea a fost creată pentru orice vârstă. Avântul ei e binefăcător...” (râde)

MAŞA: Tram... tam... tam...

VERŞININ: Tam... tam...

MAŞA: Tra... ra... ra...

VERŞININ: Tra... ta... ta... (râde)

FEDOTIK (intră, ţopăind): Mi-a ars totul. Totul! Nu mi-a rămas nimic!

(râd cu toţii)

IRINA: Lasă glumele astea. Ţi-a ars tot?

FEDOTIK (râzând): Nu mi-a rămas un fir. Nimic. A ars şi chitara şi aparatul fotografic. Au ars şi scrisorile... Voiam să-ţi dăruiesc un carnet... şi el a ars.

(intră Solionîi)

IRINA: Nu, nu se poate să intri aici. Te rog pleacă, Vasil Vasilici.

SOLIONÎI: Dar cum, baronul poate sta şi eu nu?

VERŞININ: Are dreptate, trebuie să plecăm şi noi. Ce-o mai fi cu incendiul?

SOLIONÎI: Se spune că s-a mai potolit. Ce ciudat! De ce baronul o fi având voie să stea şi eu nu? (scoate sticluţa cu parfum din buzunar şi se parfumează)

VERŞININ (cântă iar): Tram... tam... tam...

MAŞA: Tam... tam...

VERŞININ (râzând către Solionîi): Haideţi în sala mare!

SOLIONÎI: Prea bine. O vom însemna şi pe asta. „Toate acestea mai îndelung le-aş tălmăci, dacă de gâşte teamă nu mi-ar fi...” (privindu-l pe Tuzenbah) Pui... pui... pui... (iese cu Verşinin şi Fedotik)

IRINA: Solionîi ăsta a umplut odaia de fum! (nedumerită) Nu cumva a adormit baronul? Nikolai Lvovici! Trezeşte-te!

TUZENBAH (buimac): Vai, ce obosit eram... fabrica de cărămizi... Să nu credeţi că visez... tot ce spun e adevărat... Plec în curând la fabrica de cărămizi, încep să muncesc. A mai fost vorba despre asta. (Irinei, cu dragoste) Eşti atât de palidă! Eşti fermecătoare, minunată... Am impresia că risipeşti toată bezna dimprejur cu paloarea dumitale, ca o lumină... Eşti tristă... nu te împaci cu viaţa... De ce nu vii cu mine? Vino, vino să muncim împreună!

MAŞA: Te rog să pleci de aici, Nikolai Lvovici!

TUZENBAH (râzând): Erai aici? Nu te vedeam. (îi sărută Irinei mâna) La revedere, plec!... Acum, când te privesc, mi-aduc aminte cum erai de ziua dumitale... E mult de-atunci, erai veselă, plină de avânt şi vorbeai cu înflăcărare despre bucuria de a munci... Pe-atunci mai puteam întrezări o viaţă fericită. Dar astăzi? (îi sărută mâna) Ai lacrimi în ochi... culcă-te... se

luminează… E aproape ziuă… Dacă mi-ar fi îngăduit să-mi dau viaţa pentru dumneata!

MAŞA: Pleacă, Nikolai Lvovici! Te rog…

TUZENBAH: Plec… (pleacă)

MAŞA (culcându-se): Feodor, dormi?

KULÎGHIN: Cum?

MAŞA: Ai face bine să te duci acasă.

KULÎGHIN: Draga mea Maşa! Scumpa mea Maşa!

IRINA: Las-o să se odihnească, Fedea. E obosită.

KULÎGHIN: Plec numaidecât… soţia mea scumpa şi dragă… te iubesc, tu eşti singura mea dragoste…

MAŞA (supărată): Amo, amas, amat, amamus, amatis, amant…

KULÎGHIN (râde): Eşti într-adevăr extraordinară! De şapte ani sunt căsătorit cu tine şi am impresia că ieri ne-am cununat! Pe cuvântul meu, eşti o femeie excepţională. Ce mulţumit sunt! Ce mulţumit sunt!

MAŞA: Ce plictisită sunt! Ce plictisită sunt! (se ridică pe jumătate şi vorbeşte, aşezată pe divan) Uite, mă rog, e ceva ce nu-mi iese din cap… e revoltător. Îmi stă ca un cui în minte şi nu pot să tac. Vorbesc de Andrei. A ipotecat casa la bancă şi nevastă-sa a luat toţi banii… Casa nu e numai a lui, e şi a noastră. Asta trebuie s-o ştie, dacă e un om cinstit…

KULÎGHIN: Dar cum îţi vine să vorbeşti aşa, Maşa? Ce-ai tu nevoie de toate socotelile astea? Bietul Andriuşa e îndatorat până-n gât!… Lasă-l în plata Domnului!

MAŞA: Oricum, să ştiţi că e revoltător! (se culcă iar)

KULÎGHIN: Slavă Domnului, nu suntem săraci. Eu muncesc la liceu şi mai dau şi meditaţii. Sunt om cinstit, fără pretenţii… Omnia mea mecum porto[28], cum s-ar spune.

MAŞA: N-am nevoie de nimic, dar mă revoltă nedreptatea! (pauză) Du-te, Feodor.

KULÎGHIN (o sărută): Odihneşte-te puţin, eşti obosită. Eu stau dincolo şi te aştept… dormi! (se îndreaptă spre uşă) Sunt foarte mulţumit, sunt atât de mulţumit! (pleacă)

IRINA: E adevărat! Andrei al nostru s-a făcut atât de meschin! Cum a decăzut şi a îmbătrânit alături de femeia asta! Altădată se pregătea să devină profesor universitar, şi ieri se lăuda că a

---

[28] Port cu mine tot ce e al meu (lat) (n.t).

intrat în sfârşit în consiliul zemstvei. El, un membru oarecare... şi Protopopov, preşedinte... Tot oraşul cârteşte, îşi bate joc... numai el nu vede, nu ştie nimic... Ia te uită cum au dat fuga cu toţii să ajute la stingerea focului... Numai el stă închis în camera lui, ca şi cum nimic nu s-ar întâmpla. Atâta ştie şi el... să cânte la vioară. (nervoasă) E îngrozitor, îngrozitor! (izbucneşte în plâns) Nu mai pot! Nu mai pot! Nu mai pot îndura! Nu mai pot!

(intră Olga; orânduieşte lucrurile pe măsuţa ei)

IRINA (plânge cu hohote): Goniţi-mă de aici! Daţi-mă afară! Nu mai pot!

OLGA (speriată): Ce e cu tine, draga mea, ce s-a întâmplat?

IRINA (hohotind): Unde? Unde s-a dus totul? Cum de s-a spulberat? Doamne, Dumnezeule! Am uitat tot, tot! Totul s-a învălmăşit în mintea mea... nu mai ştiu cum se spune fereastră în italieneşte, sau tavan... În fiecare zi uit câte ceva... şi viaţa trece, vremea nu se mai întoarce. N-o să mai plecăm niciodată la Moscova, niciodată! Acum îmi dau seama că n-o să mai plecăm!...

OLGA: O, draga mea, draga mea.

IRINA (încearcă să se stăpânească): Ce nenorocită sunt! Nu pot să muncesc, n-o să mai muncesc. Ajunge, ajunge! Am fost telegrafistă... acum sunt la zemstvă... urăsc şi dispreţuiesc tot ce mi se dă să lucrez... Am douăzeci şi patru de ani. Muncesc de mult. Parcă mi s-a uscat mintea... am slăbit, m-am sluţit, am îmbătrânit... şi nicio mulţumire sufletească. Vremea trece. Am impresia că mă scufund, că mă depărtez de viaţa adevărată, frumoasă. Mi se pare că mă prăvălesc în beznă, în prăpastie. Deznădejdea mă sugrumă. Cum de mai trăiesc? Cum de nu m-am sinucis până acum? Nici eu nu ştiu...

OLGA: Nu mai plânge, fetiţa mea, nu mai plânge!... Mi se rupe inima!

IRINA: Nu, nu. N-o să mai plâng! Destul... Uite că nu mai plâng! Ajunge, ajunge!

OLGA: Scumpa mea, îţi vorbesc acum ca un bun prieten, ca o soră! Ascultă-mă, urmează-mi sfatul! Mărită-te cu baronul! (Irina plânge încet) Ştiu că îl preţuieşti... că-l stimezi... E adevărat că nu-i frumos, dar e atât de cumsecade, de curat la suflet!... Şi apoi nu se căsătoreşte omul numai din dragoste, ci şi ca să îndeplinească o anumită îndatorire. Aşa gândesc eu şi sunt încredinţată că aş putea să mă mărit fără să iubesc! Aş primi

orice cerere în căsătorie, dacă omul ar fi cumsecade!... Chiar dacă ar fi bătrân...

IRINA: Am aşteptat întruna şi am nădăjduit că ne vom muta la Moscova, că voi găsi acolo un om adevărat, un om al visurilor mele, al dorinţelor mele... Dar iată că totul e în zadar... În zadar...

OLGA (îmbrăţişând-o): Surioara mea dragă, scumpa mea surioară. Te înţeleg! Când şi-a dat demisia baronul şi a apărut în haine civile, mi s-a părut atât de urâţel, bietul băiat, încât m-au podidit lacrimile... M-a întrebat: „De ce plângi?" Ce era să-i spun? Şi totuşi, dacă Dumnezeu îl va ajuta şi te va lua de soţie, voi fi fericită, căci asta e altceva, cu totul altceva!

(intră Nataşa cu o lumânare în mână; trece prin odaie, de la dreapta spre stânga, fără să spună un cuvânt)

MAŞA (se aşază pe dormeza pe care era culcată): Asta umblă de parcă ea ar fi dat foc oraşului!

OLGA: Eşti proastă, Maşa. Iartă-mă, te rog, dar tu eşti cea mai proastă din familia noastră.

MAŞA: Dragele mele, surorile mele, vreau să mă spovedesc vouă! Mi-e sufletul încătuşat! Vouă mă voi spovedi! Şi nimănui după aceea niciodată! Uite că încep... (încet) E taina mea cea mai adâncă... voi însă trebuie s-o aflaţi... nu mai pot să tac... (pauză) Iubesc... iubesc... îl iubesc... l-aţi văzut adineauri!... Ei bine, ce să mai spun... într-un cuvânt, îl iubesc pe Verşinin!...

OLGA (trece după paravanul care se află în faţa patului ei): Lasă asta, Maşa, eu tot nu te aud.

MAŞA: Ce vrei să fac? (îşi ia capul în mâini) La început mi s-a părut un om ciudat! Apoi mi s-a făcut milă de el... şi până la urmă am început să-l iubesc! Îl iubesc aşa cum este... cu vocea, cu cuvintele lui... cu nenorocirile, cu cele două fetiţe...

OLGA (vorbeşte de după paravan): Să ştii că nu aud nimic! Poţi spune orice prostie, că tot nu aud!

MAŞA: Tu eşti proastă, Olga! Iubesc... pesemne că aşa mi-a fost scris... că asta mi-e ursita... şi el mă iubeşte... Mă tem grozav... Da! Nu e bine? (o trage de mână pe Irina către ea) O, drăguţa mea! Cum o să ne trăim viaţa asta? Ce-o să ni se mai întâmple? Când le citeşti în cărţi, toate ţi se par învechite, de parcă le-ai fi ştiut de mult, dar când iubeşti tu însuţi, îţi dai seama că nimeni nu ştie nimic! Că fiecare trebuie să hotărască singur pentru el. Dragele mele... scumpele mele surioare...

Acum v-am spus tot... acum o să tac... Voi grăi numai ca nebunul lui Gogol: Tăcere, tăcere!...

(intră Andrei şi după el Ferapont)

ANDREI (supărat): Ce tot vrei? Nu mai înţeleg nimic!

FERAPONT (din uşă, nerăbdător): Eu, Andrei Sergheevici, v-am spus cel puţin de zece ori până acum...

ANDREI: În primul rând nu sunt Andrei Sergheevici pentru tine, ci Înălţimea Voastră.

FERAPONT: Vă roagă pompierii, Înălţimea Voastră, să le daţi voie să treacă prin grădină spre râu, că până acum au tot ocolit şi le vine foarte greu.

ANDREI: Bine! Spune-le să treacă. (Ferapont pleacă) M-au plictisit. Unde e Olga? (Olga iese de după paravan) Te-aş ruga să-mi dai cheia ta de la dulap. Pe a mea am pierdut-o... Aveai o cheiţă mică...

(Olga îi întinde cheia, fără un cuvânt; Irina se duce după paravanul din faţa patului ei. Pauză)

ANDREI: Ce foc mare! Bine că s-a mai potolit. Să-i ia dracu pe toţi! M-a scos din sărite acest Ferapont!... I-am spus o prostie... Înălţimea voastră... (pauză) De ce nu spui nimic, Olia? (pauză) Cred că ar fi timpul să laşi la o parte prostiile şi să nu te mai superi pentru toate fleacurile... Acum, că suntem cu toţii aici, şi Maşa, şi tu, şi Irina, ar fi bine să ne lămurim o dată pentru totdeauna. Ce aveţi împotriva mea? Ce aveţi?

OLGA: Lasă, Andriuşa! E şi mâine zi. (tulburată) Ce noapte zbuciumată!

ANDREI (intimidat): Nu te supăra. Eu întreb foarte liniştit: ce aveţi împotriva mea? Spuneţi-mi pe faţă!

(se aude din culise vocea lui Verşinin: Tram, tam, tam)

MAŞA (se ridică şi cântă tare): Tra, ta, ta. (Olgăi) La revedere, Olia, Dumnezeu să te păzească! (se duce după paravan şi o sărută pe Irina) Somn uşor... La revedere, Andrei! Te rog, du-te... Fetele sunt prea obosite... Mâine o să lămuriţi totul... (pleacă)

OLGA: Da, Andriuşa, ar fi bine să amânăm pe mâine... (se duce după paravanul ei) Trebuie să ne culcăm!

ANDREI: Am să spun ce am de spus şi după aceea plec. Uite! Mai întâi aveţi ceva împotriva Nataşei, nevastă-mea. Mi-am dat seama de asta din prima zi a căsniciei mele. Trebuie să vă spun însă că Nataşa este o fată minunată, cinstită, dreaptă şi

mărinimoasă. Asta e părerea mea. O iubesc şi o stimez! Aţi înţeles? Şi cer ca şi ceilalţi să facă la fel. Încă o dată vă spun, e dreaptă, cinstită şi mărinimoasă. Toate nemulţumirile voastre, iertaţi-mă, nu sunt decât mofturi... (pauză) Apoi mi se pare că sunteţi supărate pe mine pentru că nu am devenit profesor, pentru că nu mă ocup cu ştiinţa. Vedeţi însă că am slujbă la zemstvă, am intrat în consiliul de conducere. Cred că ceea ce fac acum e tot atât de bun şi sfânt ca şi când aş fi slujit ştiinţa. Dacă vreţi să ştiţi, sunt chiar mândru de mine... (pauză) În sfârşit, mai am ceva de spus!... Am ipotecat casa fără să vă cer consimţământul... Recunosc ca sunt vinovat şi vă cer iertare. Am fost forţat de datorii ... Treizeci şi cinci de mii... Nu mai joc cărţi, m-am lăsat de mult... Tot ce pot să spun e că voi aveţi pensia tatei, în timp ce eu n-am avut nimic... niciun venit, cu alte cuvinte...

(pauză)

KULÎGHIN (din uşă): Maşa e aici? (îngrijorat) Dar unde e? Ciudat... (pleacă)

ANDREI: Nimeni nu vrea să mă asculte! Nataşa e o fată minunată, cinstită. (se plimbă neliniştit pe scenă, apoi se opreşte) Când m-am însurat mă gândeam că o să fim fericiţi... cu toţii! Doamne, Dumnezeule! (izbucneşte în plâns) Surorile mele dragi, scumpele mele, să nu mă credeţi, să nu credeţi un cuvânt din tot ce v-am spus... Să nu mă credeţi!.. (pleacă)

KULÎGHIN (apare în uşă neliniştit): Unde e Maşa? Nu-i aici? Ce ciudat! (pleacă)

(se aud clopotele pompierilor; scena e pustie)

IRINA (de după paravan): Olia! Cine bate în podea?

OLGA: Ivan Romanîci. E beat.

IRINA: Ce noapte zbuciumată! (pauză) Olia! (scoate capul de după paravan) Ai auzit? E vorba să plece brigada de aici... o mută undeva, departe...

OLGA: Zvonuri...

IRINA: Vom rămâne singure, singure de tot... Olia!

OLGA: Ei şi?

IRINA: Scumpa, draga mea! Tu ştii cât îl preţuiesc, cât îl stimez pe Tuzenbah. E un om cumsecade. Mă voi mărita cu el, sunt hotărâtă să fac orice, numai să plecăm la Moscova! Te rog din suflet, să plecăm! Nu e nimic pe lume mai frumos ca Moscova! Să plecăm, Olia, să plecăm!

Cortina

ACTUL AL PATRULEA

Grădina cu copaci bătrâni ai casei Prozorov. În fundul aleii lungi de brazi se zăreşte râul, mărginit pe o parte de pădure. În dreapta e terasa casei. Pe terasă e pusă masa, pahare, sticle, s-a băut şampanie. E ziuă, spre amiază. Dinspre stradă spre râu trece din când în când, traversând grădina, câte cineva, în grabă. Apoi mai trec şi cinci soldaţi. În tot timpul actului, Cebutîkin e foarte binedispus. Stă în grădină în fotoliu şi aşteaptă să fie chemat. E cu chipiu şi baston. Pe terasă stau Tuzenbah, Irina şi Kulîghin, care e cu mustaţa rasă şi poartă decoraţia atârnată de gât. Fedotik şi Rode coboară de pe terasă în grădină, petrecuţi de ceilalţi. Amândoi sunt în ţinută de campanie.

TUZENBAH (se sărută cu Fedotik): Dragul meu, am trăit ca doi prieteni buni! (se sărută cu Rode) Încă o dată... adio... dragul meu!

IRINA: La revedere!

FEDOTIK: Adio! Nu la revedere, căci n-o să ne mai vedem niciodată!

KULÎGHIN: Cine ştie? (îşi şterge ochii şi surâde) Ia te uită! M-au podidit lacrimile!

IRINA: Poate să ne mai întâlnim vreodată!

FEDOTIK: Da. Peste zece-cincisprezece ani! Atunci însă abia ne vom recunoaşte şi ne vom saluta cu răceală! (ia un instantaneu) Staţi!... E pentru ultima oară!

RODE (îl îmbrăţişează pe Tuzenbah): N-o să ne mai vedem. (sărută mâna Irinei) Vă mulţumesc din suflet pentru tot, pentru tot!

FEDOTIK (înciudat): Stai puţin!...

TUZENBAH: Cu voia lui Dumnezeu, ne vom mai întâlni... Să ne scrieţi... neapărat...

RODE (aruncând o privire prin grădină): Adio, copaci bătrâni! (strigă) Hop! Hop! (pauză) Adio, frumos ecou!

KULÎGHIN: Ei, cine ştie? Poate că vă veţi însura acolo, în Polonia... Nevestele voastre poloneze vă vor îmbrăţişa, spunându-vă: cohane![29] (râde)

FEDOTIK (se uită la ceas):. Nu mai avem nici o oră! Din toată

[29] Iubitule (polon) (n.t)

bateria, numai Solionîi pleacă cu şlepul. Noi o pornim cu coloana. Azi vor pleca trei baterii cu câte un divizion, mâine alte trei. Peste oraşul ăsta se vor aşterne apoi liniştea şi tăcerea…

TUZENBAH: Şi o plictiseală fără margini…

RODE: Unde e Maria Sergheevna?

KULÎGHIN: Maşa e în grădină.

FEDOTIK: Trebuie să ne luăm rămas-bun şi de la dânsa.

RODE: Adio, trebuie să plec, altfel simt că mă apucă plânsul! (îi îmbrăţişează în grabă pe Tuzenbah şi pe Kulîghin şi sărută mâna Irinei) Ce bine am trăit aici!

FEDOTIK (către Kulîghin): Iată o amintire… un carneţel cu creionaş… Hai s-o luăm spre râu… (pleacă amândoi şi se întorc de câteva ori, ca să mai privească casa)

RODE (strigă): Hop! Hop!

KULÎGHIN (strigă): Adio!

(se vede cum se întâlnesc în fundul scenei cu Maşa, îşi iau rămas-bun şi pleacă împreună cu ea)

IRINA: Au plecat!… (se aşază pe ultima treaptă a terasei)

CEBUTÎKIN: Au uitat să-şi ia rămas-bun de la mine!

IRINA: Dar dumneata ce-ai păzit?

CEBUTÎKIN: Drept să-ţi spun, am uitat şi eu! Îi voi întâlni în curând, de altfel, pentru că mâine plec… Da! Mai am o zi de stat aici! Peste un an ies la pensie. Mă întorc aici ca să-mi petrec restul zilelor alături de voi. Nu mi-a mai rămas decât un anişor până la pensie!… (pune ziarul în buzunar şi scoate un altul) O să vin aici… pe lângă voi o să-mi schimb cu totul viaţa… O să devin atât de liniştit, atât de cuminte şi potolit că n-o să mă mai recunoaşteţi!

IRINA: Ai dreptate! Să ştii că ar trebui să-ţi schimbi felul de viaţă! Da, da, ar trebui să încerci.

CEBUTÎKIN: Da. Asta o simt şi eu. (fredonează încet) Tarara-bumbia… tarara-bumbia…

KULÎGHIN: Eşti incorigibil, Ivan Romanîci, incorigibil!

CEBUTÎKIN: Ce-ar fi să te mai ocupi de mine? Poate că m-aş îndrepta…

IRINA: Feodor şi-a ras mustăţile! Nu pot să-l văd!

KULÎGHIN: De ce?

CEBUTÎKIN: Ţi-aş spune eu cu ce semeni, dar nu pot!!

KULÎGHIN: Ce să-i faci? Ăsta-i un modus vivendi. Directorul n-are mustaţă… Când m-au făcut inspector… mi-am ras-o şi eu!

Nu place nimănui, dar nu-mi pasă! Cu sau fără mustaţă, sunt tot atât de mulţumit!... (se aşază)

(în fundal scenei apare Andrei, împingând căruciorul copilului)

IRINA: Dragul meu Ivan Romanîci, sunt foarte îngrijorată! Dumneata ai fost aseară pe bulevard; spune-mi, te rog, ce s-a întâmplat acolo?

CEBUTÎKIN: Ce să se întâmple? Nimic! Fleacuri! (citeşte ziarul) Parcă nu-i totuna?

KULÎGHIN: Se zice că s-a întâlnit Solionîi cu baronul pe bulevard, în faţa teatrului...

TUZENBAH: Încetează! Ce rost are... (dă apoi plictisit din mână şi intră în casă)

KULÎGHIN: S-au întâlnit în faţa teatrului... Solionîi s-a legat de baron. Baronului i-a sărit ţandăra şi l-a insultat...

CEBUTÎKIN: Habar n-am de nimic... Fleacuri!

KULÎGHIN: Se zice că Solionîi o iubeşte pe Irina... din pricina asta îl urăşte pe baron. E foarte uşor de înţeles... Irina e o fată frumoasă! După părerea mea, seamănă niţel cu Maşa... e tot atât de visătoare... Dar tu, Irino, ai o fire mai blândă... De altfel, şi Maşa are un caracter bun. O iubesc nespus de mult pe Maşa.

(din fundul scenei se aude: Oho... hop, hop!)

IRINA (tresare): Nu ştiu de ce mă sperie totul azi! (pauză) Totul e pregătit... după masă trimit lucrurile... Mâine mă cunun cu baronul şi plecăm îndată la fabrica de cărămizi... Poimâine începe şcoala... încep şi eu o viaţă nouă! De mi-ar ajuta Dumnezeu! La examenul de profesorat eram atât de emoţionată, atât de fericită! Îmi venea să plâng de bucurie... (pauză) Trebuie să sosească dintr-un moment într-altul şi căruţa... după lucruri...

KULÎGHIN: Prea bine, prea bine! Numai că mi se pare totul cam neserios... Prea multă filozofie şi prea puţină seriozitate... Totuşi îţi doresc noroc... din tot sufletul!

CEBUTÎKIN (mişcat): Drăguţa mea, draga mea, buna mea... inimioara mea de aur... Aţi luat-o mult prea înainte... nu vă mai pot ajunge. Am rămas în urmă... precum pasărea zburătoare, care îmbătrânind, nu mai poate zbura. Avântaţi-vă, puişorii mei, tot mai sus, în văzduhuri... cu Dumnezeu! (pauză) Degeaba ţi-ai ras mustaţa, Feodor Ilici!

KULÎGHIN: Dă-o încolo de mustaţă! (oftează) Azi se duc militarii noştri! Viaţa o să reintre în vechile făgaşe... Orice s-ar

spune, Maşa e o femeie bună şi cinstită! O iubesc mult şi-i sunt recunoscător pentru soarta mea. Vezi... oamenii au ursite atât de deosebite! Bunăoară... e aici un funcţionar... se numeşte Kosîrev... a fost coleg cu mine în clasa a cincea. L-au dat afară, pentru că nu putea pricepe ut consecutivum. Acum o duce foarte prost. E sărac, bolnav. Când îl întâlnesc îi spun: „Bună ziua, ut consecutivum!”... „Da, îmi răspunde, chiar aşa-i... consecutivum...” şi tuşeşte. Eu însă am avut întotdeauna noroc. Sunt fericit, am fost decorat cu Ordinul Stanislav gradul II şi am ajuns dascăl. Învăţ pe alţii acum acest ut consecutivum... Fireşte... Sunt un om deştept, mai deştept decât mulţi alţii... dar fericirea nu stă în asta...

(în casă cântă cineva la pian „La prière d’une vierge”[30])

IRINA: Mâine seară n-o să mai aud „La prière d’une vierge”! N-o să-l mai văd pe acest Protopopov!... (pauză) A venit şi azi! Stă acolo în salon...

KULÎGHIN: N-a venit încă directoarea?

IRINA: Nu. Au trimis s-o cheme. Nici nu vă puteţi închipui ce greu e pentru mine să stau aici fără Olia... Acum locuieşte la liceu... unde e directoare... Toată ziua are treabă şi eu sunt singură, mi-e urât, n-am ce face, nu pot să sufăr odaia în care stau... şi m-am gândit aşa: dacă nu mi-e dat să mă duc la Moscova, aşa să fie. Pesemne că asta mi-e soarta. N-ai ce face împotriva ei! Totul e în mâna lui Dumnezeu... Ăsta-i adevărul. Nikolai Lvovici m-a cerut în căsătorie. M-am gândit bine şi până la urmă m-am hotărât. E un om bun, chiar uimitor de bun... Şi, deodată, parcă mi-au crescut aripi, veselia mi-a înviorat sufletul, m-am simţit uşurată şi dorul de muncă m-a cuprins din nou... Iată însă că aseară s-a întâmplat ceva... mă pândeşte ceva tainic şi de neînţeles...

CEBUTÎKIN: Fleacuri!... Prostii!...

NATAŞA (strigă din fereastră): Directoarea!

KULÎGHIN: A venit directoarea! Să mergem! (intră împreună cu Irina în casă)

CEBUTÎKIN (citeşte ziarul şi fredonează încet): Tarara-bumbia... tarara-bumbia.

(se apropie Maşa; prin fund trece din nou Andrei cu căruciorul)

MAŞA: Stă aici şi puţin îi pasă!

---

[30] „Rugăciunea unei fecioare” (fr) (n.t).

CEBUTÎKIN: Dar ce s-a întâmplat?

MAŞA (se aşază): Nimic! (pauză) Ai iubit-o mult pe mama?

CEBUTÎKIN: Nespus de mult!

MAŞA: Dar ea... te-a iubit?

CEBUTÎKIN (după o pauză): Asta nu mai ţin minte!

MAŞA: „Al meu" e aici?... Aşa zicea pe vremuri bucătăreasa noastră, Marfa, când vorbea de sergentul ei!... „Al meu" e aici?

CEBUTÎKIN: Nu... încă nu!

MAŞA: E firesc să devii grosolan şi răutăcios când ţi se măsoară cu atâta zgârcenie clipele de fericire, când le câştigi cu atâta greutate... şi mai cu seamă când le pierzi aşa cum le pierd eu acum!... (arată spre piept) Aici... uite, aici clocoteşte totul. (se uită la Andrei care plimbă întruna căruciorul) Uite-l şi pe fratele nostru, pe Andrei... Cum s-au mai spulberat toate nădejdile! Atâţia oameni se străduiesc, de pildă să înalţe un clopot, îşi irosesc truda şi paralele, ca până la urmă clopotul să se prăbuşească, spărgându-se în bucăţi... fără nicio pricină! Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu Andrei!...

ANDREI: Când o să se facă linişte şi în casa asta? Doamne, ce gălăgie!

CEBUTÎKIN: Foarte curând! (se uită la ceas) Am un ceas, ca pe timpuri! Vesteşte orele prin bătăi. (îl întoarce; ceasul bate) La unu, pleacă bateria întâia, a doua şi a cincea. (pauză) Eu o să plec mâine.

ANDREI: Pentru totdeauna?

CEBUTÎKIN: Nu ştiu. O să mă întorc, poate, peste un an... dar dracu ştie? Parcă nu-i totuna?

(din depărtare se aude muzică de harpă şi vioară)

ANDREI: Oraşul se goleşte... pustiul se va aşterne peste el... (pauză) Ieri s-a întâmplat ceva în faţa teatrului... toată lumea vorbeşte... numai eu n-am habar de nimic!...

CEBUTÎKIN: Nu-s decât prostii! Solionîi s-a legat de baron. Baronul şi-a ieşit din fire şi l-a repezit. Până la urmă, Solionîi a trebuit să-l provoace la duel. (se uită la ceas) Mi se pare că ar fi timpul... La ora douăsprezece şi jumătate ne întâlnim în dumbravă... uite, aceea care se zăreşte dincolo de râu... pif... paf... (râde) Solionîi îşi închipuie că-i Lermontov... Ştii că scrie şi versuri? Dar, să-ţi spun drept, asta nu mai e glumă! Are până acum trei dueluri pe conştiinţă!

MAŞA: Cine?

CEBUTÎKIN: Solionîi.

MAŞA: Dar baronul?

CEBUTÎKIN: Ce-i cu baronul?

MAŞA: Totul mi se încurcă în cap... Îţi spun că nu trebuie să-i laşi să se bată... Poate să-l rănească pe baron... Poate să-l ucidă.

CEBUTÎKIN: Baronul e băiat bun! Dar cu un baron mai mult sau mai puţin pe lume nu e totuna? N-au decât! Totuna e! (din grădină strigă cineva: Oho, hop, hop!) Să mai aştepte! Ăsta e Skvorţov, al doilea martor! E jos, în barcă!

(pauză)

ANDREI: Eu unul cred că e imoral să te baţi în duel sau să iei parte la un duel, fie şi în calitate de medic.

CEBUTÎKIN: Ţi se pare numai!... De fapt... nu suntem... nu există nimic pe lume!... Ni se pare numai că trăim... Dar la urma urmei, totuna e.

MAŞA: Toată ziua vorbesc şi iar vorbesc... (merge) Ca şi cum n-ar fi de ajuns clima asta, în care te poţi aştepta să ningă oricând; trebuie să mai auzi şi toate discuţiile astea! (se opreşte) Nu! Nu vreau să intru în casă... nu pot!... Când vine Verşinin, să mă chemaţi... (pleacă pe alee) Păsările călătoare au început să plece... (priveşte în sus) Lebede sau gâşte sălbatice... dragele mele, fericitele mele! (pleacă)

ANDREI: O să rămână casa pustie... Băieţii se duc, te duci şi dumneata... Irina se mărită... eu rămân singur în toată casa...

CEBUTÎKIN: Dar nevasta dumitale?

(intră Ferapont cu un teanc de hârtii în mână)

ANDREI: Nevasta ca nevasta! N-am ce zice... E cinstită... cumsecade, să spunem, chiar bună... Şi cu toate astea, are în ea ceva ce o reduce la nivelul animalului aceluia orb... mărunt... ţepos! În orice caz, nu e un om. Acum îţi vorbesc sincer, ca unui prieten adevărat! Eşti singurul om căruia îi pot mărturisi totul! Fireşte... o iubesc pe Nataşa... Câteodată, însă, mi se pare atât de vulgară... Şi atunci îmi pierd capul... Nu mai ştiu de ce o iubesc sau, în orice caz, de ce am iubit-o.

CEBUTÎKIN (se ridică): Ehei... dragul meu! Mâine plec... poate nu ne mai vedem niciodată. Iată însă sfatul meu: Pune mâna pe pălărie şi pe baston şi ia-o din loc!... Pleacă!... Du-te!... Du-te, fără să întorci capul. Şi cu cât te vei duce mai departe, cu atâta va fi mai bine!

(în fundul scenei trece Solionîi cu doi ofiţeri; îl zăreşte pe Cebutîkin şi vine spre dânsul, lăsându-i pe ceilalţi să-şi urmeze drumul)

SOLIONÎI: Doctore! E douăsprezece jumătate! E timpul să plecăm. (dă mâna cu Andrei)

CEBUTÎKIN: Vin numaidecât! M-aţi plictisit cu toţii! (către Andrei) Andriuşa, dacă întreabă cineva de mine, să spui că vin numaidecât!... (oftează) Of, of, of!

SOLIONÎI: „Nici să crâcnească n-a apucat că pe el ursul s-a aşezat!" (pleacă cu doctorul) De ce tot oftezi, moşulică?

CEBUTÎKIN: Hm!

SOLIONÎI: Cum o duci cu sănătatea?

CEBUTÎKIN (furios): Vezi-ţi de treabă!

SOLIONÎI: Degeaba te necăjeşti, moşulică! N-o să fac mai nimic! O să trag numai în el ca într-o potârniche! (scoate sticluţa de parfum şi îşi dă pe mâini) Am golit azi toată sticluţa şi miros întruna! Miros a cadavru mâinile astea! (pauză) Aşa... îţi mai aduci aminte versurile? „Dar ea numai furtună vrea; parc-ar fi linişte-n furtună!"

CEBUTÎKIN: Da! Fireşte! „Nici să crâcnească n-a apucat că pe el ursul s-a aşezat!" (pleacă cu Solionîi)

(de departe se aude strigând: Hop! Hop!
apoi intră Andrei şi Ferapont)

FERAPONT: Vă rog să iscăliţi hârtiile astea.

ANDREI (nervos): Lasă-mă în pace! Lasă-mă! Te rog! (pleacă cu căruciorul)

FERAPONT: Ăsta-i rolul hârtiilor, să fie iscălite. (pleacă spre fundul scenei)

(intră Irina cu Tuzenbah care poartă pălărie de pai; Kulîghin trece prin scenă strigând: Maşa! Maşa!)

TUZENBAH: Mi se pare că el e singurul om din tot oraşul care se bucură de plecarea militarilor!

IRINA: E uşor de înţeles! (pauză) Oraşul nostru va rămâne pustiu.

TUZENBAH: Draga mea! Mă întorc într-o clipă.

IRINA: Unde te duci?

TUZENBAH: Am puţină treabă în oraş... apoi... trebuie să-mi iau rămas-bun de la camarazi...

IRINA: Nu-i adevărat!... Nikolai... de ce eşti atât de distrat astăzi? (pauză) Ce s-a întâmplat ieri în faţa teatrului?

TUZENBAH (face un gest): Mă întorc… peste o oră voi fi iar cu tine… (îi sărută mâinile) Nepreţuita mea! (se uită lung la ea) De cinci ani te iubesc… şi tot nu mă pot obişnui! Îmi pari din ce în ce mai frumoasă! Ce păr minunat! Ce ochi! Mâine te iau de-aci. Vom munci, vom fi bogaţi, visurile mele se vor realiza… Vei fi fericită! Un singur lucru mai lipseşte, unul singur: dragostea ta!

IRINA: Asta nu stă în puterile mele! Voi fi soţia ta, îţi voi fi credincioasă şi supusă… dar de iubit… ce pot să fac? (izbucneşte în lacrimi) N-am iubit niciodată! O! Visam zi şi noapte o dragoste, o dragoste mare! Dar sufletul mi-e ca un pian preţios şi închis, a cărui cheie s-a pierdut! (pauză) De ce ai o privire atât de rătăcită?

TUZENBAH: N-am dormit toată noaptea. Nimic nu mă înspăimântă în viaţa asta! Şi totuşi, cheia asta pierdută îmi sfâşie inima, nu mă lasă să dorm. Spune-mi ceva! (pauză) Spune-mi ceva…

IRINA: Ce? Ce să-ţi spun? Ce să-ţi spun?

TUZENBAH: Spune-mi ceva!

IRINA: Ajunge! Ajunge!

(pauză)

TUZENBAH: Ce fleacuri, ce nimicuri stupide pot să capete aşa din senin, o însemnătate fără de margini în viaţa unui om! Râzi de ele, ca de obicei, îţi dai seama ce sunt şi totuşi mergi înainte, simţind că n-ai puterea să te opreşti. Nu! Mai bine să nu vorbim despre asta! Sunt atât de vesel azi! Mi se pare că văd acum, pentru întâia oară, şi brazii, şi paltinii, şi mestecenii ăştia! Şi totul mă priveşte parcă ciudat, aşteptând ceva! Ce copaci minunaţi! Viaţa ar trebui să fie neasemuit de frumoasă în preajma lor! (se aude strigând: Hop! Hop!) Trebuie să mă duc! E timpul… Ia te uită la copacul ăsta uscat! Se leagănă în vânt împreună cu ceilalţi. Mi se pare că dacă voi muri, voi avea totuşi, ca şi el, partea mea de viaţă, într-un fel sau altul! Rămâi cu bine, scumpa mea!… (îi sărută manile) Actele pe care mi le-ai dat sunt pe masa mea de scris, sub calendar.

IRINA: Vin şi eu cu tine.

TUZENBAH (îngrijorat): Nu, nu! (pleacă repede, dar se opreşte pe alee) Irina!

IRINA: Ce e?

TUZENBAH (neştiind ce să spună): N-am luat azi cafeaua… te rog să spui să mi-o pregătească… (pleacă în grabă)

(Irina rămâne îngândurată, apoi se duce în fundul scenei şi se aşază în leagăn, legănându-se încet; Andrei intră cu căruciorul, urmat de Ferapont)

FERAPONT: Andrei Sergheevici! Doar nu sunt ale mele hârtiile, ci ale statului! Nu le-am născocit eu!

ANDREI: O! Unde sunt zilele de odinioară! Pe atunci eram tânăr, voios, cu mintea deschisă!... Visam şi gândeam atât de frumos! Când prezentul şi viitorul erau luminate de speranţe! De ce oare devenim atât de goi, de cenuşii, atât de trândavi, nepăsători, netrebnici şi nenorociţi când începem să trăim?!... Iată! Oraşul ăsta are două sute de ani şi o sută de mii de locuitori... şi nu e niciunul care să nu semene cu ceilalţi! Nici în trecut şi nici în vremurile noastre nu s-a ivit printre ei vreun mare înfăptuitor, un cărturar, un pictor sau vreun om cât de puţin însemnat care să stârnească invidia sau dorinţa fierbinte de a-i semăna! Nu fac decât să bea şi să mănânce, să doarmă şi până la urmă... să moară! Apoi se nasc alţii... care trăiesc la fel! Ca să nu se tâmpească de plictiseală, se distrează clevetind, îşi umplu viaţa cu jocurile de cărţi şi cu băutura, cu judecăţi fără rost. Nevestele îşi înşală bărbaţii, iar aceştia mint, prefăcându-se că nu ştiu, că nu aud nimic! O educaţie grosolană otrăveşte sufletul copiilor, înăbuşind în ei orice scânteie divină. Aşa cresc, devenind nişte cadavre ce seamănă între ele, tot atât de jalnici ca şi părinţii lor... (către Ferapont, cu ciudă) Ce vrei?

FERAPONT: Ce să vreau? Să iscăliţi hârtiile astea!

ANDREI: M-ai plictisit!

FERAPONT (înmânându-i hârtiile): Să vedeţi... Portarul de la administraţia zemstvei povestea mai deunăzi că la Petersburg ar fi fost iarna un ger de două sute de grade!

ANDREI: E înfiorător prezentul! Dar în schimb când mă gândesc la viitor, ce minune! Sufletul mi se uşurează, aripile îmi cresc... în depărtări zăresc lumină, libertate... eu şi copiii mei ne vom descătuşa de trândăvie, de cvas şi gâscă pe varză, de somnul de după-amiază, de toată lenea asta mârşavă!...

FERAPONT: Cică au îngheţat două mii de oameni! Lumea era îngrozită! Vezi, nu-mi aduc aminte dacă era la Petersburg sau la Moscova!

ANDREI (înduioşat): Dragele mele, surioarele mele dragi! (cu lacrimi în ochi) Maşa, sora mea dragă...

NATAŞA (apare la fereastră): Cine face atâta gălăgie? Tu erai,

Andriuşa? O s-o trezeşti pe Sofocika! Il ne faut pas faire du bruit, la Sophie dort déjà! Vous êtes un ours![31] (supărată) Dacă ai poftă de vorbă… dă altcuiva căruciorul… Ferapont, ia căruţul!

FERAPONT: Am înţeles, coniţă! (ia căruţul)

ANDREI (intimidat): Vorbesc încet…

NATAŞA (la fereastră îşi mângâie băieţaşul): Bobik! Râzgâiatule! Bobicelul meu cel rău!

ANDREI (răsfoind hârtiile): Bine… bine! O să le revăd! Iscălesc ceea ce trebuie şi apoi le duci la administraţia zemstvei… (pleacă în casă, citind hârtiile. Ferapont duce căruţul în fundul grădinii)

NATAŞA (din fereastră): Bobik! Ia să spui tu cum se numeşte mămica ta! Drăguţule! Dragul meu! Dar asta cine e? Asta-i mătuşa Olia? Spune bună ziua mătuşichii!

(intră doi cântăreţi ambulanţi care cântă la harpă şi la vioară: un bărbat şi o femeie; din casă ies Verşinin, Olga şi Anfisa şi ascultă o clipă pe cântăreţi; după ei, Irina)

OLGA: Acum trece toată lumea prin grădina noastră; trec oameni şi căruţe! Doiculiţă! Dă ceva cântăreţilor.

ANFISA (le dă nişte gologani): Duceţi-vă cu Dumnezeu, oameni buni! (cântăreţii salută şi pleacă) Sărmanii! Nimeni nu cântă pe drumuri de prea mult bine! (către Irina) Bună ziua, Irinuşka mea! (o îmbrăţişează) Ehei, fetiţa mea! Dacă ai şti ce bine o duc acum… da, da! Stau cu Oliuşka la liceu, avem o locuinţă mare şi frumoasă. S-a îndurat Domnul Dumnezeu de bătrâneţile mele. De când mă ştiu, păcătoasa de mine, n-am avut trai mai bun… Casa e tare frumoasă… şi eu am o odaie numai pentru mine, cu o minunăţie de pat. Adesea mă deştept în mijlocul nopţii şi mulţumesc preasfântului şi Maicii Preciste. Drept să-ţi spun, nu cred să fie om mai fericit pe lume ca mine!

VERŞININ (se uită la ceas): Plecăm îndată, Olga Sergheevna! E timpul! (pauză) Vă doresc, din toată inima, tot ce e mai bun pe lume… Unde e Maria Sergheevna?

IRINA: Undeva prin grădină. Mă duc s-o caut.

VERŞININ: Fii, te rog, atât de drăguţă! Mă grăbesc!

ANFISA: Mă duc şi eu s-o caut. (strigă) Maşenka! Maşa! (se duce cu Irina în fundul grădinii)

---

[31] Să nu faceţi zgomot, Sophie a adormit. Eşti un urs! (fr) (n.t)

VERŞININ: Orice lucru are un sfârşit. Acum ne despărţim. (se uită la ceas) Oficialităţile oraşului ne-au dat un dejun. S-a băut şampanie. Primarul a ţinut o cuvântare; eu mâncam, ascultam, dar eram cu sufletul aici, la dumneavoastră… (priveşte grădina) M-am obişnuit cu dumneavoastră.

OLGA: O să ne mai vedem vreodată?

VERŞININ: Se prea poate să nu ne mai revedem! (pauză) Nevastă-mea mai rămâne aici vreo două luni, împreună cu fetiţele; v-aş ruga mult, în caz de nevoie…

OLGA: Da, fireşte! Te rog să nu ai nicio grijă! (pauză) Mâine n-o să mai fie nici urmă de militar în oraş… se va şterge totul, nu va rămâne decât o amintire… iar noi vom începe o viaţă nouă! (pauză) Totul se întâmplă independent de voinţa noastră. Nu voiam să fiu directoare… A trebuit s-o fac şi pe asta! Acum sunt încredinţată că nu voi mai pleca la Moscova!…

VERŞININ: Ei, vă mulţumesc pentru tot ce aţi făcut! Vă rog să mă iertaţi dacă v-am supărat cu ceva… Ştiţi, vorbesc uneori prea mult… Vă rog să mă iertaţi şi să-mi păstraţi o bună amintire…

OLGA (îşi şterge lacrimile): De ce n-o fi venind şi Maşa?

VERŞININ: Ce să vă mai spun, acum, la plecare?… Despre ce să mai filozofăm? (râde) Viaţa e grea. Multora ni se arată vitregă şi lipsită de nădejde. Totuşi trebuie să recunoaştem că devine din ce în ce mai bună şi că nu e departe vremea când se va lumina cu desăvârşire. (se uită la ceas) E târziu, târziu. Odinioară, omenirea se îndeletnicea cu războaiele, îşi umplea viaţa cu expediţii, năvăliri şi izbânzi. Azi, toate acestea au rămas în trecut, lăsând un mare gol, pe care nu ştim cum să-l umplem. Omenirea întreagă caută cu patimă… Şi fără îndoială că va găsi. Ar trebui s-o facă mai repede! (pauză) Dacă ar fi cu putinţă să adaugi la dragostea de muncă şi puţină cultură, iar la cultură un dram de dragoste de muncă, atunci… (se uită la ceas) Dar e timpul să plec…

OLGA: Uite-o vine!

(intră Maşa)

VERŞININ: Am venit să-mi iau rămas-bun… (Olga se retrage mai departe, ca să nu-i stingherească)

MAŞA (se uită drept în ochii lui Verşinin): Adio! (se sărută prelung)

OLGA: Sfârşeşte!… Ajunge!…

(Maşa plânge în hohote)

VERŞININ: Să-mi scrii... să nu mă uiţi! Dă-mi drumul!... E timpul să plec! Luaţi-o... Olga Sergheevna, trebuie... să plec... am întârziat! (emoţionat, sărută mâinile Olgăi, o îmbrăţişează din nou pe Maşa, apoi pleacă în grabă)

OLGA: Haide, Maşa, ajunge! Încetează, draga mea.

(intră Kulîghin)

KULÎGHIN (intimidat): Nu face nimic... las-o să plângă. Las-o! Buna mea Maşa, draga mea Maşa!... Tu eşti soţia mea... sunt fericit, orice s-ar întâmpla. Nu mă voi plânge şi nu-ţi voi face nicio mustrare... Olia e martoră... O să ne trăim viaţa ca şi înainte... Niciodată nu-ţi voi spune ceva... niciun cuvânt de dojană!...

MAŞA (încearcă să-şi stăpânească plânsul): „Pe plaiu-ntins sub geana mării smălţat în aur e-un tufan...” Simt că înnebunesc! „Pe plaiu-ntins sub geana mării...”

OLGA: Linişteşte-te, Maşa, linişteşte-te!... Dă-i un pahar cu apă!

MAŞA: Uite că nu mai plâng...

KULÎGHIN: Uite că nu mai plânge... Maşa e bună...

(de departe se aude o împuşcătură surdă)

MAŞA: „Pe plaiu-ntins sub geana mării smălţat în aur e-un tufan...” Motanul de aur, tufanul de aur... Mă încurc. (bea apă) O viaţă irosită... Nu-mi mai trebuie nimic de azi încolo... Am să mă liniştesc îndată... Acum totul e în zadar... Ce înseamnă „plaiu-ntins”? De ce nu-mi ies din cap aceste cuvinte? Gândurile mi se încurcă...

(intră Irina)

OLGA: Linişteşte-te, Maşa... Aşa... Fii cuminte. Să intrăm în casă!

MAŞA (supărată): Nu intru acolo! (începe din nou să plângă, dar apoi se stăpâneşte) Eu nu mai calc acolo şi nici nu vreau...

IRINA: Să stăm câteva clipe împreună... Chiar fără să vorbim. Mâine plec de aici...

(pauză)

KULÎGHIN: Ştiţi că ieri, în clasa a treia, am găsit la un elev barba şi mustăţile astea. (şi le pune pe faţă) Nu-i aşa că semăn cu profesorul de germană?... (râde) Ce băieţi caraghioşi!

MAŞA: E adevărat! Semeni cu neamţul vostru!

OLGA (râde): Da!

(Maşa plânge)

IRINA: Ajunge, Maşa!

KULÎGHIN: Să ştii că semăn bine de tot!

(intră Nataşa)

NATAŞA (către jupânească): Ce este? Protopopov o să stea cu Sofocika şi pe Bobik o să-l plimbe Andrei Sergheici. Ce de mai griji şi cu copiii ăştia! (către Irina) Irino! Pleci mâine? Ce rău îmi pare! Trebuie să mai rămâi, cel puţin o săptămână. (îl zăreşte pe Kulîghin şi dă un ţipăt. Acesta râde şi îşi scoate barba şi mustăţile) Vai! Cum m-am speriat! (către Irina) M-am obişnuit cu tine... să nu crezi că-mi vine uşor când e vorba să ne despărţim. O să-l mut pe Andrei cu vioara lui în odaia ta. Acolo poate să scârţâie cât pofteşte. În camera lui o mut pe Sofocika... Ce copil minunat! Ce fetiţă drăgălaşă! Azi se uita la mine cu nişte ochişori de-ţi venea să-i mănânci şi zicea: Mama!

KULÎGHIN: E adevărat! Fetiţa e foarte drăguţă!

NATAŞA: Prea bine... Mâine o să fiu singură aici! (oftează) Mai întâi o să poruncesc să se taie toată aleea de brazi şi apoi fagul ăsta! E tare urât aici pe înserat! (către Irina) Draga mea, nu-ţi stă bine deloc cordonul ăsta! E lipsit de gust! Ar trebui ceva mai vesel, mai colorat!... Am să pun să sădească peste tot flori... Floricele multe, cu miresme plăcute... (supărată) Dar cine a îndrăznit să pună furculiţa asta pe bancă? (intră în grabă în casă şi o ceartă pe jupânească) Cine a îndrăznit să lase furculiţa pe bancă? (ţipă) Tu să taci!

KULÎGHIN: A început!

(se aude muzica militară care intonează un marş)

OLGA: Pleacă!

(intră Cebutîkin)

MAŞA: Pleacă băieţii noştri! Ce să faci? Drum bun! (către soţul ei) Hai acasă! Unde-mi sunt pălăria şi pelerina?

KULÎGHIN: În casă! Le aduc numaidecât...

OLGA: Da, acum putem să ne ducem pe la casele noastre. E timpul!

CEBUTÎKIN: Olga Sergheevna!

OLGA: Ce-i? (pauză) Ce s-a întâmplat?

CEBUTÎKIN: Nimic... Nu ştiu cum să vă spun... (îi şopteşte la ureche)

OLGA (înspăimântată): Nu se poate!

CEBUTÎKIN: Ba da... Asta-i toată povestea... sunt istovit,

chinuit! Nu mai pot... nu mai vreau să vorbesc. (furios) Şi la urma urmei, mi-e totuna!

MAŞA: Ce s-a întâmplat?

OLGA (o îmbrăţişează pe Irina): Ziua de azi e înfiorătoare! Nu ştiu cum... cum să ţi-o spun?... Draga mea...

IRINA: Ce este? Spune-mi mai repede! Ce este? Pentru numele lui Dumnezeu!... (izbucneşte în lacrimi)

CEBUTÎKIN: Baronul a fost ucis în duel.

IRINA (plânge încet): Am ştiut... Am ştiut...

CEBUTÎKIN (se retrage în fundul scenei şi se aşază pe bancă): Sunt istovit... (scoate ziarul din buzunar) Lăsaţi-le să plângă... (fredonează încet) Tarara-bumbia, tarara-bumbia... Şi, la urma urmei, mi-e totuna...

(cele trei surori formează un grup. Stau strânse una lângă alta)

MAŞA: O! Cum mai cântă muzica! Pleacă! Se duc de la noi... unul dintre ei s-a dus pentru totdeauna... pentru totdeauna! Rămânem singure, ca să ne începem viaţa de la început... Trebuie să trăim... trebuie să trăim!

IRINA (îşi cuibăreşte capul la pieptul Olgăi): Va veni vreodată timpul când vom afla cu toţii tâlcul acestor suferinţe şi când ni se vor dezvălui aceste taine. Până atunci trebuie să trăim... să muncim... doar să muncim! Voi pleca singură mâine! Voi învăţa copiii, toată viaţa mi-o voi jertfi pentru cei care au, poate, nevoie de ea! E toamnă... În curând vine iarna, care-şi aşterne giulgiul de zăpadă peste toate... eu însă voi munci... voi munci! ...

OLGA (îşi îmbrăţişează surorile): Ce voioasă! Ce plină de viaţă e această muzică! Parcă te îndeamnă să trăieşti!... O! Doamne, Dumnezeule! Ni s-o împlini şi nouă odată sorocul şi ne vom duce pentru totdeauna. Lumea ne va uita; ne va uita chipurile, glasul şi toate câte au fost! Dar suferinţele noastre se vor preface în bucurii pentru cei care vor trăi după noi. Pacea şi fericirea vor coborî pe pământ, iar noi cei de azi vom fi pomeniţi cu recunoştinţă şi binecuvântaţi! Surorile mele dragi, viaţa noastră nu s-a sfârşit încă! S-o trăim deci! Uite! Muzica asta e atât de veselă, e atâta bucurie în ea! Încă puţin şi poate o să ştim pentru ce trăim, pentru ce suferim! Dacă am şti! Dacă am şti!

(Muzica se pierde cu încetul în depărtare.
Kulîghin aduce vesel şi surâzător pălăria şi pelerina Maşei.
Andrei plimbă întruna căruciorul cu copilul.)

CEBUTÎKIN (fredonează încet): Tarara-bumbia… Tarara-bumbia. (citeşte ziarul) E totuna, e totuna!

OLGA: Dacă am şti! Dacă am şti!

CORTINA

Piesa a fost scrisă în anul 1900. Cehov aminteşte prima dată despre ea în scrisoarea sa adresată lui Vl. I. Nemirovici-Dancenko la 24 noiembrie 1899: „În prezent nu scriu piese. Am însă un subiect pentru o piesă ce se va intitula Trei surori, dar până când nu voi termina ciclul de nuvele, care-mi apasă de multă vreme conştiinţa, n-am să mă apuc de ea. M-am hotărât – stagiunea viitoare va trece fără această piesă.” La 3 decembrie 1899, Cehov îi scrie din nou: „Îmi ceri ca piesa să fie neapărat gata până la începutul stagiunii viitoare. Dar dacă n-am să pot s-o scriu? Se-nţelege că am să încerc, dar mă îndoiesc s-o pot face şi nu-ţi pot promite nimic.” La noile întrebări şi rugăminţi ale lui Vl. I. Nemirovici-Dancenko, Cehov îi răspunde (10 martie 1900) printr-o scrisoare tot atât de evazivă: „Mă întrebi dacă scriu piesa. Deocamdată se cristalizează în cap, dar de scris nu m-am apucat. Nici nu prea am poftă, şi apoi trebuie să aştept până se va mai încălzi vremea.”

Ştirea despre noua piesă a lui Cehov pătrunde curând în cercurile literare şi teatrale. Oamenii încep să vorbească despre ea. Acest lucru îi comunică O. L. Knipper lui Cehov în scrisoarea sa din 22 martie, la care Cehov îi răspunde următoarele (26 martie): „Nu am nicio piesă nouă. Ziarele mint.” Abia la 5 august 1900, în scrisoarea adresată lui A. L. Vişnevski, Cehov recunoaşte că lucrează la noua sa piesă: „Lucrez la piesă, am scris destul de mult, dar atâta timp cât nu mă aflu la Moscova, nu pot să-mi dau seama ce-am făcut. Se prea poate ca în loc de piesă să-mi iasă o descriere anostă a vieţii din Crimeea. Se numeşte Trei surori (după cum ai aflat mai demult), ţi-am pregătit în ea rolul unui inspector de liceu, soţul uneia dintre surori. Ai să porţi un surtuc de uniformă şi o decoraţie la gât. Dacă în actuala stagiune piesa nu va fi la înălţime, o voi transforma pentru

stagiunea viitoare.”

Tot în acele zile Cehov promite teatrului că îi va trimite piesa la începutul stagiunii. În scrisoarea sa către O. L. Knipper (9 august), Cehov îi comunică: „Ieri a trecut pe la mine Alexeev (K. S. Stanislavski). Am discutat despre piesă şi i-am dat cuvântul că nu mai târziu de septembrie am s-o termin.” Toată luna august Cehov a lucrat la piesă. La 14 august, într-o scrisoare către O. L. Knipper, el spune: „Am impresia că nu scriu o piesă, ci un talmeş-balmeş. Sunt prea multe personaje şi mi-e teamă că am să mă încurc în ele şi am să renunţ să mai scriu.” În scrisorile către O. L. Knipper din 17, 18 şi 20 august, Cehov se plânge că nu este lăsat în pace să-şi scrie piesa şi că a fost nevoit de câteva ori s-o ia de la început. „Cu toate acestea, scrie el, piesa s-a cristalizat, s-a limpezit, şi se cere să fie pusă pe hârtie...” La 25 august, într-o scrisoare de răspuns către V. F. Kommissarjevskaia, care-i ceruse piesa pentru a o juca cu ocazia jubileului său, Cehov insistă asupra vechiului termen fixat de el: „Totuşi continuu să scriu piesa şi am s-o termin probabil prin septembrie. Atunci am să ţi-o trimit.”

Se vede că procesul de elaborare a piesei a fost încet şi dificil (vezi scrisorile lui A. P. Cehov către O. L. Knipper din 30 august, 5, 6 şi 8 septembrie 1900; către A. B. Tarahovski din 6 septembrie şi către M. P. Cehova din 9 septembrie). De asemenea, îl împiedica să muncească şi boala de care suferea (vezi scrisorile către V, F. Kommissarjevskaia din 13 septembrie şi către O. L. Knipper din 14 septembrie şi 4 octombrie). Cehov îşi exprimă convingerea că piesa nu va putea fi jucată decât în stagiunea viitoare.

La 16 octombrie Cehov îl anunţă pe Gorki că şi-a isprăvit piesa: „Închipuie-ţi că am terminat piesa. Dar pentru că nu se va juca acum, ci abia în stagiunea viitoare, n-am copiat-o pe curat. Las’ să rămână aşa. A fost foarte greu de scris Trei surori. Gândeşte-te, e vorba de trei eroine, fiecare trebuie să fie în genul ei şi toate trei – fiice de general! Acţiunea se petrece într-un oraş de provincie, cum ar fi Perm. Mediul: militari, artilerişti.”

La 23 octombrie 1900, Cehov soseşte din Ialta la

Moscova, aducând cu el piesa. Aici a fost transcrisă şi apoi citită de actorii Teatrului de Artă. Cehov a asistat la primele repetiţii. La 11 decembrie 1900, el părăseşte Moscova şi pleacă la Nisa. Transcrierea şi corectura piesei a continuat-o acolo. Pe măsură ce-şi corecta şi transcria textul, Cehov îl trimitea Teatrului de Artă, unde se pregătea cu febrilitate punerea ei în scenă. Către sfârşitul lunii decembrie, soseşte la Nisa Vl. I. Nemirovici-Dancenko; Cehov îi dă unele indicaţii noi şi face mici modificări ale textului. Alte modificări şi precizări asupra textului şi asupra interpretării rolurilor, Cehov le comunica actorilor şi regizorului prin scrisori şi telegrame (vezi scrisorile către A. L. Vişnevski, din 25 ianuarie 1901: către O. L. Knipper din 2, 20, 24 şi 28 ianuarie şi către KS. Stanislavski din 15 ianuarie etc).

De la Nisa, Cehov intenţiona să plece în Algeria şi-şi comunicase viitoarea adresă cunoştinţelor sale, dar din cauza bolii proiectatului său însoţitor, prof. M. M. Kovalevski, călătoria n-a mai avut loc. În schimb, Cehov pleacă în Italia (Pisa, Florenţa, Roma etc), iar de acolo se întoarce la Ialta. În toată această perioadă de timp (sfârşitul lui ianuarie şi prima jumătate a lui februarie 1901), legăturile cu Moscova au fost întrerupte, astfel încât primele spectacole ale piesei Trei surori pe scena Teatrului de Artă din Moscova au avut loc în lipsa autorului. Tot în acest timp piesa a fost publicată în revista Russkaia mîsl, februarie 1901.

Textul apărut în revistă, cu mici modificări, a fost inclus în culegerea de Opere din 1902, volumul VII. Publicăm textul din 1902.

În septembrie 1901, în perioada repetiţiilor piesei Trei surori pentru noua stagiune, Cehov participă activ la punerea ei în scenă. În scrisoarea sa către O. L. Knipper (1 septembrie 1901), Cehov scrie: „Transmite-i lui Vişnevski că plec din Ialta ca să pot asista la repetiţiile piesei Trei surori, mai precis, pe meleagurile voastre mă voi afla la 16 septembrie... Dacă nu voi asista la repetiţii, nici nu vreau să văd piesa.” Iată ce povesteşte V. V. Lujski despre participarea lui Cehov la repetiţii: „Primele spectacole au avut loc fără participarea lui Anton

Pavlovici. În schimb, în stagiunea următoare a asistat la toate repetiţiile, dând indicaţii regizorale foarte amănunţite, reconstituind singur sunetele de alarmă în scena incendiului din actul trei. Jocul meu nu i-a plăcut, aşa încât m-a poftit la el şi împreună cu mine, cu multă răbdare şi migală, a repetat rolul lui Andrei. Am studiat rolul cu Anton Pavlovici de câteva ori şi de fiecare dată repetiţiile noastre au durat cel puţin câte o oră. Îmi cerea ca în ultimul său monolog Andrei să vorbească cu mai multă patimă: «Vezi, trebuie să se simtă ca o ameninţare la adresa publicului!», îmi spunea Anton Pavlovici." (Solnţe Roşii, nr. 28, iunie 1914) Cehov s-a arătat mulţumit de regie şi de interpretare. La 24 septembrie 1901, Cehov scrie din Moscova lui L. V. Sredin: „Trei surori merge cu brio. Piesa e mai frumoasă decât am scris-o. Am dat unele indicaţii de regie şi mici precizări de text, astfel că spectacolul merge acum mai bine decât în stagiunea trecută." La 10 noiembrie, din Ialta, Cehov îi scria lui Iordanov: „Reprezentaţiile cu Trei surori merg minunat".

După cum relatează K. S. Stanislavski, premiera piesei Trei surori nu s-a bucurat de un succes deosebit: „Actul întâi a avut un mare succes. Am fost chemaţi de nenumărate ori la rampă. Dar după celelalte acte şi chiar la sfârşitul spectacolului, aplauzele au devenit atât de rare, încât abia dacă am avut prilejui să ieşim o singură dată la rampă... A trebuit să treacă mult timp pentru ca lucrarea lui Cehov şi creaţia lui să pătrundă până la public." (Viaţa mea în artă, pag. 280) V. M. Lavrov îi scrie lui Cehov (1 februarie 1901) referitor la premieră: „Cum să-ţi spun, succesul n-a fost atât de răsunător ca cel înregistrat de Pescăruşul, dar – după părerea mea – e mult mai profund şi mai semnificativ pentru că noi, spectatorii, i-am simţit toată profunzimea. De aceea zic că-i un mare succes. Citind piesa constaţi, îţi dai seama că este o admirabilă operă literară, dar abia în timpul interpretării ei, apar în relief neîndurător, fără cruţare, acele profunzimi care ţi-au scăpat la început." (Biblioteca de Stat V. I. Lenin, din materialele secţiei de manuscrise, fascic. 8, pag. 41)

M. Gorki, care văzuse piesa la Petersburg, în timpul turneului Teatrului de Artă, îi scrie lui Cehov spre sfârşitul lui martie 1901 următoarele: „Trei surori este minunat interpretată. Mai bine decât Unchiul Vanea. Nu e joc de scenă, ci o armonie divină.” V. Posse îi scrie lui Cehov din Petersburg (8 martie 1901): „Cu toate că preocupările teatrale au trecut acum pe al doilea plan, piesa dumitale Trei surori o priveşti cu răsuflarea tăiată”. (În perioada aceea, la Petersburg, spiritele erau foarte agitate în legătură cu demonstraţia studenţească de lângă catedrala Kazanski din 4 martie 1901) Referitor la punerea în scenă a piesei Trei surori de către Teatrul de Artă din Moscova, Vl. I. Nemirovici-Dancenko scrie următoarele: „Atât din punct de vedere al ansamblului, al căldurii cu care a fost interpretată şi a maturităţii formei, piesa Trei surori a fost considerată ca cel mai bun spectacol cehovian” (din prefaţa la cartea lui N. Efros, „Trei surori” pe scena Teatrului de Artă din Moscova, Petersburg, 1919, pag. 11).

Presa sublinia în unanimitate forţa dramatică cu care este redată în piesă viaţa „de toate zilele”, această viaţă „cenuşie cu obsedanta, veşnica nemulţumire a omului. Văicărelile acestor oameni cenuşii le înţelegem atât de bine, ne sunt atât de cunoscute, încât am da orice ca să nu le mai auzim în jurul nostru.” (Kurier, 1901, nr. 32) „Piesa are la baza ei două motive distincte: «un cântec plin de durere despre inutilitatea vieţii şi totodată despre inevitabilitatea acestei vieţi lipsite de ţel»„ (ibidem, nr. 34 şi 35). „Este marea tragedie a cotidianului cenuşiu, unde locul raţiunii îl ocupă trivialitatea atotputernică a filistinului provincial, iar eroii ei sunt oameni slabi, lipsiţi de voinţă, deşi au suflet minunat...” (Novosti, 1901, nr. 41) „întreaga piesă îţi sugerează următoarea replică: «Nu se mai poate trăi aşa!» În sensul acesta Cehov este unul dintre cei mai intransigenţi artişti.” (Novosti dnia, 1901, nr. 6361) „Piesa impresionează puternic, am zice chiar, îl copleşeşte pe spectator. Urâtul, plictiseala, monotonia vieţii de provincie – toate acestea îi apasă, îi chinuie pe eroii piesei, care suferă, dar nu găsesc nicio ieşire.” „Unii dintre eroii dramei ne sunt cunoscuţi din alte opere ale

lui Cehov, dar de data aceasta apar într-o cu totul nouă interpretare şi în condiţiuni cu totul noi.” (Russkoie slovo, 1901, nr. 31; aceleaşi aprecieri se găseau şi în Russkie vedomosti, 1901, nr. 32, 33; Mir iskusstva, nr. 2, 3; Novosti dnia, nr. 6360, 6361; Moskovski listok, nr. 34) „Trei surori nu este o dramă obişnuită, ci o piesă cu caracter simbolic-filozofic. Soţia lui Andrei simbolizează trivialitatea, Moscova e simbolul «depărtatelor idealuri...».” (Russkie vedomosti, 1901, nr. 33) „Trei surori e o piesă «încâlcită»... Şi totuşi respiră un mare adevăr al vieţii. În viaţă «nu există intrigă», totul este întâmplător şi neaşteptat. Şi acest lucru te îngrozeşte tocmai pentru că e atât de absurd...” (Peterburgskaia gazeta, 1901, nr. 59) Russki invalid sublinia fidelitatea cu care este zugrăvit mediul militar (1901, nr. 56).

În schimb, presa reacţionară a fost unanim nefavorabilă (Novoe Vremea, 1901, nr. 8984; Moskovskie vedomosti, 1901, nr. 33, 38, 42).

Despre efectul dăunător al tutunului
SCENETĂ-MONOLOG ÎNTR-UN ACT
(1902)

Traducere de M. Sorbul şi I. Alexandrescu.

PERSONAJE:

IVAN IVANOVICI NIUHIN, bărbatul soţiei sale, care are o şcoală de muzică şi un pension de fete

Scena reprezintă o stradă, într-un club de provincie.

NIUHIN (cu favoriţi lungi, fără mustăţi, îmbrăcat într-un frac ponosit, intră solemn, se înclină şi-şi îndreaptă vesta): Stimate doamne şi, ca să zic aşa, stimaţi domni. (îşi netezeşte favoriţii) I s-a propus soţiei mele ca eu să ţin aici, în scop de binefacere, o conferinţă de popularizare. De ce nu? Dacă-i vorba de conferinţă, conferinţă să fie – mie îmi este totuna! Eu, ca să vă spun drept, nu-s profesor şi-mi este cu totul străină cariera academică, dar cu toate acestea, de treizeci de ani, fără întrerupere şi, s-ar mai putea spune, cu zdruncinarea propriei mele sănătăţi etcetera, lucrez la probleme cu caracter strict ştiinţific, meditez şi – câteodată – închipuiţi-vă, scriu şi articole ştiinţifice... adică nu chiar ştiinţifice, dar, îngăduiţi-mi expresia, cu caracter oarecum ştiinţific. Printre altele, zilele astea, am scris un articol amplu, intitulat: „Despre răul pe care ni-l aduc unele insecte”. Fetiţelor mele le-a plăcut în special pasajul cu privire la ploşniţe... Iar eu, după ce l-am citit, l-am rupt cu mâna

mea. Fiindcă m-am gândit că, oricât ai scrie, de un praf contra insectelor tot nu te poţi lipsi. La noi acasă, de pildă, până şi în pian sunt ploşniţe... Ca obiect al conferinţei de astăzi am ales, ca să spun aşa, răul pe care-l aduce omenirii folosirea tutunului. Şi eu fumez... numai că astăzi, nevastă-mea mi-a ordonat să ţin o conferinţă despre efectele tutunului... aşa că... trebuie s-o fac şi gata... Dacă-i vorba despre tutun, despre tutun să fie. Da' pentru mine asta n-are nicio importanţă! Domniilor voastre, în schimb, stimaţi domni, vă propun... să ascultaţi cu multă seriozitate conferinţa mea, căci altfel nu ştiu ce o să se întâmple! Cine se sperie însă de o conferinţă ştiinţifică, cine nu poate să asculte n-are decât să plece. (îşi îndreaptă vesta) Cer însă o atenţie deosebită domnilor medici care s-ar afla în această sală, deoarece dumnealor pot trage multe învăţăminte din conferinţa mea... întrucât tutunul, în ciuda efectelor lui dăunătoare, se întrebuinţează şi în medicină! De pildă, dacă introducem o muscă într-o tabacheră plină cu tutun, musca moare! Probabil din pricina unui şoc nervos. Tutunul este, prin excelenţă, un element vegetal... Când ţin o conferinţă, de obicei... clipesc din ochiul drept... da' vă rog să nu luaţi asta în seamă... e din pricina emoţiei! Eu, în general, sunt un om foarte nervos, cât despre ticul ăsta, la ochi, l-am căpătat în ziua de 13 septembrie 1889, exact în ziua în care nevastă-mea mi-a adus pe lume, ca să zic aşa, cea de-a patra fată: Varvara. Toate fetele mele s-au născut într-o zi de 13. Dar (se uită la ceas), timpul fiind limitat, să nu ne depărtăm de obiectul conferinţei noastre. Totuşi, ar trebui să ştiţi că nevastă-mea are o şcoală de muzică şi un pension de fete, adică nu chiar un pension, ci ceva asemănător. Între noi fie vorba, nevestei mele îi place să se plângă de lipsuri, totuşi are ceva bani puşi deoparte. Vreo patruzeci sau cincizeci de mii de ruble, pe când eu n-am nicio leţcaie. Da' e de prisos să mai vorbim de asta! La pension, eu fac pe administratorul... Mă ocup cu aprovizionarea, supraveghez servitorii, notez cheltuielile, leg caiete, vânez ploşniţele, plimb câinele nevesti-mii, pun curse pentru şoareci... Ieri seara am avut sarcina să dau în primire bucătăresei făină şi unt, deoarece s-au prevăzut pentru masă blinele. Pe scurt, astăzi, când blinelele erau gata, nevastă-mea a intrat în bucătărie şi a anunţat că trei eleve n-au voie să mănânce blinele, fiindcă s-au îmbolnăvit de gâlci. Aşadar, s-a constatat că

făcusem câteva blinele în plus. Am întrebat-o ce să facem cu ele? La început, nevastă-mea a ordonat să fie puse în beci, la rece, apoi însă, s-a răzgândit şi mi-a spus: „Mănâncă-le tu, momâie!” Dânsa, când e supărată aşa-mi spune: momâie, sau monstru, sau diavol... Da’ aduc eu, oare, a diavol? Aşa-i dânsa, mereu e supărată! Şi... şi n-am mâncat blinelele, nu, le-am devorat! Fără să le mai mestec! Asta fiindcă nevastă-mea mă lasă mereu nemâncat. Ieri, de pildă, nu mi-a dat să mănânc. „Tu, momâie, mi-a spus, n-ai de ce să mănânci...” Ia te uită, domnule (se uită la ceas), ne-am cam luat cu vorba şi ne-am depărtat puţin de subiect. Ei... da’ să ne întoarcem... Fără îndoială că dumneavoastră, acum, aţi prefera să ascultaţi o romanţă sau o simfonie, sau vreo arie... „În focul luptei nici n-om clipi...” Nu-mi mai amintesc de unde-i aria asta... Printre altele, am uitat să vă spun că în şcoala de muzică a nevestei mele, pe lângă faptul că mă ocup de administraţie, dau şi lecţii de matematică, de fizică, chimie, geografie, istorie, solfegii, literatură etc. Pentru lecţiile de dans, canto şi desen, nevastă-mea ia o taxă în plus, cu toate că şi dansul, şi cântul, tot eu le predau... Şcoala noastră de muzică se află pe strada Celor cinci câini, nr. 13. Pesemne că de aia nu-mi merge bine în viaţă: stau la numărul 13. Fetele mele sunt născute în 13, casa noastră are 13 ferestre... Ei, dar ce să mai vorbim... Pentru orice informaţii, nevastă-mea poate fi găsită acasă la orice oră, iar programul şcolii, dacă doriţi, îl puteţi cumpăra cu 30 de copeici bucata, la portarul şcolii. (scoate din buzunar câteva exemplare) Poftim, dacă doriţi, pot să vi-l vând chiar acum. 30 de copeici bucata! Doreşte careva? (pauză) Nimeni? Las la douăzeci de copeici! (pauză) Păcat! Da, da, casa are numărul 13! N-am noroc la nimic!... Am îmbătrânit, m-am prostit... În timp ce ţin o conferinţă par vesel, de fapt, însă, îmi vine să urlu cât mă ţine gura sau să fug undeva la capătul pământului! N-am nici măcar cui să-mi spun păsul... Îmi vine să şi plâng... Îmi veţi spune desigur: Păi n-ai fetele?... Ce folos!... Eu le vorbesc, şi ele îmi râd în nas... Nevastă-mea are şapte fete... Nu, iertaţi-mă, mi se pare că numai şase... (iute) Şapte! A mai mare, Anna, e de 27 de ani... cea mai mică de 17... Stimaţi domni! (priveşte înapoi) Sunt nefericit, am ajuns un imbecil, un om de nimic, şi totuşi aveţi în faţă pe cel mai fericit dintre taţi!... În realitate, aşa ar trebui să fie, şi eu nu îndrăznesc să spun altfel! Ehei, dacă aţi

şti!... De 33 de ani trăiesc cu nevastă-mea şi pot să spun că ăştia au fost anii cei mai frumoşi ai vieţii mele... adică... nu chiar cei mai frumoşi, dar în general, da!... Anii ăştia, ca să fiu scurt, au trecut ca o clipă frumoasă, sau, mai bine zis, să-i ia dracu! (se uită în jur) După cât mi se pare, nevastă-mea n-a venit încă... aşa că, nefiind aici, pot să spun tot... Mi-e frică, tremur de frică... ori de câte ori se uită la mine!... Da, vasăzică, ce vă spuneam? Fetele mele sunt încă nemăritate şi asta, pesemne, fiindcă sunt timide şi fiindcă nu au prilejul să vadă bărbaţi. Nevastă-mea nu vrea să dea o seratã... nu invită pe nimeni la masă... e o doamnă atât de avară, de nervoasă, de cicălitoare, încât nimeni n-are curaj să intre în casa noastră, dar... pot să vă fac o confidenţă... (se apropie de rampă) La zile mari, fetele mele pot fi găsite la mătuşa lor, Natalia Semionovna, care suferă de reumatism şi poartă o rochie galbenă cu un fel de picăţele negre, de ţi se pare că e presărată cu gândaci... La mătuşa Natalia se servesc fel de fel de gustări... Şi când nu vine şi nevastă-mea, se poate chiar... (face gestul băutului zdravăn) Da, da... Trebuie să ştiţi că pe mine un singur păhărel mă turteşte! În schimb, sufletul mi se umple de mulţumire şi, în acelaşi timp, de o tristeţe de nedescris! Îmi vin în minte, tam-nesam, anii tinereţii... şi-mi vine, dracu ştie de ce, aşa, o poftă de ducă... Ehe!... Dacă aţi şti ce poftă!... (cu însufleţire) S-o şterg... Să las totu baltă şi s-o şterg, fără să mă mai uit înapoi... Unde? N-are importanţă unde... numai să fug de viaţa asta nesuferită, meschină, măruntă, care a făcut din mine un biet neghiob bătrân, un biet idiot ramolit... Să fug cât mai departe de tâmpa de nevastă-mea... de zgârcita asta, care mai e şi rea, rea, rea! Care m-a chinuit 33 de ani... Să scap de muzică, de bucătărie, de banii ei, de toate lucrurile astea mărunte şi josnice... şi să mă opresc într-un loc oarecare, departe de tot, în mijlocul unei câmpii, şi să rămân acolo înrădăcinat ca un copac, ca un arac, ca o sperietoare de ciori, sub întinsul cerului, şi să privesc toată noaptea cum luna-şi cerne liniştită lumina... şi să uit, să uit... Oh! Cât aş vrea să nu-mi aduc aminte de nimic!... Cât aş vrea să-mi sfâşii fracul ăsta vechi, nesuferit, cu care acum 30 de ani m-am cununat... (îşi scoate cu violenţă fracul)... În care ţin mereu conferinţele mele cu scop de binefacere... Aşa!... (calcă în picioare fracul) Aşa!... Îs bătrân, sărac, jerpelit ca şi vesta asta de pe mine, cu spatele ponosit, zdrenţuit! (se

întoarce şi-şi arată spatele de la vestă) Nu-mi trebuie... N-am nevoie de nimic!... Sunt mai curat şi mai presus de toate astea! ... A fost o vreme când eram tânăr, inteligent... studiam la universitate... visam, mă consideram om! Acu nu mai îmi trebuie nimic! Nimic!... Vreau doar un pic de linişte... Un pic de linişte! (după ce s-a uitat într-o parte, îmbracă iute fracul) Ei, dar uite-o pe nevastă-mea în culise! A venit şi mă aşteaptă... (se uită la ceas) A trecut ora... Dacă o să vă întrebe ceva, vă rog să-i spuneţi că am ţinut conferinţa... că momâia – adică eu – şi-a îndeplinit cu demnitate misiunea. (se uită iar într-o parte, tuşeşte) Sssst! Se uită aici... (ridicând vocea) Aşadar, ţinând seama de faptul că tutunul conţine o otravă puternică, despre care am vorbit până acum, în niciun caz nu trebuie să fumăm... Şi-mi permit ca să zic aşa, să nădăjduiesc că această conferinţă a mea despre „efectul dăunător al tutunului" va fi folositoare. Ce era de spus am spus. Dixi et animam levavi![32] (se înclină şi iese solemn)

CORTINA

A fost scrisă în septembrie 1902 şi publicată pentru prima oară în culegerea de Opere din 1903, vol. XIV. Publicăm textul din 1903.

Sceneta Despre efectul dăunător al tutunului (intitulată la fel ca şi vodevilul scris în 1886) urma să apară în culegerea de Opere, vol. VII. La 1 octombrie 1901. Cehov îi scrie lui A. F. Marks, editorul operelor sale, următoarele: „Printre piesele mele, pe care vi le-am predat, există şi vodevilul Despre efectul dăunător al tutunului; el face parte din acele piese pe care v-am rugat să le excludeţi din culegerea de Opere şi să nu le publicaţi niciodată. Acum am scris o piesă cu totul nouă, intitulată la fel, păstrând doar numele personajului şi v-o trimit ca să o includeţi în vol. VII." În scrisoarea sa de răspuns (14 octombrie), Marks îi adresează lui Cehov următoarea rugăminte: „Dat fiind că această piesă este cu totul nouă, îngăduiţi-mi s-o public mai întâi în Niva şi numai după aceea s-o includ în vol. VII". Cehov nu şi-a

[32] Am spus şi mi-am uşurat sufletul (lat) (n.t).

dat consimţământul. La 16 octombrie îi scrie lui Marks: „Sceneta Despre efectul dăunător al tutunului este scrisă exclusiv pentru scenă. Publicată într-o revistă ar putea să n-aibă efect. De aceea vă rog să n-o publicaţi în revistă.” Până la urmă, piesa n-a intrat în culegerea de Opere, vol. VII, ci a apărut în vol. XIV al culegerii de Opere din anul 1903.

Livada de vişini

COMEDIE ÎN PATRU ACTE
(1903-1904)

Traducere de Moni Ghelerter şi R. Teculescu

PERSONAJE:

RANEVSKAIA LIUBOV ANDREEVNA, moşieriţă
ANIA, fiica ei, 17 ani
VARIA, fiica ei adoptivă, 24 de ani
GAEV LEONID ANDREEVICI, fratele ei
LOPAHIN IERMOLAI ALEXEEVICI, negustor
TROFIMOV PIOTR SERGHEEVICI, student
SIMEONOV-PIŞCIK BORIS BORISOVICI, moşier
CHARLOTTA IVANOVNA, guvernantă
EPIHODOV SEMION PANTELEEVICI, contabil
DUNIAŞA, fată în casă
FIRS, lacheu, un moşneag, 87 de ani
IAŞA, tânăr lacheu
Un trecător – Şeful gării – Un funcţionar de la poştă
Oaspeţi – Servitori

Acţiunea se petrece la moşia Liubovei Andreevna Ranevskaia

ACTUL ÎNTÂI

O cameră, care şi acum mai e numită „a copiilor”. Una dintre uşi dă în camera Aniei. Se crapă de ziuă. În curând va răsări soarele. Începutul lui mai; vişinii au înflorit, dar în livadă e încă frig; a căzut bruma. Ferestrele camerei sunt închise. Intră Duniaşa cu o lumânare şi Lopahin cu o carte în mână.

LOPAHIN: A dat Dumnezeu şi a sosit trenul! Cât să fie ceasul?

DUNIAŞA: Aproape două. (stinge lumânarea) Se crapă de ziuă.

LOPAHIN: Cu cât să fi întârziat trenul? Cel puţin cu două ore. (cască şi se întinde) Mare tâmpit mai sunt! Iau drumul până aici ca să-i întâmpin la gară şi când colo mă las furat de somn... Am adormit pe un scaun... Ce rău îmi pare! Ai fi putut să mă trezeşti.

DUNIAŞA: Credeam că aţi plecat. (trage cu urechea) Auzi-i! Mi se pare că vin...

LOPAHIN (ascultă): Nu. Până îşi scot bagajele... Ba una, ba alta... (pauză) Liubov Andreevna a stat cinci ani în străinătate... Cum o mai fi? Ce fiinţă cumsecade! Simplă, cu care te-nţelegi de minune!... Ţin minte că pe când eram un mânz, să fi avut cincisprezece ani, răposatul taică-meu, care pe-atunci ţinea o dugheană în sat, mi-a tras un pumn în faţă de m-a podidit sângele pe nas... Veniserăm amândoi la curte, nu mai ţin minte pentru ce, şi el era cam făcut. Liubov Andreevna, tânără şi subţirică pe vremea aceea, m-a dus la spălător, chiar aici, în camera asta a copiilor şi mi-a spus: „Nu mai plânge, ţărănuşule, că-ţi trece până t-ei însura...” (pauză) Ţărănuşule! E drept că tata era ţăran, iar eu port vestă albă şi pantofi galbeni. Dă-mi, Doamne, ce n-am gândit, să mă mir ce m-a găsit... Aşa şi cu mine. De îmbogăţit m-am îmbogăţit, am parale cu carul... Dar când stau să chibzuiesc şi să judec mai bine, tot ţăran am rămas... (răsfoieşte cartea) Uite! M-am apucat să citesc cartea asta şi n-am priceput o boabă. Am adormit citind.

(pauză)

DUNIAŞA: Câinii nu s-au liniştit toată noaptea. Au simţit că li se întorc stăpânii.

LOPAHIN: Ce-i cu tine, Duniaşa?

DUNIAŞA: Îmi tremură mâinile. Am să leşin...

LOPAHIN: Prea eşti gingaşă, Duniaşa. Te piepteni şi te îmbraci ca o domnişoară. Nu se cade. Nu trebuie să uiţi cine eşti.

(intră Epihodov cu un buchet de flori; e în haină şi cizme lustruite, care scârţâie; intrând, scapă buchetul din mână)

EPIHODOV (ridicând buchetul): L-a trimis grădinarul ca să-l pui în sufragerie. (îl dă Duniaşei)

LOPAHIN: Adu-mi şi nişte cvas.

DUNIAŞA: Vă aduc. (iese)

EPIHODOV: A căzut brumă, e ger, trei grade, şi vişinii sunt toţi în floare. Nu pot să mă-mpac cu clima asta de la noi! (oftează) Nu pot. Clima noastră nu ne ajută niciodată cum se cuvine. Şi, daţi-mi voie să mai adaug, Ieremolai Alexeevici, că mi-am cumpărat alaltăieri cizmele astea şi îndrăznesc să afirm că scârţâie încât nu mai pot suporta! Cu ce să le ung?

LOPAHIN: Da' dă-mi pace, că mă plictiseşti!

EPIHODOV: Nu e zi de la Dumnezeu să nu mi se întâmple vreo nenorocire. Şi nu mă plâng. M-am obişnuit, ba şi zâmbesc.

(intră Duniaşa şi-l serveşte pe Lopahin cu cvas)

EPIHODOV: Eu mă duc. (se împiedică de un scaun şi-l răstoarnă) Uite… (parcă ar triumfa) Uite, vedeţi? Iertaţi-mi expresia, ce ghinion, ca să zic aşa… e pur şi simplu nemaipomenit! (iese)

DUNIAŞA: Ieremolai Alexeevici, am să-ţi mărturisesc că Epihodov m-a cerut în căsătorie.

LOPAHIN: A!

DUNIAŞA: Nu ştiu ce să fac… E un om cumsecade, dar adeseori, când începe să-ţi vorbească, nu pricepi nimic! E frumos ce-ţi spune el, te mişcă, dar nu e de înţeles! Mie, chipurile, îmi place… Mă iubeşte la nebunie, dar se ţin scai de el nenorocirile. În fiecare zi i se-ntâmplă câte ceva. Lumea l-a poreclit „Omul cu nouăzeci şi nouă de nenorociri"…

LOPAHIN (trăgând cu urechea): Mi se pare că sosesc…

DUNIAŞA: Ei sunt. Da' ce-i cu mine? Simt că mă prinde un fior…

LOPAHIN: Într-adevăr, au sosit! Să mergem să-i întâmpinăm. O să mă recunoască oare? De cinci ani nu ne-am văzut!

DUNIAŞA (emoţionată): Îmi vine rău, nu mă mai ţin picioarele!

(se aud venind două trăsuri; Lopahin şi Duniaşa pleacă grăbiţi; scena e goală; în camerele vecine se aude zgomot; prin scenă trece repede Firs, sprijinit în baston; a fost s-o întâmpine pe Liubov Andreevna; poartă o livrea de modă veche şi joben; vorbeşte cu sine însuşi, dar nu se înţelege ce; zgomotul de după

scenă creşte; un glas: „Să trecem pe aici…” Liubov Andreevna, Ania şi Charlotta Ivanovna, cu un câine legat de un lanţ subţire, toate trei în costume de călătorie, Varia cu palton şi broboadă pe cap, Gaev, Simeonov-Pişcik, Lopahin, Duniaşa cu un balot şi o umbrelă, o servitoare cu nişte lucruri; toţi trec prin cameră)

ANIA: Să trecem pe-aici! Mamă, ţi-aduci aminte ce odaie e asta?

LIUBOV ANDREEVNA (bucuroasă, printre lacrimi): Odaia copiilor!

VARIA: Ce frig e! Mi-au îngheţat mâinile! (către Liubov Andreevna) Mamă, odăile dumitale, cea albă şi cea violetă, au rămas aceleaşi.

LIUBOV ANDREEVNA: Odaia copiilor! Ce frumoasă şi ce dragă-mi eşti! Aici dormeam când eram mică… (plânge) Mă simt parcă şi acum copil. (îl sărută pe Gaev, apoi pe Varia şi din nou pe Gaev) Şi Varia tot mai seamănă cu o călugăriţă, ca şi odinioară! Şi pe Duniaşa am recunoscut-o… (o sărută pe Duniaşa)

GAEV: Trenul a întârziat cu două ore. Ce zici de asta? Ce rânduială!

CHARLOTTA (către Pişcik): Câinele meu mănâncă şi alune!

PIŞCIK (mirat): Nu mai spune!

(ies toţi, afară de Ania şi Duniaşa)

DUNIAŞA: De când v-aşteptăm!… (o ajută pe Ania să-şi scoată paltonul şi pălăria)

ANIA: De patru nopţi n-am închis ochii pe drum… Şi acum sunt îngheţată.

DUNIAŞA: Când aţi plecat, în postul mare, era zăpadă, ger, nu ca acum! Draga mea! (râde şi-o sărută) V-am aşteptat mult, bucuria mea… luminiţa mea… Trebuie să vă spun ceva numaidecât! Nu pot să mai aştept nicio clipă…

ANIA (obosită): Iar o poveste de-a ta?

DUNIAŞA: După Paşti, contabilul Epihodov m-a cerut în căsătorie!

ANIA: Numai la asta ţi-e gândul… (îndreptându-şi părul) Mi-am pierdut toate acele… (e foarte obosită, se clatină)

DUNIAŞA: Nici nu ştiu ce să fac. Mă iubeşte, mă iubeşte aşa de mult!

ANIA (priveşte cu duioşie spre uşa ce dă în odaia ei): Odaia mea, ferestrele mele, parcă nici n-aş fi fost plecată. Sunt acasă la mine! Mâine mă scol dimineaţă şi alerg în livadă… Dac-aş

putea să adorm! N-am dormit tot timpul călătoriei! M-a chinuit nu ştiu ce nelinişte…

DUNIAŞA: Piotr Sergheevici a sosit alaltăieri.

ANIA (bucuroasă): Petea!

DUNIAŞA: Doarme în pavilionul băii! Acolo locuieşte. Mi-e teamă – zice el – să nu deranjez. (se uită la ceasul ei de buzunar) Ar fi trebuit să-l trezesc, dar Varvara Mihailovna nu mi-a dat voie. Tu, zice, să nu-l scoli.

(intră Varia cu o legătură de chei la brâu)

VARIA: Duniaşa, fă repede cafeaua!… Mama vrea cafea!

DUNIAŞA: Numaidecât. (iese)

VARIA: Slavă Domnului că aţi venit! Iată-te iarăşi acasă. (cu duioşie) S-a întors sufleţelul meu… Frumuseţea mea a venit!…

ANIA: Prin câte am trecut!

VARIA: Cred!

ANIA: Când am plecat în săptămâna patimilor era frig. Tot drumul Charlotta n-a făcut decât să vorbească şi să ne arate fel de fel de scamatorii. De ce mi-ai mai dat-o pe cap pe Charlotta?

VARIA: Bine, drăguţă, dar la şaptesprezece ani nu puteai pleca singură în străinătate!

ANIA: Iată-ne şi la Paris! E frig şi ninge. Eu vorbesc o franţuzească îngrozitoare. Mama locuieşte la al cincilea etaj. Intru la ea şi dau peste nişte francezi, nişte cucoane, un preot bătrân cu o carte în mână şi fum mult de tutun… O casă neprimitoare. Mi s-a făcut deodată milă de mama. I-am luat atunci capul în mâini şi l-am strâns la piept, de nu-mi venea să-i mai dau drumul. Iar mama mă mângâia întruna şi plângea…

VARIA (printre lacrimi): Nu-mi mai spune, nu-mi mai spune…

ANIA: Vânduse vila de la Menton şi nu-i mai rămăsese niciun ban. Nici mie nu-mi mai rămăsese nicio copeică. Abia am avut cu ce să ne-ntoarcem. Şi mama nu înţelege nimic. În timpul călătoriei mâncam la bufetele din gară; cerea tot ce era mai scump şi dădea chelnerilor câte o rublă bacşiş. Charlotta, la fel. Iaşa cerea şi el o masă întreagă. Era groaznic, Iaşa e lacheul mamei; l-am adus cu noi…

VARIA: L-am văzut, ticălosul!

ANIA: Ei, ia spune-mi, Varia, aţi plătit dobânda?

VARIA: Da’ de unde?!

ANIA: Doamne, Doamne…

VARIA: În august au să vândă moşia…

ANIA: Doamne, Dumnezeule…

LOPAHIN (se uită pe uşă şi behăie): Me-e-e!… (pleacă)

VARIA (printre lacrimi): Ce pumni i-aş mai da!… (ameninţă cu pumnul)

ANIA (o îmbrăţişează pe Varia, în şoaptă): Varia, te-a cerut în căsătorie? (Varia dă din cap, tăgăduind) Doar te iubeşte… De ce nu lămuriţi între voi lucrurile? Ce mai aşteptaţi?

VARIA: Cred că n-o să se facă… Nu-şi vede capul de treabă, şi apoi nu-i arde lui de mine… Nici nu-mi dă atenţie. Ţină-l Dumnezeu! Tare mi-e greu să-l întâlnesc… Toţi vorbesc de căsătoria noastră, toţi mă felicită, şi pentru ce? Pentru nimic! Totul e ca un vis. (cu alt ton) Ce frumoasă broşă ai. Ce-i asta? O albină?

ANIA (cu tristeţe): Mi-a cumpărat-o mama. (intră în odaia ei, vorbind vesel, copilăreşte) La Paris m-am suit în balon!

VARIA: S-a întors sufleţelul meu. Frumuseţea mea a venit.

(Duniaşa a intrat între timp cu serviciul de cafea şi fierbe cafeaua)

VARIA (din uşă): Toată ziua cu treburile gospodăriei nu mă gândesc decât la un singur lucru: să te văd odată măritată cu un om bogat. Atunci o să mă liniştesc şi eu şi am să colind mănăstirile. Am să mă duc la Kiev… la Moscova, la toate locurile sfinte… Aş tot umbla… Ce dumnezeiască fericire!

ANIA: Cântă păsările în livadă. Cât să fie ceasul?

VARIA: Aproape trei. E timpul să te culci, draga mea. (trece în camera Aniei) Ce dumnezeiască fericire!

(intră Iaşa cu un pled şi o geantă de călătorie)

IAŞA (trece prin scenă, cu delicateţe): Pot să trec?

DUNIAŞA: Cât p-aci să nu te mai recunosc, Iaşa. Cum te-ai schimbat în străinătate!

IAŞA: Hm!… Dar dumneata cine eşti?

DUNIAŞA: Când ai plecat eram de-o şchioapă… (arată distanţa de la duşumea) Duniaşa, fiica lui Feodor Kozoedov… Nu-ţi mai aduci aminte?

IAŞA: Hm!… Ştrengăroaico! (priveşte-n jur şi o îmbrăţişează. Ea ţipă şi scapă o farfurioară. Iaşa iese grăbit)

VARIA (în uşă, cu glas nemulţumit): Ce s-a mai întâmplat?

DUNIAŞA (printre lacrimi): Am spart o farfurioară…

VARIA: Poartă noroc…

ANIA (ieşind din camera ei): Ar fi trebuit s-o vestim pe mama

că Petea e aici.

VARIA: Am spus să nu-l trezească.

ANIA (furată de gânduri): Sunt şase ani de când a murit tata. O lună după aceea s-a înecat în râu fratele meu, Grişa. Un băieţel drăguţ, de şapte ani. Mama n-a mai putut îndura şi atunci a plecat, a plecat fără să mai privească înapoi... (tresare) Ah! Dac'ar şti cum o înţeleg! (pauză) Petea Trofimov era învăţătorul lui Grişa. Întâlnirea cu el ar putea să-i reamintească totul...

(intră Firs, în haină şi jiletcă albă)

FIRS (se îndreaptă preocupat spre ibric): Doamna îşi va bea cafeaua aici... (îşi pune mănuşile albe) E gata? (către Duniaşa, sever) Duniaşa, dar frişca?

DUNIAŞA: Ah, Doamne!... (iese grăbită)

FIRS (trebăluieşte în jurul ibricului): Neisprăvito! (bombăneşte pentru sine) S-au întors de la Paris... Şi boierul pleca odinioară la Paris, da' cu rădvanul... (râde)

VARIA: De ce râzi, Firs?

FIRS: Aud? (bucuros) S-a întors stăpâna. Dacă am apucat ziua asta, acum pot să mor liniştit... (plânge de bucurie)

(intră Liubov Andreevna, Gaev şi Simeonov-Pişcik. Simeonov-Pişcik poartă o haină de postav subţire încreţită în talie şi şalvari; Gaev, intrând, face mişcări cu mâinile şi din tot corpul, ca şi cum ar juca biliard)

LIUBOV ANDREEVNA: Cum vine asta? Stai să-mi aduc aminte... Bila galbenă e în colţ! Iei dubletul la mijloc!

GAEV: Şi sari în colţ, după ea... Când te gândeşti, surioară, că a fost o vreme când dormeam amândoi în odaia asta şi acum am cincizeci şi unu de ani! Ce ciudat!

LOPAHIN: Da, vremea trece.

GAEV: Ce ai spus?

LOPAHIN: Am spus că vremea trece.

GAEV: Aici mai miroase încă a paciuli.

ANIA: Mă duc să mă culc. Noapte bună, mamă! (o sărută)

LIUBOV ANDREEVNA: Copilul meu drag. (îi sărută mâinile) Eşti mulţumită că te-ai întors acasă? Eu tot nu pot să-mi vin în fire!

ANIA: Noapte bună, unchiule!

GAEV (îi sărută obrajii şi mâinile): Dumnezeu să te aibă în pază. Ce mult semeni cu mama ta! (către soră-sa) La vârsta ei, Liuba, erai la fel.

(Ania dă mâna cu Lopahin şi Pişcik, iese şi închide uşa)

LIUBOV ANDREEVNA: E foarte obosită.

PIŞCIK: Ce vrei? Drum lung…

VARIA (lui Lopahin şi Pişcik): Domnilor, ceasul e trei… Ar fi timpul să ne retragem.

LIUBOV ANDREEVNA (râde): Ai rămas aceeaşi, Varia! (o trage spre ea şi o sărută) Să beau cafeaua şi apoi plecăm cu toţii. (Firs îi pune sub picioare o pernă) Mulţumesc, dragul meu. Am luat năravul cafelei… Beau oricând, ziua şi noaptea… Mulţumesc, bătrânelul meu. (îl sărută)

VARIA: Mă duc să văd dacă s-au adus toate lucrurile. (iese)

LIUBOV ANDREEVNA: Să fie oare adevărat? Sunt eu? Şi sunt aici? (râde) Îmi vine să sar şi să fac nebunii. (îşi ascunde faţa cu mâinile) Să fie numai un vis? Dumnezeu mă ştie că-mi iubesc ţara, şi o iubesc mult. Nu puteam să privesc pe fereastra vagonului fără să plâng. (printre lacrimi) Trebuie să-mi beau cafeaua… Îţi mulţumesc, Firs, îţi mulţumesc, bătrânelul meu. Îmi pare atât de bine că mai trăieşti!

FIRS: Alaltăieri.

GAEV: Nu mai aude bine!

LOPAHIN: Trebuie să plec pe la cinci la Harkov. Ce păcat! Aş fi vrut să mai rămân, să mai vorbim… Sunteţi tot atât de minunată…

PIŞCIK (respiră greu): Ba s-a făcut şi mai frumoasă. Îmbrăcată ca la Paris… Te dă gata!…

LOPAHIN: Fratele dumneavoastră, Leonid Andreevici, spune că sunt un bădăran, un ţărănoi îmbogăţit, dar mie puţin îmi pasă. N-are decât să vorbească! Aş vrea numai ca dumneavoastră să aveţi încredere în mine, ca altădată, ca ochii aceştia minunaţi şi duioşi să mă privească tot ca înainte. Doamne, Dumnezeule! Tatăl meu a fost iobag la bunicul şi la tatăl dumneavoastră, dar dumneavoastră aţi făcut odinioară atâta pentru mine, încât am uitat totul şi vă iubesc ca pe o rudă… Mai mult decât pe o rudă…

LIUBOV ANDREEVNA: Nu mai pot sta locului! Nu sunt în stare. (sare de pe scaun şi se plimbă, puternic emoţionată) Cum am să îndur atâta bucurie? Puteţi să şi râdeţi de mine… Sunt o nebună… Dragul meu dulap. (sărută dulapul) Şi măsuţa mea scumpă…

GAEV: În lipsa ta a murit doica noastră.

LIUBOV ANDREEVNA (se aşază şi bea cafeaua): Da, fie-i ţărâna uşoară. Mi s-a scris.

GAEV: Şi Anastasi a murit. Petruşka Chiorul a plecat de la mine şi acum stă la un comisar de poliţie, la Harkov. (scoate din buzunar o cutie cu bomboane şi bagă una în gură)

PIŞCIK: Fiica mea, Daşenka... vă trimite salutări...

LOPAHIN: Aş fi vrut să vă spun ceva foarte plăcut şi care să vă bucure. (uitându-se la ceas) Plec numaidecât şi n-am timp să vorbesc prea mult... Dar în două-trei vorbe... Aţi aflat, cred, că livada dumneavoastră de vişini se vinde pentru datorii. Data licitaţiei e la douăzeci şi două august. Dar nu vă speriaţi, dragă Liubov Andreevna, dormiţi liniştită, că mai e o scăpare... Iată planul meu; vă rog numai să mă ascultaţi. Proprietatea dumneavoastră se află la numai douăzeci de verste de oraş, aproape de noua cale ferată, şi dacă livada de vişini şi pământul de pe malul râului s-ar împărţi în loturi pe care le-aţi arenda pentru vile, aţi avea un venit de cel puţin douăzeci şi cinci de mii de ruble pe an!

GAEV: Iartă-mă, dar e o prostie!

LIUBOV ANDREEVNA: Nu te-nţeleg prea bine, Iermolai Alexeici...

LOPAHIN: Veţi lua de la arendaşi cel puţin câte douăzeci şi cinci de ruble pe an de deseatină. Şi dacă veţi anunţa asta chiar acum, până la toamnă, uite, mă prind pe orice, nu va rămâne nicio bucăţică liberă. Eu cred că vă pot felicita! Sunteţi salvaţi! Poziţia e minunată, râul, adânc... Numai că va trebui făcută puţină rânduială, puţină curăţenie. De exemplu, vor trebui dărâmate toate hardughiile cele vechi şi casa asta, care nu mai e bună la nimic. Va trebui de asemenea să tăiaţi şi vişinii bătrâni din livadă...

LIUBOV ANDREEVNA: Să-i tăiem? Iartă-mă, dragul meu, dar nu pricepi nimic! Dacă există ceva interesant în toată gubernia, aş putea spune chiar fără seamăn, apoi numai livada noastră de vişini e!

LOPAHIN: Livada dumneavoastră nu-i fără seamăn decât prin întinderea ei. Vişinii rodesc o dată la doi ani şi atunci nu ştiţi ce să faceţi cu vişinele, că nu le cumpără nimeni.

GAEV: Până şi în „Dicţionarul Enciclopedic” scrie despre livada noastră.

LOPAHIN (uitându-se la ceas): Dacă nu vom găsi nimic şi nu

vom lua nicio hotărâre, atunci, la douăzeci şi două august, livada de vişini şi întreaga proprietate vor fi vândute la licitaţie! Hotărâţi-vă! Vă jur că altă scăpare nu e! Niciuna!

FIRS: Pe vremuri, acum patruzeci-cincizeci de ani, vişinele se puneau la uscat sau se păstrau în oţet, ori se făcea din ele vişinată, sau se fierbeau pentru dulceaţă. Pe-atunci…

GAEV: Ia mai taci, Firs!

FIRS: …se trimiteau la Moscova sau la Harkov căruţe întregi de vişine uscate. Şi ieşeau bani, nu glumă. Şi vişinele uscate pe vremea aceea erau fragede, zemoase, dulci, parfumate!… Se cunoştea un meşteşug anumit pentru ele…

LIUBOV ANDREEVNA: Şi acum cine mai ştie meşteşugul ăsta?

FIRS: Nimeni. L-a uitat toată lumea.

PIŞCIK (către Liubov Andreevna): Ce mai e nou la Paris? Cum e? Broaşte aţi mâncat?

LIUBOV ANDREEVNA: Ba şi crocodili!

PIŞCIK: Auzi, frate!

LOPAHIN: Până acum la ţară stăteau numai proprietarii şi ţăranii, dar acum s-au ivit şi vilegiaturişti. Toate oraşele, chiar şi cele mici, sunt înconjurate de vile. Şi am putea spune că peste douăzeci de ani, vilele astea se vor înmulţi foarte mult. Acum, cei care vin pe timpul verii se mulţumesc să-şi bea ceaiul în cerdac. Dar s-ar putea întâmpla ca în viitor să-şi înjghebeze pe deseatina lor de pământ o adevărată gospodărie, şi-atunci livada dumneavoastră de vişini va ajunge o regiune de îndestulare, frumuseţe şi bogăţie…

GAEV (indignat): Ce prostie!

(intră Varia şi Iaşa)

VARIA: Mamă, ai primit două telegrame. (alege o cheie şi descuie cu zgomot dulapul vechi). Iată-le!

LIUBOV ANDREEVNA: De la Paris. (rupe telegramele fără să le citească) S-a sfârşit cu Parisul!…

GAEV: Ştii tu, Liuba, câţi ani are dulapul ăsta? Acum o săptămână, trăgând sertarul de jos, am văzut nişte date arse cu fierul. Dulapul a fost făcut exact acum o sută de ani. Ce spui? Am putea să-i serbăm jubileul! Fără îndoială, e un lucru neînsufleţit, totuşi, oricum ar fi, e un dulap de cărţi…

PIŞCIK (mirat): O sută de ani… Ia te uită!

GAEV: Da… e ceva… (pipăind dulapul) Dulap scump şi stimat! Salut existenţa ta, care de o sută de ani e destinată idealului

luminos al binelui şi dreptăţii! Chemarea ta tăcută pentru o muncă rodnică n-a slăbit de-a lungul unui veac întreg, susţinând (printre lacrimi) în familia noastră, din tată în fiu, curajul şi credinţa generaţiilor într-un viitor mai bun, crescându-ne în spiritul idealurilor de bine şi ale conştiinţei sociale.

(pauză)

LOPAHIN: Da…

LIUBOV ANDREEVNA: Eşti acelaşi, Leonea!

GAEV (puţin jenat): Bilă în colţul drept! Eu joc de la mijloc!

LOPAHIN (uitându-se la ceas): Ei, e timpul să plec!…

IAŞA (îi dă Liubovei Andreevna medicamentele): Nu doriţi să luaţi pilulele?

PIŞCIK: Nu mai trebuie să luaţi doctorii… Nu fac nici rău, dar nici folos n-aduc. Daţi-le-ncoace, stimată doamnă… (ia pilulele, le răstoarnă-n palmă, suflă peste ele, le vârâ în gură şi bea cvas) Iată!

LIUBOV ANDREEVNA (speriată): Ţi-ai ieşit din minţi!

PIŞCIK: Le-am înghiţit pe toate!

LOPAHIN: Ce prăpastie fără fund!

(râd toţi)

FIRS: Dumnealui a fost la noi de Paşti şi a mâncat o jumătate de găleată de murături. (bombăneşte)

LIUBOV ANDREEVNA: Ce tot spune?

VARIA: De trei ani bombăne întruna. Ne-am obişnuit…

IAŞA: Vârsta înaintată!…

(Charlotta Ivanovna, foarte slabă, strânsă în corset, cu o lornietă la brâu, trece, într-o rochie albă, prin scenă)

LOPAHIN: Iertaţi-mă, Charlotta Ivanovna, n-am avut timp să vă salut. (vrea să-i sărute mâna)

CHARLOTTA IVANOVNA (îşi retrage mâna): Dacă ţi-aş da voie să-mi săruţi mâna, după aceea ai dori cotul, apoi umărul…

LOPAHIN: Astăzi îmi merg toate pe dos. (toţi râd) Charlotta Ivanovna, fă-ne o scamatorie de-a dumitale!

LIUBOV ANDREEVNA: Hai, Charlotta, fă-ne o scamatorie!

CHARLOTTA IVANOVNA: Acum nu, mi-e somn. (iese)

LOPAHIN: Ne vom revedea peste trei săptămâni. (sărută mâna Liubovei Andreevna) Până atunci rămâneţi cu bine. E timpul să plec. (lui Gaev) La revedere! (îl sărută pe Pişcik) La revedere! (dă mâna cu Varia, apoi cu Firs şi cu Iaşa) Nu-mi vine să plec! (către Liubov Andreevna) Dacă vă mai gândiţi la cele ce

v-am spus cu privire la parcelare şi luaţi vreo hotărâre, daţi-mi de ştire. Aş putea să vă fac rost de-un împrumut de cincizeci de mii de ruble. Gândiţi-vă serios!

VARIA (supărată): Da' pleacă odată!

LOPAHIN: Plec. Uite, mă duc. (iese)

GAEV: Ce bădăran! Iertaţi-mă, vă rog... Ştiu că Varia se căsătoreşte cu el. E logodnicul ei.

VARIA: Unchiule! Nu vorbi prea mult!

LIUBOV ANDREEVNA: Şi adică de ce nu, Varia? Eu m-aş bucura foarte mult. E un om de ispravă.

PIŞCIK: E într-adevăr un om foarte de ispravă. Şi Daşenka mea... spune şi ea că... fel de fel de vorbe... (aţipeşte sforăind, dar se trezeşte imediat) Dar să nu uit, mult stimată doamnă! Daţi-mi două sute patruzeci de ruble... cu împrumut... mâine trebuie să plătesc dobânzile ipotecii mele...

VARIA (speriată): N-avem! N-avem bani!

LIUBOV ANDREEVNA: Într-adevăr, n-am un ban!

PIŞCIK: Şi totuşi banii ăştia trebuie găsiţi! (râde) Eu nu pierd niciodată nădejdea. Socoteam că totul e pierdut, fără scăpare, când deodată, iată, calea ferată trece pe pământul meu şi totul mi se plăteşte! Mâine, poimâine, se mai poate schimba ceva în bine... Daşenka va câştiga lozul cel mare, că are un bilet!

LIUBOV ANDREEVNA: Am băut cafeaua. Putem să mergem la culcare.

FIRS (îl perie pe Gaev, dojenindu-l ca pe un copil): Iar v-aţi pus pantalonii ăştia! Nu ştiu ce să mă mai fac cu dumneavoastră!

VARIA (încet): Sst! Ania doarme. (deschide încet fereastra) A răsărit soarele şi nu mai e frig. Uite, mamă, ce minunaţi sunt pomii! Doamne, ce aer! Cântă graurii!

GAEV (deschide cealaltă fereastră): Toată livada e albă. Ţii minte, Liuba? Aleea asta lungă care se întinde ca un brâu nesfârşit şi străluceşte în nopţile cu Lună! O mai ţii minte? N-ai uitat-o?

LIUBOV ANDREEVNA (priveşte pe fereastră în grădină): O, zile nevinovate ale copilăriei mele! Dormeam în odaia asta. De aici priveam livada. Fericirea se trezea odată cu mine, în fiecare dimineaţă şi livada era ca şi-acum... Nimic nu s-a schimbat. (râde bucuroasă) Totul, totul e alb! O, livada mea, după o toamnă grea şi o iarnă rece, iată-te iarăşi tânără, plină de fericire! Îngerii cerului nu te-au părăsit. O, de-aş putea să lepăd

povara asta din inimă şi de pe umerii mei, de-aş putea să uit trecutul!

GAEV: Şi livada asta s-o vândă pentru datorii! Nici nu-ţi vine să crezi!

LIUBOV ANDREEVNA: Ia priviţi! Mama, răposata mea mamă trece prin grădină… E în rochie albă. (râde de bucurie) Ea e…

GAEV: Unde o vezi?

VARIA: Doamne, mamă, ce-ţi vine să spui?

LIUBOV ANDREEVNA: Nu e nimeni. Mi s-a părut. Colo în dreapta, la cotitura dinspre chioşc, s-a aplecat un pomişor alb, parcă ar fi fost o femeie.

(intră Trofimov, într-o uniformă uzată de student, cu ochelari)

LIUBOV ANDREEVNA: Ce livadă minunată! Grămezi albe de flori, un cer albastru…

TROFIMOV: Liubov Andreevna! (ea se întoarce spre el) Vreau numai să vă urez bun venit, şi-apoi plec. (îi sărută cu căldură mâna) Mi-au spus să aştept până dimineaţa, dar n-am avut răbdare.

(Liubov Andreevna îl priveşte nedumerită)

VARIA (printre lacrimi): E Petea Trofimov…

TROFIMOV: Petea Trofimov, fostul învăţător al lui Grişa. Să mă fi schimbat atât de mult?

(Liubov Andreevna îl îmbrăţişează şi plânge încet)

GAEV (mişcat): Ajunge, Liuba, ajunge!

VARIA (plânge): Ţi-am spus, Petea, să aştepţi până dimineaţă!

LIUBOV ANDREEVNA: Grişa al meu… băieţaşul meu… Grişa… copilul meu…

VARIA: Ce să faci, mamă? Aşa a vrut Dumnezeu!

TROFIMOV (blând, printre lacrimi): Liniştiţi-vă… liniştiţi-vă…

LIUBOV ANDREEVNA (plânge încet): Copilul meu a murit… s-a înecat… De ce? De ce, prietene drag? (mai încet) Ania doarme acolo… şi eu vorbesc tare… fac prea mult zgomot… Ce-i, Petea? De ce te-ai schimbat aşa? De ce-ai îmbătrânit?

TROFIMOV: În tren, o babă mi-a spus „boier năpârlit”.

LIUBOV ANDREEVNA: Când am plecat erai încă un copil, un student chipeş, iar acum ţi s-a rărit părul, porţi ochelari… Tot student eşti? (se îndreaptă spre uşă)

TROFIMOV: Da, şi poate am să rămân student pe viaţă!

LIUBOV ANDREEVNA (îşi sărută fratele, apoi pe Varia): Ei, şi-acum, cu toţii la culcare… Ai îmbătrânit şi tu, Leonid…

PIŞCIK (o urmează): Şi trebuie să dormim? Of, guta mea! Rămân la voi... Liubov Andreevna, sufletul meu, mâine dimineaţă mi-ar trebui... două sute patruzeci de ruble...

GAEV: Ăsta îi dă înainte cu ce ştie el!

PIŞCIK: Două sute patruzeci de ruble... să plătesc dobânzile la ipotecă.

LIUBOV ANDREEVNA: Nu am bani, dragul meu...

PIŞCIK: Am să vi-i înapoiez, draga mea; e o nimica toată...

LIUBOV ANDREEVNA: Ei bine, ţi-i va da Leonid. Dă-i banii, Leonid!

GAEV: Las' că-i dau eu! Să aştepte!

LIUBOV ANDREEVNA: Ce să-i faci? Are nevoie... ţi-i va înapoia.

(Liubov Andreevna, Trofimov, Pişcik şi Firs pleacă; rămân Gaev, Varia şi Iaşa)

GAEV: Soră-mea încă nu s-a dezobişnuit să-şi risipească banii. (lui Iaşa) Ia mai depărtează-te, stimabile, că miroşi a coteţ!

IAŞA (zâmbind ironic): Şi dumneavoastră, Leonid Andreevici, aţi rămas acelaşi...

GAEV: Ce? (către Varia) Ce-a spus?

VARIA (lui Iaşa): A venit de ieri maică-ta din sat; stă în camera servitorilor şi te aşteaptă. Vrea să te vadă...

IAŞA: Să-i fie de bine!

VARIA: Neruşinatule!

IAŞA: Nu mă grăbesc deloc, putea să vină şi mâine. (iese)

VARIA: Măicuţa a rămas aceeaşi. Nu s-a schimbat deloc. Dacă ar fi după ea, ar împărţi totul.

GAEV: Asta aşa e! (pauză) Dacă pentru o boală se prescriu multe leacuri, să ştii că boala e de nelecuit. Gândesc toată vremea, îmi frământ creierul, găsesc multe căi, foarte multe chiar; de fapt însă, niciuna. Ar fi bine dacă am moşteni pe cineva. Ar fi bine, poate, s-o măritǎm pe Ania cu un bărbat foarte bogat. Ar fi bine chiar să mergem la Iaroslavl şi să ne încercăm norocul cu mătuşa noastră, contesa. E bogată, foarte bogată!

VARIA (plânge): De ne-ar ajuta Dumnezeu!

GAEV: Nu mai scânci! Mătuşa noastră e foarte bogată, dar nu ne iubeşte. Mai întâi pentru că soră-mea s-a căsătorit cu un avocat şi nu cu un nobil...

(Ania se arată în uşă)

GAEV: Nu s-a căsătorit cu un nobil şi nici n-a fost prea

virtuoasă. Are mult suflet, e bună, drăguţă, o iubesc foarte mult, dar oricâte circumstanţe atenuante am născoci, trebuie să recunoaştem că e o femeie vicioasă. Lucrul ăsta se simte până în cele mai mărunte mişcări ale ei.

VARIA (în şoaptă): Uite-o pe Ania acolo!

GAEV: Ce-ai spus? (pauză) Nu ştiu ce mi-a intrat în ochiul drept... că nu mai văd bine... Ştii că joi, când am fost la tribunal...

(intră Ania)

VARIA: De ce nu dormi, Ania?

ANIA: Nu pot să dorm!

GAEV: Micuţa mea! (îi sărută obrajii şi mâinile) Copilul meu drag... (printre lacrimi) Tu pentru mine nu eşti numai nepoata mea, ci îngerul meu păzitor... Totul... Crede-mă, crede-mă...

ANIA: Te cred, unchiule. Toţi te iubesc şi te stimează, dar ar trebui să nu vorbeşti, ci să taci mereu. Ce-ai spus acum despre mama, despre sora ta? De ce le-ai spus toate astea?

GAEV: Da, ai dreptate. (îşi acoperă faţa cu mâna ei) E îngrozitor! Doamne, Doamne, fie-ţi milă de mine! Dar cuvântarea pe care am ţinut-o astăzi, în faţa dulapului! Ce tâmpit am fost! Numai după ce am isprăvit mi-am dat seama de toată tâmpenia ei!

VARIA: Într-adevăr, unchiule, ar trebui să taci. Să taci mereu!

ANIA: Dacă ai vorbi mai puţin, te-ai simţi mai liniştit...

GAEV: O să tac. (sărută mâinile Aniei şi Variei) O să tac. Două cuvinte numai, să vă spun ce începusem: joi am fost la tribunal; s-au strâns mulţi prieteni şi au început discuţii despre una, despre alta şi uite, până la sfârşit am înţeles că am putea obţine un împrumut pe poliţe ca să plătim procentele la bancă.

VARIA: De ne-ar ajuta Dumnezeu!

GAEV: Marţi mă duc să mai vorbesc o dată. (către Varia) Nu mai plânge. (către Ania) Maică-ta o să vorbească cu Lopahin. Desigur, n-o s-o refuze... Iar tu, după ce te vei odihni, vei pleca la Iaroslavl, la contesa, mătuşa noastră. Aşa că vom acţiona din trei părţi şi treaba e ca şi făcută; vom plăti procentele, sunt sigur... (ia o bomboană) Pe cinstea mea, jur pe ce vrei, că proprietatea nu se va vinde! (înfierbântat) Jur pe fericirea mea! Bate mâna! Cârpă să-mi spui, om fără cinste, cum vrei, dacă las s-ajungă la licitaţie! Ţi-o jur pe viaţa mea!

ANIA (a redevenit calmă, e fericită): Ce bun eşti, unchiule, şi

ce deştept eşti! (îl îmbrăţişează) Acum sunt liniştită. Sunt liniştită. Chiar fericită!

(intră Firs)

FIRS (mustrător): Leonid Andreici, nu te temi de Dumnezeu? Când ai de gând să te culci?

GAEV: Numaidecât! Numaidecât! Du-te, Firs. Ce să fac, astăzi mă voi dezbrăca şi singur. Hai, copilaşilor, nani, nani! Amănuntele pe mâine. Acum duceţi-vă la culcare. (le sărută) Eu sunt din generaţia de la 1880... Nu e ea lăudată prea mult, totuşi... vă pot spune că pentru convingerile mele am îndurat destul. Nu degeaba mă iubesc ţăranii. Pe ţăran trebuie să-l cunoşti. Trebuie să ştii în ce fel...

ANIA: Iar începi, unchiule?

VARIA: Taci, unchiule, taci!

FIRS (supărat): Leonid Andreici!

GAEV: Mă duc, mă duc... Culcaţi-vă şi voi. Iau bandă de două ori şi apoi la mijloc. Merg la sigur. (pleacă; după el Firs iese cu paşi mărunţi)

ANIA: Acum sunt liniştită. La Iaroslavl nu vreau să mă duc, n-o iubesc pe mătuşa, totuşi sunt liniştită. Mulţumită unchiului. (se aşază)

VARIA: Trebuie să ne culcăm. Eu mă duc. Vezi, Ania, în lipsa ta s-au întâmplat pe-aici fel de fel de lucruri neplăcute. Ştii că în vechile odăi ale slugilor stau numai bătrânii servitori, Efimiuşka, Polia, Evstignei şi Karp? Au început să îngăduie să înnopteze la ei nişte vagabonzi. N-am spus nimic. Dar uite că s-a răspândit zvonul că eu aş fi poruncit din zgârcenie să fie hrăniţi numai cu mazăre... Vezi, din zgârcenie... Evstignei le născocea pe toate. Bine, zic eu, dacă-i aşa, aşteaptă! Îl chem pe Evstignei. (cască) Vine... Cum se poate, zic, Evstignei... nătărău ce eşti! (se uită la Ania) Anicika! (pauză) A adormit. (o ia de braţ) Hai la culcare. Hai! (o conduce) A adormit, sufleţelul meu! Să mergem!... (pornesc)

(departe, dincolo de grădină, un cioban cântă din fluier. Trofimov trece. Văzându-le pe Ania şi pe Varia, se opreşte)

VARIA: Ssst! Doarme... doarme. Haidem, dragostea mea!

ANIA (încet, pe jumătate adormită): Sunt atât de obosită... Toţi clopoţeii aceia... Unchiule drag... Şi mama, şi unchiul...

VARIA: Să mergem, draga mea, să mergem! (intră în camera Aniei)

TROFIMOV (înduioşat): Soarele meu! Primăvara mea!

Cortina

ACTUL AL DOILEA

Pe câmp. O bisericuţă veche cu ziduri înclinate, părăsită de mult. Lângă ea o fântână şi nişte pietre care desigur au fost pe vremuri lespezi de morminte, şi o bancă veche. Se vede drumul ce duce la proprietatea lui Gaev. Într-o parte, o perdea de plopi întunecaţi: acolo începe livada de vişini. În fund, un rând de stâlpi de telegraf şi departe, în zare, un oraş mare, ale cărui contururi nu se desluşesc decât pe vreme frumoasă. Soarele va apune în curând. Charlotta Ivanovna, Iaşa şi Duniaşa stau pe bancă. Epihodov stă lângă ei şi cântă din chitară.

Toţi sunt furaţi de gânduri. Charlotta poartă o şapcă veche pe cap; şi-a luat puşca de pe umăr şi-şi îndreaptă catarama curelei.

CHARLOTTA IVANOVNA (gânditoare): Paşaportul meu nu e în regulă, de aceea nici nu ştiu câţi ani am şi mereu mi se pare că sunt încă tânără. Când eram mică, tata şi mama treceau de la un bâlci la altul şi dădeau reprezentaţii foarte frumoase. Eu făceam saltul-mortal şi alte diferite figuri. Când au murit tata şi mama, m-a luat o doamnă, o nemţoaică, care mi-a făcut educaţie. Aşa. Apoi am crescut şi m-am făcut guvernantă. Dar de unde sunt eu, cine sunt eu – nu ştiu… Cine sunt părinţii mei? Poate că n-au fost căsătoriţi niciodată?! Habar n-am. (scoate din buzunar un castravete şi-l mănâncă) Nu ştiu nimic. (pauză) Am atâta nevoie să vorbesc cu cineva şi n-am cu cine… Nu am pe nimeni…

EPIHODOV (cântă din chitară): „Nu-mi pasă de lumea-nvrăjbită, de fraţi şi vrăjmaşi nici că-mi pasă…” Ce plăcut e să cânţi din mandolină!

DUNIAŞA: Asta e chitară, nu e mandolină! (se uită în oglindă şi se pudrează)

EPIHODOV: Pentru un nebun îndrăgostit e o mandolină. (cântă) „Când dragostea mi-e-mpărtăşită de-a inimii aleasă.”

(Iaşa îi ţine isonul)

CHARLOTTA IVANOVNA: Groaznic mai cântă oamenii ăştia… Ptiu! Ca şacalii!

DUNIAŞA (lui Iaşa): Totuşi, ce noroc să fi fost în străinătate!

IAŞA: Da, sigur. Nu pot decât să fiu de acord. (cască, apoi îşi aprinde o ţigară de foi)

EPIHODOV: Ei, ce vrei! În străinătate, de multă vreme, totul merge ca pe roate!

IAŞA: Se înţelege!

EPIHODOV: Eu sunt un om cultivat. Citesc diferite cărţi extraordinare dar n-am ajuns încă să ştiu ce vreau. N-am ajuns încă să ştiu dacă trebuie să trăiesc sau – ca să spun aşa – dacă trebuie să mă împuşc. Totuşi port întotdeauna cu mine un revolver. Iată-l! (arată revolverul)

CHARLOTTA IVANOVNA: Am isprăvit. Acum mă duc. (pune puşca pe umăr) Tu, Epihodov, eşti un om foarte deştept şi foarte primejdios. Fără îndoială că femeile te iubesc la nebunie! Brrr! (pleacă) Ce proşti sunt toţi deştepţii ăştia! N-am cu cine schimba o vorbă... Singură, singură... mereu, n-am pe nimeni! Şi... Nu ştiu nici cine sunt, nici de ce trăiesc... (pleacă fără să se grăbească)

EPIHODOV: Întrucât mă priveşte, la drept vorbind, fără să mă ating de alte lucruri, trebuie să vă spun între altele că soarta se poartă cu mine fără milă precum furtuna cu o coajă de nucă. Admiţând că mă-nşel, atunci de ce, de exemplu, azi-dimineaţă, când m-am trezit, am văzut pe pieptul meu un păianjen de o mărime nemaipomenită! Uite-aşa de mare! (arată cu amândouă mâinile mărimea păianjenului) Când dau să beau cvas, văd în el ceva scârbos de tot, ca un gândac. (pauză) L-aţi citit pe Buckle? (pauză) Avdotia Feodorovna, îmi dai voie să te deranjez cu două-trei cuvinte?

DUNIAŞA: Vorbeşte!

EPIHODOV: Aş dori între patru ochi. (oftează)

DUNIAŞA (stânjenită): Fie! Dar adu-mi mai întâi pelerina. E lângă dulap... E cam umed aici!...

EPIHODOV: Bine... Ţi-o aduc... Acum însă ştiu ce voi face cu revolverul... (ia chitara şi pleacă cântând)

IAŞA: Omul cu nouăzeci şi nouă de nenorociri! Mare tâmpit, între noi fie vorba. (cască)

DUNIAŞA: Doamne, numai de nu s-ar împuşca! (pauză) M-am făcut nervoasă. N-am astâmpăr. De mică m-au băgat la boieri şi m-am dezobişnuit de viaţa de la ţară. Uite ce albe îmi sunt mâinile. Albe ca ale unei domnişoare. Acum sunt plăpândă... delicată... Mă tem de te-miri-ce... E îngrozitor. Iaşa, dacă m-ai înşela, nu ştiu ce s-ar întâmpla cu nervii mei.

IAŞA (o sărută): Dulceaţa mea! Desigur că o fată tânără trebuie să fie cuminte; niciodată nu mi-au plăcut fetele cu purtări nechibzuite.

DUNIAŞA: Eu m-am îndrăgostit de dumneata ca o nebună, Iaşa. Dumneata ştii multe şi poţi să vorbeşti despre toate.

(pauză)

IAŞA (cască): Mda! Uite care e părerea mea: când o fată iubeşte pe cineva, înseamnă că e imorală. (pauză) Ce plăcut e să fumezi o ţigară de foi în aer curat! (ascultă) Vine cineva... Sunt boierii...

(Duniaşa îl îmbrăţişează grăbită)

IAŞA: Fă-te că te duci acasă ca şi când ai veni de la râu, de la scăldat şi ia-o pe drumul ăsta, altfel te loveşti de ei şi au să creadă că am avut întâlnire. Nu pot să sufăr una ca asta!

DUNIAŞA (tuşeşte încet): Ţigara asta mi-a dat dureri de cap! (pleacă)

(Iaşa rămâne lângă bisericuţă; intră Liubov Andreevna, Gaev şi Lopahin)

LOPAHIN: Trebuie să vă hotărâţi până la urmă! Timpul trece. Chestiunea e foarte simplă. Vreţi să vă împărţiţi pământul în parcele şi să-l arendaţi? Răspundeţi: da sau nu? Numai cu un singur cuvânt!

LIUBOV ANDREEVNA: Cine fumează aici ţigări de astea nesuferite? (se aşază)

GAEV: Nu e rău că s-a făcut o cale ferată... (se aşază) Uite am putea merge până la oraş, să prânzim... Galbena la mijloc! Ar trebui să intru în casă, să joc o partidă...

LIUBOV ANDREEVNA: Mai ai timp.

LOPAHIN: Numai un singur cuvânt. (o imploră) Răspundeţi-mi!

GAEV (căscând): Ce?

LIUBOV ANDREEVNA (se uită în portmoneu): Ieri, nu mai departe, mai aveam încă foarte mulţi bani; azi, nu mai am aproape nimic! Biata mea Varia face toate economiile din lume, îi hrăneşte pe oameni cu supă de lapte, iar la bucătărie, bătrânilor le dă numai mazăre, şi eu cheltuiesc banii fără nicio noimă. (scapă portmoneul. Se risipesc nişte monede de aur) Ei, asta mai lipsea... (îi e ciudă)

IAŞA: Daţi-mi voie să-i strâng. (strânge monedele)

LIUBOV ANDREEVNA: Da, Iaşa, fii te rog atât de bun! De ce m-am mai dus să prânzesc în oraş? Restaurantul ăsta al vostru e prost şi muzica la fel; feţele de masă duhnesc a săpun. Şi tu, Leonea, de ce-ai băut atât de mult? De ce ai mâncat atâta? De ce ai vorbit atât? Azi, la restaurant, ai vorbit iar vrute şi nevrute.

Iar despre generaţia ta, despre deceniul al optulea, despre decadenţi... Şi cui? Le-ai vorbit chelnerilor despre decadenţi!

LOPAHIN: Da.

GAEV (dă din mână): Fără îndoială, cu mine nu mai e nimic de făcut! (enervat, către Iaşa) Şi ce te tot învârteşti în nasul nostru?

IAŞA (râde): Nu pot să vă aud glasul fără să râd!

GAEV (către soră-sa): Ai auzit? Ei bine, alege: sau eu sau el!

LIUBOV ANDREEVNA: Pleacă, Iaşa! Pleacă de aici!...

IAŞA (dă Liubovei Andreevna portmoneul): Plec numaidecât! (abia stăpânindu-şi râsul) Imediat... (pleacă)

LOPAHIN: Am auzit că bogătaşul Deriganov vrea să vă cumpere moşia. Se zice că va lua chiar el parte la licitaţie.

LIUBOV ANDREEVNA: De unde ştii?

LOPAHIN: Se vorbeşte în oraş...

GAEV: Mătuşa din Jaroslavl a făgăduit să ne trimită bani, dar când şi câţi... nu se ştie!

LOPAHIN: Cam câţi ar putea să vă trimită? O sută, două sute de mii?

LIUBOV ANDREEVNA: Doamne! Dacă ne-ar trimite zece-cincisprezece mii, am fi mulţumiţi!

LOPAHIN: Vă rog să mă iertaţi, dar n-am mai întâlnit niciodată oameni atât de nechibzuiţi, atât de nepractici şi de ciudaţi ca dumneavoastră. Vi se spune verde în faţă că vi se vinde proprietatea şi nu vreţi să înţelegeţi defel!

LIUBOV ANDREEVNA: Bine, dar ce putem face? Învaţă-ne!

LOPAHIN: În fiecare zi nu fac decât asta! În fiecare zi vă spun acelaşi lucru. Şi livada de vişini şi pământul trebuiesc neapărat date în arendă pentru vile, şi asta chiar acum, cât mai repede, licitaţia e aproape! Înţelegeţi! De îndată ce o să vă hotărâţi, vă vor da bani câţi vreţi şi veţi fi salvaţi!

LIUBOV ANDREEVNA: Vile şi vilegiaturişti. Iartă-mă, dar e atât de banal!

GAEV: Sunt cu totul de părerea ta!

LOPAHIN: Eu sau am să încep să plâng, sau să urlu, sau am să leşin. Nu mai pot! M-aţi scos din fire. (lui Gaev) Eşti o muiere!

GAEV: Ce?

LOPAHIN: Muiere! (vrea să plece)

LIUBOV ANDREEVNA (speriată): Nu! Nu pleca! Rămâi, dragul meu! Te rog! Poate să găsim ceva!

LOPAHIN: Ce să mai găsiţi?

LIUBOV ANDREEVNA: Nu pleca, te rog! Când eşti aici, îmi pare totul mai vesel... (pauză) Tot aştept să se întâmple ceva. Parcă mi-e teamă că se dărâmă casa peste noi...

GAEV (foarte îngândurat): Dubleu în colţ... croazeu la mijloc...

LIUBOV ANDREEVNA: Multe păcate mai avem!

LOPAHIN: Ce păcate?

GAEV (luând o caramea): Se zice că mi-am cheltuit toată averea pe caramele... (râde)

LIUBOV ANDREEVNA: Da, multe păcate!... Totdeauna am risipit banii ca o nebună şi m-am căsătorit cu un om care făcea numai datorii. Soţul meu bea îngrozitor. A murit din cauza şampaniei. Din nefericire, m-am îndrăgostit de un altul şi m-am dat lui, dar tocmai în acea vreme, o primă pedeapsă m-a izbit ca o măciucă în creştet: băieţelul meu s-a înecat, uite colo, în râul acela! Atunci am plecat în străinătate, am plecat ca să nu mă mai întorc niciodată şi să nu mai văd râul ăsta. Am fugit cu ochii închişi, deznădăjduită... Dar „el" m-a urmărit fără milă; nu m-a cruţat. Am cumpărat o vilă lângă Menton. Acolo s-a îmbolnăvit. Trei ani n-am ştiut ce-i odihna, nici ziua, nici noaptea. Mi-am sleit puterile căutându-l, mi s-a uscat sufletul. Anul trecut, când am vândut vila ca să plătim datoriile şi am plecat la Paris, el mi-a luat tot şi m-a părăsit pentru alta. Am încercat să mă otrăvesc... E aşa de stupid şi aşa de ruşinos... Apoi, dintr-odată, mi s-a făcut dor de Rusia, de ţara mea; mi s-a făcut dor de fata mea... (îşi şterge lacrimile) Doamne, Doamne, îndură-te şi iartă-mi păcatele! M-ai pedepsit destul! (scoate o telegramă din buzunar) Am primit-o astăzi de la Paris. E tot de la el. Mă roagă să-l iert şi să mă întorc. (rupe telegrama) Parcă se aude o muzică undeva. (ascultă)

GAEV: E faimoasa noastră orchestră evreiască. Îţi aminteşti: patru viori, un flaut şi un contrabas.

LIUBOV ANDREEVNA: Tot mai există? Ar trebui să-i chemăm odată la noi şi să dăm o petrecere.

LOPAHIN (trage cu urechea): N-aud nimic. (cântă încet) „Pentru bani, nemţii fac din rus franţuz." (râde) Aseară la teatru am văzut o piesă tare nostimă...

LIUBOV ANDREEVNA: Sunt sigură că nu era deloc nostimă. Ar fi mai bine să vedeţi mai puţine piese şi să vă cercetaţi mai des pe voi înşivă. Cât e de cenuşie viaţa voastră, a tuturor, şi câte vorbe de prisos mai spuneţi!

LOPAHIN: Asta-i adevărat! Şi ca să vorbim deschis, viaţa noastră e stupidă! (pauză) Taică-meu era un ţăran necioplit, care nu pricepea nimic. Nu m-a dat la învăţătură, dar ştia să-mi care cu băţul, când se-mbăta! La drept vorbind, sunt şi eu tot atât de necioplit şi incult ca şi el. Nu ştiu nimic. Şi când scriu, mi-e şi mie ruşine de scrisul meu. Fac nişte berze!

LIUBOV ANDREEVNA: Trebuie să te însori, dragul meu.

LOPAHIN: Da, asta-i adevărat!

LIUBOV ANDREEVNA: Dacă ai lua-o pe Varia! E fată bună!

LOPAHIN: Da.

LIUBOV ANDREEVNA: E o fată modestă, nu-i e frică de muncă şi mai ales, te iubeşte. Ştiu că-ţi place de multă vreme!

LOPAHIN: Fireşte, eu nu m-aş da în lături. E fată bună.

(pauză)

GAEV: Mi s-a propus o slujbă la o bancă. Şase mii de ruble pe an… Ce zici?

LIUBOV ANDREEVNA: Nu-i de tine. Vezi-ţi de treabă!

(intră Firs; a adus un palton)

FIRS (lui Gaev): Conaşule, îmbrăcaţi-l vă rog. E umezeală.

GAEV (îmbracă paltonul): Mă plictiseşti, frate!

FIRS: Nu face nimic. Azi-dimineaţă iar aţi plecat fără să-mi spuneţi. (îl examinează)

LIUBOV ANDREEVNA: Ai îmbătrânit, Firs!

FIRS: Aud?

LOPAHIN: Spune c-ai îmbătrânit!

FIRS: Trăiesc cam de multişor. Nici nu era născut tatăl dumneavoastră, şi pe mine voiau să mă însoare! (râde) Când s-a făcut dezrobirea, ajunsesem prim-valet. N-am primit să fiu liber, şi-am rămas la boieri. (pauză) Ţin minte că toţi ăilalţi erau bucuroşi, dar de ce, nici ei nu ştiau.

LOPAHIN: Ce bine era înainte! Cel puţin putea să vă snopească în bătăi.

FIRS (fără să-l audă): Cred şi eu! Ţăranii erau cu boierii, boierii erau cu ţăranii. Acum, fiecare o apucă în altă parte. Cine mai pricepe ceva?

GAEV: Mai taci din gură, Firs. Mâine trebuie să plec la oraş. Mi-a făgăduit cineva să mă prezinte unui general care ar putea să ne împrumute pe poliţe.

LOPAHIN: Nu foloseşte la nimic. Vă asigur că n-o să plătiţi nici dobânzile!

LIUBOV ANDREEVNA: Aiurează. Nu există niciun general.

(intră Trofimov, Ania şi Varia)

GAEV: Uite şi pe ai noştri!

ANIA: Iat-o pe mama!

LIUBOV ANDREEVNA (cu afecţiune): Veniţi, veniţi, dragele mele! (îmbrăţişează fetele) Dacă aţi şti amândouă cât vă iubesc! Staţi lângă mine… aici.

(toţi se aşază)

LOPAHIN: Veşnicul student mereu printre domnişoare!

TROFIMOV: Asta nu e treaba dumitale.

LOPAHIN: În curând o să împlinească cincizeci de ani şi tot student e!

TROFIMOV: Lasă glumele tâmpite.

LOPAHIN: De ce te superi, om sucit?

TROFIMOV: Lasă-mă-n pace!

LOPAHIN (râzând): Îngăduie-mi să te întreb: care e părerea dumitale despre mine?

TROFIMOV: Uite ce cred eu despre dumneata, Iermolai Alexeici. Eşti un om bogat şi în curând vei fi milionar, dar rostul dumitale în jocul marilor prefaceri este acela al unui animal de pradă care înghite tot ce-i iese înainte.

(toţi râd)

VARIA: Petea, mai bine spune-ne ceva despre planete.

LIUBOV ANDREEVNA: Nu. Să continuăm discuţia noastră de-aseară.

TROFIMOV: Despre ce vorbeam?

GAEV: Despre omul mândru.

TROFIMOV: Am vorbit ieri mult, dar n-am ajuns la nicio concluzie. După părerea dumneavoastră, omul mândru ar avea ceva mistic în el. Poate să aveţi dreptate în felul dumneavoastră de a vedea lucrurile. Dar judecând simplu fără speculaţii, despre ce mândrie poate fi vorba, ce sens poate avea ea, atât timp cât, fiziologic, omul este rău alcătuit, iar în marea noastră majoritate suntem grosolani, lipsiţi de inteligenţă şi profund nefericiţi! Trebuie să încetăm odată să ne încântăm de noi înşine. Trebuie să ne apucăm să muncim.

GAEV: Da’ de murit, tot vom muri!

TROFIMOV: Cine ştie? Şi ce înseamnă a muri? S-ar putea ca omul să aibă o sută de simţuri şi când moare să-i dispară numai cele cinci, cunoscute nouă, iar restul de nouăzeci şi cinci să

rămână vii.

LIUBOV ANDREEVNA: Ce deştept eşti, Petea!

LOPAHIN (ironic): Lucru mare!

TROFIMOV: Omenirea merge înainte şi îşi desăvârşeşte forţele. Tot ceea ce ne depăşeşte azi într-o zi va fi un lucru pe înţelesul tuturor, obişnuit. Numai că trebuie să muncim, să-i ajutăm din toate puterile noastre pe cei ce caută adevărul. La noi, în Rusia, deocamdată nu sunt decât foarte puţini cei care lucrează. Marea majoritate a intelectualilor pe care îi cunosc nu caută nimic, nu fac nimic şi până acum nu sunt în stare să muncească. Îşi spun „intelectuali", dar îşi tutuiesc servitorii şi se poartă cu ţăranii cum te-ai purta cu nişte vite. Nu se trudesc să înveţe, nu citesc nimic serios, nu fac absolut nimic. Despre ştiinţă nu fac decât să vorbească, iar arta nu o înţeleg. Toţi îşi iau aere grave, fac nişte mutre întunecate şi vorbesc numai despre lucruri importante, filozofează, în timp ce, în văzul tuturor, muncitorii se hrănesc ca vai de lume, dorm fără perne, câte treizeci-patruzeci într-o cameră, năpădiţi de ploşniţe, în duhoare, umezeală şi promiscuitate... Cum ne-am mai putea îndoi că frumoasele noastre discursuri nu sunt decât pentru a ne păcăli pe noi şi pe alţii? Arătaţi-mi unde sunt leagănele de copii despre care se vorbeşte atât, unde sunt bibliotecile? Nu se ştie de ele decât din romane. În realitate, ele nu există. Totul nu e decât murdărie, vulgaritate, sălbăticie asiatică... Eu mă tem de mutrele prea grave, nu-mi plac. Mie mi-e frică şi de discuţiile serioase. Mai bine să tăcem cu toţii.

LOPAHIN: Ei bine, află că eu mă scol înainte de ora cinci dimineaţa, muncesc din zori până seara, toată ziua mânuiesc banii mei şi ai altora, şi văd cum sunt oamenii din jurul meu. Trebuie să te-apuci să faci ceva ca să-ţi dai seama cât sunt de puţini oamenii cinstiţi şi cumsecade. Câteodată când nu pot s-adorm, mă gândesc: „Doamne, tu ne-ai dat păduri nesfârşite, câmpii cât vezi cu ochii, zări fără de margini, şi trăind în ele, ar fi trebuit să fim şi noi nişte uriaşi..."

LIUBOV ANDREEVNA: Uriaşi? La ce bun? Nu sunt frumoşi decât în basme. În viaţa de toate zilele, te sperie.

(în fundul scenei trece Epihodov, cântând din chitară)

LIUBOV ANDREEVNA (gânditoare): Vine Epihodov...

ANIA (gânditoare): Vine Epihodov...

GAEV: A apus soarele, domnilor!

TROFIMOV: A apus.

GAEV (încet, parcă ar declama): O, dumnezeiască natură! Tu te îmbraci cu veşnica ta strălucire, în splendoarea şi indiferenţa ta. Tu, pe care noi te numim mamă, îmbini în tine viaţa şi moartea! Tu creezi şi distrugi…

VARIA (rugătoare): Dragă unchiule!

ANIA: Iar începi, unchiule!?

TROFIMOV: Mai bine ai lua galbena în dubleu.

GAEV: Tac. Uite că tac!

(toţi stau, furaţi de gânduri; linişte; se aude doar Firs care bombăne; deodată ajunge la ei un zgomot depărtat, ca din cer, ca sunetul unei coarde care plesneşte, trist, stingându-se încet.)

LIUBOV ANDREEVNA: Ce-i asta?

LOPAHIN: Nu ştiu. Poate undeva, departe, într-un puţ de mină s-a rupt funia ascensorului. Dar trebuie să fie foarte departe…

GAEV: Sau poate să fie şi o pasăre… vreun bâtlan…

TROFIMOV: Sau vreo bufniţă…

LIUBOV ANDREEVNA (înfiorată): Nu ştiu de ce, e ceva neplăcut.

(pauză)

FIRS: Înainte de nenorocire tot aşa s-a întâmplat: a ţipat o cucuvea şi samovarul a şuierat fără întrerupere.

GAEV: Înainte de ce nenorocire?

FIRS: Înainte de dezrobire!

(pauză)

LIUBOV ANDREEVNA: Ştiţi ce, prieteni, să mergem, e târziu! (Aniei) Ce-i cu tine, fetiţo? Ai ochii plin de lacrimi. (o îmbrăţişează)

ANIA: N-am nimic, mamă!

TROFIMOV: Vine cineva.

(se arată un trecător cu un chipiu alb, uzat, în palton; e puţin beat)

TRECĂTORUL: Iertaţi-mă, dar spre gară o iau drept înainte?

GAEV: Da. Ţine-o pe drumul ăsta!

TRECĂTORUL: Vă mulţumesc foarte mult! (tuşeşte) Ce vreme frumoasă. (declamă) „Frate, frate-al meu care suferi… vino la Volga… al cărei geamăt…” (Variei) Mademoiselle, daţi-i unui rus flămând treizeci de copeici.

(Varia se sperie, scoate un ţipăt)

LOPAHIN (supărat): Şi obrăznicia are o margine!…

LIUBOV ANDREEVNA (speriată): Ia te uită, ia... (caută-n portmoneu) N-am argint... N-are importanţă. Îţi dau o monedă de aur...

TRECĂTORUL: Vă mulţumesc foarte mult... (pleacă)

(râs general)

VARIA (speriată): Eu mă duc, plec! Ah, mamă! Acasă oamenii n-au ce să mănânce şi dumneata îi dai o monedă de aur.

LIUBOV ANDREEVNA: Ce poţi face cu o neroadă ca mine! Acasă am să-ţi dau tot ce am. Ai să mă mai împrumuţi, Iermolai Alexeici?

LOPAHIN: Sunt la dispoziţia dumneavoastră.

LIUBOV ANDREEVNA: Să mergem, domnilor, să mergem! Ştii, Varia, că am pus la cale căsătoria ta. Te felicit!

VARIA (printre lacrimi): Mamă, cu asta nu se glumeşte.

LOPAHIN: Du-te la mănăstire, Ohmelia...

GAEV: Au început să-mi tremure mâinile, n-am mai jucat de mult biliard.

LOPAHIN: Ohmelia, o, nimfă, pomeneşte-mă în rugăciunile tale!

LIUBOV ANDREEVNA: Să mergem, domnilor! În curând se serveşte cina.

VARIA: Cum m-a speriat. Şi-acum îmi bate inima.

LOPAHIN: Vă mai aduc aminte că la douăzeci şi două august se va vinde livada de vişini. Gândiţi-vă la asta... gândiţi-vă bine.

(pleacă toţi, afară de Trofimov şi Ania)

ANIA (râzând): Îi mulţumesc trecătorului că a speriat-o pe Varia. Acum suntem singuri.

TROFIMOV: Varia se teme să nu ne îndrăgostim unul de altul şi se ţine toată ziua de noi. Cu mintea ei strâmtă, ea nu poate înţelege că noi suntem mai presus de dragoste, că năzuim să ne ridicăm peste tot ce e meschin şi trecător, peste tot ceea ce ne împiedică să fim liberi şi fericiţi. Iată adevăratul înţeles şi ţelul vieţii noastre. Înainte! Nimic nu ne va opri să ne urmăm calea spre steaua ce străluceşte aprinsă în depărtare, înainte deci, să nu rămâneţi în urmă, prieteni!

ANIA (bătând din palme): Ce frumos vorbeşti! (pauză) Ce minunat e azi aici!

TROFIMOV: Da, vremea e frumoasă.

ANIA: Ce-ai făcut din mine, Petea? Simt că nu mai ţin la livada de vişini ca până acum! Cât mi-era de dragă înainte! Mi se părea

că pe pământ nu-i alt loc mai frumos ca livada noastră.

TROFIMOV: Toată Rusia e livada noastră. Pământul e mare şi frumos şi are multe locuri minunate. (pauză) Gândeşte-te numai, Ania, că bunicul dumitale, străbunicul şi toţi strămoşii dumitale au fost boieri, stăpâni peste robi, peste suflete vii. Nu simţi cum sufletele astea te privesc din fiecare vişin din livadă, din fiecare frunză, din fiecare trunchi? Nu le-auzi glasurile? Aţi fost stăpâni peste suflete vii şi asta v-a stricat într-atât pe toţi, toţi care au trăit înainte şi care trăiesc şi acum, încât nici mama dumitale, nici dumneata, nici unchiul dumitale nu băgaţi de seamă că trăiţi pe datorie, pe spinarea altora, pe socoteala acelora pe care nici nu-i lăsaţi măcar să vă intre în casă! Noi am rămas în urmă cu cel puţin două sute de ani, nu am făcut încă nimic, nu avem încă un gând limpede despre trecutul nostru. Noi filozofăm doar, ne plângem de plictiseală şi bem votcă. Vezi, e atât de limpede că pentru a începe să trăieşti cu adevărat trebuie mai întâi să-ţi răscumperi trecutul, să isprăveşti cu el! Şi nu poţi să-l răscumperi decât prin suferinţă, printr-o muncă uriaşă şi neîntreruptă. Înţelege asta, Ania!

ANIA: Casa în care trăim nu mai e de mult a noastră şi eu am să plec din ea, îţi dau cuvântul meu!

TROFIMOV: Dacă ai cheile casei, aruncă-le în fântână şi pleacă. Fii liberă ca vântul!

ANIA (entuziasmată): Câtă dreptate ai!

TROFIMOV: Crede-mă, Ania, crede-mă! N-am încă treizeci de ani, sunt tânăr, sunt încă student, dar am îndurat atâtea! Cum vine iarna, sunt flămând, bolnav, neliniştit, sărac, ca un cerşetor. Şi pe-unde nu m-a mânat încă soarta? Unde n-am fost încă! Şi totuşi, întotdeauna, zi şi noapte, în fiecare clipă, sufletul meu a fost plin de presimţiri nelămurite. Eu presimt fericirea, Ania, o văd de pe acum...

ANIA (visătoare): Răsare Luna.

(se aude Epihodov cântând din chitară acelaşi cântec trist; răsare Luna; undeva, lângă plopi, Varia o caută pe Ania şi-o strigă: Ania, unde eşti?)

TROFIMOV: Da. Răsare Luna. (pauză) Iată fericirea! Uite-o, vine, se apropie tot mai mult, tot mai mult, îi şi aud paşii. Şi chiar dacă noi n-o vom vedea, n-o vom cunoaşte, n-are nicio importanţă... Vor vedea-o alţii!

GLASUL VARIEI: Ania, unde eşti?

TROFIMOV: Iar Varia! (supărat) E revoltător!
ANIA: Ce să-i faci? Haidem la râu. Acolo e bine!
TROFIMOV: Să mergem!

(pleacă)

GLASUL VARIEI: Ania! Ania!

Cortina

ACTUL AL TREILEA

Salon, despărţit de o sală mare printr-o arcadă. Candelabrul e aprins. Se aude din antreu orchestra evreiască amintită în actul al doilea. Seara. În sală se dansează cadrilul. Glasul lui Simeonov-Pişcik: „Promenade à une paire!” Intră în sufragerie prima pereche: Pişcik şi Charlotta Ivanovna; a doua: Trofimov şi Liubov Andreevna; a treia: Ania şi funcţionarul de la poştă; a patra: Varia cu şeful de gară etc. Varia plânge încet şi îşi şterge ochii dansând. În ultima pereche Duniaşa. Toate perechile traversează salonul. Pişcik strigă: „Grand rond, balancez” şi „Les cavaliers a genoux et remerciez vos dames!” Firs, în frac, serveşte pe o tavă sifon. Intră în salon Pişcik şi Trofimov.

PIŞCIK: De felul meu sunt pletoric! Am şi avut până acum două atacuri. Mi-e greu să dansez. Dar vorba aia: când eşti cu lupii, trebuie să urli... Sunt sănătos ca un cal. Răposatul taică-meu, mare ghiduş – fie-i ţărâna uşoară – spunea că vechiul nostru neam al Simeonov-Pişcikilor se trage din calul pe care Caligula l-a făcut senator... (se aşază) De altceva însă mă plâng: n-am bani. Flămândul codri visează... (adoarme şi se trezeşte sforăind) Aşa sunt şi eu... nu mi-e gândul decât la bani...

TROFIMOV: E adevărat că aduci oarecum cu un cal!

PIŞCIK: Ei, şi ce e cu asta? Calul e un animal de nădejde... Poţi să-l şi vinzi...

(din camera vecină se aude zgomotul bilelor de biliard; Varia apare sub arcadă)

TROFIMOV (o tachinează): Madame Lopahina! Madame Lopahina!

VARIA (supărată): Boierul năpârlit!

TROFIMOV: Da, eu sunt boierul năpârlit şi mă mândresc cu asta!

VARIA (cu amărăciune): I-am chemat pe muzicanţi, dar cu ce o să-i plătim? (pleacă)

TROFIMOV (lui Pişcik): Dacă ai fi folosit în alt fel energia pe care ai cheltuit-o toată viaţa dumitale, umblând după bani pentru plata dobânzilor, ai fi putut până la sfârşit să răstorni pământul!

PIŞCIK: Nietzsche... Filozoful... marele, celebrul gânditor, acest om cu mintea colosală, spune undeva în operele lui că ai voie să falsifici bani.

TROFIMOV: L-ai citit dumneata pe Nietzsche…

PIŞCIK: De citit chiar, nu! Dar mi-a spus Daşenka. În situaţia în care sunt eu acum, nu-mi mai rămâne decât să fabric bani falşi… Poimâine trebuie să plătesc trei sute şi zece ruble… De-o sută treizeci am făcut rost. (îşi pipăie buzunarul, speriat) Au dispărut banii! I-am pierdut! (printre lacrimi) Unde-s banii? (bucuros) Uite-i, în căptuşeală… M-au trecut sudorile…

(intră Liubov Andreevna şi Charlotta Ivanovna)

LIUBOV ANDREEVNA (cântă încet o lezghincă): De ce întârzie atât Leonid? Ce face la oraş? (către Duniaşa) Duniaşa, dă-le ceai muzicanţilor…

TROFIMOV: Pesemne nu s-a ţinut licitaţia.

LIUBOV ANDREEVNA: Nu era nimerit să chemăm muzicanţii şi nici să dăm balul… Ei, nu-i nimic… (se aşază şi fredonează încet)

CHARLOTTA (îi dă lui Pişcik un joc de cărţi): Uite un pachet de cărţi. Gândeşte-te la o carte.

PIŞCIK: M-am gândit!

CHARLOTTA: Acum amestecă-le! Aşa! Dă-le-ncoace, dragă domnule Pişcik. Eins, zwei, drei![33] Şi acuma caut-o în buzunarul dumitale.

PIŞCIK (scoate cartea din buzunar): Opt de pică. E adevărat! (mirându-se) Ia te uită!

CHARLOTTA (ţinând cărţile în palmă către Trofimov): Spune-mi repede ce carte e deasupra?

TROFIMOV: Dama de pică.

CHARLOTTA: Este! (către Pişcik) Şi ce carte e dedesubtul ei?

PIŞCIK: Asul de cupă.

CHARLOTTA: Este! (îşi bate palma. Cărţile dispar) A, ce vreme frumoasă e azi! (îi răspunde un glas tainic de femeie ca de sub podea) „O, da, vremea-i splendidă, domnişoară!” Eşti idealul meu… (glasul) „Şi dumneata, domnişoară, îmi placi foarte mult”.

ŞEFUL GĂRII (aplaudând): Bravo, doamnă ventrilocă!

PIŞCIK (mirându-se): Ia te uită! Fermecătoarea mea Charlotta Ivanovna. Sunt îndrăgostit lulea de dumneata.

CHARLOTTA: Îndrăgostit? (dând din umeri) Dumneata poţi să iubeşti? Gutter Mensch, aber schlechter Musikant![34]

TROFIMOV (îl bate pe Pişcik pe umăr): Ei, ce mai spui, cal

---

[33] Unu, doi, trei!(germ) (n.t).

[34] Om bun, dar muzicant prost! (germ) (n.t).

bătrân?

CHARLOTTA: Rog atenţie. Altă scamatorie, (ia de pe scaun un pled) Iată un pled, foarte frumos, de vânzare. (îl scutură) Nu vrea nimeni să-l cumpere?

PIŞCIK (mirându-se): Ia te uită!

CHARLOTTA: Eins, zwei, drei! (ridică repede pledul; după pled se află Ania; face o reverenţă, aleargă spre mama ei, o îmbrăţişează şi se întoarce repede în sală; entuziasm general)

LIUBOV ANDREEVNA (aplaudă): Bravo! Bravo!

CHARLOTTA: Încă ceva. Eins, zwei, drei! (ridică pledul; după pled se află Varia şi se înclină)

PIŞCIK (mirându-se): Ia te uită!

CHARLOTTA: Gata! (aruncă pledul pe Pişcik, face o reverenţă şi fuge în sală)

PIŞCIK (aleargă după ea): A, hoţoaico! Aţi văzut-o? (iese)

LIUBOV ANDREEVNA: Leonid tot n-a venit!... Nu înţeleg ce face atâta în oraş! Cred că totul trebuie să se fi isprăvit. Ori s-a vândut proprietatea, ori nu s-a ţinut licitaţia. De ce să ne lase atâta vreme în nesiguranţă?

VARIA (căutând s-o liniştească): Sunt sigură că unchiul a răscumpărat-o!

TROFIMOV (cu ironie): Da.

VARIA: Mătuşica i-a trimis o procură să cumpere proprietatea pe numele ei, cu trecerea datoriei. O fi făcut asta pentru Ania. Sunt sigură că Dumnezeu l-a ajutat pe unchiul s-o cumpere.

LIUBOV ANDREEVNA: Mătuşica din Jaroslavl a trimis cincisprezece mii de ruble ca să cumpărăm proprietatea pe numele ei, în noi nu are încredere. Dar banii ăştia nu ajung nici ca să plătească dobânzile. (îşi acoperă faţa cu mâinile) Astăzi se hotărăşte soarta mea, soarta...

TROFIMOV (o tachinează pe Varia): Madame Lopahina!

VARIA (supărată): Veşnicul student! De două ori te-au dat afară din universitate!

LIUBOV ANDREEVNA: De ce te superi, Varia? Te tachinează cu Lopahin, ei şi ce? Vrei să te măriţi cu el?... Mărită-te. E un om bun şi interesant. Nu vrei? Nu te mărita, nimeni nu te sileşte, drăguţa mea...

VARIA: Trebuie să ţi-o spun fără înconjur, măicuţă: mă gândesc serios la asta. E un om bun şi îmi place.

LIUBOV ANDREEVNA: Atunci mărită-te! Nu înţeleg ce mai

aştepţi!

VARIA: Dar bine, mamă, doar n-o să-l cer eu în căsătorie! Sunt doi ani de când toţi îmi vorbesc de el, şi numai el nu spune nimic, sau face glume. Eu îl înţeleg. Acum umblă după avere, îşi are treburile lui şi n-are timp să se gândească la mine. Dacă aş avea bani, măcar o sută de ruble, aş lăsa toate şi m-aş duce departe. Aş intra la mănăstire.

TROFIMOV: Ce dumnezeiască fericire!

VARIA (lui Trofimov): Un student n-ar trebui să spună prostii! (cu blândeţe printre lacrimi) Ce urât te-ai făcut, Petea. Cum ai îmbătrânit! (către Liubov Andreevna, încetând a mai plânge) Dar uite, mamă, eu nu pot să stau fără treabă. În fiecare clipă trebuie să fac ceva!

(intră Iaşa)

IAŞA (abia stăpânindu-şi râsul): Epihodov a rupt un tac... (iese)

VARIA: Ce caută Epihodov aici? Cine i-a dat voie să joace biliard? Eu nu mai înţeleg oamenii ăştia! (iese)

LIUBOV ANDREEVNA: Nu o mai tachina, Petea. Nu vezi că şi aşa e destul de mâhnită?

TROFIMOV: Prea se prăpădeşte cu firea! Prea se amestecă în câte nu o privesc. Toată vara nu ne-a dat pace, Aniei şi mie. Se temea să nu ne îndrăgostim unul de altul! Ce-i pasă ei? Şi afară de asta, nu i-am dat niciun prilej să gândească aşa cum gândeşte! Sunt atât de departe de astfel de banalităţi! Noi suntem mai presus de dragoste!

LIUBOV ANDREEVNA: Eu însă, din păcate, cred că sunt mai prejos! (foarte neliniştită) Dar de ce nu se-ntoarce Leonid? Aş vrea numai să ştiu: s-a vândut sau nu? Mi-e atât de greu să-mi închipui că s-ar putea întâmpla o astfel de nenorocire, încât nici nu mai ştiu ce să cred! Îmi pierd capul. Sunt în stare să ţip, să fac vreo prostie. Salvează-mă, Petea! Spune ceva, vorbeşte!

TROFIMOV: Dacă s-a vândut sau nu s-a vândut astăzi proprietatea, nu-i totuna? De mult s-a hotărât cu ea, fără putinţă de revenire. Liniştiţi-vă, dragă doamnă! Nu trebuie să vă mai minţiţi singură. Măcar o dată priviţi adevărul în faţă.

LIUBOV ANDREEVNA: Adevărul? Care adevăr? Dumneata ştii unde e adevărul şi unde nu e. Dar eu parcă am orbit. Nu mai văd nimic. Dumneata rezolvi curajos toate problemele mari ale vieţii. Dar spune-mi, dragul meu: nu cumva pentru că eşti tânăr

şi pentru că n-ai avut încă timp să suferi din cauza vreuneia dintre aceste probleme? Şi dacă priveşti viitorul cu încredere, să nu fie pentru că nu vezi şi nu aştepţi nimic care să te îngrozească, deoarece viaţa e încă ascunsă ochilor dumitale tineri? Eşti mai îndrăzneţ, mai cinstit, mai adânc decât noi. Dar gândeşte-te mai bine şi fii cât de cât mai mărinimos. Cruţă-mă! M-am născut aici, aici au trăit tata şi mama, aici a trăit şi bunicul meu. Iubesc casa asta. Nu-mi vine să cred că aş putea trăi fără livada de vişini. Şi dacă ea trebuie neapărat să fie vândută, ei bine, vindeţi-mă şi pe mine împreună cu ea... (îl îmbrăţişează pe Trofimov şi-l sărută pe frunte) Şi fiul meu s-a înecat tot aici... (plânge) Fie-ţi milă de mine. Eşti un om bun.

TROFIMOV: Ştiţi, vă compătimesc din toată inima.

LIUBOV ANDREEVNA: Altfel ar fi trebuit să spui lucrul ăsta... altfel... (scoate batista, îi cade o telegramă) Nici nu ştii ce povară simt astăzi pe suflet! Aici e prea mult zgomot. Inima îmi tresare la fiecare mişcare. Tremur toată. Şi nu pot nici să mă închid în odaia mea. Mi-e frică de singurătate. Nu mă judeca aspru, Petea... Ţin foarte mult la dumneata, ca la o rudă apropiată. Bucuroasă ţi-aş da-o pe Ania, ţi-o jur! Dar vezi, dragul meu, trebuie mai întâi să-ţi isprăveşti studiile. Nu faci nimic. Laşi să te arunce soarta dintr-un loc într-altul. E foarte ciudat... Nu-i aşa? Şi cu barba ce ai de gând, că nu vrea să crească deloc... (râde) Ce caraghios eşti!

TROFIMOV (ridică telegrama): Nu ţin să fiu frumos!

LIUBOV ANDREEVNA: E o telegramă de la Paris. În fiecare zi primesc câte una. Ieri una, azi alta. Nebunul acela iar s-a îmbolnăvit, iar îi merge prost, îmi cere iertare, mă imploră să vin şi, într-adevăr ar trebui să plec la Paris, să stau lângă el. Te uiţi la mine aspru, dar ce pot face, Petea? Ce pot să fac? E bolnav, singur şi nenorocit! Cine o să-l îngrijească acolo? Cine o să-l împiedice să facă prostii? Cine o să-i dea doctoriile la timp? Şi de ce m-aş mai ascunde şi aş tăgădui, când e limpede că-l iubesc. Îl iubesc... îl iubesc... E ca o piatră care-mi stă legată de gât şi mă trage la fund, dar vezi, eu iubesc piatra asta şi nu pot fără ea. (îi strânge mâna lui Trofimov) Nu mă judeca rău, Petea. Mai bine taci şi nu-mi spune nimic...

TROFIMOV (printre lacrimi): Dar pentru numele lui Dumnezeu, vă rog, iertaţi-mi sinceritatea: uitaţi că v-a furat?

LIUBOV ANDREEVNA: Nu, nu, nu! Să nu spui aşa ceva! (îşi

astupă urechile)

TROFIMOV: E o secătură. Dumneavoastră sunteţi singura care n-aţi aflat-o încă. E un ticălos, un om de nimic.

LIUBOV ANDREEVNA (supărată, dar reţinută): Cu toţi cei douăzeci şi şase sau douăzeci şi şapte de ani ai dumitale, Petea, nu eşti decât un licean.

TROFIMOV: Ei şi?!

LIUBOV ANDREEVNA: La vârsta dumitale e timpul să fii bărbat, să-i înţelegi pe cei ce iubesc şi să fii iubit la rândul dumitale… să te îndrăgosteşti şi dumneata! (supărată) Da, da! Aşa e! Şi nu-mi mai vorbi de curăţenia dumitale sufletească, că nu eşti decât un bleg, un biet caraghios, o pocitanie…

TROFIMOV (îngrozit): Ce spune?!

LIUBOV ANDREEVNA: „Sunt mai presus de iubire!” Nu eşti mai presus de iubire, ci cum spune Firs, eşti un târâie-brâu. La vârsta dumitale să nu ai o iubită!…

TROFIMOV (îngrozit): E înspăimântător! Ce spune?! (se îndreaptă repede spre sală, apucându-se de cap) E înspăimântător… Nu mai pot!… Mă duc… plec! (iese, dar se întoarce în aceeaşi clipă) Între noi totul s-a sfârşit! (iese în antreu)

LIUBOV ANDREEVNA (îi strigă din urmă): Petea, nu pleca! Caraghiosule! Am glumit, Petea!

(din antreu se aud paşi grăbiţi pe scară, apoi deodată cineva se prăbuşeşte cu zgomot – Ania şi Varia scot un ţipăt; în acelaşi timp se aud râsete)

LIUBOV ANDREEVNA: Ce s-a întâmplat?

(intră Ania)

ANIA (râzând): Petea a căzut pe scară. (iese repede)

LIUBOV ANDREEVNA: Ce om sucit mai e şi Petea!

(şeful de gară se opreşte în mijlocul sălii şi declamă „Păcătoasa” de Alexei Tolstoi; toţi îl ascultă; dar abia a declamat câteva versuri şi din antreu se aude un vals; şeful de gară tace; toţi dansează; din antreu intră Trofimov, Ania, Varia şi Liubov Andreevna)

LIUBOV ANDREEVNA: Hai, Petea, suflet curat… Îţi cer iertare… Hai să dansăm… (valsează cu Petea)

(Ania şi Varia dansează împreună; Firs intră şi îşi pune bastonul lângă uşa laterală, Iaşa intră şi el din salon şi priveşte dansul)

IAŞA: Ce mai spui, moşule?

FIRS: Nu sunt în apele mele. Înainte, la balurile noastre dansau generali, baroni, amirali, dar acum trimitem după funcţionarul de la poştă şi după şeful de gară. Şi nici ăştia nu vin cu plăcere. Simt că mă duc. Răposatul meu stăpân, bunicul dumnealor, ne dădea la toţi, orice boală am fi avut, să înghiţim ceară roşie. De douăzeci de ani iau ceară roşie în fiecare zi, ba chiar şi mai de mult. Poate de aia mai trăiesc.

IAŞA: M-ai plictisit, moşule. (cască) Măcar de-ai crăpa mai repede!

FIRS: Ei, şi tu, târâie-brâu! (bombăneşte)

(Trofimov şi Liubov Andreevna dansează în sală şi apoi în salon)

LIUBOV ANDREEVNA: Merci. Vreau să stau jos... (se aşază) Am obosit.

(intră Ania)

ANIA (emoţionată): Chiar acum spunea un om la bucătărie că livada de vişini a fost vândută azi!

LIUBOV ANDREEVNA: Şi cine a cumpărat-o?

ANIA: A plecat fără să spună. (dansează cu Trofimov şi trec în sală)

IAŞA: A fost un bătrân care flecărea la bucătărie. Nu-i de pe la noi.

FIRS: Şi Leonid Andreevici tot n-a venit! Şi-a luat un pardesiu subţire. O să răcească. Of, ce ţi-e şi cu tinereţea asta!

LIUBOV ANDREEVNA: Simt că-nnebunesc! Du-te, Iaşa, şi află cui a fost vândută livada!

IAŞA: Da’ bătrânul a plecat de mult! (râde)

LIUBOV ANDREEVNA (puţin înciudată): De ce râzi? De ce te bucuri?

IAŞA: Caraghios mai e şi Epihodov ăsta. Un tont. Nouăzeci şi nouă de nenorociri!

LIUBOV ANDREEVNA: Încotro o să apuci, Firs, dacă s-a vândut livada?

FIRS: Încotro îmi veţi porunci.

LIUBOV ANDREEVNA: Dar ce-i cu tine? Eşti bolnav? Du-te şi te culcă!

FIRS: Da... (zâmbind) Să mă duc să mă culc? Şi dacă mă duc, cine mai serveşte aici? Cine se mai gândeşte la toate? Sunt singur pentru toată casa!

IAŞA (către Liubov Andreevna): Dacă sunteţi bună, daţi-mi voie să vă fac o rugăminte: de mai plecaţi cumva la Paris, fie-vă

milă şi luaţi-mă cu dumneavoastră. Hotărât lucru, aici nu mai pot rămâne. (priveşte în jur, cu jumătate glas) Ce să vă mai spun! Le ştiţi şi dumneavoastră: ţara asta incultă, oameni stricaţi, fără să mai vorbesc de plictiseală, de mâncare proastă la bucătărie şi de acest Firs care umblă prin toată casa şi bodogăneşte numai nerozii! Fiţi bună şi luaţi-mă cu dumneavoastră!

(intră Pişcik)

PIŞCIK: Un vals, frumoasa mea? (Liubov Andreevna pleacă cu el) Voi împrumuta totuşi de la dumneavoastră, fermecătoarea mea Liubov Andreevna, o sută optzeci de ruble. (dansează) Da, da! O sută optzeci de ruble!... (trec în sală)

IAŞA (cântă încet): „Vei înţelege oare zbuciumul sufletului meu?”

(în sală, guvernanta, cu joben cenuşiu şi pantaloni cadrilaţi, dă din mâini şi ţopăie; se aud strigăte: „Bravo, Charlotta Ivanovna!”)

DUNIAŞA (se opreşte să se pudreze): Domnişoara mă pune să dansez că sunt prea mulţi cavaleri şi prea puţine doamne. Dar mie dansul îmi dă ameţeli şi bătăi de inimă, Firs Nikolaevici! Funcţionarul de la poştă mi-a spus adineauri nişte lucruri care mi-au tăiat răsuflarea.

(muzica încetează)

FIRS: Ce ţi-a spus?

DUNIAŞA: Dumneata, zice, eşti ca o floare...

IAŞA (cască): Auzi, necioplitul... (iese)

DUNIAŞA: Ca o floare! Sunt o fată atât de simţitoare! Mă înnebunesc după vorbele drăgăstoase.

FIRS: N-ai să sfârşeşti bine.

(intră Epihodov)

EPIHODOV: Dumneata, Avdotia Feodorovna, nici nu mă bagi în seamă... Parc-aş fi un gândac. (oftează) Aşa e viaţa!

DUNIAŞA: Ce doreşti?

EPIHODOV: Fără nicio îndoială, poate că ai dreptate. (oftează) Dar, desigur, privind din punct de vedere, atunci dumneata – îmi permiţi să mă exprim astfel şi iartă-mă pentru sinceritatea mea – dumneata m-ai adus în stare de spirit. Eu îmi cunosc soarta. În fiecare zi mi se întâmplă câte o nenorocire şi m-am obişnuit într-atâta, încât îmi privesc viaţa cu un zâmbet pe buze. Mi-ai dat cuvântul şi, deşi eu...

DUNIAŞA: O să vorbim noi de asta mai târziu. Acum lasă-mă-n pace, te rog. Sunt furată de visurile mele... (se joacă cu evantaiul)

EPIHODOV: În fiecare zi mi se întâmplă câte o nenorocire, dar îmi voi permite să mă exprim astfel: eu la toate zâmbesc, ba şi râd.

(intră Varia din sală)

VARIA: Tot n-ai plecat, Semion? Ce lipsă de respect! (către Duniaşa) Pleacă de-aici, Duniaşa. (lui Epihodov) Ba joci biliard şi rupi tacul, ba te plimbi prin salon ca un musafir.

EPIHODOV: Dă-mi voie să mă exprim aşa, că dumneata n-ai de ce să-mi ceri socoteală!

VARIA: Nu-ţi cer socoteală. Îţi vorbesc. Umbli tot timpul de colo până colo şi nu faci nimic. Ţinem un contabil şi nu ştim de ce!

EPIHODOV (ofensat): Dacă lucrez, sau mă plimb, sau mănânc, sau joc biliard, asta s-o judece numai cei care se pricep şi sunt superiorii mei.

VARIA: Îndrăzneşti să-mi răspunzi astfel? (izbucneşte) Îndrăzneşti? Adică eu nu pricep nimic? Ieşi afară! Să nu te mai văd!

EPIHODOV (înfricoşat): Vă rog să vă exprimaţi într-un mod mai delicat.

VARIA (ieşindu-şi din fire): Ieşi afară! Imediat! Afară! (el se îndreaptă spre uşă, ea după el) Nouăzeci şi nouă de nenorociri! Să nu te mai prind pe aici! Să nu te mai văd în ochi! (Epihodov iese; de după uşă se aude glasul lui: „Mă voi plânge de dumneata.”) A, te mai întorci? (apucă bastonul pe care Firs l-a pus lângă uşă) Vino! Vino, că-ţi arăt eu ţie! Ai venit? Ai venit? Atunci poftim! (învârteşte bastonul; în clipa aceasta intră Lopahin)

LOPAHIN: Vă foarte mulţumesc!

VARIA (supărată, pe un ton glumeţ): Te rog să mă ierţi!

LOPAHIN: Nu face nimic. Îţi mulţumesc numai pentru amabila dumitale primire.

VARIA: N-ai pentru ce! (se îndepărtează, apoi priveşte înapoi şi întreabă blând) Te-am lovit?

LOPAHIN: Nu-i nimic. O să-mi iasă un cucui cât toate zilele şi atâta tot!

GLASURI ÎN SALĂ: A venit Lopahin! Iermolai Alexeici!

PIŞCIK: El e! În carne şi oase! (Pişcik şi Lopahin se sărută) Dragul meu, sufletul meu, miroşi a coniac. Şi noi ne veselim aici.

(intră Liubov Andreevna)

LIUBOV ANDREEVNA: Dumneata eşti, Iermolai Alexeici? De ce aşa târziu? Unde-i Leonid?

LOPAHIN: Leonid Andreici a venit cu mine. E aici...

LIUBOV ANDREEVNA (agitată): Ei? S-a ţinut licitaţia? Vorbeşte!

LOPAHIN (stânjenit, temându-se să-şi arate bucuria): Licitaţia s-a sfârşit pe la ora patru... Dar noi am pierdut trenul. A trebuit să-l aşteptăm pe cel de nouă şi jumătate. (oftând din greu) Uf! Sunt puţin ameţit...

(intră Gaev; în mâna dreaptă are nişte pachete, cu stânga îşi şterge lacrimile)

LIUBOV ANDREEVNA: Ce e, Leonea? Vorbeşte! (nerăbdătoare, printre lacrimi) Pentru numele lui Dumnezeu, vorbeşte!...

GAEV (nu-i răspunde nimic, făcând doar un gest evaziv cu mâna; către Firs, plângând): Ia astea... uite anchois, cherci... Am fost în aşa hal că n-am mâncat nimic azi. (uşa sălii de biliard e deschisă, se aude zgomotul bilelor şi glasul lui Iaşa: „Şapte şi optsprece!”; expresia feţei lui Gaev se schimbă, nu mai plânge) Sunt foarte obosit! Ajută-mă să mă schimb, Firs.

(pleacă din sală, după el Firs)

PIŞCIK: Ce-a fost la licitaţie? Povesteşte!

LIUBOV ANDREEVNA: S-a vândut livada de vişini?

LOPAHIN: S-a vândut!

LIUBOV ANDREEVNA: Cine a cumpărat-o?

LOPAHIN: Eu am cumpărat-o!

(pauză)

(Liubov Andreevna e distrusă; ar cădea dacă nu s-ar rezema de scaun şi de masă; Varia scoate cheile de la brâu, le aruncă pe duşumea, în mijlocul salonului şi pleacă)

LOPAHIN: Eu am cumpărat-o! Staţi, domnilor, vă rog, că mi se-ntunecă mintea! Nu pot să vorbesc! (râde) Când am ajuns la licitaţie, Deriganov era acolo. Leonid Andreici n-avea decât cincisprezece mii de ruble la el, şi Deriganov a luat-o de la treizeci de mii peste datorie. Când am văzut cum stau lucrurile m-am încăierat cu el şi am dat patruzeci de mii. El – patruzeci şi cinci, eu – cincizeci şi cinci de mii. Aşadar, el urca din cinci în cinci, iar eu din zece în zece... Şi aşa am mers până la sfârşit! Eu am dat nouăzeci de mii peste datorie şi mie mi-a rămas. Livada

de vişini e acum a mea. A mea! (râde ca hohote) Doamne, Dumnezeule, livada de vişini e a mea! Spuneţi-mi, sunt beat, sunt în toate minţile mele, nu mi se năzare? (tropăind) Nu râdeţi de mine! Dacă tata şi bunicul s-ar scula din mormintele lor să vadă ce s-a întâmplat, cum Iermolai al lor, cel bătut, care abia ştia să citească, care umbla desculţ iarna, a cumpărat cea mai frumoasă proprietate din lume! Eu am cumpărat moşia unde bunicul şi tata au fost robi, unde nu erau lăsaţi nici în bucătărie... Visez... aiurez, poate că mi se pare... E o scornire a închipuirii voastre, învăluită de întunecimea necunoscutului. (ridicând cheile şi zâmbind ca blândeţe) A aruncat cheile! Vrea s-arate că nu mai e stăpână aici!... (sună din chei) Bine. Nu-i nicio supărare! (orchestra îşi acordează instrumentele) Ei, muzicanţi, cântaţi! Vreau să v-aud! Am să vă chem pe toţi să priviţi cum Iermolai Lopahin va izbi cu toporul în livada de vişini şi cum vor cădea pomii la pământ. Vom construi vile, şi nepoţii şi strănepoţii noştri vor apuca aici o viaţă nouă... Să cânte muzica!

(orchestra cântă; Liubov Andreevna s-a lăsat pe un scaun şi plânge amar.)

LOPAHIN (pe un ton de mustrare): De ce, de ce nu m-aţi ascultat? Sărmana mea, draga mea Liubov Andreevna, acum nu mai putem întoarce lucrurile! (printre lacrimi) O, de-ar trece toate astea mai repede. De s-ar schimba odată viaţa noastră absurdă şi nefericită!

PIŞCIK (îl ia de mână, cu jumătate de glas): Plânge. Hai să mergem în sală... să o lăsăm singură... Vino cu mine! (îl ia de braţ)

LOPAHIN: Ei, ce e cu voi? Cântaţi mai tare! Faceţi cum vă poruncesc eu! (cu ironie) Vine noul proprietar, stăpânul livezii de vişini! (loveşte din greşeală o măsuţă, gata să răstoarne un candelabru) Pot să plătesc tot! (iese cu Pişcik)

(în sală şi salon nu-i nimeni, afară de Liubov Andreevna, care stă ghemuită şi plânge amarnic; orchestra cântă în surdină; intră repede Ania şi Trofimov; Ania se apropie de mama ei şi îngenunchează în faţa ei, Trofimov rămâne la intrarea în sală)

ANIA: Mamă! Plângi, mamă? Buna, draga, scumpa mea mamă, frumoasa mea, te iubesc... te binecuvântez. Livada de vişini a fost vândută, nu mai există. E adevărat, dar nu mai plânge, mamă! Ţi-a mai rămas viaţa înaintea ta, ţi-a rămas

sufletul tău frumos şi curat... Să plecăm de aici, să plecăm, scumpa mea, vino cu mine! Vom sădi o livadă nouă, mai frumoasă decât asta, o vei vedea şi ai să înţelegi. Şi o bucurie liniştită, o bucurie adâncă se va lăsa peste sufletul tău, ca soarele în amurg peste zare, şi vei zâmbi, mamă! Să mergem, scumpa mea, să mergem!

Cortina

ACTUL AL PATRULEA

Decorul din actul întâi. Nu mai sunt nici perdele la ferestre, nici tablouri, doar puţină mobilă strânsă toată într-un colţ, ca pentru vânzare. O senzaţie de gol. Lângă uşa de ieşire şi în fundul scenei sunt strânse geamantanele, baloturile de călătorie etc. În stânga, uşa e deschisă şi se aud glasurile Variei şi Aniei. Lopahin aşteaptă în picioare. Iaşa ţine o tavă cu pahare de şampanie. În antreu Epihodov leagă cu sfoară o ladă. În fund, din culise se aude zgomot de voci. Au venit ţăranii să-şi ia rămas-bun. Glasul lui Gaev: „Vă mulţumesc, fraţilor, vă mulţumesc!”

IAŞA: Au venit oamenii să-şi ia rămas-bun. După mine, Iermolai Alexeici, ţăranul e de treabă, măcar că-i necioplit.

(zgomotul de voci încetează; prin antreu trec Liubov Andreevna şi Gaev; Liubov Andreevna nu plânge, dar e palidă, buzele îi tremură, nu poate vorbi)

GAEV: Le-ai dat punga ta, Liuba. Aşa nu se mai poate! Nu se poate!

LIUBOV ANDREEVNA: N-am putut să mă stăpânesc. N-am putut!

(pleacă amândoi)

LOPAHIN (în uşă, în urma lor): Poftiţi, vă rog! Câte un păhărel de şampanie, de adio. Nu mi-a dat prin cap să iau din oraş. N-am găsit decât o singură sticlă la bufetul gării. Vă rog. (pauză) Nu doriţi? Nu vreţi să-mi faceţi cinstea? (se depărtează de uşă) Să fi ştiut, n-aş mai fi cumpărat. Dacă-i aşa, nu beau nici eu. (Iaşa pune tava pe scaun, cu precauţie) Bea măcar tu, Iaşa!

IAŞA: În sănătatea celor care pleacă! Iar dumitale, noroc bun aici! (bea) Şampania asta nu e veritabilă, crede-mă!

LOPAHIN: Opt ruble sticla. (pauză) E frig al dracului!

IAŞA: N-am făcut focul astăzi, că tot plecăm. (râde)

LOPAHIN: De ce râzi?

IAŞA: De bucurie.

LOPAHIN: Suntem în octombrie, dar e soare şi linişte, ca vara. Bună vreme pentru construcţii. (în uşă, uitându-se la ceasul de perete) Nu uitaţi, vă rog, că nu mai aveţi decât patruzeci şi şapte de minute până la plecarea trenului. Asta înseamnă că peste douăzeci de minute trebuie să plecaţi la gară. Grăbiţi-vă!

(Trofimov, în pardesiu, intră din curte)

TROFIMOV: Cred că a sosit vremea plecării. Trăsura e la scară. Unde dracu or fi galoşii mei, că nu-i mai găsesc. (în prag) Ania, nu-mi găsesc galoşii, nu sunt nicăieri.

LOPAHIN: Mă duc la Harkov. Iau acelaşi tren cu voi. O să rămân toată iarna la Harkov. Mi-am pierdut timpul cu voi. Am obosit stând degeaba. Nu pot fără muncă. Uite, nu mai ştiu ce să fac cu mâinile. Îmi atârnă de parcă n-ar mai fi ale mele!

TROFIMOV: Las' că plecăm numaidecât şi o să te poţi apuca iar de rodnica ta muncă.

LOPAHIN: Ia un păhărel!

TROFIMOV: Nu, nu beau!

LOPAHIN: Aşadar, te duci la Moscova?

TROFIMOV: Da. Îi petrec până la oraş şi mâine plec la Moscova.

LOPAHIN: Uite, pun rămăşag că profesorii nu şi-au început cursurile, aşteptându-te!

TROFIMOV: Asta nu te priveşte.

LOPAHIN: De câţi ani eşti la universitate?

TROFIMOV: Caută ceva mai nou. E veche şi răsuflată. (îşi caută galoşii) Cred că tot nu ne vom mai vedea niciodată. De aceea, dă-mi voie la despărţire să-ţi dau un sfat: nu mai da atâta din mâini. Lasă-te de obiceiul ăsta. Nu mai da din mâini. Pentru că ţi-aş mai spune că a construi vile şi a socoti că vilegiaturiştii vor ajunge cu timpul gospodari, şi asta înseamnă să dai din mâini degeaba... Totuşi, oricum ai fi, eu ţin la tine. Ai degete subţiri şi delicate ca un artist, ai un suflet delicat şi ales...

LOPAHIN (îl îmbrăţişează): La revedere, dragul meu! Îţi mulţumesc pentru tot! Spune-mi dacă ai nevoie de bani de drum.

TROFIMOV: Ce să fac cu ei? N-am nevoie!

LOPAHIN: Dar n-aveţi bani!

TROFIMOV: Avem. Îţi mulţumesc. Am primit pentru o traducere. Îi am aici, în buzunar. (neliniştit) Dar unde-or fi galoşii mei?

VARIA (din camera vecină): Ia-ţi vechiturile! (aruncă pe scenă o pereche de galoşi)

TROFIMOV: De ce te superi, Varia? Hm... Dar ăştia nu sunt galoşii mei!

LOPAHIN: Astă-primăvară am semănat o mie de deseatine de

mac şi am câştigat curat patruzeci de mii de ruble. Şi ce priveliştе, când erau toţi macii înfloriţi! Am câştigat aşadar patruzeci de mii de ruble. Aşa că dacă vreau să-ţi împrumut nişte bani, am de unde! De ce ţii nasul sus? Sunt un ţăran. Şi îţi vorbesc fără ocoluri.

TROFIMOV: Tatăl tău a fost ţăran, al meu farmacist, dar asta n-are nicio importanţă. (Lopahin scoate portofelul) Lasă, lasă... Să-mi dai două sute de mii de ruble şi tot n-aş lua. Sunt un om liber. Tot ceea ce voi ceilalţi, bogaţi sau săraci, preţuiţi atât de mult, asupra mea n-are mai multă putere decât un fulg luat de vânt. Eu pot să mă lipsesc de voi, pot să nici nu vă iau în seamă, sunt puternic şi mândru. Omenirea merge spre adevărul cel mai înalt, spre cea mai înaltă fericire din câte există – şi eu sunt în primele rânduri.

LOPAHIN: Şi ai să ajungi vreodată?

TROFIMOV: Am să ajung! (pauză) Am să ajung sau am să le arăt altora calea.

(în depărtare se aud topoare lovind pomii)

LOPAHIN: Şi acum, la revedere, dragul meu! E timpul să plecăm. Ne umflăm în pene unul în faţa altuia, dar viaţa trece. Când muncesc din greu timp îndelungat, mi-s gândurile mai sprintene şi mi se pare că ştiu şi eu pentru ce trăiesc. Dar câţi oameni sunt, frate, în Rusia, care nici nu ştiu de ce sunt pe pământ! N-are însă nicio importanţă. Mersul treburilor nu ţine de asta. Se zice că Leonid Andreici a primit o slujbă la bancă cu şase mii de ruble pe an... Dar n-o să rămână mult. Prea e leneş!

ANIA (în uşă): Te roagă mama ca până pleacă să nu se mai taie livada...

TROFIMOV: Adevărat! N-ai avut nici măcar atâta tact... (iese prin antreu)

LOPAHIN: Îndată, îndată... Ce oameni, zău! (iese după el)

ANIA: L-au dus pe Firs la spital?

IAŞA: Am spus de azi-dimineaţă. Probabil că l-au trimis.

ANIA (lui Epihodov care trece prin sală): Semion Panteleici, fii bun şi află dacă l-au dus pe Firs la spital!

IAŞA (ofensat): I-am spus de dimineaţă lui Egor. De ce să întrebe de zece ori?

EPIHODOV: După părerea mea definitivă, preavârstnicul Firs nu mai e de dres. Trebuie să ia calea strămoşilor. Eu unul nu pot decât să-l invidiez. (pune un geamantan pe o cutie de pălării şi o

striveşte) Ei, poftim! Sigur! Ştiam eu! (iese)

IAŞA (batjocoritor): Nouăzeci şi nouă de nenorociri!

VARIA (de după uşă): L-au dus pe Firs la spital?

ANIA: L-au dus.

VARIA: De ce n-au luat scrisoarea pentru doctor?

ANIA: Trebuie ajunşi din urmă. Să li se dea scrisoarea! (iese)

VARIA (din camera vecină): Unde-i Iaşa? Spuneţi-i că i-a venit mama şi că vrea să-şi ia rămas-bun.

IAŞA (dă din mână): Mă scot din sărite!

(Duniaşa s-a ocupat tot timpul de bagaje; acum, când Iaşa a rămas singur, se apropie de el)

DUNIAŞA: Dacă m-ai privi măcar o dată, Iaşa! Pleci... Mă părăseşti... (plânge şi i se aruncă de gât)

IAŞA: Ce să mai plângi? (bea şampanie) Peste şase zile sunt din nou la Paris. Mâine ne suim în expres şi pornim, de parcă nici n-am fi fost aici. Nici nu-mi vine a crede. Vive la France! Nu-i de mine pe meleagurile astea!... Nu pot trăi aici... Ce să-i faci? Am văzut destulă mârlănie. Mi-ajunge. (bea şampanie) Ce să mai plângi? Poartă-te cum trebuie şi n-ai să mai plângi.

DUNIAŞA (se pudrează, privindu-se în oglindă): Să-mi scrii de la Paris. Te-am iubit doar! Te-am iubit atât de mult, Iaşa! Sunt o fiinţă gingaşă, Iaşa!

IAŞA: Uite-i că vin! (se ocupă de geamantane, cântând încet)

(intră Liubov Andreevna, Gaev, Ania şi Charlotta Ivanovna)

GAEV: E timpul să plecăm. Ne-au mai rămas numai câteva minute! (privindu-l pe Iaşa) Cine miroase a scrumbie?

LIUBOV ANDREEVNA: Peste zece minute trebuie să ne urcăm în trăsuri. (priveşte odaia) Rămâi cu bine, casă dragă, casa bunicilor! Va trece iarna. O să vină primăvara şi-atunci n-ai să mai fii, au să te dărâme. Câte n-au văzut zidurile astea! (îşi sărută cu pasiune fiica) Odorul meu! Eşti înseninată! Ochii-ţi sclipesc ca două diamante. Eşti mulţumită, nu? Foarte mulţumită?

ANIA: Foarte. Începe o viaţă nouă, mamă.

GAEV (vesel): Într-adevăr, acum e totul bine. Până la vânzarea livezii de vişini, ne frământam, sufeream. Apoi când lucrurile s-au hotărât şi nu s-a putut schimba nimic, toţi ne-am liniştit, ba ne-am şi înveselit... Sunt funcţionar de bancă, un financiar, mă rog... Galbena la mijloc... Oricum şi tu, Liuba, arăţi mult mai bine... fără îndoială.

LIUBOV ANDREEVNA: Da, într-adevăr, m-am mai liniştit. (i se dă paltonul şi pălăria) Dorm bine. Ia lucrurile mele, Iaşa! E timpul să plecăm! (Aniei) Copila mea, ne vom vedea curând... Plec la Paris... Voi trăi cu banii pe care i-a trimis mătuşa din Iaroslavl ca să ne răscumpărăm livada. Trăiască mătuşica! Numai că banii ăştia n-or să ţină prea mult.

ANIA: Nu-i aşa, mamă, că ai să te întorci în curând, în curând? Eu mă voi pregăti, voi da examenul la liceu şi apoi voi lucra, o să te ajut. Vom citi împreună, mamă, fel de fel de cărţi, nu-i aşa? (îi sărută mâinile) În serile de toamnă vom citi cărţi multe şi în faţa noastră se va deschide o lume nouă, plină de minuni... (visătoare) Să te-ntorci, mămico, să te-ntorci!...

LIUBOV ANDREEVNA: Am să mă-ntorc, comoara mea! (o îmbrăţişează)

(intră Lopahin; Charlotta fredonează încet un cântec)

GAEV: Ferice de Charlotta! Ea poate să cânte.

CHARLOTTA (ia o legătură ce seamănă cu un copil în faşă): Dormi, copilaşul meu, nani, nani... (se aude plâns de copil: Uaa! Uaa!) Taci, copilaşul meu drag, să fii cuminte... (Uaa! Uaa!) Tare mi-e milă de tine... (aruncă balotul la loc) Vă rog să-mi găsiţi un loc undeva. Nu pot să stau fără să fac ceva.

LOPAHIN: Îţi vom găsi, Charlotta Ivanovna, n-avea grijă.

GAEV: Toată lumea ne părăseşte. Varia pleacă. Acum nimeni nu mai are nevoie de noi.

CHARLOTTA: La oraş n-am unde să stau. Trebuie să plec... (fredonează) Fie ce-o fi...

(intră Pişcik)

LOPAHIN: Uite şi minunea pământului!

PIŞCIK (gâfâind): Uf, lăsaţi-mă să-mi trag sufletul... Am obosit... Dragii mei... Daţi-mi un pahar de apă...

GAEV: Iar ai nevoie de bani? Sluga dumitale! Fug să scap de pacoste. (iese)

PIŞCIK: E mult de când n-am mai fost pe la dumneavoastră... (lui Lopahin) Eşti aici... Ce mulţumit sunt că te văd... Om cu mintea straşnică... Poftim datoria. (îi dă lui Lopahin bani) Patru sute de ruble; mai rămân opt sute patruzeci...

LOPAHIN (dă din umeri nedumerit): Nu-mi vine să cred ochilor. De unde ai luat banii?

PIŞCIK: Aşteaptă... Mi-e cald... O întâmplare extraordinară: au venit nişte englezi la mine pe moşie şi au găsit în pământ un fel

de argilă albă... (către Liubov Andreevna) Şi dumitale ţi-am adus patru sute de ruble, prea frumoasa mea, scumpa mea... (îi dă banii) Restul mai târziu. (bea apă) Adineauri, în tren, un tânăr povestea că nu ştiu care mare filozof sfătuia oamenii să sară de pe acoperiş... „Sari!" spunea el. Aici e aici. (mirat) Ei, ce spuneţi? Mai daţi-mi apă!

LOPAHIN: Şi ce-i cu englezii?

PIŞCIK: Le-am arendat o bucată de pământ, de ăsta argilos, pentru douăzeci şi patru de ani... Şi acum, iertaţi-mă, nu am timp, trebuie să alerg... mai departe... Trebuie să mă duc la Znoikov, la Kardamonov... Le sunt dator la toţi... (bea) Vă doresc sănătate... Mai dau eu joi pe-aici...

LIUBOV ANDREEVNA: Plecăm chiar acum la oraş, iar eu plec mâine în străinătate...

PIŞCIK: Cum? (alarmat) De ce la oraş? Tocmai c-am văzut toată mobila asta... geamantanele... Ei, las' că nu-i nimic... (printre lacrimi) Nu-i nimic... Ce oameni deştepţi... englezii ăştia... Nu-i nimic!... Fiţi fericiţi, Dumnezeu să vă ajute... Nu-i nimic... Totul are un sfârşit pe lumea asta... (îi sărută Liubovei Andreevna mâna) Şi dacă vă ajunge vreodată vestea că mi-am dat sfârşitul, aduceţi-vă aminte de acest biet cal şi spuneţi: „A trăit odată pe lume un trăsnit... un oarecare Simeonov-Pişcik... fie-i ţărâna uşoară!" Ce vreme minunată!... Da!... (pleacă puternic emoţionat, dar se întoarce în aceeaşi clipă şi vorbeşte din uşă) Fiica mea Daşenka vă salută! (iese)

LIUBOV ANDREEVNA: Ei, şi acum putem pleca. Plec însă cu două griji: mai întâi boala lui Firs. (uitându-se la ceas) Mai avem cinci minute...

ANIA: Mamă, pe Firs l-au şi dus la spital. Iaşa l-a trimis azi-dimineaţă.

LIUBOV ANDREEVNA: Şi a doua mea grijă e Varia. Ea e obişnuită să se scoale dimineaţa şi să lucreze. Acum fără muncă e ca peştele fără apă. A slăbit, e palidă şi plânge mereu, sărăcuţa de ea... (pauză) Îţi aduci aminte, Iermolai Alexeici, că visul meu era să vă văd căsătoriţi şi lucrurile parcă mergeau bine. (şopteşte ceva Aniei, face semn Charlottei, şi amândouă pleacă) Ea te iubeşte şi ştiu că şi dumitale îţi place. Nu pricep atunci de ce fugiţi unul de celălalt! Nu înţeleg!

LOPAHIN: Să fiu sincer, nici eu nu ştiu. E ciudat... Dacă mai e timp, sunt gata chiar acum. S-o sfârşim odată! Simt însă că fără

dumneata n-am s-o cer în căsătorie.

LIUBOV ANDREEVNA: Minunat. Ne trebuie numai o clipă. O chem numaidecât…

LOPAHIN: Avem şi şampanie. (priveşte paharele) Sunt goale. A băut-o cineva. (Iaşa tuşeşte) A dat-o gata.

LIUBOV ANDREEVNA (cu vioiciune): Foarte bine… Noi ne ducem… Iaşa, allez! O chem! (spre uşă) Varia, lasă tot, vino aici. Vino! (iese cu Iaşa)

LOPAHIN (se uită la ceas): Da…

(pauză)

(după uşă râsete reţinute, şoapte, în sfârşit intră Varia)

VARIA (privind cercetător în jur): Ciudat, nu pot să găsesc…

LOPAHIN: Ce cauţi?

VARIA: I-am pus chiar eu undeva, dar nu ţin minte unde.

(pauză)

LOPAHIN: Şi acum unde ai de gând să te duci, Varvara Mihailovna?

VARIA: Eu? La Rogulini… M-am tocmit la ei ca să le ţin gospodăria… Un fel de menajeră, dacă vrei…

LOPAHIN: La Iaşnevo? Sunt vreo şaptezeci de verste de-aici. (pauză) Aşadar s-a isprăvit cu viaţa din casa asta…

VARIA (privind lucrurile): Unde să fie… Sau poate i-am pus în cufăr?… Da, aici nu mai am ce căuta… Viaţa n-o să-nceapă din nou…

LOPAHIN: Eu plec chiar acum la Harkov, chiar cu trenul ăsta. Am multe treburi pe cap. În curte îl las pe Epihodov… L-am luat la mine.

VARIA: Ei, da, e bine!

LOPAHIN: Anul trecut, pe vremea asta – dacă-ţi mai aduci aminte – ningea! Acum e linişte şi soare… Numai că e frig… Cel puţin trei grade sub zero.

VARIA: Nu m-am uitat. (pauză) De altfel, termometrul e spart.

(pauză)

GLAS DE AFARĂ (dinspre uşă): Iermolai Alexeici!

LOPAHIN (parcă ar fi aşteptat de mult chemarea asta): Da, vin numaidecât. (iese grăbit)

(Varia stând pe jos şi punându-şi capul pe balotul cu rochii, plânge încet; se deschide uşa, intră Liubov Andreevna)

LIUBOV ANDREEVNA: Ei? (pauză) Trebuie să plecăm!

VARIA (nu mai plânge; şi-a şters lacrimile): Da, e timpul,

măicuţă. Cred c-am să ajung chiar astăzi la Rogulini. Numai de n-aş pierde trenul.

LIUBOV ANDREEVNA (în uşă): Ania, îmbracă-te!

(intră Ania, apoi Gaev, Charlotta Ivanovna; Gaev poartă un palton gros, cu glugă; se strâng servitorii, vizitiii; lângă lucruri se agită Epihodov)

LIUBOV ANDREEVNA: Acum putem porni la drum.

ANIA (veselă): La drum!

GAEV: Prietenii mei, scumpii mei, dragii mei prieteni! Părăsind această casă pentru totdeauna, pot oare să tac, să mă stăpânesc şi să nu exprim la despărţire sentimentele care umplu acum toată fiinţa mea…

ANIA (îl imploră): Unchiule!

VARIA: Unchiule dragă, nu trebuie!

GAEV (trist): Bila galbenă la mijloc, în dubleu… Tac…

(intră Trofimov, apoi Lopahin)

TROFIMOV: Haideţi, doamnelor şi domnilor, e timpul să plecăm!

LOPAHIN: Epihodov, dă-mi paltonul!

LIUBOV ANDREEVNA: Să mai stau o singură clipă! Parcă n-aş fi văzut niciodată ce pereţi are casa asta, ce tavane… Acum privesc toate astea cu atâta lăcomie, atâta duioşie…

GAEV: Ţin minte – aveam şase ani – că de Sfânta Treime stăteam la fereastra asta şi mă uitam după tata, care se ducea la biserică…

LIUBOV ANDREEVNA: Aţi luat toate lucrurile?

LOPAHIN: Cred că da. (lui Epihodov, îmbrăcându-se) Vezi, Epihodov, să fie toate în ordine pe-aici!

EPIHODOV (vorbeşte cu glas răguşit): Fiţi liniştit, Iermolai Alexeici!

LOPAHIN: Ce-i cu glasul ăsta?

EPIHODOV: Am băut adineauri apă şi nu ştiu ce am înghiţit…

IAŞA (cu dispreţ): Ce necioplit!

LIUBOV ANDREEVNA: După plecarea noastră nu mai rămâne niciun suflet aici…

LOPAHIN: Până la primăvară!

VARIA (trage din balot o umbrelă şi o ridică de parcă ar vrea să lovească în cineva. Lopahin se preface speriat): Vai de mine, ce te-a găsit? Nici nu mă gândeam.

TROFIMOV: Vă rog să vă urcaţi în trăsuri… E timpul! Curând o

să sosească trenul!

VARIA: Petea, uite-ţi galoşii! Erau lângă geamantan. (printre lacrimi) Şi ce murdari sunt... Şi ce roşi!

TROFIMOV (punându-şi galoşii): Să pornim, domnilor!

GAEV (puternic emoţionat, îi e teamă să nu plângă): Tren... Gară... Croise la mijloc, dubleu în colţ...

LIUBOV ANDREEVNA: Să mergem!

LOPAHIN: Sunteţi toţi aici? N-a mai rămas nimeni? (încuie uşa din stânga) Aici sunt depozitate lucrurile, trebuie să închidem. Să mergem!

ANIA: Adio, casă. Adio, viaţă de odinioară!

TROFIMOV: Viaţă nouă, te salutăm! (iese cu Ania)

(Varia priveşte camera şi iese fără să se grăbească; pleacă Iaşa cu Charlotta, care duce căţelul de lanţ)

LOPAHIN: Aşadar, până la primăvară... Ieşiţi, doamnelor şi domnilor... La revedere! (pleacă)

(Liubov Andreevna şi Gaev au rămas singuri; de parcă ar fi aşteptat această clipă, se aruncă unul în braţele celuilalt şi plâng încet, de teamă să nu fie auziţi)

GAEV (disperat): Soră, soră!...

LIUBOV ANDREEVNA: O, draga, scumpa, frumoasa mea livadă! Rămâi cu bine, viaţa mea, tinereţea mea, fericirea mea! Rămâneţi cu bine!

GLASUL ANIEI (chemând-o): Mamă!

GLASUL LUI TROFIMOV (vesel, plin de elan): Aau!...

LIUBOV ANDREEVNA: Să mai privesc o ultimă dată pereţii ăştia, ferestrele astea... Prin odaia asta îi plăcea răposatei mele mame să se plimbe...

GAEV: Soră, soră!...

GLASUL ANIEI: Mamă!

GLASUL LUI TROFIMOV: Aau!...

LIUBOV ANDREEVNA: Venim!

(ies)

(scena e goală; se aude cum se încuie uşile, apoi cum pleacă trăsurile; se face linişte; liniştea e străbătută deodată de zgomotul surd al toporului, care loveşte un pom; sună stingher şi trist; se aud paşi; se arată pe uşa din dreapta Firs; e îmbrăcat ca întotdeauna, în haină şi jiletcă albă; în picioare – pantofi; e bolnav.)

FIRS (se apropie de uşă şi o încearcă): E încuiat. Au plecat... (se aşază pe divan) M-au uitat. Nu face nimic... Am să stau aici puţin... Sunt sigur că Leonid Andreici iar nu şi-a luat blana, a plecat cu paltonul... (oftează, preocupat) Dacă n-am fost cu ochii pe el! Aşa-i tinereţea! (bombăne ceva de neînţeles) Viaţa mea a trecut de parcă nici n-am trăit... (se culcă) Am să mă întind puţin. Nu ţi-a mai rămas niciun pic de putere, niciun pic... Eh, un târâie-brâu! (stă nemişcat)

(se aude un zgomot depărtat, ca din cer, ca sunetul unei coarde care plesneşte, un sunet trist, stingându-se încet; se face tăcere, se aude numai cum departe, în livadă, toporul loveşte în vişini)

CORTINA

Piesa a fost scrisă în anul 1903. Din relatările lui K. S. Stanislavski rezultă că ideea acestei piese, neconturată încă, îl frământa pe Cehov chiar în perioada repetiţiilor piesei Trei surori (almanahul Şipovnik, nr. 23, 1914). Curând după punerea în scenă a piesei Trei surori, în scrisorile sale către O. L. Knipper (7 martie şi 22 aprilie), Cehov aminteşte de intenţia de a scrie pentru Teatrul de Artă din Moscova o piesă veselă.

Primele amănunte despre piesa pe care intenţiona s-o scrie pentru Teatrul de Artă şi care începuse să-l preocupe le găsim în scrisoarea lui Cehov către O. L. Knipper (20 ianuarie 1902): „Nu ţi-am scris nimic despre viitoarea mea piesă nu pentru că n-aş avea încredere în tine, după cum îmi scrii, ci fiindcă n-am încă încredere în piesă. Ideea abia-abia mijeşte în creierul meu, ca primele raze ale dimineţii, şi nu pot să-mi dau încă seama cum va arăta piesa, cum va ieşi ea, iar concepţia ei se schimbă de la o zi la alta.” Cehov se referă probabil la aceeaşi piesă în scrisoarea sa adresată (1 octombrie 1902) lui K. S. Stanislavski: „La 15 octombrie vin la Moscova şi am să-ţi explic motivele pentru care nu mi-am terminat încă piesa. Subiectul există, dar îmi lipseşte inspiraţia.” În luna decembrie a aceluiaşi an, în scrisoarea către O. L. Knipper, Cehov spune: „Livada mea de vişini va avea trei

acte. Aşa cred, dar nu sunt încă sigur.” (24 decembrie 1902) Structura generală a piesei nu s-a precizat nici în luna care urmează: „Livada de vişini am vrut s-o fac în trei acte lungi, dar o pot face tot aşa de bine şi în patru. De fapt, ar fi totuna, căci fie că va avea 3, ori 4 acte nu va schimba nimic, piesa va rămâne aceeaşi.” (din scrisoarea către O. L. Knipper, 3 ianuarie 1903) În această perioadă, Cehov nu se apucase încă să-şi scrie piesa. „Am intenţia s-o scriu în februarie”, îi comunică el lui K. S. Stanislavski (Alexeev) la 1 ianuarie 1903. La sfârşitul lui ianuarie el repetă acelaşi lucru într-o scrisoare către V. F. Kommissarjevskaia: „Piesa e concepută, este adevărat, i-am găsit şi titlul (Livada de vişini, care rămâne deocamdată un secret), dar de scris am să mă apuc cel mai târziu pe la sfârşitul lui februarie, dacă, bineînţeles, am să mă simt bine”. Tot în această scrisoare Cehov precizează că rolul principal în piesă va aparţine unei „bătrâne”. În scrisoarea sa din 11 februarie 1903, Cehov se adresează artistei M. P. Alexeeva (Lilina), cu rugămintea de a juca în piesa lui, dar nu pomeneşte nimic despre rolul ei, iar despre piesă vorbeşte cu oarecare rezervă: „... Nu ştiu încă cum o să-mi iasă şi rămâne de văzut dacă voi reuşi... La primăvară va fi gata şi am să ţi-o aduc.” În scrisoarea către O. L. Knipper, scrisă în aceeaşi zi, Cehov spune printre altele: „La 21 februarie încep să scriu piesa. Tu ai să joci pe prostuţa...” Tot ei, la 1 martie, Cehov îi scrie: „... încep să scriu piesa. Mi-am aranjat hârtiile pe masă şi am pus şi titlul.”

În martie Cehov lucra la piesă, precizând chiar, în scrisori, rolurile. „Dacă piesa nu-mi va ieşi aşa cum mi-am pus în gând, să-mi trânteşti un pumn în nas. Stanislavski deţine un rol comic, tu, la fel.” (din scrisoarea către O. L. Knipper din 5 martie 1903) „Trebuie să recunosc că piesa nu-mi prea iese. Unul dintre personajele principale nu e suficient de bine gândit şi mă încurcă, dar până la Paşti, sper, figura lui se va contura şi am să pot lucra nestingherit.” (18 martie 1903) „Livada de vişini va fi scrisă. Vreau să aibă cât mai puţine personaje. În felul acesta atmosfera va fi mai intimă.” (21 martie 1903)

În aprilie lucrul este întrerupt din cauza plecării la Moscova şi Petersburg şi reluat, probabil, abia după întoarcerea lui Cehov de la Moscova şi Novo-Fominsk la Ialta, prin iunie. La întrebările lui K. S. Stanislavski despre piesă, Cehov îi răspunde (28 iulie 1903) următoarele: „Piesa încă nu-i gata, merge greu. Sunt de vină lenea, timpul deosebit de frumos şi dificultăţile temei alese.” La 22 august, în scrisoarea adresată lui Vl. I. Nemirovici-Dancenko, Cehov precizează chestiunca decorului: „Decorurile le-am redus la minimum, râul l-am înlocuit cu un paraclis şi cu o fântână, în actul al doilea va fi o «câmpie verde», «un drum» şi «priveliştea care se pierde în zare», puţin obişnuită pentru o scenă.” Din toate aceste precizări se poate deduce că în această perioadă Cehov lucra la actul al doilea.

În scrisoarea adresată lui Vl. I. Nemirovici-Dancenko (2 septembrie 1903), Cehov comunică: „Piesa (dacă voi continua să lucrez în ritmul în care am lucrat până acum) va fi terminată în curând, fii fără grijă. Greu, din cale-afară de greu a fost actul al doilea, dar după cât mi se pare n-a ieşit rău. Piesa va fi o comedie.” Pe la jumătatea lui septembrie, Cehov scrie că piesa e terminată: „Piesa e ca şi terminată. Ar trebui s-o transcriu, dar mă împiedică boala, iar de dictat nu pot.” (din scrisoarea adresată lui M. A. Cilenov, 13 septembrie 1903) Acelaşi lucru îl relatează şi într-o scrisoare către M. P. Alexeeva, din 15 septembrie; „Unele pasaje nu-mi plac deloc, le modific şi apoi le transcriu” (din scrisoarea către O. L. Knipper, din 3, 7, 9 şi 12 octombrie). În scrisoarea adresată lui K. S. Alexeev (Stanislavski) la 10 octombrie, Cehov îi comunică: „Transcriu piesa pe curat pentru a doua oară, iată de ce întârzii atât. Am s-o trimit peste trei zile.” La 14 octombrie, Cehov spune într-o scrisoare către O, L. Knipper; „Nici nu-mi vine să cred că nu mai lucrez la piesă. Ştii, de două ori a trebuit s-o transcriu.” Trimiţându-i piesa, Cehov n-o considera încă în formă definitivă: „Dacă piesa nu va merge, nu te-ntrista, şi nu-ţi pierde curajul... Peste o lună am s-o modific în aşa fel, încât n-ai s-o mai recunoşti. Am lucrat la ea îngrozitor de mult, cu întreruperi lungi, cu dureri de stomac, sâcâit de

tuse.” (din scrisoarea către O. L. Knipper, din 17 octombrie) Cehov îşi exprimă intenţia să refacă piesa şi în scrisoarea din 23 octombrie 1903, adresată tot ei.

În noiembrie 1903, textul piesei a fost înaintat cenzurii. Cenzorul a exclus două pasaje. Dăm mai jos cu litere cursive textele excluse. În actul al doilea, după cuvintele lui Trofimov: „Toţi îşi iau aere grave, fac nişte mutre întunecate şi vorbesc numai despre lucruri importante, filozofează”, cenzura a tăiat: „Îţi timp ce, în văzul tuturor, muncitorii se hrănesc ca vai de lume, dorm fără perne, câte treizeci-patruzeci într-o cameră, năpădiţi de ploşniţe, în duhoare, umezeală şi promiscuitate…” Tot în actul al doilea, într-o altă replică a lui Trofimov, care începe cu cuvintele: „Toată Rusia e livada noastră…”, următoarele cuvinte au fost tăiate de cenzură: „Aţi fost stăpâni peste suflete vii şi asta v-a stricat într-atât pe toţi, toţi care au trăit înainte şi care trăiesc şi acum, încât nici mama dumitale, nici dumneata, nici unchiul dumitale nu băgaţi de seamă că trăiţi pe datorie, pe spinarea altora, pe socoteala acelora pe care nici nu-i lăsaţi măcar să vă intre în casă…”

În decembrie, Cehov asistă regulat la repetiţiile piesei (vezi scrisorile lui Cehov către F. D. Batiuşkov, 21 decembrie şi lui A. N. Pleşceev, decembrie 1903). Se vede că textul piesei a suferit unele modificări atât în perioada repetiţiilor cât şi în cursul primelor spectacole. Despre una dintre modificările acestea, probabil de o importanţă mai mare, povesteşte K. S. Stanislavski: „Piesa nu mergea. Mai cu seamă actul al doilea. Din punct de vedere scenic el n-are niciun sens precis, nici acţiune şi părea foarte monoton în timpul repetiţiilor. Şi tocmai această atmosferă de trândavă lâncezeală trebuia să fie redată în aşa fel încât să stârnească interesul, ceea ce nu ne reuşea… Tot actul al doilea ni se părea exagerat de lung şi când Cehov a sosit la Moscova i-am cerut voie să suprimăm o scenă de la sfârşitul actului. Se vede că rugămintea noastră i-a pricinuit durere, fiindcă scriitorul a pălit, dar după un moment de ezitare şi-a revenit şi ne-a răspuns: «Bine, tăiaţi!» După primele spectacole, Cehov a schimbat sfârşitul acestui act, scoţând din el

scena finală care venea îndată după scena dintre Trofimov şi Ania, cu care se încheie în prezent actul al doilea.” (Reci, 1914, nr. 177)

În urma rugăminţii lui Gorki, Cehov şi-a încredinţat piesa spre publicare în culegerea asociaţiei Znanie (vezi scrisorile lui Cehov către O. L. Knipper din 17 octombrie şi 3 noiembrie şi telegrama expediată de Gorki lui Cehov din 16 octombrie 1903). Din diferite motive, numărul culegerii Znanie, în care trebuia să apară piesa, întârzia. Intre timp intră sub tipar o ediţie separată a piesei, editată de A. F. Marks. Ambele ediţii apar aproape simultan, în iunie 1904. Textul piesei este identic în ambele ediţii.

Comparând manuscrisul original, aflat în păstrarea Bibliotecii de Stat V. I. Lenin, cu ediţiile apărute în 1904, putem urmări ultimele faze ale muncii autorului la text.

Autorul a făcut numeroase modificări stilistice. Cele mai multe modificări au fost în actul al doilea, în care, pe lângă modificări de stil, Cehov mai face unele inversiuni de text, înlocuieşte cuvintele, schimbă ordinea frazelor, în special la începutul şi sfârşitul actului. Publicăm textul din 1904.

În perioada când lucra la piesă, găsim în corespondenţa lui Cehov numeroase precizări şi indicaţii cu privire la personaje şi la piesă în ansamblul ei. „Până la urmă, în loc de dramă mi-a ieşit o comedie, pe alocuri chiar farsă…” (Vezi scrisoarea către M. Alexeeva-Lilina, 15 septembrie 1903) Cehov era preocupat ca Ania să nu vorbească pe un ton „plângăreţ”, şi, în general, să nu fie prea mulţi eroi „care plâng”. „Adesea întâlneşti la mine indicaţia «printre lacrimi», dar aceasta nu arată decât o dispoziţie a personajului, nu lacrimi…” (din scrisoarea adresată lui V. I. Nemirovici-Dancenko, 23 octombrie 1903) În scrisoarea sa către O. L. Knipper (19 octombrie 1903), găsim următoarea precizare despre Trofimov: „Păi, Trofimov mereu e deportat şi mereu dat afară din universitate – cum aş putea vorbi despre aceste amănunte?!”

În decembrie 1903, Cehov a asistat la repetiţiile piesei. După cum relatează K. S. Stanislavski, Cehov era foarte

atent la toate detaliile spectacolului. Unele amănunte în legătură cu punerea în scenă a piesei nu-l mulţumeau. În scrisoarea sa adresată lui V. K. Harkevici (13 ianuarie 1904), el spune: „Cred că premiera va avea loc la 17 ianuarie. Treaba merge greu, nu mă prea aştept la succes.” Nici primele spectacole nu l-au mulţumit. A doua zi după spectacol (18 ianuarie 1904), Cehov scrie lui I. L. Şceglov: „Ieri a avut loc premiera piesei mele, din care cauză mă aflu într-o dispoziţie nu tocmai bună”. Jocul actorilor i se părea „confuz, inexpresiv” (din scrisoarea adresată lui F. D. Batiuşkov la 19 ianuarie 1904). În scrisorile sale către O. L. Knipper, Cehov îşi exprima nemulţumirea faţă de tratarea, în linii mari, a piesei: „De ce pe afişe şi în anunţurile din ziare piesa e denumită cu atâta insistenţă dramă? Nemirovici şi Alexeev (Stanislavski) văd în ea cu totul altceva decât am scris eu şi sunt gata să bag mâna în foc că niciunul dintre ei n-a citit-o măcar o dată cu atenţie.” (10 aprilie 1904)

Critica considera că ideea predominantă a piesei este prăbuşirea vechii orânduiri nobiliare. Se spunea că piesa „pune un monument pe mormântul simpaticilor trândavi” (Rusi, 1904, nr. 110). „Nimeni până la Cehov n-a analizat atât de profund mentalitatea care generează această lipsă de simţ practic, această neputinţă şi inadaptabilitate” (Mir bojii, 1904, nr. 8). Aceleaşi aprecieri găsim şi în Russkoie slovo, 1904, nr. 19; Russkie vedomosti, 1904, nr. 9 etc. Majoritatea criticilor se arătau nemulţumiţi de figurile lui Lopahin şi Trofimov (Jurnal dlea vseh, 1904, nr. 19; Mir bojii, 1904, nr. 8; Naucinoie slovo, 1904, nr. 3; Teair i iskussivo, 1904, nr. 12 etc). Se emitea părerea că „reprezentanţii tinerei generaţii” – Trofimov şi Ania – sunt slab conturaţi, n-au siguranţă, le lipseşte avânt şi încredere în sine (Teair i iskusstvo, 1904, nr. 3; Novîi puii, 1904, mai; Russkie vedomosti, 1904, nr. 9). A. V. Lunacearski sublinia, din punct de vedere al conţinutului ideologic al piesei, impresia de neputinţă în faţa vieţii, pe care ţi-o lasă eroii lui Cehov (Kievskie otkliki, 1904, nr. 246). Unii recenzenţi remarcau filiaţiunea directă a piesei Livada de vişini cu piesele precedente ale lui Cehov (Naucinoie slovo, 1904,

nr. 3; Jurnal dlea vseh, 1904, nr. 9).

PIESE CARE NU AU FOST INCLUSE DE A. P. CEHOV ÎN CULEGEREA DE „OPERE”

Despre efectul dăunător al tutunului
SCENETĂ-MONOLOG ÎNTR-UN ACT
(1902)

Traducere de M. Sevastos şi M. Calmîcu

UNICUL PERSONAJ:

MARKEL IVANÎCI NIUHIN, bărbatul soţiei sale, directoarea unui pension de fete

Scena reprezintă estrada unui club provincial.

NIUHIN (intră marţial; se înclină profund în faţa publicului, îşi îndreaptă vesta şi începe cu multă demnitate): Stimaţi domni şi stimate doamne! I s-a propus soţiei mele să ţin în faţa dumneavoastră, în scop de binefacere, o conferinţă de popularizare pe o temă liber aleasă. Deşi modestia este însuşirea cea mai de preţ a unui adevărat om de ştiinţă, căruia nu-i place să pozeze, ţinând seama de scopul acestei conferinţe, nevastă-mea a acceptat ca ea să fie ţinută de mine, şi iată-mă deci în faţa domniilor voastre... Trebuie să vă spun de la început că nu am nici titlul de profesor şi nici alte titluri asemănătoare, dar nu este un secret pentru nimeni faptul că eu... eu (şovăie şi se uită pe furiş la fiţuica pe care o scoate din buzunarul vestei) ... că eu, de treizeci de ani fără întrerupere, jertfindu-mi sănătatea şi renunţând la bucuriile acestei vieţi, rezolv probleme strict ştiinţifice, ba chiar public din când în când în organul nostru local articole cu caracter ştiinţific... Mai deunăzi

am predat redacţiei un asemenea articol de vaste proporţiuni intitulat: „Despre acţiunea dăunătoare a ceaismului şi cafeismului asupra organismului”. Drept obiect al conferinţei de faţă am ales răul pe care îl face omenirii întrebuinţarea tutunului. Se-nţelege de la sine că într-o singură conferinţă nu poţi epuiza toată importanţa obiectului, dar am să caut să fiu scurt şi să vorbesc numai despre ceea ce este mai esenţial... Ca duşman al popularizării, vă voi vorbi din punct de vedere strict ştiinţific, iar pe dumneavoastră, stimaţi auditori, vă invit să aprofundaţi întreaga importanţă a chestiunii şi să ascultaţi cu toată seriozitatea conferinţa mea... Acei dintre dumneavoastră care nu sunt dispuşi sau se sperie de ariditatea unei expuneri pur ştiinţifice n-au decât să plece!... (face un gest maiestuos şi-şi îndreaptă vesta) Aşadar, să începem...

Vă rog să mă ascultaţi cu luare-aminte. Ţin în mod deosebit să atrag atenţiunea onorabililor medici, aflaţi aici de faţă, că vor putea trage multe învăţăminte din conferinţa mea, deoarece, după cum bine ştiţi, în ciuda acţiunilor sale vătămătoare, tutunul se foloseşte de asemenea şi în medicină. Iată, de pildă, la 10 februarie 1871, el a fost prescris soţiei mele sub formă de clistir. (aruncă privirea pe fiţuică) Prin urmare, tutunul este un corp organic şi, după părerea mea, provine din aşa-zisa Nicotină Tabacicum, plantă din familia solaneelor, originară din America. Partea lui componentă esenţială este nicotina... o otravă nemiloasă, păgubitoare! Din punct de vedere chimic, după părerea mea, este compusă din zece atomi de carbon, patrusprezece atomi de oxigen şi... şi doi a... atomi de a... azot... (se înăbuşă, îşi duce mâna la piept şi scapă fiţuica) Ce năbuşeală îngrozitoare! (balansează din mâini şi din picioare ca să-şi menţină echilibrul) Uf! O clipă, vă rog... îngăduiţi-mi puţin răgaz... Mi-a venit rău... Am să încerc prin puterea voinţei, domnilor, să-mi încetinesc bătăile inimii... (se bate cu pumnul în piept) Gata, i-am venit de hac! (o pauză scurtă în timpul căreia Niuhin umblă de colo-colo pe scenă făcându-şi vânt cu mâinile) De mult... da... de mult, domnilor, am crize de zăduf... adică de astmă... Boala aceasta mi s-a declarat la 13 septembrie 1869... în ziua când nevastă-mea a născut-o pe cea de a şasea fetiţă a noastră, Veronika... Trebuie să ştiţi că avem în prezent nouă fetiţe... Băieţi nu avem, fapt care o bucură nespus de mult pe consoarta mea. Deoarece într-un pension de fete fiii sunt cam

incomozi din mai multe puncte de vedere. Singurul bărbat tolerat acolo sunt eu... Dar, vă asigur că stimabilele şi onorabilele familii care au încredinţat soţiei mele soarta copiilor lor, în ce mă priveşte pot fi pe deplin liniştite... Dar, să nu ne abatem de la subiect, căci timpul nu ne-o îngăduie. Şi aşa oare unde am rămas? Ptiu! Accesul de astmă m-a întrerupt tocmai la punctul cel mai interesant! Dar orice rău îşi are şi binele său. Atât pentru mine, cât şi pentru dumneavoastră, dar mai cu seamă pentru onoraţii medici aici prezenţi, accesul acesta ne poate servi tuturor o lecţiune usturătoare... În natură nu există efecte fără cauză... Deci să căutăm cauza accesului meu de astăzi. (îşi duce degetul la frunte şi meditează profund) Mda! Singurul mijloc de luptă împotriva astmei este abstinenţa, lupta împotriva unei hrane grele şi iritante; iar eu, venind încoace, am păcătuit în această privinţă, permiţându-mi unele excese... Trebuie să vă spun că la pensionul soţiei mele s-au servit astăzi nişte blinele. Da, elevele au căpătat la prânz, în loc de friptură, blinele. În calitate de bărbat al soţiei mele nu se cade să laud prea mult pe această nobilă persoană, totuşi mă jur că nicăieri pe lume nu se serveşte o masă mai igienică, mai raţională şi mai substanţială decât la pensionul soţiei mele. Cea mai bună mărturie în acest sens vă stă propria mea persoană, aici de faţă, care are deosebita cinste de a îndeplini funcţiunea de administrator în acest pension. Trebuie să ştiţi, domnilor, că în sarcina mea cade achiziţionarea proviziilor, controlarea slugilor, dau soţiei socoteala în fiecare seară, ţin la curent evidenţa scriptică, prepar insecticide, primenesc atmosfera prin pulverizaţiune, număr rufele şi, în afară de asta, trebuie să am grijă, de pildă, ca o periuţă de dinţi să fie repartizată la cel mult cinci fete şi un prosop la maximum zece. Nu mai departe decât astăzi am avut misiunea de a cântări bucătăresei noastre făina şi untul destinat blinelelor... în cantitatea corespunzătoare exact cu numărul elevelor. Aşadar, domnilor, pe ziua de azi am avut la masă blinele, adică le-au avut elevele, căci pentru membrii familiei mele s-a preparat friptură provenită, domnilor, dintr-o pulpă de viţel păstrată la beci de vinerea trecută... Deci, cumpănind bine lucrurile, am căzut întru totul de comun acord cu soţia să punem la fript pulpa pentru a nu-i da prilejul să intre în putrefacţiune. Zis şi făcut! Şi acum să vedeţi ce urmează!... Când aceste blinele au fost gata, prăjite şi numărate, numai ce

trimite nevastă-mea vorbă la bucătărie că cinci dintre eleve fuseseră pedepsite pentru purtare urâtă, lipsindu-le de blinele. Drept urmare s-a constatat că cinci blinele au fost prăjite de pomană. Ce era de făcut? Gândiţi-vă şi dumneavoastră... Să le dăm fiicelor noastre? Nevastă-mea le interzisese aluaturile... Deci ne aflam în mare încurcătură. Ce era de făcut? (oftează adânc şi clatină din cap) O, inimă iubitoare! O, bunătatea întruchipată! Ce credeţi că-mi spune nevasta: „Ia-le, Markeşa, şi înfruptă-te singur!" N-am zis ba, se-nţelege, şi le-am mâncat după o duşcă de votcă. Iată dar, domnilor, cauza determinantă a accesului meu de astmă. Da ist der Hund begraben![35] Totuşi, domnilor... (se uită la ceas) Am vaga impresiune că ne-am luat cu vorba şi ne-am abătut de la subiectul conferinţei noastre. Să revenim dar... Deci, cum spuneam, compoziţiunea chimică a nicotinei este... este (scotoceşte nervos prin buzunare şi caută fiţuica). Vă rog să reţineţi această formulă... Formula chimică, domnilor, e ca steaua polară... (zărind la picioarele sale fiţuica, scapă peste ea batista, apoi se apleacă şi le ridică pe amândouă) Ah, da, am uitat să vă spun că pe lângă funcţia de administrator la pensionul soţiei mele, mai am şi misiunea de a preda fetelor matematica, fizica, chimia, geografia, istoria şi artele frumoase. În afară de ele se mai predau la pensionul soţiei mele limba franceză, germană, engleză, apoi religia, lucrul manual, desenul, muzica, danţurile şi manierele elegante... Da, domnilor, după cum vedeţi e un program mai bogat decât la oricare liceu. Dar ce hrană! Ce confort! Şi lucru de mirare: toate acestea pe un preţ de nimic. Internele, domnilor, plătesc trei sute de ruble, semiinternele două sute, iar externele – o sută! Iar pentru danţuri, muzică şi desen se plăteşte separat, domnilor, după buna înţelegere cu a mea soţie... Grozav pension! Are sediu în strada Pisicuţelor, colţ cu fundacul „La trei căţei", casa lui madam căpitan Muţunache. Pentru parlamentaţiuni directe cu soţia mea, o puteţi găsi la orice oră la domiciliu, iar programul pensionului îl puteţi procura oricând de la portar – e numai cincizeci de copeici exemplarul! (aruncă ochii pe fiţuică) Astea fiind zise, domnilor, vă invit să reţineţi formula! Deci nicotina are următoarea compoziţiune chimică: zece atomi de carbon, patrusprezece atomi de oxigen şi doi

[35] Aici e buba! (germ) (n.t).

atomi de azot. Vă rog să vă notaţi! E o substanţă în stadiu lichid, domnilor, incoloră, cu miros specific de amoniac... La drept vorbind, pe dumneavoastră, ca şi pe mine, ne interesează mai mult interacţiunea directă a nicotinei (se uită la tabacheră) asupra centrelor nervoase şi muşchilor din aparatul digestiv. Ah, domnilor, iar am păţit-o! (strănută) Poftim, măgăriţele astea nu se mai lasă de şotii! Ieri mi-au presărat în tabacheră pudră, astăzi altă drăcie caustică şi puturoasă!... (strănută şi se freacă la nas) Curată josnicie! Cine ştie ce-ar putea pătimi nasul meu din pricina asta! Ptiu! Ce fiinţe infecte! Poate dumneavoastră, domnilor, înclinaţi a crede că asta se datorează lipsei de disciplină în pensionul soţiei mele. Vă înşelaţi, domnilor. Nu-i vinovat pensionul, ci întreaga societate! Dumneavoastră sunteţi vinovaţi, domnilor! Da, familia trebuie să meargă mână în mână cu şcoala, şi când colo... Dar să lăsăm asta... (strănută) Să uităm! Da, domnilor, nicotina aduce stomacul şi toate accesoriile sale în stare tetanică... Adică, vreau să spun că le infectează cu tetanus!... (pauză) Observ, domnilor, că unii dintre dumneavoastră binevoiesc să surâdă. Asta înseamnă că nu toţi dintre dumneavoastră apreciază la justa valoare importanţa obiectului conferinţei noastre. Ba chiar unii găsesc motiv de râs, când de pe tribuna aceasta se rostesc marile adevăruri, iluminate de razele strictei ştiinţe! (oftează) Se-nţelege că-i departe de mine gândul de a vă face observaţii, dar... trebuie să ştiţi că totdeauna spun fetelor soţiei mele: „Fetelor, nu râdeţi de lucruri care stau mai presus decât râsul!” (strănută) Deci, precum aţi aflat şi dumneavoastră, soţia mea are nouă fete. Cea mai mare dintre ele are 27 de anişori, iar mezina, 17. Onoraţi auditori, tot ceea ce a creat natura mai frumos, mai neprihănit şi mai sublim se află întruchipat în aceste nevinovate copile! Iertaţi-mi acest tremolo din glas şi această emoţiune care m-a cuprins, dar trebuie să vă mărturisesc că în faţa dumneavoastră se află cel mai fericit tată de pe pământ. (oftează adânc) Şi totuşi, când te gândeşti, cât de greu se măritǎ fetele în ziua de azi! Grozav de greu! E mai uşor să găseşti o carboavă împrumut decât un ginere măcar pentru una dintre fete! (clătinând din cap) Ah, domnilor, care sunteţi tineri şi ne’nsuraţi! Prin încăpăţânarea şi prin înclinările materiale ale dumneavoastră vă lipsiţi singuri de una dintre cele mai mari fericiri ale vieţii – fericirea conjugală! Dacă aţi şti măcar câte delicii îţi

provoacă viaţa conjugală! Iată, am trăit cot la cot cu soţia mea treizeci şi trei de ani şi pot să vă mărturisesc că au fost cei mai frumoşi ani ai vieţii mele. Dar au trecut ca o clipă fericită! (plânge) Şi când mă gândesc de câte ori am supărat-o cu slăbiciunile mele! Sărăcuţa de ea! Deşi sancţiunile pe care încerca, biata, să mi le aplice, le primeam cu resemnaţiune, totuşi prin ce-am răsplătit aceste supărări ale ei? (pauză) Fetele soţiei mele nu se mărită de atâta vreme, pentru că sunt din cale-afară de timide şi nu pică niciodată sub privirea bărbaţilor... E drept, nevastă-mea nu poate să dea serate, nu poate să invite la noi persoane de alt sex... totuşi pot să vă anunţ în mare taină (se apleacă peste tribună şi coboară glasul) că pe fetele noastre le puteţi vedea de zile mari la mătuşa lor, Natalia Semionovna Zavertiuhina, care suferă de dambla şi colecţionează monede vechi. Se servesc la ea şi gustări... Dar, din lipsă de timp, să nu ne îndepărtăm de temă, domnilor! M-am oprit asupra tetanusului... Totuşi (se uită la ceas), aş zice să amânăm conferinţa pentru data viitoare... Cu toată consideraţiunea! (îşi îndreaptă vesta şi iese plin de demnitate)

CORTINA

Piesa a fost scrisă în anul 1886. La 14 februarie, Cehov îi scrie lui V. V. Bilibin următoarele: „Chiar acum am terminat de scris sceneta-monolog Despre efectul dăunător al tutunului, care – în tainiţa sufletului meu – era destinată actorului Gradov-Sokolov. Având însă la dispoziţie numai 2 ore şi jumătate, am stricat monologul şi... în loc să-l arunc la coş, l-am trimis la Peterburgskaia gazeta. Intenţiile mele au fost dintre cele mai frumoase, dar rezultatul lasă de dorit...”

La 17 februarie 1886, vodevilul a apărut în Peterburgskaia gazeta, iar curând după aceea a fost inclus în culegerea de nuvele ale lui Cehov, intitulată Povestiri pestriţe, care a apărut în 1886. La retipărire textul a suferit unele modificări.

Cu o altă serie de modificări, vodevilul a fost inclus într-o ediţie litografiată a Bibliotecii teatrale a lui S. I. Napoikin, având menţiunea: „Aprobat de cenzură, Moscova, 31 ianuarie 1887”. În anul 1889, în aceeaşi

litografie a lui S. I. Napoikin, precum şi în litografia E. N. Rassohinei au apărut două ediţii identice (cea de a doua având unele modificări), purtând data aprobării cenzurii: „Moscova, 30 mai 1889”. Cehov n-a inclus sceneta în culegerea de Opere. Publicăm textul din 1889.

Duhul pădurii

COMEDIE ÎN PATRU ACTE

(1889-1890)

Traducere de M. Sevastos şi M. Calmîcu

PERSONAJE:

ALEXANDR VLADIMIROVICI SEREBREAKOV, profesor universitar la pensie

ELENA ANDREEVNA, soţia lui, 27 de ani

SOFIA ALEXANDROVNA (SONIA), fiica lui din prima căsătorie, 20 de ani

MARIA VASILIEVNA VOINIŢKAIA, văduvă de consilier, mama primei soţii a profesorului

EGOR PETROVICI VOINIŢKI, fiul ei

LEONID STEPANOVICI JELTUHIN, tehnolog cu studiile neterminate, un om foarte bogat

IULIA STEPANOVNA (Iulia), sora lui, 18 ani

IVAN IVANOVICI ORLOVSKI, moşier

FEODOR IVANOVICI, fiul lui

MIHAIL LVOVICI HRUŞCEV, moşier, absolvent al facultăţii de medicină

ILIA ILICI DEADIN VASILI, servitor în casa lui Jeltuhin

SEMION, muncitor la moară

ACTUL ÎNTÂI

Parcul de pe moşia lui Jeltuhin. În faţa terasei unei case mari se află două mese: una mare, pregătită pentru dejun, iar cealaltă ceva mai mică, pentru gustări. E ora trei după amiază.

Jeltuhin şi Iulia ies din casă.

IULIA: De ce nu ţi-ai pus costumul cenuşiu? Acesta nu-ţi vine bine.

JELTUHIN: Fleacuri. Totuna e.

IULIA: Leonicika, de ce eşti aşa de indispus?... Se poate, tocmai de ziua ta? Zău, eşti un urâcios! (îi pune capul pe piept)

JELTUHIN: Of, m-ai dat gata cu iubirea asta a ta!

IULIA (printre lacrimi): Leonicika!

JELTUHIN: În loc de pupături şi duioşii şi de învelitori pentru ceas, de care n-am nevoie, mai bine făceai cele ce te-am rugat! De ce n-ai scris familiei Serebreakov?

IULIA: Am scris, Leonicika!

JELTUHIN: Cui anume?

IULIA: Sonicikii. Am rugat-o să vină astăzi pe la noi, nu mai târziu de unu. Zău că i-am scris!

JELTUHIN: Şi acum e trei... iar ei n-au venit. În sfârşit, n-are nicio importanţă! Nu vor să vină – n-au decât... N-o să iasă nimic din toată afacerea asta... Numai de umilinţe am parte... Nu mi se dă un dram de atenţie. Ce să fac, sunt un om urât, neinteresant, n-am nimic romantic în mine, şi chiar dacă s-ar hotărî să mă ia, ar face-o numai din calcul... pentru bani!...

IULIA: Ce ştii tu? De unde ai scos că eşti urât?

JELTUHIN: Crezi că sunt orb! Uită-te numai la barba asta, parcă mi-ar creşte de-a dreptul din gât şi nu ca la toţi oamenii... De mustaţă nici nu mai vorbesc, curat pămătuf... Iar nasul...

IULIA: Dar de ce te ţii mereu de cap, te doare?

JELTUHIN: Da, iar îmi iese un urcior la ochi...

IULIA: Se şi vede, s-a umflat puţin. Lasă-mă să te sărut, o să-ţi treacă.

JELTUHIN: Prostii!

(intră Orlovski şi Voiniţki)

Aceiaşi, Orlovski şi Voiniţki.

ORLOVSKI: Da’ când ne mai aşezăm la masă, pisicuţo, că-i trecut de trei?

IULIA: Să vină Serebreakovii, năşicule, şi ne aşezăm!

ORLOVSKI: Dar până când o să-i tot aşteptăm? Mi-e foame, pomponelule, şi lui Egor Petrovici de asemenea.

JELTUHIN (lui Voiniţki): Ce fac ai voştri, au de gând să vină?

VOINIŢKI: Când plecam, Elena Andreevna tocmai se îmbrăca.

JELTUHIN: Deci vor veni cu siguranţă, nu?

VOINIŢKI: De ei nu poţi fi sigur niciodată. Ba îl apucă pe generalul nostru un acces de gută, ba îi vine mai ştiu eu ce toană… Atunci putem să-i aşteptăm mult şi bine.

JELTUHIN: Dacă-i aşa, să ne aşezăm la masă! (strigă) Ilia Ilici! Serghei Nikodimâci! Poftiţi încoace!

(intră Deadin urmat de doi-trei musafiri)

Aceiaşi, Deadin şi musafirii.

JELTUHIN: Poftiţi, poftiţi! Mai întâi o gustare. (servind din gustări) Serebreakovii n-au venit, Feodor Ivanîci lipseşte. Duhul pădurii de asemenea n-a binevoit să se prezinte... Ne-au uitat cu toţii!

IULIA: Năşicule, să-ţi torn un păhărel de votcă?

ORLOVSKI: Un pic... Numai atâtica... Ajunge!

DEADIN (legându-şi şerveţelul la gât): Mă uit ce gospodărie aveţi, Iulia Stepanovna, şi mă entuziasmez! Ori că străbaţi ogoarele voastre, ori că te plimbi prin livada umbroasă, ori că-ţi arunci ochii la masa asta încărcată cu de toate, vezi pretutindeni grija acestor mânuşiţe făcătoare de minuni. În sănătatea dumitale!

IULIA: De-ai şti numai câtă bătaie de cap am, Ilia Ilici! Uite, nu mai departe decât ieri, Nazarka a uitat să bage puii de curcă în poiată, şi ce crezi? Au stat toată noaptea în grădină, în rouă, iar spre dimineaţă cinci dintre ei au pierit...

DEADIN: Într-adevăr, e o neglijenţă condamnabilă. Curca e o pasăre gingaşă...

VOINIŢKI (lui Deadin): Ascultă, Ciupitule, taie-mi şi mie nişte şuncă!

DEADIN: Mă execut cu deosebită plăcere. Şunca e într-adevăr minunată. Aş putea spune chiar că e una dintre minunile din „O mie şi una de nopţi”. (tăind şunca) Bagă de seamă numai cum ţi-o tai: după toate regulile artei! Beethoven şi Shakespeare nu ţi-ar fi decupat-o mai bine. Numai că cuţitul acesta nu prea taie... (ascute cuţitul de un altul)

JELTUHIN (tresărind): Brrr... Dă-l încolo de cuţit, Ciupitule! Nu pot suporta!...

ORLOVSKI: Ia povesteşte-mi, Egor Petrovici, ce se mai aude pe la voi?

VOINIŢKI: Ce să se audă, nimic deosebit.

ORLOVSKI: Ceva nou?

VOINIŢKI: Toate-s vechi. Ce-a fost anul trecut e şi anul acesta. Cât despre mine, ca de obicei, nu fac aproape nimic, mă ţin de palavre. Bătrâna mea coţofană, maman, ne-a împuiat urechile cu emanciparea asta a femeilor. Cu un ochi cată la groapă, iar

cu celălalt la înţelepciunea cărţilor… Descoperă, vezi matale, zorii noii vieţi.

ORLOVSKI: Dar profesorul?

VOINIŢKI: Din păcate încă nu l-au mâncat moliile. Şade, îndeobşte, cât îi ziulica de mare în biroul său şi mâzgâleşte hârţoagele. „Scriem ode nesfârşite cu frunţile-ncruntate, dar laurii şi fala nu vor să se arate…” Biata hârtie! Cât despre Sonicika, citeşte ca înainte cărţi înţelepte şi-şi scrie memoriile. Destul de interesante, după părerea mea…

ORLOVSKI: Draga de ea!

VOINIŢKI: Cu spiritul meu de observaţie, ar fi trebuit să scriu de mult un roman. Subiectul se vrea parcă culcat pe hârtie de la sine: un profesor ieşit la pensie, un hârb, o păstrugă învăţată… Gută, reumatism, migrenă, ficaţii şi tot felul de alte boleşniţe… Gelos ca un Othello… Trăieşte de nevoie pe moşia primei sale soţii, pentru că buzunarul nu-i permite să trăiască la oraş… Se plânge mereu că-i nefericit, deşi fericirea se ţine scai după el.

ORLOVSKI: Cum aşa?

VOINIŢKI: Foarte simplu! Gândeşte-te numai cât de fericit a fost omul acesta în viaţă! Feciorul unui diac amărât, un biet seminarist, a reuşit să dobândească tot felul de titluri onorifice, iar mai târziu o catedră, şi acum a ajuns Excelenţă, cumnat de senator şi aşa mai departe. Să zicem că toate acestea nu-s lucru mare. Să luăm însă un alt aspect al problemei: omul acesta timp de douăzeci şi cinci de ani citeşte şi scrie despre artă fără să priceapă o iotă. Timp de douăzeci şi cinci de ani el rumegă ideile altora despre realism, diverse tendinţe în artă şi despre alte bazaconii de felul acesta; citeşte şi scrie ceea ce oamenilor inteligenţi le este cunoscut de mult, iar pe proşti nu-i interesează! Într-un cuvânt, omul acesta de douăzeci şi cinci de ani bate apa-n piuă! Şi are succes, îţi dai seama? E celebru! Pentru care merite, te întreb? În virtutea cărei legi?

ORLOVSKI (râzând în hohote): Parcă l-ai invidia!

VOINIŢKI: Da, da, într-adevăr!… Gândeşte-te numai la succesul pe care-l are la femei! Niciun Don Juan n-a cunoscut vreodată un succes atât de desăvârşit! Prima lui soţie, sora-mea, o fiinţă minunată, blândă, curată cum e cerul acesta, un suflet plin de nobleţe şi de generozitate, o fată care a avut mai mulţi admiratori decât el elevi, l-a iubit aşa cum pot iubi numai îngerii din cer. Maică-mea, soacra dumnealui, îl idolatrizează

până-n ziua de azi, şi până astăzi dumnealui îi inspiră o spaimă plină de veneraţie. Cea de a doua nevastă, o femeie de o frumuseţe rară, o femeie deşteaptă – ai cunoscut-o doar – l-a luat când era bătrân, i-a dat tinereţea, frumuseţea, libertatea şi întreaga ei strălucire... Pentru ce? Care-i motivul? Şi dacă ai şti ce talentată e! S-o auzi numai cum cântă la pian!

ORLOVSKI: După câte ştiu, e o familie de oameni talentaţi, cum rar întâlneşti.

JELTUHIN: Este adevărat. Sofia Alexandrovna, de pildă, are o voce admirabilă... O soprană de prima clasă, cum n-am întâlnit nici la Petersburg. Păcat numai că prea forţează notele de sus. De n-ar fi asta, vă garantez cu capul că ar fi ajuns... ar fi ajuns departe... Vă rog să mă iertaţi, domnilor, dar trebuie să-i spun Iuliei două cuvinte. (o ia pe Iulia deoparte) Trimite un călăreţ cu o scrisoare. Scrie-le că dacă nu pot veni acum, să vină pe seară, să cineze cu noi... (cu voce scăzută) Dar bagă de seamă cum scrii, să nu mă faci de râs... După punct să începi cu literă mare, mă auzi?... (cu voce tare, duios) Te rog, draga mea.

IULIA: Bine, bine, am înţeles. (pleacă)

DEADIN: Am auzit că soţia profesorului, Elena Andreevna, pe care n-am avut plăcerea să o cunosc, te uluieşte nu numai prin calităţile sale sufleteşti, ci, mai cu seamă, prin fizicul ei, cum să zic...

ORLOVSKI: Da, e o femeie adorabilă.

JELTUHIN: Şi e credincioasă profesorului?

VOINIŢKI: Din păcate, da.

JELTUHIN: Şi de ce, mă rog, „din păcate”?

VOINIŢKI: Pentru că această fidelitate a ei e falsă de la început şi până la sfârşit. Multă retorică şi niciun dram de logică... Să-ţi înşeli soţul bătrân pe care nu-l poţi suferi, după părerea ei, este imoral. Să înăbuşi însă în tine tinereţea şi simţurile este moral... La dracu, unde e logica?

DEADIN (văitându-se): Jorj dragă, te rog!... Ştii bine că nu-mi place când vorbeşti în felul acesta. Pur şi simplu mă cutremur... Domnilor, nu am darul vorbirii, permiteţi-mi să vă vorbesc simplu, cum îmi dictează conştiinţa, fără fraze pompoase şi figuri de stil... Domnilor, a-ţi înşela soţia sau soţul înseamnă a fi un om infidel, un făţarnic, care cu aceeaşi uşurinţă îşi poate trăda şi propria patrie!

VOINIŢKI: Mai tacă-ţi fleanca!

DEADIN: Dă-mi voie, dă-mi voie, Jorj… Ivan Ivanîci, Leonicika, dragi prieteni, gândiţi-vă numai cât de perfidă a fost soarta cu mine! Doar nu e un secret pentru nimeni că soţia mea a fugit chiar a doua zi după nuntă cu omul pe care-l iubea, numai şi numai pentru faptul că am o înfăţişare puţin atrăgătoare…

VOINIŢKI: Foarte bine a făcut.

DEADIN: Daţi-mi voie, domnilor. Dar nici după incidentul acesta eu nu mi-am călcat datoria. Eu continui să o iubesc şi să-i rămân credincios, o ajut după puteri şi las prin testament întreaga mea avere copilaşilor ei, pe care i-a avut cu omul iubit… Eu nu mi-am călcat datoria în picioare şi mă mândresc cu asta. Da, domnilor, sunt mândru! Mi-am pierdut, ce-i drept, fericirea, dar mi-a rămas mândria! Cât despre ea, tinereţea s-a dus, frumuseţea, supusă şi ea legilor naturii, a pălit, omul drag, fie-i ţărâna uşoară, şi-a dat duhul… Vă întreb, ce i-a mai rămas acum? (se aşază) Poftim, eu vă vorbesc serios, iar dumneavoastră mă luaţi în râs…

ORLOVSKI: Eşti un om bun, ai o inimă de aur, dar prea te întinzi la vorbă şi dai din mâini când vorbeşti…

(din casă iese Feodor Ivanovici; poartă haine de postav scump şi cizme cu carâmbi înalţi; pieptul îi este plin de decoraţii şi de medalii, are un lanţ masiv de aur cu brelocuri şi inele scumpe pe degete)

Aceiaşi şi Feodor Ivanovici.

FEODOR IVANOVICI: Bună ziua, tuturor!

ORLOVSKI (cu bucurie): Fediuşka, fecioraşul meu drag!

FEODOR IVANOVICI (lui Jeltuhin): La mulţi ani, prietene, tot ceţi doreşte inima, şi… să creşti mare!… (dă mâna cu cei de faţă) Tăicuţă, bine te găsesc! Să trăieşti, Ciupitule! Poftă mare la toată lumea!

JELTUHIN: Da’ pe unde ai hoinărit? Se poate să te laşi aşteptat atâta vreme?

FEODOR IVANOVICI: Uf, ce căldură! O votcă, să vină o votcă!

ORLOVSKI (mâncându-l din ochi): Sufleţelul meu, bărbosul meu drag… Ce ziceţi, chipeş băiat am, domnilor?! O mândreţe de bărbat!

FEODOR IVANOVICI: În sănătatea noului născut! (goleşte păhărelul) Serebreakovii n-au venit?

JELTUHIN: Încă nu.

FEODOR IVANOVICI: Hm… Dar Iulia pe unde o fi?

JELTUHIN: Nu ştiu ce tot face pe-acolo… Ar fi timpul să ne servească plăcinta. Ia să mă duc să o chem. (pleacă)

ORLOVSKI: Dar ce-i cu Leonicika?… sărbătoritul nostru? E cam indispus pe ziua de azi. Nu-i în apele lui…

VOINIŢKI: E un necioplit. Asta-i!

ORLOVSKI: Nervii, vedeţi dumneavoastră, ce să-i faci…

VOINIŢKI: Prea mult amor propriu! Ia spuneţi-i, de pildă, că scrumbia asta de pe masă e bună, pe loc se îmbufnează: cică, de ce lauzi scrumbia şi nu-l lauzi pe el? Un om de nimic, la drept vorbind. Iată-l că vine.

(intră Iulia şi Jeltuhin)

Aceiaşi, Jeltuhin şi Iulia.

IULIA: Ce bine-mi pare că te văd, Fedenka! (îl sărută pe Feodor Ivanovici) Serveşte-te, sufleţelule. (lui Ivan Ivanovici) Ce zici, năşicule, de pantofiorul acesta?... I l-am lucrat lui Leonicika de ziua lui...

ORLOVSKI: Drăguţa de ea, a brodat un pantofior! O piesă de artă, zău aşa!...

IULIA: Numai firul de aur mă costă opt ruble şi jumătate. Dar perlele! Uite-te numai ce de perle pe margini!... Ce zici de monograma asta? Leonid Jeltuhin! Dar de dedicaţie: „Pe cine-l iubesc, aceluia îi dăruiesc...”

DEADIN: Ia să mă uit şi eu! Tii, chiar că-ţi ia ochii!

FEODOR IVANOVICI: Ei, hai... ajunge! Iulia, ia vezi să ne aducă mai bine nişte şampanie!

IULIA: Fedenka, s-o lăsăm pe diseară!

FEODOR IVANOVICI: Nicidecum! Ori mi-o aduci acuma, ori plec! Pe cuvânt că plec! Spune-mi unde se află, că mă duc singur s-o aduc.

IULIA: Întotdeauna îmi întorci socotelile pe dos. Eşti de-a dreptul insuportabil! (lui Vasili) Vasili, ia cheile! Şampania se află în cămară, în coşniţă, lângă punga cu stafide. Ai grijă numai să nu spargi ceva.

FEODOR IVANOVICI: Vasili, adă trei sticle!

IULIA: N-o să iasă din tine nimic bun, Fedenka... (împarte plăcinta la musafiri) Serviţi, domnilor, serviţi... Prânzul o să-l luăm abia pe la şase... Zău, Fedenka, nimic bun n-o să iasă din tine... Eşti un om pierdut.

FEODOR IVANOVICI: Gata, ai şi dat drumul la râşniţă!

VOINIŢKI: Mi se pare că a sosit cineva... Auziţi?

JELTUHIN: Da... da... Se vede că au venit Serebreakovii... În sfârşit!

VASILI: Domnii Serebreakov au sosit!

IULIA (bucuroasă): Sonicika! (iese în fugă)

VOINIŢKI (cântând): Să mergem să-i primim, să mergem să-i primim. (pleacă)

FEODOR IVANOVICI: Ia te uită ce se mai bucură!

JELTUHIN: Lipsă de tact... Trăieşte cu madame profesor şi nici

măcar nu-şi ascunde sentimentele.

FEODOR IVANOVICI: Cine trăieşte?

JELTUHIN: Jorj ăsta, cine altul… Atât a lăudat-o în lipsa ta, atât a lăudat-o, că-mi era ruşine de ruşinea lui.

FEODOR IVANOVICI: Şi de unde ştii că trăieşte cu ea?

JELTUHIN: Că n-oi fi orb nici eu… Şi apoi, tot judeţul vorbeşte…

FEODOR IVANOVICI: Palavre… Deocamdată nimeni nu trăieşte cu ea, dar în curând am să trăiesc eu… Mă auzi? Eu!

Aceiaşi, Serebreakov, Maria Vasilievna, Voiniţki la braţ cu Elena Andreevna, Sonia şi Iulia.

IULIA (sărutând-o pe Sonia): Draga mea, ce bine-mi pare că ai venit!

ORLOVSKI (venind în întâmpinare): A, Saşenka, ce bucuros sunt că te văd! (se sărută cu profesorul) Slavă Domnului, slavă Domnului, în sfârşit! Cum mai stai cu sănătatea?

SEREBREAKOV: Aşa şi-aşa. Şi tu, cumetre? Să nu-ţi fie de deochi, arăţi bine. Mă bucur că te văd. Când ai sosit?

ORLOVSKI: Vineri. (Mariei Vasilievna) O, Maria Vasilievna, ce încântat sunt, Excelenţă! Ce mai faceţi? (îi sărută mâna)

MARIA VASILIEVNA: Scumpule... (îl sărută pe frunte)

SONIA: Năşicule!

ORLOVSKI: Sonicika, sufleţelule! (o sărută pe obraz) Porumbiţa mea dragă!...

SONIA: Ai rămas aşa cum te ştiu, năşicule. Naivitatea şi bunătatea întruchipată... Sentimental ca-ntotdeauna...

ORLOVSKI: Iar tu ai crescut, te-ai făcut frumoasă, te-ai împlinit...

SONIA: Cu sănătatea cum mai merge?

ORLOVSKI: N-am de ce să mă plâng. Sunt sănătos tun!

SONIA: Bravo, năşicule, mă bucur! (lui Feodor Ivanovici) Poftim, pe elefant nici nu l-am observat. (îl sărută) Stufos, ars de soare, ca un paing, zău aşa!

IULIA: Draga mea!

ORLOVSKI (lui Serebreakov): Cum te mai lauzi, cumetre, cum o duci?

SEREBREAKOV: Binişor... Dar tu?

ORLOVSKI: Ca frunza pe apă. Moşia i-am dat-o lui fecioru-meu, pe fete le-am rostuit cu oameni de treabă... iar acum, nici capul nu mă doare! Trai pe vătrai!

DEADIN (lui Serebreakov): Excelenţa voastră a binevoit să întârzie la ospăţ, deci trebuie s-o anunţ că această plăcintă rumeioară a mai pierdut ceva din temperatura ei iniţială... Totodată permiteţi-mi să mă prezint: Ilia Ilici Deadin sau, după cum mă numesc alţii foarte spiritual, dacă luăm în consideraţie acest obraz puţin cam ciupit, Ciupitul.

SEREBREAKOV: Încântat de cunoştinţă!

DEADIN: Madame! Mademoiselle! (se înclină în faţa Elenei Andreevna şi a Soniei) După cum vedeţi, Excelenţă, toţi cei de faţă îmi sunt buni amici. Subsemnatul a avut pe vremuri o situaţiune cât se poate de înfloritoare… Dat fiind însă unele împrejurări familiale sau, vorbind în limba forurilor diriguitoare ale înţelepciunii omeneşti, din motive independente de redacţie, am fost pus în situaţiunea de a ceda partea mea de avere iubitului meu frate care, la rândul său, printr-o împrejurare tot atât de nefericită intrând în banii statului, i-a rămas acestuia din urmă dator vreo şaptezeci de mii de ruble… Profesiunea mea: exploatarea tumultuoaselor stihii ale naturii. Mai precis, oblig tumultuoasele valuri să învârtească roţile morii pe care o arendez de la bunul meu amic, zis Duhul pădurii.

VOINIŢKI: Ciupitule, da' mai închide clonţul odată!

DEADIN (nebăgând de seamă întreruperea): Cu smerenie mă prosternez în faţa aştrilor ştiinţei, care luminează orizontul iubitei noastre patrii, şi-mi iau permisiunea de a o inopina pe Excelenţa Voastră cu o vizită, pentru a-mi delecta sufletul cu ultimele descoperiri şi concluziuni ale ştiinţei.

SEREBREAKOV: Vă aştept. Îmi veţi face o deosebită plăcere.

SONIA: Ia povesteşte-mi, năşicule, pe unde ai petrecut iarna asta, pe unde te-ai vânturat?

ORLOVSKI: Am fost la Gmunden, la Paris, la Nisa, la Londra, sufleţelule…

SONIA: Vai, ce frumos trebuie să fi fost! Eşti un om fericit!

ORLOVSKI: Vrei să mergi cu mine? Te iau la toamnă…

SONIA (cântând): „O, nu mă ispiti, căci e zadarnic…"

FEODOR IVANOVICI: Nu cânta în timpul mesei, căci nevasta bărbatului tău va fi o toantă.

DEADIN: Ar fi interesant să arunci o privire asupra acestei mese à vol d'oiseau.[36] Ce buchet minunat! O împletire de graţii, de frumuseţe, de erudiţie profundă, de glo…

FEODOR IVANOVICI: Ce limbă aleasă, Doamne! Asculţi şi nu-ţi vine a crede… Vorbeşti, de parcă ţi-ar trage cineva cu rindeaua pe spinare…

(râsete)

ORLOVSKI (Soniei): Şi tu, sufleţelule, tot nu te-ai măritat?…

---

[36] Din zbor (fr) (n.t).

VOINIŢKI: Şi cu cine ai vrea să se mărite, mă rog? Humboldt s-a grăbit să moară, Edison se află în America. Schopenhauer a dat şi el ortul popii... Mai deunăzi am găsit pe masa dumneaei un jurnal cu însemnări. Îl deschid, de curiozitate, şi ce credeţi că citesc! Auziţi, cică: „Nu, eu n-am să iubesc niciodată... Iubirea e un simţământ egoist, care atrage propriul meu eu spre un obiect de alt sex...” Şi dracu ştie ce nu mai era acolo: „transcedental, punctul culminant al fondului integrant...” Ptiu, diavole! De unde le-ai scos toate astea?

SONIA: Ai face bine să laşi ironia la o parte, unchiule Jorj, că nu te prinde.

VOINIŢKI: Şi de ce te superi, mă rog?

SONIA: Dacă îmi mai spui un cuvânt, unul dintre noi doi va fi nevoit să plece acasă...

ORLOVSKI (râzând în hohote): Aşa caracter mai zic şi eu!

VOINIŢKI: Chiar!... Îţi taie piuitul... (către Sonia) Hai, dă lăbuţa! (îi sărută mâna) Pace şi bună înţelegere!... N-am să te mai supăr.

Aceiaşi şi Hruşcev.

HRUŞCEV (ieşind din casă): De ce oare nu m-am născut pictor? Ce grup sculptural!

ORLOVSKI (bucuros): Mişa, dragul meu fin!

HRUŞCEV: Multă sănătate sărbătoritului! Ce frumuşică te-ai făcut, Iulicika! Bine că te aflu sănătoasă! Naşule, tot ce-ţi doreşti! (îl sărută pe Orlovski) Sofia Alexandrovna, numai bine... (salută întreaga asistenţă)

JELTUHIN: Se poate să întârzii atât? Pe unde mi-ai umblat?

HRUŞCEV: Am vizitat un bolnav.

IULIA: Plăcinta s-a răcit.

HRUŞCEV: Nu face nimic, Iulicika, o mănânc şi rece. Unde să mă aşez?

SONIA: Stai aici, lângă mine... (îi face loc să se aşeze)

HRUŞCEV: Ce vreme minunată e azi! Şi am o poftă de mâncare, cât şapte!... Staţi, mai întâi să beau o votcă... (bea) În sănătatea sărbătoritului! Să iau şi un pateu... Iulicika, sărută pateul, o să fie mai bun... (Iulia sărută pateul) Merci. Cum te mai lauzi, năşicule? Nu te-am mai văzut de un car de vreme.

ORLOVSKI: Ai dreptate, nu ne-am mai văzut cam de multişor. Am fost plecat în străinătate.

HRUŞCEV: Am auzit, am auzit... De-ai şti cât te-am invidiat! Şi tu, Feodor, cum o mai duci?

FEODOR IVANOVICI: Târâş-grăpiş, cu voia dumneavoastră.

HRUŞCEV: Cum îţi merg treburile?

FEODOR IVANOVICI: N-aş putea să mă plâng. O duc. Numai de n-ar fi atâta alergătură. Mi-am pierdut capul cu drumurile astea! Când aici, când în Caucaz, când aici, când în Caucaz... Alerg ca un bezmetic. Ştii doar că am două moşii acolo...

HRUŞCEV: Cum să nu ştiu.

FEODOR IVANOVICI: Ei bine, află că mă îndeletnicesc cu căratul oamenilor la moşie şi colecţionez tarantule şi scorpioni. În general treburile merg cum merg, însă cu „Amorule, mă lasă-n pace...” situaţia rămâne neschimbată.

HRUŞCEV: Îndrăgostit desigur, ca-ntotdeauna?

FEODOR IVANOVICI: Că veni vorba despre asta, aş propune să bem un pahar. (bea) Domnilor, să nu vă îndrăgostiţi niciodată de

femei măritate! Pe cuvânt de onoare, e mult mai bine să ai pieptul străbătut de un glonte, aşa cum îl are umila slugă a dumneavoastră, decât să iubeşti o femeie cu bărbat... Curată nenorocire, vă rog să mă credeţi...

SONIA: Deci dragoste fără speranţe?

FEODOR IVANOVICI: Asta-i bună! Cum adică, fără speranţe?... Există ceva pe lumea asta fără speranţă? Vai, deznădejde, dragoste nenorocită – toate astea sunt mofturi. E destul ca omul să vrea... Ajunge să doresc ca puşca mea să nu mai dea niciun rateu, vă asigur că n-o să mai dea. Ajunge să doresc ca o cucoană să mă iubească – şi o să mă iubească, vă asigur. Asta-i situaţia, dragă Sonia. Nu mai scapă cucoana de mine nici dacă ar fugi în Lună!

SONIA: Grozav mai eşti, zău aşa!

FEODOR IVANOVICI: Nu scapă, ţi-o spun! E de ajuns să schimb două-trei vorbe cu ea şi... gata, o am în mână! Uite, de pildă, mă uit în ochii ei şi îi spun scurt: „De fiecare dată când vei vedea o fereastră trebuie să-ţi aduci aminte de mine! Doresc acest lucru!” Ei, îţi dai seama ce-nseamnă asta? Asta înseamnă că-şi aduce aminte de mine de mii de ori pe zi... Şi apoi, scrisorile. Da, da, o bombardez cu scrisori până-i vine să leşine!

ELENA ANDREEVNA: Cât despre scrisori, cred că metoda nu prezintă prea mare siguranţă, căci se prea poate să nu le citească niciodată.

FEODOR IVANOVICI: Crezi? Hm... De treizeci şi cinci de ani trăiesc pe această lume şi mărturisesc că n-am întâlnit încă o asemenea femeie-fenomen care să aibă tăria de a nu deschide scrisorile.

ORLOVSKI (mâncându-l din ochi): Fecioraşul meu! Curat o cadră!... Aşa eram şi eu pe vremuri, domnilor. Semănam cu el ca două picături de apă. Numai că n-am fost în război. Cât despre rest – votca, femeile, chefurile – să te ţii!

FEODOR IVANOVICI: Şi o iubesc, Mişa, cu toată înverşunarea... De mi-ar cere, i-aş da totul, i-aş satisface toate poftele inimii... Aş duce-o la mine, în Caucaz, în munţi, şi am trăi acolo ca doi porumbei. Da, da, Elena Andreevna, aş păzi-o ca un câine credincios, căci ar fi fost această femeie pentru mine cum zice marele nostru poet: „Şi ai să-mi fii regină-a lumii, iubirea veşnică-ai să-mi fii”. Ehe, nu ştie ea ce-o aşteaptă, că dacă ar şti...

HRUŞCEV: Şi cine-i fericita?

FEODOR IVANOVICI: Dacă ştii multe îmbătrâneşti repede, amice... Dar să lăsăm asta. Să schimbăm cântecul. Îmi aduc aminte, acum zece ani – Leonea era încă elev de liceu – când i-am sărbătorit ziua de naştere. Mă întorceam acasă călare: în dreapta o ţineam pe Sonia, în stânga, pe Iulka, şi amândouă se ţineau de barba mea... Domnilor, să bem în sănătatea prietenelor tinereţii mele, Sonia şi Iulia!

DEADIN (râzând în hohote): E uluitor, domnilor! De-a dreptul uluitor!

FEODOR IVANOVICI: Ţin minte, îndată după încheierea armistiţiului, chefuiam cu un paşă la Trebizonda... Şi iată că acesta îmi pune următoarea întrebare...

DEADIN (întrerupându-l): Domnilor, să toastăm pentru buna înţelegere între oameni! Vivat prietenia!

FEODOR IVANOVICI: Staţi puţin, staţi puţin! Auzi, Sonia, dracu să mă ia, vreau să fac un rămăşag cu tine. Pun la bătaie trei sute de ruble, bani peşin!... Uite, după masă mergem pe terenul de crochet şi mă prind că dintr-o lovitură trec bila prin toate porţile.

SONIA: Primesc rămăşagul, însă nu am atâţi bani.

FEODOR IVANOVICI: Dacă pierzi, ai să-mi cânţi de patruzeci de ori un cântec.

SONIA: De acord.

DEADIN: E uluitor, domnilor! De-a dreptul uluitor!

ELENA ANDREEVNA (înălţând capul): Ce fel de pasăre o fi asta?

JELTUHIN: E un şoim.

FEODOR IVANOVICI: Domnilor, să bem în sănătatea şoimului!

(Sonia râde în hohote)

ORLOVSKI: Ce te-a apucat?

(Hruşcev râde şi el în hohote)

ORLOVSKI: Şi tu?

MARIA VASILIEVNA: Sophie, nu-ţi şade bine să râzi în felul ăsta!

HRUŞCEV: Iertare, domnilor, iertare... încă puţin şi am terminat!...

ORLOVSKI: Asta înseamnă a râde în neştire.

VOINIŢKI: E de ajuns să le arăţi un deget ca să se prăpădească de râs. Sonia! (îi arată un deget) Hai, râzi, râzi...

HRUŞCEV (redevenind serios): Ajunge, fraţilor! (se uită la ceas) Ei, frate Mihaile, ai mâncat, te-ai îndestulat şi acuma zi pas... Călătorului îi şade bine cu drumul. E timpul să mă retrag.

SONIA: Dar unde te grăbeşti?

HRUŞCEV: Mai am de făcut o vizită unui bolnav. Uf, m-am plictisit de medicina asta ca de mere acre...

SEREBREAKOV: Cum se poate, e doar profesiunea dumitale, vocaţia, ca să zic aşa...

VOINIŢKI (cu ironie): Ce ştii dumneata... Altei profesiuni îi dă târcoale dumnealui în clipa de faţă. Sapă turbă, auzi, pe moşia dumisale...

SEREBREAKOV: Ce face?

VOINIŢKI: Sapă turbă. Un inginer i-a evaluat zăcământul la şapte sute douăzeci de mii de ruble. E glumă?

HRUŞCEV: Ţin să vă spun că n-o fac pentru bani.

VOINIŢKI: Atunci pentru ce?

HRUŞCEV: Pentru ca dumneavoastră să nu mai tăiaţi pădurile.

VOINIŢKI: Şi ce-i dacă le tăiem? După părerea dumitale, pădurile există probabil numai şi numai ca să facă umbră pământului, nu?

HRUŞCEV: N-am făcut niciodată această afirmaţie.

VOINIŢKI: Iartă-mă că-ţi spun, dar am impresia că tot ceea ce debitezi dumneata întru apărarea pădurilor e vechi, demodat şi lipsit de seriozitate. N-o spun fără temei, deoarece cunosc aproape pe de rost toate rechizitoriile dumitale... Iată unul dintre ele... (cu emfază, gesticulând şi încercând să-l imite pe Hruşcev) O, voi, oameni care distrugeţi pădurile, această minunată podoabă a pământului, creată pentru a vă înnobila sufletul, pentru a vă face să înţelegeţi frumosul, pentru a vă inspira simţăminte înalte! Pădurile îmblânzesc clima; iar acolo unde clima este mai blândă, omul consumă mult mai puţină energie în lupta sa cu forţele naturii, ceea ce-l face să fie, la rândul său, mai blând şi mai bun. În ţările în care clima este mai dulce oamenii sunt frumoşi, sprinteni, plini de nerv, limba şi mişcările lor au graţie şi eleganţă. La ei înfloreşte ştiinţa, înfloresc artele, filozofia lor este luminoasă, atitudinea lor faţă de femeie e plină de nobleţe, cavalerism şi aşa mai departe. Toate aceste afirmaţiuni sunt foarte drăguţe, însă atât de puţin convingătoare, încât permiteţi-mi să-mi încălzesc mai departe sobele cu lemne şi să-mi construiesc din ele magaziile.

HRUŞCEV: Nimeni nu se opune tăierii pădurilor pentru nevoile stricte ale omului. E timpul însă să oprim distrugerea lor. Toate pădurile Rusiei gem sub topoare, se doboară inutil miliarde de copaci, se devastează bârlogurile fiarelor, cuiburile păsărilor, se usucă râurile, dispar minunatele peisaje, numai şi numai pentru că omului îi este lene să scurme puţin pământul şi să scoată din el combustibilul de care are nevoie. Trebuie să fii un sălbatec lipsit de raţiune (arată copacii) ca să arzi în sobele tale toate aceste frumuseţi, să distrugi ceea ce niciodată n-ai să poţi pune la loc. Omului i-a fost dată raţiunea şi puterea creatoare a minţii pentru ca să poată spori minunatele bogăţii ce i-au fost puse la îndemână, însă până acum omul n-a creat nimic, ci numai a distrus. Pădurile se împuţinează pe zi ce trece, râurile seacă, vânatul dispare, clima s-a stricat, iar pământul devine din ce în ce mai sărac şi mai oropsit. Vă uitaţi la mine cu ironie şi tot ceea ce spun vi se pare învechit şi lipsit de seriozitate, dar vreau să vă mărturisesc că atunci când trec prin faţa pădurilor pe care le-am salvat de toporul ţăranului, sau când aud foşnetul mătăsos al tinerei mele păduri pe care am sădit-o cu mâinile acestea mă bucur nespus că schimbarea climei stă puţin şi în puterea mea, şi că dacă peste o mie de ani omul va fi ceva mai fericit decât acum, asta mi se datorează în parte şi mie. Când sădesc un mesteacăn şi-l văd apoi înfrunzind şi legănându-se în vânt, sufletul mi se umple de mândrie că l-am ajutat şi eu pe Dumnezeu să creeze un organism viu…

FEODOR IVANOVICI (întrerupându-l): în sănătatea ta, Duh al pădurii.

VOINIŢKI: Toate acestea sunt foarte frumoase, dar dacă am sta să privim întreaga chestiune nu sub aspectul ei literar, ci pur ştiinţific, atunci…

SONIA: Unchiule Jorj, am impresia că limba dumitale a ruginit… Taci, te implor!

HRUŞCEV: Într-adevăr, Egor Petrovici, să nu mai vorbim despre asta, te rog.

VOINIŢKI: Mă închin în faţa dorinţei dumneavoastră.

MARIA VASILIEVNA: Vai, vai!

SONIA: Ce ai, bunicuţo, ce s-a-ntâmplat?

MARIA VASILIEVNA (lui Serebreakov): Vai, Alexandr, mi-am pierdut cu totul ţinerea de minte… Am uitat să-ţi spun că am primit de la Harkov o scrisoare din partea lui Pavel Alexeevici…

îţi trimite salutări…

SEREBREAKOV: Mulţumesc.

MARIA VASILIEVNA: Mi-a expediat noua sa broşură şi m-a rugat să ţi-o dau s-o citeşti.

SEREBREAKOV: E interesantă?

MARIA VASILIEVNA: Interesantă, nimic de zis. Numai că se cam contrazice: auzi dumneata, combate tot ce a susţinut acum şapte ani. Faptul e cât se poate de caracteristic pentru vremurile noastre. Niciodată în trecut oamenii nu-şi schimbau cu atâta uşurinţă convingerile ca acum. E îngrozitor, dacă stai să te gândeşti.

VOINIŢKI: Nu-i nimic îngrozitor în asta. Mai serveşte, maman, nişte caracudă…

MARIA VASILIEVNA: Nu ştiu de ce îmi astupi gura de fiecare dată când încep să vorbesc.

VOINIŢKI: Pentru că de cincizeci de ani în şir batem apa în piuă discutând mereu aceleaşi şi aceleaşi probleme… Cred că ar fi timpul să mai isprăvim cu ele.

MARIA VASILIEVNA: Am impresia că nu-ţi mai face plăcere să mă auzi vorbind. Iartă-mă, Jorj, dar în ultimii ani te-ai schimbat atât de mult, încât nici nu te mai recunosc. Ai fost întotdeauna un om cu anumite convingeri la care n-ai fi renunţat în ruptul capului, ai fost o figură luminoasă…

VOINIŢKI: O, da, desigur, o figură atât de luminoasă încât îi eclipsam pe toţi cei din jur, nu? Îmi permiteţi să mă retrag?… Auzi dumneata, eu… o figură luminoasă!… Nici că se putea găsi o ironie mai bună decât asta! Am patruzeci şi şapte de ani împliniţi şi până acum un an îmi împuiam creierul, ca şi voi, cu tot felul de aberaţii scolastice, pentru a nu vedea viaţa în adevărata ei lumină, şi credeam că fac bine… Abia acum îmi dau seama cât de prost am fost, cum mi-am irosit anii în zadar, când puteam să am tot ce mi-aş fi dorit, tot ceea ce nu mai îmi poate da acum bătrâneţea!

SEREBREAKOV: Stai, stai puţin. Am impresia, Jorj, că în clipa de faţă nu faci altceva decât să arunci întreaga vină asupra convingerilor tale din trecut…

SONIA: Ajunge, tată! Discuţia devine plictisitoare!

SEREBREAKOV: Da, da, cauţi să arunci întreaga vină asupra convingerilor tale din trecut, fără ca să-ţi dai seama că în fond tu eşti vinovatul şi nu aceste convingeri. Căci convingerile

nesuşţinute de fapte sunt ca nişte prunci născuţi morţi. Trebuia să acţionezi, să faci treabă.

VOINIŢKI: Să acţionez, să fac treabă? Crezi că fiecare om poate fi un perpetuum mobile al scrisului?

SEREBREAKOV: Ce vrei să spui prin asta?

VOINIŢKI: Vreau să spun că ar fi mult mai bine să încheiem această discuţie, căci nu suntem acasă la noi.

MARIA VASILIEVNA: Vai, unde mi-e capul!... Iar am uitat, Alexandr, să-ţi amintesc de picături, ca să le iei înainte de masă. Le-am adus cu mine, dar am uitat cu totul de ele...

SEREBREAKOV: Dă-le-ncolo de picături!

MARIA VASILIEVNA: Cum se poate să vorbeşti astfel, Alexandr, că doar eşti un om bolnav, un om cu sănătatea zdruncinată!

SEREBREAKOV: Şi de ce, mă rog, la tot pasul trebuie să mi se amintească de acest lucru? Bătrân, bolnav, bătrân, bolnav... Toată ziua numai asta aud! (lui Jeltuhin) Leonid Stepanîci, permite-mi să mă retrag în casă. E o căldură insuportabilă aici, şi apoi ţânţarii ăştia nu-mi dau pace.

JELTUHIN: Mă rog, mă rog, poftiţi, că doar masa s-a terminat...

SEREBREAKOV: Mulţumesc. (intră în casă urmat de Maria Vasilievna)

IULIA (lui Jeltuhin): Du-te după profesor! Nu e frumos să-l laşi singur...

JELTUHIN (Iuliei): Dracu să-l ia, că m-am săturat de el! (pleacă)

DEADIN: Iulia Stepanovna, mulţumirile mele. (îi sărută mâna)

IULIA: N-ai pentru ce, doar n-ai mâncat aproape nimic... (îi mulţumesc şi ceilalţi musafiri) N-aveţi pentru ce, domnilor! Îmi pare rău că aţi mâncat atât de puţin!

FEODOR IVANOVICI: Ei, şi-acum, ce facem? Să mergem mai întâi pe terenul de crochet, căci vreau să câştig pariul... Dar după asta?

IULIA: Vom prânzi.

FEODOR IVANOVICI: Şi după aceea?

HRUŞCEV: După aceea veniţi cu toţii la mine. Seara o să ne ducem la pescuit în iaz.

FEODOR IVANOVICI: E o idee minunată.

DEADIN: Genială!

SONIA: Atunci, domnilor, să punem lucrurile la punct... Vasăzică, mai întâi ne ducem pe terenul de crochet... Apoi vom

prânzi ceva mai devreme la Iulia, şi după aceea, pe la ora şapte, vom merge în vizită la Duh… la, la Mihail Lvovici. Ne-am înţeles deci. Hai, Iulicika, cu mine, să luăm bilele de crochet.

(intră în casă împreună cu Iulia)

FEODOR IVANOVICI: Vasili, să aduci câteva sticle de vin pe terenul de crochet! O să bem în sănătatea învingătorilor. Şi acum, tăicuţule, să mergem şi noi… Ne aşteaptă nobilul joc.

ORLOVSKI: Pe mine să mă ierţi, drăguţule, că am să zăbovesc vreo cinci minute… Mă duc să mai stau de vorbă cu profesorul, că nu-i frumos… Trebuie să mai păstrăm şi eticheta. Până vin eu, poţi să joci cu bila mea… (intră în casă)

DEADIN: Mă duc să-l ascult pe savantul nostru Alexandr Vladimirovici, ca să-mi delectez sufletul cu…

VOINIŢKI: M-ai plictisit, Ciupitule. Hai, du-te odată!

DEADIN: Am plecat. (intră în casă)

FEODOR IVANOVICI (se îndreaptă spre parc cântând): „Şi ai să-mi fii regină-a lumii, iubirea veşnică-ai să-mi fii…” (pleacă)

HRUŞCEV: Şi acum să-mi iau şi eu tălpăşiţa, aşa, pe nesimţite… (lui Voiniţki) Egor Petrovici, te rog insistent să nu mai deschizi niciodată discuţia despre păduri şi medicină. Nu ştiu de ce, dar de fiecare dată când dezbat cu dumneata aceste probleme, îmi rămâne în gură un fel de coclează, şi toată ziua după aceea nu mai sunt om. Am onoarea să te salut. (pleacă)

Elena Andreevna şi Voiniţiki.

VOINIŢKI: Ce om mărginit! Nu-i vorbă, fiecare dintre noi are dreptul să debiteze prostii, dar nu-mi place când omul le rosteşte cu patos.

ELENA ANDREEVNA: Iarăşi ai avut o purtare imposibilă, Jorj! La ce ţi-a trebuit să te cerţi cu Maria Vasilievna şi să-i vorbeşti lui Alexandr Vladimirovici despre perpetuum mobile? E nedemn ceea ce faci!

VOINIŢKI: Ce să fac, dacă-l urăsc pe omul acesta!

ELENA ANDREEVNA: N-ai de ce să-l urăşti, căci e la fel ca toţi ceilalţi...

(Sonia şi Iulia trec spre parc cu ciocanele şi bilele de crochet)

VOINIŢKI: Dacă ai putea să-ţi vezi faţa, dacă ai putea să-ţi observi toate gesturile!... Ţi-e lene să trăieşti, nu-i aşa?

ELENA ANDREEVNA: Mi-e lene într-adevăr, urâtul mă doboară. (pauză) Toţi îl condamnă pe soţul meu, îl ocărăsc când sunt de faţă, fără să se jeneze câtuşi de puţin de prezenţa mea. Toţi mă privesc cu compătimire – cică, biata de ea, ce soţ bătrân are! Până şi cei mai buni şi mai înţelegători oameni ar fi bucuroşi să-l părăsesc pe Alexandr... Toată această simpatie pentru mine, toate aceste suspine şi priviri pline de compătimire tind spre acelaşi scop... Da, da, Duhul pădurii a avut dreptate spunând că distrugeţi fără nicio raţiune pădurile, că în curând pământul va rămâne sterp. Acelaşi lucru îl faceţi şi cu oamenii, şi foarte curând pe lumea asta nu vor mai exista nici devotament, nici curăţenie sufletească, nici puterea de jertfă. De ce oare nu puteţi privi cu indiferenţă o soţie cinstită, dacă soţia aceasta este a altuia? De ce, te întreb? Duhul pădurii va răspunde şi la această întrebare: pentru că spiritul distrugerii sălăşluieşte în voi... Vouă nu vă e milă nici de păduri, nici de păsări, nici de femei şi nici de semenii voştri.

VOINIŢKI: Mai dă-o-ncolo de filozofie, că n-o am la inimă!

ELENA ANDREEVNA: Transmite-i lui Feodor Ivanovici că m-a plictisit cu obrăzniciile lui. E pur şi simplu respingător. Să te uiţi în ochii mei şi să-mi vorbeşti faţă de toată lumea despre dragostea pe care o porţi pentru o oarecare femeie măritată... Grozav de spiritual, nimic de zis!

VOCI DIN PARC: Bravo, bravo!

ELENA ANDREEVNA: În schimb, ce simpatic om e Duhul pădurii! De câte ori vine la noi, niciodată n-am curajul să stau cu el de vorbă prieteneşte, să mă apropii de el. Iar lui i se pare probabil că sunt rea şi că mă ţin mândră. Se vede, Jorj, că noi doi suntem prieteni numai şi numai prin faptul că amândoi suntem nişte oameni din cale-afară de anoşti şi de plicticoşi. Da, da, anoşti şi plicticoşi! Te rog însă nu te uita în felul acesta la mine, că nu-mi place…

VOINIŢKI: Oare te pot privi cu alţi ochi, dacă te iubesc? Dumneata eşti viaţa, eşti fericirea, eşti însăşi tinereţea mea!… Ştiu prea bine că şansele mele de a-ţi câştiga inima sunt egale cu zero, de aceea nu-ţi pretind nimic, ci-ţi cer doar permisiunea de a mă uita în ochii dumitale, de a-ţi auzi glasul…

Aceiaşi şi Serebreakov.

SEREBREAKOV (în fereastră): Lenocika unde eşti?

ELENA ANDREEVNA: Aici.

SEREBREAKOV: Draga mea, vino de mai stai cu noi... (dispare în casă)

(Elena Andreevna porneşte spre intrare)

VOINIŢKI (mergând în urma ei): Nu mă alunga. Lasă-mă să-ţi vorbesc despre dragostea mea... Nu-ţi cer mai mult. Va fi o nespusă fericire pentru mine.

Cortina

ACTUL AL DOILEA

Sufrageria în casa lui Serebreakov. Un bufet, o masă de sufragerie în mijlocul încăperii. E ora două noaptea. Se aude din parc toaca pazniculuі.

Serebreakov stă aţipit în fotoliu, în faţa ferestrei deschise, şi Elena Andreevna la fel, într-un alt fotoliu.

SEREBREAKOV (trezindu-se): Cine-i aici? Sonia, tu eşti?

ELENA ANDREEVNA: Nu, eu sunt…

SEREBREAKOV: Tu, Lenocika? Vai, ce durere insuportabilă!

ELENA ANDREEVNA: Ţi-a căzut pledul… (îi înveleşte picioarele) Alexandr, mai bine să-nchid fereastra.

SEREBREAKOV: Nu, nu trebuie. Mi-e tare cald… Auzi, am aţipit pentru câteva clipe şi am visat că nu mai puteam mişca piciorul stâng. Parcă nu mai era al meu… Şi m-a trezit durerea asta sfâşietoare. Nu cred să fie gută, ci un reumatism în toată legea. Cât o fi ceasul?

ELENA ANDREEVNA: Unu şi douăzeci de minute.

(pauză)

SEREBREAKOV: Te rog să-mi cauţi mâine dimineaţă pe Batiuşkov. Mi se pare că-l am.

ELENA ANDREEVNA: Ce-ai spus?

SEREBREAKOV: Te rog să-mi cauţi mâine dimineaţă în bibliotecă pe Batiuşkov. Ştiu că am avut volumul… Oare de ce mi-o fi atât de greu să respir?

ELENA ANDREEVNA: Eşti obosit. E a doua noapte de când n-ai mai închis ochii.

SEREBREAKOV: Se spune că din cauza gutei Turgheniev a făcut o anghină pectorală. Mi-e teamă să n-o păţesc la fel. Blestemată şi scârboasă mai e şi bătrâneţea asta, dracu’ s-o ia! De când am îmbătrânit mi-e silă de mine. Cred că şi vouă vă e lehamite să mă tot vedeţi bolind.

ELENA ANDREEVNA: Vorbeşti mereu de bătrâneţea ta cu un ton de parcă noi, cei din jurul tău, am fi vinovaţi că ai îmbătrânit.

SEREBREAKOV: Cred că pe tine te-am scârbit cel mai mult…

ELENA ANDREEVNA: Mă plictiseşti! (pleacă de lângă el şi se aşază ceva mai departe)

SEREBREAKOV: Îţi dau toată dreptatea. Nu sunt un om mărginit şi pot judeca lucrurile la rece. Eşti tânără, frumoasă, dornică de viaţă, pe când eu sunt un moşneag, aproape un cadavru. Parcă nu-mi dau seama de toate astea? Sunt o pacoste

pentru toţi, şi e un blestem că mai trăiesc. Aveţi însă puţină răbdare, că nu mai am mult. O să scăpaţi de mine în curând.

ELENA ANDREEVNA: Vai, cum mă torturezi! Ascultă, Alexandr, dacă pentru toate nopţile astea de nesomn merit o recompensă, atunci te rog un singur lucru: taci! Taci, pentru numele lui Dumnezeu! Nu-ţi pretind altceva.

SEREBREAKOV: Da, da, se pare că numai şi numai din cauza mea toată lumea a ajuns la capătul puterilor, că toţi se plictisesc, îşi irosesc tinereţea, şi că numai eu, singur eu, mă bucur de viaţă şi sunt nespus de fericit. Nu-i aşa?

ELENA ANDREEVNA: Taci, nu mai pot suporta!

SEREBREAKOV: Nimeni nu mă mai poate suporta, asta e!

ELENA ANDREEVNA (plângând): Nu mai pot, nu mai pot! Spune-mi, ce vrei de la sufletul meu?

SEREBREAKOV: Nimic.

ELENA ANDREEVNA: Atunci taci odată şi lasă-mă în plata Domnului.

SEREBREAKOV: Ciudat lucru! Îndată ce Jorj sau idioata asta bătrână, Maria Vasilievna, deschid gura – toată lumea îi ascultă şi nu zice nici pâs... Dar în clipa în care eu rostesc un singur cuvânt, toţi se simt nenorociţi. Le e silă până şi de vocea mea. Bine, să presupunem că sunt un om respingător, că sunt un egoist, un despot, dar te întreb – nici măcar la bătrîneţe n-am dreptul să mă bucur de acest privilegiu care se numeşte egoism? Oare n-am meritat asta? Am avut o viaţă grea. Împreună cu Ivan Ivanîci am fost pe vremuri studenţi, aşa încât poţi să-l întrebi şi pe el. Dumnealui se ţinea de petreceri, chefuia cu ţigăncile, făcea pe binefăcătorul meu, în vreme ce eu trăiam într-o odaie ca vai de lume, ieftină şi insalubră, munceam zi şi noapte ca o vită de corvoadă, flămânzeam chinuit de gândul că trăiesc din ajutorul altuia. Apoi am stat la Heidelberg, dar n-am văzut Heidelbergul; am locuit şi la Paris, dar n-am văzut Parisul, îmi petreceam zilele între cei patru pereţi ai odăiţei mele şi munceam ca un rob. Apoi, după ce am căpătat catedra, întreaga-mi viaţă mi-am închinat-o ştiinţei, pe care o slujesc cu credinţă şi cu dreptate până-n ziua de azi. De aceea te întreb, după toate câte le-am pătimit, nu am şi eu dreptul să mă bucur de o bătrâneţe liniştită, să mă bucur de atenţia celor din jur?

ELENA ANDREEVNA: Nimeni nu-ţi tăgăduieşte dreptul acesta. (vântul de afară trânteşte cu zgomot fereastra) Ia te uită ce vânt

s-a stârnit! Să închid fereastra. (o închide) Vine ploaia. Nu, nu, nimeni nu-ţi tăgăduieşte dreptul acesta.

(pauză; paznicul din parc bate toaca şi îngână un cântec)

SEREBREAKOV: Să-ţi închini întreaga viaţă ştiinţei, să te obişnuieşti cu biroul tău, cu auditoriul tău, cu colegii tăi, oameni onorabili... şi deodată, după toate astea, să te pomeneşti în cavoul ăsta, să te izbeşti zilnic de nişte fiinţe meschine şi să asculţi josnicele lor discuţii... Vreau să trăiesc, îmi place succesul, faima, animaţia! Da, trăiesc ca în surghiun!... Regret în fiecare clipă trecutul, asist la succesele altora, mă tem de moarte... Nu mai pot! Sunt la capătul puterilor! Iar dumnealor nu vor să-mi ierte slăbiciunile bătrâneţii!

Elena Andreevna: Ai puţină răbdare: peste cinci-şase ani am să fiu şi eu bătrână.

(intră Sonia)

Aceiaşi şi Sonia.

SONIA: Nu înţeleg de ce n-a venit doctorul până acum. Şi doar i-am spus lui Stepan că dacă nu-l va găsi pe medicul zemstvei, să se ducă la Duhul pădurii...

SEREBREAKOV: Ce nevoie am de el? Se pricepe în medicină cum mă pricep eu în astronomie.

SONIA: Doar nu era să chem pentru guta ta întreaga facultate de medicină!

SEREBREAKOV: Cu ăsta, care e sărac cu duhul nici n-am să stau de vorbă.

SONIA: Cum crezi. (se aşază) Mi-e totuna.

SEREBREAKOV: Cât să fie ora?

ELENA ANDREEVNA: E aproape două...

SEREBREAKOV: Ce zăpuşeală... Sonia, dă-mi picăturile de pe masă!

SONIA: Numaidecât! (îi dă picăturile)

SEREBREAKOV (enervat): Nu astea! Of, nu te pricepi la nimic!

SONIA: Fără nervi, te rog! Poate unora le plac asemenea capricii, pe mine însă te rog să mă scuteşti!

SEREBREAKOV: Ai un caracter imposibil. Şi de ce, mă rog, te superi?

SONIA: Aş vrea să ştiu de ce ţii atât de mult să vorbeşti pe tonul acesta de om nenorocit? Dacă te-ar auzi cineva, ar putea crede într-adevăr că eşti cel mai nefericit om din lume. În realitate însă, prea puţini oameni se bucură de fericirea pe care o ai tu.

SEREBREAKOV: Ai dreptate, ai dreptate, sunt un om foarte, foarte fericit!

SONIA: Se-nţelege că eşti fericit... Cât despre gută, ştii prea bine că până mâine dimineaţă accesul va trece. Atunci, de ce te mai tângui atât?

(intră Voiniţki; e îmbrăcat în halat de casă şi ţine o lumânare în mână)

Aceiaşi şi Voiniţki.

VOINIŢKI: Se apropie furtuna... (afară fulgeră) Poftim, ce vă spuneam? Hélène şi Sonia, duceţi-vă la culcare. Am venit să vă ţin locul.

SEREBREAKOV (speriat): Nu, nu, nu mă lăsaţi cu el! Nu vreau! O să mă omoare cu vorba!

VOINIŢKI: Dar trebuie să se odihnească şi ele, ce zici? De două nopţi n-au mai închis ochii.

SEREBREAKOV: N-au decât să se ducă la culcare, dar să pleci şi tu. Îţi mulţumesc din suflet pentru această bunăvoinţă, însă pleacă, te rog! Fă-o în numele prieteniei noastre din trecut. Nu stărui! Vom vorbi altă dată.

VOINIŢKI: Care prietenie din trecut?... Mărturisesc că e ceva nou pentru mine.

ELENA ANDREEVNA: Jorj, te rog nu discuta.

SEREBREAKOV: Draga mea, nu mă lăsa cu el. O să mă omoare cu vorba!

VOINIŢKI: Mă faci să râd.

VOCEA LUI HRUŞCEV (dincolo de scenă): Sunt în sufragerie? Mulţumesc! Aveţi, vă rog, grijă de cal. Duceţi-l în grajd!

VOINIŢKI: Poftim, a venit doctorul.

(intră Hruşcev)

Aceiaşi şi Hruşcev.

HRUŞCEV: Ce ziceţi de vremea asta? Abia am scăpat de ploaie, că se ţinea scai pe urmele mele. Bună seara.

SEREBREAKOV: Îmi pare rău că te-au deranjat. Eu n-am dorit acest lucru.

HRUŞCEV: Nu are nicio importanţă! Dar ce ţi-a venit, Alexandr Vladimirovici, te-ai apucat să boleşti? Mai mare ruşinea, zău aşa! Ce-ai păţit, ce te doare?

SEREBREAKOV: Oare de ce doctorii or fi manifestând faţă de bolnavi atâta condescendenţă şi vorbesc cu ei de parcă ar avea de-a face cu nişte copii?

HRUŞCEV (râzând): Ai face bine să fii mai puţin perspicace. (cu blândeţe) Ei, haide, haide, să mergem în pat. Nu stai comod aici şi apoi poţi să răceşti. Acolo am să pot să te consult şi... totul va fi bine.

ELENA ANDREEVNA: Nu te încăpăţâna, Alexandr, fă cum îţi spune doctorul.

HRUŞCEV: Dacă mersul îţi provoacă dureri, te vom duce cu fotoliu cu tot.

SEREBREAKOV: Nu, nu, pot merge şi singur... (se ridică) Zău aşa, degeaba te-au deranjat la ora asta. (Hruşcev şi Sonia îl duc de subţiori) Şi apoi, ca să fiu sincer, mărturisesc că nu prea am mare încredere în leacuri... De ce mă tot sprijiniţi? Pot merge şi singur.

(pleacă împreună cu Hruşcev şi Sonia)

Elena Andreevna şi Voiniţki.

ELENA ANDREEVNA: Mă istoveşte. Abia mă mai ţin pe picioare.

VOINIŢKI: Pe dumneata te istoveşte el, dar eu mă istovesc pe mine însumi. E a treia noapte de când nu dorm.

ELENA ANDREEVNA: Parcă e un blestem pe casa asta! Mama dumitale, în afară de broşurile ei şi de profesor, ne urăşte pe toţi; profesorul e irascibil, în mine nu se încrede, iar de dumneata se teme. Sonia e furioasă pe taică-su şi nu vrea să stea de vorbă cu mine. Dumneata, pe de altă parte, îmi urăşti soţul şi-ţi dispreţuieşti mama. Eu, de asemenea, sunt acră şi iritată, şi nu mai departe decât azi mi-a venit să plâng de vreo douăzeci de ori. Într-un cuvânt – război în toată legea între toţi şi fiecare în parte. Mă întreb, ce rost o fi având şi cui îi trebuie?

VOINIŢKI: Să lăsăm filozofia!

ELENA ANDREEVNA: Da, parcă e un blestem pe casa asta! Dumneata, Jorj, eşti un om cult şi inteligent şi ar trebui să înţelegi că lumea se prăpădeşte nu din cauza hoţilor şi a tâlharilor de drumul mare, ci din pricina urii ascunse dintre oameni, din pricina tuturor acestor ciondăneli mărunte, pe care nu le văd cei ce numesc casa noastră cuib al intelectualităţii... Ajută-mă, te rog, ca să-i împac pe toţi, căci singură nu sunt în stare!

VOINIŢKI: Mai întâi împacă-mă cu mine însumi! Scumpa mea... (îi ia mâna să o sărute)

ELENA ANDREEVNA: Ce înseamnă asta?! (îşi trage mâna) Pleacă, te rog!

VOINIŢKI: Ploaia o să treacă îndată şi natura toată o să se învioreze şi o să respire în voie. Numai pe mine nimic n-o să mă învioreze. Zi şi noapte mă urmăreşte ca o stafie gândul că viaţa mea e pierdută pentru totdeauna. Trecut nu am, mi l-am irosit prosteşte pe fleacuri, iar prezentul e groaznic şi stupid. Astea-s viaţa şi dragostea mea. Ce să fac cu ele? Sentimentele mele se duc fără folos, ca o rază de soare care bate într-o groapă. Şi mă duc şi eu...

ELENA ANDREEVNA: Când îmi vorbeşti de dragostea dumitale, mintea mi se-ntunecă şi nu ştiu ce să-ţi răspund... Iartă-mă dar

trebuie să plec. (dă să plece) Noapte bună!

VOINIŢKI (aşezându-i-se în cale): Şi dacă ai şti cât sufăr la gândul că în aceeaşi casă, alături de mine, se iroseşte o altă viaţă – a dumitale! Ce mai aştepţi? Ce blestemată filozofie te ţine? Înţelege un lucru, că suprema moralitate nu înseamnă să-ţi încătuşezi tinereţea şi să înăbuşi în tine setea de viaţă…

ELENA ANDREEVNA (privindu-l ţintă în ochi): Jorj, te-ai îmbătat!

VOINIŢKI: Se poate, se prea poate…

ELENA ANDREEVNA: Feodor Ivanovici e la dumneata?

VOINIŢKI: Doarme la mine. Se poate, se prea poate… Toate-s cu putinţă!

ELENA ANDREEVNA: Şi astăzi ai băut? De ce?

VOINIŢKI: Când bei, mai seamănă puţin a viaţă. Lasă-mă să beau, Hélène!

ELENA ANDREEVNA: Înainte nu beai niciodată şi nu vorbeai atât de mult… Du-te şi te culcă. Mă plictiseşti. Şi transmite-i te rog prietenului dumitale Feodor Ivanovici că dacă nu va înceta să-mi debiteze inepţiile sale, voi fi nevoită să iau măsuri. Acum poţi pleca!

VOINIŢKI (sărutându-i mâna): Scumpa mea… Minunea mea…

(intră Hruşcev)

Aceiaşi şi Hruşcev.

HRUŞCEV: Elena Andreevna, vă cheamă Alexandr Vladimirovici.

ELENA ANDREEVNA (smulgându-şi mâna din mâna lui Voiniţki): Numaidecât! (pleacă)

HRUŞCEV (lui Voiniţki): N-ai nimic sfânt în dumneata! Ar trebui să vă gândiţi, atât dumneata cât şi această nobilă doamnă, că soţul dumneaei a fost cândva soţul surorii dumitale şi că alături de dumneavoastră sub acelaşi acoperământ trăieşte o fiinţă tânără, neprihănită! Despre acest roman al vostru a început să vorbească întreaga gubernie. Ce neruşinare! (intră în camera bolnavului)

VOINIŢKI (singur): A plecat supărată… (pauză) Acum zece ani, am întâlnit-o pentru prima dată în casa răposatei mele surori. Pe atunci avea şaptesprezece ani, iar eu treizeci şi şapte. De ce nu m-am îndrăgostit atunci de ea şi n-am cerut-o în căsătorie? Ar fi fost atât de uşor! Acum ar fi fost soţia mea… Da, soţia mea… Ne-ar fi trezit pe amândoi furtuna… Ea s-ar fi speriat de tunet, iar eu, luând-o în braţe, i-aş fi şoptit: „Nu-ţi fie teamă, sunt aici”. O, gânduri minunate, îmi vine să râd de fericire!… Dar, Doamne, Dumnezeule, mi se-ncurcă gândurile… De ce sunt bătrân? De ce nu mă-nţelege? Retorica ei, morala ei leneşă, gândurile ei absurde despre sfârşitul lumii, toate astea îmi sunt profund nesuferite! (pauză) De ce-oi fi un om atât de sucit? Ah, cât îl invidiez pe besmeticul ăsta de Feodor, pe mărginitul ăsta de Hruşcev! Sunt oameni mediocri, sinceri în prostia lor, şi nu cunosc această ironie usturătoare care îmi otrăveşte sufletul…

(intră Feodor Ivanovici înfăşurat într-un pled)

Voiniţki şi Feodor Ivanovici.

FEODOR IVANOVICI (în uşă): Eşti singur? Doamnele au plecat? (intră) M-au trezit tunetele de-afară. Grozavă ploicică! Cât să fie ora?

VOINIŢKI: Naiba ştie!

FEODOR IVANOVICI: Parc-am auzit glasul Elenei Andreevna?...

VOINIŢKI: Adineauri a fost aici.

FEODOR IVANOVICI: Straşnică femeie! (cercetând medicamentele de pe masă) Ce-s astea? Pastile de mentă? (ia una) Da, straşnică femeie... Profesorul e bolnav cu adevărat?

VOINIŢKI: Da...

FEODOR IVANOVICI: Nu pricep în ruptul capului cum poate un om să ducă o asemenea existenţă. Se spune că vechii greci îşi aruncau copiii bolnăvicioşi în prăpastie, de pe muntele Mont Blanc. Eu, să fi fost în locul lor, îi aruncam şi pe bătrâni!...

VOINIŢKI (enervat): Nu de pe Mont Blanc, ci de pe Stânca Tarpeiană! Câtă ignoranţă, Doamne!

FEODOR IVANOVICI: Fie cum spui tu... E tot un drac! Da' de ce, mă rog, eşti atât de mâhnit? Nu cumva îţi pare rău de profesor?

VOINIŢKI: Lasă-mă-n pace!

(pauză)

FEODOR IVANOVICI: Ori poate te-ai îndrăgostit de nevasta lui? Ce zici?... Hm... S-ar putea... Atunci oftează!... Ascultă-mă însă ce-ţi spun: dacă în toate mahalagismele astea care fac ocolul judeţului există un dram de adevăr, şi dacă mă voi convinge personal de asta, să nu-mi ceri îngăduinţă: te voi arunca cu propriile mele mâini de pe Mont... adică de pe Stânca Tarpeiană!...

VOINIŢKI: Suntem prieteni...

FEODOR IVANOVICI: Atât de repede?

VOINIŢKI: Ce vrea să zică acest: „atât de repede"?

FEODOR IVANOVICI: O femeie nu poate fi prietenă cu un bărbat decât numai în ordinea următoare: mai întâi camaradă, apoi iubită, şi abia la urmă prietenă.

VOINIŢKI: Trivială filozofie!

FEODOR IVANOVICI: Să bem dar cu acest prilej! În cinstea

trivialei filozofii! Vino la mine. Mi se pare că mi-a mai rămas puţină chartreuse... Tragem o duşcă, iar îndată ce se crapă de ziuă plecăm la conacul meu. Ne-am înţeles? Am un vătaf, îl cheamă Luka, ăsta nu spune niciodată: „Ne-am înţeles” ci: „M-am înţeles”. Un pungaş fără pereche... Atunci, „m-am înţeles”? (zărind-o pe Sonia, care intră pe uşă) Iartă-mă, sunt fără cravată... (pleacă repede)

Voiniţki şi Sonia.

SONIA: Unchiule Jorj, iar aţi băut şampanie cu Feodor şi v-aţi plimbat cu troica! V-aţi legat fraţi de cruce, cum văd. El, înţeleg, el e întotdeauna aşa, dar dumitale ce ţi-a venit? La vârsta dumitale!

VOINIŢKI: Draga mea, vârsta n-are ce căuta aici. Dacă n-ai o viaţă adevărată trăieşti cu nălucile... Tot e mai bine decât nimic!

SONIA: Fânul a rămas neridicat. Gherasim m-a anunţat aseară că o să putrezească din pricina ploii, iar dumneata în loc să iei măsuri te tot „amăgeşti" cu Feodor... (speriată) Unchiule, ce ai? Ţi-s ochii plini de lacrimi!

VOINIŢKI: Da' de unde lacrimi? Nu-i nimic... Fleacuri! Te-ai uitat adineauri la mine cum se uita răposata maică-ta... Scumpa mea... (îi sărută mâinile şi obrajii) Sora mea... Surioara mea dragă... De ce nu mai e printre noi? Dacă ar şti ea! O, Doamne, dacă ar şti!

SONIA: Ce anume să ştie, unchiule?

VOINIŢKI: Mi-e greu, nu ştiu cum... Nimic, nimic, drăguţo... Lasă acum... altă dată... Mă duc. (pleacă)

(intră Hruşcev)

Sonia şi Hruşcev.

HRUŞCEV: Tatăl dumitale nu mă ascultă deloc. Eu îi spun că are gută, el de colo – reumatism; eu îl rog să stea întins, dumnealui nici s-audă – şade popândău în pat! (îşi ia şapca) Nervi, ce să-i faci!

SONIA: E un răsfăţat. Lasă şapca şi aşteaptă să stea ploaia. Vrei să iei o gustare?

HRUŞCEV: N-ar strica.

SONIA: Îmi place să iau uneori câte o gustare noaptea. În bufet, mi se pare c-a mai rămas câte ceva de la prânz... (caută în bufet) Crezi dumneata că tata are nevoie de doctor? Îi trebuie vreo duzină de femei care să stea în jurul lui, să-i cate cu evlavie în ochi şi să suspine ne'ncetat: „O, domnule profesor!" Uite am găsit nişte brânză... Serveşte-te!

HRUŞCEV: Nu-i frumos să vorbeşti în felul acesta despre tatăl dumitale. Sunt de acord că e un om dificil, totuşi dacă stai să-l compari cu toţi Jorjii şi Ivan Ivanîcii, aceştia nu valorează nici cât degetul lui mic...

SONIA: Am găsit şi o sticlă. Îţi vorbesc nu atât despre tata, cât despre marele om... Pe tata îl iubesc, însă marele om cu toate mofturile lui de mandarin chinez mă plictiseşte. (se aşază amândoi) Ia te uită ce ploaie! (fulgeră) Poftim!

HRUŞCEV: Fulgeră departe de aici, n-o să ajungă până la noi.

SONIA (turnându-i în pahar): Bea, te rog!

HRUŞCEV: Viaţă lungă şi sănătate! (goleşte paharul)

SONIA: Te superi pe noi că te-am deranjat în toiul nopţii?

HRUŞCEV: Dimpotrivă. Dacă nu mă chemai, la ora asta aş fi dormit. Şi trebuie să recunosc că e mult mai plăcut să te văd aievea decât în vis.

SONIA: Dar de ce ai o faţă atât de încruntată?

HRUŞCEV: Pentru că sunt supărat. Profit de faptul că suntem singuri, Sofia Andreevna, ca să-ţi vorbesc. Ascultă-mă, cu câtă bucurie te-aş lua din casa asta, chiar acum, în această clipă! E o atmosferă atât de viciată, încât am impresia că-ţi otrăveşte sufletul. Tatăl dumitale, omul acesta absorbit până peste cap de gută şi de cărţile lui, unchiul dumitale Jorj, acest om curios, apoi mama dumitale vitregă...

SONIA: Ce-i cu mama mea vitregă?

HRUŞCEV: N-am dreptul să vorbesc... nu pot... Draga mea, multe nu înţeleg despre oameni. După mine, la om totul trebuie să fie frumos: şi faţa şi îmbrăcămintea şi sufletul şi gândurile... Deseori mi-e dat să văd un obraz şi o îmbrăcăminte atât de frumoase, încât mă apucă ameţeala, dar dincolo de ele se întâmplă să descopăr un suflet mai negru decât tăciunele pe care nu-l poţi înfrumuseţa cu nimic... Iartă-mă că-ţi vorbesc atât de emoţionat, dar îmi eşti nespus de dragă...

SONIA (scapă cuţitul): Ce-i cu mine, am scăpat cuţitul...

HRUŞCEV (ridicându-l): Nu-i nimic... (pauză) Se întâmplă uneori să mergi noaptea prin pădure, şi dacă zăreşti în depărtare o luminiţă, îţi vine deodată sufletul la loc, încât nu mai simţi nici oboseala drumului, nici întunericul, nici crengile ţepoase care-ţi izbesc dureros obrazul. Uite, lucrez din zori şi până noaptea târziu, nici vara, nici iarna nu cunosc odihna, dau piept cu acei care nu vor să mă înţeleagă, sufăr uneori ca un câine... dar în sfârşit, am găsit şi eu luminiţa mea. N-am să mă laud că te iubesc mai presus de orice pe lume. Dragostea pentru mine nu reprezintă totul... ea este răsplata mea supremă! Draga mea, pentru acel care munceşte, care luptă şi suferă nu există o răsplată mai frumoasă decât asta...

SONIA (emoţionată): Mă ierţi că te întrerup... Dar aş vrea să te întreb ceva, Mihail Lvovici...

HRUŞCEV: Ce anume? Vorbeşte...

SONIA: Deseori vii în vizită la noi, şi eu cu ai mei te vizităm adesea. Bănuiesc că în sinea dumitale nu-ţi poţi ierta acest lucru...

HRUŞCEV: Nu-nţeleg ce vrei să spui.

SONIA: Vreau să spun că convingerile dumitale democratice sunt jignite de această apropiere dintre noi. Eu sunt o fată de pension. Elena Andreevna e o aristocrată, ne îmbrăcăm după ultima modă, pe când dumneata eşti un democrat convins...

HRUŞCEV: Să lăsăm asta. Nu este cazul...

SONIA: Dumneata, dumneata exploatezi turba, plantezi păduri... Ciudată ocupaţie... Într-un cuvânt, eşti un narodnic convins...

HRUŞCEV: Democrat, narodnic... Sofia Alexandrovna, oare trebuie vorbit despre aceste lucruri pe un ton atât de tragic, ba chiar cu tremur în glas?

SONIA: Se poate, pentru că sunt chestiuni serioase.

HRUŞCEV: Exagerezi…

SONIA: Deloc. Să luăm un exemplu. Dacă aş avea o soră şi dumneata te-ai îndrăgosti de ea şi i-ai face propunerea de căsătorie, dumneata nu ţi-ai putea ierta niciodată acest pas, pentru că ţi-ar fi ruşine să te arăţi în ochii colegilor dumitale, medicii de la zemstvă… Da, ţi-ar fi ruşine că te-ai îndrăgostit de o fată de pension năzuroasă, care n-a frecventat niciodată cursurile unei facultăţi şi care se îmbracă după ultima modă. E aşa cum îţi spun… Citesc în ochii dumitale că-mi dai dreptate! Altfel, ar însemna că pădurile dumitale, turba şi cămaşa asta ţărănească nu sunt decât o prefăcătorie, o minciună şi o fanfaronadă. Atât şi nimic mai mult.

HRUŞCEV: De ce?… Spune-mi, de ce mă jigneşti? Adică aşa-mi trebuie, căci sunt un prost şi mă bag unde nu-mi fierbe oala! Rămâi cu bine! (se îndreaptă spre uşă)

SONIA: La revedere… Te rog să mă ierţi dacă am fost prea aspră cu dumneata.

HRUŞCEV (întorcându-se din drum): Dacă ai şti ce atmosferă grea şi apăsătoare domneşte în casa asta! Un mediu viciat, în care fiecare om este privit duşmănos, cu suspiciune, în dorinţa de a descoperi în el un narodnic, un psihopat sau un limbut – tot ce vrei, numai nu un om! Parcă-i aud: „O, ăsta-i un psihopat!” şi nu-şi mai încap în pene de bucurie, sau „ăsta-i un limbut!” şi le scapără ochii de parcă ar fi descoperit o nouă Americă! Dacă cumva nu pot să-şi dea seama ce fel de om sunt şi în care dintre cele trei categorii să mă claseze, vinovatul la urma urmei sunt tot eu şi declară sentenţios: „E un om foarte ciudat!” Dumneata nu ai decât douăzeci de ani, totuşi pari bătrână şi judicioasă ca tatăl sau ca unchiul dumitale Jorj şi nu m-aş mira deloc dacă într-o bună zi m-ai chema să te tratez de gută. În felul acesta nu se poate trăi! Oricine aş fi eu, priveşte-mă drept în ochi, limpede, fără gânduri ascunse, fără idei preconcepute şi, în primul rând, caută în mine omul, altfel în raporturile dumitale cu oamenii nu va exista niciodată înţelegere. Şi acum, la revedere! Aşadar, nu uita un lucru: cu aceşti ochi plini de suspiciune şi de neîncredere, cum îi ai dumneata, n-ai să te îndrăgosteşti niciodată.

SONIA: Nu-i adevărat!

HRUŞCEV: Ba e aşa cum îţi spun!

SONIA: Nu, nu! Şi ca să-ţi demonstrez că nu ai dreptate, află de la mine că... iubesc! Da, da, iubesc, şi sufăr din cauza asta! Acum lasă-mă, te rog! Pleacă, pleacă şi... nu mai veni pe la noi niciodată. Niciodată!

HRUŞCEV: Omagiile mele! (pleacă)

SONIA (singură): S-a supărat. Ce caracter imposibil, Doamne, Dumnezeule! (pauză) Nu zic, ştie să vorbească frumos, dar cine-mi poate garanta că tot ceea ce-mi spune nu e decât o frazeologie goală? Nu-l auzi vorbind decât despre pădurile lui, despre copacii plantaţi... În fond nu e un lucru rău, dar se prea poate să fie numai o psihopatie... (îşi acoperă faţa cu mâinile) Nu mai pricep nimic! (plânge) A absolvit facultatea de medicină, dar se ocupă de altele... Ciudat, foarte ciudat om... Doamne, ajută-mă să pot chibzui totul...

(intră Elena Andreevna)

Sonia şi Elena Andreevna.

ELENA ANDREEVNA (deschizând fereastra): A trecut furtuna! Ce aer curat! (pauză) Unde-i Duhul pădurii?

SONIA: A plecat.

(pauză)

ELENA ANDREEVNA: Sophie!

SONIA: Da?

ELENA ANDREEVNA: Până când ai să mai fii supărată pe mine? Doar nu ne-am făcut niciun rău una alteia, de ce să ne duşmănim? N-are rost...

SONIA: Şi eu aveam acelaşi gând... (o îmbrăţişează) Draga mea!

ELENA ANDREEVNA: Bine că s-a isprăvit! (amândouă se privesc emoţionate)

SONIA: Tata s-a culcat?

ELENA ANDREEVNA: Nu. E în salon. Nu ne mai vorbim săptămâni întregi şi Dumnezeu ştie de ce. E timpul să isprăvim... (priveşte masa) Ce-i aici?

SONIA: A mâncat Duhul pădurii.

ELENA ANDREEVNA: Văd că a mai rămas puţin vin... Hai să bem „Bruderschaft”.

SONIA: Hai!

ELENA ANDREEVNA: Din acelaşi pahar... (toarnă) Mai bine-i aşa. Vasăzică, de acum încolo ne spunem „tu”?

SONIA: Da, da! (beau şi se sărută) De mult voiam să ne împăcăm, dar, nu ştiu de ce, nu îndrăzneam... (plânge)

ELENA ANDREEVNA: De ce plângi?

SONIA: Nu ştiu ce am, mi-a venit aşa dintr-odată.

ELENA ANDREEVNA: Haide, haide, fii cuminte... (plânge şi ea) Iată, m-ai făcut şi pe mine să plâng! (pauză) Erai supărată pe mine că m-am măritat cu tatăl tău din calcul. Dacă crezi în jurăminte, uite, îţi jur că l-am luat numai şi numai din dragoste. M-am amorezat de ştiinţa şi de celebritatea lui. Sentimentul meu n-a fost o dragoste adevărată, însă pe atunci mi se părea că iubesc cu adevărat! N-am fost vinovată, nu. Iar tu chiar din ziua căsătoriei noastre ai început să mă chinuieşti cu privirile tale pline de neîncredere şi de suspiciune...

SONIA: Ei, acum ne-am împăcat, să uităm trecutul pentru totdeauna! Ştii ceva? Pentru a doua oară aud azi că am ochii plini de neîncredere şi suspiciune.

ELENA ANDREEVNA: Nu trebuie să priveşti oamenii cu atâta neîncredere, nu-ţi şade bine. Trebuie să ai încredere în toată lumea, altfel nu se poate trăi.

SONIA: Cine s-a fript cu supa suflă şi în iaurt: nu mai pot avea încredere în oameni.

ELENA ANDREEVNA: Şi cine anume ţi-a pricinuit aceste decepţii? Tatăl tău e un om bun şi cinstit, care a muncit din greu o viaţă întreagă. Astăzi i-ai reproşat că a fost fericit în viaţă. Ei bine, chiar dacă a fost într-adevăr fericit, el n-a avut timp să se bucure de această fericire, căci munca nu i-a permis-o. În ce mă priveşte, niciodată n-am făcut intenţionat ţie sau tatălui tău un rău cât de mic. Unchiul Jorj, la rândul său, e un om bun şi cinstit, însă nefericit pentru că nu şi-a găsit împlinirea în viaţă... Deci cine ţi-a spulberat încrederea în oameni?

(pauză)

SONIA: Spune-mi sincer, ca unei prietene... Eşti fericită?

ELENA ANDREEVNA: Nu!

SONIA: Ştiam... Şi încă o întrebare. Spune-mi deschis: n-ai vrea să ai un soţ tânăr?

ELENA ANDREEVNA: Ce copilă eşti!... Nici vorbă că aş vrea. (râde) Ei, haide, haide, mai întreabă-mă ceva...

SONIA: Ia spune-mi, Duhul pădurii îţi place?

ELENA ANDREEVNA: Da, foarte mult.

SONIA (râde): Îţi par caraghioasă, nu-i aşa? Iată, a plecat acum câteva clipe de aici, dar parcă îi mai aud glasul şi paşii... Îi văd chipul în fereastra asta întunecată... Lasă-mă să-ţi spun totul... Dar nu pot vorbi aşa de tare, mi-e ruşine, nu ştiu cum... Hai, mai bine să mergem în odaia mea, să stăm acolo de vorbă. Spune-mi drept, îţi par o caraghioasă, nu-i aşa? (pauză) Şi zici că-i un om de treabă?

ELENA ANDREEVNA: Da, e un om minunat...

SONIA: Mi se pare ciudată povestea asta cu pădurile, cu turba... Nu-l înţeleg.

ELENA ANDREEVNA: Dar parcă-i vorba aici de păduri? Gândeşte-te, draga mea, că ai de-a face cu un om talentat. Ştii ce înseamnă a fi talentat? A întruchipa curajul, inteligenţa neîngrădită de nimic, puterea de acţiune... sădeşti un copac,

extragi câteva puduri de turbă şi... te şi gândeşti ce o să fie peste o mie de ani – întrezăreşti de pe acum fericirea omenirii. Astfel de oameni sunt rari. Ei trebuie iubiţi... Domnul să vă ajute! Amândoi sunteţi cinstiţi, plini de avânt, neprihăniţi sufleteşte. Chiar dacă el e puţin zănatic, tu eşti în schimb mai cumpătată, cu scaun la cap, aşa că o să vă completaţi de minune unul pe altul... (se ridică în picioare) Pe când eu sunt o fiinţă anostă, un personaj episodic... Şi în muzică şi în casa soţului meu, şi în toate romanele voastre am rămas acelaşi personaj episodic. De fapt, Sonia, dacă mă gândesc bine, sunt cu adevărat o fiinţă foarte, foarte nenorocită! (umblă emoţionată pe scenă) N-am parte de fericire pe lumea asta. Aşa e! De ce râzi?

SONIA (râde, cu faţa în palme): Ce fericită sunt! Ce fericită!

ELENA ANDREEVNA (frângându-şi mâinile): Iar eu ce nenorocită-s!

SONIA: Sunt fericită... fericită.

ELENA ANDREEVNA: Aş vrea să cânt la pian... Aş cânta ceva...

SONIA: Cântă. (îmbrăţişând-o) Tot n-am să mai pot dormi... Cântă ceva!

ELENA ANDREEVNA: Stai puţin, tatăl tău nu doarme. Iar când e bolnav muzica îl enervează. Du-te şi întreabă-l dacă-mi dă voie. Dacă n-are nimic împotrivă, am să cânt...

SONIA: Mă duc să-l întreb. (pleacă)

(din parc se aude toaca pazniculuI)

ELENA ANDREEVNA: De mult n-am mai cântat la pian. Am să cânt şi am să plâng ca o proastă... (se apleacă pe fereastră) Tu baţi toaca, Efim?

GLASUL PAZNICULUI: Eu, coniţă!

ELENA ANDREEVNA: Nu mai bate. Boierul e bolnav.

GLASUL PAZNICULUI: De-i aşa, plec. (fluieră, chemându-şi câinii) Ei, Jucika, Trezor, Jucika!

(pauză)

SONIA (intrând în odaie): Nu se poate!

Cortina

ACTUL AL TREILEA

Salon în casa lui Serebreakov. Trei uşi: în dreapta, în stânga şi la mijloc. E ziuă. Se aude dintre culise pianul şi vocea Elenei Andreevna interpretând aria lui Lenski din „Evgheni Oneghin”, cântată înainte de duel.

Orlovski, Voiniţki şi Feodor Ivanovici, acesta din urmă poartă un costum de cerchez şi ţine în mână o căciulă caucaziană.

VOINIŢKI (ascultând muzica): Cântă Elena Andreevna… E aria mea preferată… (muzica încetează) Da… frumoasă arie… Mi se pare că niciodată n-am fost mai plictisiţi decât acum…

FEODOR IVANOVICI: N-ai văzut, dragule, ce-nseamnă plictiseala adevărată. Când eram voluntar în Serbia pe vremea războiului, să fi văzut acolo plictiseală! Arşiţă, zăpuşeală, murdărie, capul îţi vâjâia după cheful din noaptea trecută… Într-una din zile şedeam într-o magazie infectă împreună cu căpitanul Kaşkinazi… Epuizaserăm toate subiectele de discuţie, n-aveam unde ne duce, nici ce face, de băutură nu ne ardea, într-un cuvânt, plictiseală cumplită de-ţi venea să-ţi bagi capul în ştreang, nu alta! Şedeam aşa ca două tarantule şi ne uitam unul la altul – eu la el, şi el la mine fără a ne spune o vorbă. Trece aşa o oră, mai trece una, şi noi tot ne privim – când deodată îl văd că sare în picioare, trage sabia şi… tabără asupra mea! Aferim! Se-nţelege că n-am stat ca să-mi zboare căpăţâna, că era gata-gata s-o facă… şi, pun mâna şi eu pe sabie! Ei, să fi văzut atunci bătălie!… Ţac – ţac, ţac – ţac… Abia au reuşit să ne despartă. Eu, ce să zic, am scăpat teafăr, dar căpitanul Kaşkinazi poartă şi astăzi pe obraz cogeamite cicatrice. Ca să vedeţi unde-i poate duce uneori plictiseala pe oameni…

ORLOVSKI: Da, se întâmplă.

(intră Sonia)

Aceiaşi şi Sonia.

SONIA (aparte): Nu-mi mai găsesc locul… (merge zâmbind)

ORLOVSKI: Încotro, pisicuţo? Mai stai cu noi.

SONIA: Fedea, vino să-ţi spun ceva… (îl duce pe Feodor Ivanovici într-un colţ al salonului) Vino mai aproape…

FEODOR IVANOVICI: Ce s-a-ntâmplat? Îţi radiază faţa ca soarele pe cer…

SONIA: Fedea, dă-mi cuvântul tău de onoare că ai să-mi îndeplineşti rugămintea!

FEODOR IVANOVICI: S-auzim.

SONIA: Du-te, te rog, la… la Duhul pădurii…

FEODOR IVANOVICI: Şi pentru ce, mă rog, să mă duc la el?

SONIA: Aşa… în vizită… Întreabă-l de ce n-a mai dat pe la noi… de două săptămâni.

FEODOR IVANOVICI: Ţi s-au făcut obrajii ca doi bujori! Aha, ţi-e ruşine! Domnilor, Sonia e îndrăgostită!

TOŢI: S-a ruşinat, s-a ruşinat!

(Sonia îşi acoperă faţa cu mâinile şi fuge din salon)

FEODOR IVANOVICI: Rătăceşte toată ziua ca o umbră dintr-o odaie în alta şi nu-şi află locul. E îndrăgostită de Duhul pădurii.

ORLOVSKI: Bună fată… Mi-e dragă. Visam, Fediuşa, că ai s-o iei de nevastă, căci o noră ca ea să cauţi cu lumânarea şi tot nu găseşti! Se vede că Domnul nu vrea să mă fericească… Şi ce bine ar fi fost! Închideam ochii şi mă gândeam: iaca, vin în casa ta, nevastă tânără, cămin familial, samovarul fâsâie…

FEODOR IVANOVICI: Nu prea mă prind eu cu de-alde astea! Şi chiar dacă ar da peste mine damblaua însurătorii, aş alege-o mai curând pe Iulia. Cel puţin e mică de stat, iar dintre toate relele se recomandă să alegi întotdeauna răul cel mai mic… Şi apoi mai e şi gospodină… (se loveşte cu palma peste frunte) Am o idee!

ORLOVSKI: Ce idee?

FEODOR IVANOVICI: Să bem un pahar de şampanie!

VOINIŢKI: E devreme încă… Şi cald pe deasupra. Ai puţină răbdare…

ORLOVSKI (mâncându-l din ochi): Fecioraşul meu, mândreţea mea! I-a venit pofta să bea un pahar de şampanie, mititelul de

el!…

(intră Elena Andreevna)

3

Aceiaşi şi Elena Andreevna.

(Elena Andreevna străbate scena)

VOINIŢKI: Admiraţi-o vă rog, domnilor! Umblă şi se leagănă de lene ce-i e. Drăguţ! Foarte drăguţ!

ELENA ANDREEVNA: încetează, Jorj… E destulă plictiseală şi fără bombăneala dumitale.

VOINIŢKI (tăindu-i drumul): Gândiţi-vă, domnilor, ce talent! Ce suflet de artist are! Şi ia priviţi-o câtă apatie, lâncezeală… Şi câte virtuţi, Doamne, câte virtuţi! Te-ar apuca leşinul de-ai sta să le înşiri pe toate, zău aşa!…

ELENA ANDREEVNA: Nu le mai înşira, şi lasă-mă să trec…

VOINIŢKI: Nu cumva te chinuie melancolia? (cu vioiciune) Haide, draga mea, minunată făptură, fii deşteaptă! În venele dumitale curge sânge de zână a apelor – fii zână!

ELENA ANDREEVNA: Lasă-mă să trec!

VOINIŢKI: Dă-ţi drumul măcar o dată în viaţă şi îndrăgosteşte-te cât mai curând de vreun duh al apelor…

FEODOR IVANOVICI: Şi bâldâbâc cu capu-n bulboană pentru ca Herr profesor şi noi toţi să rămânem cu gura căscată!

VOINIŢKI: Ce zici, zână a apelor? Iubeşte cât mai e vreme de iubit!

ELENA ANDREEVNA: Degeaba mă tot învăţaţi ce să fac. Parcă nu m-aş pricepe cum să trăiesc dacă aş fi singură! Aş zbura ca o pasăre liberă departe de voi toţi, ca să nu mai văd chipurile astea somnoroase, să nu mai aud toate vorbele astea anoste, să uit că existaţi pe lume!… Nimeni nu s-ar fi încumetat atunci să mă înveţe ce am de făcut. Dar n-am destulă voinţă ca s-o fac. Sunt o fricoasă, mi-e ruşine până şi de umbra mea şi mi se pare că dacă aş face acest pas, toate nevestele mi-ar lua exemplul şi şi-ar părăsi bărbaţii, iar pe mine m-ar pedepsi Dumnezeu şi m-ar chinui toată viaţa remuşcările de conştiinţă. Altfel v-aş arăta cum se poate trăi! (pleacă)

ORLOVSKI: Drăguţa de ea, frumoasa mea…

VOINIŢKI: Am impresia că în curând am să încep s-o urăsc pe această femeie! Poftim, sfiiciunea personificată, dar filozofează ca un diac bătrân încântat de propriile virtuţi! Mi se strepezesc dinţii când mă uit la ea!

ORLOVSKI: Lasă, lasă… Pe unde o fi profesorul?

VOINIŢKI: E în cabinetul său. Scrie, ca de obicei.

ORLOVSKI: M-a chemat printr-o scrisoare, cică ar avea o treabă cu mine. Nu ştiţi cumva despre ce este vorba?

VOINIŢKI: Mofturi, n-are nicio treabă… Scrie prostii peste prostii, bombăne toată ziua şi o face pe gelosul. Asta-i toată treaba dumnealui.

(prin uşa din dreapta intră Jeltuhin şi Iulia)

Aceiaşi, Jeltuhin şi Iulia.

JELTUHIN: Respectele mele, domnilor.

IULIA: Bună ziua, năşicule! (îl sărută) Bine te găsesc, Fedenka! (îl sărută) Îmi pare bine că te văd, Egor Petrovici! (îl sărută)

JELTUHIN: Alexandr Vladimirovici e acasă?

ORLOVSKI: Acasă. E în cabinetul său.

JELTUHIN: Mă duc la el. M-a chemat printr-o scrisoare, cică ar avea o treabă cu mine... (pleacă)

IULIA: Egor Petrovici, ai primit orzul pe care mi l-ai cerut prin scrisoarea dumitale?

VOINIŢKI: Mulţumesc, l-am primit. Cât îţi sunt dator? Mi se pare că şi în primăvară m-aţi mai împrumutat cu ceva, dar nu mai ţin minte cu ce anume... Trebuie să facem socoteala, ca să nu ne-ncurcăm pe urmă...

IULIA: În primăvară v-am dat opt merţe de secară, două junci, un juncan şi de la curtea dumitale mi s-a cerut nişte unt...

VOINIŢKI: Şi cât am de plată?

IULIA: Adă-mi abacul şi-ţi spun numaidecât, Egor Petrovici, că aşa e cam greu...

VOINIŢKI: Ţi-l aduc îndată...

(pleacă şi se întoarce numaidecât cu abacul)

ORLOVSKI: Ce-ţi face fratele, pisicuţo, e sănătos?

IULIA: Slavă Domnului. Ia spune, năşicule, unde ţi-ai cumpărat cravata asta?

ORLOVSKI: Am luat-o din oraş, de la Kirpiciov.

IULIA: E tare drăguţă. Am să-i iau şi lui Leonicika una.

VOINIŢKI: Poftim abacul.

(Iulia se aşază şi începe să calculeze)

ORLOVSKI: Ce noroc pe capul lui Leonea ăsta, zău aşa! O gospodină ca ea, mai rar! Un dop de fată, dar treabă face cât zece!

FEODOR IVANOVICI: Iar el se preumblă de colo până colo şi taie frunză la câini. Mare pramatie!

ORLOVSKI: Băsmăluţa mea dragă... Ştiţi, domnilor, că poartă basma pe cap! Mă duc vineri în târg şi ce credeţi că văd? Se plimba fata noastră printre cărăuşi, cu băsmăluţa pe cap...

IULIA: Poftim, m-aţi încurcat...

VOINIŢKI: Aş zice, domnilor, să mai schimbăm locul, că m-am plictisit aici. Să mergem în sala mare… (cască)

ORLOVSKI: Cum doriţi, îmi este indiferent.

(ies toţi pe uşa din stânga)

IULIA (singură, după pauză): Fedenka s-a gătit ca un cecen. Ce-nseamnă şi părinţii ăştia care nu ştiu să dea copiilor o creştere mai de Doamne-ajută!… Bărbat mai frumos decât el nici nu găseşti în tot judeţul: inteligent, bogat, dar ce folos?… Un pierde-vară… (socoate mai departe la abac)

(intră Sonia)

Iulia şi Sonia.

SONIA: Erai aici, Iulicika? Nici nu ştiam c-ai venit…

IULIA (sărutând-o): Scumpa mea!

SONIA: Şi ce faci aici? Socoţi? Mă uit la tine şi mă cuprinde invidia… Ce bună gospodină eşti tu! De ce nu vrei să te măriţi?

IULIA: Nu vreau… Au venit câţiva să mă peţească, dar i-am refuzat. Nu, n-am să pot niciodată să-mi găsesc un bărbat ca lumea!

SONIA: De ce?

IULIA: Pentru că n-am şcoală. Nu ştii că am fost luată din clasa a doua de liceu?

SONIA: Şi de ce te-au luat?

IULIA: Pentru nepricepere şi lene.

(Sonia râde)

IULIA: De ce râzi, Sonicika?

SONIA: Pentru că în capul meu se petrec lucruri ciudate… Dacă ai şti, Iulicika, ce fericită sunt astăzi! Atât de fericită! Nu-mi găsesc locul… Hai, mai bine să stăm de vorbă, vrei? Ia spune-mi, ai fost cândva îndrăgostită?

(Iulia dă din cap afirmativ)

SONIA: Zău? De cine? E un bărbat interesant?

(Iulia îi şopteşte ceva la ureche)

SONIA: De Feodor Ivanîci?

IULIA (dând afirmativ din cap): Şi dumneata?

SONIA: Şi eu… numai că nu de Feodor Ivanîci. (râzând) Ei, mai spune-mi ceva…

IULIA: Sonicika, de multă vreme voiam să-ţi vorbesc…

SONIA: Te ascult.

IULIA: Voiam să-ţi mărturisesc… Să-ţi spun… Ştii doar că întotdeauna mi-ai fost dragă… Am multe cunoştinţe, multe prietene, dar… dar dumneata îmi eşti mai dragă decât toate… Dacă mi-ai spune: „Iulicika, dă-mi o duzină de cai, ori, să zicem, două sute de oi”, ţi-aş da cu dragă inimă… Nu mi-ar părea rău de nimic…

SONIA: De ce te-ai oprit, Iulicika?

IULIA: Mi-e ruşine, nu ştiu cum… Ştii doar cât de mult ţin la dumneata. Îmi eşti mai dragă decât toate prietenele… Nu eşti

mândră… Iartă-mă, nici n-am observat ce rochiţă drăguţă ai!…

SONIA: Lasă rochiţa, vorbim după aceea… Haide, spune-mi ce ai de spus.

IULIA (emoţionată): Nu ştiu cum să încep… ca să nu mă crezi proastă… Pentru fericirea dumitale… pentru… pentru… N-ai vrea să-l iei pe Leonicika de bărbat? (îşi acoperă faţa cu mâinile)

SONIA (ridicându-se): Să nu mai vorbim despre asta, Iulicika… Să nu mai vorbim…

(intră Elena Andreevna)

Aceiaşi şi Elena Andreevna.

ELENA ANDREEVNA: Oriunde mă duc, în orice cameră intru, mă izbesc sau de Jorj, sau de cei doi Orlovski! Pur şi simplu n-ai loc de ei. M-a apucat şi durerea de cap! Ce-or fi căutând aici? De-ar pleca odată!

IULIA (printre lacrimi): Bună ziua, Elena Andreevna! (vrea să o sărute)

ELENA ANDREEVNA: Bună ziua, Iulicika. Iartă-mă, dar nu-mi place să mă sărut prea des. Sonia, ce face tata? (pauză) Sonia, de ce nu-mi răspunzi? Te-am întrebat, ce face tata? (pauză) Ce ai, eşti supărată pe mine?

SONIA: Vrei să ştii ce am? Vino încoace... (o duce ceva mai la o parte) Am să-ţi spun... Mi-e sufletul prea plin astăzi ca să pot sta de vorbă cu dumneata şi să mă prefac. Poftim! (îi întinde o scrisoare) Am găsit-o în parc. Iulicika, vino cu mine!

(iese împreună cu Iulia pe uşa din stânga)

Elena Andreevna, apoi Feodor Ivanovici.

ELENA ANDREEVNA (singură): Ce-o fi însemnând asta? O scrisoare de la Jorj către mine! Dar ce vină am eu? O, câtă cruzime, ce lipsă de omenie!... Auzi dumneata, îi e sufletul prea plin ca să stea de vorbă cu mine... Doamne, Dumnezeule, ce jignire!... Îmi vine ameţeala... ah!

FEODOR IVANOVICI (intră pe uşa din stânga şi traversează scena): De ce oare tresari când mă vezi? (pauză) Hm... (îi ia scrisoarea din mână şi o face bucăţele) Lasă, te rog, fleacuri d-astea. Trebuie să te gândeşti numai la mine!

(pauză)

ELENA ANDREEVNA: Ce-nseamnă asta?

FEODOR IVANOVICI: Asta înseamnă că atunci când am pus ochii pe cineva, nu-mi mai scapă din mână.

ELENA ANDREEVNA: Ba înseamnă că eşti un prost şi un obraznic!

FEODOR IVANOVICI: Astă seară la ora şapte şi treizeci de minute ai să mă aştepţi la marginea parcului lângă podeţ... Nu mai am nimic de adăugat. Aşadar, rămâne stabilit, îngeraşule, la ora şapte şi treizeci... (încearcă s-o ia de mână)

(Elena Andreevna îi trage o palmă)

FEODOR IVANOVICI: Hm!... Serioasă obiecţie...

ELENA ANDREEVNA: Să piei din ochii mei!

FEODOR IVANOVICI: M-am şi executat... (pleacă dar se întoarce din drum) Sunt profund mişcat... Să discutăm ca doi oameni paşnici... Vezi dumneata, prin toate am trecut în viaţă... Am mâncat până şi ciorbă de peşti aurii, în vreo două rânduri... Atâta doar, că nu m-am urcat niciodată în balon şi n-am răpit nicio nevastă de savant...

ELENA ANDREEVNA: Ţi-am spus să pleci şi să mă laşi în pace! ...

FEODOR IVANOVICI: Mă execut îndată... Da, da, prin toate am trecut, şi am adunat în mine atâta obrăznicie, încât nu mai am ce face cu ea... Îţi spun toate astea, pentru că atunci când vei avea nevoie de un prieten sau de un dulău credincios, să apelezi la mine... Sunt profund mişcat...

ELENA ANDREEVNA: N-am nevoie de dulăi... Pleacă!

FEODOR IVANOVICI: Plec, plec... (emoţionat) Totuşi... totuşi sunt profund mişcat... Da... mişcat... (pleacă nehotărât)

ELENA ANDREEVNA (singură): Mă doare capul... În fiecare noapte am coşmaruri şi presimt nenorociri... Când te gândeşti, câtă josnicie în jur! Tineretul acesta, crescut şi trăit laolaltă, se sărută, se tutuieşte, s-ar părea că n-are decât să trăiască în pace şi bună înţelegere. Când colo, or să se sfâşie în curând unul pe altul... Duhul pădurii salvează pădurile, dar pe oameni n-are cine-i salva. (se îndreaptă spre uşa din stânga, dar zărindu-i pe Jeltuhin şi pe Iulia, intră pe uşa din mijloc)

Jeltuhin şi Iulia.

IULIA: Ce nenorociţi suntem noi amândoi, Leonicika, ce nenorociţi!

JELTUHIN: Spune-mi, te rog, cine te-a rugat să vorbeşti cu ea? Halal peţitoare! Mi-ai stricat numai! O să creadă că nu mă pricep singur să-i vorbesc!... Câtă înjosire! De o mie de ori ţi-am spus că trebuie să lăsăm totul baltă, căci o să avem parte numai de jigniri, de aluzii idioate, de înjosiri... Bătrânul a mirosit, se vede, că o iubesc şi a şi început să-mi exploateze sentimentele. Auzi, îmi cere să-i cumpăr moşia...

IULIA: Şi cât ţi-a cerut?

JELTUHIN: Psst!... Vine cineva!

(pe uşa din stânga intră Serebreakov, Orlovski şi Maria Vasilievna; aceasta din urmă răsfoieşte o broşură)

Aceiaşi, Serebreakov, Orlovski şi Maria Vasilievna.

ORLOVSKI: Nici eu, dragul meu, nu mă simt prea bine. Uite, de două zile am nişte dureri cumplite de cap şi mă junghie tot trupul.

SEREBREAKOV: Dar unde or fi ceilalţi? Nu-mi place casa asta. Parcă e un labirint! Douăzeci şi şase de camere imense, prin care se răspândesc toţi şi niciodată nu găseşti pe nimeni... (sună) Chemaţi pe Egor Petrovici şi pe Elena Andreevna!

JELTUHIN: Iulia, tot n-ai altceva mai bun de făcut, du-te şi caută-i pe Egor Petrovici şi pe Elena Andreevna.

(Iulia iese)

SEREBREAKOV: Mda... cu bolile astea te lupţi cum te mai lupţi, dar ceea ce mă dă gata e starea mea sufletească de-acum. Nu ştiu cum să-ţi explic, dar am uneori senzaţia că am murit de mult, ori că am căzut de pe pământ pe o altă planetă...

ORLOVSKI: Depinde din ce punct de vedere priveşti întreaga chestiune...

MARIA VASILIEVNA (citind): Daţi-mi, vă rog, un creion... Iar am dat de o contradicţie! Trebuie să însemn locul.

ORLOVSKI: Poftim creionul, Excelenţă! (îi întinde creionul şi-i sărută mâna)

(intră Voinitki)

Aceiaşi, Voiniţki, apoi Elena Andreevna.

VOINIŢKI: M-ai căutat?

SEREBREAKOV: Da, Jorj.

VOINIŢKI: Ce vrei dumneata de la mine?

SEREBREAKOV: Îmi spui dumneata... Eşti supărat pe mine? (pauză) Dacă m-am făcut cu ceva vinovat faţă de tine, te rog să mă ierţi...

VOINIŢKI: Lasă tonul ăsta... Intră în subiect. Ce doreşti?

(intră Elena Andreevna)

SEREBREAKOV: Iată şi Lenocika a venit... Luaţi loc, domnilor, luaţi loc. (pauză) „V-am poftit, domnilor, ca să vă aduc la cunoştinţă că vine la noi un revizor”.[37] Dar să lăsăm glumele la o parte. Chestiunea e serioasă. V-am adunat, domnilor, să vă cer ajutor şi sfat, şi cunoscându-vă bunăvoinţa, nădăjduiesc că le voi avea. După cum ştiţi, sunt un savant, un cărturar, şi-am fost totdeauna străin de viaţa practică. Nu pot să mă lipsesc de luminile oamenilor pricepuţi. De aceea te rog pe tine, Ivan Ivanîci, şi pe dumneata, Leonid Stepanîci, şi pe tine, Jorj... Vorba dictonului Manet omnes una nox[38], sau, cu alte cuvinte toţi suntem în puterea Domnului... Sunt bătrân şi bolnav. De aceea socot că a venit vremea să pun la punct chestiunile băneşti în legătură cu familia mea. Eu nu mai am mult de trăit, aşa că nu mă gândesc la mine, dar am o soţie tânără şi o fată de măritat. E cu neputinţă să mai trăim la ţară!

ELENA ANDREEVNA: Eu n-am nicio pretenţie.

SEREBREAKOV: Nu suntem făcuţi să locuim la ţară. Şi nici să trăim la oraş nu ne-ajunge cu ceea ce avem de la moşie. Acum trei zile am vândut o parcelă de pădure, pentru patru mii de ruble. Aceasta însă este o măsură excepţională, pe care nu o putem folosi în fiecare an. Trebuie găsită o altă soluţie care să ne asigure o cifră de venituri mai mult sau mai puţin stabilă. Cred că am găsit o astfel de soluţie – şi acum am cinstea s-o

---

[37] Revizorul, N. V. Gogol, Opere, vol. IV, pag. 11, ed. „Cartea Rusă", 1957 ; în româneşte de Al. Kiriţescu (n.ed).

[38] Pe toţi ne aşteaptă aceeaşi noapte (lat) (n.t).

supun judecăţii domniilor voastre... O voi arăta în linii generale, trecând peste amănunte. Moşia noastră nu aduce, în mediu, mai mult de doi la sută din valoarea ei totală. Eu propun s-o vindem. Dacă banii pe care îi vom lua îi vom plasa în titluri de rentă, vom primi patru sau cinci la sută şi cred că o să ne mai rămână şi un excedent de câteva mii de ruble, cu care ne vom putea permite să cumpărăm în Finlanda o mică vilă...

VOINIŢKI: Stai puţin, am impresia că auzul mă-nşală... Vrei să-mi repeţi ceea ce ne-ai spus?

SEREBREAKOV: Vom plasa banii în titluri de rentă, iar cu prisosul vom cumpăra o vilă în Finlanda.

VOINIŢKI: Lasă Finlanda! Ai mai spus încă ceva!

SEREBREAKOV: Propun să vindem moşia.

VOINIŢKI: Asta e... Ai să vinzi moşia... Nici că se poate mai bine! Straşnică idee! Dar la mine, la bătrână mea mamă, te-ai gândit? Unde ne ducem?

SEREBREAKOV: Le vom chibzui pe toate la vremea lor... Nu totul deodată...

VOINIŢKI: la stai puţin!... Se vede că până acum n-am avut niciun pic de judecată sănătoasă. Am fost atât de prost să cred că moşia îi aparţine Soniei. Răposatul meu tată o cumpărase de zestre surorii mele. Se vede că am fost un naiv şi n-am înţeles legile pe turceşte. Credeam că proprietatea surorii mele a trecut Soniei.

SEREBREAKOV: Fireşte că moşia e a Soniei... Cine tăgăduieşte? Fără învoirea Soniei nu m-aş putea hotărî la vânzare. Şi tocmai pentru că e în interesul Soniei, am făcut propunerea asta.

VOINIŢKI: Nu pricep nimic, dar absolut nimic! Ori mi-am pierdut minţile, ori... ori...

MARIA VASILIEVNA: Jorj, nu-l contrazice pe profesor! Ştie el mai bine decât noi ce are de făcut.

VOINIŢKI: Daţi-mi, vă rog, un pahar de apă... (bea apa) Nu mă mai opun. Poţi vorbi ce doreşti! Te ascult!...

SEREBREAKOV: Nu-nţeleg, Jorj, de ce te aprinzi? Doar n-am afirmat că proiectul meu este ideal. Dacă toată lumea găseşte că nu e bun, eu nu mai stărui.

(intră Deadin; e în frac, poartă mănuşi albe, iar pe cap un joben cu boruri largi)

11

Aceiaşi şi Deadin.

DEADIN: Am onoarea să vă salut. Cer iertare, domnilor, că mi-am luat permisiunea de a intra neanunţat şi mă simt profund vinovat în faţa dumneavoastră, însă sper că îmi veţi acorda îngăduinţă, deoarece n-am găsit în anticameră nicio slugă care să mă anunţe.

SEREBREAKOV (încurcat): Ne face… ne face plăcere…

DEADIN (face o plecăciune): Excelenţă! Mesdames! Această vizită inopinată a mea în ţinuturile dumneavoastră urmăreşte un scop dublu: în primul rând să vă fac o vizită pentru a vă aduce omagii şi, în al doilea, de a vă invita pe toţi, in corpore, profitând de această frumoasă zi, la o expediţie pe meleagurile mele. Eu locuiesc la moara de apă pe care am arendat-o de la amicul nostru comun zis Duhul pădurii. E cel mai retras şi mai poetic colţişor al pământului, unde noaptea se aude plescăitul undelor, când dănţuiesc pe apă rusalcele, iar ziua…

VOINIŢKI: Lasă, Ciupitule, acum vorbim de treburi serioase… Ne-o spui mai târziu… (lui Serebreakov) Iată, întreabă-l pe el. Moşia a fost cumpărată de la unchiu-său.

SEREBREAKOV: Ce rost mai are să-ntreb? Parcă nu ştiu…

VOINIŢKI: Moşia a fost cumpărată pe atunci cu nouăzeci şi cinci de mii de ruble. Tata a plătit numai şaptezeci de mii, rămânând dator douăzeci şi cinci. Şi acum luaţi bine seama… Moşia nu putea fi cumpărată dacă eu nu renunţam la moştenire, în favoarea surorii mele, pe care am iubit-o din toată inima. Şi afară de asta, am muncit zece ani ca un cal de povară, şi am plătit toată datoria…

ORLOVSKI: Bine, bine, şi ce-i cu asta?

VOINIŢKI: În prezent moşia nu e grevată de nicio datorie, şi merge bine, dar asta mulţumită numai străduniilor mele. Şi acum, când am îmbătrânit, dumnealui vrea să mă dea pe uşă afară!

SEREBREAKOV: Nu înţeleg unde vrei să ajungi!

VOINIŢKI: Timp de douăzeci şi cinci de ani am administrat această moşie muncind ca un rob, ţi-am trimis regulat banii ca cel mai conştiincios vechil, şi în tot acest timp nu te-ai gândit să-mi acorzi nici cea mai mică răsplată! În toţi anii aceştia, mi-ai

dat o leafă de cinci sute ruble pe an – leafă de mizerie – şi nu ţi-a trecut niciodată prin cap să mi-o măreşti măcar cu o rublă!

SEREBREAKOV: De unde puteam să ştiu, Jorj? Eu nu sunt om cu simţ practic şi nu mă pricep. Ai fi putut să ţi-o măreşti şi singur cât ai fi vrut…

VOINIŢKI: Carevasăzică, de ce n-am furat? De ce nu-mi aruncaţi toţi dispreţul în faţă că n-am fost hoţ? Aşa ar fi trebuit să fac! Acum n-aş mai fi fost un cerşetor!

MARIA VASILIEVNA (severă): Jorj!

DEADIN (emoţionat): Jorj dragă, linişteşte-te! Să nu mai vorbeşti aşa… Uite, tremur tot… De ce să strici buna înţelegere? (îl sărută) Te implor!

VOINIŢKI: Douăzeci şi cinci de ani am stat cu mama între patru ziduri, ca nişte cârtiţe… Toate gândurile şi toate simţămintele noastre pentru tine erau. Ziua, vorbeam de tine, de lucrările tale, ne mândream cu celebritatea ta, îţi rosteam cu evlavie numele, iar nopţile ni le pierdeam citind revistele şi cărţile pe care acum le dispreţuiesc din adâncul sufletului!

DEADIN: Nu se cade să vorbeşti astfel, Jorj, nu se cade… Te implor!

SEREBREAKOV: Totuşi, nu înţeleg ce anume doreşti de la mine?

VOINIŢKI: Erai pentru noi o fiinţă de ordin superior şi articolele tale le ştiam pe dinafară… Abia acum mi s-au deschis ochii! Abia acum îmi dau seama că, scriind despre artă, habar n-aveai ce-nseamnă arta! Toate lucrările tale, pe care le iubeam atât, nu fac nici cât o ceapă degerată!

SEREBREAKOV: Domnilor, vă rog să-l potoliţi, altfel am să plec!

ELENA ANDREEVNA: Jorj, îţi cer să taci! M-ai auzit?

VOINIŢKI: N-am să tac! (tăindu-i drumul lui Serebreakov) Aşteaptă, că n-am sfârşit! Mi-ai distrus viaţa! Eu n-am trăit, n-am trăit. Din cauza ta mi-am distrus, mi-am irosit cei mai frumoşi ani ai vieţii! Eşti cel mai mare duşman al meu!

DEADIN: Nu mai pot suporta… nu mai pot! Plec… (iese agitat pe uşa din dreapta)

SEREBREAKOV: În fond ce doreşti de la mine? Şi apoi cu ce drept îmi vorbeşti pe acest ton? Om de nimic ce eşti! Dacă moşia e a ta, ia-ţi-o, nu-mi trebuieşte!

JELTUHIN (aparte): Zaraveră, nu glumă!… Mai bine să plec!

(iese)

ELENA ANDREEVNA: Dacă nu vă potoliţi, am să părăsesc numaidecât casa asta! (strigând) Nu mai pot suporta infernul de aici!

VOINIŢKI: Mi-am prăpădit viaţa! Şi, când te gândeşti, sunt un om talentat, inteligent, plin de iniţiativă... Dacă aş fi dus o existenţă normală, ar fi ieşit poate din mine un Schopenhauer, un Dostoievski... Dar aşa? Un scrib de rapoarte! Înnebunesc! Mamă, sunt deznădăjduit!... Mamă!

MARIA VASILIEVNA: Ascultă-l pe profesor!

VOINIŢKI: Mamă! Ce să mă fac? Nu, nu-mi spune nimic! Ştiu şi singur ce am de făcut! (lui Serebreakov) Ai să mă ţii minte! (iese pe uşa din mijloc)

(Maria Vasilievna pleacă după el)

SEREBREAKOV: Dar ce-i asta, domnilor, la urma urmei! Luaţi-l de aici pe nebunul ăsta!

ORLOVSKI: Linişteşte-te, Saşa, o să-i treacă. Nu-ţi mai face inimă rea.

SEREBREAKOV: Nu mai pot să trăiesc sub acelaşi acoperământ! Poftim, locuieşte aici (arată uşa din mijloc), nas în nas cu mine... N-are decât să se mute de-aici în sat sau să se stabilească într-o aripă a casei, ori – dacă nu – plec eu de aici. Alături de el însă nu mai pot rămâne în ruptul capului...

ELENA ANDREEVNA (soţului): Dacă se va mai repeta ceva asemănător, am să plec definitiv!

SEREBREAKOV: Nu mă mai speria şi tu acum!

ELENA ANDREEVNA: Nu te sperii. Însă v-aţi înţeles parcă cu toţii să-mi faceţi viaţa un iad... Am să plec...

SEREBREAKOV: Şi aşa toată lumea ştie că eşti o femeie tânără, iar eu un moşneag, şi că prin urmare îmi faci o nemaipomenită concesie trăind alături de mine...

ELENA ANDREEVNA: Continuă, continuă, te ascult...

ORLOVSKI: Haide, haide, isprăviţi odată... vă rog!

(intră Hruşcev; e grăbit)

Aceiaşi şi Hruşcev.

HRUŞCEV (agitat): Mă bucur că te aflu acasă, Alexandr Vladimirovici... Iertaţi-mă, poate am venit la o oră nepotrivită... Dar nu-i vorba de asta... Bună ziua...

SEREBREAKOV: Şi ce doreşti?

HRUŞCEV: Vă rog să mă iertaţi că sunt cam agitat, dar... dar am mers în galop... Alexandr Vladimirovici, iată despre ce este vorba: am auzit că acum trei zile i-ai vândut lui Kuzneţov o parcelă de pădure pentru tăiere. Dacă este adevărat, dacă nu este o minciună, te rog din suflet să nu faci asta.

ELENA ANDREEVNA: Mihail Lvovici, soţul meu nu e dispus, în clipa de faţă, să se ocupe cu chestiuni de afaceri. Nu vrei să facem o plimbare prin parc?

HRUŞCEV: Nu pot amâna nimic! Această chestiune nu rabdă amânare!

ELENA ANDREEVNA: Faceţi ce ştiţi... Eu una nu mai pot... (iese)

HRUŞCEV: Alexandr Vladimirovici, îngăduie-mi să mă duc personal la Kuzneţov şi să-i spun că te-ai răzgândit... Da? N-ai nimic împotrivă? Judecă şi dumneata: să dobori o mie de copaci, să-i distrugi pentru câteva mii de ruble, ca să le cheltuieşti pe zdrenţe femeieşti, pentru capricii, lux... Să-i prăpădeşti ca peste ani şi ani generaţiile care vor veni să ne blesteme pentru barbaria asta! Dacă dumneata, om luminat, cu renume, săvârşeşti asemenea cruzime - atunci ce să mai pretindem de la nişte oameni simpli, cu mult inferiori dumitale? E ceva înfiorător!

ORLOVSKI: Mişa, lasă acum, mai e vreme...

SEREBREAKOV: Să mergem, Ivan Ivanovici, cu ăştia n-o mai scoţi la capăt.

HRUŞCEV (punându-i-se în drum): În cazul acesta, Alexandr Vladimirovici, iată ce te rog... Ai puţină răbdare, peste trei luni am de primit nişte bani şi am să-ţi cumpăr eu parcela de pădure...

ORLOVSKI: Iartă-mă, Mişa, dar ceea ce propui tu e mai mult decât ciudat... Ştim că eşti un idealist, îţi mulţumesc adânc pentru asta şi ne plecăm cu veneraţie (se apleacă) în faţa ta, dar îţi cam dai în petic...

HRUŞCEV (izbucnind): Ascultă-mă, năşic al tuturor, sunt mulţi oameni de treabă pe lumea asta, însă oamenii aceştia îmi stârnesc întotdeauna suspiciunea! Şi să-ţi spun de ce: pentru că bonomia lor se datorează indolenţei!

ORLOVSKI: Văd că ai venit aici ca să te cerţi... Dragul meu, nu e bine ceea ce faci! Ideea rămâne idee, idealismul idealism, dar pe deasupra trebuie să mai ai şi asta... (îi arată inima) Dacă n-o ai în raporturile tale cu oamenii, toate pădurile şi zăcămintele tale de turbă valorează cât o ceapă degerată... Nu te supăra că ţi-o spun, dar eşti încă prea crud şi mai ai încă multe de învăţat!

SEREBREAKOV (tăios): Şi apoi te rog altă dată să nu mai intri neanunţat la mine, şi să mă cruţi de aceste ieşiri psihopatice! Parcă v-aţi înţeles cu toţii ca să mă scoateţi din sărite şi... aţi reuşit! Acum te rog să mă scuteşti! Cât despre pădurile şi zăcămintele dumitale de turbă, consider că sunt aiureli, şi altceva nimic! Aceasta este părerea mea, domnul meu! Să mergem, Ivan Ivanovici! (se îndreaptă spre uşă)

ORLOVSKI (mergând în urma lui): Asta e prea de tot, Saşa, e prea de tot... De ce eşti atât de brutal?

(ies amândoi)

HRUŞCEV (singur, după o pauză): Psihopatie... aiureli... Deci după părerea celebrului savant şi profesor, nu sunt decât un nebun... Mulţumesc pentru apreciere! Deci nu-mi rămâne decât să fac pe placul Excelenţei Voastre şi să mă rad pe cap, de îndată ce voi ajunge acasă!... Nu, stimabile, nebun de legat este pământul acesta care te mai rabdă!

(porneşte grăbit spre uşa din dreapta, dar în aceeaşi clipă, pe uşa din stânga apare Sonia, care a tras cu urechea la întreaga discuţie din tabloul 12)

13

Hruşcev şi Sonia.

SONIA (alergând după el): Stai puţin… Am auzit totul… Spune-mi ceva, spune-mi mai repede… altfel n-am să mă pot stăpâni şi o să încep eu însămi să vorbesc.

HRUŞCEV: Sofia Alexandrovna, am spus tot ce-am avut de spus. L-am rugat pe tatăl dumitale să cruţe pădurea… am avut dreptate; iar dumnealui a găsit de cuviinţă să mă jignească… m-a făcut nebun! Auzi, nebun!

SONIA: Lasă, lasă…

HRUŞCEV: Da… Căci teferi şi perfect normali sunt numai aceia care sub poleiala lor de erudiţie îşi ascund inima crudă, de piatră, iar indiferenţa şi-o dau drept savantă înţelepciune! Tefere şi perfect normale sunt femeile care se mărită cu bătrâni, ca să-i înşele apoi în văzul tuturor, pentru a-şi cumpăra toalete, rochii de mătase cu banii căpătaţi din jefuirea pădurilor!

SONIA: Ascultă-mă, ascultă-mă… (îi strânge mâna) Lasă-mă să-ţi spun o vorbă…

HRUŞCEV: Nu, nu, să terminăm această comedie! Eu nu sunt pentru dumneata decât un străin, căci îţi cunosc părerea despre mine. Nu mai am ce căuta în casa asta. Adio! Regret că după scurta noastră prietenie, pe care am preţuit-o atât de mult, n-o să-mi rămână în amintire decât guta tatălui dumitale şi reflecţiile ce-ai făcut despre democratismul meu… Dar n-am nicio vină în asta… Nu am…

(Sonia plânge, îşi acoperă faţa cu mâinile şi iese repede pe uşa din stânga)

HRUŞCEV: Am făcut imprudenţa de a mă îndrăgosti… Asta îmi va fi o lecţie usturătoare! Să plec, să fug din cloaca de aici!…

(se îndreaptă spre uşa din dreapta, dar în aceeaşi clipă pe uşa din stânga intră Elena Andreevna)

Hruşcev şi Elena Andreevna.

ELENA ANDREEVNA: Bine că te găsesc... Nu pleca... Am aflat acum câteva clipe de la Ivan Ivanovici că soţul meu te-a ofensat... Iartă-l, căci astăzi a fost indispus şi nu te-a înţeles. În ce mă priveşte, sunt alături de dumneata, Mihail Lvovici. Crede-mă că sunt profund mişcată şi că îţi port întregul respect! Îţi propun din fundul inimii: vrei să fim prieteni? (îi întinde amândouă mâinile)

HRUŞCEV (cu dezgust): Lasă-mă... Detest prietenia dumitale! (pleacă)

ELENA ANDREEVNA (singură, gemând): De ce, Doamne, de ce?

(între culise se aude o împuşcătură)

Elena Andreevna, Maria Vasilievna, apoi Sonia, Serebreakov, Orlovski şi Jeltuhin.

(Maria Vasilievna iese, clătinindu-se, pe uşa din mijloc, dă un ţipăt şi cade în nesimţire; Sonia intră şi fuge spre uşa din mijloc, prin care iese)

SEREBREAKOV, ORLOVSKI, JELTUHIN: Ce s-a-ntâmplat?

(se aud ţipetele Soniei; iar peste câteva clipe aceasta apare în uşă şi strigă: Unchiul Jorj s-a împuşcat! şi fuge împreună cu Orlovski, Serebreakov şi Jeltuhin spre uşa din mijloc)

ELENA ANDREEVNA (gemând): De ce, Doamne, de ce?

(în uşa din dreapta apare Deadin)

Elena Andreevna, Maria Vasilievna şi Deadin.

DEADIN (în uşă): Ce s-a-ntâmplat?

ELENA ANDREEVNA (lui Deadin): Luaţi-mă de aici! Tăiaţi-mă, spânzuraţi-mă, dar în casa asta nu mai pot rămâne! Să plecăm de-aici cât mai repede! Te implor! (pleacă împreună cu Deadin)

Cortina

ACTUL AL PATRULEA

Pădurea şi casa de lângă moara lui Hruşcev, luată în arendă de Deadin.

Elena Andreevna şi Deadin stau amândoi pe o bancă, sub fereastra casei.

ELENA ANDREEVNA: Ilia Ilici, mâine ai să treci pe la poştă?

DEADIN: Am să trec neapărat.

ELENA ANDREEVNA: Mai aştept trei zile. Dacă între timp nu-mi vine răspunsul de la fratele meu, am să mă împrumut de la dumneata cu ceva bani şi am să plec singură la Moscova. Doar n-am să stau o viaţă întreagă la moara dumitale.

DEADIN: Se-nţelege, se-nţelege... (pauză) Nu îndrăznesc să-ţi dau sfaturi, stimată Elena Andreevna, însă am convingerea că toate scrisorile, telegramele şi alergăturile mele la poştă sunt zădarnice. Orice răspuns ţi-ar trimite frăţiorul, dumneata tot ai să te-ntorci la bărbat.

ELENA ANDREEVNA: N-am să mă-ntorc... Trebuie să cumpănim bine lucrurile. Pe soţul meu nu-l iubesc. Tineretul din casa lui pe care l-am îndrăgit a fost nedrept cu mine... Atunci la ce să mă-ntorc? Ai să-mi spui, ca să-mi fac datoria... Ştiu lucrul acesta, totuşi, trebuie să fim oameni cu judecată...

(pauză)

DEADIN: Mda... Marele nostru poet Lomonosov a fugit din Arhanghelsk şi şi-a găsit norocul la Moscova. A procedat cum nu se poate mai bine... Dar dumneata, te-ntreb, de ce-ai fugit? Că norocul dumitale, la drept vorbind, nu se află nicăierea... Odată ce-i sortit canarului să stea în colivie şi să privească la fericirea altora, trebuie să stea, că n-are încotro.

ELENA ANDREEVNA: Dar poate nu-s canar, ci o ciocârlie slobodă...

DEADIN: Ne, ne... Pasărea după zbor se cunoaşte, dragă doamnă. În aceste două săptămâni cât ai stat aici, o altă femeie s-ar fi vânturat prin zece oraşe şi ar fi sucit zece capete... Iar dumneata abia ai reuşit să ajungi, cu sufletul la gură, până la moara mea şi, gata, nici că mai poţi, ţi-a secat inima!... Nu-mi spune mie! Lasă, ai să mai stai la mine câtăva vreme, o să te liniştşti, şi ai să te întorci la soţ, că altă cale nu-i de ales. (ascultând) Mi se pare că se aude o trăsură. (se ridică)

ELENA ANDREEVNA: Am să mă retrag.

DEADIN: N-am să te reţin. Mă duc la moară ca să mai trag un

pui de somn, până una-alta... Astăzi m-am sculat înaintea Aurorei.

ELENA ANDREEVNA: După ce te odihneşti, să vii ca să bem ceaiul împreună. (intră în casă)

DEADIN (singur): Dacă aş fi locuit într-un centru de oameni luminaţi, fără îndoială că ar fi apărut în reviste o caricatură a mea cu un catren satiric dedesubt... Da, da. Gândiţi-vă numai, un om la o vârstă respectabilă, cu o înfăţişare nu tocmai atrăgătoare, a răpit din casa ilustrului profesor pe tânăra nevastă a acestuia!... Să te extaziezi, nu alta! (pleacă)

Semion duce nişte găleţi. Intră Iulia.

IULIA: Bună ziua, Senka, Doamne-ajută! Ilia Ilici e acasă?

SEMION: Acasă. S-a dus la moară.

IULIA: Cheamă-l, te rog.

SEMION: Numaidecât. (pleacă)

IULIA (singură): Probabil că doarme... (se aşază pe banca de sub fereastră şi oftează adânc) Unii dorm, alţii se plimbă, numai eu nu-mi găsesc locul cât îi ziulica de lungă... Of, de m-ar lua odată Cel de Sus! (oftează şi mai adânc) Lumea-i plină de nătăfleţi... nu mai departe decât Ciupitul! Pe când treceam prin dreptul hambarului său, ce credeţi că văd? Un godac negru tocmai ieşea pe uşă... Când s-o pomeni într-o bună zi cu toţi sacii străini făcuţi ferfeniţă de porci, o să vadă atunci ce păţeşte!...

(intră Deadin)

Iulia şi Deadin.

DEADIN (îmbrăcându-şi surtucul): Dumneata erai, Iulia Stepanovna? Iartă-mi ţinuta... Am vrut să mă las în braţele lui Morfeu.

IULIA: Bună ziua!

DEADIN: Scuză-mă că nu te invit în casă; e puţină dezordine acolo... Pot însă să te poftesc la moară...

IULIA: E foarte bine şi aici. Iată de ce-am venit la dumneata, Ilia Ilici. Profesorul şi Leonicika au hotărât să organizeze un picnic la moară, să se odihnească puţin şi să bea un ceai...

DEADIN: Bucuros de oaspeţi.

IULIA: Am venit înaintea lor... Într-o jumătate de oră trebuie să vină şi ei. Ai grijă să se aducă o masă şi samovarul, şi spune lui Senka să ia din trăsură coşurile cu merinde.

DEADIN: Cu plăcere. (pauză) Ce se mai aude pe la dumneavoastră?

IULIA: Prost, Ilia Ilici... Atâta alergătură şi bătaie de cap, mai, mai să mă îmbolnăvesc... Probabil ai aflat că profesorul şi Sonicika locuiesc deocamdată la noi?

DEADIN: Da, am aflat.

IULIA: După ce Egor Petrovici şi-a făcut seama, ei nu mai pot sta în casa lor... Le e frică. Ziua mai treacă-meargă; dar cum se înserează, se îngrămădesc cu toţii într-o odaie şi aşteaptă dimineaţa. Grozav se mai tem ca nu cumva să le apară pe întuneric Egor Petrovici...

DEADIN: Prejudecăţi... Dar de Elena Andreevna îşi mai amintesc?

IULIA: Cum să nu. (pauză) Şi-a luat tălpăşiţa!

DEADIN: Da, da. Într-adevăr, tema e demnă de penelul lui Aivazovski... A zburat... ciocârlia!

IULIA: Pe unde o fi acum? Sau poate de disperare...

DEADIN: Dumnezeu e mare, Iulia Stepanovna! Să sperăm că totul se va sfârşi cu bine...

(intră Hruşcev. Poartă sub braţ o mapă şi o lădiţă cu ustensile pentru desen)

Aceiaşi şi Hruşcev.

HRUŞCEV: Hei! Care-i pe-aici! Semion!

DEADIN: Dă-te-ncoa', amice!

HRUŞCEV: A, aici eraţi? Bună ziua, Iulicika!

IULIA: Bună ziua, Mihail Lvovici.

HRUŞCEV: Iar am venit să desenez la dumneata, Ilia Ilici. Nu pot sta acasă. Fii amabil şi dă poruncă oamenilor să-mi aducă ca şi ieri masa de lucru şi să mi se pregătească două lămpi, căci a început să amurgească...

DEADIN: 'Nţeles, Excelenţă!... (pleacă)

HRUŞCEV: Ce mai e nou pe la voi, Iulicika?

IULIA: Nimic nou, Mihail Lvovici!

(pauză)

HRUŞCEV: Serebreakovii n-au plecat încă?

IULIA: Nu. Locuiesc la noi.

HRUŞCEV: Hm... şi Leonicika al dumitale ce mai face?

IULIA: Stă mereu acasă... Îi ţine de urât Sonicikii...

HRUŞCEV: Cred şi eu!... (pauză) Şi de ce nu se însoară cu ea?

IULIA (ofttnd): De te-ar auzi Dumnezeu! E un om instruit, cu suflet nobil, ea e din familie bună... Întotdeauna le-am dorit această fericire...

HRUŞCEV: E o proastă...

IULIA: De ce vorbeşti aşa?

HRUŞCEV: Nici Leonicika dumitale nu-i mai breaz... în general, în privinţa minţii sunt toţi unul ca unul... Parcă a tunat şi i-a adunat!

IULIA: Se vede că n-ai prânzit azi, Mihail Lvovici.

HRUŞCEV: De unde ai scos-o?

IULIA: Prea eşti mânios...

(intră Deadin şi Semion. Aduc amândoi o masă de mărime potrivită)

Aceiaşi, Deadin şi Semion.

DEADIN: Straşnic loc ţi-ai ales pentru lucru, Mişa! Curat o oază! Închipuie-ţi numai că copacii aceştia sunt nişte palmieri, Iulicika – o ciută sperioasă, tu un leu, iar eu un tigru.

HRUŞCEV: Eşti un om admirabil, de inimă, Ilia Ilici, însă ai unele metehne: vorbeşti dulcegării, calci lipăind şi îţi tresar umerii... Cine nu te cunoaşte ar crede cine ştie ce... Păcat...

DEADIN: Aşa m-o fi conceput natura, ce să-i faci? Fatală predestinare...

HRUŞCEV: Mai dă-o-ncolo de predestinare. Fii mai simplu... (îşi fixează desenul pe masă) Să ştii că la noapte dorm la tine.

DEADIN: Bucuros de oaspete... Te văd, Mişa, cam indispus pe ziua de azi, în schimb eu – îmi simt sufletul uşor ca un fulg. Parcă mi-ar ciripi o păsărică în piept.

HRUŞCEV: Foarte lăudabil. (pauză) Iar mie parcă mi-ar orăcăi o broască. Douăzeci de mii de scandaluri. Şimanski şi-a vândut pădurea... pentru tăiere! Una la mână. Elena Andreevna a fugit de la bărbatu-său şi nimeni nu ştie unde se află. Două la mână. Eu simt că mă prostesc tot mai mult de la o zi la alta, că devin mai meschin, mai fără har... Trei la mână! Ieri am vrut să-ţi povestesc noutatea, dar n-am putut, n-am avut destul curaj. Poţi să mă feliciţi. Iată despre ce este vorba. După moartea lui Egor Petrovici s-au găsit memoriile acestuia. Au încăput din primul moment în mâna lui Ivan Ivanîci. Am fost pe la el şi le-am citit de vreo zece ori...

IULIA: Le-au citit şi ai noştri.

HRUŞCEV: S-a constatat că romanul de dragoste dintre Jorj şi Elena Andreevna, despre care a vorbit tot judeţul, n-a fost decât o poveste murdară, o minciună sfruntată... Şi când te gândeşti că şi eu am crezut-o, i-am bârfit la rândul meu, i-am urât, i-am jignit.

DEADIN: Foarte rău, foarte rău.

HRUŞCEV: Şi primul om căruia i-am dat crezare a fost fratele dumitale, Iulicika! Frumos îmi şade! L-am crezut pe fratele dumitale pentru care n-am niciun pic de stimă şi n-am crezut-o pe femeia aceea, care se jertfea sub ochii mei. Întotdeauna cred mai curând în rău decât în bine, ceea ce înseamnă că nu văd

mai departe de lungul nasului şi că sunt o nulitate, ca toţi ceilalţi.

DEADIN (către Iulia): Să mergem, drăguţo, la moară şi să-l lăsăm pe înrăitul acesta să-şi vadă de lucru. Haidem să ne plimbăm puţin… Vezi-ţi de ale tale, Mişenka. (pleacă cu Iulia)

HRUŞCEV (singur, preparându-şi culorile într-o farfurioară): Într-o noapte l-am văzut cum şi-a lipit obrazul de mâna ei. În memorii e descrisă amănunţit această noapte. E descrisă până şi venirea mea, întreaga discuţie avută cu el. Este interesant faptul că-mi reproduce întocmai cuvintele spuse, calificându-mă drept un prostănac, un om redus… (pauză) Fondul e prea închis… Să mai diluez culoarea. Mai departe o dojeneşte pe Sonia că mă iubeşte… Fleacuri, fata asta nu m-a iubit niciodată… Ptiu, am făcut o pată… (răzuieşte hârtia cu briceagul) Chiar dacă ar exista un sâmbure de adevăr la mijloc, e prea târziu să mă mai gândesc la asta… Toată povestea a început prosteşte şi s-a terminat prosteşte… (Semion şi câţiva oameni aduc o masă mare) Pentru ce o aduceţi?

SEMION: Ilia Ilici ne-a poruncit. Cică vin boierii de la Jeltuhino.

HRUŞCEV: Na-ţi-o bună! Vasăzică s-a isprăvit cu lucrul pe ziua de azi!… Ia să-mi strâng catrafusele şi să-mi iau tălpăşiţa.

(intră Jeltuhin la braţ cu Sonia)

Hruşcev, Jeltuhin şi Sonia.

JELTUHIN (cântă): „Spre-aceste ţărmuri pline de tristeţe mă-ndeamnă azi un tainic dor…”

HRUŞCEV: Cine-o fi cântând? Ah, da! (se grăbeşte să-şi ascundă în lădiţă ustensilele de desen)

JELTUHIN: Vreau să-ţi mai pun o întrebare, dragă Sophie… Îţi mai aminteşti de ziua mea de naştere, când ai fost la noi? Ţii minte că ai râs cu hohote de înfăţişarea mea?

SONIA: Leonid Stepanîci, exagerezi. Cum se poate să spui una ca asta? M-am amuzat într-adevăr, dar nu acesta era motivul…

JELTUHIN (zărindu-l pe Hruşcev): Ia te uită cine-i aici! Nici nu te-am observat. Bine te găsesc sănătos!

HRUŞCEV: Bine-ai venit!

JELTUHIN: Lucrezi, lucrezi! Foarte lăudabil. Unde-i Ciupitul?

HRUŞCEV: E la el…

JELTUHIN: Unde la el?

HRUŞCEV: Mi se pare că vorbesc cât se poate de limpede… La el, adică la moară…

JELTUHIN: Mă duc atunci să-l chem… (pleacă cântând) „Spre-aceste ţărmuri pline de tristeţe…”

SONIA: Bună ziua…

HRUŞCEV: Bună ziua.

(pauză)

SONIA: Ce desenezi acolo?

HRUŞCEV: Nimic interesant… Ca să mă aflu în treabă…

SONIA: Faci un plan?

HRUŞCEV: Nu, e harta pădurilor din judeţul nostru. Încerc să o întocmesc. (pauză) Verdele însemnează locurile unde au existat păduri pe vremea bunilor şi străbunilor noştri; verdele deschis – locurile unde s-au tăiat pădurile în ultimii douăzeci şi cinci de ani; iar cu albastru sunt însemnate parcelele de pădure rămase încă în picioare… Asta e tot! Mda… (pauză) Şi dumneata cum te mai lauzi? Eşti fericită?

SONIA: Mihail Lvovici, acum nu-i timpul să ne gândim la fericire.

HRUŞCEV: Dar la ce să ne gândim?

SONIA: Vezi dumneata, toate nenorocirile noastre s-au

întâmplat tocmai din cauză că ne-am gândit numai la fericirea noastră…

HRUŞCEV: Hm… O fi cum spui.

(pauză)

SONIA: Tot răul îşi are şi binele său. Răul acesta m-a învăţat minte, Mihail Lvovici! Trebuie să uităm de noi şi să ne gândim numai la fericirea altora… Viaţa noastră trebuie să fie un şir de jertfe…

HRUŞCEV: Cum să nu… (pauză) Feciorul Mariei Vasilievna s-a-mpuşcat, dar dumneaei tot mai caută contradicţii prin broşuri. Asupra dumitale a căzut de asemenea nenorocirea şi ca să-ţi salvezi amorul propriu încerci să-ţi distrugi viaţa, crezând că prin aceasta aduci obolul dumitale de jertfe… Adevărul este că nimeni n-are inimă… N-o ai nici dumneata, n-o am nici eu… Oamenii fac ceea ce nu trebuie să facă, de aceea totul se duce de râpă… N-ai nicio grijă, am să plec îndată şi n-am să te mai stânjenesc nici pe dumneata, nici pe Jeltuhin. (pauză) De ce plângi? N-am vrut să ajung la asta…

SONIA: Nu-i nimic, îmi trece… (îşi şterge ochii)

(intră Iulia, Deadin şi Jeltuhin)

Aceiaşi, Iulia, Deadin, Jeltuhin, apoi Serebreakov şi Orlovski.

GLASUL LUI SEREBREAKOV: Hăp-hăp! Unde sunteţi, domnilor?

SONIA (strigând): Aici, tăticule!

DEADIN: În sfârşit, s-a adus şi samovarul! Ce încântare! (trebăluieşte împreună cu Iulia în jurul mesei)

(intră Serebreakov şi Orlovski)

SONIA: Aici suntem, tăticule!

SEREBREAKOV: Da, da, v-am văzut...

JELTUHIN (cu voce tare): Domnilor, declar şedinţa deschisă! Ciupitule, destupă sticla de vişinată!

HRUŞCEV (lui Serebreakov): Domnule profesor, propun să uităm tot ceea ce s-a întâmplat între noi! (îi întinde mâna) Scuzele mele...

SEREBREAKOV: Îmi pare nespus de bine. Iartă-mă şi dumneata. După cele întâmplate, a doua zi, încercând să-mi reamintesc întreaga scenă, m-am simţit cât se poate de prost... Să fim prieteni! (îl ia de braţ şi-l conduce spre masă)

ORLOVSKI: Aşa, aşa, dragii mei, ar fi trebuit să fie mai de mult. O împăcare strâmbă e mai bună decât o judecată dreaptă.

DEADIN: Excelenţă, sunt foarte bucuros că ai binevoit să fericeşti această oază a mea cu prezenţa dumitale... Sunt profund emoţionat!

SEREBREAKOV: Mulţumesc, respectele mele. Într-adevăr e o oază, şi încă una dintre cele mai frumoase!

ORLOVSKI: Şi ţie, Saşa, îţi place natura?

SEREBREAKOV: Nespus de mult. (pauză) Domnilor, deşi tăcerea e de aur, am o propunere: să vorbim cât mai mult. În situaţia noastră e singurul lucru bun ce-l putem face. Nenorocirile trebuiesc privite drept în ochi şi cu curaj, aşa cum le privesc eu, care sunt poate cel mai nenorocit dintre voi toţi.

IULIA: Domnilor, nu vă mai pun zahăr în ceai. Serviţi-l cu dulceaţă.

DEADIN (trebăluind în jurul musafirilor): Ce bine-mi pare, ce bine-mi pare!

SEREBREAKOV: Scumpe Mihail Lvovici, în ultima vreme am suferit mult şi m-am gândit la atâtea lucruri, încât cred că aş putea lăsa generaţiilor care vin un tratat întreg despre felul cum

trebuie să se poarte omul pe acest pământ... Cât trăieşti, înveţi, iar nenorocirile ne învaţă mai mult decât orice.

DEADIN: Să nu ne amintim de ce-a fost! Dumnezeu este mare, totul se va sfârşi cu bine.

(Sonia tresare)

JELTUHIN: De ce-ai tresărit?

SONIA: A strigat cineva.

DEADIN: Ţăranii pescuiesc raci pe râu. (pauză)

JELTUHIN: Domnilor, doar am încheiat o înţelegere: să petrecem această seară ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Văd însă că nu vă ţineţi de cuvânt, zău aşa...

DEADIN (lui Serebreakov): Eu, Excelenţă, am pentru ştiinţă nu numai evlavie ci şi sentimente de rudenie... Fratele soţiei fratelui meu, Grigori Ilici, poate binevoiţi a-l cunoaşte: Konstantin Gavrilîci Novoselov a fost profesor de literatură străină...

SEREBREAKOV: N-am avut plăcerea să-l cunosc personal, dar am auzit de el.

(pauză)

IULIA: Mâine se împlinesc cincisprezece zile de la moartea lui Egor Petrovici.

HRUŞCEV: Iulicika, să nu mai vorbim despre asta...

SEREBREAKOV: Fiţi tari, domnilor, ce Dumnezeu!...

(pauză)

JELTUHIN: Suntem, nu-i vorbă, dar totuşi se simte parcă o încordare...

SEREBREAKOV: Natura, dragii mei, nu suportă goluri. Iată, a smuls de lângă mine doi oameni dragi; dar, ca să-şi repare defecţiunea, mi-a trimis îndată pe alţii la loc!... Beau deci în cinstea dumitale, prietene Leonid Stepanîci!

JELTUHIN: Mulţumesc, scumpe Alexandr Vladimirovici! Permite-mi acum să închin, la rândul meu, paharul pentru rodnica dumitale activitate pe tărâmul ştiinţei!

Mergi dârz, radiază în juru-ţi lumină,
Poporul rusesc înaintea-ţi se-nchină,
Te-nalţă în slăvi!...

SEREBREAKOV: Mulţumesc pentru urare, şi doresc din suflet ca aceste relaţii prieteneşti ale noastre să se strângă din ce în ce...

(intră Feodor Ivanovici)

Aceiaşi şi Feodor Ivanovici.

FEODOR IVANOVICI: Frumos, nimic de zis! O petrecere în toată regula, nu?

ORLOVSKI: Fediuşka, drăguţul tatei!

FEODOR IVANOVICI: Bine vă găsesc sănătoşi. (se sărută cu Sonia şi Iulia)

ORLOVSKI: De două săptămâni nu ne-am mai văzut. Pe unde ai umblat? Ce noutăţi ai?

FEODOR IVANOVICI: Am fost la Lena. Am aflat acolo că sunteţi aici şi, bineînţeles, n-am mai zăbovit.

ORLOVSKI: Şi pe unde te-ai mai vânturat?

FEODOR IVANOVICI: De trei zile şi trei nopţi nu mai ştiu de capul meu. Aseară am pierdut vreo cinci mii la cărţi. Beam şi pierdeam, beam şi pierdeam. Şi de cinci ori am dat câte o raită prin oraş... Parcă intrase dracu în mine.

ORLOVSKI: Dragul de tine! Te pomeneşti că nu ţi-a trecut încă mahmureala?

FEODOR IVANOVICI: Mă simt ca un prunc nou-născut. Iulka, toarnă-mi un ceai! Numai nu te zgârci la lămâie... îl vreau acru... (pauză) Ce spuneţi de Jorj, a făcut-o? Şi-a zburat ţeasta pe degeaba... Şi tocmai pe Lefoché l-a ales! Nu putea să se inspire din Smith sau din Wesson!

HRUŞCEV: Taci, patrupedule!

FEODOR IVANOVICI: Oi fi patruped, nimic de zis, dar patruped de rasă. (îşi mângâie barba) Numai barba asta câte parale face! ... Uite-aşa, canalie, prostănac, patruped cum sunt, dar numai să vreau – mă ia cea mai frumoasă fată... Ia zi, Sonia, mă iei de bărbat? (lui Hruşcev) Hm, am nimerit-o cu oiştea-n gard... Pardon...

HRUŞCEV: Nu mai face pe prostul că nu-ţi şade bine.

IULIA: Eşti un om pierdut, Fedenka! În toată gubernia nu găseşti un beţivan şi un pierde-vară ca tine. Ţi-e şi milă să te uiţi la dânsul... Aşa pramatie, mai rar!

FEODOR IVANOVICI: Mai slăbeşte-mă şi tu cu dăscăleala! Mai bine vino mai aproape şi stai aici, lângă mine... Aşa, aşa. Voi veni să stau la voi vreo două săptămâni... Vreau să mă mai odihnesc... (o sărută)

IULIA: Eşti de râsul oamenilor. În loc să-i aduci mângâierea lui taică-tău la bătrâneţe, îl faci de ocară. Duci o viaţă prostească. Mai mare ruşinea!

FEODOR IVANOVICI: Mă las de băutură! Am hotărât! (îşi toarnă un păhărel de vişinată) E de prune sau de vişine?

IULIA: Păi ai spus că te laşi de băutură?...

FEODOR IVANOVICI: Un singur păhărel se poate. (bea) Pentru ofensa adusă îţi dăruiesc, Duh al pădurii, o puşcă şi doi cai. M-am hotărât, mă duc la Iulia ca să mă odihnesc vreo două săptămâni...

HRUŞCEV: Ai fi bun de trimis într-un batalion de corecţie.

IULIA (lui Feodor Ivanovici): Lasă asta, bea ceai!

DEADIN: Ia şi pesmeţi, Fedenka.

ORLOVSKI (lui Serebreakov): Până la patruzeci de ani, dragă Saşa, uite-aşa am dus-o ca Feodor al meu. Într-o bună zi ce crezi că fac?... Mă apuc să număr câte femei am nenorocit în viaţă... Am socotit, am socotit şi am ajuns la şaptezeci... atunci m-am plictisit de numărătoare. Dar când am împlinit patruzeci de ani, m-a cuprins aşa dintr-odată o lingoare, un fel de lehamite de toate, că nu mai ştiam ce-i cu mine! Încerc una, încerc alta, bag nasul prin cărţi, lucrez, fug prin străinătăţuri – geaba, frate, nimic!... Peste câtăva vreme plec la cumătrul meu, răposatul prinţ Dmitri Pavlovici. Am luat câte o gustare, apoi ne-am aşezat la masă... Iar după masă, ce crezi că ne vine în cap? Ca să ne mai treacă vremea, hai să tragem cu puştile la ţintă... Ce de popor s-a adunat, mama ta, Doamne! Era şi Ciupitul de faţă...

DEADIN: Da, da... mi-amintesc...

ORLOVSKI: Ei bine, nu mă mai întreba, parcă aveam pe suflet un pietroi, nu alta! Ei, şi până la urmă, n-am mai putut răbda, m-am întors spre oameni, cu obrazul scăldat în lacrimi, şi am strigat ca un nebun: „Prieteni, oameni buni, iertaţi-mă pentru păcatele mele. V-o cer întru numele lui Hristos!” În aceeaşi clipă, să vezi, sufletul mi s-a luminat, cuprins parcă de-o căldură mângâietoare, şi m-am simţit alt om... De atunci, dragul meu, nu se află în tot judeţul un om mai fericit decât mine! N-ai face nici tu rău să procedezi la fel.

SEREBREAKOV: Adică cum?

(pe cer se întinde o pălălaie roşietică)

ORLOVSKI: Foarte simplu. Să capitulezi şi tu...

SEREBREAKOV: Nu mai spune, mostră a filozofiei autohtone!

Cum adică, să cer iertare eu? De ce? Înţeleg să-mi ceară alţii iertare…

SONIA: Tăticule, doar noi suntem vinovaţi de cele ce s-au întâmplat!

SEREBREAKOV: Zău? Domnilor, dacă nu mă-nşel, am impresia vagă că în clipa de faţă dumneavoastră faceţi aluzie la raporturile dintre mine şi soţia mea! Nu cumva credeţi într-adevăr că eu sunt vinovatul? E pur şi simplu caraghios, domnilor! După ce şi-a călcat în picioare datoria de soţie, părăsindu-mă în cele mai grele clipe ale vieţii…

HRUŞCEV: Alexandr Vladimirovici, ascultă-mă ce-ţi spun… Dumneata timp de douăzeci şi cinci de ani ai slujit cu credinţă ştiinţa, iar eu plantez pădurile şi practic medicina, dar te întreb la ce facem noi toate acestea, dacă nu cruţăm oamenii cărora le închinăm întreaga noastră muncă? Afirmăm sus şi tare că-i slujim pe oameni, dar în acelaşi timp ne distrugem fără cruţare unul pe altul. Spre exemplu, te-ntreb, ce-am făcut noi ca să-l salvăm pe Jorj de la moarte? Te mai întreb, unde se află soţia dumitale căreia noi toţi i-am adus numai jigniri? S-a dus liniştea dumitale, s-a dus liniştea fiicei dumitale… Totul s-a distrus, s-a dărâmat, s-a prefăcut în pulbere. Dumneavoastră, domnilor, m-aţi poreclit Duhul pădurii. Ei bine, nu găsiţi că atât în mine cât şi în fiecare dintre dumneavoastră sălăşluieşte un duh? Rătăcim cu toţii prin hăţişurile unei păduri şi ne pipăim calea ca orbii. Mintea, inima, cunoştinţele noastre le folosim numai pentru a ne strica propria viaţă, precum şi viaţa celor din jur.

(Elena Andreevna iese din casă şi se aşază pe banca de sub fereastră)

Aceiaşi şi Elena Andreevna.

HRUŞCEV: Mă socoteam întotdeauna un om de omenie, un idealist, şi în acelaşi timp nu iertam oamenilor nici cele mai mici greşeli, credeam bârfelile altora şi bârfeam şi eu alături de ei... Şi iată că atunci când soţia dumitale, încrezătoare, mi-a propus să fim prieteni, i-am trântit-o-n faţă de la înălţimea grandorii mele: „Lasă-mă! Detest prietenia dumitale!” Iată ce fel de om sunt! Port în mine un strigoi, aveţi dreptate. Sunt un om meschin, orb, o nulitate. Dar nici dumneata, domnule profesor, nu eşti un vultur!... Şi când te gândeşti că tot judeţul, toate femeile văd în mine un erou, un om înaintat al epocii, iar în dumneata o celebritate! Ce rezultă de aici? Iată ce: dacă oamenii de teapa mea sunt consideraţi în modul cel mai serios eroi, iar cei de teapa dumitale celebrităţi, rezultă că nu există nici eroi adevăraţi, nici talente, nici oameni care să ne scoată din pădurea întunecoasă pe unde orbecăim şi să repare ceea ce stricăm noi. Nu există adevăraţi vulturi care să se bucure pe drept de o binemeritată celebritate.

SEREBREAKOV: De acord cu dumneata... Vreau însă să-ţi atrag atenţia că n-am venit aici ca să polemizez cu dumneata şi să încerc a-mi apăra dreptul la celebritate...

JELTUHIN: Mişa, propun să încetaţi această discuţie.

HRUŞCEV: Mai am de spus două vorbe şi plec. Da, repet, sunt un om meschin, dar nici dumneata nu eşti un vultur... Meschin a fost şi Jorj care n-a găsit altceva mai bun de făcut decât să-şi găurească ţeasta cu un glonte. Toţi suntem meschini şi mărunţi! Cât despre femei...

ELENA ANDREEVNA (întrerupându-l): Cât despre femei, nici ele nu sunt mai grozave... (se apropie de masă) Elena Andreevna şi-a părăsit soţul... Ei bine, credeţi că va fi în stare să folosească cum trebuie libertatea dobândită? N-aveţi nicio grijă... Se va întoarce curând... (se aşază la masă) Poftim, s-a şi întors!

(rumoare generală)

DEADIN (râzând în hohote): Formidabil, nu? Domnilor, rogu-vă smerit a nu-l decapita încă pe vinovat... Lăsaţi-l să-şi spună ultimul cuvânt! Excelenţă, precum Paris a răpit-o pe frumoasa

Elenă, tot aşa şi eu, cu un chip mai puţin atrăgător ca al său, am răpit-o pe soaţa dumneavoastră... Da, frate Horaţiu, află că pe lumea aceasta există multe lucruri pe care înţelepţii lumii nu le pot pricepe!

HRUŞCEV: Nu mai înţeleg nimic... De unde ai apărut, Elena Andreevna?

ELENA ANDREEVNA: De două săptămâni mă aflu în casa lui Ilia Ilici... Ce vă tot uitaţi aşa la mine? Bună seara! Am stat sub fereastră şi am auzit întreaga discuţie. (o îmbrăţişează pe Sonia) Să ne-mpăcăm, draga mea copilă... Pace şi bună înţelegere!

DEADIN (frecându-şi mâinile): Formidabil, nu?

ELENA ANDREEVNA (lui Hruşcev): Mihail Lvovici (îi întinde mâna), să uităm tot ce-a fost. Bine vă găsesc, Feodor Ivanîci... Iulicika...

ORLOVSKI: Draga de ea, frumoasa soţie a profesorului nostru, s-a întors! Iar a venit printre noi...

ELENA ANDREEVNA: Îmi era dor de voi toţi. Îmi pare bine că te văd, Alexandr! (îi întinde mâna, dar Serebreakov se întoarce în altă parte) Alexandr!

SEREBREAKOV: Ţi-ai călcat în picioare datoria de soţie.

ELENA ANDREEVNA: Alexandr!

SEREBREAKOV: Desigur, sunt foarte bucuros că te văd, însă o să vorbim acasă, nu aici... (pleacă de la masă)

ORLOVSKI: Saşa!

(pauză)

ELENA ANDREEVNA: Deci, dragă Alexandr, problema relaţiilor noastre se rezolvă foarte simplu: în niciun fel. Fie şi aşa, n-avem încotro! Nu sunt decât o figură episodică, un canar, o muiere ca toate muierile... O să-mi trăiesc şi eu veacul umblând de colo-colo prin casă, mâncând, bând şi ascultându-l pe soţul meu cum îmi vorbeşte despre gută, despre drepturile sale, despre meritele pe care le are... De ce-aţi lăsat ochii în pământ, vă simţiţi prost? Mai bine să bem vişinată! Umpleţi-mi paharul, fie ce-o fi!

DEADIN: Aşa, aşa! Nu vă mai faceţi griji, toate or să treacă şi-o să fie bine.

FEODOR IVANOVICI (se apropie emoţionat de Serebreakov): Alexandr Vladimirovici, sunt profund emoţionat... Te rog din suflet, fii îngăduitor cu soţia dumitale, spune-i o singură vorbă bună şi-ţi dau cuvântul meu de cinste că am să-ţi rămân cel mai

devotat prieten şi am să-ţi ofer în dar cea mai frumoasă troică a mea!

SEREBREAKOV: Mulţumesc, dar nu înţeleg la ce te referi…

FEODOR IVANOVICI: Hm… nu înţelegi… Atunci ascultă: într-o zi, întorcându-mă de la vânătoare, zăresc pe creanga unui copac un ciuf… Trag un foc – nimic! Trag al doilea – nimic! Trag şi al treilea – geaba, nici nu se sinchiseşte! Se uită la mine şi clipeşte din ochi.

SEREBREAKOV: La cine te referi?

FEODOR IVANOVICI: La ciuf, la cine altul? (se întoarce la masă)

ORLOVSKI (ciulind urechea): Auziţi, domnilor?… Mai încet. Parcă bate clopotul de alarmă…

FEODOR IVANOVICI (zărind pălălaia de pe cer): Ia uitaţi-vă ce pălălaie pe cer!

ORLOVSKI: Într-adevăr… Iar noi stăm aici şi nu vedem nimic!

DEADIN: Grozavă pălălaie!

FEODOR IVANOVICI: Straşnică iluminaţie! Arde undeva pe lângă Alexeevka.

HRUŞCEV: Nu cred. Alexeevka e mai la dreapta… Cred că-i la Novo-Petrovsk.

IULIA: Vai ce frică-mi este de incendii!

HRUŞCEV: Da, am dreptate. E la Novo-Petrovsk.

DEADIN (strigă): Semion, du-te la stăvilar! Poate vezi de acolo ce anume arde.

SEMION (strigă): Arde pădurea din Telibeev.

DEADIN: Ce anume?

SEMION: Pădurea din Telibeev.

DEADIN: Pădurea, auziţi…

(pauză mai îndelungată)

HRUŞCEV: Trebuie să mă duc acolo să dau o mână de ajutor… Iertaţi-mă, domnilor, poate am fost prea brutal astăzi, dar niciodată n-am fost mai deprimat decât acum… Simt ca o piatră pe suflet. Dar nu-i nimic, o să treacă şi asta! Trebuie să fim demni şi să ne ţinem bine pe propriile picioare! N-aveţi grijă, n-am să mă-mpuşc şi n-am să mă arunc sub roata morii… Chiar dacă nu sunt erou, am să devin erou! Am să înalţ aripi de vultur şi n-o să mă sperie nici flăcările incendiilor şi nici dracu în persoană! N-au decât să ardă pădurile – am să răsădesc altele! N-are decât să nu mă iubească o femeie – am să găsesc alta!

(pleacă grăbit)

ELENA ANDREEVNA: Ce om minunat!... Un adevărat bărbat!...

ORLOVSKI: Mda!... Auziţi, cică: „N-are decât să nu mă iubească o femeie – am să găsesc alta!” Cum înţelegeţi, mă rog, dumneavoastră această afirmaţiune?

SONIA: Luaţi-mă de aici... Vreau să plec...

SEREBREAKOV: Da, e timpul să plecăm. Umezeala mi-a pătruns la oase. Pe unde mi-oi fi lăsat pledul şi paltonul?...

JELTUHIN: Pledul e în trăsură, iar paltonul e aici. (îi întinde paltonul)

SONIA (foarte agitată): Luaţi-mă de aici... Vreau să plec...

JELTUHIN: Sunt la dispoziţia dumitale...

SONIA: Nu, nu, plec cu năşicul! Ia-mă cu dumneata, năşicule...

ORLOVSKI: Plecăm numaidecât, draga mea, plecăm numaidecât... (o ajută să se îmbrace)

JELTUHIN (aparte): Dracu mai pricepe... Numai jigniri şi umilinţe...

(Feodor Ivanovici şi Iulia aşază în coşuri vesela şi şerveţelele de masă)

SEREBREAKOV: A început iar să mă doară talpa piciorului stâng... Uf, reumatismul ăsta blestemat! Iar n-am să dorm... toată noaptea.

ELENA ANDREEVNA (încheind paltonul soţului său): Ilia Ilici, fii atât de drăguţ şi adă-mi din casă pălăria şi jacheta!

DEADIN: Numaidecât! (intră în casă şi se întoarce cu pălăria şi jacheta)

ORLOVSKI: S-a speriat, drăguţa de ea, de incendiu! Iată-l că se stinge... A pălit cerul în partea aceea.

IULIA: A mai rămas o jumătate de borcan de dulceaţă... O s-o mănânce Ilia Ilici... (fratelui său) Leonicika, ia coşul.

ELENA ANDREEVNA: Sunt gata de drum. (soţului său) Ia-mă, simbol al geniului şi veşniciei, şi ascunde-mă în cele douăzeci şi şase de camere ale tale!... Că altceva nici nu merit!

SEREBREAKOV: Simbol al geniului şi veşniciei... Nu-i rău spus. Aş putea chiar să râd de această figură de stil, dar mă împiedică durerea de la picior. (către ceilalţi) La revedere, domnilor! Vă mulţumesc pentru trataţie şi pentru plăcuta societate... A fost o seară minunată, un ceai minunat, totul a fost bine, dar, iertat să-mi fie, cu un lucru n-am fost de acord: cu această filozofie autohtonă a dumneavoastră şi cu părerile dumneavoastră

despre viaţă... Nu, domnilor, trebuie să acţionăm... da, da! Să acţionăm, domnilor... Asta e... Şi acum, la revedere...

(pleacă împreună cu Elena Andreevna)

FEODOR IVANOVICI: Haide, băsmăluţo! (lui taică-su) Cu bine, tăicuţă!

(pleacă cu Iulia)

JELTUHIN (cu coşul în mână, venind după ei): Uf, al naibii coş, greu mai e!... Nu pot să sufăr petrecerile astea la „aer liber” (pleacă şi strigă dintre culise) Alexei, trage trăsura mai aproape.

Orlovski, Sonia şi Deadin.

ORLOVSKI (Soniei): Ei, ce te-ai aşezat? Să mergem, puicuţo…

(pornesc amândoi)

DEADIN (aparte): Parcă s-au vorbit, niciunul nu-şi ia rămas-bun de la mine… Sunt formidabili! (stinge lumânările)

ORLOVSKI (Soniei): De ce te-ai oprit? Nu mergi?

SONIA: Nu pot merge, năşicule… Nu m-ajută puterile! Sunt disperată, năşicule… disperată! O mare greutate mă apasă pe inimă…

ORLOVSKI (neliniştit): Dar ce s-a-ntâmplat, sufleţelule, ce ai?

SONIA: Să mai rămânem aici… Să mai stăm puţin.

ORLOVSKI: Ba să plecăm, ba să mai stăm… Nu mai înţeleg nimic!

SONIA: Aici mi-am pierdut astăzi fericirea, năşicule, aici… Nu mai pot… De ce oare n-am murit până acum? Era mai bine!… (îl îmbrăţişează) Ah, dacă ai şti, dacă ai şti!

ORLOVSKI: Să-ţi aduc puţină apă, vrei?… Haide, aşază-te…

DEADIN: Ce s-a-ntâmplat, Sofia Andreevna, ce ai? Ah, tremur tot… Ce-i asta? (văitându-se) Nu pot vedea asemenea scene, nu pot…

SONIA: Ilia Ilici, dragule, du-mă la locul incendiului… Te implor!

ORLOVSKI: La locul incendiului? Ce să faci acolo?

SONIA: Te implor, du-mă acolo, altfel plec singură. Sunt disperată, năşicule, mă auzi? Nu mai pot suporta… Du-mă la locul incendiului!

(intră Hruşcev. E grăbit)

Acelaşi şi Hruşcev.

HRUŞCEV (strigând): Ilia Ilici!

DEADIN: Sunt aici! Ce vrei?

HRUŞCEV: Nu pot merge pe jos. Dă-mi un cal.

SONIA (recunoscându-l pe Hruşcev, fericită): Mihail Lvovici! (se îndreaptă spre el) Mihail Lvovici! (lui Orlovski) Lasă-ne singuri, năşicule, am de vorbit cu el. (lui Hruşcev) Mihail Lvovici, ai spus astă seară că ai să găseşti o altă femeie… (lui Orlovski) Lasă-ne singuri, năşicule… (lui Hruşcev) Ei bine, ai găsit-o… Sunt acum o altă femeie! Am aflat acum adevărul, l-am aflat… Te iubesc… Te… te iubesc!…

ORLOVSKI: Haida-de… Comedie cu final tragic! (râde în hohote)

DEADIN: Uluitor, domnilor!

SONIA (lui Orlovski): Lasă-ne singuri, năşicule. (lui Hruşcev) Da, am aflat adevărul, l-am aflat în sfârşit… Nu-mi trebuieşte nimic altceva… Mai spune-mi un cuvânt, spune-mi… Eu ţi-am spus tot ce-am avut de spus…

HRUŞCEV (strângând-o în braţe): Porumbiţa mea!

SONIA: Poţi rămâne, năşicule… (lui Hruşcev) De fiecare dată când îmi declarai dragostea, mă sufocam de fericire, dar… dar, dragul meu, eram încătuşată de prejudecăţi. Mă împiedica să fiu sinceră cu tine exact ceea ce-l împiedică pe taică-meu să-i zâmbească Elenei… Acum însă, sunt liberă ca o pasăre…

ORLOVSKI (râzând în hohote): În sfârşit, văd şi eu un cor cântând la unison… Sau, cum s-ar spune, au ajuns înecaţi la mal!… Am deosebita onoare de a vă prezenta omagiile mele! (se înclină adânc) Şi totuşi sunteţi nişte neruşinaţi, porumbeilor! Aţi întins coarda, aţi întins-o… pân-aţi rupt-o! Dar spre binele vostru!

DEADIN (îmbrăţişându-l pe Hruşcev): Mişenka, iubitule, câtă bucurie mi-ai pricinuit azi!

ORLOVSKI (îmbrâţişând-o şi sărutând-o pe Sonia): Finuţă dragă, porumbiţa mea… (Sonia râde în hohote) Ei, poftim, iar s-a pornit!…

HRUŞCEV: Domnilor, daţi-mi voie, încă nu-mi pot veni în fire… Lăsaţi-mă să mai vorbesc cu ea… Lăsaţi-mă… Vă implor!

(intră Feodor Ivanovici şi Iulia)

Aceiaşi, Feodor Ivanovici şi Iulia

IULIA: Of, Fedenka, nu te cred! Minţi cu atâta neruşinare!

ORLOVSKI: Psst! Linişte, copii! Vine hoţomanul meu... Hai să ne ascundem, să nu ne vadă...

(Orlovski, Deadin, Hruşcev şi Sonia se ascund)

FEODOR IVANOVICI: Mi-am uitat aici cravaşa şi o mănuşă.

IULIA: Fedenka, de ce mă minţi?

FEODOR IVANOVICI: Ei şi ce-i dacă mint!... N-am poftă să vin acum la tine... Ne plimbăm puţin şi după aceea... vin!

IULIA: Câtă bătaie de cap o să am cu tine, Fedenka! Când mă gândesc, mă cuprinde groaza! (face un gest de disperare cu mâinile) Ei, poftim! Spune-mi şi tu, nu-i un zăpăcit Ciupitul ăsta al nostru?! Nici nu se sinchiseşte să strângă masa!... Şi dacă fură careva samovarul? Halal de tine, Ciupitule, ai îmbătrânit, dar minte tot de copil ai!

DEADIN (aparte): Sărut mânuşiţele pentru compliment.

IULIA: Când veneam încoace, parcă am auzit pe cineva râzând...

FEODOR IVANOVICI: Or fi muierile care se scaldă în râu... (ridică o mănuşă) A cui o fi mănuşa asta? Trebuie să fie a Soniei... Sărăcuţa de ea, parcă a muşcat-o strechea... E îndrăgostită lulea de Duhul pădurii, iar el, prostul, nici nu bagă de seamă...

IULIA (supărată): Aş vrea să ştiu, unde mă duci?

FEODOR IVANOVICI: La stăvilar... Să ne mai plimbăm puţin... Un loc mai frumos decât acesta nu se află în tot judeţul!... E o încântare a ochiului!

ORLOVSKI (aparte): Fecioraşule, frumuseţea tatei, bărbosul meu drag!...

IULIA: Parcă am auzit pe cineva vorbind.

FEODOR IVANOVICI: „Minuni, minuni – strigoi şi zâne pe-aceste locuri rătăcesc...” Mda, frăţioare, asta-i viaţa! (o bate pe umăr)

IULIA: Mulţumesc pentru frăţior!

FEODOR IVANOVICI: Ei, şi acum să vorbim ca doi oameni paşnici... Iată despre ce este vorba... Eu, precum ştii, am trecut prin ciur şi prin dârmon în cei treizeci şi cinci de ani ai mei pe

care-i am şi n-am dobândit altceva în viaţă decât gradul de locotenent în armata sârbă şi cel de subofiţer de rezervă în armata noastră... Prin urmare, mă aflu în stare de suspensie între pământ şi cer... Şi acum, închipuie-ţi, mi-a venit o idee genială: că dacă mă-nsor, îmi vin minţile la loc şi-mi schimb năravul, adică felul de viaţă... Ce zici, ai curajul să mă iei de bărbat? Alta mai bună decât tine nici că-mi trebuieşte...

IULIA (fâstâcită): Hm... Să vedem... Dar mai întâi să te cuminţeşti, Fedenka...

FEODOR IVANOVICI: Mai lasă marafeturile! Haide, spune-mi drept de la obraz!

IULIA: Mi-e ruşine... (aruncând o privire în jur) Să nu ne audă cineva... Mi se pare că se uită Ciupitul pe fereastră...

FEODOR IVANOVICI: Ţi se năzare...

IULIA (se aruncă de gâtul lui): Fedenka!

(Sonia izbucneşte în hohote de râs; Orlovski, Deadin şi Hruşcev aplaudă strigând: Bravo! Bravo!)

FEODOR IVANOVICI: Ptiu! M-aţi speriat! De unde v-a scos necuratul?

SONIA: Iulicika, felicitările mele! Şi eu, şi eu, la fel ca tine!...

(râsete, pupături, veselie)

DEADIN: E uluitor, domnilor! De-a dreptul uluitor!

CORTINA

Cehov a început să lucreze la această piesă în anul 1888.

Pe la începutul lui octombrie, piesa a fost terminată şi trimisă spre aprobare cenzurii. Pe exemplarul cenzurat, care se păstrează până în ziua de azi, se află data aprobării: „10 octombrie 1889”. Cenzorul a făcut două modificări. În actul întâi, scena a 6-a, în replica lui Voiniţki la adresa Soniei: „Şi cu cine ai vrea să se mărite, mă rog? Humboldt s-a grăbit să moară. Edison se află în America, Lassalle a dat şi el ortul popii...” în cea de a doua redacţie în loc de „Lassalle” găsim „Schopenhauer”. În scena a 7-a, actul întâi, în monologul lui Hruşcev: „Când sădesc un mesteacăn şi-l văd apoi înfrunzind şi legănându-se în vânt, sufletul mi se umple de mândrie că l-am ajutat şi eu pe Dumnezeu să creeze

un organism viu, în cea de a doua redactare cuvintele subliniate au fost înlocuite prin: „... că datorită mie a apărut pe lume o viaţă în plus”.

În aceleaşi zile, piesa a fost discutată în şedinţa neoficială a secţiei din Petersburg a Comitetului literar şi respinsă. Cehov n-a cerut explicaţii Comitetului, nedorind să apară în postura unui solicitant. La 21 octombrie, Cehov îi scrie lui A. N. Pleşceev următoarele: „N-am primit niciun răspuns şi nicio motivare de la nimeni; nu ştiu nimic, iar personal nu vreau să intervin, ca nu cumva intervenţia mea să fie interpretată ca o rugăminte sau ca o dorinţă arzătoare de a mă încununa cu laurii Alexandrinsk-ului...” Într-o notă apărută în Peterburgskaia gazeta, Cehov a aflat că piesa a fost apreciată în Comitet ca o „excelentă nuvelă dramatizată, dar nu o dramă” (Peterburgskaia gazeta, 1889, nr. 287). Ştirea l-a întristat. În acelaşi sens şi-au exprimat părerea asupra piesei A. P. Lenski şi V. I. Nemirovici-Dancenko. În scrisoarea sa de răspuns adresată lui Lenski (2 noiembrie 1889), Cehov îi scrie acestuia că refuză categoric să facă vreo modificare piesei şi că intenţionează să nu mai scrie niciodată piese de teatru: „N-am să mai scriu niciodată piese mari. Pentru treaba asta n-am nici timp, nici talent şi nici dragoste suficientă pentru acest gen de literatură... N-am să transform Duhul pădurii, ci am să-l dau vreunui teatru particular.”

Supunând piesa în prealabil unor transformări serioase, Cehov a predat-o teatrului Abramovei. Textul a fost litografiat de E. N. Rassohina (Moscova, 1890).

După primul spectacol, aprecierile criticilor au fost aproape în unanimitate defavorabile piesei. N-a fost înţeles nici conţinutul ei ideologic, nici principiile construcţiei dramatice. Lui Cehov i se reproşa redarea mecanică a vieţii, oarba copiere a realităţii, nerespectarea exigenţelor scenice (Moskovskie vedomosti, 1890, nr. 1; Artist, 1890, nr. 6; Teair i jizni, 1889, nr. 439; Budilnik, 1890, 7 ianuarie etc). Cehov refuză propunerile revistelor Svernii vestnik şi Artist de a-i publica piesa. Şi, în perioada de mai târziu, Cehov s-a opus oricăror tentative de punere în scenă a piesei, şi cu

atât mai mult publicării ei. În februarie 1897, la întrebarea lui N. P. Cehov dacă nu este de acord ca piesa să-i fie jucată pe scena teatrului din Iaroslavl A. P. Cehov îi răspunde următoarele: „Repet, Duhul pădurii nu poate fi jucată”. În 1899, A. I. Urusov îi cere lui Cehov consimţământul de a-i publica piesa, la care Cehov răspunde: „Te rog din suflet nu te supăra, dar nu-mi pot publica Duhul pădurii. O detest şi caut s-o uit. O fi de vină ea, ori condiţiunile în care a fost scrisă şi jucată pe scenă – nu ştiu. Ştiu însă că pentru mine ar fi o lovitură grea dacă vreo putere oarecare ar scoate-o de sub obroc şi ar face-o să trăiască. Iată un minunat exemplu de pervertire a simţului paternităţii!” (Scrisoarea din 16 octombrie 1899)

Cehov nu şi-a inclus piesa în culegerea de Opere.